

JÓKAI ÖSSZES MŰVEI

JÓKAI MÓR ÖSSZES MŰVEI

JÓKAI MÓR ÖSSZES MŰVEI

Szerkeszti

LENGYEL DÉNES ÉS NAGY MIKLÓS

JÓKAI MÓR

FÖLJEGYZÉSEK II.

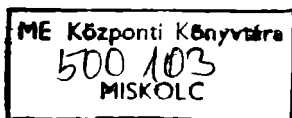

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1967

Sajtó alá rendezte
PÉTER ZOLTÁN és PÉTERFFY LÁSZLÓ

Lektorálta
MOLNÁR JÓZSEF

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1967

Printed in Hungary

(XXV.) notesz

[előzőkl. r.]

Oct.	7.	1000 ¹
Dec.	7.	1000
Nov.	27.	1550
Dec.	15. Forg.	800
Dec.	16.	760
Dec.		400
Oct.	11.	640
Oct.	16.	300
Nov.	11.	640
Dec.	30.	450
Jan.	22.	350

[előzőkl. v.]

Febr. 7

Kecskeméti utca első sz. ?Halász? 63iki ?számlában?
20 140[1. r.] Inget, — pénzt — Gürtelt² ?Töllis? Leveszi Ambrosich Ranolder Pálffy János— Léghajóst üldözi másik összekapnak fejjel lefelé fordulnak³

— Bádogos 1016

600

100

316 . 47 f

Planum a fáknak

— Mr. Arthur Patterson London N. W. 15
Dorchester Plate Blandford Square paket.

[1. v.] Űst. Igazm.⁴

1870-re	13300		
	Julius	September	Octo[ber]
Hon	4277	5085	4870
Napló	2977	3284	3186
B. K.	2385	2462	2361
Űst.	1730	1772	1694
B. M.	1373	1489	1220
H. P.	1200	1439	1365
Ig.	1378	1677	1758

Jankovics Miklós

[2. r.] — A katona és a köpönyeg — Kávéeórló 8.⁵
Kolbásztöltő III. cmelet 82. ?Heuck? Wallerstein
Janko Revisor ?Vércsy?

18 kenyér	120 rizs	70 ökör ⁶
<u>3</u>	<u>24</u>	<u>24</u>
54	480	1680
<u>24</u>	<u>24</u>	
216	2880	mázsa szalonna
<u>108</u>		
1296000 kenyér		
18 só	24	24
24	30 kávé	6 dohány
72	720	144
<u>36</u>		110000
432		<u>24</u>
		44
		<u>22</u>
		2640000

[2. v.] [Fekete gyémántok]?	875	
német	1000	
andere Zeiten	700	
depot adósság	3000	
<.....>	300	
	<hr/>	
	5875	
pauschale	100	
Szathmáry Regény	350	
	<hr/>	
	6325	
[3. r.] Üstök[ös] és Igazm[ondó] bevételei	1870 ⁸	
előfizetések	18500	
Igazm. hirdet[ményei]	150	
Üst[ökös] hird[etményei]	2000	
	<hr/>	
	20650	
Kiadásai		
nyomda Üstökös	4500	4500
Igaz[mondó]	3000	7500
Szerkesz[tés]	1500	9000
Képek	3800	12800
expedit[io]	800	13600
posta	3400	17000
		<hr/>
		3600
[3. v.] Ü. I. bevétel 1871		
[előfizetés]	18500	
hirdet[ések]	500	
	<hr/>	
	19000	
Kiadás		
nyomda Üstök[ös]	3000	
Igazm[ondó]	3000	
Szerk.	1500	
Képek	3800	
Ex[peditio]	800	

	posta		3400
			<u>15500</u>
			3500
[4. r.]	Külön ?Bevétel? Üstökös		10800 ⁹
	Kiadás		
	nyomda		3000
	képek		2200
	Szerk.		700
	Posta		1000
			<u>7000</u>
	Igazm. bevétel		8400
	nyomda		3000
	szerk.		1000
	posta		800
	kép		500
	exp.		400
			<u>5700</u>
			2700
[4. v.]	Nem hagyja Deák		
	Xanthus ?Sztupa? fölött		
	52 főlap	4 ¹⁰	<180
	27 esti lap	<u>12</u>	<u>3</u>
	72 papir	48	54000>
	<u>24 nyomás</u>	<u>24</u>	180
	175		<u>300</u>
			54000
[5. r.]	Hon kiadás 5000 példány ¹¹		
	nyomda 180 p 300		54 000
	szerkesztés 1400 p 12		16 800
	telegram 240 p 12		2 900
	lapok		800

szállás	500
fűtés, világítás	400
Expeditio	6000
cimszalag	1 700
posta	12 700
gyorsírásért	1 500
szolga	400
correctura	1 500
	<hr/>
	99 200

4800

22

9600

96

105600

99200

6400

- [5. v.] Hutten regények Kertbenynek¹² — Falk regény visszaengedés — képviselődíj fölvevés — Holesch — Athen. váltók — [Mudrony] ?Vidacshoz? — Kantornak delegatioba belépti jegy Salamon, Csernátony. Jókai Beniczky, Móricz Péchy T. Horváth Beöthy, Papp L.
- [6. r.] Fegyverek¹³ paizs hajakból kalap széles csónak karperecek ?Buceros rhynoceros? sisakon falusi doctor süvege füstölt fejek övek sodronybul Dajak kardok szögletes kard ember haj orang utang szőr rajta gyöngy párta anamita főpap női kalap viaszos vásznak virággal finom kalapok orangután
- [6. v.] koponyák élő krokodil feje óriási ?hylobatus? farkatlan van körme, hátulsó kezén hüvelyk hegyes orrú majom Bálványok halfogó mint egérfogó tolvaj fogó faharang skalpok ind régi pénzek

- fésű formák tikfa . . . . . Saigun Dobok japán edények repülő kutyák bronzok
- [7. r.] könyörületesség Istennője ?Jocohamának pap eladta? ?diari..? alaku aranyozva ?hecila? alma chinai négy szerencsekivárat tikfából kirakva tablett Galeopythecus ?Pteromys? kicsi páva, polyplectrum bicalcaratum edény tikfából mestermű 20 ft gyönyörű áttört szekrény 247 még pompásabb kirakat szekrény [arannyal ezüsttel] festve 26 frank egy aranyozott szekrény
- [7. v.] cinkpokál 13 frank fa minthapáva fark volna 30 frank ?haliosissal? kirakva arany pontos japán fa edény meleg vízzel mosható, mint az érc japán kendők acéltükör legyezők mind a két oldalon egyforma ?gyertya? email bronzok ?legfinomabb? thea melegítő régi ?satuema? porcellán ritkaság 26 fr.
- [8. r.] gyékény mint szőnyeg óriási bronz váza roppant zenekar
[vázlatrajz: kettősfalú félkörben kis golyócskák sorban]
Shanghai . . . chinai magyar nyomtatványok hajat keményítő mézga javai hid minta láncokon bambuszbot fehér majom nádharmonika ?Muzang paradoxurus?
- [8. v.] pálmalevél könyv talipot levélből elmélkedéssel Budha fölött 21 füzet 70 frank aranyozva Illustrált munkák Színházi drámai képek kenderpapirus könyvek miket mesterség kinyitni ?Schnierer? Csemeghy¹⁴ Horváth Elek Gyórfy Gyula Domahidy
- [9. r.] Dobsa Hevessy
Eördögh Huszár
Eötvös Ivánka Zs.
Gál Péter ?Kurdy?
?Gromon? Papp L.

Győrffy	Perczel
Halász	Plachy
Sárközy	Székely
Simonyi	Szunyogh
Vidliczky	Kende

Magokat kertésznek¹⁵

Balzakot betenni

Pepinek 90 ft

Bertóknak batyu

- [9. v.] A sánta nyeri meg
országgyűlés elnézi sőt elszagolja a dohányt
〈Ghyczy〉 Berzeviczy az örményekről, két királyi
tanácsos Lászlóffy Simai
— Úr. Mondjad hogy uram, mert csak neked urad.¹⁶
Amerikában lecsett léghajós
- [10. r.] 〈Szigligetinek〉 arckép¹⁷ 〈Könyvet Kossalkó〉
Takarékpenztár Váltó ? venni. 〈Ath. kérdezni
nyomda〉 〈Ruhák, könyvek〉 ?Képtárgy? Beöthy
Adóhivatal Budai bíró Előfizetni 〈NB〉 Szappanos
arckép
- [10. v.] febr. 28. 2000 Schauengel¹⁸
Kiss Miklós
Szigligeti felszólalása a színház [kinyitása] érde-
k[ében]¹⁹
- [11. r.] — Vizbe esik²⁰
— Saját fekete képét látja a felhőkön lerajzolva, a
felhők fénye az ég kékje, a nap fénye²¹
— Elájul a fagytul
— Postagalamb leejtve
— Teljes sötétség²²
— A zápor²³
— Az éj határa
— A ?napfényben úsznak?²⁴
— A nap a felhő tükrében kétszerezve²⁵

- Lepkék repkedik körül²⁶
- Nehéz lélekzés
- A teljes hallgatás²⁷
- Jupiter²⁸
- Halo lunaire

- [11. v.] – Circle d’Ulloa, Circle de Flammarion <circle>
 ?antheus? sárgafehér benne a csónak benne halvány
 kék kör sárga szürke veres violaszínü²⁹
- A hulló csillagok³⁰
  - Megijedt sasok
  - A mozdulatlan felhőhegyek³¹
  - A fehér ködlapon árnyéka ex reflexe a ballonnak³²
  - Az égen mint felfordított tengerben úszik egy hajó³³
  - A tengerbe leszálló nap
  - Kétféle szél³⁴
  - A felhő circus³⁵
  - Az elájulás
  - A galamb rászáll a léggömbre
[ford. írással:]	200	200
	180	180
	-----	-----
	160	20

- [12. r.] – gyászfátyolos átvonulás
- az eső, a hó
  - a lokomotív füstje
  - összeütköző felhők
  - A hó kristályalakjai
  - Indigó kék ég
  - A horizon a csónak széléig emelkedik
  - A meleg légvonat Gulf Stream
  - A hideg légvonat
  - A vágy leugrani a fényes sírba
  - A szivárvány³⁶

- A ballon visszhangzik
- Sugárország a nap³⁷
- A fehér nem fehér
- Tele lesznek apró jégcsappal³⁸
- Árnyékuk a fejük fölött

[ford. írással:] 300

240

250

820

- [12. v.] – A visszhang mintha más világból jönne³⁹
- A vonzalom leugrani a földre
- A mint az erdón végigúszik
- Miért? használnak hidrogén? helyett világítógázt?
- A ballon alul <üres> nyitva
- A ballon . . . . . visszhangja
- Két Concave üvegharang az ég és a tenger⁴⁰
- Az orkán 32 mft egy óra alatt
- Semmi szél, a nátha elmulik; jobb mint ?Biarritz?
- vagy ?Trouville?
- A jéglap felel mint visszhang? hány a csillagzat?
- [13. r.] – A madár dal
- A városok világítása éjjel
- A felhő felfogja a hangokat onnan alulról, egy helyen kivette az Ame de la Pologne zenéjét odafent
- Isten bogárkája
- Embergyűlölet a visszaesésnél
- Az angelus hangja⁴¹
- Békák zenéje
- Ki lakik az országban. A holdon a senki, az űr, a puszta
- Wells ?parachus?
- A gáz felhői, pipázik
- [13. v.] Toval. . Gambetta

Andrássy, Tisza, Deák⁴²

— akkor jönnek az egercek, jönnek a molyok

— Több sereg, mint kettő

— A kölcsönös védő seregekből lenne két kölcsönösen nem védő sereg s később egyes kölcsönösen fenyegető

— kormány megakadályozza, hogy a kormány és a nemzet joga között összeütközés történjék

Pesti biztosítás Szentp.

Schlesinger <Korcsmár>

Csiky Sándor Vidor

Flakk Farkas

Herzl ?Michalik?

Sik

Rausch Weil

- [14. r.] — Tagok száma
— Baloldali képviselők
— Vidéki körök
— Feladatai felolvasások társalgás olvasmány, mulatság, közvéleményre hatás. Bankkérdésben egyleti törvény, semlegesség
— Kert nyáron
— Igazgatóság
— Vidor

[ford. írással:] 270

250

220

740

- [14. v.] <?Szathmáry?> Lázár
Sonnenberg Horn
Farkas Vidor
<Schwarcz> ?Csikay?
Hegedüs

	Füzesséry		
	Vasutak Stern Emmanuel		
	Dóczér	184 kőműves	
		259 democra. .	
		176 asztalos, ács	
		1000	
		509 fölösle	
		60	
[15. r.]	Goldberger Lajos ⁴³		
	Schwarcz		
	Bál	Cassa állapot	
	Hangverseny	Pénztárnok	
	Ügyvéd	Gazda és elnökök	
	Befizetés	Budget	
[15. v.]	Kamatok	140	
	Szelvény	350	
	Zlinszky interpellatioja		
[16. r.]	Terézváros t. p. Jun. 15. ⁴⁴		
[16. v.]	— Most van már igazán feketével bevonva Ötvös széke ⁴⁵		
	— Zlinszky . . . . . ?Belényi?		
	— Habemus papam		
	Szem. 10	1515	
	Sz. 10	135	
	K. 100	1380	
	120		
[17. r.]	Illésy ⁴⁶	200	200
	Frecskay	150	350
	Hegedüs	150	500
	Szathmáry	150	650
	Törzs	110	760
	Mudrony	90	850
	Szathmáry	80	930

Makovccz	60	990
Schifner	50	1040
Modern	40	1080
Kertbeny	100	1180
Correctorok	30	1210
Potenczsár	30	1240
Ujdondászok	30	1270
Imre	10	1280
Bakcsi	90	1370
Bartók	45	1415
Vadnay	110	1515

1480

35

]17. v.]	April ⁴⁷	Athenaeum	3000
	April	Athenaeum	3000
	April 12	Első takarékpénztár	1500
	Jun. 7	d	640
	Ápr. 7	d	640
	April 27	Külvárosi takar	2700
	Jun. 15	Terézvárosi takarékp	2700
	Maj 16	Terézv. Iparbank	1600
	Mart 16	„ „	1200
	Febr. 24	d d	2000
	Maj. 6	d d	2000
		d d depot	1000
	Apr. 7	Schauengel	2000
	Ap 16	d	2000
	Apr. 1	Guttmanné	3000
	Jun 5	Deutsch	1500
	Maj 4	Külvárosi tak	600
	Maj 4	Pesti takarékp.	800
	Maj 5	Schauengel	1000
		Pesti takarékpénzt	— —
			<hr/>
			26800

[18. r.]	3000	---	---	---	---
	1200	Aug.	12.	960	Dec 12
	640	Jun	7	500	oct 7
	640	Aug	7	500	Dec 7
	2400	Aug	27	2160	Dec 27
	2700	Jun.	15	3000	Oct 14
	1400	Sept	16	1400	
	1080	Jul	16	900	Nov 8
	1800	Jun	24	1600	Oct 24
	2000	Sept	6	2000	Jan 5
	1000	Sept	6	1000	Jan 5
	2000	Jul	7	2000	Oct 7
	2000	Jul	16	2000	Oct 16
	3000	Jul	1	3000	Oct 1
		Jun	5	1500	Sept 5
		Sept	4	540	Jan 4
		Sept	4	600	Jan 4
		Aug	5	1000	Nov 5
		---	---	1500	Dec 12

- [18. v.]
- ⊙ A békepolitikában találkozunk⁴⁸
  - ⊙ Okunk van rá a hadsereg szervezése
  - ⊙ Jó katonák, de második hadsereget nem tudunk kiállítani
  - ⊙ Minden tüzér és technika összpontosítva van egy helyen
  - ⊙ Ez megnyugtat minden paterfamiást, hogy rá nem kerül sor sem a . . . . . meg nem . . . . .
  - ⊙ Sok jó katona még nem jó hadsereg
  - ⊙ Csodákat nem lehet művelni ott hol technikáról van szó
- [19. r.]
- ⊙ Idegen a műszaki csapat
  - ⊙ Mi intézkedés van arra téve, hogy ez a tartalék harcképes legyen
  - ⊙ Ne küldjünk a delegációban

Féltékenyek a honvédekre, hogy elfutnak tőlünk kik?
Az osztrákok félnek már, hogy magukban maradnak.
Hát ki? a Dynastia. Adjunk hálát az Istennek, hogy?
van egy nemzet, mely a hazaszeretetet a . . . . . iránti
loyalitással, s a szabadság védelmét a trón tiszteletével
egyesíteni tudja.?

25300

- [19. v.] — Keglevich szakáll
— Tisza hideg tenyere.
— Csanádi, Kossuth parokaja⁴⁹
— hajdeficit
— Szontágh[nak] ma nincs haja
— 48-as teszem magamat .
— Magyar hon és Biharország
— Nagyajtay Kovács Sándor
— Non tutti ma Buonaparte
— werde sie avisiren. Avis, Vogel.
<Horváth> Elek
Farkas
honvéd menház
a paróka feltevésér.
- [20. r.] — krétás hátú.
Tisza jegyzői fizetés ellenkezőleg
Magyarhon szépségei⁵⁰
Aug 5-én Schauengel et Cronfeld 1000 ft⁵¹
Vargha Seren S. Patak gazdasszonynak fia 14 éves
kereskedőnek⁵²
Zlinszky diplomája
Fekete tálca, óra, bor, szálló⁵³
Zsigó Endre Margittán jobboldali helyett⁵⁴
- [20. v.] — Hepberger le akarja vágni Bémet Gálfalván jan. 17
Térey. Bethlen Gergely
— Hangyatojás⁵⁵ Kávé Fecskendőt Füredre vinni

- Moricz Pál Ghyczy brochure Levelek Telekynek,
Váradyinak Kertbeny Cliché
- [21. r.] Patria Csengetyü Kosarak, gyümölcs Borok
Deutsch, Osterlamm pénzek pesti takarékpénztár
Kalvária iparbank Csengetyühuzó Pfeiffer
<zálogház>
Jozsef ezred 37. orvosa Gablenz Uri utca 41.
- [21. v.] 2000 ft Iparbank Pfeiffer⁵⁶ 3 Septem
1080 „
- [22. r.] [üres]
- [22. v.] O. Sullivan Japan vieux⁵⁷ vieux Chin meissen
és sevresi vieux saxe
- [23. r.] [üres]
- [23. v.] Centralbank Horn
Napoleon Kutseber
Trefort Giskra
Külvárosi⁵⁸ 2000 }
Terézváros 2000 } Jan 24. [Dátum a 24. r.-n]
Ezek szíják ki a falusi embereknek a zsírját⁵⁹
Pártkérdést kellett volna csinálni Gemmából
Eldiskuráltatták Radicsot
Kaszinók felső ház nem huz ki a sárból
— Blücher Schwarzenberg utolsó érdemrend.
— Moltke dotatioja
— Deja? Talleyrand
- [24. r.] — Academia nagyjai
— Vous en rougissez. Ratazoni Klapka
— Lónyaynak nem adhat testi <..... pompas-
tartást>
— Legifjabb korelnök Zsedényi⁶⁰
— Az ország is csak szennyest váltana Zsedényivel
inge 47-es
Zsedényi szerdán veszedelmes ember, már csütörtök-
ön nem Rotschild

- [24. v.] Xantus által Chinából megrendelve⁶¹
1 Szekrény aranyos N	1
Bronz email NN.	1
theatartó N	1
Ébenfa vázák N. M.	2
bambusz vázák N. M.	3
kalapok N	2
bambusz poharak N. M	3
cserép alakok N.	—
elefántcsont szelence M.	1
szandálfa legyező N.	1
kecskeszarv legyező N.	1
rizspapír album M.	1
ananász zsebkeendő N.	10
Japán kosarak N.	
napernyők N könyv M bambusz	
- [25. r.] Eördög Frigyes népkör
Légy boldog végig Léván
Kártyázva szerencséd
közkedvességű Collega honfi, barát
Mirabilis 2 font
Petunia, Phlox
Portulacca Kassai rózsá, Tagetes perp. . . Aster⁶²
Lendvay Pál
Szonda Jozsef Rothenthurmstrasse 3. I. St.
Türr, Ivánka. Horn
- [25. v.] Cserna vize jön bele Orsovánál⁶³
Reskival szikla keresztbeáll a Dunán. Piatra ?Kalugera?
Perigrada sziget semmi vegetatio
?Horsu? mare
Piatra ?Kalugera? 119 láb mély örvény, ölnyi mély
tölcsér
Szviniánál jön ki a csatorna

	Szkala Gladova		
	Silistria hajó elsülyedése		
[26. r.]	Váltót 500 f		
	feljegyezni többieket		
	Bókai		
	Veress		
	?Szárponkai? báró		
	4. 2000 Pfeiffer Szathmáry ⁶⁴	50	
	5. 300 Csery Deutsch	70	
	8 Cséry Deutsch 1000	220	
	10 ?Kardos? Dan 600	120.	
	14 860 hitel	150	
	27. 1800 külv. hit.	210	
		<hr/>	
		820	
[26. v.]	I. V.		
	Jan 16 1800		
	Febr. 14 2700		
[27. r.]	Buda ⁶⁵ Fiume Pápa Pest Sopron? Szeged		
	Sásd	}	Baranya
	Dárda		
	Siklós		
	Ugod. Nagy Ignác		
	Tapolca		
	Letenyc		
[27. v.]	Kovács Vince ügyvéd ⁶⁶ Balogh János		
	Csütörtök központi választmány	Aszód	Stern
	Plathy Bert.		
[28. r.]	Frecskay ⁶⁷	150	150
	Hegedüs	150	300
	Szathmáry	150	450
	Törzs	150	600
	Mudrony	100	700
	Szathmáry	80	780

	Makovecz	60	840
	„	50	890
	Modern	40	930
	Potenezsár	30	960
	Vadnay	110	1070
	Telegram	100	1170
	Ujdond[ász]	80	1250
	Erődy	60	1310
	Bakcsi	90	1460
	Bank	60	1460
[28. v.]	— Légyen e népkör?		
	— Ilyen alakban legyen e?		
	— Választmány		
	— Revisionscommission		
[29. r.]	?Laubacher? ⁶⁸		Kanitz M.
	Herzl		Kanicz M.
	Virava		Farkas Gy.
	?Csicsmanczay?		Engl Sigm.
	Fluck. 5	20	Dobsa San[dor]
	Hegedüs		Schulhof
	Horn		Weil Sándor
	Lakos		Móricz Pál
	Schmidt		Paczona
	Herz 10	25	Füzesséry Géza
	Polonyi		Klein Adolf
	Törzs		Andrássy
	Koch Ker.		Andaházy
	?Kállay?		Ludvig J.
	Weisz 15		
[29. v.]	Hon ⁶⁹	14000	
	Úst. Igazm	4000	
	Regény	3000	
	Német	1000	
	Athen.	2500	

képv. díj	2000
Hecken[ast]	1000
Iparb[ank]	300
Bor	500
	<hr/>
	28300

[30. r. — 31. r.] [üres]

[31. v.] Aug 6. 300

9 1000

12 660

24 1000 Dom. K.

} Tak. p. 70

Külvárosi Dec. 24. 2880

Böcöthy Lajos Törtel 1/4⁷⁰

Böcöthy Sámuel Szólát u. p. Verpelét 1/4

[32. v. — 40. v.] [üres]

[41. r.] Kurz Influenzgép 110 fl. [ford. írással]

[41. v.] Hangyatozás 1 itce⁷¹ [ford. írással az egész lap]

Bor veres Hordók einschlag Casino, könyvtár

Chinai könyv Athenaeum igazgató Szerkesztőség

Reményi ?Bernstein? D betű lexicon⁷² váltókat

eligazítani Aranyakat beváltani.

[42. r.] <Egy kocsiba 600 e f. aranyban 75000 e.ben 160 csomag, 3 kulcs, director, buchhalter, cassendirector>⁷³ [ford. írással végig]

1. Váltókat megújítani 2. Athenaeumtól pénzt fel-

venni 3. Janketól pénzt felvenni⁷⁴ 4. Országgyűlés

400 ft. 5. Ipolyi mythologia⁷⁵ 6. D. betű lexicon.⁷⁶

7. Hordókat einschlagoltatni 8. Buzát, rozsot eladatni.

9. Sándor szállás végett. 10. Kertbeny végett 11.

Borostyáni végett. 12. Bóániak dézsma ügye.

13. Hangyatozás, lépet a lengyelnek

[42. v.] [üres]

[43. r.] 600 000 gold 160⁷⁷ [ford. írás]

75 000 silber 160

3 kulcs director Buchhalter Kassendirector

- [43. v. — 44. v. és egy számozatlan lap két oldala] [üres]
- [45. r.] Ritter von Appell Úllői kaszárnya I. em.
- [45. v.] Kisten zu 80 t. g.
 14.40000 a 1600000
 60 millió II trezor
 1 Kistegold 2 m
 Silber 3000
 60 pf[und] swere [barren]
 Trezor II. 47. 800 ezer
 Tr. III 16 m gold 5 Silb.
 Váltó⁷⁸ Iparbank Lakos Parokák Kertész Menté
 Pénz Országgyűlés pénz zászló szeg Hübele Balázs
- [46. r.] Sharps et Hilkens ?Bullionbrockers? London⁷⁹
 A 772. B probe für ?Munzamt?
 hamburger Proben
 csengő áru
 factura und probeschein controle gegen Diebstahl
 Bonis Osztrovszky
 Süveg
- [46. v.] Appelt féle Syrena
 Harzgummi
- [47. r.] [üres]
- [47. v.] Bónis⁸⁰ Rózsavölgyi [országgyűlés] Levellek Váltó
 tak. pénzt. Lloyd regény ?Pénz Athenacum?
 Parfume, otkolon Tompa
- [48. r.] [üres]
- [82. v.] 1/6 386 Horváth S. [füzet végéről
 visszafelé ford. írás]
2. 59 Nagy István
3. 662 <Simonyi>
- 11 82 Irányi Dán[iel]
- 22 194 ?Csicsmanczay?
- 24 35 Kuklay
- 23 123

1/7	62	
6	386	
9	80	
16	220	A
31	343	
1/8	189	
22	135	
30	490	
11/9	39	
15	25	
19	76	
9/11	74	

3644

3660

[82. r. és <5000> ⁸¹	<5 000>	300	marad törleszteni	5000
81. v.] 3000 Ath.	8 000	180	marad	3000
3000 Ath.	11 000	180	marad	3000
3000	14 000	240	marad	3000
1000	15 000	60	marad	1000
1600	16 600	100	marad	1600
2000	18 600	120	marad	2000
4000	22 600	1200	törlesztendő	4000
3000	25 600	750	törlesztendő	3000
3000	28 600	180	marad	3000
3000	31 600	180	marad	3000
11400	43 000	700	marad	700

4190

szállásbér

1190

3000

[81. r.] Ház ⁸²	40 000	40 000
Svábhegyi	25 000	65 000
Füredi	20 000	85 000
Erzsébetfalva	6 000	91 000

	Tőke Károlynál	8 300	99 600
	Cautióhoz	500	100 100
	Athenaeum részvény	11 500	112 500
	Bankrészvény	1 500	112 500
	Cautio terézvárosi ipar	200	112 700
	Cautio külvárosi	150	112 850
	Lovak	1 500	114 350
	Tehenek	500	114 850
	Kocsik 115 250	1 600	116 450
	Arany pénz	400	110 650
	Ezüst nemü	5 000	115 650
	Borok	1 000	116 650
	pinckészlet	500	117 150
	Butorok	2 950	120 100
	Regény új kiadások	3 000	123 100
[80. v.]	Könyvtár, gyűjtemények	1 000	124 100
	Életbiztosítás	6 000	130 100
	Athenaeum Hon osztalék	10 000	140 100
	Új regény	3 000	143 100
	Bank osztalék	200	143 300
	Könyvtár	1 000	144 300
	Athen. részosztalék	1 000	145 300
	Ath. premium	700	146 000
	Ath. Hon osztalék	2 000	148 000
	pénztár	2 000	150 000
	gyűjtemények	1 000	151 000
	Életbiztosítás	4 000	155 000
	Athenaeum 71.	12 000	167 000
	Für. . ház	2 000	169 000
[80. r.]	Solt vidéki agarász egyesület feloszolván a pénztári kimutatás szerint fennmaradt 23 fto honvédmenház Jankovich Közvélemény Péchy Tamás Lipót utca 16. sz.		

[79. v.] Csatorna szelvényterv⁸³ föld alatti csatornák Váltókat följegyezni Iparbank. Váltók, kamat. Kertbenynek Nábob. Léghajózás, Casino Népkör. Degrée Nabob Illéssynek válasz Árviz cikk Hon számadás. Kronfeld Janke. Svábhegy.

[79. r.]	Ü. I.	24/12 ⁸⁴		550
			I	4400
	I.	4200		300
				5400
	Ü.	5400		1100
				9800
		<u>9600</u>		1050
				2200
				5700
				500
				<u>6000</u>
				300

Vilmányi éneklő egylet Igazm. egész év Vizsoly, Abauj.⁸⁵

[78. v.]	Hegedűs ⁸⁶	150	150	
	Illésy	200	350	
	Szathmáry	150	500	20
	Törzs	110	610	
	Hegedűs	60	670	
	Szath[máry]	80	750	
	Mudrony	90	840	
	Vadnay	110	950	
	Kertbeny	100	1050	100
	Rakovszky	60	1110	
	Frecskay	110	1220	
	Modern	40	1260	
	Potenezsár	30	1290	
	Wallerstein	30	1320	
	Lukács	50	1370	
	Bakcsi	90	1460	

1460

[78. r.] April 27 2700 Külvárosi⁸⁷ Revalessiere 50 ft. Athenaeum Képviselei díj Telegramm Honorar új

könyv — Pléhtábla óltető j. . . — Creme Celeste
 — Füredre pénz — Bronz óra — Telescop. —
 Csigakönyvek — Plajbászok ?drosnó? fiók —
 Retek, saláta

[77. v.]	[üres]			
[77. r.]	Athenacum váltóra ⁸⁸	(3000)	3000 fedve	Hon nyerem.
és	Ath. actióhoz	(3000)	3000 fedve	részvény
[76. v.]	?Gyűjtemények?	(5000)	5000 fizetve	
	Athenacum nyomda	(3000)	3000 fedve	
			viszonszámlákkal	
	Iparbank személy hitel	4000	1000 visszafizetve	820
	„ váltó hitel	2000		400
	„ depot	1000	1000 fedve acti. .	
	„ váltó hitel	2000		400
	Külvárosi tak. pénzt.	3000	300 visszafizet[ve]	740
	Terézvárosi tak. pénzt	3000		820
	Pesti takp.	1000	360 v. . .	320
	„	1000	360 v. . .	320
	„	1500	4570	750
	Gutmann	3000		
	Schauengel	4000		
		39500	17020	
	Hornfélék	3000		
		42500		
[76. r.]	Pénzkrízis ideigl. Két ?hitelegyel?		escompt üzlet	
	takarékpénztár üzlet Lipot utca 11 sz. <[törölt név]>			
	7. ajtó Vízkárosultak Csernátony 10 f. Szacs vay			
	osztrák vasutak Rajnert üthetik már Seregélyi			
	honvéd 3433			
[75. v.]	— Az álmedve Kálmán ellen ⁸⁹			
	— A teredo boszút áll a hajósokon, kik a csigákat			
	kirabolják ⁹⁰			
	Ágyráma			

3 vánkös Svábhegy én szobám 2 szék zöld, fekete szék, magányos fekvő fészülő szék Róza kis vánkosa Svábhegy⁹¹

hangyatojás Fridrik 100 ft. pénzt fölvenni Szinház Asztalt venni Selyem pokróc takaró Konyhakés mosdószoba üveges Ingekre valót Kis fekete polituros asztal Két vég veres zsinór

- [75. r.] Kútvölgyi szőlőből megyet káposzt[át] új krumpli uborka zöldbab, zöldség.⁹² Adóhivatal Ingrevalók
○ Imre Paradicsom, bor, ccet ○ Kronfeld⁹³ Ruhák Szaválni valók⁹⁴ Könyvek órás ○ Opportó ○ Portland cement Szathmáry Domahidy Athenacumnak . . . . vissza ○ Csengetyühúzó
- [74. v.] plajbász Szennyest Vászón kabát, nadrág ○ Pokróc ajtó elé Rozának bőr és brünée topán Ezüst magyar főköttő 1 süveg cukor ○ kávé ○ 1 fehér keztyü Rózsaszin selyem szoknya derékka kávé kanál ○ 3 darab ablakfa arannyal <Ebédlő> Corridor kasztni kulcsa az ebédlőben dupla kulcs, üvegek Képtárgy Jankó⁹⁵
- [74. r.] — Üst. nem a királyért, a hazámért
— *nem Calvin többé k. pa*
Gewesen assecurálva
<[három sor olvashatatlan]>
1816ban Szentkirályi László patens. Móric apja akkor kardhoz nyulik. 1816ban Szentkirályi furvéser major 1 krajcárért 36 ft zab Kormány utasztatta a katonákat hogy olcsón kitarsta, soroksári földjeikre visszajönnek, harmad nap a piacon vannak
- [73. v.] Zsadiczky Sápon. Ulánus kapitány, eladtad a hitedet, a zsidótól kéri, hogy adja el, pofonüti a parasztot papucskormány hivatal
- [73. r.] — Halász ezredes, békekötés forverz. Vörösmarty pap theologikus munka miniszteri biztos ingeny épület

járásbíróóság tartozik az örök étellel minden huncut gazembernek embereket befuvarozni⁹⁶

Élelmezni

községeknél a szavazatszedő bizottság kegyétől függünk

— Kisdédóvó ?horton?

— visszacsengetni

— Szilágyi Dezső

[72. v.] [üres]

[72. r.] Tak. pénzt.⁹⁷ Iparbank Heckenast Komáromi Kertbeny Welker Almássy Veszprém Horn, Lónyay, Várady Népkör, hirdetni Szurmák Schröpfer Svábhegyi consortium Központi tak. pénztár <Imre Falkhoz> Schauengel. Dániel Jánosné

[71. v.] *gyöngy, mocca, javai*⁹⁸ tiz font zárt fekete brünett fél cipő som, barack dinnyét Szigligetiék joppedli barchet nadrág ócska bársony topán ?*kisérté? zongora mellett*

[71. r.] Ház	45 000	45 000 ⁹⁹
Svábhegyi	25 000	70 000
Füredi ház	25 000	95 000
<Erzsébetfalvi>	<6 000>	95 000
<Tőke Károlynál	8 600>	104 600
Cautiohoz	500	105 100
Cautio terézvárosi	250	
„ józsefvárosi	250	105 800
„ iparbank	200	
Lovak	1 500	107 300
<Tehenek>	<500>	107 800
Kocsik	1 600	109 400
Arany pénz	400	109 800
Ezüst nemü	5 000	114 800
Borok	1 200	116 000

	pinckészlet	500	116 500
	új szőlő	600	117 100
	Butorok	5 000	122 100
	Regény új kiadás	3 000	125 100
[70. v.]	Könyvtár	2 000	127 100
	gyűjtemények	1 000	128 100
	Életbiztosítás	10 000	138 100
	Athen. Hon osztalék	20 000	158 100
	Athen részvény	11 500	169 600
	<Bankrészvény	2 000>	171 600
	Ath. osztalék	1 500	173 100
	Cassa	1 000	174 100
	<hr/>		
	1872 Hon osztalék	14 000	188 100
	<Bankrészvény	500>	188 600
	Ath. részv.	500	189 100
[70. r.]	Clement Fortuna L ¹⁰⁰		
	„ Sofia Laibach Carl Schmidt Nyugdíj Szathmáry Pfeiffer Kertbeny Kerkápoly ?Gilsa? Korrektura, kérdés véres Svéd nők passus		
[69. v.]	Heckenast Athenaeum Móricz Mátyás Levelek Vadnay boríték 27 bizotts. ?köszönő? lapot kéziraton wohl ¹⁰¹ Casino Váltó Debrecen		
[69. r.]	Schmirkas		
	— Kocsis Kerk. Mór I. 2		
	— Fösvény ősi és kocsis minek tart két szemüveget		
	— Uri kocsis		
	— Alagut csók és pof 7		
	— Bizony megölel akárkit 5 ft		
	Paziuzzi Mihályra akad 6.7.8.		
	— Hevültnek állítja magát a féltékeny Beleznay előtt		
	— Egyenlők vagyunk, de 9 nekem vagyonom van, eszem van, becsületem 10 van s végül kilöklek		
	— Wesselényi Deák elhíttetik Beniczkyvel, hogy ?Jósika? barátta akar lenni ¹⁰² 11		

- [68. v.] — Hát már minden úr huncfut? 12 13
 — Igaz, nem igaz. Nem igaz
 — A felső örsi prépostság a plébános leseti lovas emberrel a prépost halálát. Siet fel Bécsbe, a levesnél ott hagyja az ebédet, a másik pap siet utána de jól megebédel elébb mire a herceggel beszél, már akkor a másik be is van igtatva. 7 ezer forint, 17 ezer forint Komornyyik, herceg, jószágigazgató 14. 15. 16.
- [68. r.] — Püspök kocsisai húst kérnek bőjt nap. Kanonoknál azután nem akarnak együtt ebédelni a többi kocsi-sokkal
 — Csernovicznak megírta a beszédjét a titkárra magyarul, lefordította a mester rákra s elmondta a tizttartója.
 — Választási consortiumok
 — Hivatalos lap három év mulva
 — Halász Bandi tyukszemére tett szék. 17. 18.
 — Nagy Farkas, Kemény F. Farkas Farkas, Deák Farkas¹⁰³
 — A sánta, ki minden gyűlésre felhuzza a magyar csizmát s lesi
- [67. v.] jegybe gyűrűbe a kineveztetését, lábát felteszi egy székre
 — ?Bláleszht? a jud. 19
 — k. th. házassága 10 arany
 — Optica fallacia
 — A bika, mint halász.
 — A két Pázmándy.
 — Kemény Samu
 — Csabayné színésznő
 — Beöthy Algj. és d. . . .
 — Kun Juci Paloczi Ju. . . Margit, Marguin honvédek, chvalizséreik hagyma káposzta saláta
 — Ratazziné

- [67. r.] Kinevezések Posner Havas
 Választási csatatér
 Országgyűlés. Clotür. Elnök
 Censura
 Thaisz basa
 Tolvaj bevádolja talmi óráért meglopottat
 Rózsa Sándor nyugdíjaztatik
 vasut
 Consortiumok választási dividenda
 Deák nem választóképes két Deák J.
- [66. v.] Ghyczy ?választása megsemmisített?¹⁰⁴
 Tisza Debrecenben nem választó
 Hoffm. kéri a tanárok fizetés főlem.
 ?Gyakori? a tudós társasági tárgyalás
 Beöthy Ákos subventio a casinonak
 Krajczik a papok fizetését főlemeli
 Nehrebeczky a hivatalnokoknak
 Janyik a nyugdíj felem.
 Wahrmann az agio főlemelését
 Paczolay az elnöki fiz.
 Várady a tanítók
 Porzsolt az orvosi honorar[ium] felemel
 Pulszky a katonatisztek
 Pulszky a muzeumi hivatalnok
 ?Novicz Mór? a püspökök¹⁰⁵
- [66. r.] Apponyi oremus dominus vobiscum oremus cse-
 getésre et cum spiritu tuo. Ite missa est
- [65. v.] [üres]
- [65. r.] Ház 2000¹⁰⁶ 45 000
Svábhegyi 1000	25 000	70 000
Füredi 1000	20 000	90 000
Butor Füreden	1 000	91 000
Erzsébetfalva	6 000	97 000
Tőke Károlynál 300	8 900	105 900

	Cautiohoz Teréz 25	500	106 400
	Cautio terézváros	250	}
	„ külváros	250	
	„ iparbank 42	200	
	Lovak	1 500	
	Tehenek 300	1 300	108 600
	Kocsik	1 600	108 900
	Arany pénz	500	110 500
	Ezüst nemű	5 000	111 000
	Borok	1 200	116 000
	pinceszőlő	500	117 200
[64. v.]	új szőlő	2 000	117 700
	Butorok	5 000	119 700
	Regény új k.	3 000	124 700
	Könyvtár	2 000	127 700
	Gyűjtemények	1 000	129 700
	Életbiztosítás	10 000	130 700
	Hon osztalék	13 300	140 700
	Ath. oszt.	1 500	154 000
	?Pesti oszt?	1 000	155 500
	Ath. részvény 1500	1 000	156 500
	Bankrészv. 300	13 000	169 500
	Bankrészv. 300	3 000	172 500
	6467		
[64. r.]	?Apocandra?		
[63. v.]	Kövezés ¹⁰⁷		200
	Széna		100
	Nőm két hó		600
	Váltók		1700
	Szőllő munka		200
	Hegedüs Pista cikkekért		50
	Füredi pap		30
	utazás és otthon ebéd. v.		160
	földmunka Füred		100
	kapuk		50

szeregetház		5
Házmesterék		16
Barack		22
Gyümölcs zsir stb		20
Herendi porcellán edény ¹⁰⁸		200
Szabó		50
Népkör		100
Színház		30
		<hr/>
		3633
[63. r.]		3633
Jankó foglal. ¹⁰⁹		1100
Úst. Igazm.		400
gyertya szerk.		30
Tisza bank		200
Életbiztosítás		105
Kút		10
Kotta		50
Schauengel		200
Gutmanné		150
részvényekre	6378	500
?Eisy? candelaber		50
Bus Vitéz	6513	135
Nőm Sept.		300
Váltók		1100
Füredre nőmnek földmunkához és egyéb ¹¹⁰		300
Újra		200
Utazáskor és Frölich		150
		<hr/>
		8613
[62. v.] földvágás aug. 31-ig 10 nap		40 ft.
		8613
Szénás		10
		<hr/>
		35

Svábhegyi út	21
kocsis ruha	30
Üstökös ?Törzs?	80
Papírbolt	50
Szőlőmunkásoknak	285
Színházra Füreden	30
Itthon koszt	90
konyha	8
kalitka	3
bogrács	10
zálogház	70
szerk.	60
váltó	200
kalapok	10
?dunkai? út	50
	<hr/>
	9620

[62. r.] [üres]

[61. v.] Somoskőy?¹¹¹ Dapsy Vilmos Szentgyörgyi Imre
Puskarin Jenő Végh Ignác Topler Károly Suhay Imre
Gelléri József

---

folyó viasz kés¹¹² oltó viasz bor gyékény, pálinka
csetbor feltöltés

[61. r.]	45 000 ¹¹³	45 000
	26 000	71 000
	22 000	93 000
	1 500	94 500
	6 000	100 500
	9 200	109 700
	500	110 200
	250	}
	250	
	200	
	1 500	
		110 900
		112 400

	300	112 700
	1 600	114 300
	500	114 800
	5 000	119 800
	200	120 000
	500	120 500
60. v.]	2 000	122 500
	5 000	127 500
	4 000	131 500
	2 000	133 500
	1 500	135 000
	10 000	145 000
	16 000	161 000
	2 000	163 000
	1 000	164 000
	15 000	179 000
	3 000	182 000
[60. r.]	dollár	
	Szekrény ¹¹⁴	9
	Arany fekete	4 50
	Cloison	12 50
	teatartó	8
	2 fekete váza	15 50
	3 bambuszváza	6 75
	clef. cassette	7
	Szandal legyező	4 75
	Album	7 75
	4 himzett kendő	8
	sandal cukor[tartó]	3 75
		5
[59. v.]	Zálog ¹¹⁵ külv. tak. pénztár	képv. díj
	pálinka Kertbeny	Glacé
	Jan. 29 ¹¹⁸	Hollán kalitka málna
		320

Febr. 5.	250	570	150
Febr. 1.	640	...	430
Febr. 6.	640	1280	230

1050

- [59. r.] Üvegek 10-es kosár¹¹⁷ — Sajt dugó, spanyolviasz
 — Thaisz hordó dugók — Deutsch — Heckenast
 — Fővárosi tak.p. — Károly — Pénztár
- [58. v.] — Chinai folyamok eredete, magyar törzs hozzá-
járulhatlan bércek¹¹⁸
 — Diplomatiiai cselszövények¹¹⁹
 — Börzejáték női árulással¹²⁰
 — Székely nép leírása¹²¹
 — Hajló üveggyár¹²²
 — Látványfelyülről, Ázsiai virányok, Chinai hegyek,
 folyamok, Amerikai erdők, Africai sivatagok, chinai
 emberek, mint teknőcök, tigrisek, felyülről nézve,
 ?megszédült? clefántcsorda, kalózhajók¹²³
 — Várak haszontalansága¹²⁴
 — Ön kifeledett egyet a számításaiból, az asszonyt.
 — Nem feledtem ki madame¹²⁵
 — Lesz szülésznő. Erre leveti magát a léghajóból¹²⁶
 — Mi az a hazaszeretet, az nem létezik többé
 — A testgyakorlattal az érzékiség hanyatlik.
- [58. r. és
57. v.] Iparbank¹²⁷ Jan. 16. 1500 fiz. 200 maj. 16.
 — Febr. 20 1800 — 000 Deutsch Cs. . Jun.
 — febr. 2 Jun. 2.
 Terézváros Jan 20 2300 — 300 — 2000
 — febr. 18. 2160 250 Jun. 18
 Külváros Jan. 24 1440 — 240
 — Apri 24 2480 — 380 Aug.
- {57. v.] Házt.
{56. v.] [üres]

- [56. r.] Chorisoma Callistemus Cardenia florida Mimulis
moschetis Callistem. . Rosa ?Abutilon? Ficus stipulata
Oleander Plectrantus fruticosus Mimosa pudica
Herodamnus Azalea Viola orosz
- [55. v.] Artisia
- [55. r.] 1. Schifner Gyula Nordbahnstrasse 36. ungarische
Weltausstellungsbuden 2. Füredi kulcsok. 3. Sváb-
hegyet rendbehagyni.¹²⁸ — Buzairtas — Gyümölcs,
ribiszke, málna — Cimlapok 4. Távcső 5. Vendel
6 Szemüveg 7 Macaroni 8 Függő 9 Ingek 10 Wallner
levél 11 rajzok, festék 12 Gutman 13 ?Fendrik?
14. Somoskői 15. Tokaj
- [54. v.] 16. Jegyzőkönyv 17 színházi nyugdíj 18 frakk.
19. kalap, esernyő, keztyű 20. paprika 21. Wegweiser
bácsi 22. Lámpabél 233. Szükséges könyvek 24.
kérkedő ifjak 25. Léghajó bemutatás, szerk. 26 Toll-
szár 27 Patience 28 Szabótul ruhák 29 Mari ingek,
egyel több 30 véres 31. Cséry 32. Athenaeum gyűlés
33. Ghyczyhez gratulálni 34. Országgyűlés
- [54. r.] 35. Pénzt felvenni. Országház. 36. Regénydíj 37.
Előfizetők létszáma 38. Jankót fizetni 39. Szerkesztő-
séget fizetni 40 Részvények. Balaton 41 kövezést
fizetni 42. Váltókat Tahynál hagyni fizetni 43. Hon
tantiemet rendbehozni
- [53. v.] Laskóru! Kelemen Judit
Vitéz János ellen. iktató szám 840/870
Előadó Kossalko oct. 22. 1873
- [53. r.] 1/2 500 postán 6 1/2 pfund 65 ft.
jede parie
21/36 pfund ein sack
7 fuss hoch 3 3/4 fuss durchr. . .
I. Tresor 53
- [52. v.] Frau Kais[er] von Oest[erreich] Legte hier den
Grundstein zu diesem Gebäude am XXV Julius 1821

[52. r.]	Úst. Igm. ¹²⁹		
	Nyomda	6000	6000
	exped[itio]	1000	7000
	Szerk.	—	7000
	Képek	2700	9700
	posta	1500	11200
			180
[51. v.]	Hegedüs ¹³⁰	150	150
	Frecskay	150	300
	Törzs	150	450
	Szathmáry	150	600
	Szathmáry	90	690
	Mudrony	100	790
	György	110	900
	Modern	40	940
	Borostyán	<80>	<1110>
	Vissza	180	<1190>
	Ujdondász	80	<1270>
	Ujváry	<80>	<1350>
	Erődy	<60>	<1410>
[51. r.]	Kézpénz ¹³¹	1400	1400
	Tak. pénzt	4400	5800
	Cautio	500	6300
	Janke	800	7100
	Pap	500	7600
	Bazar	200	7800
	Úst. Igm	1000	8800
	képv. díj	500	9300
	Ath.	2500	11800
[50. v.]	Úst. Ig.	6000	6000
	Regény	2500	8500
	Novellák	400	8900
	X Y Z		300
	Janke		1300
			9200
			10500

	Athenaeum	2500	13000
	kép.díj	2000	15000
	Borok	500	15500
	Hecken[ast]	1000	16500
[50. r.]	Charivari Előfizetés felhívás ¹³²		
	Jóslatok júliusra ¹³³		
	Radicalis Miatyánk		
	Politicus hévmérő		
	republicanus hiszekegy		
	pecsovics hiszekegy		
	táblabíró hiszekegy		
	Szent és nem szent háromság		
	diplomaticus virágnyelv		
	A tudós társaság 117		
	Népek tizparancsolatja		
	munka tizparancsolat 118		
	A lencház 119		
	A bécsiek stb. ötvenkét		
	Király 187		
	Táblabíró számadás 217		
	Szabadság 218		
	Egy nemzetőr meg egy rác 219		
[49. v.]	221 A ministerium hírére		
	Lassan járj 251		
	Nem lehet magyar hadsereg 252		
	253 Az öt forint		
	A sz. Mária a huszason		
	253 Szerkesztői bajok		
	289 Dipl. szakácskönyv		
	312 Bizalmi hévmérő		
	377 Comicus jelenet		
	378 A király beteg		
	409 Jelasics jön		
	Jelasics rendeletei		

- 411 Nagy urak
 413 A király és magyar bankjegyei
 414 Rövid-időre bucsuvét
 447 útféltre állított kép előtt
- [49. r.] 475 NB
 541 NB
 510 Jelasics közlönye
 572 olasz rabok
 573 Lapmetempsych. .
 630 Kétszer láttam Bécset. A császár felgyujtott palotája
 665 Elmentünk mind
 700 Victoria királynő
 760 A király leköszönt
 826 Ha háborúba megy
- [48. v.] I.
 397 Bon soir citoyen Széchenyi 415 Charivari
 445 Nix tajts 561 604 605 634 687 784
- [48. r.] [üres]

(VIII.) N O T E S Z

- [1. r.] — Már most Ghy után menjen e vagy Ti után¹
 — Hős asszonyok a történelemben.²
 — Bravallaheidi nők.³ Sialvia.⁴ Az allibamoni nők.⁵
 A szeretők sziklája.⁶ Amalon.⁷ Baruch Hageb asszonyai.⁸ Quintilla.⁹ Chiamare.¹⁰ Athenadoras neje.¹¹ Az abydosi leány.¹² Thimoclea.¹³ Nevisan ?gúny? író asszonyai.¹⁴ Őrült Johanna.¹⁵ A mérég csók. Henrik neje. A férj koporsó födele.
 — A hamis érdemrendek.
 — A lovász szerelemből festővé lesz.
 — A kintorna serenade.
 — Yota.¹⁶ — A villi
 — Besze. Földváry¹⁷
 — Az én papagályom¹⁸
 — Jólát. Kőrös mellett fog elesni.¹⁹
 — A paraszt király
 — Kit tetszik keresni? kérdi a főnökétől.²⁰
 — Az első gőzhajó²¹
 — A színésznő ideálja
 — A lőporos ember.²²
 — A két halászegény.
- [1. v.] Terézvárosi Iparbank.²³ April 20 — 1290 Febru[ár]
 20 2500. Pap Miklós. Kubinyi Jankó, Tak pénzt.
 Külváros Iparbank
- [2. r.] [lila tinta írás egész lapon]
 Jövő század²⁴ 500 — 500

	Szegénység útja ²⁵	500	—	1000
	J. M. Polgár ²⁶	500	—	1500
	Ráth	1000	—	2500
	Heck. Franklin	500	—	3000
	Nő a férfi sorsa ^{26/a}	2000	—	5000
	O. Janke ²⁷	1200	—	6200
	Vas. ujs.	100	—	6300
	Bazár	100	—	6400
	Novellák ²⁸	400	—	6800
	Képv. díj	700	—	8500
	Úst. Iga[zmondó]	2000	—	10500
	Athe[nacum] prem	1000-	—	11500
[2. v.]	[cer. írás végig a lapon]			
	Jan 30 ²⁹	320		
	Jan 30	720		
	Febr 18	1800		
	Febr 28	1500		
	Mart 5	240		
	Mart 24	400		
	April 5	570		
	April 27	400		
		<hr/>		
		5950		
[3. r.]	[lila tinta írás a lapon]			
	1. Sokat látni sem jó. ³⁰	2	8	
	2. Az első gőzhajó. ³¹	1	4	12
	3. A lőporos látogató. ³²	1	5	17
	4. Mi lesz a feltámadás után. ³³	1	5	22
	5. A hochbreitensteini herceg ³⁴	1	5	27
	6. Kit tetszik keresni. ³⁵	1	5	32
	7. Hogy lett Miklós szakács ³⁶		6	38
[3. v.]	Kataszteriv Buda ³⁷			
	Törzs			
	Dernheimer Henrik volt honvéd raktárnok lehetne ³⁸			
	koffer ³⁹			6

verschlag	6
skatulya	1
táska	1
kosár	10
hordó	1
zsák	1
kalitka	1
virágkosár L	2
	<hr/>
	29

- [4. r.] — Kecskeméti szövetség katolikusok és protestán-
sok között⁴⁰
— A feltámadt Beleznay
- [4. v.] Váltók⁴¹ 18 Hazai Cséry Deutsch 1500 360
— 28 Pfeiffer ? 1200 300
3 17 Iparbank 220 60
26 480 120
4 20 Terézváros 2850 250
10 Kertbenyneck levél 30 tallér⁴²
8 Bank pénzért
3 Levélpapír. Tinta, toll, papirosok, plajbász
1 Paróka
— Arcképek
2 — Névjegyek
4 — Kalap
3 — Kocsiert irni
Kis tárca. Jegyzőkönyv. Gyufatartó
5 — Baedeker, útlajstrom⁴³
— Könyvek, Athenaeum
— Tak. pénztár
1 — Ráth — Heckenast — Ráth <Klubb> or-
szággyűlés 11 — Prater 5 — Gross Adolf 44 25
10 össz.
- [5. r.] 6 — Páholy 6 — Krivácsi 7 — Hecken Jurányi

12 — Pénz váltás⁴⁴ 2 — <Esperesnek> Prépostnak
novella 8 — Páholy

- [5. v.] [üres]
- [6. r.] Tubák.⁴⁵ Kések Elesztő 10 3 ft gőzdarra Kenyér
- [6. v.—7. v.] [üres]
- [8. r.] 1. Bakainak
2. Nendtvichnek
3. Molnárnak, papnak
2700 ⁴⁶	pénz	
1000	Janke	3700
400	Falk	4100
100	?Kerényinek?	4200
200	pauschal	4400
1500	előf.	5900
100	?kenyér?	6000
- [8. v.] [üres]
- [9. r.] 1. Oecomeni concilium⁴⁷ Borcsák Timot
2. Zempléni pontok
3. Gasteini ígéretek⁴⁸
4. Heidelbergai jegyzőkönyv⁴⁹
5. Etelvári egyezmény
6. Vöslai értekezlet⁵⁰
7. Frohsdorfi entente ankéte⁵¹
8. Index ?Syllabus?⁵²
9. Hadsereg pezsgő puritánok
10. Sagin ügy. Párisi Conventio
?Nemzeszt?
- [9. v.] 1. Nemzetiség
2. Tisza szabályozás
3. Vasut fuvar rozs buza ?liszt? vasút tüze⁵³
4. Hadi kárpotlás⁵⁴
5. Nikobár szigeti jussunk
6. Bank kincse fele mienk.⁵⁵
7. Török védelem

8. Napoleon nagybátyja⁵⁶
 9. Dohány⁵⁷
 10. Minden ember adósságát vállalja el a státusz⁵⁸
 11. felséges nép⁵⁹
 12. Polgári házasság, a kinck nem tetszik a feleség, otthagyhajta⁶⁰
- [10. r.] I. nap 1. ?Első? szónok. Dumka szónoklata, nép-lap⁶¹
 2. A zászló⁶²
 3. Por, fátyol. Banderium. Mozsarak.⁶³
 4. Kézsorogtatás, feldült kocsi, viszket a keze.⁶⁴
 5. Ivás csutorából paprikás⁶⁵
 6. Tánc paraszttal szűk csizma⁶⁶
 7. Éjjel szónoklat: Dumka táncol, fáklyás zene⁶⁷
 8. Hazudás mellett,⁶⁸ borivás módja.
 9. Félbankjegyek. Siró szónok.⁶⁹
 10. Talált kép kulacson. [a tétel átirányítva a köv. nap eseményeihez]
- II. nap. 1. Ellenséges falu⁷⁰
 2. Macskazene. Ablakbeverés.⁷¹
 3. Szónokok cigány asszony malaccal⁷²
 4. Ellenszónoklat⁷³
 5. Rektor szembeáll⁷⁴
 6. Helyeslő paraszt⁷⁵
 7. Vrekedés, ellenfél megugratás⁷⁶
 8. Felfüggesztése minden becsületszabálynak.⁷⁷
- [10. v.] III. nap. Centrum c
 1. Dalárda⁷⁸ c
 2. Bankett⁷⁹ d
 3. Búz a teremben⁸⁰ gy
 4. Szónoklat⁸¹ X h

5. Capacitalni csizmadiát ⁸²		i
6. Tiszteletbeli fazekas ⁸³		
7. Per tu mindenkivel ⁸⁴		ly
8. Zsidó gy[ermek] ⁸⁵	H	n
9. ?Charleriberry?	II	p
10. Megszökés ⁸⁶	III	s

IV. fordulat

1. Régi jelölt visszaléptetése ⁸⁷	Y	ty
2. Választói jegy ⁸⁸	B	u
3. Kikiáltás ⁸⁹		v
4. Etelváryné ⁹⁰		zs
5. Félbankjegyek ⁹¹		zs
		ju
		j
		ja
		je

- [II. r.] 1. Casino képek, biliárd⁹²
 2. paskevic⁹³
 3. nyomda, versek, betük nyomda . . kocsin jár⁹⁴
 4. színház, Mór Károly, színész kortes⁹⁵
 5. látogatások a csizmadia céhnél, fazekasoknál, iskolában, papnál, kereskedőnél, molnárnál, tót iskolában, rác borbély⁹⁶
 6. szavazatok összeszámítása⁹⁷
 7. leszidja őket Alienor⁹⁸
 8. folyamodás mindenféle kérésekkel
 [egy sor teljesen kitörölve]
 ?Krnjoszavlyevics? Krnyasztovics⁹⁹
- [II. v.] Nem Alienor? szöktette el Pompeiat, hanem Pompeia szöktette el Alienort?¹⁰⁰
 — En futok utána, hogy megöljem ha el nem veszi. En meg futok? utána, hogy megöljem? ha elveszi.¹⁰¹
 — Igazat is mondani, hazudni is az a diplomatia Leon¹⁰²

- A ki mindenütt Machiavelli az rossz Machiavelli.¹⁰³
- ?Párkány? gőzhajói ágyúkra¹⁰⁴
- Pompeia Leonnál
- ki hinné hogy ily percben is eszébe tudott jutni,
hogy a nőnek hazudják
- [12. r.] – Hol van a híres beszélő?¹⁰⁵
- Hát te ily nagy léptekkel jössz¹⁰⁶
- Hát te vagy az, a kit elvesztettem fűszálakon.¹⁰⁷
- A negyedik is¹⁰⁸
- A nép öröm kitörése¹⁰⁹
- Alici[or] ?nevéből? Leon¹¹⁰
- Livia levele Leonhoz¹¹¹
- Ha a német vért nem kimelem azt hiszi ön a
magyart ?fogom? sajnálni¹¹²
- Leon Liviához küldi Corysandeot
- De mit mond a hercegnő ha szeme elé kerülök.
- Hát ne kerüljön oda
- Leon íjdelme Livia levele miatt felülteti a dip-
lomatát¹¹³
- [12. v.] – Corysande a zsinagon vezetett kis kutyával¹¹⁴
- Japánban gyerek magyarul gagyog. Nő kék
szeme¹¹⁵
- Hercegnő boszus jelleme kiemelendő¹¹⁶
- Már vannak nagy ellenségei¹¹⁷
- Az akarat nélküli lények a legveszedelmesebbek¹¹⁸
- ?Megegyez. . .? be. . . abszolválja ?bűneit?
?kisebitik? velük, hazatért szemei. . . könyvei
- Mágások gúnynevei egymás közt¹¹⁹
- Harctervező diplomaták szívtelensége¹²⁰
- Hercegasszony Liviának elmondja Napoleon iránti
nézeteit s hogy őt Rafaelának szánta¹²¹
- [13. r.] – Elhagyja lopatni depecheit de elébb kicseréli
azokat¹²²

— Végrendelet pontja Livia ?zárda élete R. megsemmisíti L. nem fogadja el?¹²³

— R. kieszközli?, hogy Liviát elfogadja a társaság mint hercegnőt?¹²⁴

— A diplomáciai? életpályára veszélyes? példa a belgrádi? meghatalmazott?

A ?defavorizált? diplomata sorsa clevenen eltemetetés¹²⁵

— Leon a kapott levél után úgy tér vissza, hogy búcsút sem vesz s ezzel erősíti meg Alienor nézeteit

— ?Printz kitalálja az árulót? hogy áll rajta boszút

[13. v.] — Kis államok constitutioval nem élhetnek. Duodec fejedlem is elég nevetséges figura; de az apró Pittek, Gorcsakoffok és Robespierrek még furcsábbak.¹²⁶

— Ezek a magyar aristocraták csak blinder ?Pasa-geurok? a mi hajónkon, mikor az ő fajuknak a husába akar vágni valaki jajgatnak, azt nem bánják, ha tyúkszemüket kivágjuk, de már a kis ujjukat sajnálják értünk amputáltatni¹²⁷

— A magyar ellenszenve az utazás iránt meg a levél-írás iránt.¹²⁸

— A magyar is rokonszenvez a franciával, a francia is a magyarral, de azért tökéletesen ignorálják egymást Minden nemzetnek van typusa Parisban, s a francia irodalomban, a magyarnak nincsen, ha egy pisze embernek nagy orrát festenek, az nincs cariquirozva, de ha a nagy orrúnak még nagyobb, igen

[14. r.] ha francia ír le magy[ar] ember[t] az holdbeli ember senki sem ismeri

— Pompeia forro kézszorítása¹²⁹

— Katonai kormány a valódi, a többi csak annak a szolgája¹³⁰

- Kiderül, hogy nincs készen a hadsereg Alienor elsiette a dolgot.
- Tudják azt ezek az urak maguk is de nem szeretik, ha azt mástól hallják¹³¹
- Azzal a szándékkal megy haza, hogy kis birtokába vigye rögtön Liviát de nem találja fel, ekkor érik a kitüntetések.¹³²
- Lisztnek ezüst kardot adtunk, mert ezüst zongora sokba került volna¹³³
- [14. v.] — Alienor nem hagyott nekik időt kölcsönt kötni¹³⁴
- Gyermekjátékok Európa új térképe¹³⁵
- Magasabb politikai tekintetek kívánják hogy e házasság elmaradjon¹³⁶
- Főpap apjáról ?cscszko?
- Csak morganaticus h. lehet A. és P. között¹³⁷
- Ipartárlatra szemenkint hozza a búzát.¹³⁸
- Szerencse bankoknak helyet ád
- Ha szegény ember utazik megkérdik tőle hol járt? Ur mehet maga kedvére
- [15. r.] — Mit érdekelték őt akkor a világesemények, mikor Liviát kereste¹³⁹
- Az ön eltűnése mesteri volt P-ból A fr. korán elsütötték a piztolyt. Azóta kiviláglott, hogy nagy hátrányban vannak s most már senki sem akar velük menni¹⁴⁰
- Rafeacla hercegnő a legbüszkébb lény, ki elajándékoztatni nem engedi magát még atyjától s még egy halottul sem¹⁴¹
- Sajat kézírása a levél¹⁴²
- Atyám nagyon szerette önt s én örököltem atyámat¹⁴³
- [15. v.] — Anyja ravatalánál jelen meg Alienort ez meghatja¹⁴⁴
- Inasának panaszolja el, hogy mindenkiben csalat-

kozott, ez tudja egyedül a titkait.¹⁴⁵ El tudnál e valamit lopni¹⁴⁶

— Ez az irott depeche csak ellopni való¹⁴⁷

— Én csak hivatalt ?keresni? járok az ön nyakára, adja utasításba hogy ne eressenek be.

— Ez a hölgy meg akar csalni engem. Abból nem lesz semmi meg akarja csalni magát, abból lehet valami

— Kitaláltatja Alicenorral a titkos irata szerint a szerelmi vallomást

— A depechet felnyitják melegített késsel.¹⁴⁷

[16. r.] — Miket kellene tenni a győzelem végett

1. Csodatevő szentek. 2. Casinók. 3. Rőpiratok. 4. Szószék. 5. Nő egyletek. 6. Kolostorok. 7. Népnévelvések. 8. Zsidó kravallok. 9. Nemzetiségek. 10. Bécsi körök

[16. v.] — Létrán jövök fel mint Borbély Samu

— Kuruc asszony B. . . 61/62. II

— A végig rendjcles Kassendiener

— Széchenyi szász diplomata 64/57

— Megfordított ebéd 65¹⁴⁸

— Cancan előkelő hölgyekkel

[17. r.] — A ?satrapa keze?

— Néma ábéce

— Kreuzer ezüstpénz Sexedl <arany> platina

— abukiri csata előtt Angliába ?tartanak?

— Kaginakan, Nischna iftichar

— Angyalok mind szókéék

— Katona szobor¹⁴⁹

— ?Sok nyelven? játszik a színházban

— Vicekirály leánya

— Messze Buda Pesttol kilometer

— Sok vár. Pressburg. ?Clausenburg. Wenzelburg? Wieselburg

- Tsikos nemzet gouillach cannasse¹⁵
- Az arabok ?értik? e a ?magyarokat?
- Africa paprika
- Mamelukok
- Herceg Kazinczy
- Polka Magyar tánc
- [17. v.] ?Ragoczy? Kapellmeister ismeri e
Tamerlan Paskievics Attila Thiers, Széchenyi, Eötvös
Grand chartreuse Liszt cigányok
- [18. r.] – Összeesküvés merénylet februári
- Cherburgi látogatás
- Leboef tartalék
- oecumeni zsinat¹⁵¹
- Alkotmány revisio
- Bonaparte Péter pisze arcul ütött¹⁵²
- ?Plebiscita senatus consulta manifesta sit?¹⁵³
- Daru jegyzete¹⁵⁴
- April 30. bomba ?töltés? merénylet Longchamps
ló versenyben ¹⁵⁵
- ?Engesztelhetlenek? conspiratio. . .
- . . . Jaures Baur, Gressert bombák
- Mcgint a rendőrség
- Faubourg du Temple Rue St. Mauer Chateau
deau torlaszok¹⁵⁶
- ?Grammont? nn 31
- Fontainebleaui erdőség
- Napoleon egészsége¹⁵⁷
- [18. v.] – ?Szentgothardi? vasút¹⁵⁸
- Orléans hercegek kérelme¹⁵⁹
- Prágai egyezmény megtartása¹⁶⁰
- Jun 4. Hohenzollern¹⁶¹
- ?Grammont? spanyol küldöttség Nagy mozgás.
mindenütt¹⁶²
- Ollivier az estélyen júl. 6.¹⁶³

- Bécs . . . rakétái jul 6
- Csász készül Emsbc jul 7 Congressusi javaslat¹⁶⁴
- Bécsben tüzerütegek nem állítatnak hadi lábra
- Jul 9 Leboef nyilatkozata csatakész Wildbadban Benedettinek nagy ?attention?¹⁶⁵
- 11. Metznél erős hadcsapatok¹⁶⁶
- 12. Ollivier, a császár térden áll Nemzeti becsület mind két félen¹⁶⁷
- Bajor lap az új császár ellen¹⁶⁸
- [19. r.] Jul 14. A porosz királynak semmi mondani valója nincs¹⁶⁹
- Munkások béke meetingje Párisban¹⁷⁰
- Gramm herceg ereje széttör egy Napoleon aranyat¹⁷¹
- Páris? minden ellen intéz egy csatával? a Pyren[eusok] és eggyel a Rajnánál
- Jul 15 a háború megízeltetett¹⁷²
- Jul 16. A hitel mozgósítás 244. 1 ellen¹⁷³
- [19. v.] Magával vinni nem mer csak lopni fél
- [20. r.] Legjobb barát ki előre figyelmeztet a kellemes vagy kellemetlen meglepetésre
- K—— Morgy. egy 50 része ?juhászainak? száma több mint Norsz egész hadserege
- Ott halljad sirásomat éjjel kettőtök között Gravelotte
- Hol hibázta el az életét. A depechenél. A hűségétől egy hajszálnyi eltérés megboszulja magát mint egyetlen elhibázott szám
- [20. v.] Az ősi tanyán¹⁷⁴
- A táj leírása. Kőrös¹⁷⁵
- Medve találkozás¹⁷⁶
- Seregély ?kilenc? gyerekekkel. Sült tök¹⁷⁷
- Eladó birtok¹⁷⁸

Méhes, konda, fűrészmalom, aszaló, új szőlő. Mokány
lovak kondák, Lud, pulyka¹⁷⁹
Az egyet bukott diplom[ata] holt ember¹⁸⁰

[21. r.] Az Isten szolgálja s az Isten tagadó¹⁸¹
Gyonni megy¹⁸²
Kitoltad ?kedvesed járását?
Szemenkint szedi a buzát az ipartárlatra¹⁸³
Te már kitaláltad, hogy én mit csinállok idehaza,
most én találom ki hogy mit csinálsz te itten?¹⁸⁴
A meggyónt erényt szabad odábadni¹⁸⁵

[21. v.] Madame Corysande és a kis kutyája¹⁸⁶
Leon felveszi a kis kutyát s fenyegetőzik¹⁸⁷
A herceg éltében nem veheti el.¹⁸⁸
Hát azt kívánja hogy jóltevőim halálának örvendez-
zem¹⁸⁹
Elvinné rögtön s beállna kereskedő legénynek?
Más asszonytul sem fogad el segítséget, nemhogy
ffítól. Corysande csak munkát ?szerez? neki nevelőnői
állást keres számára¹⁹⁰
elkezddek mindenkinek igazat mondani, míg valaki
agyon nem üt
Hogy a szerelmet fiztessenem meg magamnak pénz-
zel, ahoz nem vagyok elég rozsz
Anchises¹⁹¹

[22. r.] Bolond szerencse¹⁹²
[Az egész üres lap két függ. vonallal és két átlóval
áthúzva.]

[22. v.] Niobe parasztruhában¹⁹³
A hercegnő gyászfátyola¹⁹⁴
A ?sors ugy akarta, hogy tested ne legyen az cnyém
de lelkedet tőlem? kaptad¹⁹⁵
Neked hagyom ezt az én szegény hazámat, értsétek
meg egymást mutasd meg neki lelked egész nemessé-

- gét egy kincs mely az enyém s egy mely a hazámé,
 az leányom s ez birtokom¹⁹⁶
- [23. r.] A nemes és leánya¹⁹⁷
 folytassa Leon azt a ?művet?, mit ő megkezdett,
 ?nehogy? idegen hazaellenes célra fordítsa nagy
 ?vagyonát?¹⁹⁸
 A pamphletek írójának
 Menjünk a ?feleségem jószágára, fogjuk be a felesé-
 gem lovait, a feleségem méltóságos atyja híjátok
 kérek alássan nagyságosnak? nem Z. N. többé
 ha[nem] E. R. férje¹⁹⁹
 Mint mikor valaki a grófnétől kosarat kap s boszuból
 a gouvernantot veszi el.
 Elébb hadd párologjon el a haragja s az atyja miatti
 gyasz
 A ki győzni akar: az ellenfél táborában kell helyet
 foglalni
- [23. v.] A kinreckedt férj²⁰⁰
 Achilles nem kap a kard után²⁰¹
 A kártyasilhouettek²⁰²
 A hazautazás²⁰³
 Reinville Gravelotte Saint Marie aux Chenes. Saint
 Privas la Montagne²⁰⁴
 Csak grófnő már²⁰⁵
 Ő az atyám²⁰⁶
 a német határon.²⁰⁷
- [24. r.] A gula magasán²⁰⁸
- [24. v.] A karikagyűrű. Töprengés²⁰⁹
 Megyei küldöttség albumot nyujt át²¹⁰
 Irotársak²¹¹
 Érdemrendek²¹²
 Zászló tuffja
 Gezetleniek Tanyai iskolás fiúk²¹³
 Tukmányi Rakhel²¹⁴

- Papság prépost a levéllel.²¹⁵
 Alienor japáni vázát küld²¹⁶
 Seregély meghozza a képeket²¹⁷
 tiszték Dumkával élükön²¹⁸
 Mikorra legyen kitűzve a lakodalom Rafael[ával]²¹⁹
 Különcnek csodabolodnak
- [25. r.] Mi lett a vege²²⁰
 Alienor apa lesz. ki tudja a gyermek mikor született?
 a madár röptét a légben²²¹
 Japán²²²
 Mitake vulkán
 Basalt oszlopok egymásra rakva
 Rizst vízben szárítják, géppel öntözik, taposó malom-
 mal
 Fügő hid
 Camelia erdők, mézrózsa, aranyszín rózsaszín ?weige-
 lick? jazmin, fűszerbokrok, trogantfa, szamamokok
 fürtei Azaleák hortensziák, paeoniák, magnoliák Cyp-
 rus Cedrus Mukaja tiszafa, ?pemloosnia? isip . . . s? na-
 rancs, citrom osmanthus, pálma, szegfűszeg, gyapot,
 ?relumbium?, datolya, barack, mohaszerű afonya
 bogyókkal²²³
 parányi kertek²²⁴
- [25. v.] Térképek delegat[io]
 Herminenplatz 6.
 436
 50
 386
 Morton ?Pressav?
 Glyn
 Lambert
- [26. r.] — Nem fénylő tűz, látható sötétség
 Érezhető árnyékok, távol az Istentől és az égi fénytől
 — mint az üstökös feje a Fiesolei csillagász tükrében

- Katonák prédikálnak
  - Ireton
  - Kitörli a parlament a határozatát
  - Joyce
  - Hollys, Glyn
  - Landerdale
  - Peambrok egyedül a felsőház
  - Wight szigeti forradalom
  - Prides purge?
  - Nemes ember lehet áruló van elég őse a ki elfedi
  - A jogygyürü is csak egy karika, mint a korona
- [26. v.] Hisz a király nem Messias, hogy minden császnak ellenálljon
- A Jemini fiai Gibcaban a levita nevével ephraim Hiob,
Themani Elifas
?Billard? Zafar
Neigasse No 4.
?Kornfeld?
- [27. r.] – Hamis gyémánt 1581²²⁵
 – Az otthon maradt szerető 1361²²⁶
 – Alphabet eredete szerelemből 1171²²⁷
 – Hölgy párbaj 1741²²⁸
 – Apollonides 2101²²⁹
 – Baruch Hageb 3001²³⁰
 – Az apját megtépi 2501²³¹
 – A bonc. lény ig. . .²³²
 – Quintilla²³³ 5281
 – Az ördögöt ?szép asszonynak festeti püspök²³⁴
 3631
 – ?Doucin? sectaja²³⁵ 3322
 – Nő férje után leskelődik ffi ruhába[n]
 – ?Onker? bácsitól kedvесе olel. . ?akar?
 – Madame Janua²³⁶
 – Miguez 2654²³⁷

- Nevizan 3694²³⁸
- Gyermek szerelem
- Károlyiak és Hmvásárhely
- Festő kékre festeti a feleség[ének] ?kapott bundát?
- Megfordított ebéd²³⁹
- Cs. napidijai
- [27. v.] – Leányvár 202/66
- Láda, kérnek jösz e?²⁴⁰
- Réti koma és a medve²⁴¹
- Lügewakker szücs és a Csiky Sanyi²⁴²
- Bepereli a házi gazdát a megártott vendégszere-
tetért
- Ingyen ?bemenet?, hanem a kimencetlért kell
fizetni
- Reguly? szét[nyomja] a tükör rámáját
- Az ötödik bál
- Udvar . . . . . ?tagadja?
- A szamártársulat
- A gyermekkori Kecskemét
- A vice király leánya Párisban nem is leány
- A majmos ember 232 ?Hans Chin?
- Színház m. . . ja ?lakója primadonnája?
- Ratazzinc. Klapka
- Hepberger Bemct, Térey Bertalan Gergely
- Ovinius 18501
- A baseli órák elébb járnak
- [28. r] – Kéri hogy vegyék be az állatkertbe medvének
- IV Filep NB
- Virtus semper diligenda.²⁴³
- A négy arabs három tudós egy ostoba
- Nézz tükörbe mingyárt lészen
- A tükörben rózsza készen
- De a tükör rózsáinál
- Sokkal szebb az original²⁴⁴

- tallért adnak a koldusnak
 B. vihart vet és szelet arat
- [28. v.] Jeanne la Folle²⁴⁵
 — ?Nourmahal? 3816²⁴⁶
 — Perouze leánya 4373²⁴⁷
 — László megölője 4383²⁴⁸
 — Zehra 291²⁴⁹
 Aben Humeia²⁵⁰ 341
 A félig cladott rabnő 361
 Szent Ágotha 711²⁵¹ Aphrondisé²⁵²
 Sorel Ágnes és a csillagjós 731²⁵³
 Schialvia ?Agnius? 791²⁵⁴
 Zoraia Albohacen 891²⁵⁵
 Amalon leány levágja ?férjét? 1281²⁵⁶
 Baruch Hageb 3001²⁵⁷
 Thimoclea²⁵⁸
 Henrik ncje²⁵⁹
 Astorgasnő 2521²⁶⁰
 Semiramis. Arracus 2685²⁶¹
 Thimoclea 3525²⁶²
- [29. r.] — Életretért ópiumöngyilkos
 — Miguez 2654²⁶³
 — Moavia 2754²⁶⁴
 — Nymphacus 5914²⁶⁵
 — Amari, mind a kettő barát lesz
 — Amuráth NB Szerb Uros²⁶⁶
 — Amyntas, perzsa követek, álöltözetű nők keblükben törrel²⁶⁷
 — Alispánból lett színész
 Ancourt 1501²⁶⁸
 — Angol leány 1731²⁶⁹
 — Babyloni zsidók. Asincus Anilcus²⁷⁰
 — Stratonice²⁷¹
 NB Nyomdai társulatokra kivétel ?örök? jog

- Amythis 210
- Ardea
- Két Artemysia²⁷²
- Artalus Stratoniceja²⁷³
- [29. v.] — Aveugle. Japan vezér szeméit kitépi²⁷⁴
- András Francois ?Roses? Nagy nagyobb, leg-nagyobb, nincs nagyobb
- Bagdad Khatun
- Carnades²⁷⁵
- [30. r.] [üres]
- [30. v.] [körben kisebb kör]
- Izzadó bálványok
- Karácsonykor virágzó almák
- Zöld csőtörtöki tyukok
- Corporis Xti a buzavirág gyökér vérzést elállít
- Holdban aludni nem egészséges
- Nem jó trüsszenteni
- Mogyoró vessző kincset keres, kigyót öl légszivet elüz
- Vipera sziv
- Plinius a golyókról.
- ?Centragerva? Boicinenga
- Nyelv elvesztés Beszédtelenség
- Szentjános kenyér, tékozló fiu étele
- Varázslat ellen melancholia ellen Rudolphus Galerius mogyoró lyukat páva fark ?speculum? kényeső viasz veres tafota
- olyan ?molnárt? válasszon, a kinek szőr van a nyelvén
- üröm a cipőjébe meghozza az étvágyat
- [31. r.] — Cardamosnum mézben elmulasztja az ütés kék foltjait
- Mandragora
- Tűzzel gyógyítják a bajokat

- A napraforgó Arnoldus de villa Nova
- Lovak hűsége 87 NB [utolsó jel lehuзва]
- ?Ser?, vihar villám
- Kányával fognak kacsákat
- Szarvas könyek
- A bolygó tüzek az akasztó dombnál Onod Tokaj
- Kassaiak fát visznck karónak
- Kopjatörés
- Némák Kassa

Botár Gergely

[31. v.—32. r.] [üres]

[32. v.] 1 ⊙ Báró Bornemisza

Ha a (bort) megissza
vezetéknevével

ugy élni fog vissza

?Ha pedig nem? issza

Mért nem küldi vissza

Annak a ki a ?bort?

örömcst megissza²⁷⁶

2. ⊙ Vinum de mézskő

Vinum de ?Bágyon? Isten megáldjon

Vinum de Harasztos kissé parasztos

Vinum Kercsed Pincédbe rejtse

üsse a menkó²⁷⁷

[33. r.] 3 Mezőség Bánya²⁷⁸

Prudentia²⁷⁹

?Citadellás? Gázgyár

Hermany és vashánya

Washington²⁸⁰

Felső ?istoly?

Német bánya

Tubákos bánya

?Simonaki? bánya

Pattantyu bánya

Dászkeres

Vajda bánya

Nagy ?eärtoka?

⊙ 4 — Az egér a gyűrűvel II

⊙ 5 — A Lányi cigány énekelve dalolva muzsikál.²⁸¹

III

⊙ 6. — A tizenhármás ebéd IV a megjegyző pap az elválasztó és az elválasztott

⊙ 7. — Zsakó család²⁸²

[33. v.] 8 — Vaskenyér²⁸³

9 — Vaskohó²⁸⁴

10 — Vasat! pénz²⁸⁵

11 — Vcrő kovács

12 — Vas út²⁸⁶

13 — Bőrös himzés

14 — ⊙ Viselet, guipure csipke, juhbőr, piros csizma, tálás kályhák, kemence, tüzhely, ?suber? isteni tisztelet, egyszercs ütő harang²⁸⁷

15 — Nem esküszik, nem verekedik

16 — Patak piacon²⁸⁸

17 — Iskola; alumínium, fiúk hármas ágya²⁸⁹

18 — Tánc²⁹⁰

19 — Tanító előkelő családból Pálffy János

20 — Hegyoldalon escarpokra vett föld szalagok, kőben termesztett búza jutalmat nyert kiállítások²⁹¹

21 — Orvos, gyógyszerár postás, városház 2 gimnázium] nőiskola²⁹²

22 — Szép beszéd, tiszta ajk²⁹³

[34. r.] 23 ⊙ — Mag helyett makkot ír, lesz belőle erdő V.

24 ⊙ — Tigrishez küldi bőrt kikészíteni, az viszi őt egy veres rókához VI

25 — Még visszarug. Mint a büdi rektor ?Magis? canis peram defendit

26 — Az apa fia. Krisztus, a te szerelmesed²⁹⁴

- 27 — Öreg nők templomban elől hátrább fiatal menyecskék, aztán kis lányok, leghátul a hajadonok²⁹⁵
- 28 — Templomból kimenetel²⁹⁶
- 29 — Vas ajtók, ablakok, cifra vasak, kirakott székek, asztalok, Kriza János²⁹⁷
- 30 — Székely kő, vicevajda, vajdakut²⁹⁸
- 31 — Szt györgyi vár, rozoga uj kastély elhagyott régi kert. B. Tige égette fel²⁹⁹
- ⊙ 32 — Vegetarianusok zöldséget nyersen, fürödni napfürdő, nem esznek, de nem is dolgoznak³⁰⁰
- [34. v.] 33 — Kő ágyúk³⁰¹
- 34 — Karaf
- 35 — Hátán hordja fel a vasat³⁰²
- 36 — Azért dolgozik hogy iskolát fentarthassa asszonyát szépen járathassa, nehéz munkától megkímélje³⁰³
- 37 — Olvasztó, malomkerék hajtja, fujtatókat, vaskenyeret fejszével vágják kétfelé nye kiáltás
- 38 — Kapa hámor, fujtató, kerék fogas, ülő kalapács, víz eresztő mértéke, köszörűkő
- 39 — ⊙ Fejős számár ló tehén Ű
- 40 — Kecskék, a mély völgybe leeresztve
- 41 ⊙ — Jó ember volt a szűcs, de egy bőröm kárbaveszett nála
- 42 — U. nek két szarvuk van
- 43 ⊙ — Ágyuból kilőtt menyecske³⁰⁴ [két lap közben kitépve, a 35. recto elhomályosult írással]
- [35. r.] Fülel Bonckó Éltető ?Karje? kincset lel gazdag lett
- 179 ⊙ Rektorné csúf nő féltékeny
- 180 ?Dunaházyt? meghívja vendégül rokon de a ?kávé? elkésik vala
- Az ?akácok?
- ⊙215 Szekirozó asszony? kedvest, hogy ajtó közé

tojás csizmának trombitál ujjból tekő vizet tesz kis kutyát küld keresztelt?

- [15. v.] 68 — Földmivclés és buza escarpe
69 — Székelykő székely segítség Torockói vajda vajdakut³⁰⁵
70 — Debreceni
71 — Eredetük titka
72 — Nem hozná el még Huszár János urat is harmadiknak?
73 — ☉ — Farkas Bálint Virág Farkas, Réz Farkas, Kemény Farkas, Farkas Farkas Ú³⁰⁶
74 — Kolozsvári zálogház Szegény osztály gazdag osztály
75 — Hugo Victor festménye
76 — Dózsa György koronája
77 — Szamosujvári út félrevezetnek, hogy nőket el ne csábítsák
78 — Rubens képe elvágva
79 — ☉ Fegyház, asztalos műhely, alvó szobák, pokróc gyár, szalmakalap, Farkas Beni Rózsi szabónál, hamisított kedvese férjét megölte
- [36. r.] 5 forintért. Korház, konyha kenyér étel pékház, magány zárkák, templom, Nivetti Péter 1822 szobák, Bodor Ujhelyi Lajos 4-ikben lakatos zárat kitüntetés Bolán Vencel kegyelmezett félig ?tojásdad? félig 8 szegletű.
Oskola cigány örül hogy már írva maga csinálhat passust faragvány munkák XI volt kolostor
Kornis Vilma grófnő³⁰⁷
80 ☉ — Nő maga jár vizért maga jár vizért nyolc kutyával XV
81 — Temetés a fogházbul XIV³⁰⁸
82 ☉ — Kastély, kolostor, egyszarvu 1590 folyosó,

- templom, festmények, bástya, tornyok, kincses láda,
nagy csizma. nagy kalap XX.
Keresztes Nándor? [lehuzgálva]
- [36. v.] Keresztes Nándor³⁰⁹
B. Horváth Samu aljbíró s. szakaszvezető a cs. k.
közös hadseregben
J. Kornis Victor tiszteletc jeléül És
Miskolczy István
Medgyes Lajos
Kerszényi Bálint
Lázár Aurél kir. törvényszéki jegyző mély tiszteletc
jeléül.
- [37. r.] Frink Lajos megkülönböztetett tisztelettel
Vékony Ferenc főkapitány
- [37. v.] 83 — ?Kapjon? Hallerné József császár kedvese. XV
84 — Próbaolvasztók mint padlat
85 — Augustinovich, udvari ágens lengyel
86 ⊙ — Teleki Miksáné, ház az út mellett XVI
87 — Pulykanyakú kakasok.
88 — Sipkás fejü Krisztus
89 — T. Sándor, sebesültet csepelve
90 ⊙ — Alispán hajdújával legyünk per tu, hijj en-
gem te
Jóskának, énekeljünk együtt. Ü
91 — ?Zsoboki? márvány Mike Lajos pap fedezte
fel
?Nuricsán? József Szamosujvárott³¹⁰
folytatás SztBenedeki kastély, pallos, képek, oltár-
képek, páncéling, szép Kornisné, Kornis lefejezteti,
felvonó hid, ágyúk, kilátás, mellékszobák, mester-
ség[es] kihúzó fiókok³¹¹
- [38. r.] ⊙ Szász Károly verse XVII
Egy keskeny darab föld, mely nincs adó alatt
Egy senki könyjétől nem áztatott falat.

Egy kis kert magamtul is másnak dolgozva
Egy kunyhó díófa lombtul árnyékozva
Homer, Virgil, Schiller, Wieland könyvtáramban
Ezeknél szebb eszmék angyali páromban
Egy jó barát, hűség, egészség testemben
Ennyi kívánságom egész életemben
Münstermann Frigyesnek, ki nála volt kosztos³¹²

- [38. v.] 93 — Bem csatája Radna mellett
94 ☉ — Ut melletti ház, zsidó fiát megölik popa
imádkozik, megáld, zsidót leverik, feléled, 18 évi
büntetés XVIII
95 — Petőfi Koltón kéri T. S. hogy menjen el
hazulról cselédestül Pilával együtt³¹³
96 — Th. Miklós főispán bányája urbériség
97 — Szőlői lak paraszthímzésekkel és gobelinekkel,
lengyel festette cimerek
98 ☉ — Megesketik pap előtt oltárnál, hogy nem
iszik egy évig, akkor aztán mind megissza Ű
99 — ?Kiss? Bányában mind megesküdtek, hogy
már nem isznak s tönkre teszik vele a regálékat
100 ☉ — Teleki Kővár v. főkapitány monostori
popát oltárra felakasztja menhelypénzért ezért lesz
katholikussá³¹⁴ XI
- [39. r.] 101 ☉ — Pila Anikó csizmalopás kapitány Petőfi
volt kedvese³¹⁵ XX
102 — Éneklő egér
103 ☉ — Csontososi ?Nántün?, Pokorny Kristóf.
hátsó jobb láb. alsó szára térdtől bütykőnél, 18
deci csuklója körmér 12 deciméter jobb alsó szár-
csontja 13 decim
104 — Bernát Gazsi testamentoma³¹⁶
105 — Kuruc nő, ki a zsidót megveri, megsebesíti
s még azt állítja, hogy az erőszakot akart rajta tenni.
Marthy

- 163 — Popa kocsisával nőket lefogatja végre kocsi-
sát is megöli, feleségét, két évre ítélik.
- [39. v.] 158 — Türr Trepontinál sebes
— Az én csizmám disznóbőr³¹⁷
Apám hozta Sütkérül
A sütkői mesternek
Nincsen pénze szegénynek
Hej kicsiny nekem ez a sir
Kirepülnék mint a fűrj ?Madár?
160 — 32 évig beteg asszony kakasokat megvereti XXI
161 — Lepedőt felteríti abrosznak XXII
162 — A hat fa Domahidán³¹⁸ XXIII
200 — Kende fája
201 — ?Kendéd? sirja befuttatva a kedvenc szajkó
két tölgyfát ültetett belé
- [40. r.] 202 — Bikszádi [pir. kör] multság szétfutás,
203 — Esztendő első napja havazik a vizet a kádba
s egész ?esztendőben? benne fürdik
204 — Ecsedy lópban oláhok megtalálják a mene-
külőket
205 — Biblia Kis János, Domahidy
206 — Pctőfi levelei³¹⁹
207 — Deés dobos Reményi
208 — Reményi megállítja az órát
209 — Gcsztenye erdők³²⁰
210 — Ál Petőfi Zoltán
211 — Minden embertől kér 5 ftot
212 — Eltépett gépész.³²¹
- [40. v.] 213 — Cink ezüstkivonás³²²
214 — Két óráig dolgozik kemence előtt³²³
215 — Ez már nem az én vmegyém
216 Jo non sul un scoglio
No aro no ricolio
Ma poi vivere voglio ?Monen?

Eg[ész] nap dolgozik magában egyik a ?betegeket?
egy a ?naplón? egy az iskolán, és Katinka alig h. . .
— Nálunk az Isten pompája láthatatlan a nép jólléte
a látható. Rómában az Isten pompája a látható a
nép jólléte a láthatatlan³²⁴

[40—41. l. közt egy l. kivágva]

[41. r.] Gyermekük szépek, mert a szülők szeretik egymást
⊙ Chinai szinmű

[41. v.] [fent megkezdett rajz: egy medve háttérrel]
106 ⊙ — T. S. Mindenütt, hol szabadságért küzde-
nek. Bem biztosa, Török tiszt. Garibaldista Spanyol.
-barátja Hugo, Dumas, Kossuth³²⁵ XXIV

107 — Ifj Dumas művei

108 Hugó tusrajzai³²⁶

109 Petőfi³²⁷

110 — Gyermekük hogy szeretik egymást ha Muszi
nem eszik valamiből Blanca sem eszik, sirva fakad,
Susu hazajön futva s elébb is az én nyakamba borul.
Ha az ostort kell³²⁸

[42. r.] levenni a fogasról, elébb kéri

111 — Petőfi szobája, asztala, ágya³²⁹

112 — Petőfi toasztja Szathmáron³³⁰

113 — Jánoska tengerész akar lenni a tengeriben

114 — Festmények, aquarellek³³¹

115 — Mükincsek, ereklyék, a mik egy archacologot
a Szamosujvári várba visznek Rózsa Sándor mellé.
Költő és művész fejedelmek emlékei, muzka Rafael,
fegyverek minden harcból, érdemrendek, okiratok,
akasztófák darabjai, okiratok, kéziratok, albumok,
Hugo korrajzaval³³²

116 — Megdícsérem a kályha párkányzatát, azt csak
nem bontja le tán, lebontotta biz azt s elküldte³³³

117 Petőfi életéből adatok, Megtetszetek Azt is
megigérte s ide adta³³⁴

- 118 ⊙ A cigány ki felfogja orrával a lövést. Petőfi verse, elveszett XXV³³⁵
- [42. v.] 119 ⊙ Hasis Klapka, kinalja k. . .
 120 Türr Trepontinál NB
 121 T. S. Genuában Kossuthnál Pietrivel nem szorít kezét, Napoleon tudakozódik katonák öltözetéről van-e magyar ?nadráguk? huszároknak ha Velencébe berukkolnak, akkor támadjon Magyarország. T levelet visz Victor Emmanuelnek V. E. egy ingben fogadja, szivarral kínálja, Bresciai foglyok felszólítása: poroszok fellépéséért. Lehangeltség hasis kávéban három napig elfeledteti Villafrancat
 — Akasztófák forgácsa³³⁶
- [43. r.] 122 ⊙ Parmai herceg gyilkosa collecta Mazzini, tört oda ajándékozta 120 font XXVI
 123 Bersio patakából ősmédve foga
 — Corboránt sánták hiszik
 124 — Brominc. Salerno Andrea, Guido Reni Gerardo De La Notte Salvator Rosa, Artemisia, Gentileschi profil etude Charles Magnc, Giordano ?Luca? üvegfestés Pauli — Ribera 4000 bőrből Krisztus ?keresztrefeszítve? Solimenc, Mayolica XIV század Diogenes Marco f. . . Velasquez Gentile con Teleki Murillo Tiepolo Delamonika T. S. ?catrin?
- [43. v.] Pagliano ?Pulizzi?³³⁷
 122 ⊙ — Nagy Bánya. Fernezy³³⁸ XXVII
 123 — Kohó, olvadt érc patak, husz év óta ki nem alvó kemence, arsenicumfüst
 — Viz hajtotta fújtató gép, gépészt elkapta kerék, fejét erre, lábait amarra kidobta Szabadban égetett ércek, alul fa, szén, arsenicum szag az egész völgyben. Próbálók, tégelyekben apró ezüst, arany szemecskék Lúgzó gép, Kis Ferenc találmánya, lúg, miután ezüstöt praecipitáltak belőle, ismét felszivattyuztatik,

ugyanazon lóg egész éven át működik, legkisebb ezüst tartalmú érceket is ki tudják venni. Kis találmánnya, hogy aranyat is kiveszi belőle. 70 kr. napszám.³³⁹

[44. r.] 124 — Toaszt — A haza szívéhez közelebb, mert a föld keblében.

A földmivesnek kész aranyat, míg a bányásznak mennyi munka, míg egy ?aranyat? előteremt, munka, tűz, füst, éltveszély, tudomány, ismeret. A bányász még is jobban szereti ?hazáját?

Emlékeztet a ?tímony? tollamon a kanál ételemben a vas, réz, olom fegyveren és az ón a betükön a bányászra, vajha az ?írón? is emlékeztetne bennünket, miből a plajbász készül, mikor a budgetből törülni kell, hogy ott legyen bőkezű, a hol a nehéz munkást jutalmazni kell s ott törüljön, a hol olcsó érdemeket jutalmaznak. Mindezek[ért] mit adtunk — szivet. Volt ennek a városnak egy kedves vendége s a kóltói háznak, a hazának dicsősége s nekünk jó barátunk. Nevét mindenki³⁴⁰ [folytatása a 45 versón]

[44. v.] 125 ⊙ — Dénes nádor fia Pintye vas bányája kandalló asztal kútja³⁴¹ [pir. kör] XXVIII 126 — Urbura. 80 ezer forint haszonnal már XXIX az utolsó 4000 ftjat költötte, mikor megnyilt a banya³⁴²

127 — Tolvaj Dénes karámja³⁴³

128 — 1710 Pintye meglőtték XXX

129 — Megjelen sárga posztós lovával kap pálinkát hust, mu. . . kapta, tuszok dacára megtámadja bányaiakat, szemétben elássák.

130 — Huszti uram egyházfit az asszonyok elverik a kémkedésért pap észrevette XXXI

131 ⊙ — Pap kikoplaltatja az ördögöt az asszonybul XXXII

132 ⊙ — Másnap ünnep van de más határban Ü

⊙ Dolgozni szabad, hogy munkás legyen T. S.
XXXIII

133 — Tengersizem FBányán kéményseprő

164 ⊙ Pintye szüküllője, kémény seprő lemegy a
fenekére mit lát

[45. r.] 134 ⊙ — Rozsályon Pintye függélyes útja lép-
csők a falban oldalt medvebarlangok XXXIV

165 — ⊙ Peleskei notárius

166 — Barát ipcco ?oldatban?

167 — Négy dolog a vőnél, egy jobbágytelek

168 — Cigán[nyal] felköszönteti neve napján.

169 — Elmondják előre a toasztot

170 — Wesselényi vadkan

162 — Hja paraszt az megint más³⁴⁴

[45. v.] [folytatás a 44. rectóról]

tudja, mert fel van írva a csillagokba: Petőfi. Azt
irta, ha alföldön nem, NBányán legyen eltemetve.
Hol van eltemetve nem tudom. Kérem hogy Nagy-
bány[án] ne eltemetve, de feltámadjon. Támadjon
fel az a lángoló hazaszeretet, a mi az ő szívében élt,
hogy a mig Petőfi nevét emlegetni fogják, az pedig
amig a civilisált ember fogja lakni Európát, addig
éljen e mi szeretett hazánk s éljenek annak leghűbben
szerető gyermekei, éljen NagyBánya közönsége.³⁴⁰

[46. r.] 127 ⊙ Ha tűz talál lenni a városban lőjjék össze³⁴⁵

— Kakas a Farkast, Turay ra. .ozta Farkas Bénire,
T. S.-nál elakarta adni a couvertet. Kis fiútól kérde-
zősködik. Krokmanlík XXXV³⁴⁶

171 ⊙ — Komáromy Gyuri tehén trágya Ü

— Louis Blanc histoire de la Rev[u] France

— Victor Hugo Cromwell

172 ⊙ — T. S. elhitei Dumasval, hogy Cavour
Garibaldinak palotát építtetett Capriban Cavour ha-
ragszik, mért nem mondta azt neki?³⁴⁷ Ü

- 173 — Questo cane.
 174 ⊙ — Meggyógyított zsidóleány Ü
 175 ⊙ — Mencsikoff
 176 ⊙ — A kétszáz pengő és a tizenkét zsák alma³⁴⁸
 177 ⊙ — A kis púpos mindig szerelmes, házaso-
 hatnék bosszontják, agyonszapulják

- [46. v.] ⊙ NB [áthuzgálva]
 135 — A versekben tréfálózók. NB
 136 — ⊙ — A veres ökör és Ferenc császár. Én
 nem avatkoozm keendnek a dolgába, kend se avat-
 kozzék az enyimbe Ü
 137 ⊙ — Egerek, sasok, cigányok Ü
 138 — A hogy szeretik most az asszonyok a ?tarto-
 zásokat? Ü
 139 A kávéseprüt küldi az elgedetlen férjnek Ü
 140 Olcsváry Lilla és Berta, vers keletkezik³⁴⁹ XXXVI
 141 Bacsinszkyt várják egy püspök
 142 ⊙ A veszett egér, a vadkacsa Ü
 143 Ne muszka! ne! Buda Sándor XXXVII szolgál-
 bírót lepecsételik inasok széthordják az ezüstöt fehér-
 nemüt.
 178 — Megvesztegetetlen alispán dohány minden
 napról napló

- [17. r.] Turman Irma³⁵⁰ }
 Schönherr Nina } Bánya
 — Pataki Irma és Gabriella
 — Fodor Bella Szathm[ár] — Kovács Ágostonné Sz
 — Domahidy Victor Magy. . . — Kende Matild
 Juliska Claudia — Jandrucics — Paskuj — Luzsinsz-
 ky Lajos — Domahidy András

- [17. v.] 153 — Darvay lehuzza kocsisáról a ruhát útközben,
 szivarokat eldugja, nyakravalóját összeköti spárgával
 NB.

- 154 — Klapka Victor Emmanuel angol köv[ete]
XXXVIII
- 155 — Klapka Vetter ?Saxon? XXXIX
- 156 — Levelen sültet hatvan kemencén süttet Ragályi Gyula a természettudós M
- 157 — Neje 36 évig beteg, kakasok, lépcső feltolta, légy szunyog, cseléd ujján cérna, csengőt leszedeti, minden háza egyben mint szállás NB
- 158 — Eladó oláh templomok XL³⁵¹
- 179 — Kisapap énekes
- 180 — D. a vízben kártyázik a ?patronusaival?
- 181 — Egerekért felszedeti a pallót
- 182 — Ny. vadmacska. Szelid macska.
- 183 — Kecsege Ű
- 184 — D. megkéri végül szolgálóját nem megy hozzá 24 órát kér
- [48. r.] [egy lap kivágva]
- 144 — Schlick és a Schl. huszár elfogja inkább jöjjön át a general[is]
- 145 — Nagy Pista Piskinél, a vén polyák ?intendáns? wer von der ?Feldherrn? der ?hier? geflucht mein Jesus Kristus Ű
- 146 — Wielek dictioja
- 147 — Csengeren Eszterházy Hadadi kereszt megbirja a kakast, de a kakas n[em] birná meg a keresztet.³⁵²
- 148 — Milan elleni merénylet retirádon revolverrel lő Ű
- 149 — Kaloda. Patics.
- 150 — Neutralis tér messzelevő domb alatt majthényi síkon békekötés, emlék oszlop. Senki vesszőt nem vág bokrairól³⁵³
- [48. v.] 151 — Domahidy elragadja Kist János revolverrel fenyegeti, hogy lelövi 2000 ftot fizetett érte Ű

152 — Ecsedi láp menekültek, kenyeret asszonyok hordják ki, 26 ölnyre nincs szilárd talaj messzelátó csárda, betyártanya, Bagos Domahida, Majtény, havasi nyájak telelnek, füzény, éhes vidra, gém, katonák keresik a menekülteket. XLV.

153 — Ez csak a saját skatulyáján

185 — Zsidó gúnynevek gyalog szán.

186 — Qui parle a non?cal?

187 Istálló, ha már megtelik, lebontatja

188 Almateleltető

189 Kölcsey eredeti képe, festmények, arany kupakos tajtpipa

190 Medve játszik az emberrel ölelkezik. Oláh kését ?tűszőjinek? feszíti

191 Medve tehenet pofozással kormányozza kukorica levét kiszopja

[49. r.] Almatartó pince

193 Kukoricába tett hordót ?tölteti? spiritussal

194 Medgyesi vár, cigány kincéső rézkoporsó, most kukorica tartó

195 Wesselényi szónoklata vihar közeledik el is mulik alatta Ű

196 Fél milliót nyernek s megint elvcsztik

197 Gazdag ember adósság nélkül, de a lányai nem öröklök

198 Csatorna a vizet a föld alá vezeti el.

199 Zsidó, ki szombatnap utazik, gyanus³⁵⁴

200 Wähtert sajnálja Ghyczy főispánnak Bánffynak, no te jó lennél főispánnak

218 Nem tudnál még egyszer belchajtani ebbe a gödörbe. Dehogyan nem³⁵⁵

[19. v.] Reh. ?Borbarla?

⊙ Én csak csendéletet festek no azt e háznál nem tanácsolom. Az én fiam nem képtelen. Nem én.

S hogy az enyém az enyém, az csak az én hibám
 ⊙ [négyzet] meter szerint festeni mibe kerül a vászon 1 f a fest 50 kr. világos, nyereség! Ha a vászon így tudnék nyerni. Azt pedig most kikérem kereken Többet az meg ne történjék nekem ön az én meghívómat ?elvitte? (nagy hőstett volt az! Legyen rá büszke!)

- [50. r.] [üres, előtte egy lap kivágva]
 [50. v.] — Eladó diplomák oláh, 50 ft oláh meg rossz szagú ördög vigye a szolgabíró³⁵⁶
 — ?Francolion? grave Adorján Manassé³⁵⁷
 — Monacoi herceg Zimándy Gábor³⁵⁸
 — Statistának Cagliari Zboroy Blanka
 <Hedvig>³⁵⁹
 — ökörsütés Dormándyné³⁶⁰
 — ?kaposzta? Caldariva marquisné Cyrene³⁶¹
 — Étlap <Zimándi>³⁶²
 Vajdár Benjamin³⁶³

Nemes Böjti Csanád

Diploma a markába

Kiönti az öreg

Nem tudja hogyan kényszeríteni a minisztert interpellatoria

[51. r.] Képekhez

1. Hja paraszt az megint más³⁶⁴

[51. v.] Nem zsidó törvényszék előtt nem szabad perelni

Arur, átok, 39 ütlek

Szemurhin bíró Schotrim korbácsok

Schofer, nagy átok

bot, szij és kürt

Alm, hatalmas³⁶⁵

Mincha ima este³⁶⁶

Abnelt algabis, kő eső

	Bertók biztos, Sándor népgyül[és] Bermalás poéta			
[52. r.]	⊙ Koldus bíró lyánya			
	cifra bál			
	künn cifra, otthon rongyos és koplal			
	Diák kántus			
	Rongyász			
	⊙ Ország[ház] karzatán, buffetben, szó széken			
	?There? elkéri a beszédet s másnak adja át az el-			
	mondja helyette s ő azt a karzatról hallgatja			
	⊙ Növeldei leány bölcsessége			
	⊙ Örmény és családja ³⁶⁷			
	⊙ Kényes menyecske			
	⊙ Világ vége ³⁶⁸			
	⊙ Huszár őrnagy			
	⊙ Rosicrucianusok beavatása			
	⊙ Börze zajban			
[52. v.]	November ³⁶⁹			
	<12. P. Sz. K. Pf. I	1200>	[lentebb] 1580	
	< TV.	1580>	1800	
	<17 T V	1800>	1620	
			<hr/> 5600	
53. r.]	December			
	1. ?Vár? Den.	I	800	
	1. Dom. Var.	I	1000	
	3. Cs. Den	T	800	160
	26 Cs. D.	T	480	100
	20 Cs. D.	T	1000	200
	7	T V	1620	
[53. v.]	Január			
	4. Pf. Vár.	I	1200	
	15 Pf. P. Sz. K	I	1500	
	23 Pf. Vár	T	880	
[54. r.]	Február			
	17. Cs. D.	T	720	

	< 3 T V		1400>
	11. I. SzK. Pf.		1200
	<17 IV		1600>
	1600		1200
	1400		1500
	1450		1200
	<hr/>		400
	4450		3100
			1000
			<hr/>
			8400
[54. v.]	Marc[ius]		
	10 Deutsch		1000
	19 T. P. Szerk. Kend		600
	7 T V		1450
	1 ?Várad? Deutsch	I	800
	1 Dom. Várad	I	1000
	< 7 T V		1400>
[55. r.]	Aprilis		
	4 Pf Vár.	I	1200
	15 Pf. P. Sz. K.	I	1500
[55. v.]	Majus		
	<17 T V		2700>
	< 4 Pf. Vár	I	1200>
	[23 Pf. Vár		700>
	< 3. T V		1200>
	<11 Sz K. Pf		1200>
	<17 T V		1440>
			2750
			1300
[56. r.]	Jun[ius]		
	7 T V		1300
	1. Várady Deutsch	I	800
	1 Dom Várad	I	1000
	15 Pf. P Sz K	I	1500

[56. v.]	Julius		
	19 Szath. Kende T P.		500
	I ?Vérn.? Pf	I	1200
[57. r.]	Aug		
	17 Ter. ?Vár?		2400
	<23 Pf. Völ.		700>
	11 Sz. K. Pf.	I	1200
[57. v.]	Sept		
	T V.	1000	
[58. r.]	October		
[58. v.]	November		
	Nov. 18. T P. <Kend> György Szathm		900
	Nov. 1. T P. Pfeiff Törzs		1000
	„ 11. I Pf Szathm. 9.		1200
[59. r.]	Decemb[er]		
	Dec 21. Külvárosi	<3500>	2400
[59. v.]	Jan		
[60. r.]	Fcbr.		
	11 Dom. Vár. T P.	640	
	14. Herendy György I	640	
[60. v.]	Saladin 2		
	Sichem		
	Urgulanille ³⁷⁰		
	Munuza ³⁷¹		
	Didar khan cunuch ³⁷²		
	Coja Geinál ³⁷³		
	Abderame ³⁷⁴		
	Novgorod, Lisinka és Feodor		
	Overri királya keresztyénné lenne, ha találna nőt,		
	a ki ?hareme? minden asszonyának jó tulajdon-		
	[ság]ait egyesíti magában ³⁷⁵		
	— Abdalassin Egilone tanácsára megkoronáztatja		
	magát s ezért saját hadai megölik ³⁷⁶		

— Jarmuk. Keled ? violált? nő, s levágott gyermek
fő³⁷⁷

— Jesid Hababa egy szem szőlőtől fullad meg³⁷⁸

[61. r.] Jukinna. Lucius és Leo, a fogoly leányába szeretnek
s egymást és apjukat leölik³⁷⁹

Ibrahim. <őrült> bolond Ibrahim és a török nők.

Baruch Hageb V³⁸⁰

Miquez 2654³⁸¹

Moavia³⁸²

Rongyos király 5483³⁸³

Sobicski Gravel.³⁸⁴

⊙ A szakács 100 botot kap³⁸⁵

⊙ Suderland³⁸⁶

1 ⊙ Az anya maga adja fel szökevény fiát 384

2 ⊙ Würtemberg hercege saját nagyanyja kastélyát
összselöveti 385

[61. v.] 1. Dinnyevásár

2. Kortés üdvözlés

3. Bachus ünnep a budai szüretben

4. A malom alatt

5. ?Burgas? nők tánca

6. Ki a legény a csárdában

7. Az olajkáros

8. Halász a Balaton jegén

9. Debreceni tűzoltó diákok³⁸⁷

10. Kukoricafosztás

11. Vadász felcsapás és felkenés³⁸⁸

⊙ Ottó és neje és kedvese ballada tárgy. Egy rabnő
elfordul, mikor meztelen férfit visznek vesztetni ez
a rabnő leány, az a rabnő fiú

[62. r.—63. r.] [üres]

[63. v.] ⊙ A Mindennapi levelek, egyszer aztán a fiú és
leány levelei

⊙ Kinek a fia az a szép gyerek A tiéd te bolond!
Ki ne ismerné

[64. r.] Ali Mohamed veje 894³⁸⁹

Arabe 2744³⁹⁰

Arétophyle 3744³⁹¹

Ayesha 844³⁹²

Eudoxia ?Lapukin?³⁹³

⊙ Anna Moens, a ki nem akar a cár kedveséből a
cár felesége lenni³⁹⁴

Mahadi Almansor fia³⁹⁵

Mensikoff 564³⁹⁶

Moavia 2704³⁹⁷

Villebois és a cárnő 5704³⁹⁸

Montasser Billah³⁹⁹

Mourat corsaire⁴⁰⁰

Muley Hussein⁴⁰¹

Munuza⁴⁰²

Novgorod

[64. v.] I. Ü ⁴⁰³	⊖	15000	
I. T. K.	⊖	5000	20 000
?Kép?	⊖	2000	22 000
10 kötet	⊖	3750	25 750
Sz. Mik.	⊖	650	26 400
Ford. 6 köt	⊖	600	27 000
D 5 k.	⊖	400	27 400
Janke	⊖	900	28 300
Bar...	⊖	400	28 700
Novella	⊖	1000	29 700
k. p.	⊖	400	30 100
H.	⊖	3000	23 100
Milt.	⊖	100	33 200
Bor.	⊖	500	33 700
?lak.?	⊖	1300	35 000
fam. munka	⊖	500	35 500

[65. r.]	T. I. Ü. Tk. ⁴⁰⁴	2500	
	Szerk.	2200	4 700
	Posta	1200	5 900
	K.	4000	9 900
	A	6000	15 900
	Ad. Ath.	3000	18 900
	Tört.	5900	24 800
	Ad.		1000 25 800
	L		1200 27 000
	Lak		1300 28 300
[65. v.]	Oct. I. ⁴⁰⁵	I.	700 600
	— 10	I.	1200 1 000
	— 10 E	I	500 400
	— 15. H.		500 400
	— 15. H.		400 320
[66. r.—67. v.]	[üres]		
[68. r.]	⊙ Magyar alkirály leánya ?Báró? s kisűl, hogy fiú		
	⊙ Szekirozó asszony		
[68. v.—75. v.]	[üres]		
[76. r.]	délszláv [a szavak után kis kockák átlókkal számlálá-		
	sul. Pl. kocka = 4, egy átlóval 5, kettővel = 6 stb.]	20	
	román		15
	olasz		4
	tót		14
	szász		16
	német		45
	zsidó		8
	lengyel		14
	örmény		5
	francia		2
	török		1
	dán		1
	angol		1
			<hr/> 146

[76. v. – 77. r.] [üres]	
[77. v.] Hegedüs	150
Törzs	150
Frecskay	150
Mudrony	140
Visy	100
Szatmáry	100
György	110
Telegramm ford.	30
Értesítő	50
Városi ujdons.	80
	<hr/>
	1060
[78. r.] Alispánból lett színész	
Megeskúsznek, hogy nem isznak tönkre teszik regale- bérlet.	

(XXIII.) N O T E S Z.

[előzék]. v.] Dec. 20. 1000 f. [vázrajz: utirány B.—Pest—
Prága és G közt]

Cséry Dániel¹

[1. r.] V. Ferdinand ?Aragon, Oran Bugil Selim Eútysme
?Arzuh? Barberousse, Lesbos török mór, arab. Treme-
cenben ?fognak? ?borju?, marquese Gunarez — be-
fagyott Balaton, futó házak, a tükrében, halászek
rajta²

Prága régiségei, Pest ujdonsá[gai]³

Nagy híd szobrokkal

Vencel szobra

Paloták, lábakkal

Hradzsín.⁴

Templom. Ezüst koporsó drágakövekkel kirakott
kápolna, a gyűrű az ajtóban az emberi arcok a kö-
vekben, Kranach képe

[1. v.] Jezsuiták temploma, faragvány, festmény, Rubens

— 14 király egy sírban.

— A nagy vízhangos terem

— A tanácsterem, téglapadló fa székek, fapad archi-
vum titkári szoba, konyha, ?kardinal? szék⁵

— Cathedra, 32 ezer arany golyók

— M. Antoinette himzése, egykori kályhák, nemes
kisasszony . . . . . kocsi, páholy, 5 szoba konyha,
2000 forint 20 év

[2. r.] — Éhségtorony, szarvas árok, vas szűz

- Német terem, spanyol terem
- Altneu, fekete fehér építés, góth zsidó épület föld alatti bolt, faragványok asszonyok páholyai⁶
- Zsidó utca szűk, zsidó boltok, koppasztott ludak tyukok,
- Ledobott tanácsosok, titkár bezárkozva, átlótt ajtó.⁷
- Zsidók zászlója.
- 11 zászló céheké
- [lap alján idegen kéz írásával:] Móric szeretlek kedvesem⁸
- 1 mázsa 69 font arany monstrantia
- Prága fába kifaragva
- 25 1/2 öl magas 25 1/2 öl hosszú templom
- ereklyék, csontok
- óra mutat napot két apostol két ablakban
- Sárga torony, határozat
- Mozaik
- 600 esztendeig építendő torony
- 3 hid
- hódolati terem torna
- [3. r.] – őspaloták, faragványokkal
- zsidó házak, sötétek
- zsidók zászlója
- Xtus képe
- M. Ther. halála
- Gaetai hősnő
- Tein ?templom?
- Megcsonkitott szobrok
- Vas szobor a várban
- Mozaik járda
- Mindennap 24 mise
- Mázsányi ezüst védszentek
- Salamon templomából való gyertyatartó, vizáradás miatt fehér fekete

- [3. v.] — Ferdinánd király
 — Kilátás, három híd
 — Maximilian belvedere
 — Clam, ?Puky?, Thun. Lobkowitz, Schwarzenberg, Auersperg,
 — Rendekek terme, szónok szék
 ○ — Schrekkenstein vára, nagy dereglyék, közel házak
 — ó zsidó temető
 — Színészek a francia nép mozdulatait is eltanulják, félreüti a kontyát
 — Árveszély tömérdek dereglye
 — ?Fák?, nyakravaló
- [4. r.] — Hozzá hasonló nő, utána hozzám hasonló férfi.⁹
 — vörös fekete sárga bársony waggonok.
 — Ablakok pislá szemek
 — Vasuti összeütközés égés kiszabadítás¹⁰
 — Fenyők sziklalapokon¹¹
 — veres fedelű házak¹²
 — kőhalmazok közül kiemelkedő házak az erdőben¹³
 — Fa gerendák A N M H X¹⁴
- [4. v.] — hegy tetőről leeresztett fák
 — folyam a völgyön végig
 — Romszerű sziklák a hegytetőn sorban, tornyok, bástyák egymás mellett
 — Füst a kőhalmaz közül
 — Ódon emeletes ház cseppkőből álló völgyben
 — kénvirág a köveken
 — Henzgretschén ?törvényszék? helye, nagy vendéglő
 — Elbe folyam¹⁵
- [5. r.] — A sziklák a házak füstjétől feketék¹⁶
 — Cseh Schweitz¹⁷

- oriási lépcsők fákból¹⁸
- kőbányák háznagyságu szikladarabokkal
- Hotelek a sivatagban
- hegyek kockákból. . . en fenyőkből
- minianpiros födelek¹⁹
- ocker sárga sziklák
- roppant serpentinek a törmelékben
- [5. v.] – Egyszerű gunyhó a törmelékben
- Altdeutsch ház alaku sziklasorok, alattuk épen olyan házak²⁰
- kártyaházak kőből, emberi fecskéfészkek
- HAHA, NANA AHA HAN AH NA X AZAZ²¹
- oszlopos torony, szász Schweiz ?hirmel?
- temető thujákkal²²
- Sűrű ablakú házak
- Horváth József Lenti
- [6. r.] – mély völgyben elmerült falvak
- Csupa nyírfa a fehér sziklán²³
- fenn egy kereszt²⁴
- kőbánya industria
- cscarpok körül fenyővel szegélyezve
- Fcstung Königstein²⁵
- Minden ház szőlőtrillage kifeszített fával fedve
- híd fenn ?viadukt?
- [6. v.] – Törm. között egy halom tele fákkal
- Fekete ház fehér ablak rózsaszín ház fekete ablak²⁶
- félig veres félig fekete házak²⁷
- Torony alaku házak
- Zöld torony szürke fallal veres templomok, fehér ablak sárga kapuk²⁸
- Dereglyék vitorlákkal
- ?Pózna? görcsös fán
- [idegen kéz írásával:] Móricom tied örökre szeretlek
- [7. r.] – Amerikai plantage. .

- Cyclopi építés veres zöld szürke kék kövek
- kivilágított gyárok
- fenyőfa fűtés
- Berlin 32 színház velocipéde, clown, Paganini
érzékeny darabok, tündérek, franciák
- Kávé plantage
- scorpió, mosquitó csipés, fekete pont
- Droschkék kalapján szám.
- Kávé és tej
- [7. v.] ○ – Berlin általános elnyomás²⁹
- Kertek házak előtt³⁰
- – Vendégszeret³¹
- Takarékosság³²
- – Wallnerék³³
- – Írók lakásai. Szerkesztőségek³⁴
- Művész atelier lakás
- ⊖ Magyar egyesület; énekes, iparos, diák, kereskedő,
szép leányok, arab³⁵
- – Bismark estélye³⁶
- – Szerkesztők³⁷
- Wallner estély. Diener. Prof. Cassel³⁸
- [8. r.] ○ – . . . . . [lekopott]
- ?Braunék?³⁹
- Kertbeny⁴⁰
- Jankeék⁴¹
- Auernbach⁴²
- Schmidt⁴³
- Rodenberg⁴⁴
- Wenzel
- Lasker
- Írók helyzete, regények, lapok, kiadók⁴⁵
- A Reichstagban⁴⁶
- Szászok panaszoznak el Deutschland⁴⁷
- [8. v.] – Szászok és Elszászok⁴⁸ – Aquarium – Állat-

- kert, öldöklés — Castagna szobrai — passage —
 Színházak — Regény ?Romanschreiber? — Novella
 ?Baron? — Novella ?Salon? — T. . . . . ua. . . .
 Spener Vossische⁴⁹
 — Mindenki érdemrendes drága . . . . ., szobrai
 császárnak, Bnak⁵⁰
 — küldött könyvek
- [9. r.] 1 Prága⁵¹ 2 Elbe melléki ut⁵² 3 Berlin⁵³ 4 Irói körök⁵⁴
 5 Magyar egylet⁵⁵ 6 Bismark estélye⁵⁶ 7 Irók lakásai⁵⁷
 8 Wallner estélye⁵⁸ 9 Művészlak 10 Reichstag⁵⁹
- [9. v.] 11 Irói viszonyok⁶⁰ 25 czer aláírás 62 ezer telek 678
 ?épület? 42 építész 588 32 felszerelés 44 mider szűr
 párta
- [10. r.] — Hogy csik fölfelé valaki
 — Rathauskeller
 — 150 éves lapok
 — osztrák ezüst
 — Meleg és hideg
 — Szobrászi remekművek virágok festmények min-
 denütt
- [10. v.] — Arany pénzzel nem pazarlunk úgy, mint a
 papirossal
 — Miért nem sülyedünk tovább, mert mi feneket
 értünk
 — ?Zaduban?, Illes, Butler ?Damosto? gróf
- [11. r.] [üres]
- [11. v.] — Miért ne lehetnék mahomedán
 — Elhiszem, hogy megvendégelte őket, de nem,
 hogy jóllaktak. Mahomed gondoskodott az ételme-
 zésről
 — Mit mondana a nő, ha ajándékba fogadná el a
 férj
 — Istenítélet a harcban rájuk nézve
 — Számon kérik egymástól, mit honnan kaptak

— Ha a gyerek azt tudja, hogy apja munkával kereste kenyerét, az annak jobb örökség, mintha az apja sokat összelop a számára

- [12. r.] Gróf Kesselstadt ulánusok⁶¹
báró Vendt
báró Schirmding
báró Miltitz
Strázsamester dragonyos
37 ember
bealkonyodott
Lápfő⁶¹
Pap Andor megköszönte a mulatságot.⁶¹ Varga
Saját Pénzen Okul. ?Kantor?
- [12. v.] 1 — Eretnek e, vagy igazhitű atheista Ince⁶²
2 — A mit a hajótörés elvitt a waggontörés visszaadja symmetria a sorsban⁶³
3 — Megakarja e osztani vele a száraz kenyeret⁶⁴
4 közlépény a semmi és valami között⁶⁵
5 — Ferencnek nem kellett mondania azt, hogy ő hű, emez mindig produkálja
5 — Nem tanácslom egy 40 esztendő embernek, hogy egy 25 esztendőst üssön ki a nyeregből, ez rossz diadal.⁶⁶
- [13. r.] 6 Mikor a csizma lerohad a lábamról, akkor n[em] tudom, h[ogy] mi a [hazaszeretet] hanem most, mikor minden nap le kell huzni, tudom hogy mi a h. sz.⁶⁷
7 — Nem tudtam, hogy oly gyermek vagy, a kinck meg kell mondani, hogy a cukorbábót meg ne egye⁶⁸
8 — Szabólegény kivarrja arcképét viaszból kiidomítják, ajándékot kap, kezeirását kérik, lefotografiázzák, lerajzolják, Lovat ajándékoznak neki, cikket

- kérnek tőle, kalapot nevéől nevezik, faragványt, mert Amerikából jött, azt hiszik, gépész⁶⁹
- [13. v.] 9 – Meglátogatja a kolostort s azért ráfogják, hogy katolizált⁷⁰
- 10 – A király előtt megjelen s ráfogják, hogy eladta magát⁷¹
- 11 – Vállalatoknak aláírni
- 12 – <aloist> Napoleont megválasztatja képviselőnek majd következik utána Csuka Péter⁷²
- 13 Haydn több mint Egressy Béni
- 14 Vigyázzon a becsületére az új társulatoknál⁷³
- 15 – Azért hogy ne Kondor egyék caviárt, hanem Csuka sonkát a buffetben⁷⁴
- [14. r.] 16 Ugyanaz a consorsa, a ki nejjének imádója volt, keztyüs kezü⁷⁵
- 17 – Az ezüst gombos és a váltó⁷⁶
- 18 – A mit Serena kercsett, azt a részeg kortes torkába tömi⁷⁷
- 19 – Sokba kerül a kis énekesnő⁷⁸
- 20 – Talán megtalálta a ?koporsója? a korallgrot-tát⁷⁹
- 21 – Kettőnknek van egy lelke.⁸⁰
- 22 – A nagy vegyész, a ki az embert retortába teszi, lesz belőle kristály, elpárolog a női befolyás, újra kísérletet tesz vele⁸¹
- [14. v.] 23 – Csodálkozik, hogy mi kárt tett volna, hisz látta azért Incét együtt jönni nejjével⁸²
- 24 – Mintha két fél arc volna összetéve⁸³
- 25 – Főispánnak akarják tenni, mikor visszajön, azt hiszi mágnás, azért hiják⁸⁴
- 26 – Schova sem hivatja magát Prágába, azért nem jut el a hölgyekhez⁸⁵
- 27 – A 250 ezer forintról nem szükség szólni a feleségnek, az ugyis kétannyit költ, mint a jövedelem,

tehát ezt az örömet sem oszthatja meg nejével. Leo tanácsa⁸⁶

[15. r.] 28 — Nem vagyok nemes ember, azért nem kérdik tovább, mi voltam⁸⁷

29 — Bauernhass⁸⁸

30 — Ráfogja, hogy ?Gedeon? meghalt a csatában⁸⁹

31 — Ha élne most, izenetet adnak Incének, mit tegyen, ad izenetet Amerikából⁹⁰

32 Grófné, nem Hanna⁹¹

32 — Akar ön olyan városba menni, a hol nem éljeneznek éjjel az ablaka alatt?⁹²

34 — Csak nejének mondta el a keztyüs kezét, mégis megtudta Bauernhass. Keztyüt lehuzza kezéről, ostentativ nyájasság⁹³

[15. v.] 35 — Engem valaki figyelmeztetett, hogy te szereted? azt, ha én te hozzád nyájas vagyok?⁹⁴

36 — Én tudom, hogyan kell hasonló esetben mind a két asszonyon boszút állni.⁹⁵

37 — Ő chez a paraszthoz olyan hűséges volt, mint egy parasztnő, s most ez őt megcsalja, mint egy gróf⁹⁶

38 — Du hast mich nie gel[icbt]⁹⁷

39 — A leányt sokszor ki kell békítenie a sirásból, az ?óra? is hozzájárul dalával⁹⁸

40 — Serena soha sem sirt. gyengédségből, Hanna büszkeségből ?Fatime? mindig sir⁹⁹

[16. r.] 41 — Never more¹⁰⁰

42 — Hogy felgöngyölödik a vizahólyag lap¹⁰¹

43 — Serenához nem volt féltékeny soha. Hanna iránt elhidegült, mikor féltetni kezdte ?Fatiméért? dühös lett, mikor féltette¹⁰²

44 — A zongorán végig ver a ruddal¹⁰³

— Nagy legyezővel legyezi magát¹⁰⁴

46 — ?Cesarine? egy szemét elveszti az ütéstől¹⁰⁵

- 47 — Folytonos összehasonlítás a régi és új nő között¹⁰⁶
- [16. v.] 48 — A kik olyan könnyen tudnak bánni a nőkkel, Mig I. úgy ki tudja mutatni, ha valakit szeret s úgy fél bizalmas lenni.¹⁰⁷
- 49 — Hanna levelében írja, én prot. leszek azért, hogy öntől elválhassak, ebből megmérheti, mennyire gyűlölöm önt e levelet I elküldi Fnek.¹⁰⁸
- 50 — Serena szelleme folytonosan befolyásolja¹⁰⁹
- 51 — I nem tud figyelmes lenni¹¹⁰
- 52 — Ideges nők, a kik spektáblit csinálnak, még megszokhatták, de a kik hallgatnak, azok rettenetsek¹¹¹
- [17. r.] 53. — I későn veszi észre, hogy a lelkét a nőnek nem kapta meg¹¹²
- 54 — Nem urnőségét érezteti férjével, hanem szolgálóságát¹¹³
- 55 — Nők, a kiknél a gyöngédség egy neme az önfeláldozásnak¹¹⁴
- Orlando régi barátja Leonak, miért nem volt látható estélyén¹¹⁵
- 56 — Emberi dolog, de nem emberséges dolog a nőre később viszonyaiért féltékenykedni¹¹⁶
- 57 — Önnek nem Fatime, hanem Serena¹¹⁷
- 58 — Fatime nyugodt hidegvére a rajtakapásban¹¹⁸
- [17. v.] 59 Elvesztett becsületet, elvesztett szerelmet¹¹⁹
- 60 Alligator és Salamander összetévesztése¹²⁰
- 61 Hol a nőm? Hol Serena?¹²¹
- 62 Apátur elhozza képét és imakönyvét¹²²
- 63 Hígyük hogy rájuk talált¹²³
- 64 — Protestánsná leszek azért, hogy öntől elválhassak¹²⁴
- 65 — Veszekszik velem, hogy mért öltözik oly nagyon kivágva?

- [18. r.] 66. Férje sipkáját ismeri meg a komornyik fején hasonlít hozzá¹²⁵
67 — Példák, hogy kettőnek van egy lelke¹²⁶
- [18. v.] I. A rejtelmes kilátás¹²⁷ 22, 26, 28, 31, <32>, 33
II. Az ezüst gombos¹²⁸ 6, 8, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 25
Éjszarki felfedezések¹²⁹
1, 2, 3, 4, 5, 6, 32, 45
Tied¹³⁰
5 a
Cartel¹³¹
7
Metempsychosis¹³²
9, 10
- [19. r.] — A védenc¹³³
14, 19
— Consors¹³⁴ 16, 27, 29, 34, 35
— Az enyim¹³⁵ 20, 31
— A kis bohó
23, 24, 36, 38, 39, 40
— A boszu¹³⁶ 37, 45
— Catastroph¹³⁷ 38, 42, 43, 44
- [19. v.] 68 — Meg akarod tudni hogy mi az a nő?
megtudod s megszenvedtél érte¹³⁸
69 — Igazi Éva, kigyó, ha meghódit, galamb, ha meghódolt eszes a . . . . . tásban, csztelen az élvezetben¹³⁹
70 — Visszaadja az ajándékokat¹⁴⁰
71 — Belle Ange utazásai¹⁴¹
72 — Most egy historicussal akarsz verekedni
73 — Elutasíttatni egy asszony által, a ki megcsal, csak fél pokol, de megvettetni az által, a ki hív,
- [20. r.] az egész¹⁴²
74. Azt hiszi, hogy kimentí még magát Fatime¹⁴³
75 Már roulette bank elnökségével is megkínálják¹⁴⁴

76 Ha Zeus megcsalhatta Junot egy nymfáért, .
 nymfa megcsalhatja Zeust egy faunért s úgy ?elvesz-
 hetett? az összehasonlításban az igénytelen mellett,
 mint elveszett Hanna a chansonette énekesnő mellett,
 a sors szereti a symmetriát mint tudod¹⁴⁵

[20. v.] 77 Franklin expeditio. Az kell neked, hogy két
 esztendőig ne láss se asszonyt, se részvénytársaságot¹⁴⁶
 — Neje kezére lchuzza a fodort, hogy meg ne hül-
 jön¹⁴⁷

— Orvost hivat neki s orvosságot ád be neki¹⁴⁸

— Virágokat hord neki¹⁴⁹

— Zongorát hozat be, négy kézre játszik, megpró-
 bálja elhagyni, hogy tudja e tovább

— Éneklí a cserebogarat vele együtt¹⁵⁰

— Kettő számára terített¹⁵¹

[21. r.] — Együtt sakkoznak¹⁵²

— Nem találja nejét, az végre hazajön és mondja
 neki, hogy a tenger alatti házat ment el megnézni
 kislefiával, ha eléérnek e benne mind a ketten¹⁵³

— Hogy őt visszaadja annak, a kitől elvette . . . . .
 képmásának¹⁵⁴

— Mutasd a térképen, hol járunk most. Mikor a
 Barton Cliff és White sziget közt vannak¹⁵⁵

Peveril

[21. v.] Sperativum¹⁵⁶

Ath.	3000	3000
Regény	3000	6000
fordítás	700	6700
Franklin	600	7300
<Emich	700>	<8000>
Franklin m n. t.		700
képv.	300	9300
?Bazar va. . . ?	500	9800
Cautio	500	10300

	Novellák	500	10800
	Üst. Igm.	6000	16800
	M.....	1200	18800
[22. r.]	1 — A megszelidített medvék ¹⁵⁷		
	2 — A mammuth borju		
	3 — A kristályba szorult ember haja megnő, asszony 10 ezer éves gyerek ¹⁵⁸		
	4 — Északfény eredete		
	5 — A megszelidített fókák, cethalak ¹⁵⁹		
	6 Kristály barlang I 138 ¹⁶⁰		
	7 <norvégiai> teremő agyag ¹⁶¹	687	ősalak
	8 Csigabarlang I 689 ¹⁶²		
	9 I 689 weldi agyag ¹⁶³		
	10 — Aztek 270 ¹⁶⁴		
	11. Hegyi bőr, kő para ¹⁶⁵		
	12. Bazalt kocsonya 503 ¹⁶⁶		
[22. v.]	13. fehérpatak, hegytej ¹⁶⁷		
	14. Borostyánkőben bogár, madár ¹⁶⁸		
	15 gyémánt 150 300 karát		
	16 özönvizi jég mammutokkal bab ¹⁶⁹		
	17 Jégpincék 616 ¹⁷⁰		
	18 petroleum olvasztja fel a jéghegyeket, a petroleum uszik lángolva ¹⁷¹		
	19 Malachit ¹⁷²		
	20 Lapis la[suli] ¹⁷³		
	21 Kristály tó felett hajó ¹⁷⁴		
	22 Ső ¹⁷⁵		
	23 A barlangban megharpunált cet, odakinn a ten- geren rátalál a cetre — megforditva		
[23. r.]	22 A cethal alszik és horkol 13—996 sohajt nyög ¹⁷⁶		
	23 Szájába veszi a kölykét ¹⁷⁷		
	24 Hogy feji meg a cethalat ¹⁷⁸		
	25 Ambra 1009 ¹⁷⁹		
	26 Killer, Trascher 1010		

- 27 Beleiből ingeket 1017¹⁸⁰
 28 Ambra cethalat 1053 1057. 81 sterling uncia¹⁸¹
 29 Bort villanyfolyammal
 30 Mazoche földégés
 31 Nordkyn promontor
 32 Born barlang
 33 Bisbonlik tó
 34 Eifel volcani táj
 [23. v.] 35 Abatos házas ...hetlen csiga
 36 Tryonix tojások¹⁸²
 37 Fossil kautsuk
 38 Indifferens pont
 36 Mikor a delejtű egyszer átugrik a tulsó oldalra¹⁸³
 37 Fény mágnesek sötétben világító kövek¹⁸⁴
 38 Ichthyosaurus tojást költ ki meleg vízben
 39 Magnesium világítás¹⁸⁵
 40 Rézlazur kék bársony¹⁸⁶
 41 Scelnéz¹⁸⁷
 [24. r.] 42 Réz, fa és moha ?akol?
 43 Égő völgyben melegágyak¹⁸⁸
 I K G. B I. S
 44 A naphtha támadása¹⁸⁹
 45 Stinkstein¹⁹⁰
 46.
nyolc név
 A képviselőház ?balközép? tagjai mély és ?őszinte?
 részvétükkel Tisza Kálmán Bpest 1875 febr. 3. nap-
 ján 84¹⁹¹
 [24. v.] ha meg nem támadják, nem tesznek semmit, ha
 megtámadják, *tesznek roszat*
 — Kácsfalu faizása kétféle ítélet
 — Karasica szabályozásai
 — Méhészeti utazó
 — Festész

- Dorner.
 — Földrengés ?Csuzán?
 — ?Deidov canon? könyvek
- [25. r.] 1. A táncoló medvék¹⁹²
 2. Medve convoi¹⁹³
 3 A jégbarlang¹⁹⁴
 4 A diornis¹⁹⁵
 5 A medveharc¹⁹⁶
 6 A malachitbarlang¹⁹⁷
 7 Babi kék színben¹⁹⁸
 8 A bazalt születése¹⁹⁹
 9 A csontszörny²⁰⁰
 10 Lamekh a kristályban²⁰¹
 11 Nahama a kristályban²⁰²
 12 A cethal szoptat²⁰³
- [25. v.] 13 Harc a cachelotal²⁰⁴
 14 A megölt cethal²⁰⁵
 15 A naphtha volcán belül²⁰⁶
 16 A nahama feltámadása²⁰⁷
 17 Lamekh feléledése²⁰⁸
 22 A kérés²⁰⁹
 18 Kain sírboltja²¹⁰
 19 A Tegethoff²¹¹
 20 A Sziget²¹²
 21 Az áldozat²¹³
 23 Az ugrás a bazalton át²¹⁴
 24 A Salamander²¹⁵
 arsenes sudae oleum cajeputi
- [26. r.] 25. A Triton és Nahama²¹⁶
 26 A futás²¹⁷
 27 Az északfény²¹⁸
 28 A megszabadított medve²¹⁹
 29 A mastodon kivágás²²⁰
 30 Nahama felélesztése²²¹

31 A szikla felvettetése²²²
 32 Nahama öltözködése²²³
 mercurius sublimatus [corrosivus] arsenic album²²⁴
 balsam cuponiae pereuria damera ?srimckerned?
 cortex chinae
 moschus species ?aromatica?

[26. v.—28. v.] [üres]

[29. r.] a robbanó szerek gyártója felesége elszereti egy ffi, ki aztán fél saját nejétől, testvérétől férjétől, még is felkeresi

[29. v.] [üres]

[30. r.] — Boner unitárius pappal utazik. Bentham és Shakespeare arcképét leli. Torockó lakosait stajeroknak hiszi, de már magyarokká lettek²²⁵

— Télen fekete dolmány körül szegve és karjain finom bársonyprémmel és kisujtásozva, felálló gallér sötét báránybőr²²⁶

— arany fonállal és ?carmazsin? selyemmel himezve²²⁷

— elől a nyakán egy aranyos csatt amethysttel, gránáttal, gyöngyel kirakva s nagy gombok ékesítik az oldalait²²⁸

[30. v.] — a mellényen hat sor aranyozott csatt²²⁹

— Az ingujjak szélesen kivarrva arannyal, selyemmel²³⁰

— A leányok vállfüzője zöld posztóból sárga csipkével, a fölött fehér vagy kékre festett bárány prémes bekecs, róka prém is néha a fehér bárány bőr ködmön szironnyal kihimezve az ingelő kihimezve feketével.²³¹

— A kötény, mint az ingváll zöld posztó felcifrázva <kék> sárga csipkéekkel négy ?hüvelyknyi? széles²³²

[31. r.] — A fehér alsó szoknya, mely bokáig leér, számtalan

apró ráncba van szedve s láttatni engedi a piros
csizmákat magas sarokkal²³³

— Nyáron rövid zeke kék posztóból zöld szalagokkal

— A leányoknak pártájuk van fekete bársonybolót
hüvelyknyi arany paszomán csipkével²³⁴

— A fej hátulján minden színű selyem szalagok, ve-
res, fehér, zöld, fekete arannyal, ezüsttel áttört
cgész a válláig omlanak²³⁵

[31. v.] — Az öv keleties, veres selyem, arannyal áttörve,
a végei csokorra kötve elől függenek²³⁶

— Egy selyem zsebkendő nem használatra, csak
látásra való, tarka színű lóg alá az övből az asszo-
nyoknak²³⁷

— Kétszer naplenyugvás²³⁸

— Tarack vas salak²³⁹

— Mindenféle nyelvekből származott

— Eisenwürzelből²⁴⁰

[32. r.] — Nagyfejű emberek²⁴¹

— Forradalom alatt

— primitív családi bányászat²⁴²

— Első rendű vas²⁴³

— Kavicsos föld²⁴⁴

— Orggyűlésre követet is küldtek

— Unitariusok XVI. század közepén²⁴⁵

Írók, főpapok

— gymnasium VI osztály²⁴⁶

— patriarchalis segélyzése a tanulóknak²⁴⁷

[32. v.] — nőnevelde²⁴⁸

— tájszeretet

— veresre festett ablakkeretek²⁴⁹

— virágzás emléke

— himzett kelmék mint szőnyegek

— himzett vánkosok

— falravaló, gyantáros

- hétköznap piszkosak²⁵⁰
- cimere ekevas
- 3000 lélek
- nők kimélve vannak, szépek²⁵¹
- [33. r.] — Kublaji elefántvára 4 elef.
- A taposó malomban vizet húzó katonák
- Szentjános volt ?Cume? szigete²⁵²
- Veres hó, teredo nivalis
- ?Lean Kushan? hegy a tenger közepén zárda
- [33. v.] ?Colombula?
- Panna
- Anikó
- Pompeja²⁵³
- Ada
- [34. r.] Az élet komédiásai²⁵⁴
- 1 — Álnév alatt hírneves író, de azt eltagadja: nyiltan ultramontán²⁵⁵
- 2 — A hány centiméter ?hosszuságu? vágás, annyi százas, a pófára ezres²⁵⁶
- 3. Szerkesztő fogad magának egy verekedőt, ki a cikkekért felelős²⁵⁷
- 4 Napoleon mint felelős áll elő tréfából²⁵⁸
- 5. Napoleon öcsém²⁵⁹
- 6 Asszonyok utján kitudni államtitkokat.
- 7 Catalin fedezi fel szerelemből a ?domingói? ezüst bányákat
- [34. v.] 8 Az ördögnek festett szép asszony
- 9 Asszonyos jellem, festi magát, midert visel, legyezőt, karperccet, függőst, virágot keblén, pletykázni szeret, ideges, ájuldozó, cukrot eszik, migraint affectál, fátyol²⁶⁰
- 10 Napoleon magára vállalja a cikkírást²⁶¹
- 11 Kőfic biztatja ?Ingomért? hogy vágjon az arcába bátran²⁶²

- 12 Cocones vásárol elfogottakat, hogy azokat maga megölhesse.
- 13 Szerkesztő, a ki nem szokta tudni, hogy mi megy a lapjában²⁸³
- 14 Az ?Ingomérnak? adott vágás ingyért ez annak a bizonyosága, hogy egészen komolyan ment
- [35. r.] 15. Mesterségesen összeveszit két embert, egyikről elhitetve, hogy tudós, másiktól, hogy szerelmes
16. Spionir system a színháznál
- 17 Nagy összeget ir alá a nagy nevű ember, de azt visszkapja hogy másokat befonjon
- 18 Nőstül, kiosztja a kedvese leveleit a másik kedves s ezeket a király leánya cassettejébe csempészik
- 19 két összeveszett urhölgy kibékítése
- 20 Kitalálja az álarc alatt is a kedvesét rokonszenvből
- 21 Hűtlen nejének tör és méreg közt enged választani, a méreg csak eper iz.
- [35. v.] 22 Protestans ifjú sebesülten menekül navarrai királynő hálószobájába Guise herceg ott találja
- 23 Nő, ki este kel fel, akkor kávéz, söpörget, éjjel alszik, egész nap éjszaka van nála²⁸⁴
- 24 Viaszalakokat készített kedveséül azzal társalog
- 25 Két dologról ?nehéz? beszélni, a ?presentatióban?. Az életéről meg a haláláról
- 26 Helene szobra Rhodus szigeten a rut nőket széppé változtatja
- 27 Gabriella. Henri I kedvese megöli ?Rantot? ki elakarja rabolni
28. Alienor²⁸⁵
- [36. r.] 29 Henri II Diana nymfának görög jelmezben ünnepélyt ad
- 30 A rendezvounál egy macskát tart a lyány az ölében, a mitől az urfi elájul.²⁸⁶

31. Rut férfi szerelmes, kigunyoltatásáért más párthoz áll, elárul
32. Zászlókat ígér kedvesének lábaihoz rakni, ha győz
33. Diszlövésnél agyonlöveti a herceget a kedvese egy katonával
34. Verseket irat kedveséhez
- 35 Kitagadja az ultramontán unokaöcsöt, örökösévé teszi a szabadelvű pamfletek íróját, ki ugyanaz
- [36. v.] 36 Leon felbízattja Alienort udvari bálban, hogy az öreget küldje hátra
- 37 Jól mondja ?Toquille? a jelöltről de ugyan ott mondja Toquille
- 38 Idéz neki olaszul, angolul, spanyolul
- 39 Dafne a naszugár elől is megvédte magát, Danaét az cső is elcsábitotta²⁶⁷
- 40 hirlapnak bolondokat referál gyerekeket esznek
41. VIII Henrik soh se sajnálta egy embernek a halálát, ha gyűlölte, s egy ?másiknak? a becsületét, ha szeretett.
- 42 Herby. <NB>
- [37. r.] 43 A férj lábaihoz veti magát, sirva könyörögve, hogy engedje neki szeretni a feleségét
44. Ibrahimnak anyja azt állítja, hogy tehetetlen, hogy bátyja meg ne ölesse. Ezért fél az asszonyoktól.
45. Ibrahim
- 46 Bolond Ibrahim és az ellene lázadt asszonyok
- 47 Megtagadtatja vele az Istent és akkor öli meg
- 48 Vérüket közös csészébe eresztik, s azzal ajkaikat megfestik
- 49 Bolondnak ?tartok? mindenkit a világon, de téged nem csallak meg soha kicsufolta a papot
- [37. v.] 50. pápa megköti a házasságot antipápa feloldja
- 51 A viaszkép lassankinti megoldvasztásával meg-
rontani hiszi ellenét

- 52 Jaqueline koronájáról lemond, hogy férjét vissza-
nyerje
- 53 Lengyeleknél a rágalmozó büntetése a rágalmozott
széke alatt háromszor ugatni
- 54 Harcos öreg, ki érdemrendeket nem fogad el,
jótéteményeit nem engedi híresztelni
- 55 vagyonát hagyja az utána kövekező főispánnak,
az pedig Leon, ő eszközölte ki²⁶⁸
- [38. r.] 56 Az ő fiai princek . . . . . nőket elvenniök
mesalliance²⁶⁹
- 57 Standesherren rendur²⁷⁰
- 58 Leon ellene ir a csaló vállalatnak
- 59 Rafaela minden titkát elmondja Liviának²⁷¹
- 60 Elbolondítja Alienort Leon azzal, hogy itt nagyon
készlnek Napoleont segiteni
61. Hathalmy Xavér herceg ifju korában szerelmes
volt Leon anyjába nem vehette el. Azért kegyeli fiát²⁷²
Fallenbein Pompeia.²⁷³
- [38. v.] 62 Generalis leánynak udvarol szinleg, kit Alienor
csábit s annak mondogat el álhíreket, miket az
?Alienornak? elárul s vele felülteti²⁷⁴
- 63 Leköszön Leon állásáruul hogy titkolja misszióját
Németországban, kedvetlenséget mutat²⁷⁵
- 64 Megköszöni Leon Rafaelának az álmát, hogy mer
ön én rólam álmodni? Nem teszem többé
Szabad kérnem Livia kisasszony ?valakivel? csak kell
álmodni²⁷⁶
- 65 Nő azt hiszi, hogy üldözve van s minden éjjel
más szobában alszik
- [39. r.] 66 Laurin Montpensier hercegnő jellemzése
- 67 A cselédek gazdagabbak s fényűzőbbek, mint a
gazdáik
- 68 Hospital, varrónő, végre királynő lesz utoljára
koldusnő

- 69 Koriakok ha feleségét félti, egy szál medveszőrt ad a vetélytársának, ha elfogadja, azt megölik a medvék
- 70 Haldokló nő inasával zenétet hegedün, mig meghal.
- 71 Üldöztetnek egy alárendelt hivatalnokot térkép elárulásért
- 72 Dáma, kinek minden ránc az arcán egy indulat kifejezése
- [39. v.] 73 Rafaela szeretne fekete hajú lenni kék szemet szeretne ?mechant? lenni²⁷⁷
- 74 Milyen volt az ő ideálja vitéz, okos, hires, ne féltékeny²⁷⁸
- 75 Maga kezd el magán élcelni Leon satyrázza önmagát²⁷⁹
- 76 Templomot épített²⁸⁰
- 77 Szereti a férfit boszantani, azt akarja, hogy mikor legjobban boszantja, akkor szeresse
- 78 ?Nervay? úgy tesz, mintha nem törődne politikával s ő adja a legjobb tanácsokat
- 79 Leon mer tréfálózni a néppel a közvéleménnyel²⁸¹
- [40. r.] 80 Satyrák circulálnak magas körökben
- 81 Fürst és az inasa, ki rá nagy befolyással van maga akarja elvenni Rafaelát²⁸²
- 82 ?Madera? felfedezése szerelmes szökevények által
- 83 Mahadi. Ne tedd azt. De én tudom, hogy még meg fogod tenni²⁸³
- 84 Mohamed szerint a paradicsomba nem jutnak a vén asszonyok
- 85 Aischa nem tűrhetette, hogy meztelen támadjanak fel az emberek.
- [40. v.] — Szeretne főispán lenni, vagy nagykövet miniszter²⁸⁴
- Clemens Marot
- Marsan kedvese, pulsusa²⁸⁵

- Egyik imádójára néz, másiknak kezét szoritja,
harmadiknak a lábát nyomja
- Nagy ember lesz belőle, mert nem veszik észre²⁸⁶
- Baglyot kínál ajándékba²⁸⁷
- Őrültnek híreszteli ?üzleti? társát
- Válassza ki az olvasó azt, melyik a kedélyéhez
jól talál²⁸⁸
- [41. r.] Házi csigák füvek²⁸⁹ Gombák zeller Tej leves Béka-
leves Csokoládé Sör²⁹⁰ Borágó Sal. . . . . [folt ta-
karja az írást] Szalonnás ételek ugorka töltve²⁹¹ fekete-
kávével hus sár. . .²⁹² Retek főve²⁹³ Hospot²⁹³ komló
bubujicska borbolya Fahéj pép Szerecsendió
- [41. v.] olle pomádé Minestra²⁹⁴ befőtt fenyőtoboz kolbász
rákbul tésztaban sütve²⁹⁵ Pástétomok Sajt nyulhus-
ból²⁹⁶ Grancevoli tengeri pók²⁹⁷ Crevestes bajusszal
együtt Macedoines főzelék²⁹⁸ Melanéziai kék fókák
Tök caviar Sziv spékelve²⁹⁹ Hód castorpecsenye³⁰⁰
kenyérvíz, savó, L. . . . . orangead³⁰¹
- [42. r.] *Tisza*³⁰²
községi törvény, candidaló bizottság, 10 választó
Stromer
Izgatók, lapok
Hegedüs.
- [42. v.] — Ma nem káromkodom, mert communicáltam.
Ma nem kell szerető, mert ünnep van.
Kortes világ³⁰³
1 Kézsorongatás a parasztokkal³⁰⁴
2 Ellenpárt macskazenéje³⁰⁵
1 Por, napszurás, ?elsülés?³⁰⁶
1 Ivás csutorából³⁰⁷
1 Tánc parasztokkal³⁰⁸
1 Éjjel szónoklat³⁰⁹
1 Banderiumok³¹⁰
3 Zsidógyerek beavatása³¹¹

- I Szónok ugyanazt mondja el³¹²
 I Magyar csizmát huzni³¹³
- [43. r.] 2 Ellenséges falun keresztül mennek, meghajigálják³¹⁴
 3 Etelváryné³¹⁵
 3 Dalárda³¹⁶
 3 Bankett³¹⁷
 I Mozsarak³¹⁸
 I Meghívás, deputatio³¹⁹
 3 Búz a gyűlésteremben³²⁰
 2 Vágtatás kocsikon, felfordulás³²¹
 2 Cigány asszony malaccal fut mellette³²²
 2 Rektor szembeáll disputálva³²³
 I Vén pap megáldja³²⁴
 I vizket a bőre a borotválkozás[tól]
- [43. v.] 2 Verekedés³²⁵
 I Szónoklás, hazudás a jelölt mellett³²⁶
 2 Felfüggesztése minden becsületről való szabályoknak³²⁷
 I kitörteni az ellenpártiakon
 I Hazahozatni a sajátját
 3 Capacitálni a csizmadiákat³²⁸
 I Paprikást enni³²⁹
 3 Cholera beteghez látogatni³³⁰
 2 toronybul leugrani s oda megint ?felmászni?
 azt még megteszi
 3 tót, oláh szónoklat³³¹
 2 ván, fadl, minuti, d. . . . ., tsikol, pukkedla, koltedl, krikcháj
- [44. r.] 3 Liszt elesztők szürszabó
 Gh későn tartja a conferentiát
 I <Il a des . . . . .>
 3. Előadja választói jegyét, keresztlevelét, iskolai bizonyítványát,³³² szolgabírói bizonyítványát, orvosit

- [lap alján ford. írással:] Boér fogad
a királynak első szolgálat tette
Markfeld Lajos Cafée <Metropol> Egerbe Leopoldot
[44. v.] 1 utcai énekesnő 2. Circusi nő 3. Táncošnő 4. Come-
diásné 5. virág árusnő 6. varrónő, 7. hárfás nő
8. divatárusnő.
- [45. r.] Ő császári és királyi felségének Ausztria császárnének
Magyar ország koronás királynéjának legmagasabb
kegyteljes engedelmevel legmélyebb hódolattal ajánl-
ja a szerző³³³
- [45. v.] (:Csanády:) [cz és köv. lapon idegen kéz írása]
Sokról sokfélét tudajdan szólani Cátó,
S „veszszén Carthago” zárszava egy vala csak.
Fordított Cátó! te csak egyet mondasz örökké
S cifra beszédidnek vége csak, a’ mi nem egy.
- [46. r.] Remege Carthágó ha amaz dörgette beszédit —
Ész és jó izlés hogyha te szólsz — kinevet.
- [46. v.] a zsidó keresk. a német ?tekintély? a cigány muzsika?
s a cseh minden azon nem lehet segíteni
- [64. r.] Pénzváltó v [notesz másik végétől vissza-
Braun³³⁴ v felé ford. írással]
Reichstag v
Lindau³³⁵ m
BG 5 18 40 Janke³³⁶ v
B. D 20 15 Madarász n
30 22 golyók n
11 9 kalitka n
41 31 fodrász n
képek n
telegramm dr
Photograf v
Berlin Görlicz 3.35.8.5 N.
Turnau 11.34 N
Wien 9.27 K

Ganserndorf 11.37 V.

Pest

- [63. v.] Braun Königgractzerstr. 55 I 8—9³³⁷
2 Janke Anhaltstrasse 11 I. 11—12³³⁸
3 Stahr. Fanny Lewald Mathei Kirchegasse 21³³⁹
4 Julian Schmied Kurfürstenstrasse 70³⁴⁰
5 Rodenberg Schönberger ufer 23³⁴¹
6 Hegel Enke platz 4³⁴²
7 Wallner Franz ?Blumethof? 9³⁴³
- [63. r.] [üres]
- [62.v.] J. Schmidt Schill Str. 14. Ecke der Kurfürsten 43³⁴⁴
[idegen kéz írása]
- 8 Michaelis Blumeshof 14³⁴⁵ [idegen kézírás]
9 Kapp Fritz Wilhelmstr. 90³⁴⁶ „
10 Lasker Köthner str. 3.³⁴⁷ „
[62. r.] 11 ?Benningsen? Leipziger 77³⁴⁸ „
12 Alexander Dorn Triester.³⁴⁹ „
-
- 13 Kardorff czüst áru³⁵⁰
-
- 14 Otto Michaelis Vortragender Volkswirth³⁵¹
15 Friedenthal vicepresident Aspern Spritfabrik³⁵²
16 Graf Pethusy Huc³⁵³
- [61. v.] 17 Banktroft³⁵⁴
18 Hanseanscher Ministerresid. Krüger³⁵⁵
19 Stefan, generalpostdirektor, ungarischer Tomala férje³⁵⁶
20 Müller Stuttgart Vidacs³⁵⁷
21 Weichel, Kassel³⁵⁸
- [61. v.] 22 Schwarz József
23 Emerling Rezső
24 Urgasz Keresztély
25 Némety
26 Hofman³⁵⁹
27 Asbóth
28 Halász

- 29 Stern, alelnök
30 Láng³⁶⁰
31 Greiner Lajos
32 Kellner Dávid
33 Pádár
34 Éger
[60. v.] 35 Fuchs
36 Berger
37 Hofman kárpitos
38 Lanttumer
39 Rada

Berliner Ungarverein Leipziger Strasse 33
Café Wassman

- [60. r.] 40 Grimm, Grimmné Achim von Arnim leánya³⁶¹
41 Schweichel³⁶²
42 Pietsch³⁶³
43 Samarow Moeding³⁶⁴
44 Grimm³⁶⁵
45 Baron Arnim³⁶⁶
46 Kossak Ernst³⁶⁷
47 Hegel³⁶⁸
48 Rodenberg³⁶⁹
49 Glassbrenner³⁷⁰
50 Abel³⁷¹
51 Döring
52 Lutin³⁷²
53 Norden
54 Auerbach Leopold³⁷³
55 ?Berchthold?
[59. v.] 56 Zopka
57 Schmidt Cabanis³⁷⁴
58 Rudolf Menge³⁷⁵
59 Fraenzel³⁷⁶

- 60 Frorichs
 61 Hanfstengel Hans
 62 Zahn Frau Bernstein³⁷⁷
 63 Raeder³⁷⁸
 64 Dorn Heinrich³⁷⁹
 65 Salingrez Dichter³⁸⁰
 66 Tietz ?föltész. . . ?³⁸¹
 67 Kletke, Herm. Vossische³⁸²
 68 Leopold Schmidt
 69 Meyerhain Paul festő³⁸³
 70 Dunker, Alexand. könyvtáros³⁸⁴
 [59. r.] 71 Hofman Kladderadatsch³⁸⁵
 72 Baier, director
 73 Volnay
 74 Dreyschokk Elisabeth
 75 Auerbach³⁸⁶
 76 Landesman³⁸⁷
 77 Nascher³⁸⁸
 78 Bismark³⁸⁹
 79 Stein bankár
 80 Mosse, könyvtáros³⁹⁰
 [58. v.] Bismarck <1.2.>1³⁹¹
 Janke 1.2.3.4.³⁹²
 Wallner 1.2.3.4.³⁹³
 Schmidt 1³⁹⁴
 Braun 1³⁹⁵
 magyar egylet 1
-
- Carl építész
- [58. r.] K. utja³⁹⁶
 — Rozsa Sándor³⁹⁷ Pákozd³⁹⁸ Lemberg³⁹⁹
 — Majthényi Komárom⁴⁰⁰
 — Az aula. Bécs⁴⁰¹
 — A széttépett papir

- Pálffy Nyári visszatér
- Sánc ásás ?Pozdán? Futás Debrecen⁴⁰²
- Közlöny⁴⁰³
- Kossuthnál⁴⁰⁴ Jósikánál⁴⁰⁵
- Ny. és Schné⁴⁰⁶
- Klapka Guyon Esti Lapok⁴⁰⁷
- Gyémántok és Dusek⁴⁰⁸
- Besze Földváry⁴⁰⁹
- April 14 a templomban⁴¹⁰
- Conferentia⁴¹¹
- [57. v.] — Brown, Szalay⁴¹²
- Külföldi lapok⁴¹³
- Szemere, Respublica⁴¹⁴
- Első ?lövészek? Budánál⁴¹⁵
- Ludassi. . 250 ezer forint
- Szeged⁴¹⁶
- Kossalko⁴¹⁷
- [57. r.] <Péchy>⁴¹⁸ <Zsedényi>
- <Kármán> <Pulszky>
- <Mariássy> <Lónyay>
- <Írányi> <Somsich>
- 5 <Simonyi> 5 Wahrman
- <Hegedüs> <Lónyay Menyhért>
- Szathmáry M. <Beöthy Akos>
- Polith Wächter
- Beöthy A. Kaucz
- 10 Helfy 10 Gorove
- Cseh Eber
- Ugron ?Madarász?
- Horn ?Taray?
- [56. v.] Kállay Ák. B. Kemény P
- 15 Molnár Gy. 15 Apponyi Alb.
- Solymossy Petrovay
- Kiss L. Wodjaner Béla

	Jókay 35	Pulszky A
	Schwarz	Pólya I.
	20 Mocsáry	20 Tavasi
	Vidliczky	Érkövy
	Gubody	Ráday
	Degré	?Giczey S?
	?Bauszner?	Eötvös
	25 Jankovich	25 Kármán
	Csanády	Otlik
[56. r.]	Németh	Úrményi M.
	Maximovich	?Gozsner L.?
	Perényi	29 Csáky ?Imre?
	30 Szentirmay	
	Major	
	Bobory	
	Csiky	
	34 Remete	
[55. v.]	?Corurcas supeneus?	
	Spiraea?	
	Glycinia	

Nagy Pál	} Pusztá Kovácsi
Csépán Antal	
Jankovich László	
	} Fajszt

Lasko Bellyei uradalom Daroc
3869 75. Juni 15⁴¹⁹
alisp.

- [55. r.] pandur <Veszpr.> megye közp ?járás? rubrikás után
?naplo? járásbíró ügyészhez úgy miniszter mint
Stein..... tui ..... midőn urleány .....
....., jár. bíró kis[asszony] 70 kr

- Nyikos a feleségével levelez és nem beszél
[54. v.] Tiszt. péld. előf.
Toldy életírás

Koller arckép
 Heigel bazár⁴²⁰
 Tak. pénztár fizetés
 Süddeutsche Post
 Janke⁴²¹
 ?Drajschokk?
 Tisza Győr Gyapay Kálóczy
 Goda tvszéki elnök Szabó Kálmán
 Szücs
 Franklin NHarsány
 Rodenberg⁴²²
 ?Deinda?

[54. r.] Drusbáczy
 Akadémia László
 1871 Jun 20 jégeső Füredtől F.örsig
 Tapolcai adóhivatal
 tárgyalás alatti adó
 kereskedelmi miniszter
 segélyző egyesület Füred
 Teasdale

[53. v.] P.L.⁴²³ 7500
 U L. 1320
 M.U.E. 700 [keresztben írva:]
 R. 1700 Dr. Trosztler Zs. Boglár
 E. 1600 Zichy János Carlsbad
 M.P. 800
 F.Polg 1260
 N.H. 1310
 K.É. 530
 M.Á. 1600
 M.P.I. 830
 B.B. 1050
 Cs.K. 1035
 Div N. 700

[53. r.]	90		
	váltók ⁴²⁴		
	— Jankó		
	— Űstökös		
	— Ferdinánd		
[52. v.]	Aug 3.	t.p. ⁴²⁵	1000
	— 27	—	600
	Maj. 28	—	400
	Juni 17	—	1200
	Maj. 24	—	1000
[52. r.]	Majus ⁴²⁶		
	<24. t.p.	1000	>
	<28. t.p.	400	>
[51. v.]	Junius		
	<17. t.p.	1200	250
	<3. ter.v.	1500	150
	1 f 3		400
	90		
	50 2		
	1.50		
	1.		
[51. r.]	Julius		
	10. ter.var.	1200	150
	7. ip. 6. Pff. Váry	1200	
[50. v.]	Augusztus		
	Vince major ?var. . . . . ?		
	3. t.p.	1000	200
	27. t.p.	600	120
	3. ter.v.	600	100
	19. ter.v.	1200	150
	3. ip.6. Dom.Vár.	1350	590

	14 ip.6.Dom.Szerk. 1200	30	
		30	
		<hr/>	
		630	
[50. r.]	Sep. 1. Cséry Deutsch 800.ip.		
	24.	800	
	28.	300	
[49. v.]	oct.		
	17. t.p.	960	
	3 terézv.	1350	
[49. r.—48. v.]	[üres]		
[48. r.]	regény ⁴²⁷	1500	
	novella	500	2000
	ford.	1000	3000
	képv.dij	1000	4000
	...	300	4300
	Vas.Ujs	2000	6300
	Franklin	700	7000
	Úst	1150	8150
[47. v.]	?Munkák?	9000	
	novell.gyűjt.	500	9500
	ford.	1000	10500
	képv.dij	2000	12500
	Úst.Igm	4000	16500
	Franklin régi k.	1000	17500
	Ath.	1000	18500
	cautio	500	19000
	Hon	3000	22000
	Hon szerk.	2000	24000
	B. . i Vas.Ujs.	500	24500
[47. r.]	kalaptok ⁴²⁸ ?Cséry?-Deutsch papir Weinek ?Mérey? orgyülés delegatio keztyük paróka Tahy Igazmondó pénzt felvenni		

(XIII.) N O T E S Z

- [előzék]. Oct 15. [Központi] 1000¹
 v.] 15 Hazai 400
 15 hazai 320
 Bokai ház ?Greguss? 3-an²
 Goldham[mer] 7370
 3619 Tj k
- [1. r.] Geheime Geschichten und rätselhafte Menschen
 Fridrich Bülau. Leipzig Brockhaus³
 — Noble inas⁴
 — Orvostant tanulmányoz, hogy gyógyithasson.⁵
 — Van e gyermeke⁶
 — Hirlapok, levelek⁷
 — Angouleme hg. Enghien hg⁸
 — Vavel de Versay⁹
 — Másik úr¹⁰
 — Armer [Reisendert] [pisztollyal] kergeti ki
 — Leveleit [szekrényben viszik], csengetnek hogy
 hozza fel
 — Az öreg várnagy és felesége, [azokat] is kiteszi
 a házból
 — Az inas szeret templomba járni¹¹
- [1. v.] A [leány] alig tud járni¹²
 — Egy [küldöncöt] és nejét tartja összeköttetés[ül]
 a világgal¹³
 — Távcso¹⁴

- Ablakon keresztül [beszélnek] a [parasztokkal]¹⁵
- 5 órakor 9-kor ?jönnek?.¹⁶
- 10 kor sétakocsizás¹⁷
- Nem [engedi] meggyónni az inasát halála előtt¹⁸
- Bérlí a butorokat de nem használja
- Kuttyák kocsiba fogva s macskák kocsikáztatva¹⁹
- Kintorna²¹
- Az inas lerakja az ételeket az előszobában gróf maga hordja be²¹
- Jól élnek, ünnepeket megtartják, jól isznak²²
- [2. r.] – Legutolsó divat szerint öltözik a hölgy²³
- Nagy tisztaság.²⁴
- Dohányzást nem túri. Azért nem fogad el ffi[vendéget]²⁵
- Hogy bánik a pénzzel, dacol a ?követekkel?²⁶
- Utféli koldusnak nem ad, faluba küldi a pénzt, hogy osszák ki²⁷
- A kivel összeveszett annak a beteg gyermekét [ápolja]
- A süket asztalost szereti azzal örömet [társalog]²⁸
- Kedvenc fiúkat keres ki, meghívja ?karácson?-fára²⁹
- Madarakat [ápolja,] eteti, tiltja a [fészek kiszedését], eltemeti ha [megdöglenek]³⁰
- Egy fiu azért [hogya] nem néz az ablakára, kap 24 kr [havonként]
- [2. v.] – Asszonynak bort [küld] mert nem [köszönt] neki [boszujában]³¹
- Bakternak nem szabad kiáltani³²
- A kuttyák bezárásáért fizet [tallért]³³
- A [lövöldöző] fiukat megtráktálja [hogya] ne lőjenek új évkor³⁴
- Nem a maga [kezével] ír levelet, [hanem] a leánnyal irat, ?aláírás olvashatatlan?³⁵

- Hírlapjait elküldi a papnak³⁶
  - Leveleit visszakéri³⁷
  - A szolgálonak fehér glacé keztyüt kellett viselni³⁸
  - Három liliom pecsét³⁹
  - [disputálnak] [levelekben] 10-szer is egy nap⁴⁰
- [3. r.] — köszöntik egymást s hazamennek egymásnak írni⁴¹
- [politikáról, tudományról, művészetről, galambokról, répáról, a mi [tudás] táncoló molnár [leány] falusi legen. . ., szegény asszony
  - 3 4 órakor felkél
  - [leány készíti maga a kávé]
  - [Voltaire Nathan Lessingtől Strauss Dávid. Templomba nem megy]
  - [Classicusokat] olvassa, [Wieland Heine Börne Locke Kant Schelling Schleiermacher] Egyiptomiak eredete⁴²
  - Meteorologia
  - Házi gyógyszer⁴³
  - Orvost nem [hivat]⁴⁴
  - Disznó ár
- [3. v.] — A küldött bokreta⁴⁵
- Nem [szeretik] nem tudnak ?aludni?⁴⁶
  - [Kérdőzősködőnek befogatja a hintáját]⁴⁷
  - Hogy sétál a kertben
  - Pusz pusz⁴⁸
  - Két neje van.⁴⁹
  - Új birtokos kezébe megy a vár.⁵⁰
  - Igy csak Magyarországon lehet banni a főbíróval⁵¹
  - Kaspar [Hemser], nürnbergi nem talál ?hasonlatosságot?
  - Ő nem volt nőm neve [Botta Sofia] 58 éves Westfaliából⁵²

- Aranyakkal játszott, azokat elhajigál[ják] mint játék [markokat]
- [4. r.] – Szerelmes levél Lajosához a min rajta kapják⁵³
 – Mackói utána halnak, a kutya nem vesz el mástól edelt
 – Kolostorból szökött meg s akkor fogadást tett, hogy csak a kedveséhez fog még szólni és senki másához többé⁵⁴
 – Nem gyónt nem járt templomba a nő
 – A homlokán megbélyegezett nő⁵⁵
 – [Angoulemei hercegnő] helyettesíté
 – Condé herceget felakasztva [találták] Condé hercegnőnek gyanusítják
 – .Leonardus Cornelius van der Walk . . . . . annak az öcscse örökli a myher. . . .
 – Szegény [árva]s még [mindazoknak] úrnője⁵⁶
 – Barthelemyne Angés Daniels⁵⁷
- [4. v.] – Café Prokop ?élcjátékai?⁵⁸
 – Sourdis zsákutcája⁵⁹
 – A fellámpászozott guillotine⁶⁰
 – Fauras, az utolsó marquis⁶¹
 – habit a la francaise⁶²
 – Hogy neki gyászolni kell a saját nemzete diadalait s harcolnia a [leány ellenzése] miatt. Én élni akarok. Ön is elakarja [magát] temetni velem?⁶³
 – Macskákat égettek a Sz Iván tűznél⁶⁴
 – Pasquier police főnök⁶⁵
 – A csillagda sétányon kuglizók⁶⁶
 – Port Libre fogda⁶⁷
 – Az elpusztult Vendome tér 105⁶⁸
 – [Még akkor nem adta ki Napoleon a rendeletet hogy minden ház elé járdát kell rakni]
 – Rue des Blancs Manteaux⁶⁹

- [5. r.] ⊙ A vas száj clubbja⁷⁰
 — Velencei éjék a casino Paganiniben Chaussé d'Antin⁷¹
 — A virág kosár utcája. Pierre Lescot on loge ici a la nuit.⁷²
 — Még akkor a Jena és Austerlitz hidjai nem voltak⁷³
 — Mouffetard utcában St Pelagie [börtön]. Oursin utca, St Medard u. 263 barriere Fontaineblau]ban végződik⁷⁴
 — Chaussée d'Antin 161⁷⁵ <NB>
 — Guimard, Soubise
 — Névlevakarás⁷⁶
 — Duguesclin cimerében a három lilium az angolok elűzéséért⁷⁷
 — *Nem* a StHonoré utcában lakik.
 — XV. Lajos tere szobra, guillotint ismét felállítva⁷⁸
 — Clotild énekesnő 2 millió [jövedelem] és 1/3 m. adósság olasz uralkodó és spanyol admir.⁷⁹
- [5. v.] — Saint Denisi temetőben, az úr [kápolnájának sirboltjában találták meg] Cadoudalt⁸⁰
 — St.Leuban tartották meg Lamballe hercegnő miséjét halála utáni napon.⁸¹
 — Ottovairi zsidó vette meg a St.[Lcui] templomot tiz aranyért s salétromtárat csinált belőle; aztán árendába adták 3000—10 000 frankért a ?katholikusoknak?⁸²
 — Medve utcában a [Madonna]⁸³
 — ?Mull. . . . ? . . . . házát ?lotterien? elnyerte egy urhölgy, eladta ?Perregerthnak? attól <elvették> örökli Marmont,
 [elvették]
 — Incroyables⁸⁴
 — Lais és Aspasia, Tallien és Recamier mme⁸⁵
 — Diadalutca, Chantereine, [Chaussé d'Antin]

- St Martin utca rue aux ours? hét és 12 óra között
 csendes, egyébkor lármás⁸⁶
- [6. r.] — Bichet tanár bonc⁸⁷
 — Passage Colbert ruhatár
 — Muzard őrült galoppja⁸⁸
 — Reservoir du guillotín. [Luxembourg] palota⁸⁹
 — A dobos 429⁹⁰
 — Themire⁹¹
 — ?Horinglerlot? bankár 457⁹²
 — Bagatelle vár <NB> 2 millió [Maria Antoinette]⁹³
 — Egerton lord bizonyítványai. 502⁹⁴
 — Very és Legacque vendéglő Rue [Rivoliban].
 Lucian [Bonaparte] egy ?vacsoráért? 75 ezer frankot
 fizetett.⁹⁵
 — Pont St Michel [még] akkor tele volt házakkal⁹⁶
 — Cerutti utca az incroyableské⁹⁷
 — Hardy és Riche restauranteok⁹⁸
 — Cerutti utca. Thelusson hotel ?Chanteraine szin-
 padja?⁹⁹
- [6. v.] — Bobéche, Galimafré, bohócok¹⁰⁰
 — A paphoszi kert¹⁰¹
 — Rougemont, de Löwenberg [kéjlak] Páris [közepén],
 Boulevard Poissonniere oaz, kertekkel
 — A boulevardok híres emberek temetése. Carneval
 maskarádok. XVI. Lajos [utolsó ismerőse ?Meran
 Cloalik Othmár?]¹⁰²
 — ?Emil Bertrand? modern versek. Helvetius
 — Egy örömlány Maria Antoinettel együtt ?le-
 fejezve? együtt a kocsin¹⁰³
 — Marion de l'Orme. 536¹⁰⁴
 — Napoleon Fulton gőzös ajánlata Angliát meg-
 támadni¹⁰⁵
 230 Panorama¹⁰⁶
 © Az utolsó játéknapp¹⁰⁷

- [7. r.] — Poissonniere a schweiciak gárdája¹⁰⁸
 ⊙ 1793 Carmagnole, 1814 Farandole¹⁰⁹
 — A szűz Susanne, színmű, célzás¹¹⁰
 — Napoleon minden írónak a ki megnevetette
 3000 frank [évdíjat adott]¹¹¹
 — Carousselier.
- [7. v.] I A Cythere dandára¹¹²
 II Az adomázó király
 III A kitalálhatatlan. A Fertő tó lakója
 IV Zöld Marci tréfái
 V A macskák fejedelmnöje
 VI Plato<i szerelem> és Epicur együtt
 VII A feleségét kereső
 VIII Mindenféle mesék
 IX Láthatatlan menyasszony
 X Az 1890iki insurrectio
 XI A ki minden titkot megold
 ⊙ A sárga könyv, a nő elárulja, a szerető megmenti¹¹³
 Makk k. Cár Filkó Gorn Alsó ?Domahidy?
 Tök Sultán Eötvös Helfy
 Veres Milan ?Csatár? Csanády
 Zöld Német (Szilágyi) Pulszky
 Donát L? Éber Szék város
 Zöld ?felső?
- [8. r.] <Edelspracht> Landsknechtschild¹¹⁴
 Mercatoris
 <Feuermann> Tobias
 Tromfszky Fülöp
 Doboka Márton
 Határi Ádám
 Skiz Andrassy XIV
 XXI. Keszthely XIII
 XX Nyitra XII
 XIX N Kanizsa XI

XVIII	X
XVII	IX
XVI	VIII
XV Abrud	VII
I	VI
	V
	IV
	III
	II

- [8. v.] — Vizsgálja az új szomszédnőt¹¹⁵
 — Jóképességben találkoznak, levelezés lesz belőle¹¹⁶
 — Mit csinál a leány magában, játék¹¹⁷
 — Még gyermek.
 — Többé nem alhatunk egy szobában¹¹⁸
 — Alszik ön, Lajos¹¹⁹
 — Tisztogat, takarít macskát, madarat, kutyát egy-
 máshoz szoktat, kibékít, macskától elveszi az egeret,
 s szabadon bocsátja, madarait eltemeti
 — Uszni tanul, gyönyörűség az olvadó aranyban
 úszni
 — [Megijed] Hani Istóktul
 — Lajos dalol a tapon

[számó- — a világ folyását tanulmányozza, [gyümölcsöt]
 zatlan r.] orvostan, gyógyít¹²⁰
 — Hire megy, hogy nem szabad nála dohányozni,
 s hogy pisztollyal fenyeget
 Kintornán játszik, Lajos tanítja, classicusok, ismerteti
 botanikát, csigaismét, pénzzel játszik, triktrak¹²¹
 Nem mer többé vízbe menni, elfeledi az uszást

[számó- — Meglátja a rablókat, inast hátrahagyja, maga megy
 zatlan segélyére nőt megkötözve találja, kéri, hogy ne adja
 v.] fel az esetet.¹²²

- Zöld Marci megjelenik nála¹²³
- Azt tanácsolja, hogy ne hagyja el éjjelre a leány szobáját. Azontul felöltözve virraszt s a süket asztalossal deszkafalat húzat a leány ágya elé.¹²⁴
- Lajos megbetegszik, orvosért megy a leány, beteg kikergeti, dühbe jön¹²⁵
- Barthelmy keresi a feleségét¹²⁶
- Katalin átmegy Lajoshoz
- Lajos Katalinnal ?kocsikáz?
- Találkozás Barthelemynél
- Katalint jegyesének állítja

- [9. r.] Tolvajokra csak botot visz¹²⁷
- Nő kéri, hogy ne jelentse fel a merénnyt, mert akkor Sátánnét veszik gyanú alá¹²⁸
  - Sátán Laci ?felesége? betakarva dunnával. Süket . . . csak háboruról beszél
- Doctor nem menne ki száz aranyért, aztán még szalad is.¹²⁹
- Maria sejti vagy látta e találkozást¹³⁰
- Meghalt a [Maria] verebc, rá talált lépni, madaraknak osztja szét a [részeit]
- [9. v.] Leány szerelmes levelet ír Lajoshoz mért nem szabad neki szeretni; nincs kit szeressen. Hozzon ön nekem anyát¹³¹
- Többé nem kocsikáznak ki.¹³²
  - Irni akar a nőnek a kertésztől. Szeresse ön az én Lajosomat.¹³³
  - Az én nevemet odaadták egy másik lénynek, adják már most nekem annak a nevét¹³⁴
  - Szent Crispi csizmát akar kifoltozni
- [10. r.] A leány már csak egy körülzárt kertben sétálhat egyedül, amióta Lajos azt tudja, hogy őt szereti.¹³⁵

— Lajos kétségbeesve [könyörög] az éghez hogy fordítsa el a leány szívéről ezt az érzést s attól fogva szigorúan bánik vele.¹³⁶

— Komornyiknak. Meg akarod gyónni, hogy elcse-
réled a saját leányodért.¹³⁷

Államtitkot nem őriz a pap

Ha elkell kárhoznod, hát azt is áldd ki ha te odamégy
én is oda

22-ből 8-at marad 55

Pohár víz

[I. v.] — Felszólítja főbiró insurrectióra¹³⁸

— Kardját ?megcsokolja?

— Ajánl lovas dandárt kiállítani

— Kihozza [ölében] a leányt. Látott e ön istennőt
valaha nézze[meg az arcát]¹³⁹

— Leány [megjedd hogy Lajos csatába megy]¹⁴⁰

— Hagyok önnek itt [anyát]

— Kéri főbirót násznagyul.

— Katalin maga jön válaszul

— Elmodja neki, hogy ki a leány

— Leány [keblére borul Katalinnak.] Először ölel
16 év óta nőt a [keblére]

[II. r.] — 184t Io sono il gigante trenta trante. Én meg
a Sátán Laci.¹⁴¹

185 Napoleon a táborban a közkatona zsebéből cszi
meg a krumplit¹⁴²

Lannes. Napoleon Murat miatt.¹⁴³ 127 II

186 Katonák hogy keresik az ételmi szert a földeken.
Bor és olaj van

187 Danzigi chocolate Lefebrenek

188 Napoleon gyűlölte az asszonyokat kik politikába
avatkoznak, királynékkal is szigoruan bánt

189 — A kis gyermeket megöleli ki őt élteti

— [Spanyolok] elfürészelik a tábornokot s égő ke-

mencébe vetik
René Pavetti¹⁴⁴
– Tilsiti béke Eylau csata¹⁴⁵
– Spanyol pasquillok Bécsben¹⁴⁶
– Az égő hidon átvágtatni!

- [11. v.] – Várja az őrtüznél
– Katalin vagy Themire¹⁴⁷
Ebersbergnél átmenetel a Traun égő város holtteste-
ken keresztül
?Claperd? Napoleon¹⁴⁸
190. Máj. 12. Bécsbe bevonul¹⁴⁹
191 Az osztrákok tábornoka Duna Aspernnél
192 – A lobau sziget
193 A fekete légió¹⁵⁰
194 – Egy darabból álló hid Pozsonynál 240 láb
hosszu 211¹⁵¹
195 – A parlamentérhez Irja az ön vezérének, ha
nem tudja még, hogy én megtámadom
196 – Vihar [menydörgés a hidverés és győzelem]
alatt
197 – milyen a ?bőr? Lobau sziget[en]
- [12. r.] 200 Avanti signori briganti, cavalieri ladroni avanti¹⁵²
201 Nem ad neki vizet Themire¹⁵³
Eufrat fehér ló.¹⁵⁴
198 Csatában és orgyilokkal fenyegette a halál
199 Legjobb vezérei elhullottak
- [12. v.] Mi az a világ? Miért haragszik Miért nevettek. Mi
van a könyvekben Mi a történet?
Mint haragithatnálak meg? [megcsókollak] Látod
hogy megharagitottalak
Kedves Lajos szeress engem. Óh Isten, hát van
e[bálványimádó,] a ki jobban szereti [bálványát,

mint én téged]? A hogy a [hosszeinita szereti hossz-
int] Hát akkor arra kérlek, hogy ne szeress engem
olyan nagyon¹⁵⁵

— Hanyi Istók¹⁵⁶ 348

Erdélyben elfogott vadember

— Könnyű gyökér lángot vet ?elkobozzák?

A halászok hálói [beleakadnak] a hajdani fatörzsekbe

[13. r.] 1737-ben Rusztról ?Ilmicre? gyalog átmentek¹⁵⁷

Égeres fenyves erdők¹⁵⁸

Lóhitáz a talaj.¹⁵⁹

Nádszálon át vizet isznak¹⁶⁰

Földrengéstől megrepedt az ingovány talaja végig

Az egerfák felemelkednek s a fűzfák elmerülnek¹⁶¹

Tavak nevei. Királytó¹⁶²

Földvár, Rókadomb, Földsziget, Hosszudomb, ?Imel?

domb öreg fenyves¹⁶³

Török réccék¹⁶⁴

Darvak lármája alig különböztethető meg az emberi
lármától¹⁶⁵

[13. v.] Mesterséges lábat koldusnak¹⁶⁶

— Zsivány fiát felfogadja¹⁶⁷

— Gyermekmenhely¹⁶⁸

— Azon vitáznak, hogy magányosok vagy menhe-
lyek ápolhatják e jobban a gyermekeket¹⁶⁹

— Küld 50 luidort, de kikötéssel, [hogy] Sátán
Laci fiát ne vigyék a menházba, nő aztán felfogadja
szolgálonak Sátán Laci feleségét, akkor még is oda
kerül a fia¹⁷⁰

Antiquitas Sabariensis. 1236-ban Feketető Jakabfalva
Fertő Sár völgye Kenderágyat ültettek el a tó ?á!tal?
Fertőben Széplak táján két harangot találtak. Széplak

tornyában az egyik 7 esztendeig nő 7 esztendeig
apad¹⁷¹

14. r. A vilá g szép rendét gúnyoló háromláb
— A pap mindig egy véleményen van a nő mindig
ellenmond: ez teszi érdekessé
A bodnár sulyka¹⁷²
— Adózók panasza a Fertő változásai miatt
— Nem lehet róla mappát csinálni. Krieger, Tunker¹⁷³
— Vitnyédi Rába visszafelé foly¹⁷⁴
— Hanság tartja el szénával Bécset¹⁷⁵

- [14. v.] Sátán Laci lángjegy hat ujj, nyúlszáj¹⁷⁶
— Tanácsot ad, rabló ellen nem véd más, mint a
bátorság. Éjjelre el ne hagyja azt a szobát, a hol
kincset tartja¹⁷⁷
— Fegyvereit [használatlanokká] tette¹⁷⁸
— Megírja a bárónőnek az esetet
— Az ajánl neki egy néma asztalost¹⁷⁹
— Az alcoveot elsiratja.¹⁸⁰
— Orvos pletyka bárónő ellen¹⁸¹
Hajókkal tudják a Dunától felhordani az épületfát
a Répcén
Valeria tartomány Galenus felezésénél
Kelták 376

- [15. r.] Bojotok pusztája¹⁸²
Pejoni Strabó kastélya¹⁸²
Eginhard az avarok körsáncait rabolják ki a gallusok
N. Károly alatt¹⁸²

- [15. v.] — Lovas század jön a helységbe katonák jó mulat-
tatók¹⁸³
Zenekar, tüzijáték, lófuttatás, bűvészet, kártya, carous-

sel al Catalani anders Stadl, anders Madl [tiszték visznek felcségekét is, lehet bált adni.] Istókot felöltöztetik betyárnak, pipával a szájában, pyrománia, szindarabok, Kozebue¹⁸⁴

— Nekem csillagom van. Hol van? Te vagy az. —
Mikor aztán az a csillag lehull.¹⁸⁵

— Ha van Isten az égben
ugy az engem [magához]¹⁸⁶

Ez teszi fel annak a koszor. .

— Van egy francia nő, a ki örül nemzete vesztésé-
gén¹⁸⁷

— Adjon nekem más nevet¹⁸⁸

— Catholicussá lett a nő¹⁸⁹

[16. r.] — Önhöz akarok menni elfogad c¹⁹⁰

— Nekem ez csak jux.¹⁹¹

— Más nem hiszi el, ez meg odébb megy.¹⁹²

— Mondta volna inkább, hogy kedvese vagyok.

⊙ II

R. Mérey verekedése és pactuma
vétettél csakhogy én nem tudom

[16. v.] A ffi helyzete, ki nem szerethet, mert nem vihet
nőt a házhoz¹⁹³

Nem akarja őt elfogadni, mert nem akarja elvá-
lasztani a másik nőtől.¹⁹⁴

[17. r.] dupla ágyu, hordozható paizs, gumi elasztikum csiz-
ma, szélpuska regement, mágneses golyók, fára fel-
mászva lőni¹⁹⁵

Mikor érintkezésbe jön Lajos az eddig ismeretlen
néppel, táblabírákkal.¹⁹⁶

[17. v.] Képek¹⁹⁷

A hallgatózó leány¹⁹⁸
 A macskákkal játszó¹⁹⁹
 A vízi szörnytől megijedő²⁰⁰
 P A megkötözött nő.²⁰¹
 I A kis szörny [kicsihol, pipázik]²⁰²
 G A nő felveti fátyolát²⁰³
 I Kihozza ölében a leányt²⁰⁴
 Cambray és Katalin²⁰⁵
 A nő a táborban²⁰⁶
 A leány a nő keblére borulva²⁰⁷
 Harc Fervlansal²⁰⁸
 Kend az Alvinczy?²⁰⁹
 A beteg leánynál²¹⁰

[18. r.] — 807 org. gy. Status coloniális
 — Leány arcképeért megróják
 — Titkos társulatot akarnak alkotni
 — Kitaibel

[18. v.] [üres]

[19. r.] 166 Weber a Dunán egy csónakon átkel. Napoleon.
 Örömmel halok meg, mert láttam a [legnagyobb]
 hőst reszketni²¹¹
 167 — Bogdán Antal Ebersberg még 3 zászlóval
 beleugrik vízbe s kiusznak²¹²
 168 — [Dudás] János káplár 6 [magával] szétveri
 a száz granátosokat 510-et elfog
 169 — ?Brückl? [részagyut] beszegez 47 [katonát]
 elfog
 170 — Engel Leopold dobos a sáncba ugrik. E sánc-
 ban fekszik érdem pénzért s ő veszi fel az első puskát,
 elébb csak 6 aranyat adtak neki²¹³

- [19. v.] 171 — Csillag káplár Klenau tbnok[ot] kivágja.
1000 ft. arany érdempénzt kap.
172 — Horbál Boldis János és [társai] 5 ágyut 3
[haubicot] visszafoglaltak²¹⁴
— Kozsmár a landsteini csatában elrabolja a [ve-
szélyben] forgó hadi pénztárt s visszaadja²¹⁵ 17
173 — A magyar [bátorságnak is nevezi] felkelő
seregünk vitéz tetteit Horvát[h] István²¹⁶
174 — Pulszky Zamoszk védőjét lőporos hordóban
kiszabadítja s még akkor is tüzelnek, mikor az[ellen-
ség]berohan²¹⁷
- [20. r.] 175 — [Insurgens] marodeurök
176 — ?Szecredai? káplár beásatja magát sáncásáskor
társaival s éjjel kiszökik²¹⁸ 33
177 — Ányos Sándor. Ácsnál két franciától vett el
lovat²¹⁹
178 — Szalai barsi regimentek²²⁰
179 — Szapáry Vince vasmegyei lovasok vezére.
József f. herceget [kiszabadítja] Ácsnál. Fr. generalist
[levágják]²²¹
180 — Csók Ferenc kardja összetörik s akkor elveszi
az ellenségét azzal vágja le²²²
181 ☉ Olgyai 54 pozsonyi felkelővel szétver 400
[franciát]²²³
- [20. v.] 182 — Hevesi dal insurgensnek²²⁴
Sárga [csizmás Miska sárban jár]
Panni patakon túl reá vár
Ne várj P. Miska m. [nagy a sár]
Nagy sárban a sárga csizma kár.
[Leányvári sártul] jöhetne
A vizen át úgy sem mehetne
A padot elmosta volt az árviz

Panni Miska szemébe nem níz	
Leányvári viz is [elapadt]	
Vissza csuszott az eluzott pad,	
Ne várd P. Miskát a kutyák	
[Ugatják] nem jön <mer> megharapják	
Sen sár sem viz sem ebugatás	
Ó h [szerelmes egek], a nem más	
Rágalmazó nyelvek irigysége	
Régi szerelmünknek lett vége	
[21. r.] — Duna hidján a találkozás	
— Megyék, lovasok által közlekednek [egymással cizek megtalálják a halódó commend...]	
Adomázás közben azt is elmondják hogy a francia főtisztek hogy lesznek mind árulókká ²²⁵	
I Hétköznapiok ²²⁶	2
II. Erdély aranyk[ora] ²²⁷	2
Hangok vihar ²²⁸	2
III Török világ ²²⁹	3
Délvirágok ²³⁰	2
Népvilág ²³¹	2
Erdélyi képek ²³²	2
Decameron ²³³	10
IV. Nábob ²³⁴	4
V. Kárpáthy ²³⁵	4
Szinművek ²³⁶	3
Milton. Pálffy ²³⁷	1
VI Táblabirák ²³⁸	4
Szélcsend alatt ²³⁹	2
Virradóra ²⁴⁰	4
Beszélyek ²⁴¹	1
Magyar előidőkből ²⁴²	2
M. nemzet története ²⁴³	1
Nagy tükör ²⁴⁴	1
Regék ²⁴⁵	1

Csataképek ²⁴⁶	2
Bujdosó naplója ²⁴⁷	1
Árnyképek ²⁴⁸	2
Emlékeim ²⁴⁹	2
Az életből ellesve ²⁵⁰	3
Új földesúr VII ²⁵¹	3
	<hr/>
	66
[21. v.]	66
VIII Mire megvénülünk ²⁵²	4
IX Szomorú napok ²⁵³	2
X Elátkozott család ²⁵⁴	2
Legvitézebb huszár ²⁵⁵	1
XI Kétszarvú ember ²⁵⁶	1
Kakas Márton levelei ²⁵⁷	2
Versek ²⁵⁸	2
K. M. politikai [bölcs] ²⁵⁹	1
Milyenek a nők ²⁶⁰	2
Milyenek a férfiak ²⁶¹	1
Véres könyv ²⁶²	3
Észak honából ²⁶³	1
XII Szerelem bolondjai ²⁶⁴	4
XIII Fekete gyémántok ²⁶⁵	6
XIV Eppur si muove ²⁶⁶	5
XV Kőszivű ember fiai ²⁶⁷	6
XVI Élet komédiásai ²⁶⁸	7
XVII Jövő század regénye ²⁶⁹	9
XVIII Arany ember ²⁷⁰	5
XIX Egy az Isten ²⁷¹	6
Görög tűz ²⁷²	3
	<hr/>
	139
XX Egy kalandor ²⁷³	3
XXI Szabadság a hó alatt ²⁷⁴	4
XXII Rab Ráby ²⁷⁵	5

XXIII Politikai divatok ²⁷⁶	4
Csigák regénye ²⁷⁷	I
XXIV Szegénység útja ²⁷⁸	I
XXV Egy ember ki mindent ²⁷⁹	I
XXVI Mi lett a Tcgethoff. ²⁸⁰	2
XXVII Debreceni lunatikus ²⁸¹	2
XXVIII Névtelen vár ²⁸²	5
XXIX Asszonyi hajszál ²⁸³	I
Adomák ²⁸⁴	I
XXX Szegény gazdagok ²⁸⁵	4
XXXI Szép Mikhál ²⁸⁶	3
XXXII Enyim, tied, övé ²⁸⁷	6
XXXIII Felfordult világ ²⁸⁸	2
XXXIV Fehér rózsá ²⁸⁹	2
XXXV Janicsárok ²⁹⁰	3
Vadon virágai ²⁹¹	2
Tarka élet ²⁹²	I
Naptárak ²⁹³	VI
Kétszer halnak meg ²⁹⁴	IV
Istent kísért ²⁹⁵	I

203

[22. r.] [üres]

[22. v.] Sorozat²⁹⁶

1. Katonaság érkezik²⁹⁷
2. Mulatnak²⁹⁸
3. Nő átmegey²⁹⁹
4. Barthelmy.³⁰⁰
5. Nő visszatart. Orvos pletykázik³⁰¹
6. Leány sejt³⁰²
7. Madarát eltemeti.³⁰³
8. Komornyik halála³⁰⁴
9. Leány levelet akar küldeni nőnek³⁰⁵
10. Leány kifakad, anyát, nevet követel³⁰⁶
11. Fertő felmérése³⁰⁷

135

12. Insurrectio³⁰⁸
13. Alispán jó felhívni³⁰⁹
14. Kihozza [ölében a leányt]³¹⁰
15. Leány kéri ne menjen³¹¹
16. Alispánt átküldi násznagyul³¹²
17. Insurgens tábor. Új világ megismerése.³¹³
18. Lajos levelet kap³¹⁴
19. Katalin töprengése³¹⁵ VII
20. Cambray megjelenése³¹⁶
21 Marie és Cambray³¹⁷ VIII
22 Katalin felkeresi Lajost a táborban³¹⁸ IX
23 Lajos megesküszik Katalinnal³¹⁹
24 Katalin vezeti Fervlans ellen³²⁰ X
[23. r.] 25. Fervlans a daemonlégióval a Fertő hanságán³²¹
26. Istók felgyújtja a bozótot³²² XI
27. S. Laci és társai dolgai³²³ XII
28. — Harc az insurgensekkel³²⁴
29. Fervlans vége³²⁵
30 A leány elhunyása³²⁶ XIII
[23. v.] Marie Katalinnál³²⁷
Leül a földre nevetni a fölött hogy őt hiszik a
V. szeretőjének³²⁸
V. megmutatja K-nak Marie levelét.³²⁹
K. megszereti Mariet³³⁰
1 Két falun lakozó nemes sipkás³³¹
2 Kun paraszt lovas
3 Nemcsek a városból
4 Dudás verbunkos
5 Zelenei paraszt nő
6 <Mezőhegyesi>
6 Városi polgár
7 Tsikós vad lovon
8 Táncoló magyarok
9. Banderista és uri asszonyosság

- 10 Magyar ?mágnás? és nő
 11 Sz. . . . i leány
 12 Fehér asszony
 13 Szepességi nemes
 14 Bundás magyar
- [24. r.] Katalin töprengése, elhagyja e Vavelt nagyon szereti
 Mariet is megszereti³³²
 hát leánya?³³³
 Még is elhatározza [magát] hogy nem viszi el
 Mariet³³⁴
 Ekkor jön Cambray³³⁵
- [24. v.] Cambray átmegy a n. várba³³⁶
 Marie megszokja otthonát³³⁷
 Katalin le akarja beszél[ni] ragályos betegséggel má-
 sodszor azzal, hogy Cambray el fogja neki mondani,
 hogy ő Themire³³⁸
 Erre én azt fogom neki mondani, és ő a helyett,
 hogy elveszített volna megszabadított engem³³⁹
 Lizett nem [megy velük], ott marad³⁴⁰
- [25. r.] A Fervlans levele vádolja Katalint, hogy beleszeretett
 Vavelbe s azért neki erőszakkal kell elvinni Mariet³⁴¹
 A levelet Sátán Laci viszi Vavelnek³⁴²
 Alispán adomázik hőstettekrül³⁴³
 Vavel elküldi a gyűrűt Lacival Marichoz³⁴⁴
 Sátán Laci a Névtelen várban fiával³⁴⁵
 Marie követi kis Lacival³⁴⁶
 Cambray ott marad a fülkében holtan és bezárva³⁴⁷
 Elviszi Tatába orvossal találkozni, azt megfogja,
 elhelyeztetni Mariet. *Visszamegy Vavelhez*
- [25. v.] <Vavel> Fervlans áttakar kelni a Hanságon földindulás
 szakadéka visszatartja. Hanyi Istók felgyújtja előtte
 a bozótot³⁴⁸
 Vavel Fervlansra ráüt, megöli³⁴⁹
 <Katalin> Sátán Laci harca a daemon[okkal]³⁵⁰

Katalin inni ád Sátán Lacinak s Fervlanst leszidja³⁵¹
Alakok³⁵²

22. Zsidók 65

23. Jurassor

[26. r.] *Vavel* az őrtüznél *Katalinnal*³⁵³

Égesse el az okmányokat, hadd legyen vége az álomnak³⁵⁴

Alakok.

[26. v.] Marie kéri haldokolva *Vavelt* és *Katalint*, hogy szeressék egymást, feledjék el a multat és őtet, s rejtőzzenek el, hogyan, hová?³⁵⁵

Alakok.³⁵⁶

1. Vendég 4.

2. Barát 5. 17. 18. 66. 113. 71.

3. Bécsi korcsmáros 6

4. Verbungos 9. 104

5. Kisbiró 10. 12.

6. Cigány 11. 58. 121

7. Falusi poéta 15

8. Katonatiszt 19.

9. Falu tanács 11. 43. 75. 94.

10. Büszke főpap 23. 24. 37.

[27. r.]

}	Türr
}	Éber

 Teasdale. Hurayhoz³⁵⁷

Mommsen

11. Urhatnám pógár 25,³⁵⁸

12. Betyár 31. 74.

13. Mivelt úr 32. 97.

14. Szegény paraszt 34.

15. Veszekedő grófok. 35

16. Nemes úr 38. 44. 50. 57. 73. 103.

17. Verekedő nemesek 42. 60. 97.

18. M. . . . hallgata. 55

19. Fösvény 56

- 20 Rabok. 60.
- 21 Hízelgő nemes 100.
- [27. v.] 1 Aspernnél primatialis és nyitrai ezredek támadólag visszaverik a franciákat³⁵⁹
- 2 Nyitrai ezred Wagramnál kiállja az ágyutüzet. Znaimnál megmentik a gyalogságot és az ágyúkat
- 103 embert vesztek
- 3 — Egyenlő rangot kapnak a hadsercgnél a császártul.
- 4 — a pesti és veszprémi lovas ezredek fedezték János herceg visszavonulását ?Piavetól? kinek nem volt már lovassága³⁶⁰
- 5 — Pestiek többször keresztül vágják magukat³⁶¹
- 6 — A győri ütközetnél ágyúkat védik a pestiek. 32 halott és sebesült
- 7 — Vasváron 50 franciát levágnak.
- 8 — Veszprémiek Győrnél 22 halott 600 sebesültet vesztek
- 9 — Pozsonyi ezred Győrnél
- 10 — Ennek egy százada Csehy hadnaggyal a mo-csáron átkelését Meskó hadának megvédi
- [18. r.] 11 — Olgyai a győri ütközet után egyesül a sereggel s még szétver 400 franciát, elveszi a szekereiket s foglyokat visz magával³⁶²
- 12 — [Komáromnál] malmokon akar átkelni az ellen. [Komáromtól szuronnal] visszaverik
- 13 — Nográdi lovasság Óvárnál
- 14 — A bácsi lovasság Kis Cellnél 52 [franciát] el-fog, s 30 foglyot kiszabadít
- 15 — Somogyi ezred rohama az ellenségre
- 16 — Szalaiak megmentik az ágyúkat
- vasiak. Hevesiek.
- soproniak
- 17 — Zempléniek a lengyel lázadókat verik szét³⁶³

- 18 — Gyalogságbul csak Vas, Zala, Veszprém, Komárom és Pest voltak Győrnél³⁶⁴
- 19 — Dóczy Ferenc a gyalogsági roham[nál] lovasok ellen³⁶⁵
- 20 — Rózsás János, mikor elesik, bajtársait lelkesíti a hazáért harcolni³⁶⁶
- 21 — Veszprémi zászlósokat többször visszaverik a győri ütközetben
- [28. v.] 22 — Ányos Elek háromszor szerez egy csatában lovat magának ?Ácsnál?³⁶⁷
- 23 — Baráth István nem bírja kit fia maraszt...³⁶⁸
- 24 — Két Berecz egy ágyugolyó...³⁶⁹
- 25 — Csehy Ignác Lesvárnál az egyetlen átjárator a mocsáron védi Meskó számára
- 26 — Csiba Dávid.
- 27 — Csillag György
- 28 — Csók Ferenc³⁷⁰
- 29 — Csizmadia János³⁷¹
- 30 — Bakary 4 zászlóalj lovassággal visszaveri a franciákat, kik körülszárnyalják a győri táborn
- 31 Csobránczy káplán sebesülteket ápol³⁷²
- 32 — Dóczy Ferenc ?szalai? hadnagy Ghillányi ezredes gyalogsággal kivágja a chasseurök közül. Dervarics³⁷³
- 33 — ?Dubniczy?
- 34 — ?Dubics? József [primatialis reg.] zászlótartó Aspernnél [mellébe] sebet kap
- [29. r.] 35 — Gróf Erdődy Károly a zászlót megragadja kezébe, ugy vezeti a fr. ellen ezredét³⁷⁴
- 36 — ☉ Eszterházy János hőstette. <NB> kis Cellnél³⁷⁵
- 37 — Földváry Gábor a vicai árokban az ellennel összeszorul ?verekszik?³⁷⁶
- 38 — Fehér Mihály³⁷⁷

- 39 — Ferenczy János pikával harcol mindenütt, sok fr. leszúr töltényét osztja ki a többiek között³⁷⁸
- 40 — Fekete József Teleki Ádámot szabadítja ki, lovat hoz neki³⁷⁹
- 41 — Festetics János elesett Győrnél³⁸⁰
- 42 — Fodor István 13 golyóval és 11 kardvágással a testén még tovább harcol³⁸¹
- 43 — Gosztonyi ezredes³⁸²
- 44 — Foglyok francia lovakon szöknek vissza³⁸³
- 45 — Bátyát, rokont, ismerőst nem hagynak ellenség kezébe kerülni, ez a különbség a rendes katona között³⁸⁴
- [29. v.] 46. — Horváth Mihály³⁸⁵
- 47 — Hegedüs János³⁸⁶
- 48 — ?Hunkár? Antal³⁸⁷
- 49 — Imre Mihály 17 sebbel gyalog [visszatér Komáromba Ácstul]³⁸⁸
- 50 — Ihász Imre Nagyszombat[ból]³⁸⁹
- 51 — Jeszenszky János alezredes Győrnél [kivágja magát]³⁹⁰ <NB>
- 52 — Józsa Imre³⁹¹
- 53 — A cigány, ki a pápai hid alól lelövi a fr. tábornokot
- 54 — Kri. . Páparól? Horatius Cocles³⁹²
- 55 — Kolozsváry Ferenc a [recognoscirozó] ezredes 8 fr-val csónakon elfogja s legnagyobb tüzelés közepett áthozza.
- 56 — Kraner veszprémi gyalogokkal ellen h. . . . visszaviszi szuronnal szabad helyre
- 57 — ☉ A két Lázár testvér³⁹³
- [30. r.] 58 — Luzsénszky József
- 59 — ☉ Lipszky
- 60 — Melegh József vágja le Ácsnál a fr. tábornokot³⁹⁴ <NB>

- 61 ⊙ Mlinarik Miklós már 3 sebbel fekszik Győrben. Ágyú szóra felkel, csatába megy. Ácsnál még 14 sebet kap³⁹⁵
- 62 — ⊙ Maresich őrnagy³⁹⁶ NB
- 63 — ⊙ Machold József insurgents tüzértiszt hőstettei Macdonald ellen³⁹⁷
- 64 — ⊙ Meskó³⁹⁸ NB
- 65 — ⊙ Olgyay Boldizsár mosonyi³⁹⁹
- 66 — ⊙ Paprika János
- 67 — ⊙ Pronay Lajos
- 68 — ⊙ Gyalog maradt lovasok tovább harcolnak
- 69 — ⊙ Narbonne elfogott levele. ?Rakerics?⁴⁰⁰
- 70 ⊙ Radó János pisztollyal agyondobja a fr. tisztet⁴⁰¹
- [30. v.] 71 — Rózsás János⁴⁰²
- 72 — ?Sólymis?
- 73 — ⊙ Szapáry Vince. Ácsnál⁴⁰³
- 74 ⊙ Egyszerre lengyel és orosz támadt ellenünk⁴⁰⁴
- 75 ⊙ Tisza Péter visszaserzi az elfogott lovát⁴⁰⁵
- 76 ⊙ Tury Miklós gyalog marad, puskát szerez, lovaszt lelő úgy kap lóra, majd visszavágtat⁴⁰⁶
- 77 ⊙ Ugrinovics György kiszabadítja a főtitstet a halálból, a ki gúnyolta az surrectiot⁴⁰⁷
- 78 ⊙ Vörös Mihály jó kém volt⁴⁰⁸
- 79 — Varga Elek
- 80 ⊙ Vay Miklós megmenti az [államkincstárt] Lembergől⁴⁰⁹
- 81 ⊙ Zichy Ferenc [zászlóalja] volt az első a csatában⁴¹⁰
- 82 Kirchnél [Horváth Száva töreti le a hidakat] Meskó mögött
- [31. r.] 83 — Lauriston a [c. . . .i csatában] 970 lovaszt elveszt [insurgens lovasság] előtt, ott [ágyuznak] János főhercegre 5 óra hosszat Kisfaludyval együtt⁴¹¹

- 84 — [Még este nem tudnak] osztrák .....
keríteni, mert Nugent lefeküdt⁴¹²
- 85 — Puska csinálók nem voltak a harc. ....
- 86 — April 18-án hitták össze
- 87 — 33 nap alatt felkészülve állt az ellenség előtt
- 88 — ?Montbrun? tbnok volt a [hátvéd] ?Lipóczy?
küldte ellene a visszaverő [sereget]
- 89 — Különbség az ellenség előtt formált Dunán
innen és túli pesti insurgensek meg a Tisza mellékéről
jövő gondatlan [insurgensek között]
- 90 — József nádor a generalissimushoz akart csat-
lakozni⁴¹³
- 91 — Nem kell semmi dispositio
- 92 — Grenier 30-szor támadtatik ... insurgens lo-
vasság által. bámulatosan ellenáll ágyútüz-
ben⁴¹⁴
- [31. v.] 93 — ☉ Elfogyott a töltényük, ágyut nem [vesz-
tenek] se zászlót [hanem] 700 halottat
- 94 — Kerekes tbnok a [primátialis] és veszprémi
lovasokkal Aspernnél
- 95 — Andrássy az [insurgensekkel kíséreti] János
herceget⁴¹⁵
- 96 — A nádor 44 escadron[nal] 3 ..... meg-
rohanja utóbb Győrt⁴¹⁶
- 97 — Meztláb voltak [csizmát fogott nekik] 2000-
et⁴¹⁷
- 98 — Bihari, Torontáli, Nyitrai, Esztergomi lovas
ezredek botbüntetés behozatalát kérik
- 99 — Mosonyban 10 majus lustratio
- 100 — Salzburgi [judenburgi] insurrectio is ott volt
- 101 — Rákóczy és Bercsényi hadi szabályait veszik
elő⁴¹⁸
- 102 — [Maj.] 21-én jelenti János hg hogy M.orgra
vonul vissza

- 103 — Máj. 22-én még nem kaptak tüzköveket a puskákra, se töltényt
- [32. r.] 104 Jun 1-én az első verekedés Radócnál az első hármát elfogják
- 105 — Maj 25-én Aspern⁴¹⁹
- 106 28 máj. János jelenti, hogy mindössze 9000 emberrel menekül
- 107 — Gyarmatnál veszi fel a nemesi lovasság Mecséry alatt Jánost, ki tüzelve retirál⁴²⁰
- 108 — János 20 000 emberrel 4000 lóval⁴²¹
- 109 — Meskó Abdánál létszám⁴²²
- 110 — 13-iki csatában vasi, zalai, barsi lovasság attackiroz ágyuz congrév [röppentyüvel] egy lőporos szekér felrobban. Nádor kíséretéből egy lovast lelőnek Lauriston, a legjobb chasseur ezred 11 tiszt 270 legény halott. ?Lauriston? fia kér lovat nekik⁴²³
- 111 — Ha akkor a sereg átmegy a Dunán, a franciák visszavonulnak⁴²⁴
- 112 — Gergelyi Mátyás 20-ad magával keresztülmegy Komáromba Szent Grótig
- [32. v.] 113 — Rézdob helyett fadobok⁴²⁵
- 114 — Csutorát adjon az ország⁴²⁶
- 115 — Világoskék vagy sötétkék legyen e a montur⁴²⁷
- 116 — Tisza vidékiek sötét kéket [kapják]⁴²⁸
- 117 — bagaria szij
- 118 — Szür posztó nadrágot nem fogadnak el⁴²⁹
- 119 — Addig nem adnak posztót, míg nem fizet a [concurrent] cassa az meg addig nem jön létre, míg háboru nincs⁴³⁰
- 120 — Egy forinttal felmegy a posztó ára, ezen megint fennakad a kiállítás⁴³¹
- 121 — Mar 28. jelenti az Artillerie Direct., hogy nem tud új [szerkezetű] puskákat adni⁴³²

- 122— April 2 jelenti, hogy [kardot sem adhat, hanem szuronyt a lovasságnak] Hofkriegspraesidium⁴³³
- 123— A király ad kölcsönbe a nádornak 1 1/2 milliót⁴³⁴
- 124— [városi polgárság] kap alabárdokat⁴³⁵
- 125— General Commando jelenti, hogy a megyék ennivalót is adjanak a nemeseknek, mert ő nem képes élelmezni⁴³⁶
- [33. r.] 126— Ap 16. jelenti hogy nem adhatnak [bagáziás] szekereket ágyu elé lovakat⁴³⁷
- 127— [Insurgensck] saját kardjaikat hozzák el a régi háborukból
- 128— A lengyelektől elvettek 6000 kardot, azt osztották ki közöttük
- 129— Győr vaságyúkkal ellátva
- 130— Szándék volt Győrt viz alá meríteni
- 131— A legelső két lovas ezredet elvitték a főszereghez
- 132— 1741 óta nem volt hadban a nemesség
- 133— Maj 28-án Mosony megyeiek [panaszkodnak franciák rablásaira]
- 134— A nép nem fut el, hanem kimegy ellenséget látni
- 135— Egy részét az insurrectionának a lengyelek ellen kellett küldeni⁴³⁸
- 136— Berthier Sándorhoz ir
- 137— Chasteler megijed Napoleon [fenyegetésétől, hogy főbe löveti ha megkaphatja]⁴³⁹
- [33. v.] 138— ?Jellasic? St Michelnél? 5000 emberrel capitulál nyílt sikon⁴⁴⁰
- 139— Moisselle Lefebre grl Laibach ?sictnek? a franciákat meghívni⁴⁴¹
- 140— Plunket eléje küldi az ellenségnek a capitulatiót⁴⁴²

- 141— A karakői gátnál 3-szor visszaverik a franciák lovassági támadását⁴⁴³
- 142—⊙ A karakői csata 7 óra [hosszat] kiállják az [ágyuzást] Veszprémiek kivágják Zichy Ferencet⁴⁴⁴
- 143— Pápai csata Gyarmatig vonul.⁴⁴⁵
- 143— Jánosnak csak 2000 lovasa volt, a [veszprémi és pesti ezredek] nélkül⁴⁴⁶
- 144—⊙ A győri ütközet [napján az insurgensek] nem ettek és nem ittak semmit⁴⁴⁷
- 145⊙ Csata Szabadhegyi major és [kápolna] körül⁴⁴⁸
- 146— Még nem volt kardjuk csak fokosuk s kötőfék kantár helyett.⁴⁴⁹
- [34. r.] 147— A nádor maga szedi össze a futó lovasságot Szent Ivánnál⁴⁵⁰
- 148— Széchenyi a Dunán csónakon megy az ellen-ségen keresztül Komáromba Meskó izenetével⁴⁵¹
- 149— Francia fogoly tisztek [nyilatkozata] a veszteségükről, a [magyarok és franciák] temetése a csatatéren⁴⁵²
- 150—⊙ Olgyai elvágatva Takácsinál szétver 400 franciát. Pápára és Budára menekül⁴⁵³
- 151— Parancsokat oszt ?Bianchi? a generalis János József és Chasteler Ch. elvesz Meskótul 3 ágyut⁴⁵⁴
- 152⊙ A Meskó dandár megérkezése Komáromba⁴⁵⁵
- 153⊙ Guillaume győri grl. leányát feleségét Rakerics major pesti lovas elfogja⁴⁵⁶
34. v.] 154— János és Chasteler együtt 80 ezer ember
- 155— Proclamatiók. Bajor orghan épen úgy sikertelenek, mint a fr. M.orgban
- 156— Regensburgnál Napoleon megsebesül
- 157— Rovigo. Venturini. Napoleon nyilatkozata
- 158— Aspernnél a fr. lőszerrel elfogy, a Duna emelkedik, malmokkal elszállítják a hidat Davoust hadteste túlreked⁴⁵⁷

- 159— Lannes elesik, a sereg visszavonul Lobau szigetre, Napoleon elé viszik, azt leszidja meghal⁴⁵⁸
 160— General Donau. — ?Abrantes h. mens?⁴⁵⁹
 161— A Lobau szigeten töltött éj, franciák fej fej mellett: hidjuk a tulsó ágon nincs; akkor érkezik 1200 gárda matróz.⁴⁶⁰
 162— *Daemonok 6-ik olasz ezred*⁴⁶¹
 163— János a csata után érkezik meg
- [35. r.] Aspern⁴⁶²
 Freund Jonas cynco graf weiczi boulevard 8
- [35. v.] Wagram⁴⁶³
 ☉ Duellum a régi időkben⁴⁶⁴
 1. Töltsér. — 2 *Petőfi*. 3. *Vas Gereb[en]* 4. [Journalista piztolyok] 5 *Wesselényi* 6. Szakácsy 7 [Majthényi] 8. *Fn Tóth* 9 *Gyulay* 10. *Vahot* 11. *Irányi* 12 *Reviczky* 13 *Erdélyi* 14 *Kerkapoly Szláv* 15. *Csengery Török* 16 *Dobsa Hajnik* 17. *Madarász* 18. *Egressy Bajza* 19 *Egressy Dobsa* 20 *Pálffy Anyos* 21 *Ürményi Augusz* 22 23. *Nyiri, Nemeshegyi* 24 *Szilágyi, Thaisz* 25 *Vadnay Balázs* 26. Bethlen Gergely 27. Perczel Fülöp
- [36. r.] Győr 6 8 18
 [36. v.] Meskó⁴⁶⁵ 10 36
 [37. r.] Alispán⁴⁶⁶
 [37. v.] Palatinus Starosza [Kastellan]
 az érdemek kenyere
 a király csak legfelsőbb bíró
 a többségnek [nem veti magát] alá
 V. Henrik [kincsteli] láda, lengyel hozzá adja a maga boglárjait köszönöm
- [38. r.] Kalandor⁴⁶⁷
 I Ostrom alatt⁴⁶⁸ II Tatár élet⁴⁶⁹ III Rabló élet⁴⁷⁰
 IV Rabló idyll⁴⁷¹ V Megtérés⁴⁷² VI Hercegi élet⁴⁷³
 VII Fogság⁴⁷⁴ VIII Jelenet⁴⁷⁵ IX Koldus élet. Csalók⁴⁷⁶

- X <Sekrestyés> Katonának cladva⁴⁷⁷ XI Sekrestyés, apácák, papok⁴⁷⁸ XII Hamburgi korhely élet⁴⁷⁸ XIII Hazatérés apai házhoz⁴⁸⁰ XIV Hollandi jámbor élet⁴⁸¹ XV Nagyravágyó feleség⁴⁸²
- [38. v.] XVI Keletindiai élet⁴⁸³ XVII Mákony álmok.⁴⁸⁴ XVIII. Hütlen asszony⁴⁸⁵ XIX Ördöglovagok. Hamis pénzverők⁴⁸⁶ XX Kapitány szeretőjének férje⁴⁸⁷ XXI Az ördögös tallér⁴⁸⁸
- Salvandy histoire de la Pologne avant et sous le roi Sobieski⁴⁸⁹
- M. Th. Királyi bizalmas udvarnok aulae r. familiares⁴⁹⁰
- [39. r.] V — ?Barcsay? oláh kincskeresői 11 év mulva⁴⁹¹
- ⊙ IV Gridi oláh pap fia álmodik aranyokról a furás [tövében] odvas füzfa alatt. 11 levél aranyat lelnek, Ferenc császárnak viszik. Zivatar elmosza az egész vidéket rostában fognak fel aranyat
- VI — Nopcsa, templomrablás, lakatos. . . . csontváza bőrköténnyel⁴⁹²
- VII — ?Málna? felhasítja a hasát, ki akarta rabolni bányásztisztet⁴⁹³
- Nopcsának ?megviszi romoszi? pap fia az anyja 3 gyöngyét felesége ?meglesi?⁴⁹⁴
- VIII Esküvő titokban, anyós utnak ered, becsukatják tébolydába. Testvére újra örököl, ... ki akarják kapni, de nem adják a tébolydából az öreg asszonyt, mert 8 ezer ftot fizet
- [39. v.] NB. *Maxot nem jól fogadták, szalmán háltak*
- 116 Akkora a lyuk, mint a tallér 68—284
- 117 Nyelven beszélnek, a mit csak maguk értenek ketten ⁴⁹⁵ 126
- 118 Paraszt dolga más világon 166
- o o 69 o o
- 119 Kemény fejed, ítélete párbaj 296 70

120 Monachorum est murmurare 64 71

121 Cigány kiváltja a hitét 608.

[40. r.] 1 — Az órra aranyá változott s az ezüst?kanala?
eltűnt⁴⁹⁸

2— A hosszabbik lábát nyújtotta meg⁴⁰⁷

3. A tyuktojás ?szaporitást? [az asszonynak adja]⁴⁹⁸

4. A ?fognövesztés a fej és agyon?⁴⁹⁹

5. A láb gyógyítása Kengyel futó takács⁵⁰⁰

Tollak. Aretin. Pilatus

Erzsébet Pius pápa Reginam bonum est Shylok

La pagata⁵⁰¹

[40. v.] Clubb leader szakadás?

Messias 3 napig

heb auf Spitzbub⁵⁰²

⊙ Dokti male pingunt⁵⁰²

2— A katonából lett légátus és prédikációja. 75. 164

3— A kántáló diákok egymás után jól laknak

4 A vendég, a ki nem akar elmenni, minden ürügy
alatt marad

5 Barát si queris zsoltárt éneкли, hogy fejszéje meg-
kerüljön

6 A bécsi kocsmáros ta wird nixtraus

7 Hőmérővel vallasznak

8 Nincs asztala nem tart szakácsot

9 Deák verbungos nóta 537. 72

10 A falu dobosa 548

11 Az úrnak öltöztetett cigány.

12. Bakter. 46—76

[41. r.] 13. A káromkodást tiltó.

14 Tamburások

15 Falusi poéta

16 Paksi nyelv 548—76

17 Kolostorban talált jóslat 10—74

- 18 Edimus panem in pulvere et [bibimus] lacrymas⁵⁰³
34 74
- 19 Fenyegeti a [zsidót, hogy] a leányát szeretőjének fogja nyilvánítani, ha nem ad neki 1000 ftot 143.
- 20 Coburg herceg s a gömöri dalárda 348 74
- 21 A rézpénzben fizetés
- 22 Egy rázintás, két koppintás 372
- 23 Büszke főpap Eszterházy 418
- 24 Zsidók közé dobja péntek estén püspök tubákos pixisét 458
- 25 A ki nemes ember akarna lenni
- 26 Rosz utak elleni határozat
- 27 Hogy most a komlóban a rizling
- 28 Felét sülve felét főve⁵⁰⁴ 44—73
- 29 Megeszi a gyertyát juxból⁵⁰⁵
- [41. v.] 30 Hogy esküdtek a szombathelyiek 266 73
- 31 Bankóval gyűjt rá⁵⁰⁶
32. Schillerrel ivott együtt [Göthével Wielanddal]⁵⁰⁷
356
- 33 A babonára adó okos ember.
34. A rajzolt instantia 112. 58
- 35 A két veszekedő gróf 19. 59
- 36 Megetetik a [táblabíróval] a csigát⁵⁰⁸
- 37 ?Blegreffer? nem tud németül 46
- 38 A nemes úr, mint fogoly 66⁵⁰⁹
- 39 Királyi comissarius 98
- 40 Nem eresztik el a vendéget 132
- 41 Magyar kávé 24⁵¹⁰
- 42 A corpus juris a bunkó a tripartitum a villa
- 43 A bírák megtáncoltatják a panaszoszt 68
- 44 Felhajtott marhákkal fizet külföldön 101
- 45 A kutyaköszörüs 102
- 46 Házassági concursus 1751-ben 93. II. 59
- 47 Nevezetes borház 100

- [42. r.] 48. Nap öcsce, font bátyja. Török járom után 28—80
 49 Bivalytej 54
 50 Tányér földhözverés 54
 51 Az elveszett bajuszok 99
 52 Az órrábul beszélő
 53 Alamázia első 86
 54. Leányok husvét napi öntözése 106
 55 Pálffy örök zsinage a nyakán⁵¹¹ 59—61
 56 Fösvény B. viseli a tolvajtól elvett köpönyeget⁵¹²
 20 II 6
 57 Keresi a magyar királyt Visegrádon, Budán
 meghivatva 20.
 58 A cigány a maga nevére ver huszast⁵¹³
 59 Bölcsőben ringatott huszár 85 45
 60 A bezárt rabló, ki kiszökik s megint visszazökik
 a börtönbe⁵¹⁴
 61 Libaszir és Kammerdiener 100
 62 Az utolsó Czobor 139
 63 A tokaji 91
- [42. v.] 64 Károlyi és a vásárhelyiek 119⁵¹⁵
 65 Nyitraivá tett egyiptomi zsidók hamis bizonyít-
 ványokkal 135
 66 Jezsuiták, a mit ők akarnak ⊙ 135
 67 A zsidó katona József császár alatt 51. 62
 68 Huszár, mint ravasz marhaorvos 62
 69 Nemeseknek tartott dictio 62. 62
 70 Generalis, a hóhér, mint vendég. 115.
 71 Philippus de Disznós. 117
 72. Az ugató főúr és pap 119
 73 Kukorica helyett pattogatott kuk. veres rák
 kocsmá helyett a cégér 206
 74 Gutai Curtius mérnököstül behajjt a Dunába⁵¹⁶
 10 63
 75 Az ri. *tanácsház* 38⁵¹⁷

- 76 oláh előadás 22
 77 Széchenyi Nápolyban 58 64
 78 II Jozsef [?Silviza?] kerítés kert
 [43. r.] 79. Bécsben járt deputatio számlája. 94⁵¹⁸
 80 Dubitatus nemes⁵¹⁸
 81. [Megköveti] a kulacsot ítélet szerint
 82 A granatos a maga menageat megosztja az öreg
 anyjával 174
 83 Ha az úr elalszik a kocsiában, a fuvaros kifog és
 maga is lefekszik
 84 Az ókútba be akarják temetni 43
 85 Úri fogatok leírása 43⁵¹⁸
 86 A kit a bőréről cigánynak néznek.
 87 A magyar flegma mintája NB 59
 88 Egy számárért négy számár. ?Marko? és Angyal
 Bandi 91 NB
 89 Czobor 164
 90 Hier ruhen ihre Pulvern 171
 91. Agárfül cigányfül 187
 92 A ki mindenkinek nyílt házat tart 70 65
 93 Ha atyámfia nem volnál, mond a cigány 79
 94 Utazás a régi időkben 211.⁵¹⁸
 95. Vásár leírása verekedő nemes legényekkel⁵¹⁹
 227 NB
 [43. v.] 96 A zöld paprika a németnek. 318
 97 A megvesztegethetetlen biró. 406
 98 Hogy remekelt a csizmadia? Makk. 423
 99 Nőkortes.
 100 Báróbul lett barát 38 66
 101 Zichy professoroknak véli a fiscalisokat 174
 102 Pázmándy és a kedvenc ispánja 183
 103 Leányvár⁵²⁰ 202 ⊙
 103 A Bécsbe utazó a vámnál a kalácsokkal P-i. 220
 104 Katonaujanc fogás, toborzás. 286⁵²¹

- 105 A matyó távollétében megházasodik 327⁵²²
 106 A paraszt folyamodása az iskola táblára írva 334
 107 Varju János 347 NB
 108 Diák német és szabó 278 67
 109 J. Gy. eleven birkákat szücshez 23 68
 110 Katona ételek nevei 79⁵²³
 111 Mankátor sokzsebű 79
 112 Jurassor. Pauperorum oppressor
 113 A kövér barátok 167
 114 ?Narawin? kend engem lop 182
 115 Lineaprókátor 214 NB
- {44. r.} 1. Egy beteget bevisz mustrának
 2 Papnak vizes congenet adnak, a meg ócska prédikációt tart.
 3 Józsa Gyuri összeírása 62/66
 4 A gorombaságot affectalo [kocsmáros]
 5. Régiekhez ragaszkodó, nem szereti hogy a pap bajuszt hord.
 6. Szin változtató frakk
 7 Idegen szavakat roszul használja aroma, aréna
 8 Két hebegő összevész
 9. Demidoff hercegnő⁵²⁴
 10 Alázatosan megtiltatik
- {44. v.} 11 Földhöz ver poharat, lopót, hogy vendégei ne ihassanak
 12 Büszke arra, hogy az államot megtudta csinálni
 13 Lamentálnak az inség miatt s pezsgőt isznak
 14 A színház fia
 15 Ut közepén elválnak kocsit lovat másfelé viszik
 16 Felgyújtott boglyánál kártyázik
 17 Zsidó gavallérnak olcsó nóta kell
 18 Urfi jogász, semmit se [tanul] mingyárt hivatalra vágyik

- 19 Idéz, senki se jó rá, hogy mindig hamisan
 20 Le courant de mon jument
- [45. r.] 21 Zákos a benfentes
 22 — A végzetes szinmű Bukarestben 63/II 22⁵²⁵
 23 Az eladott tót gyerekek
 24 Kankant táncoló előkelők zárt ajtóknál
 25 A sorban nem fizetők 63/II 99
 26 Minden bolondot majmolnak, külföld.
 27 Ráfogja hogy emberhúst árul
 28 Liszt concertje vacsorával
 29 Gazdag nőt ápoló örökösök
 30 Pipások 59/88
- [45. v.] 31 Másnak néz egy ismeretlent, új ismeretség
 32 Egész éven át látogatni jár
 33 Nappal csizmadia, este énekes, éjjel rendőrkémm
 34 Külföldön élő magyarok
 35 Magyar kávé, magyar thea
 36 Gyáralapítók hozzáértés nélkül
 37 Eltagadja a kapott pofont
 38 Találkozás a szliácsi tükör fürdőben
 39 Miops puskás
 40 Az [asszonyt elverik] az ura kalapos [szerszámaiért]
 41 Nikodeme
 42 Batyubál
- [46. r.] 43 Meklenburgi települők
 44 Spiritisták
 45 Vízet itat bor helyett vendégeivel
 46 Láda, kérnek, jössz e?⁵²⁶
 47 Cynicus lelkész 68/105
 48 Vértanúk emléke
 49 Egy kis viseletje volt 63/71
 50 Lutriba rakó [álmából]
 51. Körös Kecskemét antagonismus
 52 [Batthyányi jobbágysai] 61/21 II

- 53 [Kontocsinálás tudománya] 70/64 I
 54 Megfordított ebéd⁵²⁷
 55 Egy lakoma 65/192 I.
 56 Boka Károly [szólója] 65/196 I
- [46. v.] 57 Turi vásár 65/227⁵²⁸
 58 Katona sorshuzás 286/65
 59 Zichy Ferenc
 60 Negatív jövedelmek
 61 Szegény pap ki öt fia közül csak egynek varrat posztó ruhát
 62 Respublica . . . . . [urakból]
 63 A festő zöldre festeti a feleségével kapott gavallért
 64 IX. Székely kapitány elfut a feleségétől a kalap miatt
 65. X Terézia rend szabályai
 66 XI Király szürke? lova Hoch! Éljen
 67 XII Personalis és juratus⁵²⁹
- [47. r.] <Du. Mart II Venetianer Istvántér 41>
- [47. v.] [öltözik, borotválkozik, chokolád, ... ki-hallgatás, gyűlés, ebéd, ... biliard kávé pécsi püspök, ostábla, tudós, Sénakérib, Kyros Semiramis, Boristenes, egyiptom, fl. . . . Cambyses, Xerxes, Artaxerxes, ...]⁵³⁰
- [48. r.] Ex vasis argenteis in usum patriae sine censibus datis a Clero et privatis⁵³¹
 — újra megkereszteltetik a fiút
 — ?Petermenchen Albus?
 XIII— A szellem vezeti a kezét a kártyavetésben, hogy győzzön a híres kártyás fölött
 — Éhséggel akarják a vándor szellemet elnyugtatni, de a vállalkozók mind megszöknek belőle
 — Kútból nem isznak, melybe a szép leány beleugrott

- Füvi ördög, kicsi csak káromkodással lehet
clüzni⁵³²
- Két vadkant futtat egyszerre a vadászkesbe 220
- Mázsával az újján a falra írja nevét
- [48. v.] – A Sz. Mária szobrot börtönbe vetették
XIV – Quis potest resistere tot armatis.⁵³³ ?Harz-
gulden? két vadember
– Divatok 363
XV – Nagy assir herceg
⊙ A levágott paróka s a háromszor ismételt párbaj.
– Toronybul [leloggó kalitban] nábob And. .
krokodil tó fölött⁵³⁴
– Zeib al Niffa⁵³⁵ 527 Sommer Indiában
– A hős Begum⁵³⁶ 531
– Acheroni utazók 538
– A muhkalb vérivó és a baziliskot tojó⁵³⁷ 544
– A ki a muhkalbot meg akarja látni, úgy megnő
a feje, hogy nem tudja visszahúzni⁵³⁷ 546
- [49. r.] – A szerelmes és a Muhkalb⁵³⁸
– Tallért körül metszi Domine salvum fac regem,
?fölmentetnek?
XVI Hajdisznek árticsóka, sárgarépa, retek ?brazoli?
– A kottázott instantia
- [49. v.] – Moszkva ostromlója ?Szobieszki? ?tudós? és hős⁵³⁹
?Ulászló? Moszkva kapujában ?elküldi Péter? Mihály
cárnak
– Casinir hadvezér előbb vihar kiveti, fogoly lesz
[aztán] jcsuita
– wiasdova palota ?Dolabella? festményeivel⁵⁴⁰
– Sigmund szobra ?Ulinko? műve
– fogoly cár festményén Zolkievsky⁵⁴¹
– Nagy Péter lerombolta a festményeket⁵⁴¹
– Szobieski Kastélya

- Zolkiew uradalom város gazdag zsidók 50 □
mfd kőházak, utak, hidak, kiszáradt mocsarak
- Életmód, pompa 178
- [50. r.] – Ágyat, étszert a vendégek magukkal hoztak
- Dohányfüst és parfüm, vér és bor
- Hét nyelven beszélt a [bölényvadász medve. . .]
- Nagybátyja fejét úgy vette meg a sultántól⁵⁴²
- Vagy ezzel, vagy ezen.⁵⁴³
- Hannibál⁵⁴⁴
- Bogdán védte Zolkiewben [Sobieski] anyját az elfogatás ellen [Sobieski] kiszabadítja az akasztófa alól
- Bogdán felesége fia Czapliczky?⁵⁴⁵ 214
- A lázadók a [papokat] és az [apácákat] összeketk⁵⁴⁵
- A [lakodalmat is kihordták] és [szétoszt.]
- [50. v.] – Királyok futása Európáb⁵⁴⁶ 290
- A három nő búcsújárása⁵⁴⁷
- A Sobieskiek hazatérve a háromszáz ezer foglyot ?kieresztik?⁵⁴⁸ 124
- Mazeppa 238
- Izla khán⁵⁴⁹
- Sobieszki első harca a király fé. . . őivel 241
- Zborovi béke
- Bogdán Konyeczpolszky feleségét keresztre feszítetteti⁵⁵⁰
- Sobieszki testvérét is lefejezik a törökök⁵⁵¹
- Radzievsky alcancellarnak⁵⁵²
- Űstökös . . . . . az égen . . . . a Mars és Saturnus conjunctioja⁵⁵³
- Alexis, a két bika⁵⁵⁴
- Domino donum
- [51. r.] – Katonák [papi ruhákba öltözve]
- Radziejowsky láncokat rak magára, úgy tér vissza⁵⁵⁵

- Zamojskij lett a második férje [Máriának]⁵⁵⁶
- Zamoiski védi magát [Gusztáv] ellen⁵⁵⁷ 293
- Az inasa [lakodalmára nem mehet a királyhoz]⁵⁵⁸
- A három napi ütközet ?Warsó? alatt⁵⁵⁹
- A királyné maga löveti a folyón át az ellenséget⁵⁵⁹
- Lengyelország csodás megszabadulása⁵⁶⁰
- A szlobodisai győzelem⁵⁶⁰
- Az org. gyűlésben [feltüzi] ?Czernasky? a [Sobieszki] [által elfoglalt] 100 zászlót⁵⁶¹
- A macskát a szakáccsal étetik meg
- [51. v.] – Zendülés a [zendülésben]
- Általános nyakazások Európában 351
- A [confederatiot aztán beletömik egy ?muskétába?] s úgy lövik ki
- Szobieszki a zászlót a két ellentábor közé tüzi s kibékíti őket
- Lubomirszky fia felel az apja helyett [vádolva a királynét] 370
- Telef. .... a dict
- Sobieski meglátja Casimirát⁵⁶² 375
- A vőfély Mateinszky 377
- A lakodalom napján odarendelik a pap[ot] ki megesketi őket.
- Sobieski *Én leszek királytok* Megmondja a vetot⁵⁶³
- [számozatlan r.] [üres]
- [számozatlan v.] Ind⁵⁶⁴
- Állatok ?Kethazi Jónás?
- Ind Cythere
- A holtak városa
- A hallgatás arany
- A kigyók⁵⁶⁵
- bayadérok tánca⁵⁶⁶
- Kigyók [mérge]

- ?Kalmukok? ünnepe
- A Moharam ünnepe⁵⁶⁵
- Chaitya templom pagoda⁵⁶⁷
- Thugok⁵⁶⁸
- ?Heruh? rinocerus ?elefant(ok) között?
- Panzopari rágás⁵⁶⁹
- Tarvar kard
- Sovari Elefánt hintó⁵⁷⁰
- Zcnanah nő szoba⁵⁷¹
- bajadérok m. . . . . müve Nautsnik
- must elefánt dühítő cukor és vaj
- musti harc szatmári⁵⁷²
- [52. r.] Bang, chanverc, bódító⁵⁷³
- Gusszain fakir⁵⁷⁴
- nazzarani adó⁵⁷⁵
- gambaz mauzoleum Baoli⁵⁷⁶
- kherat ital⁵⁷⁷
- Bhilak [istenci a betegségnek]⁵⁷⁸
- függő kertek
- nőktől [kérnék tanácsot, mielőtt] felelnének⁵⁷⁹
- has meztelen [szakál]
- Holicc ünnepe veres porral bekenik⁵⁸⁰
- Rajah⁵⁸¹
- . . . . . városa
- Ganese ünnep⁵⁸²
- lengur majom király⁵⁸³
- Nuzzur, Khillár ajándékok⁵⁸⁴
- [52. v.] Sakkozás eleven alakokkal⁵⁸⁵
- A tudás fája
- Utterpán ajándék ?kendő?⁵⁸⁶
- Királyok temető városa⁵⁸⁷
- Gyémánt bányák
- a mhovak virág enni való⁵⁸⁸
- Bandar Lukh majom ember Djargal

- a Dacutok mérgezők⁵⁸⁹
 ?Bangarik? cigányul ?ezer?
 Bölcsesség kútjai⁵⁹⁰
 ?najad? paradicsom
 [bajadérok] [?viszonya menyasszonyokkal?]⁵⁹¹
 A Buddha fája⁵⁹¹
 A hét bölcs városa⁵⁹¹
 Ratcsatra ünnep
 [53. r.] Languti kötény
 Rais princ⁵⁹²
 Rana Raja Ras⁵⁹²
 Szárri öltöny női
 Tsapai kenyér
 Csakar báró⁵⁹³
 [53. v.] [üres]
 [54. r.] 1 — Demidecemvirek, archivisták⁵⁹⁴
 2 Bantics h. Kamenszky süket főnök
 3 Turgenyeff hozza Pál + híret.⁵⁹⁵
 4. Pawloff palotában
 5 [Turgenyeff] historia buvár Sándor⁵⁹⁶
 6 Historiac Russiae monumenta⁵⁹⁷
 7 Szabadelvü
 8 Burschenschaft
 9. Galitzyn minister jobb keze
 10 Testvére Miklós⁵⁹⁸
 11 Miklós a [rabszolgaság] eltörlését tanulmányozza
 12. Würtembergi király csak egy király
 13. Vive <Napo> lempereur
 [54. v.] 1. Moskva a visszavonult árnyak lakhelye 8
 2. Mi az a szél? Napoleon 22
 3 A visszatért menekült, ki bérbeveszi az uj tulajdonostól jószágát 52
 4 A herceg maga a kovács, vendégeket fogad, átöltözik 54

- 5 ?Papillot? kopasznak
 6 Rossini Cimaroza Paësiello Fernand Cortez⁵⁹⁰
 7 Három orvos. Egy három ellen
 8. Neva szigetei 74. kocsik négy lóval 75 Zöld tetők
 ?Kresztoffszky? sziget⁶⁰⁰ 76
 9 Nincs éjszaka Nem [tudnak tüzijátékot csinálni]⁶⁰¹
 10 Könnyü épületek
 11 Zöld tél
 12 A Machinkák ünnepe⁶⁰² 83
 13 Tüzijáték⁶⁰³ 85
 14 Házasság ajándékokkal, ellentét a szerelmi
 [találkozáshoz]
 15 Női pópa férje rosz [társaságban] popa mutatja
 szakállát
 [v. r.] 16 *Festőnek parancsol, hogy fessen, Doyennek*⁶⁰⁴ 113
 17. Nincs olaja a lámpába⁶⁰⁵ 114
 18. Dubina⁶⁰⁶ 123
 19 A két pofon⁶⁰⁷ 126
 20 Kézcsókért arccsók
 21 Zeneida⁶⁰⁸ 131
 22 Királyné köszönt előre⁶⁰⁰
 23 Tudósok csak oroszul beszélnek 142
 24 A német követ angol nem tud franciául, amerikai
 144
 25 Lengyelek a testén megosztóznak, csak a szívét
 hagyták meg
 26. Most már mulassunk, beszéljünk franciául
 XVII 27. Hozzuk ide neki Telemaquot. Fenelon 150
 28. Ha szeret franciául ír, ha haragszik oroszul.
 29 Voltaire király [koldusa] a francia nyelv
 [v. v.] 30. Keramcsin 154
 31 Lelkesült beszéd az orosz nyelv mellett franciául
 felel rá egy hogy nem fog többet csak oroszul
 [beszélni]

- 32 A sót tartó nélkül teszik az asztalra
Hétfőn nem [kezd] semmihez⁶¹⁰
Háta mögé köp⁶¹¹
nem szereti ha egészségét ?dicsérnek? gyász viselőtől
félnek a mulatságban
A két gyertya jóslata⁶¹² 169
Kártyajóslat⁶¹³
öreg nő előtt eltitkolják a meghalt kortársnőit⁶¹⁴
33. A két jó barát egyiknek megtetszik a sirkő,
megfagy, a másik megveszi számára⁶¹⁵ 195
XVIII. 34 A felhagyott temető megvásárlója, ki
a holtak csontjait [egy gödörbe rakatja, házat épít]
a helyére. Kisérteteket lát, megőrül 197.
35 Az ó svéd vár P. mellett ?Niediansk? 203
36 ?Nic?usem 205
[56. r.] XIX 37 A visszatért férj 218
38 A gyalog utazó Siberiába 229
XX 39 Nem tetszik a pofád 206
40 Mr Cicogne
41 Az udvar énekesei. Catalani⁶¹⁶ 247
42. Adósság behajtó hitelező ?veszteget?, sir, könyörög
öngyilkossággal fenyeget⁶¹⁷ 261
XXI 43 Nem lehet elutazni fizetés nélkül 270
44 Censura⁶¹⁸ 279
45 Három napi sajtó szabadság⁶¹⁹ 285
II 46 Novgorod népc 6. 7
II 47 Megismeri az orosz nevelőben a hajdani
kengyelfutóját⁶²⁰ 36
48 Az inas preceptorrá lesz⁶²¹ NB 40—41
49. Én vagyok ?Marat? testvére Inkább ön mint én 43
50 A kicserélt szakács és nevelő⁶²²
XXII. 51 Minek a fiainak a geografia, ők kocsiban
fognak utazni az a postillon dolga⁶²³

- XXIII 52 Francia tudós lefordítja Telemachot németből franciára
- [56. v.] 53 Gilblase Gymnase helyett⁶²⁴
- XXIV. 54 Paraszt nő az eltűnt fia fehér [ruháit] az örültek házába viszi ott ráismer fiara 72
- 55 Örült ki a tűzbe szerelmes
- 56 Francia nő az orosz tisztre bizza a leányát, 18 hónapost 108
- 57 A cserebogár a szalmaszállal, a miről megtudják, hogy franciák vannak közel
- 58 nesze öt rubel, meg ez a levél vidd Párisba 112
- XXV. 59 A [kamarás] a sárgára festett arcal és a fekete foltokkal, 129
- XXVI 60 Az angol szerződése az inasával 186
- XXVII 61 Angol puddingot patikában készített
- 62 Medvehus és talp vendéglős⁶²⁵ ⊙
- XXVIII 63 Egy szalonkára vadásznak
- 64 Az asszonyok elfajult macskák⁶²⁶ 198
- 65 Mystificatiók 198 az eladott és elszökött néger⁶²⁷ 207
- 66 Egyetlen lap külön nyomatva az entusiastá számára XXIX
- [57. r.] Színész Gregory Delille helyett XXX hogy látja [meg] a kivilágítást, ha vak
- 67 Gattora! Tálaltak
- üveget tör vaktában
- megszámlálja a jelenlevőket
- 68 A tábornok akarja hallani a halála után hangzó ágyulövést
69. Georgia királynője, ki a tábornokot leszúrja⁶²⁸ 205
- 70 Homlokredők korona helyett⁶²⁹
- 71 új év napján⁶³⁰ 233
- 72 Jus primac noctis 296
- III 73 Mutassa meg nekik a hivatalban ezt a botot
- 62 XXXI

- 74 Egymást elvezető párbeszéd az aleppoi föld-
rengésről
- 75 nem szabad fütyülni a színházban⁶³¹
- 76 Szicsas mingyárt⁶³²
- 77 Bucephalus 211 XXXII
- [57. v.] 78. Nő gyermekestül elhal [Siberiában] férjével
Turgenieff 126
- 79 Nő utána szökik férjének [szülőitől Siberiába]⁶³³
127
- 80 Nevelőné eped, mikor ?fivérét elítélik? megvallja
hogy szerette s [követi Siberiába]⁶³⁴
- 81 ?Momonoff? orosz freimaurer⁶³⁵
- 82 A közjó egylete Orloff⁶³⁶
- 83 ?zsidó? egylet
- 84 Lapkiadás terve
- 85 Lázító dalok terve.
- 86 Praesident sans phrase⁶³⁷
- 87 Erzsébet cárnőt megkimélni
- 88 Pestel a cár megölését akarja⁶³⁸
- 89 Rylejeff Bestuseff⁶³⁹
- 90 Szabad ember [katechismusa]⁶⁴⁰
- 91 Vaskovszky szélpuska⁶⁴¹
- 92 Cárt bál alkalmával családostul megölni. 13
családtag.⁶⁴²
- [58. r.] 93 Egyesült szlávok.⁶⁴³
- 94 Artamon Muravieff 15 szláv a cárt megölni⁶⁴⁴
- 95 Dictator directorium⁶⁴⁵
- 92 Ál katechismus
- 93 12-én
- 94 Muravieff 3. R. H. Szép férfi, *hü férj*
- 95 Egész ország fogoly a tél miatt
- 96 Erkölcsi kicsapongásban törjön ki a forradalom
- 97 Tulságos luxus
- 98 Külföldi hadjárat befolyása⁶⁴⁶

- 99 Tisztek zsebe telve [constitutionalis] tervekkel⁶⁴⁷
 100 Jobb lenne, ha a cár ?igazi? bűnösöket a
 tengerbe fojthatná⁶⁴⁸ 12
 101 Betiltása a frm. logeknak, jelvényeiket elár-
 verezik csúfra⁶⁴⁹
- [58. v.] 102 ?Sojus spacinia? 17 föl vétel ceremonia⁶⁵⁰ NB
 103 Testvérek ffiak bojárok⁶⁵¹
 104 Orloff társulat az orosz hős szövetség⁶⁵²
 105 Jakuskin ?gyilkos? szerencsétlen szerelem⁶⁵³
 106 Sojus blagodenstoiga⁶⁵⁴
 107 Martinisták⁶⁵⁵
 108 [Sergius] <Murav> Turgenieff megtudja, hogy
 testvére [az összeesküvésbe keveredik] rémületében
 meghal⁶⁵⁶
 109 <Mur> Sándor [Turgenieff] [testvércivel vagy-
 nát megosztja]⁶⁵⁷
 110 A zöld könyv⁶⁵⁸ 25
 111 Déli összeesküvés⁶⁵⁹ 28
 112 Ruzskaja pravda⁶⁶⁰ 32
 113 Terv a cárt elfogni a revuenél 34, közkatona
 ruhába öltözött tisztek által⁶⁶¹ 35
 114 Pestel terve az országot sok kis tartományra
 felosztani⁶⁶²
- [59. r.] 115 Ryjeleff vezeti be Puskit 39 ő készíti a dalokat⁶⁶³
 116 Előkelő urak az [összeesküvésben]⁶⁶⁴ 39
 116 Lubin ezredes titkos nyomdája⁶⁶⁵ 40
 117 Zan Tamás Philaretek Varsó⁶⁶⁶ 54
 118 Koszinyeri kaszások 55 Vendita. ?Lukasinszky?⁶⁶⁷
 55
 119 ?Kiss Géza? 56—57
 120 ?Grodeczki? NB 59
 121 Összejövetel orosz lengyel 63 Krizsanovszky⁶⁶⁸
 122 Irni nem szabad lengyelnek
 123 Lengyel nem akar királyt ölni⁶⁶⁹ 70

- 124 Templariusok 72
 125 Egyesült szlávok NB.⁶⁷⁰ 73
 126 Kép csokolás a felvételnél 75
 127 A világba [szórni] a porát a császári családnak 75
 [59. v.] 128 Lázadó ezredek⁶⁷¹ 76
 129 Artamon Muravicff⁶⁷² 77
 130 Carnak felfedezik [az összeesküvést]⁶⁷³ 86
 131 A zöld arcú ember⁶⁷⁴
 132 Mairoboda áruló 80 Cár halála [után érkezik] a futár⁶⁷⁵ 80
 133 Májusra tervezik a végrehajtást
 134 ?Zavalickin? maltai lovag rend mintájára egész világnak kormányzatot akar szerezni
 135 Jakubovics előbb megakarja ölni a cárt 84 nehéz visszatartani⁶⁷⁶
 136 A misében benn van a cárért ima, az gátolja a [köztársaságot]⁶⁷⁷
 137 Nejeik leányaik testvéreik táncolnak az elfogottakkal a ?harcmezőn? bálban
 138 Constantin ?starostjc?⁶⁷⁸ 95
 139 Szokásai⁶⁷⁹ 96 97. 104
 [60. r.] 140 Spionjai 104
 141 Belvederc⁶⁸⁰ 105
 142 Katonái 107
 142 Grudzinszka Johanna⁶⁸¹ <NB> 112
 143 Családélet, lemondás a koronáról⁶⁸² 114 115
 144 Rablások Pétervárott⁶⁸³ 118
 145 Choulkin rendőrfőnök⁶⁸⁴ 119
 146 Katonák maguk rabolnak⁶⁸⁵
 147 A cárról két sürgöny ellenkező⁶⁸⁶ <NB> 120, 121
 148 A titkos iratok 122, 123
 149 Ghedemin herceg⁶⁸⁷
 150 Lovicz [hercegnő] nem lehet királynő⁶⁸⁸ 143

- 151 Az cladott kérdések és feleletek 148
 152 Az irni nem tudók kezét vezetik⁶⁸⁹ 148
 [60. v.] 153 A forradalom napján nem isznak pálinkát⁶⁹⁰
 154 Korsók⁶⁹¹
 155 Arakcsejff? Majmud Renics?⁶⁹²
 156 Nagy tüzesetek. 166
 157 Rylcjeff amerikai gabnatársulat ügynöke⁶⁹³ 175
 158 Jakubovicsot fenyegeti hogy lelövi ha a cárt
 [megakarja ölni]⁶⁹⁴ 177
 159 Severnaja Zvezda naptár 177
 160 Konhovszky NB 178
 161 Bestucheff [Rumin]⁶⁹⁵ 179
 162 Miloradovics elesése⁶⁹⁶
 163 Seraphim metropolita⁶⁹⁷
 164 Mihály herceg maga süti el az ágyút, a tüzérek
 rozsul lőnek⁶⁹⁸
 165 Elesettek a Neva jege alá dugják⁶⁹⁹ 228
 166 Sofiofska 229
 [61. r.] 167 Tułtsin⁷⁰⁰ 234
 168 A déli sereg lázadásának leverése⁷⁰¹
 169 A végrehajtás⁷⁰² NB 275
 170 Stael Sándornak az ön jelleme az alkotmány ☉
 170 ?Datsa? nyári lak⁷⁰³
 171 Sámson szökőkut D.H.R.⁷⁰⁴ 4
 172 Mon plaisir.⁷⁰⁵ 6.
 173 300 szép leány terme 6.
 174 A 7-ik werst háza az örültek h.
 175 Peterhof parkja
 176 ?Waszili? Ostrof Mentsik kertje
 177 Téli kert 13
 178 Téli palota leégése előtt, fehér terem 400 had-
 vezér, tehén a padlason
 179 Leányvásár, Szwacha⁷⁰⁶ 16
 180 Egy hang fuvó zeneszek

- 181 Septemberben újra lámpást gyűjtanak⁷⁰⁷
 182 <NB> a bazárok 20
 [61. v.] <Ezek a [hazug] ffiak nem építenek palotákat>
 183 A sziszegés S. sudar⁷⁰⁸
 184 Az apja nevét hozzá mondani a keresztnévhez⁷⁰⁹
 185 Az összeesküvők egymást vezetéknevükön
 szólítják⁷¹⁰
 186 Gostinnoi Dvor.⁷¹¹
 187 Reznostsik handlé.
 188 Tulup bekecs h. . . .⁷¹²
 189 Tojás ugorka gomba káposztás rétes ?scsi? stb 23
 190 Hármás ajtók
 191. Fortoska szelelő az ablakon⁷¹³
 192 Fagyott árokra figyelmeztetés
 193 Nagy tüzrakás a színházak előtt
 194 Nagy hóban alagutak az utcák lámpák hóval
 befedve
 195 Szenaja plostad, szénatér⁷¹⁴
 196 A hust fűrészelik⁷¹⁵
 [62. r.] Iparosok, parasztok⁷¹⁶ Olcsó pénz Katona szükséglet
 Hadsereg leszállítás Katonatisztek Adóreform
 Vasut politika Külszerződés Luxur adó Liszt és
 húsipar Ipar társulatok 10 ftoz váltók bank La. . . y
 Pulszky
 [62. v.] 197 Blinni, lángos vajjal⁷¹⁷ 27
 198 Őszszen nem tartják a böjtöt.
 199 A marstér ünnepe⁷¹⁸ NB 28
 200 Két hétig zárva a böjt alatt minden színház⁷¹⁹
 201 Christus wozkresz⁷²⁰
 202 kutje a tor étel. 32
 203 Lelenház
 204 kiszlitsi, pezsgő limonádé
 205 Nyenuska, szerafin, kokosnik 34
 206 Pálmakert

- 207 Kert utca szénatér obuchov kórház⁷²¹
 208 Nicolai kertje. Wajnämoinen isten
 209 Finn délibáb⁷²²
 210 Finn kenyér átfúrva, s a gerendára akasztva⁷²³
 211 Pálinka, paprika, spanyol légy
 212 Hó olvadáskor vadállatokkal telve a szigetek
 213 Irók, tudósok 165
 214 Cigányok éneke⁷²⁴ 178
 [63. r.] 215 Nők cukorevésc rosz fogak⁷²⁵ 118
 216 Galban lovag⁷²⁶
 217 Milyen volt Jakuskin arca számüzetése előtt⁷²⁷
 218 Je le payée⁷²⁸
 219 Levezés a cárral. P. M. 240 III audi[enciát]
 nem ad⁷²⁹
 220 A hazatért emigráns férj III
 221 St Pétervár a népek keveréke
 222 [Szupiroznak] helyökbe vitt apró asztalkáknál
 269
 223 Mig gyermeke nincs, nem szól a cserkesz a
 nejéhez, ablakon jár be hozzá 306
 224 Hát ti börtönben tartjátok az Isteneteket
 275 Censor, mért nem hexameter
 276 ?Ani? város ?Elő-Ázsia?
 277 Hernyóvá vissza változott lepke
 [63. v.] Szentkuty Géza Szolnok adó felügyelő
 ⊙ Az egy huszasos leány⁷³⁰
 [64. r.] ⊙ A két anya gyermekét odaadja a fenyegetett nőnek
 XXXIII. 46
 2 ⊙ ?Segurnak? az ismeretlen odadobja a lábához
 a pilnitzi békét lemásolva XXXIV
 3. A kifestett képü öreg 39 elítelt, az ifjú felkacag,
 mikor veszteni vizik tarka slafrokkban
 4 A polonaise 357
 5 Tory our poli 357

- 6 Az éj leírása 367 I
 7 A cár páholya kivilágítva II
 8 A cár vörös egyenruhája
 9 A cár és cárnő megesküszik az oltár előtt, hogy úgy fognak meghalni mint cárhoz illik⁷³¹
- [64. v.] — Kolostor, a mi arról nevezetes, hogy egy fiatal herceget megöltek benne az apácák. III
 — Itatja a kocsisz pezsgővel, nem neked, a lovaknak kell az
 — Minden inasom testvérem, minden [szolgálóban] a hugom
 — Az arab könyv mit nem ért a muszka, aztán még is lefordítja 320
 ⊙ Csoi holtteste a Revali templomban, a míg az adósságait ki nem fizetik páter eltemetteti, másnap megint visszahozzák és kiteszik XXXV
 ⊙ A dagoi torony⁷³²
 — nem biznak az orvosaikban
 — két galamb csókolózik az esketés alatt⁷³³
 — Nem szabad beszélni a nagy ünnepély alatt történt vihar áldozatairól 9000 ember elveszett a Néván
 ⊙ A politzáj eladja a talált halottat a bonctanároknak XXXVI
- [65. r.] — A ?morgui? kis f. . . . kik elutasítják a cárnő meghívását a bálba 392 I.
 — A cárnő feje reszketős lesz a forradalom alatt⁷³⁴
 — A nevszki Prospekt és a vége. 43 II. ?Jelognaia Aniskoff? hidon túl⁷³⁵
 — Altana kis kert a szobában⁷³⁶
 — Nincsenek faragott képek
 — A tornyok nyílhegyei
 — Az ég gyöngyház
 ⊙ Iván óraműve haldokló megmérgezett emberekből XXXVII

⊙ Constantín próbából keresztül szúrja egy tábor-
noknak a combját⁷³⁷ 156 III.

— A mérgező. Miklós alatt 160

— Rettenetes Iván fia, menyé III

— Zakuska, ebéd előtt.

— Orosz lakat 57 IV

[65. v.] — Angol a szomszédnője mellett ül szótlán szotlanul,
ebéd után kéri a gazdát, hogy mutassa be

— Ha valaki megbetegszik, nem látogatják

— A lépcsőről leesett barátnőjén nem segít, hanem
imádkozik érte

⊙ Az asszonyság, a ki a sok eltemetett férjet a
parkjában tartja s sorba siratja XXXIX

⊙ Huszárkapitány éjjel próbát tesz a cselédjeivel
hogyan emeljék le a kocsiról XL

— 185 cigányleányok nl IV

⊙ Hogy lett Lovelbül Leval. Pál cár és a két szerel-
mes IV

[66. r.] [üres]

[66. v.] 1. József foltos könyökű zöld kabátja sárga gombokkal.
Iste vinum Tokaianum, nem iszik bort⁷³⁸

2. Kalmár zarándok, szalmában ül télen dolgozva,
avas olajat sőt hord a zsebében és ott ebédel, a hol
el esteledik 62 Kazinczy⁷³⁹

3. A reseda még akkor ismeretlen volt⁷⁴⁰

4. Wie heisst man országbiró ?szava?⁷⁴¹

5. közös iskolák⁷⁴²

6. Niczky országbiró⁷⁴³ 96

7. Kék frakk, veres gallér, fehér lajbli, nadrág⁷⁴⁴

8. Ráday ?Hercules? szobák 113⁷⁴⁵

9. Fehér Farkas a hatvani utcában a [casinoval át-
ellenben]⁷⁴⁶

10. Kyrie eleison ?köpönyeg?⁷⁴⁷

- 11 Kaiseraugfarbe József⁷⁴⁸
 12 József csizmája, ágya⁷⁴⁹
 [67. r.] 13. Német színház a rondellában⁷⁵⁰
 14 Terézváros alapittatik
 15 Józsefváros 125
 Zabváry János praefectus⁷⁵¹
 Petray Péter⁷⁵²
 Laskóy Bálint Leányfalvi⁷⁵³
 16 A hatvanszemély⁷⁵⁴
 17 Esküdt személyek⁷⁵⁵
 18 Kamatra adott pénzek a [hivatalnokoknak]
 19 Erdő égés⁷⁵⁶
 20 Papi foglalkozást fognak rá⁷⁵⁷
 21 A vizsgáló birót leitatják⁷⁵⁸
 22 Eldugott pénztár a biró pincéjében⁷⁵⁹ 150
 23 Pufándli
 24 Jezsuitáktól birt falu donatioba
 Neuholdt udvari referendarius csalo⁷⁶⁰
 25 A notarius loci⁷⁶¹
 Kracsó, notarius⁷⁶²
 Bikács, biró⁷⁶³
 [67. v.] Alakok⁷⁶⁴
 21 Sárgára festett kamarás
 22 Jakuskin dühönc⁷⁶⁵
 23 Pestel⁷⁶⁶
 24 Ghedemin hg⁷⁶⁷
 [68. r.] Alakok⁷⁶⁸
 1. A színésznő⁷⁶⁹
 2 Hercegnő Babonás nő⁷⁷⁰
 3 Cserkesz leány⁷⁷¹
 4 Puskin⁷⁷²
 5 Galban⁷⁷³
 6 Arakcsejff⁷⁷⁴
 7 Cár⁷⁷⁵

- 8. Táncosnő⁷⁷⁶
- 9 Herceg és kovács
- 10 Közkatona
- 11 Konstantin⁷⁷⁷
- 12 neje⁷⁷⁸
- 13 Két gyertyaégető
- 14 Öreg nő, ki előtt titkolják a megholtakat⁷⁷⁹
- 15 Angol társa számára sirkövet vesz, szerződés az inasával
- 16 A felhagyott temető lakosa
- 17 A tudatlan úrhölgy
- 18 Adósság behajtó hitelező⁷⁸⁰
- 19 Orosz nevelő kengyelfutó⁷⁸¹
- 20 Mystificáló⁷⁸²

- [68. v.]
- 26. Visegrádi kasznárságot ajánlják neki⁷⁸³
  - 27 A nép őrzi az előljárót erőszaka ellen, nép politzia⁷⁸⁴
  - 28 Szélpuskával lőnek rá s az iratokat meglövik⁷⁸⁵
  - 29 A megölt <koldus> ember az utcán, ráfogják, hogy koldus 154⁷⁸⁶
  - 30 Ispitély 155⁷⁸⁷
  - 31 Juxból vízbe dobált emberek⁷⁸⁸
  - 32 Niczky, helytartótanács elnöke rávesz nagym. . . . 157 Tetteti hogy a csalók ellen ad tanácsot⁷⁸⁹
  - 33 A megtalált kassza. 2 fr. 45 kral ?honti? szolgabíró referál⁷⁹⁰ 161
  - 34 Administrator megyei Pest⁷⁹¹
  - 35 Község pere a tanácsa ellen⁷⁹²
  - 36 Valahányszor hazulról elmegy, ?mindig? kirabolják a házat, új lustratio . . . . .⁷⁹³
  - 37 A szegények pénztára szétosztva 170 magam is ispitály vagyok⁷⁹⁴

- 38 Már tíz éve előtt is el voltak osztva az előljárók
25 ezer forint⁷⁹⁵
- [69. r.] 39 A szolgálóját ördög alakkal vallatják, hogy nem
atheista, bűvész e az ura⁷⁹⁶
- 40 Praefectus azzal vádolja, hogy a császárt rágal-
mazta, hogy kuglizott vele 176⁷⁹⁷
41. Számadások alakja? NB 187⁷⁹⁸
- 42 Vádolják gyilkosságért 191⁷⁹⁹
- 43 Arany c. . . . . aranyakkal rakva 194⁸⁰⁰
- 44 Paprika Péter 3000 aranyat ajánl neki 195⁸⁰¹
- 45 Megmérgezik, se [városi] se megyei orvos nem
akar neki segíteni⁸⁰² 197
- 46 Chirurgus gyógyítja NB ⁸⁰³ 198
- 47 A tanács 20 ftért adja a sót a népnek, veszi 3-ért
207⁸⁰⁴
- 48 Izbegi panasz 44 ft egy telekből 8 helyett, nem
szabad nekik fát szedni, a borukat idegeneknek
eladni⁸⁰⁵
- 49 Borbul kiveszi előbb a püspök a tizedet, arra az
uraság a 9-edet arra a pap a 16-ot. Azután leszűrik
a portióját?⁸⁰⁶
- 50 Peták az idézésért⁸⁰⁷
- 51 Minden commissariust megvesztegetnek
- [69. v.] Adolf Markbreit 3 Kronengasse 16 I. sz.
- [70. r.] Katka
Auer Bauer Refbauer
Apfelten Kammlkrieger
Grau Cziffinger Stentner
Ger. Berghofer Kaderas
Vicov, Valden, Rickli
Dragota Heinrich
Bánki Leidenfrost
Kafka. Böszörményi
Szodorai Szerdahelyi?

- Hát csak úgy ideiglenesen felséges úr
 Csorba vas a 4 szál gyertyával
- [70. v.] 52 Sz. E.-i bíróné akarják kinevezni 226⁸⁰⁸
 53 Hamis ház összeírások 230⁸⁰⁰
 54 Kis cassa, nagy cassa⁸¹⁰
 55 Sz. endrei panaszt elnyomja az izbeghi ?panaszokkal?⁸¹¹
 56 Grassalkovich kísérlete számadások megvizsgálására 238⁸¹²
 57 Fával fizetnek, s az ispitályban megfagynak a betegek⁸¹³
 58 Biróválasztás hamisan 244⁸¹⁴
 59 Elfogják, mert a császárhoz irt levelet. 249⁸¹⁵
 Pópa meghal ijedtében⁸¹⁶ 250
 60 Jozefinusok 251⁸¹⁷
 61 A megbotozott alispán⁸¹⁸
 62 Fogság tolvajok közt 256⁸¹⁹
 63 A franciscanus insultálja 73 II⁸²⁰
 64 Régi felesége ffi ruhában pajkoskodik s véletlenül férjére talál leányruhában⁸²¹
- [71. r.] 65 A menyegzői éjen akarják férjével aláíratni, az nem áll rá
 66 Paulinus barátok 10 millio
 67 Keresztekét zsidók adják el.
- [71. v.] ?Az is? sport
 Roulette
 Egész utcát vesz meg
 Debrecen
 csárdás cancan
 <v. ...nak álló öregek>
 koplaló zsidó nemes lesz
 1. mellény
 2. párbaj
 3. [öngyilkosság]

- 4, lóruul lecsik, verseny
 5 Ragály jótékonyság
 6 medvevadász
 7 maga nevére írja [epithaphiumot]
- [72. r.] Az ebédre hívtak [fordított írás ezen a lapon]
 A fiatal pár, ki meg akarja magát mérgezni
- [74. r.] [ford. írás, visszafele előrehaladva]
 Cekkel⁸²² [lila írás] Vedrőd, Pozsony Oriflamme
 Arago Napoleon Victoria Angol org szépsége La
 France
- [73. v.] Smaragd nyakék⁸²³ 800
 Karperec smaragdokkal 300
 — gyöngy és smaragd 100
 fekete 5 brilliant 300
 karperec függők 150
 4 arany karperec 100
 2 gyémánt inggomb 260
 2 brilliáns gyűrű 400
- [73. r.] Napoleon Bombakirály finánc zsandár Szegény
 frakk Crinolin Schmerling Executios katona V.
 Emanuel Deák Lügewakker⁸²⁴ Plonplon Besze
 kortes Hohenwarth Lónyay
- [72. v.] Beust Bismark Pulszky Kuthy Madarász Thaisz
 Miletics Milán Andrássy Paczolay

(IX.) NOTESZ

- [1. r.] [üres]
- [1. v.] Nekünk nem volt Louvreunk, mit felgyujtsunk,
felgyújtottuk a honfiak becsületét¹
- 1 öreg asszony énekel unokájának, azt hiszi még
szép hangja van²
- 2 A cárné vár az ételekkel a férjére minden nap,
az soha sem jó³
- 3 Bethsabée névrokona történetét fürkészi⁴
- 4 Mi a szerelem? Jó az? Én csiklandok, — Ajándékon
kezdődik. — Hátha más még jobban ajándékoz?
Megmondhatná a férjének? Hátha czret szeret, nőt,
szentet, papot? Csak ifjat nem? Hisz ez megfordított
ész. A cserkesz megveszi a nőt, ha jó, szép ruhát
vesz neki. Ha rossz, másikat ?lop?.⁵
- 5 Nem állom ki, hogy a szemembe nézzen⁶
- 6 Hátha én szeretem, mit adjak neki
- 7 Fel kellene osztani a mézes heteket percekre, hogy
az utolsó napra is jutna belőle egy perc
- 8 Szereti ön a férjét?
- [2. r.] 20-án 10kor Honnál Keszler⁷
- [2. v.] 9 — Zeneida hazaviszi, levetkőzteti, nem dicséri a
szépségét⁸
- 10 — Gyermekeket ad neki mosdatni, fésűlni, azok-
nak mesél a Zöld szeműről. A z. sz. elviszi az embere-
ket sokkal boldogabb országba ezen lepi meg P.
és Z.⁹

- 11 P. igéri, hogy hoz neki még több piszkos gyermeket¹⁰
- 12 Hát Ghedim hol van? Ő vendégszerető, de a felesége ellen nem teheti, hogy házát megnyissa, ő emberszerető, de nem áztathatja fel a lábát, ő igazi Szentpéter utód.¹¹
- 13 Bethsabét elszöktetik a Néva szigetről Heljodora dühös a férjére, mikor találkozik vele¹²
- 14 Öreg anyám megyek Sándor cárhoz. Előre ment oda, a hol az volt már¹³
- 15 Kifesteti magát, felöltözteti előbb, az alatt meghal.¹⁴
- [3. r.] [üres]
- [3. v.] 16 Jakuskin kétszer is találkozott az áradáskor a cárral, de nem volt bátorsága olyankor megölni, mikor jól tesz. Puskáját vízbe mártotta.¹⁵
- 17 Kr. megigéri, hogy Const. le fog mondani a trónról végképen¹⁶
- 18 — [Arakcsejffet] eltávolítják a kedvese megöletése által¹⁷
- 19 — Hitelező egy nap P.-t kinozza az adósságáért, másnap offerál neki többet¹⁸
- 20 — ?Chalus? festőt dirigálja egyik láb kurtább, mint a másik, az a ?scorzo? a szinezés sötét¹⁹
- 21 — Nagy összeget tesz le száz év mulvaj utalmakra
15—2—30—45—8—60—16—75—32—90—64—165
128
- [4. r.] A megmentett nyomorultak láznak fel²⁰
- 23 Nem kell sajnálni a kést²¹
- 24 Arakcsejff fiát Diabolka ráveszi gonosztettre, azért cár számüzi Arakcsejff még is marad²²
- 25 A cárt jobban szereti, mint a fiát²³
- [4. v.] 26 A cár saját leányát gyóntatja, senkije sincs, a ki feloldja a földön²⁴

27 Constantin ?már sok? botomat összetörtem másokon, szeretném, hogy engem is megverne²⁵

28 A kit a zöld szemű magának kiválasztott, azon nem fog golyó, kard, tőr²⁶

29 A megszabadított nyomorultak lázadtak föl²⁷

30 A megbukott festő²⁸, író, csizmadia, katona ne legyen senki se művész, se kézműves, a ki nem tudja türni a z-t? ne legyen türve? mint ember. A Louvreot akarják leégetni²⁹

[5. r.] [üres]

[5. v.] 31. A zöld szemű ruhája ?nyirkos? lélegzete penész [szagu]³⁰

32 A cárnak vitt hírnök levelet, saját kezébe adandó ?Mairoboda? lázba esik. Jakuskint kéri, hogy adja át³¹

33 Pusk. levele Ghedinnek Én az ön [családja] diszét raboltam el. A nő által rendelt találkozáson³²

34 Puskin egyszerre celebrált ffi lesz, a mint a cár megszólítja az udvari bálban³³

35 A c. egyedül van. Egyedül. Mit csinál? Alszik. A leány sajnálja. mit tegyek. Költsd fel.³⁴

36 Meghalt. Mit tegyek? Lódd főbe magad még utóléred³⁵

37 Minek a festőnek oltárképeket csinálni? minek a szt. ének? minek a tudomány? a bibliothekok? A ki egy fejjel nagyobb, le a fejével

38 Émelyit a rózsaviz, megyek kátrányt szagolni³⁶

[6. r.] 39 felrázza hajánál fogva Diabolkát Úlj a nyakamba³⁷

[6. v.] 40 Hgnő kicsinálja, hogy P-nét meghívják cárhoz bálba udvarhoz férje nélkül. Az elmegy, hogy férjét kegybe segítse. ?Ox? el akarja csábítani Galbánnal. Elfut Zeneidához, az tanácsot ad neki, mit tegyen.³⁸

41 Jakuskin Diabolkához Jer pálinkát ihatnám. Most Marsyas nyúzta meg Apollót³⁹

- 42 Gyerek korodban ittál mézes vizet? Kellene most. Kaptál érdem csillagot a jó pensumért? Kellene most? No hát, ilyen a dicséret a mit adnak⁴⁰
- 43 Ha szereted a versemet, tartsd magadnak, tudom én azt, hogy meghódítottalak. Ha szép asszony ?vagy? dobj egy virágot utánam, de ne dicsérj, ha férfi, szorits kezet⁴¹
- [7. r.] 44 — Ne vegyetek magatok közé phantastát. ide memoria kell és judicium.⁴² Hát Const. lemondása nem phantasia? Nem. Ez logika és empyria.⁴³
- 45 — A fantazia embere hall egy éljent s azt mondja, hogy forradalom, hallott lát egy puskát, s azt mondja, hadsereget látott⁴⁴
- 46 Hogy vagy megelégedve a censorral a cár kérdi. Mint a betegséggel⁴⁵
- 47 Csak egy nőnek, a ki olyan jól tud hallgatni mint énekelni⁴⁶
- 48 Feleségének adja a kulcsot, hogy mentse meg, az pedig elküldi a cárnak, nem volt tudomása Z. hanem összeesk[üvőkről]. . . és a zöld könyvet⁴⁷ [az írás lekopott]
- [7. v.] 49 Egyik [Robespierrenek] képzei magát⁴⁸
- 50 A cár mosolygott Puskinra⁴⁹
- 51 Mi a sziv? izmok gombolyaga. Cosmos. Nekem nincs lélkem s nem hiszem hogy másnak van. Phönix és ember⁵⁰
- 52 A cár leánya Ghedim. hgnő leánykori szülőtte. Mikor ?havazik? akkor vár P-ra, férje érkezik, Nariskin hgnő halálhírével s hívja a temetésre. Nem megy. Ekkor mondja el néki Bethsabé elszöktetését.
- 53 Mese a tündérről, ki a királynak leánya fejében a kis ujját kéri,⁵¹ azonban ?annak cár? mindent megád, míg utoljára csak az árnyéka marad az övé⁵²

- [8. r.] 54 Akkor mondja el nejének a cár és neje között jelenetet⁵³
 55 Kérdés, mi érdeke van conspir. Ghediminnek? Ki mondta volna meg neki neje hibáját? Szeretője nem. Az sakkjátészó, nem sakk királyné⁵⁴
 56 Cár leánya betegségét vizsgálja⁵⁵
 57 Előbb szerzette a házasságot, mint papot teremtett
- [8. v.] 58 Lehet a névtelen embernek névtelen asszonya⁵⁶
 59 A kés dala Puska, szurony, kard hátráljon a kés előtt⁵⁷
 60 A kocsisom keztyü újjába nem csak a keze van dugva, hanem az én becsületem is.
 61 Uzsorás hoz neki kiadót 1000 rubelig, azt Z. küldi neki⁵⁸
 62 Ha nálatok szokás az, hogy a nőt más szeresse, akkor én abba belehalok, mert nekem fáj az idegen férfi kezénc érintése is.
 63 Mi volt a zöld könyvbe? Azt csak a megholtak tudják? Két sziv is megszakad?
- [9. r.] 64 A cár ellen felizgatni a népet a görögök segélyére nem menéssel tervszerüleg
 65 Mértékletességi egyletek⁵⁹
 66 Van neked kedvesed, a muzsád hozzád méltó⁶⁰
 67 A leány mindenféle babonát hisz⁶¹
 68 A nő a nyelvnélküli oroszlán⁶²
 69 Gh-t az öreg anyja előtt vetkőztetik le a diszruhájából s tépik össze rendjeleit.⁶³
 70 Akkor mutatja be nejét az öregnek⁶⁴
 71 Zeneida felveszi a láncáról ?lelloggó? golyót, hogy könnyebb legyen neki⁶⁵
- [9. v.] 72 Dávid királynak szabad volt Bethsaba, mert szent volt⁶⁶
 73 Melyik I. Az a ki a soknejüséget engedi? az (mely) ki a nőtől a lelket megtagadja

- 74 Constantin legendája. R. I. kve 152⁶⁷
 75 Galambos udvar Szoloveszkben, rabok Kossuthhoz hasonló 165
 76 Lengyelországban 195 ?parasztnál? aligha van... hol N. szobra ne volna⁶⁸
 77 M. ?Iskolanban? lakik
 78 Lelkem az Istené
     A fejem a cáré
     Hátam az uramé
     Enyéim csak a sirom⁶⁹
- [10. r.] 79. A cárok németek 372
 80 Orosznak meg van tiltva patikárusnak lenni, hogy meg ne mérgezzon valakit.⁷⁰ 372
 81 Csak bolgár nyelven irott bibliákat árulnak, a mit csak a pópák értenek
 82 Ukrajna pol. . . . ?szurás? coccus polonesus sil. . . . féreg felfedezé Cochenille 23-ban⁷¹
 arany és platina bányák Uralban⁷² 282 A.
 83. Sibiriai bor 1829-ben⁷³
 84 Szemfényvesztő k. . . . toronyba ?tol talyigát? elefánt táncol cethal énekel. Vizi leány hinta csuszka, majomember, cigánytánc, egyhangú zenészek, óriás hölgy, panoráma énekkel, Népdalok verseny szánban a Neván, szamojéd irammal, nyári kert, elzárva uri népnek ?proleotkik? éber a berek phae. . . cséza, bricska ?Gejat? savanyított ugorkát esznek⁷⁴
- [10. v.] úgy jött ide mint a polkoba s úgy megyek el tőled mint a menyországból
 félre álló templom pisai félre kereszt
 Az emberi érzés védelmére kél az üldözöttnek, ha hordár, ha király⁷⁵
 Corinthia elmondja Puskinnek hogy esett el. Nagy-ravágyásról beszélnek előtte Cár elválásáról. Akkor hozott cár ukázt akkor utálta meg.⁷⁶

Cár küldi oda Puskind Corynthiához⁷⁷
 Sofia meghagyja, hogy az ő temetése után vegye
 el nőül Puskin Betsabát⁷⁸
 Beth[saba] most már azt is tudta, hogy mi a szerelem-
 féltés.⁷⁹

[11. r.] Különös, hogy itt mind olyan nők vagyunk, a
 kiknek csak egy nevük van.⁸⁰

A rézpléh a keblén⁸¹

Cár mondja menjen hercegnőhöz⁸²

Hercegnő nem akarja engedni ?rendezvoust?⁸³

Sofia lemond, átadja Puskind Bethsabénak⁸⁴

Cár ?Narvánál? meghallja Sofia halálát⁸⁵

Neva nyáron, tüzijáték, gyászmenet csónakon⁸⁶

A légyott Ghedimin ?elkerülése?⁸⁷

Cár visszaesik Arakcejf odahaza, visszahivatik
 hazatér⁸⁸

Daimona tragédiája⁸⁹

Arakcejf Daimona sirjánál⁹⁰

Az anachoreta⁹¹

[11. v.] Puskin tul lesz a ?tébolyon?

Ott is lesz egy muszkaország, azután meg Jakuskin
 Eleutheria kalandos⁹²

— utban tüzeket raknak, hogy világosság legyen⁹³

— prazdnitsnaja forma, grand. . . . .

ott jobb nép lakik, azt mondják, még atyáink,
 Zsófia

Biblia bolgár nyelven

A hiányzó láncszem⁹⁴

Egy töltött és egy töltetlen pisztoly

[12. r. — 13. v.] [üres]

forint

[14. r.] 26. gőzös⁹⁵

5

Borravaló

1

vasút

57

fiaker Sopron

5

thea szoba bor fiaker			10
Bécs fiaker			2
Bécs fiaker			2
uti jegyek			277
podgyász			10
keztü frizőr			2
hordár			1
			<hr/>
			369
27.			frank
Borravaló			6
Ebéd Carlsruhe			8
Avricourt vacsora			4
			<hr/>
			18
28 Paris ⁹⁶			18
hordár			2
fiaker			4
kalap			22
Dejeuner			14
fiakker			20
Állatkert ⁹⁷			3
			<hr/>
	65		83
29.			
Borravaló			1
kocsi			3
vezető a Louvreban ⁹⁸			6
kocsi vissza			2
kocsi szinh.			2
vissza			3
színház			15
			<hr/>
	22	32	115
[14. v.] 30			115
frizőr			1
fiaker			5

csárdában		10
expositio ⁹⁹		7
diner		17
gyűrű gyémánt ¹⁰⁰		850
turquois		65
pálca		34
	889	<u>1104</u>
31		
fiacre ¹⁰¹		5
dejeuner		6
fiacre		2
gyalog kocsi		5
diner csárda ¹⁰²		13
gyümölcs		2
souper		16
31	49	<u>1153</u>
színház		23
fiaker		3
	75	<u>1179</u>
<i>Sept. 1.</i>		
fiaker		2
vasút Versailles ¹⁰²		14
fiaker		2
borravalók		8
diner		14
képek		32
guide		14
fiaker		15
fiaker		2
fiaker		2

	2	105	1284
	2. fiaker		8
	dejeuner		6
	diner		16
	friseur		4
	borravaló		2
		66	1320
[15. r.]	2.	36	1320
	Ingek ¹⁰⁴		42
	pipák		22
	kés papírvágó		10
	pantallon		28
	973	138	1358
	3		
	fiaker		7
	ebéd		27
	könyvek		64
	fiaker		10
	1037	108	1466
	4		
	fiaker		4
	dejeuner		6
	fiaker		12
		22	1488
	5.		1488
	csizma		25
	láda		28
	friseur		1
	diner		11
	könyvek		30
	„		10
	1142	105	1593

	6 fiaker		15
	ebéd		11
	könyvek		50
	friseur		1
	szinh. jegyek opera ¹⁰⁵		60
	1192	137	1730
	7 fiaker		7
	guide		3
	notredame		2
	friseur		1
	medaillon Anikónak		15
	ebéd		5
	tányérok		9
	fiaker, színház		14
	pálcák, albumok pipák		14
	1257	1817	87
15. v.]	8		1817
	fiacre		11
	színház		27
	ebéd		12
	friseur		1
	Róza ¹⁰⁶		30
	Magyar Egylet ¹⁰⁷		100
	1998		1387
	9 friseur		1
	pálca		20
	színház		30
	ebéd		12
	gyümölcs		5
	kis szék, toll		3
	1407	71	2069
	10. Paris		2069
	számla ¹⁰⁸		632
			187

borravalók	25
omnibus	6
ebéd	15
vacsora	9
frizőr	1
<hr/>	
181	2757
11. Carlsruhe ¹⁰⁹	
<hr/>	
ebéd	10
út Mainz	44
fiaker	2
<hr/>	
	2813
<hr/>	
12. Coblenz	
<hr/>	
gőzös	23
tabledhote	12
fiaker	16
lovasok	10
vasút	36
<hr/>	
	2911
[16. r.] 13. Mainz	2911
<hr/>	
számla	42
borravalók	7
fiaker	3
vasút Carlsruhe	42
Carlsruhe tabledhote	12
borravalók stb-	6
München fiaker	3
<hr/>	
	3026
14. München	
fiaker	9
képtárak	3
vendéglős számla	36

cipő Rózának	20
ennivaló	4
<hr/>	
borravalók	5
<hr/>	
útközben borravalók	7
<hr/>	
15. Bécs	3110 forint
<hr/>	
fiakker	6
vendéglő	4
borravalók	5
málha	5
Rózának magamnak cipő ¹¹⁰	15
út Siófokig	45
16. Siófok kávé	2
borravalók	2
<hr/>	
	for
	84
	<hr/>
	369
	<hr/>
	453
	<hr/>
[16. v.] kalap ¹¹¹	22 frank
gyűrűk	915
pálca	34
Ingek	42
pipák	22
papirkés	10
pantallo	28
könyvek	64
csizma	25
láda	28
könyvek	40
könyvek	50
medaillon Anikónak	16
tányérok	9
	<hr/>

pálcák	}	
albumok		41
pipák		
Rózának		30
Magyar Egylet		100
pálca		20
kis szék, toll		3
cipő Rózának		20

1521

és

15 ft.

- [17. r.] — Carnuntum¹¹² 33
 — néma beszéd a kolostorokban 156
 — cisterzi apátok 156
 — Ke. . . . ersie 162
 — Hübschlerin¹¹³ 405
 — Magdalene ?Norman? 409
 — A hó! a szűz kinéz az ablakon
 — koldús fajok 567
 — tolvaj nyelv¹¹⁴ 569
 — Baccalaureus 571
 — currendfiúk litániagaras¹¹⁵ 575
 ?Hasenhaus? 606
 — Zápolya háza, Carmelitalház 607
 — ?Czober? Steirer hof
 — Disznót mutatnak a várfokrul az ellenségnek 612
- [17. v.] 1 Néva áradás¹¹⁶
 2. Az ördög a ki megment.¹¹⁷
 3. A mese a zöld szeműről.¹¹⁸
 4. A téli palota udvarában¹¹⁹
 5. Daimona.¹²⁰ A cár leány szerelme¹²¹
 6. A remete.¹²²
 7. A tanítvány oktatja mesterét Beths. Corynth.¹²³
 8. Corynthia Puskin.¹²⁴
 9. Készület a hadjáratra

10. A lesújtó hír. Grusinói comitrag.¹²⁵
 11. Az összeesküvők véghatározata¹²⁶
 12. A légyott napja és a temetés.¹²⁷
 13. Bethsaba meséi.¹²⁸
 14. A cár és neje útja¹²⁹
 [18. r.] 15. A zöld szemű ember¹³⁰
 16. Bethsaba az estélyen és Zeneidánál¹³¹
 17. Puskin otthon marad¹³²
 18. A templomban és a senatusban¹³³
 19. A kitörés napja.¹³⁴
 20. Ghedimin az öreg anyjánál.¹³⁵
 21. Zeneida¹³⁶
 22. Az összeesküvők vége¹³⁷
 23. *Constantin legendája*¹³⁸
 Neményi Schulstul német egyetem
 A kárvallott ember.
 [18. v.] ?*Bécsben? fehér az özvegyi ruha*¹³⁹ 616
 fehér asszony¹⁴⁰
 — verestorony kapu 616
 — macskajárók
 — A halálfejes kisasszony 618
 — *Irott hirlapok.*¹⁴¹ 630 <NB>
*Napi hírek és Scandalia 6 arany praem.*¹⁴²
 — *Wienerische Diarium Posttägliche Mercurius.*
 — Biretum
 — *Sileziaiak gunyveve. Szamárevők nagy nyúl*¹⁴³ 636
 — „ I’
 Celtes
 — „ o
 [19. r.] — *Első ibolya* 645
 ⊙ — Seprű, sár, iszap, pozdorja utca.¹⁴⁴
 — hét évig kellett a mésznek állni borral 647
 — A bierglocke¹⁴⁵ 648
 — A tizenkét apostol 654

- Bärenhaus,¹⁴⁶ 654 Bärenhäuter¹⁴⁷ 34 655
- Szent Kristóf lábszára. Sz. K. a 14 segítő szentek egyike¹⁴⁸ 661
- Aller ernst ist der verdorben
- ⊙ — A nagy golyalábas 662
- A félhold az István tornyon
- Arany öltözet csak fejedelmeké 678.
- László ház 688
- [19. v.] — ?Küszdenpfennig?¹⁴⁹. 690 <NB> tornyos
- ⊙ — ?Blutmänner? 693 posztószövők
- Shakespeare — Bécsben a szindarab írók vizbe-fojtanak. 734
- ⊙ — Hirsch és Jäger 788. Kert
- Paradicsomkert¹⁵⁰
- udvari színház 1659. 788
- ochsenmühle. 789
- kertek. 789
- Busbach, a vadgesztenye és orgonafa behozója¹⁵¹ 789
- Clusius 790
- Repülő sas kétfejű 791
- [20. r.] — Az István tornyán zászló lobogtatás 792.
- Földrengés 798
- keztyüviselés ebédnél 799
- IV Henrik és a halálfő 802
- Iván és ?Cobenul? 802
- A pokál 803
- vastuskó M. M. 806
- István torony, kugli, mux¹⁵² 806 807. 8 helyett 9 807. mux.
- A trienti óriás 10 láb 830
- 834 Kocsmáros vendégeit megöli és másokkal meg-
eteti
- [20. v.] Greifenstein a visszafordított fejfel 835

- ?Herasta? boszorkány 805
- A boszorkányvizsgálás maradv[ánya] 836
- A boszorkány égetés 837
- A boszorkány nagy anyja 838
- Guardia 846
- *will dich schon katholisch machen* 867
- ?Religionsschein? 870
- [21. r.] — A kolostor leírása 877
- Clarissa apácák 877
- Todten Bruderschaft 878
- ?Sendvogius? aranycsináló 891
- ⊙ — A szakállas kisasszony 891
- ⊙ — Hüvelyk Jankó doktor 893
- *Benzári viz fagyalt*
- Teufel a négy szarvassal 894
- ⊙ — A törpék lakodalma 896
- Brigittenu sziget hadsereg helye 899
- ⊙ — *A postának joga van akárki lovát elvenni, ha az övé kívül 900*
- A császár ijedtében meghal, hogy az égésnél a princet kiejti a katona a bölcsőből
- [21. v.] — Favorita¹⁵³ 915
- *Margaranthus*¹⁵⁴
- H. . . katonák életükért kockáznak
- Peikhardt polgármester
- ⊙ — Lakajtumult 989
- ⊙ — A két harcoló testvér¹⁵⁵ 1181
- Steindlböckház 1174
- Türkenhaus¹⁵⁶ 1179
- Häuschen am Rein 1180
- ⊙ — Keresztek az útfélen. 1182
- vadászat ?oncával? 440
- A királyné rágalmozójának le kell ugatni a rágalmat 438

- Barátok, még a harangjátékot is zálogba tették
- [22. r.] — Cigány processio 452
- A leszegezett csontváz 468
- Albrecht hg rendeletet bocsát ki betiltja a scrivást 471
- Haschelträger 485
- ⊙ — Fürdők régen 496
- Paternoster olvasóval verekedés 504
- Szabó és kecske 525
- Hegyes kalap széles ?karimával? Hübschlerin 526 cifra¹⁵⁷
- Kőre és csontra esküvés 550
- Aeneas Sylvius a saját könyvét elkárhoztatja és megégetteti¹⁵⁸ 561
- Az egyetemben felélesztett akasztott ember 563
- [22. v.] — Fopper hamis örültek, a kik láncon vitetik magukat ?tovább?¹⁵⁹
- Laszner megszabadult török foglyok¹⁶⁰
- Cigányok¹⁶¹
- Grandmer hamis nyavalyatörősc¹⁶²
- Zikissek, hamis vakok.¹⁶³
- Beghardok, barátok¹⁶⁴ 567
- Kamdirer tönkre jutott kereskedők¹⁶⁵
- Seffer, festett betegek¹⁶⁶
- Spinnerin am Kreuz¹⁶⁷ 589
- A molnár a ki szeretné tudni, mit érez az akasztani vitt ember 590
- ⊙ — Hebrenko rosz pénz 579
- ⊙ — A börtönben táplált kigyó 669
- Rákóczi Leopold¹⁶⁸
- [23. r.] Aranycsinálók. Geheime Gesch. I. 2. 338. első szülöttet calcinálni¹⁶⁹
- St Germain állítja, hogy ő 1700 esztendőös Pilatusnál szolgált. Mylord Gower 346

- Az ördögöcske chinai pagodli alakjában 394
- Orleans herceg talizmánja La Croix 399
- Falk sek rabbinus — ördögüzés 400
- XVII Lajos II. 64. Naundorf
- A görög csoda, ezüst szelence 420
- Guillotin 497 VIII
- Camelford, mint fogoly, kihallgatja a befogott rabokat 292 X
- Camelford és a dandy, gyertyaeloltás
- Pierre Lescot utca 195 Paris
- Aspasia Lais 317

[23. v.] Magyar nemzet csak az idealismus jogán létezik, a realismus törvényeivel mint egy szivacs csal letörölhetni a m.ntet a térképről¹⁷⁰ Hiszen a hitel maga is ideál s az egész kereskedelem alapja az erkölcsi idealis hit a becsületben.¹⁷¹

Vallás, család iker

— Nagy nemz. író-i, miknek léte biztos tekinthetik a nőt csupán játszótársnak. Nekünk magyaroknak kik a létért küzdünk, a nő fegyvertársunk¹⁷²

[24. r.] Tíz beszédet elmondtam most már, mint kritikus. Egymásnak ?ellenmüködők?

Kormánynak feleltem, legnagyobb elismeréssel, azután a nemzetnek mint legfőbb jutal. . . az öreg kortársaknak, és a fiatalságnak

A férfiak elismerése, és a nők szeretete. Az íróknak, a kiknek táborában voltam, buzgó <közvitéz> harcos, egykor hadnagy, most sereghajtó. Egykor Tyrtaeus, most vén Ossian, a festőknek, a kiknek táborát elhagytam, akadémiának, Kisfaludy Petőfi társaságnak, Budapest fővárosnak.

[24. v.] Mindnyájan az ideált szolgáljuk
Költészetünk, irodalmunk, tudományosságunk

Nálunk a legobjectivabb tudományok szekere is az ideálhoz vezet

Ideál a politikánk, az államalkotmányunk, nemzeti törekvésünk

Ideál fővárosunk megalkotása

*Ideál a király és a nemzet közötti viszony*¹⁷³

*Ideál a népelet*¹⁷⁴

Ideál a festészetünk, szobrászatunk

Ideál a magyar nő.¹⁷⁵

*Ideál a családi életünk, vallásos buzgalmunk*¹⁷⁶

*Ezt az ideált látom én a jubileum[ban] megtestesítve
Én magam az egyén eltűnik a közben*

- [25. r.] *A költőnek elől kell menni a nemzeti érületben
A költő elpuhíthatja, és megedzheti a nemzeti érzést.*¹⁷⁷
Az evangelium maga volt az első idealistikus irat.
Az én országom nem a mai világból való.
*Korunkban a humanismus nagy haladása
A költő szolgálhatja a vakhitet és a felvilágosodást, a val-
lást és a hitetlenséget.*¹⁷⁸
A költő lehet nemzetének megrontója. A költő felelős
a nemzet boldogságáért.
- [25. v.] *A költőben tükröződik vissza sugárzik szét fájának
lelkülete, műveltségi foka
Sohasem lettem idegen, elhagyott, minden új nem-
zedékben megtaláltam a jó barátaimat
Soha ellenségem nem volt, a legszigorubb kritikussom
volt a legjobb barátom
A költő felelős nemzete balsorsáért
a géniusz játszani nem adatott.
Mikor az ideálról volt szó, partviszály elnémult, kriti-
ka visszavonult, személyes ellenszenv kibékült*
- [26. r.] 1. Keveset szólt, sokat tett, keveset hálálkodom, so-
kat érzek.¹⁷⁹

2. Nők. Napfoltokat keressék mások, én a napfá-
lyákat keresem¹⁸⁰

3 Végszó. Rang, felcekezeti nemzeti különbség nélkül
V Károly végig nézte temetését én az ideálom fel-
támadását

Vajha a babérágért viszont a béke olajágát nyujthat-
nám nemzetemnek¹⁸¹

Tiszteljétek a nőket, hogy sokáig ifjak maradjatok
a földön¹⁸²

Megöregedtem, de meg nem vénültem
a szerelem és a tisztelet a nő iránt mindig együtt
járt

[26. v.] Te neked nemzetem ifju gárdája fel kell emelni a
katonamértéket

Nem rakhat egy nemzetre annyi jéghegyet a balsors,
hogy azt a nők szive fel ne olvassza¹⁸³

— *Azt hittem, hogy egy kis nemzetnek dolgoztam, s
most tudtam meg, hogy nagy nemzet írója voltam*¹⁸⁴

Nézzetek szélyel ezen a közönségen nézzétek, milyen
szép örökséget hagyok rátok¹⁸⁵

[következő rész visszafelé a 28. r.-tól]

[28. r.]	1 Vadon vir. ¹⁸⁶	2	1 Erdély aranykora	2
	2 Népvilág	2	2 Hétköznapok	2
	3 Árnképek	2	3 Kétszarvu	1
	4 Délvirág	2	4 Török világ	3
	5 Csatakép	2	5 Balkáni harc	5
	6 Bujdosó	1	6 Magyar nábob	4
	7 Tarka Élet	2	7 Kárpáti Zolt	4
	8 Hangok vihar	3	8 Régi jó tábl.	4
	9 Véres könyv	3	9 Szomorú idők	2

10	Regék	1	10	Occania	1
11	Erdélyi képek	2	11	Simonyi	1
12	Igy nem tört	2	12	Elátkozott család	2
13	Adomák	1	13	Szegény gazdagok	4
14	Nagy Tükör	1	14	Felfordult világ	2
15	Magyar előidők	2	15	Új földes úr	3
		27			40
[27. v.]	16 Beszélyfüzér	1	16	Politik. div.	4
	17 Decameron	10	17	Mire megvénülünk	4
	18 Szinművek	3	18	Szerel. bolondjai	4
	19 Milton	1	19	Kőszivü ember	6
	20 Pálfy	1	20	Fekete gyém	5
	21. Kakas Tallérossy	2	21	Eppur si muove	6
	22 Kak. M. versei	1	22	Arany ember	5
	23 Téli zöld	1	23	Véres kenyér	1
	24 Szélcsend alatt	2	24	Jövő század r.	9
	25 Milyenek a nők	2	25	Szegénység útja	1
	26 Milyenek a ffiak	1	26	Ki mindent tud	1
	27 Virradóra	4	27	Enyim tied	6
	28 Föld felett viz alatt	1	28	Élet komédiásai	7
	29 Emlékeim	2	29	Debrec. lun.	1
	30 Forradalom alatt	1			
		60			100
[27. r.]		60	30	Tegethoff	2

31. Életből ellesve	4	31 Szép Mikhál	3
32. Görög tűz	3	32 Egy az Isten	6
33 Targalyak	2	33 Kalandor	3
34. Politikai versek [lila t.]	2	34 Névtelen vár	6
35 Költemények [lila t.]	2	35 Szabadság a hó a.	5
36 Magyarhon szépségei	1	36 Asszonyt kísér	1
		37 Pater Péter	1
		38 A kik kétszer h.	4
		39. A ma	3
		40 Játékos a ki nyer	2
		41 Szeretve mind a vérp.	5
		42 Bálványos vár	2
		43 Minden poklokön	2
		44 Damokosok	2
			147
		[39. tételtől lila t. írás]	
[26. v.]	45	Rab Ráby	5.
[28. v.]		—30.v.][üres]	
[31. r.]		A jó Henrik király	
		Larirarette	
		Azt mondta minden ?vasárnap?	
		Legyen ám a parasztnak	
		Fazckában tyukleves	
		<Lariarett>	
		Ne ne vess.	
		<Az> De azota nincs vasárnap	
		[Larirarette]	
[11. v.]		[ceruzarajz: henger alaku torony, felfelé keskenyedik]	

- [32. r.] Siamiak iparmuzeum kormánybot Londonbul.¹⁸⁷
 Mauritius rend Tisza Orczy, Szlávy
 Benedek ezrede.
 villany gyertyák   Elszler Fanny
 Schmerling agyonmosolyogtatni
 Haynald, királyi német tudományos it. pápa
 Sokat lehet mitőlünk magyaroctul még tanulni
 Europa bölcseinek
 Stefanie karcsú
 Élvezem fejedelmi nagyságban
 Andrássy csodálkozik candidatusán
 Magyarság terjed Dévay kamarások
 A szavak a miket a király mond, olyan ereklyék,
 hogy azokat nem váltjuk föl aprópénzre, pénz, de
 nem kiadható
- [32. v.] [ceruzarajz: csúcsban végződő körtorony mellette
 templom féle]
- [33. r.] Corona d'Italia Heimbach 28.
 Ida ?Judzurn?
 Vannutelli Gangelbauer
 Prinz ?Pridzadandy?
 Pola.
- [33. v.] [ceruzavázlat: vár hegytetőn]
- [34. r.] [üres]
- [34. v.] [ceruzarajz: út fenyvesben]
- [35. r.] [üres]
- [35. v.] — A friseur boltban három különféle
 — utcákra kirakodva
 — Louvre
 — Nekivetközött galléria
 kiabálás a színházban
 — Állatkerti jelenetek elefánt tapir
- [36. r.] [üres]

[36. v.] Alexei Androtovics Andrianyoff

87 84

86 86

---

174 64

[fedőlap belseje] 937

80

7696

3027

2757

270

(XXVII.) N O T E S Z

Fedél belseje: [idegen kéz, nem *Jókai* írásával:] *Jókai Mor*
rajzai 1924

[Előzékl. r.] Kemény Janos

Petőfi koszorúi

Szalkszmárton karcai ablakon

Kék gatyája¹

[Előzékl. v.] [üres]

[I. r.] I Oroszlánkő² [alatta ceruzarajz: várrom]

[I. v.] ²⁴/₈ Borostyánkő .

Gyorsan repül a madár gyorsabban a gondolat leg-
gyorsabban a boldogság

Nehéz úgy hízkelni valakinek, hogy az annak
roszul ne essék s nehéz úgy megsérteni valakit, hogy
az magunknak roszul ne essék

Sokszor rátéved az ember a helyes útra, s tévedésből
okosat cselekszik.

Az ég a fűszálaknál kezdődik, jó tudni, mindig benne
járunk

[2. r.] 2 Carnunthum³ [ceruzarajz: romos díszkapuzat tinta
javítással és kereszttel.]

[2. v.] Carnunthum ²⁵/₈ Petronell

A hány szó volt kimondva érzés nélkül annyi érzés
maradt kimondatlan.

[3. r.] [Ceruzavázlat: román körív]

[3. v.] Mitler G. Mérleg utca 9 III. eml

- [4. r.] 3 Hainburg⁴ [ceruzarajz: romos vár kapubejárata és homlokzatrésze.]
- [4. v.] Hainburg 25/8
- [5. r.] 4 [ceruzarajz; részben aquarell: várablakból kilátás tő partjára. A parton egy kétemeletes ház, mellette kis házak konturjai]
- [5. v.] Hainburg 25/8
- [6. r.] 5 [ceruzavázlat: várfal, benne gótikus ív címerábrával, a címerben oroszlán, 2 félhold háttal egymásnak, felette madár]
- [6. v.] Becko⁵ 26/8
- [7. r.] 6 [ceruzavázlat: hosszan elnyúló várromok, várfalak]
- [7. v.] Becko 26/8
- [8. r.] 7 Beckó [ceruzarajz: várrom meredek hegyen]
- [8. v.] Becko 26/8
- [9. r.] 8 Becko [ceruzarajz itt-ott tussal, tintával kihúzva: csúcsíves ablakrészlet, vállkő dísz] Beckó
- [9. v.] Becko 26/8
N W házaibul kitiltatnak kidobtatnak . . . . . Orgy ház előtt
- [10. r.] 9 [ceruzarajz: várrészlet, ablak]
- [10. v.] Becko 26/8
- [11. r.] 10 [rajz: síremlékféle páncélos vitéz karddal, lándzsával]
- [11. v.] Csejte 27/8⁶
- [12. r.] 11 [rajz: gótikus bordás mennyezet zárókővel, egyik vállkőn bajuszos emberfej kihúzva tintával, alatta írás:] 1390 ből
- [12. v.] Csejte 27/8
- [13. r.] 12 [ceruzarajz: várrom hegyen, jobb sarkában lent írás:] Csejtevár
- [13. v.] Csejte 27/8
- [14. r.] 13 [ceruzarajz: barlang szája vagy forrás kiképzése]

- falócaival, jobbra kőfalba vezető ajtó. A rajzon írás:]
Teplitz
- [14. v.] Teplitz 28/8⁷
- [15. r.] 14 [ceruzarajz: parkrésztleg mesterséges tóval, amely-
be csövön át víz ömlik, a tó körül fák lába, a kép alsó
jobb sarkában írás:] Kolacsin
- [15. v.] Kolacsin aug. 29.⁸
- [16. r.] 15 [ceruzarajz: nagy fa alatt két emberalak kényelmes
széken ülve, egyik férfi csernyőre dőlve, a másik
nő. Balra lent írás:] Szitányi
- [16. v.] Beczkó aug. 29. [elmosódott, alig olvasható írás]
- [17. r.] 16 [elmosódott ceruzarajz: díszes bejárat oszlopok-
kal, ajtó felett írás nyomai, a rajz tintával kihúzza,
lent írás:] Bittse⁹
- [17. v.] Circumcide, superflua, et in auctum desideria tua
constringe considera quantum natura possit non
quantum cupiditas experat Impera concupiscentiae
tuae modum omniaque blandimenta quae occultam
voluptatem trahunt
rejice¹⁰ Thurzó mind a hét
Hamzabég utolsó Illésházy apjának adta
Bittse aug. 30.
- [18. r.] 17 [ceruzarajz: fenyves előtérből kiemelkedő vár-
rom a hegyen, lent a kép alján írás:] Podhragy¹¹
- [18. v.] Dubnici narancsfák
Skribenszky
Kolacsin pisztrángok
Lieszko, nagy hársfa
Lovenstein, Budetin Forgách
Andaházy Szunyogh
Sztrecsno, csizmadia álma, kincs, lépcsők, kijárás
arany bölcső
Kalács alá süített zálogoslevél.
ostyepkások

- Janosik kártyaasztala¹²
 Luzsinszky: Páter Péter¹³
 Podhragy aug. 30.
- [19. r.] 18 [ceruzavázlat: 2 reneszánsz stíű relief-alak egymás felett keretben]
- [19. v.] Bittse Thurzó egész évi lakodalom, püspök hét leány, mind a fülkében folyosó körül hősökkel Hector N. Sándor Attila¹⁴
 Marsovszky Moric
 Versmondó lyánka, kano[no]kok ?Malonay?
 Fűrészmalom
 vasért vasat
 Bittse Aug. 30.¹⁵
- [20. r.] 19 [ceruzavázlat: hegyes tájon fenyvessel borított hegykupon várfalak magasan]
- [20. v.] Podmaniczkyak, Szunyoghok, befalazott leány Forgách,¹⁶ vízvezeték Popper Goldbergerné ?Lord? vegetar. római téglá és folytatása.
 Bittse
 Podhragy. Aug. 30.
- [21. r.] 20 [ceruzarajz: földszintes terjedelmes kastély parkban két sarkán körtoronnyal. Balra lent írás:] 1436 [jobb alsó sarokban:] Hradna
- [21. v.] Török pokál, végrendelet torony árnyék Illésházy Hradna aug. 31.¹⁷
- [22. r.] 21 [ceruzarajz erős várfal romjai ablakkal, alatta írás:] Lictava
- [22. v.] Lietava Sept. 1.
- [23. r.] 22 [ceruzavázlat: címer várfalban: kardot tartó jobb-kéz félhold és csillag közt a kard. Alul írás:] Lietava¹⁸
- [23. v.] Lietava Sept 1
- [24. r.] 23 Lietava [ceruzarajz: nagy várromok több épülettel, várfalakkal, előtérben fenyők.]
- [24. v.] Lietava Sept. 1

- [25. r.] 24 [ceruzavázlat: várrom hegytetőn, távlati kép balra, lent írás:] Likava
- [25. v.] Sztrecsno Sept. 2
- [26. r.] 25 [ceruzarajz: jobbában buzogányt tartó szakállas férfialak, ősi magyar viseletben, karddal, balját csipőjére teszi]¹⁹
- [26. v.] Árva tanítóegylet ?Robonyi? Géza Árvában
Trefort ?Máv? oktatás ?Bártfa? fürdő *nem*
fa. . . . . tanítók stipendium 510 ft, magyarul
?beszélő? . . . . . gyermekek s tanítók ?éjszakon
magyarul beszél?²⁰
Árva Sept. 2.
- [27. r.] 26 [ceruzarajz: Árva vár sok épülettel, templommal. függő híddal. Bal alsó sarokban írás:] Árva vár,
- [27. v.] Thurzóné ibolyája túlélte a családot
Czobor Erzsébet, cikával és réttel
Árva vár. Sept. 2.
- [28. r.] 27 [ceruzarajz: egyemeletes kastély fedett balkonnal, zsalugáteres ablakokkal díszparkban, előtérben kőfal-kerítés. Bal alsó sarokban írás:] Kubin
- [28. v.] Kis Biszteric 3²¹
- [29. r.] 28 [ceruzavázlat: hegytetőn várrom, omladékrészekkel, mögötte magas hegyvidék, lent írás:] Bisteric
- [29. v.] Likava 3/9
- [30. r.] 29 Koritnica [ceruzarajz: fenyves hegyi tájban épült kis helység, emeletes házak is benne]
- [30. v.] Koritnica 3/9
- [31. r.] 30 [ceruzavázlat: romos emeletes házak, jobbra lent írás:] Madocsány
- [31. v.] Madocsán 4/9²²
- [32. r.] 31 [ceruzarajz: egyemeletes kastély körülkerítve. Lent írás:] Madocsány
- [32. v.] Madocsán 4/9

- [33. r.] 32 Csorbai tó [ceruzavázlat: tó, mögötte a parton emeletes ház, fenyves környék jelezve]
- [33. v.] Csorbai tó 6 sárga, fehér, zöld
- [34. r.] 33 Csorbai tó [ceruzavázlat: a Csorba tó látképe fenyvesekkel, ráírva:] szürke
- [34. v.] Csorbai Tó 6
- [35. r.] 34 Tátrafüred
[ceruzarajz: kis ház fenyvesben, balra hátszló, a ház ajtaja előtt hölgy napernyőre támaszkodva, s férfi balkarjában botot emel magasra, előtte másik hátszló. Az ajtó felett „Reiner menház” felirat]
- [35. v.] Reiner menház 7²³
- [36. r.] 35 [ceruzarajz: sziklás táj virágokkal.]
- [36. v.] Virág kert 8 [ceruzavázlat könyöklő női profil]
- [37. r.] [Ceruzarajz: zsuppfedelű nagy parasztház főhomlokzatán tábla, ráírva: Petőfi, előtte baromfinak cleséget hintő asszony, jobbra egy kanászféle alak pipával, a rajz alján írás:] Petőfi születés háza rajzolta Jókai Mór 880 17/10²⁴
- [37. v.] [üres]
- [38. r.] Petőfi ház konyhája [ceruzavázlat: alföldi nyitott tűzhely konyhafelszereléssel, edényekkel]²⁵
- [38. v.] [üres]
- [39. r.] Füredi rózsák²⁶
1. Bouquet	17 Luxemburg
2. Bakony Béli	18 (—)
3. Cavour	19 Chromatella
4. Weise	20 Etienne Levet
5. Niel	21 Malmaison
6. Alice	22 La France
7. Catherine Permet	23 Sombreuil
8 Julius Mermet	24 Cap. Christi
9 Gloire de Dijon	( )
10 Lord Paxton	25 Maria Pia

- Szónyi Nagy ref. pap
 Tornán kapható
 görögői származású
 nagy üldözője protestansoknak
- [41. v.] [ceruzavázlat: vállkő
 Szepsi templom ajtaja
 lutheranusoké, ajtó fölötti falrész befalazva
- [42. r.] [ceruzavázlat: templomajtó, felette írás:] befalazva
- [42. v.] Putiphar ?Seductor? et patriam et
 populum perturbat ergo exterminatur
 Echiernis
 Joseph ab arimathea
 Turpe sane erit si nemo in
 tota Civitate virum innocentem
 defendat
 Diaribias
 Nicodemus an lex nostra aliquem
 inaudite et incognita causa condemnat
 ?Sacreus? Extermina . . . ?Sadicion?
 in patria pernicia natu
 Torna templomban freskok²⁹ [a köv. l. rajzaira
 céloz?]
- [43. r.] [ceruzavázlat: 4 ülő alak régies ruházatban. Ölükben
 egy-egy feliratos tábla. Balról egy kéz mutat az első
 ablakra. A táblákon írás:]
 [1] Quere Josua³⁰
 [2] Scie
 Justum Sit
 ?Rabnista?
 [3] Lex in nullis Riphar
 [4] Sed cur
 Rabat
- [43. v.] [ceruzavázlat: 2 szakállas fej. Az első alatt írás:]
 Nicodemus [a 2-ik alatt írás:] Sacrcás

- [44. r.] [ceruzavázlat: női alak fején dísz, kezeit széttárja]
 [44. v.] [üres]
 [45. r.] [üres]
 [45. v.] A hét ág széle hét cimerral
 Aranyozott plafond
 Kelta aranyak karperecek 2000 évesek
 Bronz Diadém ?ren. . . .?
 20 ezer frank malomkő, erdész inspiratioja Trisojini
 függő
 Pardábicz 20 ezer arany kelta 48ban
 Toronyban fenn cisterna 300 ?Open?
 Száraz malom
 kisasszony virágokat ápol³¹
 [fedél belső] ?Czitimány Antal Vác Budapest főút 66 I.

(XI.) N O T E S Z

- [Előzékl. v.] Stroiny, Dorottya-ú. 1.¹ [lila t. írás]
 Kovács Sándor Csuzza Vörösmart
 ?Kumcsin?
 Darvas G. Fehér ló 3.
 Haller Kalap u. 12. sz. fsz. I. ajtó
 Kolada Faragó András
- [1. r.] 1 Jókai a földcsuszáson, azért feküdt a földcsuszásra²
 2 A ki nála lakik, nála eszik
 3 Van már hangadó. . .
 4 Az ezüst és Cziráky 1848.
 5 Niczky olvashatatlán levele. Petró billiárd. Nem lesz valami fontos benne³
 6 Az elintézetlen ad acta ponenda³
 7 Mednyánszky a kém, egész nap magánál tartja, így élek én mindig.³
 8 A sebésznek, ki halálát okozta, hagyományoz egy házat.³
 9 Terézia rend
 10 Én is zsidó vagyok
 11 Mindíg nyiratja a birkát
- [1. v.] 12 800 birkát elad kétszer
 13 Vén János, pálinka, lencse, vendég, kocsis, Tisza
 14 Hosszú szakállú Borsos
 15 Charivari Széchenyi
 16 Kaiserliche exzellenz
 17 Ötvös és az uzsorás

- 18 Három örökös magyarul
 19 Degre diadal, diadal, diadal
 20 Az alispán a rostélyban ablakban⁴
 21. Egy bandában voltunk
 22 Cotta.
 23 Pulszky solo.
 24 Melyik asztalhoz kell ülni
 25 Aldis és Burke
 [2. r.] 25. Husz ezer klakk egyszerre
 26. Az ?őz? ha finansz-miniszt[er] legyen eszik
 27 Addig én is megőszülök.
 28. Ivanovics Kis János, szerb Petőfi és Arany Toldi
 29 90 esztendő minotaurusz
 30 Könyvtár tak pénz könyvekből
 31 A gyufatartó égeti a gyomrát, choleraanak hiszi
 32 Kövér Körmendy
 33 Nem ismer a falusi jóbarátra
 Egyenlőség. Károlyi, falusi bíró
 [2. v.] 34 A mu. . . megfiadzott
 35 Nagy treffer
 36 Zsidó érdemrend árát húzd le
 37 A fejfájdító pezsgő⁵
 38 Oláh leányt nevelik, beleszeret, eldugják előle.
 39 Batthyányinak lencséje laposodik
 40 Király szürke lova
 41 Hon Stampfel.⁶ Vidéki lapoknak orsz. gy. be-
 adványa
 [3. r.] Szeged⁷
 Szatymaz tenger, vasút oszlopokon, kihalt fák, temető
 sziget⁸
 Háztetők ház nélkül: népkonyhák.⁹
 43 cm. nagyobb 7.17
 6 74
 romok, háztetők, kapuk, zongora, uszó ágy, festett

falak, fal, sár, ablaküveg száraz fák, oleanderek, tyuk, liba, kacsa, galamb, kutya, kémény, háztetőkön lyukak, félredúlt épület, Bakony háza, házak felett csónakázás, kapu tartja a tetőt, nagy hordó romokat, utcán keresztben álló háztető félrehajlott, szétterült, subláda, fűszeres bolt, gyermekkocsi, ablak függönyök, félregöbült oszlopok, fürdőház, rom kaleidoscop, megcövekelte házak, tatarozás.¹⁰

☉ fehér kenyér pünkösdre

[3. v.] Öthalom, vaskor, rézkor, koponyák, agyaras hátra-tolt üveggyöngy, fehér gyöngy, bronz percek, lovas lovastul, kutyástul, kölessel telt verem, agyag piramidok¹¹

Hajók elsüllyedése, sulykok 99-ből egy, a sulykokon ?átdobta? a szél kétezer menekült

Az illovai malom, a molnár látta gyermekeit, feleségét elsüllyedni, meg volt a malom zsinclyezve kívülről¹²

A hathordós tutaj¹³

Szivattyúk, angol¹⁴

?Szegeden? nincs koldús¹⁵

A békáknak nem tetszik¹⁶

vizvezetékek¹⁷

— Állandó rovat mint Plevnának, Boszniának¹⁸

— Legszorgalmasabb vizedzett nép.

— Szeged az a Tiszánál, a mi Fiume a tengernek nem helyzeténél, de népénél fogva

[4. r.] Kbiztos, három város, három bizottság
ha a város átadja az adóalapot, hétfőn megkezdni működését.

— Komjáthy, Bakay democraták, kutyakomédiások, Krisztus kergesse ki őket a templombul

— BurSzgyörgyön minden nyelven beszél gyolcsos török, bigamia

- — Kämmerer von Kikinda schreiben in Brieftaschen Majestät
 — Traun a 40 fiával, Petronella Regensburgban
 — ?Csajlai? hires tolvajok
 Hamburgi hires rablókkal összeköttetésben¹⁹
 — Burszentgyörgy gyólcásárulók persa nyelve
 [4. v.] — Hét összefont juharfa²⁰
 — A kőasztal Dubnitzon.²⁰
 — Szabadban narancsfák
 — Juniperus, óriási
 — Illava, Dobos, Rózsa, Pap, felakasztott rebellis, bezárt rab, festő, hegedűsök, kétszer életfogytiglan, maga bizonyítja, h. meghalt, physionómiák²¹
 — Vesselényi összeesküvése
 — Száz hárs, Lorántfi Zsuzsánna, szobor, Rákóczy kiskorában²²
 — Pruszka, Oroszlánkő²³
 — Sz Benedek kővé válva a barlangban
 — Teplitz
 — M. Berta, Petőfi²⁴
 — Skribinszky, Zamoiszky, Königsegg, ?Hőning? Beckersné.²⁵
 — Nem voltam Hofrath, Hochverrath
 — Népénekesek
 [5. r.] [felül női arcot ábrázoló vázlat]
 And[rássy] tollakkal csipke helyett tarajos főkötő
 tupirozott haj félek,
 Schreiben és ?tsa? Göpfert Miksa.²⁶
 Bátori Erzsébet [a rajz alatt]²⁷
 ⊙ — Pázmándy Frankfurtban²⁸
 — Érdemért adnak arany láncot vagy vas láncot, de nem feleséget²⁹
 — Ha zenét hall, rájön a bona . . . .³⁰
 — Leugrat a lovával a szikláról³¹

- Album a maga nótáival, a mik szebbek, mint Petőfié³²
- [5. v.] — Lambergné férje, fia, leányai telegramm mig ide oda utazik, meghalnak
- Ugy is eladja, ha jó lovat kap.
- Tolvajok komplottjára rájön³³
- Az apa hazudott e vagy a leánya?³⁴
- Azért mond le róla, mert az apja fenyegeti, hogy elfogatja³⁵
- Ha még egy leányom volna, önnek kiváltanám. Még is az apa hazudott.³⁶
- A vagyon házasodik, nagy birtok egymást keresi³⁷
- Bejöttek egy karddal az oldalukon s vagyont házasodtak maguknak
- Komédiásné vízbe ugrik, vízbefulást tettet, tud úszni³⁸
- [6. r.] [Ceruzarajz: női arckép, alatta:] fehér fekete 1770. Pray Ágnes
- [6. v.] — Tükrével beszél.³⁹
- Rábeszéli magát, hogy igaza van az ellenségének
- A szónoknak a fejről lehúzza a parókát. Geniál.⁴⁰
- A plebánust megtáncoltatja. Geniál.⁴¹
- ?Földtehermentesítési? papirokat tartsa meg. Azért is eladja.⁴²
- Kártyázik égő boglya világítás mellett
- Férjek megharagusznak a feleségeikre. Kimennek a tanyára kártyázni, inni.
- Bolondot az élc lefegyverzi⁴³
- Bal. .tat összevissza bivalyszekerestül
- Az alatt, a mig beszélnek hozzá, folyvást dudol valamit⁴⁴

- [7. r.] [ceruzarajz, női portré, alatta:] †1718 Kornfeld Eleonóra Zayné.⁴⁵
- [7. v.] [Megkezdett ceruzarajz: kézimunkaminta]
- [8. r.] [ceruzarajz, női portré, alatta:] <Kornfeld Eleonora Zayné> Bátori Erzsébet
- [8. v.] — Egy bolondot, a ki kutyákat utánoz, másikat, a ki lovagol, harmadikat, a ki ezermester, 4. a ki notákat dalol, 5. táncol, 6. ?vicceket? mond 7. a kit bekennek⁴⁶
 — A mint a cigány zenét meghallja, egyszerre rákezd a haditörvényszék előtt dalolni
 — Tudatja a grófnéval, hogy micsoda szokásai vannak a kedvesének? pálinka, kék ruha, zöld ruha, mit szeret ételben, mit nem szeret, vajast, turós lepényt megcukrozva⁴⁷
 — Fordító tükör, még nagyapjától való, hogy az asszony ne nagyon nézegesse magát⁴⁸
 — Gróf olvasásból szerzi a tapasztalatokat, hogyan volt [Fr. országban,] úgy lesz itt is, ... sok vagyonát lefoglalják⁴⁹
- [9. r.] [ceruzarajz: leány portré] fehér haj
 rózsás arc
 Zay Ludmilla Kolonich
- [9. v.] — Kormánybiztos elhitei gróffal, hogy xből még miniszter lesz⁵⁰
 — A ki a feleségét elkártyázta.
 — Zichy,⁵¹ Szt Péteri Julcsa? Ilona hgnő,⁵² Sándor ne soyez pas mechant.⁵³ Se festő, se cár,⁵³ walesi herceg képei, vadászatok, három könyve tele képekkel. Daemon Lermontofftul⁵⁴ Zichy G. képei. Athenaeum. Magyar egyház 40 e. fr. munkára szoktatni magyart. Remekmű triptica.⁵⁵ Munkácsyról út a Kaukázusba. Fegyverei. Zászló anya. Könyvtára. Szinnyomások, Első képe

- Miniszter ujjával ir a poros asztalra.
- [10. r.] [ceruzarajz: idős nő portréja. Alatta:]1607 Kolo-
nicsné Zay Chris[tina] [vállá mellett:] tarka
- [10. v.] [vázlatrajz: arc körvonalai]
- [11. r.] [ceruzavázlat: női arc, fején korona.]
- [11. v.] [ceruzarajz: rácsos ablak, kilátás egy falu látképeére]
- [12. r.] — A sokatevő Katzentisch.⁵⁶
— Bolond vagy! Döblingbe ?megy?⁵⁷
— Kisasszony, kit nem akarnak megtűrni bálban
— Rövid látó elveszi a rut kisasszonyt
— Hársfa Kohanóc⁵⁸
— Pálffy terem kavics mozaik, Venus szobrok, an-
gyal cariatidák, kagylók, angyal képek, bachansnők,
szikla grották, szökőkútak, tájképcskék, remete
ablakok, fülkékben⁵⁹
— Más felé viszi az utast boszuból.
— Ha a 0 is számít, sokszorozza.⁶⁰
— Nagybátyja oldalágról az őrülnék.⁶¹
- [12. v.] ⊙ A kolozsvári reklám
⊙ — Megijed a tornázótól az asszony az erdőben
— Vadászból lett jószágigazgató⁶²
— Mérey verekedése és pactuma
— Fenyegeti az apát, hogy leányát szeretőjének
fogja vallani, ha nem ad neki 1000 ftot
— Nevezetes borház 59 II 100
— Uगतó főurak. 119. — 62
— Kukurica helyett pattogatottat 206 — 62
— Mindenkinek nyílt házat tart 70 65
— Utazás hajdan 227 65
— Goromba kocsmároshoz jár, kedvből
— A felesége concertet ad, megbukik, traktálja a
vendégeket
— Gyárt alapít hozzáértés nélkül
⊙ — Találkozás a tükör fürdőben

- Megfordított ebéd⁶³
- A muzsikus cigány hálája
- Az ir sport
- Nincsenek többé öregek
- Koplaló zsidó nemes lesz
- [13. r.] ⊕ Ego ?yow? sub ?fornaco?
- Kert csinált virágokból⁶⁴
- Az üdvözlő szónoknak, menjen maga, nagy boldond. Másnak nézi s úgy beszél vele.⁶⁵
- Szép kísértet.⁶⁶
- A meghimlőzött mátká.⁶⁷
- Leugrott lovastul a bástyáról.⁶⁸
- Bodza lekvár ozsonnára
- Elitélt rablót lefotografiázzák
- Mindenkinck bolondos neveket ád
- A hol elhagyták a veszekedést diák korukban, vénségükben újra kezdik
- [13. v.] – A lovarnő physicumát kiméli⁶⁹
- Az új kor ascetái a kötélhányosok
- Az tarthatott sok lovat, mert volt neki egy reményteljes fia, de önnek nincs.⁷⁰
- Vagy ön is komédiás legyen, vagy én is úrnő.⁷¹
- A hidalgó Donna Dolores atyja.⁷²
- Levelet ír a grófnak, bolond miatt az visszautasítja. Kelltt ez neked? Be akartad magad újra hizelkedni.⁷³
- Mindenki iránt gyanakodó, saját maga iránt leginkább
- Megváltoztatja a grófnéhoz irt levelét, s a helyett a jegyese leveleit kéri tőle vissza, kincseit⁷⁴
- [14. r.] – Ha erre a levelemre [visszajön] megutálom hozzá megyek, agyonkinzom, ha elutasítja, imádom holtig új marad lelkemben betölthetetlen.⁷⁵
- Az olyan nőtől, a ki parancsolni tud, fél, mint egy gyermek a mostohájától, az olyan nőt, a ki

rábizsa magát, szereti, mint gyermekét az apja⁷⁶
— Levelet irt, még most is szeret, irj neki vissza,
irj neki úgy, a hogy asszonyok szoktak, mikor azt
akarják, hogy érezzenek.⁷⁷

— Talán ilyen jól esik a Vezuvnak, mikor egyszer
kiokáthatja a kőből meggyült lábát

— Azt a levelet, a mit anynyi keserőséggel olvasott,
most [megtalálva] a hintón, szivéhez szorongatja,
csókolja⁷⁸

[14. v.] Boglár megbizható. Kell. Pervay ajánlja.⁷⁹
Müller Károly Siófok exped. [templom rajz vázla-
tosan]

?Csacsinovics?

Peska isk. felügyelő Kerkápolyi Eötvösért Gulden
Molnár Aladár Vogronius Széchényi Pál Kisovics
Somsich Pál

Mázsa hivatalos Siófok piac hitelle 1600 ft. évi jöved.
Községnek iskola kitüntetés

[15. r.] Gyogyszertár 4 csapos edény, fiókok, üstök.
Pálfy ?Imre? kalapja württembergi ?herceg? János
Frigyessel
Tiz havi szorgalmi idő
?Start?

Tak. pénzt. alapszabály kidolgoz.

Segélyegylet 10 kr.

Plébánusokat elhitta szőlőbe Dezső választáskor
Peska secretariust forcirozza Molnár Aladár és Fiáth
Kanonokok, saját kocsijaikon ?hordozzák?ellenzéki
választókat [lila t. írás]

[15. v.] Denevér⁸⁰

[16. r.] — Opatovszky Rudolf Cornél Rezső, Soma, ?Far-
kas? [szám van rá ütve]

— Illvai <Ferdinánd>⁸¹

— Temetvényi Ferdinánd⁸¹

- Palma⁸²
- Lenke⁸³
- Malvina. Papsajt. Civisek
- Brillantino⁸⁴
- Koczur⁸⁵
- Zsiborák⁸⁶
- Tájéleírás. Régi történet⁸⁷

II. A tükör⁸⁸

Készül menyegzőre, levelet kap jegyesétől, hadparancsnoktól, gróftól, főispántól⁸⁹

Hidvizsgálásnál felfedezi Zsiborákot.⁹⁰

[16. v.] III. A temetvényiek.⁹¹

Ferdinánd, Pia. Bécsből menekültek.⁹²

IV. A Sisera hadja.⁹³

T. ijesztgetik. Ill. megszabadítja.⁹⁴

V. A ki nem tudja a nevét⁹⁵

Apátváry <Rezső> Soma Hadfogadás. Koczúr.⁹⁶

VI. A jó barátok.⁹⁷

Hurbánék beszállásolva Temetvényiéknél garázdálkodnak. Ill. kiveri őket visszaveszi Pia medaillonát, neki adják⁹⁸

[17. r.] VII. Theoriák.

T. azt hiszi, hogy a magyar világ létrejön. Illavayt körülfontják, biztatják.⁹⁹

VIII. Lenke levelei Piához.¹⁰⁰

IX. Somát baj éri Ill. kiszabadítja, ezért ki akarja hini¹⁰¹

X. — A bukás után minden megváltozik.¹⁰²

T. Ill. nak mondja, hogy Somát fel kell menteni a gyámság alól, házasodni fog¹⁰³

[17. v.] XI. Pia rábeszéli I. a lemondásra, . . .ki. T. elfogadja¹⁰⁴

XII. Ill. a rablókat felfedezi¹⁰⁵

XIII. T. hálája¹⁰⁶

Weyninger¹⁰⁷

- XIV. Ill. Somának meghozza a milliót.¹⁰⁸
 XV. Soma mint leánykérő. Leugrik lovon a bástyáról.¹⁰⁹
- [18. r.] XVI. Soma Bécsben vásárol.¹¹⁰
 XVII. Soma és Malvina. elveszi¹¹¹
 XVIII. Pia ír Ill. nak, Visszautasítja¹¹²
 XIX. Ill. felkeresi Lenkét¹¹³
 XX. Pia elzárja magát Tem. boszut esküszik.¹¹⁴
 XXI. Soma bolondságai.¹¹⁵
- [18. v.] Te szép vagy¹¹⁶
 – Emlékszel mikor itt láttalak utoljára kék ruhában? megállj csak kék ruhában Ugye te irtad meg, hogy én szeretem a kék ruhát akarod látni a kék papírra írott levelét
 – A piros a kacérság a könnyelműség a csapodár szerelem a csábítás szinc¹¹⁷
 – Grófnő tudom hogy ön megbánta már, hogy azt a levelet írta, visszaküldöm¹¹⁸
 – Hadd ne olvassa el egyiket is. Te haragodban irtál neki, hogy elpiruljon könnyezzen¹¹⁹
 – Hát szeretsz te boszut állni¹²⁰
 – Ma nem többé
- [19. r.] – Grófné én rátaláltam a boldogságra, kívánom, hogy ön is találjon rá egykor arra, a mi boldogítani fogja¹²¹
 – Elolvastam első levelét, nem, az nem te vagy, – a másodiknál igen, az vagy te¹²²
 – A grófnő várja, hogy jön e a gyáva az arculverés után vagy küldi a visszautasítást, irtózott az elsőől, de még is elégtétel lett volna neki, érezte, hogy 1-ben kegyetlenül ölni fog, a másodikban hogy ő lesz megölve, ha az is visszautasítja s aztán a levelével dicselkedni fog¹²³

- [19. v.] Az ?egyikben? meghalt hosszas szenvedés után béke hamvaira nélkül. A másikban gyors véletlen halált. Béke hamvaira, határozd el magad hová utazz[?unk?] én kész vagyok mind a kettőre¹²⁴
- Az arcképet add ide, hadd vigyem magammal.
 — Cornéliához. De te csak maradj itt, hogy minden nap lássalak
 — Talán még csak azt nem akarja neki megengedni Ill. hogy gyűlölhesse.¹²⁵
 — Még a tövistől is megfosztotta, a miről rá emlékeztek valaha¹²⁶
- [20. r.] — — Vagy ölök, vagy meghalok¹²⁷
 — Még is inkább kívánta, hogy éljen
 — Eljegyzésük ideje alatt a leánynak beszél ősei dolgairól, a várak történetéről, azt is fellelkesíti.¹²⁸
 Szini jelenetek
1. Elpirul, hogy a leveli békán nincs uszó nadrág¹²⁹
  2. Fizessen, különben muzsikálok
  3. A trampolinon
  4. Az uram még iskolába jár
  5. Kettő vadásznak a fajdot utánozva s összekerültek
  - 6 A kereskedőlegény, a ki csak bukott házaknál szolgált
  7. Pincérnő
  8. Az ifjú úr ma jön haza a fegyházból
  - 9 A kádban horgászik
  - 10 A ló hús vendéglő
  - 11 Az árverésnél összebeszélők
  - 12 Zsidók alkusznak leányra, vőlegények
- [20. v.] 13. Biliardozó hölgyek. [ceruzavázlat:
 valamiféle szerkezet]
- Ponner, Csejtey plebanus
 1417 Husz. Lud. bognár címer¹³⁰

Irgalmasok maguk folyamodnak felekezeti különbség nélkül beteges fölvételéért
Storch Sándor III. oszt. Lőcsén jeles minden. Vencel. 48/9. IX 63 hadnagy. Tisza Trefort¹³¹

- [21. r.] [üres]
[21. v.] [ceruzarajz: vízparti házikó előtte két fával]
[22. r.] — Németalföldi rablók. Picard¹³²
— A merseni banda¹³³
— Krefeldi banda¹³⁴
— esseni banda XVIII. része Neue Folge 6-ter Theil¹³⁵
— hesseni Eckederoth¹³⁶
— ?hüthethannes?
— Hundsrück. Schinderhannes¹³⁷. . . Schwarzer Peter¹³⁸
Árpád fa
[22. v.] — Gil Blas¹³⁹
[lent ceruzavázlat: ágyúalkatrészek?]
[22. r.] ?Ispán? ki az országgyűlés határozata ellen írja? v. vádlatra halálos ítélet 3-an ?minden fellebbezés? nélkül febr. 18 Irányi Dániel
[22. v.] [ceruzarajz: ágyúroncsok?]
[23. r.] [ceruzarajz: mint az előbbi]
[23. v.] — Keller
— Lehrjungen exesse
— Perinné fölmentése 70 esküdtszék 850
— Freiligrat Holtak az élőkhöz¹⁴⁰
— Düsseldorf esküdtszék 73
— Mauthner díjazott műve, ismert egyént karikára
— diák ?maszkbál? diákviseletek
— Próba Allarm
— Damen cafe
— Házbér emelés
[24. r.] genius¹⁴¹
tudomány nemtője az ?egyetemi? infulával koszorú

nyujt az 1880-nak alatta végtelen ora az üres lapoknak
 évek szerint két angyal a babérral,
 házak ?numerusa?
 historia nemtője
 R fölött M. orsz. koszoruja lebeg a légben
 alatt M. o. cimere a mellükön
 könyvek, ornamentek
 egy *serpenyőből lobog láng*
Il Senor don <Ramunale don Tules los Santos> Pelar-
*gonios*¹⁴²

- [24. v.] *Trefort az aula[?ban?]*
- ⊙ Baruch Hageb aszszonyai¹⁴³
  - ⊙ Az én papagályom¹⁴⁴
  - ⊙ Ovinus
  - ⊙ Japáni bűvész parányi kertjei, parányi clefántokkal, emberekkel. Szemlátomást kivirító fák, gyümölcsök
  - ⊙ Lovak hűsége
  - ⊙ Székely velocipédet csinált s elment vele feleségestül
  - ⊙ Teleki Miksáné, ház az út mellett
  - ⊙ Székely kapitány feleségének a kalapja
  - ⊙ A gránátos megosztja a menageit az öreg anyjával¹⁴⁵
  - ⊙ Nap öccse font bátyja¹⁴⁶
  - ⊙ Barcsay oláh kincskeresői
  - ⊙ Mit beszélt a kis Jézus a bölcsekkel
  - ⊙ Mind egy húron pendülnek
- [25. r.] ⊙ Száz leány egy rakáson elhagyva a fegyverlerakás után Lugoson.¹⁴⁷
- ⊙ Már zsinagógájuk is van Szlávny Kochmeister
  - Hurbán 100 ft fizetés mellett 1000-eket vált
  - Novák tót pap felköszöntője¹⁴⁸
  - Krizsán köszöntője

- Pozsony Samarjay, Stomfa Bathó, Bacsák
- Oroszlánkő, szarvas
- Detrekő, barlang.
- Pozsony Palugyay tizezer zászló
- Beckó, Vágújhely, refectorium
- Csejte, katakombák, kupola, régészek, processus, Radocza, Husziták, cimere¹⁴⁹
- Carnuntum, mozaik, freskók, arcképek, 40 főúr bevonulása, Rákóczy kép
- M.óvár, kapu
- Cigány pap vaci dio[cezisben]

[25. v.] Ocskay¹⁵⁰

1. Füllevágás Savoyai Eugén Pálffy János¹⁵¹
  2. Törökké létel.¹⁵²
Pálffy ezred¹⁵³
  - 4 Francia lesz¹⁵⁴
  - 5 Rákóczyhoz áll Munkácsnál, első lovassága¹⁵⁵
  - 6 Tiszai átkelés, T. Becsnél ezredes lesz¹⁵⁶
  7. Lévát beveszi, Kékkőt szorongatja¹⁵⁷
  - 8 Tisza Ilona Léván, Kovácsik István verebélyszéki alispán özvegye¹⁵⁸
  - 9 Szétverik Lévánál¹⁵⁹
  - 10 Párbaja Bottyánnal Zólyomi harc, átállanak a vezérek Rákóczyhoz¹⁶⁰
  - 11 Lévát újra beveszi¹⁶¹
  - 12 Első betörés Bécsig¹⁶²
  - 13 Egész Favoritáig Bécs nyargal¹⁶³
  - 14 Pusztításai¹⁶⁴
- [26. r.] 15 Szomolyáni diadal¹⁶⁵
- 16 Donatiók¹⁶⁶ 44
  - 17 Török tatár légió¹⁶⁷ 45—60
  - 18 Nszombati hőstett 46 kivágja magát¹⁶⁸
  - 19 Combját átlövik 61¹⁶⁹
  - 20 Mérges golyó¹⁷⁰ 63

- 21 Kocsin vezényel sebesülve¹⁷¹ 63
 22 Bécs alá száguld¹⁷² 64
 23 Detrekő eleste¹⁷³ 65.
 24 Vöröskő vivása¹⁷⁴
 25 Pálffy kísérti¹⁷⁵ 68
 26 Rákóczynét fogadja 78 pénzt szór¹⁷⁶ 79
 27 Hid elrontás malmokkal¹⁷⁷
 28 Asszonyok kicserélése¹⁷⁸ 123
 29 Ocskói kastély feldulása¹⁷⁹ 124
 30. Nero¹⁸⁰ 125
 31 Steinville híres lovasczredét levágja¹⁸¹ 127
 32 Zsákmány árverezése¹⁸²
 33 Donatio Stropko¹⁸³
 [26. v.] 34. Bérlet 146 Tehenészet¹⁸³
 35. Elfeledett rabok a kútban¹⁸⁴
 36 Becsület¹⁸⁵ 152
 37 Beckói ostrom¹⁸⁶
 38 ☉ Eszterházynő meztelen¹⁸⁷ 164
 39 Csajághy¹⁸⁸ 165
 40 Bucsujárókat lekaszaboltat, katolikus¹⁸⁹ 179
 41 Rácz Miska
 42 Strazsnicai csel 250
 43 Aszszony levél 258. árulás kezdete¹⁹⁰
 44 Dőzsölők. Cantáló diákok¹⁹¹ 259
 45 Bottyán Trencsényi csata után¹⁹²
 46 Feleségét kíséri Zsolnára¹⁹³ 269
 47 Árulás 269
 48 Kincseit elküldi¹⁹⁴ 273
 49 Rákóczy nóta¹⁹⁵ 275
 50 Ezredes lesz¹⁹⁶
 [27. r.] 51 Az árulás 310 Katona közéjük lő. Elefánti
 klastrom¹⁹⁷
 52 Tisza Ilona ?megrohanása?¹⁹⁸ 316

- 53 Blaskovich labanchadát Eszterházy labanchada félreértésből szétveri¹⁹⁹ 323
- 54 Neje menekül²⁰⁰ 341
- 55 Leltározás 350²⁰¹
- 56 Érsekujvár alatt saját testvérétől veretik vissza, sebet kap 355 ló elesik üldözője alatt²⁰²
- 57 Négyen összeesküsznek az elfogására²⁰³
- 58 A tót Imperium²⁰⁴
- 59 Tormás patak szigete²⁰⁵ 362
- 60 Zabi panyé!²⁰⁶ 368
- 61 Kongó libertas²⁰⁷ 372
- 62 Levél cím Te szímői biró ezen levélet. . .²⁰⁸
- 63 Nincs a németnél becsülete²⁰⁹ 376
- 64 Generális lehuncfutolja²¹⁰
- [27. v.] 408 Szunyogné praktikáját Ocskay lenézi²¹¹ 65
- 66 Saját hazáját kell felégetni²¹² 416
- 67 Léva leégése²¹³ 418
- 68 ?Egymás katonái orrát? levágtják Heister Bottyán 436²¹⁴
- 69 Marsinszkyt capitulatio dacára kiraboltatja 446²¹⁵
- 70 Három keresztül törés 484²¹⁶
- 71 Foglyot gyilkol²¹⁷ 516
- 72 Bécsi út, tartózkodás²¹⁸ 517—19
- 73 Letett zászlói 594²¹⁹
- 74 Harcban villámtól megütött katona
- 75 nyeboscsikok, harkályok²²⁰
- 76 Maszelnikák portyázása 639²²¹
- 77 Elfogatás²²² 734
- [28. r.] — Mitosin Pater Peter²²³
- Luzinszky Kubinyiné
- Mitosinban guta ütötte meg.
- Benki kápolna ?Bankó? ablaka
- Ország sirköve
- Teplitz²²⁴

- Kolatsin, pisztráng tavak
- Licszó hársfa.
- Mednyánszky, iskolák
- Mersovszky, Szmrecsányi
- Turzó menyegzője, pápa, hitvány hőskepék
- Popper fűrészalom²²⁵
- Podhrágy. Lord Popperék <.....> Podmaniczky vízvezeték, Bittse.²²⁶
- Vág.²²⁷
- ⊙ – Pokál, Hanzsabég utolsó Illésházy torony órája XII óraker
- [28. v.] – Vésmü Bittsei várkapu²²⁸
- Löwenstein Budetin Forgách²²⁹
- Lovag Budemitz Andaházy²²⁹
- Sztrecsnói csizmadia álma, ?kincs? l. .... arany bölcső
- Kálvin alá süített le . . .
- ostyepkások
- Janosik asztala
- Pater Peter²³⁰
- Versmondó ?Gida?
- Vasért vasat
- Medvevadászat. Társzekér
- ⊙ – Talált kincsek, Árvában régi pénzek
- Turzóné ibolyája
- Koritnica.
- Madocsány²³¹
- Alsó Kubin
- Rózsahegy
- Árva váralja
- [29. r.] – Turzó leány kertje. Vártetőn
- Tornász felmegy egyenesen, rab leesik, pénztárnok leveti magát, hét nemzetiség széke
- Beckó befalazott öngyilkosok

- ⊙ — Kecse exorcisálás
- ⊙ Rember Nándor a director levelét találja meg egy száz kocsmában a palack dugóban
- [29. v.] — Sztárai szindarabjai VÉR 12.²³²
- Megosztott templomok
- Debreceni borégető Katona Miklós
- Pál pápa ?cipóját? 74
- Anabaptisták 77
- Bellarmin²³³ 86
- Tordai ördög idézés 154
- Brandenburgi Katalin titkos pápistasága²³⁴ 480
- Francia tisztek²³⁵ II 375
- Kuruc csapatok²³⁶ 374
- Lipót halála²³⁷ 379
- Béke remények²³⁷ 385
- Podmerici vereség 391
- Hamis pénzverők 418
- Rézpénzzel ranzsirozzák magukat az uraságok²³⁸ 428
- Mária képek 429 adósság fizetés rézzel. Bercsényi adósságai 430
- Desailleurs, ?Stepal? Bruininx, Gróf Rechterern
- [30. r.] — Érsekujváron a találkozás²³⁹
- Wratislaw cseh kancellár 439 béke ajánlatai²⁴⁰ 434
- Nővére látogatása²⁴¹ 435
- [30. v.—31. r.] [üres]
- [31. v.] — különböző muszkák
- [32. r.] — A palotája ékitményeit, tető aranyozásait apródonként eladogatja
- Orosz pópát az ördög hozzánöveti a lopott bőrhöz, látására nép csődül, vizipuskával verik szét
- Temetőben lesik imádkozó halottat a sirban repedt sirkövön keresztül
- Hogy lesz a szabóbul dr <philos> juris

- Asszony hétköznap utcát söpör, vasárnap strucc-
tollas kalap
- A szegények perselyén át küldöz szerelmes
leveleket a börtönbe kedvesének
- orosz ujonc vizitálás 219
- [32. v.] ⊙ Petőfi Sajó Gömörön Sziványi Józsinál. Kártyázva
— Salamandrák 20 meter negyven zerge Chic
- [33. r.] [ceruzarajz átnyúlik a 32. versóra is: buzogányos
férfi kuruckori viseletben]
- [33. v. és 34. r.] [ceruzavázlat előbbi rajzhoz, középpütt:]
Gomán Ádám
- [34. v. és 35. r.] [ceruzarajz vázlatok, díszítő elemek]
- [35. v.] . . . . . ha historia üresen tudta hagyni a lapot,
semmi se lesz kifelejtve belőle.
[alatta ceruzarajz: díszítmény]
- [36. r.] Kossuth oroszlán és macskák
Magyarország, Belgium
Ministerek capacitalhatók
helytelen másutt . . . . . hibák, ellenhibák
?helyrerontása?
Együtt tanácskozik ?Kossuth? pártjával
— Bismark azok fálnak rohannak, kik A. M. azt
hiszik, hogy N. o. el akarja bontani. Az ellen viselne
háborut. M. organizatorius nemzet, mások desorgani-
sálnak²⁴²
Befalazott öngyilkos szeretők
Cigány pap. Váci dioecesis[ben]
- [36. v.] Ecclesia haec circa . . . . . 1390 per Stiborin aedificata
anno 1682 per [Episcopum] Jan. . Kéry consens et
cum ?flu? Guti Ország Napoleon alatt sebet kapott
Hiba. Ellenhiba még nem ?erény?
- [37. r.] Getreidemarkt II
— Apponyi és a király
— Apponyi a templomokban

- Király nem meri Tnak megmondani, hanem Apponyinak, hogy . . . . . Hány János
- [37. v.] – Vén cigány asszony átváltozik <Ingolva> Delindává²⁴³
- O. Ha én olyan jó hadvezér volnék [mint kegyelmed] orator, a szétvert hadsereggel az ellenséget mint kg[kegyelmed] a vert argumentumokkal Én vesztettem el a t. ütközetet, a ki ott se voltam, engem öklelt fel a német, a ki a h. . . . álltam²⁴⁴
- Wratislaw levele²⁴⁵
- Pálffy levelet küld neki Ozmandával²⁴⁶
- [38. r.] I Fejedelem. Forgách. Bercsényi udvari civódások²⁴⁷
- II Józsefet elakarja ragadni²⁴⁸
- III Vöröskőt ostromolja, megsebesül, az apáca²⁴⁹
- (I) Rézpénz²⁵⁰
- IV Trencsényi csata²⁵¹
- V Összekocódás Bercsényivel²⁵²
- VI Kincseit előreszállítja Szunyoghhoz. Feleségét²⁵³
- VII Ezredét elfogatja. Marci reálő.²⁵⁴
- XI Ocskay Bécsben XII Augustin²⁵⁵
- VIII Marcit foglyul agyonlövi. Ritschánt leszidja, Heister előtt menti magát. H. elküldi Lévát leégetni. Tizáné levelet kap Marcitól. Léva felégetésének hírére meghal. Jávorkáék csküje.²⁵⁶
- IX. Havasi harc.²⁵⁷
- X. Budetini jelenet futó feleség Jávorka²⁵⁸
- [38. v.] XI <Ocskay Bécsben Tábornokká lesz>²⁵⁹
- XII. O du lieber [Augustin] Ohr ist hin, Ehr ist hin Trutz ist h. Kruz ist hin. Két testvér emléke²⁶⁰
- XIII Testvére megsebesíti²⁶¹
- XIV Tivornya²⁶²
- XV Elfogatása²⁶³
- XVI Feleség könnyes arca
- XVII Vérpad²⁶⁴

- [39. r.] ?Maszleinsdorfer?
 Vág Beszterce Balassa²⁶⁵
 Szulyó Rohács²⁶⁶
 Bitse²⁶⁷
 Hritso²⁶⁸
 Rovnyc²⁶⁹
 Zsolna²⁷⁰
 Lieszka
 Hrudna ?Ákay? Ordódy
 ?Varsin? Pongrácz²⁷¹
 Budctin²⁷²
 Teplitz
 Plevnik Balassa²⁷³
 Lucskó Pongrácz
 Kvasso Kvassay
 Likava Illésháza ?Chócshegy?
 Lietava Lengyel Perényi Révay²⁷⁴
- [39. v.] — Zichy Ferenc Miskolcon cserkesz leányon erőszakot tesz ?agyonüti bátyja? Paskievics leakarja falut égettetni, orvosa elküldi. Legyen hát elfelejtve²⁷⁵
 — Paskievics magyar úrnál vendégségért 200 imperiált hágy az asztalon nem fogadja el. Kárait megbecsülteti, kifizetteti²⁷⁶
 — Debrecenben 40 ezer forintot kifizet civiseknek
 — Civis útban áll P.nek fehér sipka, egy szín félrc áll²⁷⁷
 — Aja Sofiában 15 ezer éhes török egy haldoklik, egy szül, majd agyonnyomják pénzosztás közben.
- [40. r.] — Kállaynál isfahani szőnyeg, kandahár tevék szőre, tarka dessein, diák zászló, gomb, jelvény őzzel, bronz
- [40. v.] — Ki az urát nem szereti²⁷⁸
 — Nem vagyok én szelidecske²⁷⁹
 — Söröm is van, borom is van²⁸⁰
 — Kinek van, kinek van

- Akármilyen ?kormos tőke?
- Eszemadta barna szüz²⁸¹
- A harmadik cigány fajta²⁸²
- Vigyázz rózsám a fagyon
- Gunár nóta
- Sötét van nem látok
- Mikor lemegy az a csillag
- Kedves rózsám de elhagylak
- Sikolt, rikolt a sarkantyú²⁸³
- Deliancsa²⁸⁴
- Nem szeretem az [uramat]²⁸⁵

[41. r.] [üres]

[41. v.] Ditroi Puskás Vas utca 6.

1. Aldis és Boczkó
- 2 Alispán a rostélyban
- 3 Kammerer fon Kikinda
- 4 Szláv Kochmeister
- 5 Száz leány egy rakáson²⁸⁶
- 6 A panszláv.
- 7 A pokál
- 8 A csizmadia álma
- 9 Rember Nándor
- 10 Chic
- 11 Thurzóné ibolyái
- 12 Miskolci leány²⁸⁷
- 13 Paskevics arany
- 14 Paskevics és a civis
- 15 ?Simonyi? Debrecenben²⁸⁸

[42. r.] 16 Az nem baj, ha te [elkeseredel]

- 17 Károlyi Ist[ván] és a falopó asszony²⁸⁹
- 18 Vén Zsuzsa és az első férje kabátja²⁹⁰
- 19 A láthatatlanná tevő kenőcs
- 20 Libertate pró²⁹¹
- 21 Szende lovat József fhg

- 22 ?Abéce? kocsmá
 23 Káin változtassa meg a karakterét
 30. Tisza és a slepp
 31. Tóth M. parókája
 32. Füredi hírek
 33 Petőfi karcai a [Szalkszentmárton] ablaklapon²⁹²
- [42. v.] [üres]
- [43. r.] — Szathmáry regénye Blazsovichnak
- [43. v.] Robert Laing Collegii Corporis Christi apud Oxonienses, doctus 30 Mai 880
 Cuthbert Shieldy. Northumberley England apud Oxonienses collegii corporis Christi So. . Csorbai Tó²⁹³
- [44. r.] 23 Fiaker, hordár²⁰⁴ 4
 Pozsonyig vasút 40
- [44. v.] 1. Hétköznapiok²⁹⁵ 22 Eppur si muove
 2 Erdély aranykora 23. Egy az Isten
 3. Jancsárok 24 Enyim, tied, övé
 4. Fehér rózsa 25. Szép Mikhál
 5 Magyar Nábob 26 Élet komédiásai
 6 Kárpáthi Zoltán 27 Névtelen vár
 7. Régi jó táblabírák 28 Görög tűz
 8 Szomorú napok 29 Szabadság a hó alatt
 9 Felfordult világ 30. Páter Péter
 10 Uj földesúr 31. Rab Ráby
 11 Politikai divatok 32. A kik kétszer halnak meg
 12 Mire megvénülünk. 33. A ma
 13 Szerellem bolondjai 34. Kőszivü ember fiai
 14 Fekete gyémántok 35 Asszonyi hajsza
 15 Jövő század regénye 36 Egy kalandor
 16 Arany ember 37 Egy ember a ki mindent tud
 17 Az éjszaka alatt <38 Véres kenyér>

	18 Szegénység útja	39 Szeretve mind a vér- padig	
	19 Véres kenyér	40 Hírhedett huszár	
	20 Csigák regénye	41 Oceania	
	21 Debreceni lunaticus	42 Kétszarvú ember	
		43 Asszonyt kísér	
[45. r.]	44 Játékos, a ki nyer		
[45. v.]	Folyósz ²⁹⁶	3500	
	.....	3500	7000
	Hitelegylet	2000	9000
	Háztörleszt[tés]	1000	10000
	Háztartás 4.7.	3000	13000
	Kamat	1000	14000
	k.pénz	3300	3500
	képv.dij	450	3750
	N.V.	600	4350
	Rcg.	1500	5850
	L Ny.	100	5950
	Heck.	400	6350
	H.	1500	7850
	P.Pet.	400	8250
[46. r.]	T. Jun	3500	3500
	T.oct	3500	7000
	Népv. 600.8	4800	11800
	Rcg.Ath.	500	12300
	Zam.	1000	13300
	Képv. d.	1000	14300
	Ford.	600	14900
	Colp.nov.reg.	600	15500
	Cassa	1000	16500
	Bor	500	17000
	Rcg 600	600	17600
	Rcg.új	1500	19100
	Colport.nov.	900	20000

- K [rajz: korona] 22000 42000
- [46. v.] Árva Tvszék, német alatt volt 3 megye részére Alsó Kubin Turóc, Liptó, Árva. Rózsahegyit kétféle osztani. Surina Károly, ha biztosítanak állását költségeit popularis szolgabíró²⁹⁷
Popper és Zichy Edmond.
Bobro Porubszky Jenő, aljegyző trszтина j bíróság eljárásnak Matyuga János ?recurrált? Losoncra helyet adni kitűnő eszü fiatal népszerű, költség kell. Püspök, Császka kétszínű, fél.
Apponyi imádkozik
Grünwald Apponyinak zsarnok
-]47. r.] 8. Otthon²⁹⁸
9-kor Tvszék
11 — Lévy
3. — Pulszky
5. — Kende.
Blaunak írni.
Zamendy Janke ?Fanika? bl reclamalni
Regény correctura
Bucsi.
Elbeszélés, az órrgyilkosok.
○ Pipaégető tótok Liptoban
- [47. v.] Popper, Clanner Wirtschaftsath, belga bérlők, Schulhof A. ajánlólevele, moisis zsidó részvényesek, ?Schwarzenberg? fűrészmalom, Löwensteinné, bankár, cholera mind meghalnak. Clannert megcsalja. 20 millió, veres ház.bérlet örökár Eszterházy. Zichy Ferenc, zivatar tört fák, lengyel uradalom 54 ezer hold, Szepesházán 80 ezer fa első alap, E. Moric becsukatja, ?Schmerling? kibocsátja, ?Kairoba? szállítja ?száz komédiához?²⁹⁹
[Eszterházy] Móric nem fogadja Szögyényi József herceget

- [48. r.] Markfeld L. Dob utca 13. I. emel.
Haan Lajos Békés Csabai ev. lelkész.³⁰⁰
- [48. v.] Várady Gábor váltói³⁰¹
Sept. 27.	800
„	800
nov. 27.	150
Decz. 26	800
oct. 10	800
	3350
oct. 17	800
- Bercsényi notája³⁰²
Svihrovai nota Sv. magaslaton tul Bt megverték.
Liptói cigányok³⁰³
Pagonyiné Kerkapoly
- [49. r.] 3500
4000
27
- Hertelendy marsch Sz Iványi Márton
⊙ Debrecenben Sztiványinak Király Márton nem ad szállást schol³⁰⁴
Surina Károly Turdosin³⁰⁵ [ford. írással]
- [49. v.] Templom beolajozás
Coburg Nassau Württemberg ?foszniar?
Hannoveri ?Kirsner?
Daenemark Tyon
5 akó kutvölgyi siller³⁰⁶
3 „ „ „
16 „ orbánhegyi veres
66 „ fehér
5 kerti
- 95
- [50. r.] ⊙ Habsburgi gróf. Iktári B.

	⊙ Visszabeszéli a zugolyba		
	⊙ Az nem baj, ha te elkeseredel		
	⊙ Bevarratja a kabátjába a kártyákat		
	Nagy Ist.H. Jan 16. 1500		
[50. v.]	80 Alpesi egylet virág asztal alpese virágokkal ³⁰⁷		
	Kulcs előszoba I.rt ajtaja fölé téve. Ebédlőben salon kabát tiltva volt.		
	Andaházy Gézáné Liptó Seelnitz Bölcsháza		
	Joób Andaházy Albertine Proszek Liptó Seelnitz		
[51. r.]	81 Turnverein Corallok ³⁰⁸		
	82 ?Ebense? tok nélkül s még egy csomó pusztapapiros		
	83 Ischl faragványok		
	84 ?Gratz? iskola fotografia		
	85 Triest arany salakkal		
	86 Dél Tyrol ráma		
[51. v.]	68 Szerelem bol. ³⁰⁹	4.	4
	69 Kőszivű ³¹⁰	6.	10
	70 Eppur ³¹¹	5.	15
	71 Jövő század ³¹²	9.	24
	72 Fekete gyémántok ³¹³	6.	30
	73 Arany ember ³¹⁴	5.	25
	74 Enyim Tied ³¹⁵	6.	31
	75 Egy az Isten ³¹⁶	6.	37
	76 Névtelen vár ³¹⁷	5.	42
	Hogy szól	1.	43
	79 Szabadság a hó alatt ³¹⁸	4.	47
	Rab Ráby ³¹⁹	4.	51
	77 Kalandor ³²⁰	3.	54
	78 Görög tűz ³²¹	3.	57
	Virradóra ³²²	4.	61
	Emlékeim ³²³	2	63
[52. r.]	Életből elvesve ³²⁴	4.	67
	Szép Mikhál ³²⁵	3.	70

	Egy ember ³²⁶	I.	71
	Szegénység utja ³²⁷	I.	72
	Debreceni lunaticus ³²⁸	2.	74
	Csigák regénye ³²⁹	I.	75
	Mi lett a Tegeth. ³³⁰	2.	77
	Véres kenyér ³³¹	I.	78
	Észak hon[ából] ³³²	I.	79
	80 A kik kétszer halnak meg E. ³³³	IV	83
	— — M	3	86
	81 Péter Péter ³³⁴	I.	87
	Asszonyt kísér ³³⁵	I	88
	Targalyak ³³⁶	2.	90
	Szeretve mind a vérpadig ³³⁷	V	95
[52. v.]	69 Ung.Verein Berlin ³³⁸		
	zöld [album] ezüst a magy.kir. és kir. ő felsége az 1879 év apr. 24 ezüst magy.alkotmány tisztelete és hódolat a . . .		
	70 ?Halskam. . .? Öe u Ens.		
	71 elefántcsont album		
	72 Tirol ébenfa és fekete bársony szekrény		
	73 Bécs ezüst album áttört miniaturokkal		
[53. r.]	74 Währling album ³³⁹		
	75 ezüst angyalalak		
	76 Wien szekrény elfenbein miniatúr festmény		
	77 Lehrerin[nen] ?Cristolthon?		
	78 Öester. Lloyd szép miniatúr festmény porcellán festmény		
	79 Militär. . . Veteran.		
[53. v.]	1 Magyar alsó ház ³⁴⁰		
	2 Püspöki kar		
	3 felső ház		
	4 Fiume album rubinokkal		
	5 ?Chamka?		
	6 Deutschverein fehér		

- 7 Adel Böhmen smaragd szemek gazdag ezüst
?szine. .?
- 8 Bozen
- 9 Serajevo, csillag félholdon
- 10 Tirol Adel egyszerü
- 11 Niederösterreich szekrény ezüst fenn szobor-
csoport angyal, két gyermek
- [54. r.] 12 Lajbach veres bársony
- 13 Kereskedelmi kamara ezüst album
- 14 Lehrerverein Buda
- 15 Veres bársony
- 16 Prag Gewerb. . . .
- 17 L. . . . Sz. . . . Böhmen
- 18 Mähren ezüst album
- 19 chrysolitokkal
- 20 Mauer. . . . papir tok
- 21 Cseh Schützencorps album
- 22 Malta rend egyszerü
- 23 Karinthiai németség veres b[ársony]
- 24 osztrák püspökség
Krain ver[es] b[ársony]
- [54. v.] 25 alsó Ausztria városok szekrény festményekkel
- 26 Cseh jegyzők arany tábla
- 27 Prágai Landwirtschaftverein
- 28 Görz Gradiska
- 29 Alsó Austria henger aranyos
- 30 Croat.Slavin. album aranyozott tábla Genz
kiszf. . . s. . .
- 31 ?Bécs? festausschuss medaillon ezüst
- 32 Budapest medaillon arany
- [55. r.] 33 Brandschreungsanstalt ebenfa szekrény ezüst
- 34 szoborművek
- 35 Steiermark tok
- 36 Budapest album

- 37 Zágráb album kövekkel
 38 Krakko Universitas
 39 Triest album egyszerű
 40 Silezia album ezüst
 41 Troppau album ezüst
 [55. v.] 42 Brünn album
 43 Olmütz album
 44 Mähren album fehér
 45 Salzburg album ezüst arany
 46 Oberösterreich album email
 47 Linz album faragvány
 48 Czernowitz album ezüst
 49 Prag faragvány album
 50 ?Reichstag urak háza veres bársony arannyal
 [56. r.] 51 Krain fekete arannyal
 52 Adelsburg egyszerű
 53 Zara egyszerű
 54 Graz album
 55 Steiermark album
 56 Krakau
 57 La Madonna del Grandezza e del viaggio Ferdinánd magával hordta³⁴¹
 58 Pitti palota Rafael
 59 ?Szoldatics? papier kópé
 [56. v.] Szél
 volt haszna a kiegyezésnek
 Svábhegy Balaton [ford. írással]
 [57. r.] Degré Ugron
 Taly Hofman
 Törös Hro. .
 Somsich Péchy
 ?Murányi? ?Emich?
 Eötvös Lauka
 Károlyi Szily

?Beniczky?   ?Mihályi?
Pulszky   Horváth
?Szilasy?
Ráth
Pávay?

[ford. írással külön sorokba:] Kecskemét Alibunár
Halasi puszta Alföld Komárom Erdély Torockó
Tordai hasadék Bánya Vaskapu Tiszavidék Zirc
Debrecen Szepesség Kassa Bükk Táttra³⁴²

- [57. v.] 59 Horvát Slavon. szekrény³⁴³
60 Bukovina album
61 Lemberg album ezüst
62 ?Reichsrath? alsó ház egyszerű fekete bársony
ezüsttel
63 Galicia mint Kossak Julius festménye
64 Edeln Bar. I. . . typen, ruthen ebenholz

- [58. r.] 65 Dalmátia
66 Niederösterreich
67 Böhlm ?Landsrathausschuss?
68 Böhlm Bezirk
[ford. írással:] Lorántffy Zsuzsa sirja³⁴⁴
Káplány Antal Gyöngyösön Aradra tanárnak állami
gymn. magyar nyelv tanárnak³⁴⁵

[58. v.]	Stampfeltol Rab Rábyért ³⁴⁶	700	[ford. írás]
	„ német kiadás	500	
	egy kalandor „ „	300	
	Téli zöld	<300>	
	<Ráth szerk. Egy hajszál>	<450>	
	Deutsche Revue	150	
	<vidéki hirdetés>	<200>	
	Lloyd Rab Rábyért	100	
		<2700>	

Nv.	200	
Orggy	150	
	<hr/>	
	1850	
[59. r.] Abauj Szántó Gönc Vizsoly kik N. . . . ³⁴⁷		
Vilmán Kisfalu u.p. Vizsoly 3/4 II		
Szathmáry Miklós		
Rakovszky György Séta utca 3 1/4 II		
[59. v.] 1 Tisza ³⁴⁸	Adóra 250 ³⁴⁹	250
2 Andrásy	Hon Athenaeumnak előleg	160
3 Wenkheim	Üstökös Szabó B.	110
4 Szücs	Váltó törlesztés Pfeifer	150
5 Jaques	Majorosnak	25
6. Frecskay	vincellérnek	35
7. Reichsrath	Trézsi, diákért	10
8 Rachbauer	Bevásárlásokra	15
9 Bösendörfer	Sándornak kölcsön	40
10 Zamorski	vizvezetékért	10
		<hr/>
11 Teschenberg		805
12 Rosner	Házi kiadásra 16	100
13 Keztyüs	Bádogosnak	100
14 Ernyős	Kalaposnak	15
15 Magyar egyház	Életbiztosításra Hegedüs	150
		<hr/>
16 Német egyház		1170
17 Herz		
18 Polgármester		1170
19. Teschenberg		
[60. r.] [ford. írással:]		
Bins Szl		
Kofrányi Alajos Zohor Adolf ?Stomfa?		

(XXVI.) NOTES Z.

- [előzékl. 17 December ?Henry Karner?
 verso] 26 nov. ?Henry Karner?
 [1. r.] — Előre lándzsások¹
 — Had e Geld
 — <Miholka> Mihok ?Cosupech?
 — Ghyczy
 — Tordai laci konyha
 — Szalay Imre filoxeracsósz
 — Lenhossék
 Tisza
 [1. v.] I. Pulszky² o
 II Lukács m
 III Zichy Antal m
 1 Ballagi m
 2 Hunfalvi m 4 Lugossy
 3 Jókai m
 5 Greguss o
 6 Gyulai m
 7 Budenz m
 8 Vámbéry m
 9 Szilády m
 10 Imre ?
 IV Trefort m
 V. Horváth ?
 VI Szeder ?
 [2. r.] VII Botka ?

	11	Tóth L.	m
	12	Wenzel	m
	13	Csengery	m
	14	Ipolyi	m
	15	Brassai	m
	16	Kaucz	m
	17	Hunfalvy	O
	18	Konek	m
	19	?Rásky? I.	m
	20	Szabó K.	m
	21	Salamon	m
	22	Romer	m
[2. v.]	23	Szilágyi S	m
	24	?Henszlman?	?
	25	Knauz	m
	26	Fraknói	m
	27	Nagy Iván	m
	28	Pauler	m
	29	Pesthy Fr.	?
	30	Stanek	?
	VIII	?Korzimics?	m
	IX	Haynald	m
	X	Hollán	m
	XI	Jedlik	m
	XII	Kmeti	m
[3. r.]	31	Ternay	m
	32	Török	m
	33	?Nendtvich?	m
	34	Paczák	?
	34	<Stonk>	
	35	Szabó	m
	36	?Vécz?	?
	37	Krusper	?
	38	Than	?

	39	?Hadady?	?
	40	?Kalckhun?	?
	41	Lenhossék	m
	42	Frivaldszky	m
[3. v.]	43	Margó	m
	44	Szily	?
	45	Hen[lszman]	?
	46	Sze[merc]	?
	47	?Bakonyi?	?
	48	?vörös bársony?, nagy ezüst? csattal zománcos Kerkapolyék a kávé házba visznek	
[4. r.]	II	Bucsynak pincekulcs ³	
	I	selyem rekli	
	II	Lévayhoz menni	
	I	Taka p központi II	
	I	fizetni szerkeszt[őknek]	
	I	Jankó, Tahy	
	II	Zamorsky	
	II	Lloyd	
	II	Mente	
		Blau	
[4. v.]	...		14 ik 9
		málha	14
		ki kocsi	3
		gőzös	17
			<hr/>
			48

Terbócz István fogalmazó a honv. min.⁵ —

- [5. r.] ⊙ Teleki Imre, Döbrentei az én pricipálisom, nagy számár, de én m[ég] nagyobb ?vagyok?⁶
Győrffy János N Perkáta elemi tanító
Alkér tan. Népvilág 5 p⁷
- [5. v.] ?Leni? vidéki albán catholicusok elle?nzik? Mont[e-negro?] ellen

- Utoljára egyeztünk bele
 Visszaütöttük a ?rémület? után kárpótlást.
 Mi az albanok ellen nem léphetünk fel fegyveresen
- [6. r.] nem leszünk Mont. sergei, katonai interventio ellen
 — Monten[egro] csak a tengernel kéri segíty
 nem a törökök de az albanok ellen
 ?Dubr.? bomb. ki volt zárva
 pour jamais f. . . . ?dem. . . . ?
- [6. v.] Sultán maga akarta általánosítani a ?localizált kér-
 dést?
 Orosz O. a Skatin keleti határ kérdést felveti
 akkor megint a porta állott elő⁸
 ⊙ zsidók József csász. idejében ezredet képeztek de
 nem
- [7. r.] ⊙ mertek átmenni a hidon, kérték, hogy ?szolga-
 biró? adjon ?melléjük? pandúrt
 angol ?járulékok?
 ⊙ Karácsonyi ?táblabirósági? titkár, Párisban nem
 tud fr.ul egy gatyában megy le a vendéglőben kö-
 pönyegben ?hosszuszáruval? sétál végig a boule-
 vardon a
- [7. v.] — Melyik ?közülünk? a bölcs, melyik a bolond?⁹
 — Ugyanazt az okoskodást, a mit neki mond a
 nő, ő elmondja a leánynak, ezt kihallgatja a nő s
 ezen jó dühbe⁹
 — Bolond találja ki, hogy balrul jobbra kell azt
 olvasni⁹
 ⊙ tej piacon sorba kóstolja a tejeket cipóval,¹⁰ az
 anglust megkinálja paprikával papirosbul, színházban
 kiüti a ?muzsikus? kezéből a hegedüt, nem tudja
 kinyitni az ajtót
- [8. r.] ⊙ most keresnek egy bolondot a ki a nagy ?kocát?
 kihuzza a kutból
 ⊙ A nemezis Verh[ovay] és Bartok, Bittó és Széll K.

- Zsido és keresztyén addig capacitálják egymást míg egyik keresztyén lesz a másik zsidó
- [8. v.] nem olvastják de árverezik
fénykép katalog
Iparmúzeum és Országos Képtár, személyben egyesítve, de facto kettő eldugott mérföld mutatók, az alsó udvarba fedett ?árusháza.?
- [9. r.] ☉ *A nemzet nagy napja feljött nagy apja*
Vadnay	750 ¹¹
?Csávolszky?	1450
Bartok	1000
Csiky	500
Ágay	720
Brody	13080
Tóvölgyi	2110
Lukács	1140
Szigeti	800
Teleki	900
- [9. v.] ?Doda? ellen Tatáng Károly¹²
Örvényesi jegyző Molnár János, ?Akaliban? Aszófő
stb nevezetes kmánypárti kortes¹²
36	5420	15
	38	
	18	
- [10. r.] Kézdivasarhely 4 tisz. példány¹³
Cofalvi lelet arany csákány régi gubern. akták¹⁴
Kállay ?értekez? bécsi m. . .
- [10. v.] [üres]
- [11. r.] 46. 2¹⁵
15. III r. érdemjel
32. z. éljen a magyar
16. huszár ezred Vessen a ki bánt
17 Bocskay csap. . ha Isten velünk ki ellenünk

54. z. Szabadság vagy halál, hazáért és királyért, 22
 [11. v.] 36. zaszlo
 34. z.
 6. z. éljünk haljunk bár de győzzünk
 98. z. itt az idő most vagy soha
 védj hogy megtarthassad
 2. z. királyért, hazáért szabadságért
 62. z. Branyiszko
- [12. r.] Alban ?mozgalom?¹⁶
 nem ?kívánja? senki a portától hogy maga erővel
 foglalja el az átadandó Hercegovina kitl. . .tát
 Dietrichnek almát megköszönni
 40
- [12. v.] ?Harabasevszky? Henrik adó felügyelő tanácsossá
 emelendő Veszprémben¹⁷
 <Asztalos Aba 12 éves>
 Schäffer . . and Frölich
- [13. r.] Báránra ?kerül? Nadányi¹⁸
 Szunyogh Berti Pályiban¹⁹
 Th . . . ld n[em] akar irni kell neki
- [13. v.] — Lonyay Gábor Nagy Mihályi²⁰
 ?Tallya? folyam adóhatralék pénz. ügy min.
 ?Tallyaiak? közlekedési min. távirdai állomás
- [14. r.] <Tallyaiak dohánybeváltás, telegraf> adó
 <gr. Szirmay Szerencs Legyes Bénye dohány>²¹
 Felvidéki Közlöny
 ?Ráday? Schwarzenberg . . N! Erz[herzog] Ludv.
 Victor
- [14. v.] Népvilágot ?küldeni? Kiskomárom,
 Galambok
 ?Komár város?
 B Magyarod
 Koros Garaboncz
 községi jegyzők

- Körmendy Sandor
k. jegyző Galambos Népvilág 5 péld.
- [15. r.] <Batthyani Zsiga fia Szentgrót Körmend Csá-
kány>²²
Szél Ignátz Szombathely alispán²³
*A taro sed non a mensa*²⁴
Székely das ist maculatur, öcscsének
- [15. v.] irt levelet ád protectornak, folyamodás helyett
Petki [tisztartója] beköt. . istállóba huszár Petkinél
ítélő mester ?fokhagyma?
- [16. r.] NKároly Latinovics László²⁵
<Szilágyi László arckép>
Körösy Sándor²⁶
Esztergom vasut²⁷
Földváry István jegyző
- [16. v.] Kükmezey tokaji telek könyv vezetőt v[agy] hagy-
ják Tokajba v[agy] tegyék át Ujhelybe — 32 éve
hoggy szolgál²⁸ [idegen kéz bejegyzése]
Márffy, Tállya 60 ezer ft 3 év alatt adó
- [17. r.] Szomjas Józsi Banknál expert
Csongrád Eder István²⁹
?Szathmáry Miklós? Gönc Vécsey Ecsed szbiró szbul,
főispán lépjen közbe, Héberck sok száz³⁰
- [17. v.] ?Fertois? izgatása ellen a papságot felhívni hirlapba
írni
— Popovics ?van M. vecán? Rohonczynak rác
kortes vezető³¹
- [18. r.] *Századok 1881 Jan Febr füzetek*³²
NMihály Zemplén³³
?Potoczky³⁴
Tisza Szóljon Vay Sándornak
- [18. v.] Füredi dalárda
24 gyereke ?Veszprém?
24 gyerektül fog. . .

- Kisovich József kanonok apát vaskorona tulajdonos
 új temető részére
 Magyar Jóska
 <fu> tapolcai oláh cigányok elhagy[ták]
- [19. r.] szép fiu, azt tudja, hogy Joska most jól énekel,
 vincellér
 ?Rády. . ? Vác püspök kurat. . . k feloldása³⁵
- [19. v.] Virter Bertalan } kanonok
 Markovich Lázár }
 Benkár Dénes
 Gosztonyi János
 Rudnay József
 Procopius Zsigm.
 Bernath Gyula
 Szalacsy Sándor
 Podmaniczky Levente
 — Geiza
- [20. r.] Seggesváry Jenő
 Rethy polgarmester
 Reiter híres kocsi gyáros.
 <[olvashatatlanul lehuzgált írás]>
 Szantay törvényszéki biro
 Dr. Kis J (*Pronay* ftitkar)
 Latinovics Albin
 Krenevics Ferenc rajz tanár Süket ?néma?
- [20. v.] Seredy Geiza könyv nyomda tulaj.
 Ujvárosy József birtokos Uzon
 ?Minden? kanonok ?főúr? asztalán
 Egyen. . Fő. . . . .
- [21. r.] 1 hivatalnokok eltemetése ?Pauler?³⁶
 2 Beöthy Ákos³⁷
 3 ?Künle? Kovászna³⁸
 4 Nemes Vince. Korhely
 5. Nvarad? Programbeszéd?³⁹

6. Kolozsvár
 7. Szotyori
 8. Geréb János
- [21. v.] Talian József tvirda tiszt. d. u. Sz. a⁴⁰
 Tk 250 K 381 B <411> H 206
- [22. 1.] — Párt elv nélkül⁴¹
 — Megtagadja Kossuthot
 — A demokraciát
 — Az emberi egyenlőség
 — Calvint és Luthert
 — A chauvinismust
 — A magyar nemzetiség[et]
 — A megyerendszert
 — Egész ruhafogas szegre agg. clvekből
 — Bank, vámügy, hadügy
 — Függetlenség
- [22. v.] — 148 kerület 300 ellen
 — független egyértelműség kell
 — Tisza után jönne Senyey
 — Kinevezés administr.
 — Megyerendszer. Zimony vasút, honvédség
 — Pulszky, baklövések
 — Nagy emberek, középszerű emberek
 — ?rakja? muzeumába
 petrifikál ?nagy ember?
- [23. r.] — P. ?fellépése? fényes ?bizonyíték? kor szellem. . .
 — Törökök tarisznyája
 — Nagy ?dolgokru? nem lesz szó, hanem vissza-
 bályozás, iparügy
- [23. v.] 1 Tisza⁴² Vidliczkay
 2 Pulay⁴³ ?Veszter?
 3 Pauler⁴⁴ Pulszky
 4 ?Bottka? ?Döm. .?
 5 Kármán⁴⁵

- 6 Beniczky Gyula⁴⁶
 7 Perényi Zsiga
 8 Szontagh Pál⁴⁷
 9 Matlekovics S.⁴⁸
- [24. r.] 10 Teleki Domokos Deés⁴⁹
 11 Engelmayer Lócsé⁵⁰
 12 Andrassy Tivadar⁵¹
 13 Probsztner⁵²
- [24. v.] Pénzügymini. . . Catasteri munkák 17 szavazat
 273 Ferenc hivatalnok
 Madarassy
 ⊙ Párbaj syphonra.
 két versenyző színésznő
- [25. r.] Fésű⁵³
 Révay utazás
 ?Mérey? Tiszát megtudni.
 fakenőcs
 szemüvegek, bicska
 Matuska.⁵⁴
 — Káldiék
 Kabátszövet otthon áttört barna abrosz négy fiókos-
 ban van nagy quadroplan
 butorszövet világos
 régi mosdók négy quadrop.
- [25. v.] Svábhegy, fekete szalma kalap chiffonban⁵⁵
 Trézi szövetet hozza
 ⊙ ?Fabin? az öreganyja képét kapja feleség jelöltül
 ⊙ Szigeti Bánkban meg a macska
- [26. r.] September 15⁵⁶
 Promenadgasse ?4?
 St Paris Redlich David 1000
 Sep. 16. Gänger Külső Döbutca 35 1000
 Sept 16. ?Pest? 1000
- [26. v.] — I principi sono partiti ?rimasero? qui i conti⁵⁷

- Morte il Re, il vice Re ?rimase? la republica⁵⁸
- Venere dei Medici.⁵⁹
- ?Holteinek? dráma tárgyat ajánl a cseh ?wirslis?⁶⁰
- ?Cirillisz? Albertnek, fél korm. nappalra egy az éjszaka
- ?Karstok? Buccarinál⁶¹
- Tengerfenék napsütött⁶²
- tengeri sül fürdőknék
- meztalált esernyő.
- feltalált öcs és bátya
- Thierry
- [27. r.] Hic⁶³
- Prope? Marengo?
- XVIII Kal. Jul.
- Anno MDCCC
- Bonapar [te]
- ?Primus Consul?
- Gallicae Reipubl
- exercitum. . . ?duae?
- victoria parta
- [27. v.] – Rudolf hallja azt a svábot
- Szentnek 20 font viaszgyertya
- 4/5 bádóg és homok⁶⁴
- nők cepelnek terhet⁶⁵
- Correggio Leonardo, szobrok festmények.
- Rozmaring bokrok⁶⁶
- Horvát Fiume.⁶⁷
- Lorettói kápolna, térden körüljárják⁶⁸
- Votiv kép fotografia.⁶⁹
- Lavinába esett, felyül jeges medve fenyegette, votum.
- Szalonkák itt telelnek.
- Chersonban nincsenek mérges állatok.⁷⁰
- [28. r.] – Rozmarinszesz

- 48-as zászló
- Repce, verebek.
- Tizenhat perroleum hajó
- Kávéhajók 1/2 millio
- Torpedógyár anketja bevall 1/2 millió tiszt.
?jövédelmét?
- [28. v.] —29. r. [üres]
- [29. v.] Gulyás jó hogy nem jár templomba
Tisza
Horváth ?Lázi? vagy nem tiszteli a fejedelmét vagy
?egyét fejüen?
mind a kettő egyenlő hiba
- [30. r.] Lyon-Caen testvérek Albert Cahen [idegen kéz be-
jegyzése]
- [30. v.—71. r.] [üres]
- [71. v.] Toth János
votivképek⁷¹
?szűzikoszorúk?
repülő hal⁷²
két fecske, tengeri⁷³
tengerben folyó
sötétkék sáv a tengeren⁷⁴
órnélküli falu⁷⁵
francia emlék, nő kolostor közepette.⁷⁶
Frangepáni vár.⁷⁷
- [72. r.] — olajfaerdő, öböl ?szélén?⁷⁸
— Borától kopárra pusztított hegyoldalak, még
moha sincs⁷⁹
— Hétszáz éves fa⁸⁰
— A két jó barát Mirasassi
— A pörkedvelő, ki a leánya ellen egyesül az ellen-
ségével
— Az elveszett matróz telke
— Delfin gyerekekkel játszik.⁸¹

- Zrinyi várában sub rosa terem. Frangepán⁸²
- Térden mennek fel a Lorettói templomba 300 lépcsőn
- [72. v.] – Nem látni papot, zsidót, katonát, cifra nőt az utcán
  - Eladó templom temetővel együtt⁸³
  - Az olajat kősziklában tartják⁸⁴
  - Köveket hogy üritik ki hajóbul
  - Skorpiók, viperák, salamander
  - Rhénusi lazac
  - Fiumében nincsen koldus, Susakban már minden lépten van
- [73. r. – 81. v.] [üres]
- [előzék. r. a notesz másik végén] 1642 50
  - 2 1/2 pf.
- [106. v.] – <[olvashatatlanul lehuzgált 2 sor]>
  - Szépség és erény⁸⁵
  - babér és rózsza koszorú
  - Szoktatják az emberi nyomort megismerni
  - <nincs kenyérünk együnk zsiros kenyért>
  - <[olvashatatlanul lehuzgált sor]>
  - Nem csak ágyukkal viselik a háborút
- [106. r.] Tiszáné⁸⁶
  - Zichy Pálné
  - Eszterházyiné
  - Zichy Nándorné
  - Szapáry Gyuláné
  - Kralovánszkyiné
  - Kármánné
  - ?Szathmáryné?
  - Bohusné
  - Andrássyiné
- [105. v.] Adlerné
  - Edelsheimné

- Ivánkáné
 Károlyi Istvánné
 Ráthné
 ?Schnirczné?
 Coburné
- [105. r.] Zichy Antal. Tab.⁸⁷
 Politzer.
 B. . . . Szalay ellen
 Karád Tihany Kiliti Zamárdy
 Enying Szücs lelkesz
 Lepsény Mányay tisztartó
 Purgli, KSibó
 Zirc Supka ?Ányos? Hunkár⁸⁸
- [104. v.] Sztgrot, Bessenyei⁸⁹
 Roboz
 Löwinger
 Ujfalussyné
 Fogorvos⁹⁰ ismét
 Casino
 Pulszky
 Hummel Lloyd
 Schlafrok
 Nóm pénzét
 Spárga
- [104. r.] ☉ Szlávny zsinagoga
 Kochmeister
 Kiskörösi eljárás b. ságért folyamod Bogárdy János
 Félegyházi j. b. jegyző 5 év óta 17. nov. pályán⁹¹
 Pauler⁹²
- [103. v.] <Csorna Vince Veszprém ügyész>
 Bánffy polgári iskolai igazgató
 György Etelka
 Bésán féle alapítv.⁹³
 III. képezdész Lukács Ferenc, Somogy

- György Aladár
- [103. r.] Véghelyi közigazgatási bizottság
 <Suess és szűz>
 Vágvecse. Markt
 Jánosi János ujlaki pléb. . .
 Mesék kiszabás
 végrehajtók a legnagyobb szélbali kortesek.
- [102. v.] Zichy Ág. vadászati adó
 ?Szencen? csend van
 Szombathelyi László
 Andaházy László⁹⁴
 Igmánd Ghyczy Jozsi Ordody sógora⁹⁵
 Ekel, Zámory Béla
- [102. r.] Zámory Zirc Hunkár ellen⁹⁶
 Schedlmeyer ?Mór? 7743I. V. ügy osztálynál NB.
 Medgyesi és marosvásárhelyiek ?kikhez? semmi köze
 3600
 Pannonia Nagy Lajos
- [101. v.] Csiky tanár
 S. Szentgyörgyi Tiszának átadtam Erzsébetv. ?arany-
 bol? Daróczy veres + levél
 Sármir József nszombati polg. mester +
- [101. r.] Esztergom⁹⁷
 ?Kruplanicz? Kálm[án]
 Nieder[man] Pál ügyv. — elnök
 főispán felszólítás
 Palkovich Hazay helyébe Bátorkeszi
- [100. v.] [üres]
- [100. r.] Kétséges de szükséges⁹⁸
<Bobró> ⊙	14 Kubin ⊙
2 Szeged I ⊙	15 <Sz. Endre>
3 <Arad>	16 Zenta ⊙
4 Ujfalu ⊙	17 <Tápé>
5 Csongrád ⊙	18 <Ipolyság>

	6 Egerszeg ⊙	19 Körmen
	7 <Karánsebes>	20 Csákvár ⊙
	8 <Szigetvár>	21 <Lengyeltóti>
	9 <Kaposvár>	22 Pest Ferencv ⊙
	10 <Sziác>	23 <Szent>
	11 Ujvidék ⊙	24 <Bakta>
	12 <II Szeged>	25 <Szilágy Somlyó>
	13 <B. város>	26 Hmvsárh. ⊙
[99. v.]	Biztosra vehető	
	1 Gödöllő ⊙	13 <SzászSebes>
	2 <Ugra>	14 Lőcse ⊙
	3 Enying ⊙	15 <SzLőrinc>
	4 <N Kanizsa>	16 <N Igmánd>
	5 Veszprém ⊙	17 Tab ⊙
	6 <Jákóhalma>	18 <Halas>
	7 <Köbölkut>	19 <NVázsony>
	8 Debrecen ⊙	20 Ilcfalva ⊙
	9 <Józsefváros>	21 <Tapolca>
	10 <Zirc>	22 <Szécsény>
	11 Kassa ⊙	23 Pápa ⊙
	12 <Szfehervár>	24 <Galántha>
	<13 Belváros>	
	<Szfehervár>	
[99. r.]	25 Ócsa	
	26 <Eger>	
	27 Oláhfalva	
	28 <Cegléd>	
-
- Harmónium feladás Visontainak
Váal wim pfenne
- [98. v.] Paks esperes Stullenberger József kitüntetéses⁹⁹
Tisza Albumra b. Wodjaner <Béla> Albert
Ordodynak Baly fogalmazó előmozdítás. Zala¹⁰⁰
Muraköz Vidovecz vásárért. Kemény
- [98. r.] Kanizsa¹⁰¹

- Letenye¹⁰²
 Erdélyi Mihály
 Tót Szerdahely¹⁰³
 p. és táv. Mura Keresztur
 Zala menjen előre
- [97. v.] Lendva¹⁰⁴
 Lenk Vesztern paktálni Baksa
 Letenye¹⁰⁵
 Kanizsa¹⁰⁶
 Csáktornya¹⁰⁷
 Theill Istv[án] k. ü. Erzsébetv.¹⁰⁸
- [97. r.] Csáktornya¹⁰⁹
 Merkli Antal Zala Sz. Mihályi pmester
- [96. v.] Zala Egerszeg¹¹⁰
 Moór Szögyényi templom Trefort
- [96. r.] Baksa¹¹¹
- [95. v.] Schön Vince
 Dézsi telekkönyv vezetői v. Szamosujvár áthelyezés
 Most BánffyHunyad.¹¹²
- [95. r.] Zirc¹¹³
 Bulla prior Teofil
 Cohnnak irni ne jöjjön 12-kor
- [94. v.] Fehértempl.¹¹⁴
 Baray Kajetán polg. mester derék ember [jobbra
 keresztbe írva] HON¹¹⁵
 Dr. Reisinger plebanus dékán
 Siegl Ferenc borkereskedő E.
 Nadaskai Márk Tvszéki elnök E
- [94. r.] Barcs
 Majlátnak erélyesen irni
 Lévára Ordody Gy. . . . gy. . . .¹¹⁶
- [93. v.] Somogy
 Kelemen Lajos
 Inkey Jozsef

- ?Horos Bertalan?
- [93. r.] <Svetenay>
Rosu. Perján
?Palikucsenegi?
Bissingen¹¹⁷ [keresztbe] Szászka
Fülek ha Bén[iczy] nem akkor ?Plachy? József
szolgabíró¹¹⁸
- [92. v.] Losoncban
?Pronay? Pál függetlenségi elleni ?Forgách? vagy
Pokorny Gusz[táv] korm. párti¹¹⁹
Bgy. Szontagh¹²⁰
Sziráki Plachy¹²¹
- [92. r.] Ocskay? megittatta az ökröt?
?Manestben? Szert. . .
Krausz Szakolca¹²²
- [91. v.] Zarka Kálmán v. M. Komaromi jegyző, pénzügyi
fogalmazó, Veszprém, vádolják katonaságtól elszö-
készel 16-án kerülne, vissza lett vonva.
- [91 r.—90. v.] [üres]
- [90. r.] Kis Cell
Fakh Károly¹²³
Fuchs
Poor Esztergom¹²⁴
Ordody Pali Tata¹²⁵
Cs. . . . t. . . . örökös
- [89. v.] Boross Mihály szarvasi tanító süketnéma fiát Vácra
felvetetni kéri folyamodás Vácott az igazg. az idén
első . . . . be 11 éves.
- [89. r.] Valószínű¹²⁶
1. <Kis Cell>	16 <Halas>
2. Szeged III	17 Debrecen
3. Sz. Somlyó	18 Illyefalva
4. <Radna>	19 <Sz. Somlyó>
5. B. Jenő	20 <Dédes>

6	⟨Ugra⟩	21	<i>Pápa</i>
7	<i>Enying</i>	22	<i>Csákvár</i>
8	<i>Csongrád</i>	23	<i>Szalonta</i>
9	<i>Z. egerszeg</i>	24	⟨Galántha⟩
10	<i>Veszprém</i>	25	<i>Ócsa</i>
11	<i>Pécsvárád</i>	26	⟨Lengyeltóti⟩
12	<i>Ujvidék</i>	27	<i>Tasnád</i>
13	<i>Kubin</i>	28	<i>Pest Fer.</i>
14	⟨Sz. Endre⟩	29	⟨M. Sziget⟩
15	<i>Tab</i>	30	⟨Nkanizsa⟩
- [88. v.] *Lehető*
1.	<i>Peér.</i>	15	⟨Görgő⟩
2.	<i>Gödöllő</i>	16	<i>Zenta</i>
3	⟨Böszörmény⟩	17	⟨SztLőrinc⟩
4.	<i>Eperjes</i>	18	NIgmánd⟩
5	<i>Ujfalu</i>	19	⟨NVázsony⟩
6.	<i>R. Szombat</i>	20	<i>Hmvásárh.</i>
7.	<i>Abony</i>	21	<i>Debrecen I</i>
8	<i>Pécska</i>	22	<i>Oláhfalv</i>
9	⟨Szliács⟩	23	⟨Nyiregyháza⟩
10	<i>Bárán</i>
11	⟨Szfehérvár⟩
12	⟨Bpest Belv.⟩
13	<i>SzSebes</i>
14	⟨Tiszahát⟩
- [88. r.] *Valoszinü*
31.	<i>Eszterháza</i> ⊙
32.	<i>Szabadka</i> ⊙
33	⟨Karcag⟩
34	<i>Bpest IV</i> ⊙
- [87. v.] [üres]
- [87. r.] *Schlagerék 70 Sugárut II. II a.*
- [86. v.] *Pártok szemközt.*¹²⁷
- Habarék, személyek érdekei, visszatérők.*

- Függetlenségi. Szavak!
 Mi a mit tettünk
 Közjogi alap, bunda
 francia haboru
 hadügy
 progesto.
 külpolitika mienk
 ellenzéké
 belpolitika, financiák
 ellenzéki
- [86. r.] vasutak, politika
 ellenzéki
 kereskedelem
 bankügy
 vám szerződés
 tanügy, vallás, polg. házasság
 igazságügy
 rendőrség
 pénzügy, deficit rente.....
 szélbal függetlenségi terve
 bankjegy, vámügy, hadügy
 tiz év mulva
 quota soha sem
- [85. v.] Erőszakkal lehet
 48-ban is ez volt a ?lázas? oka
 Erdély gondolja meg
 ?Ilzebill?
 van jó és erős kormány
 Bajokat hogy orvosolnám
 Nem ámitok, de ígérem, hogy iparkod... ?népe?
 felviruljon
- [85. r.] László Lukács ifj. önk. elnök *Ilyefalván* [ez a sor
 idegen kézírás]
 Füstös ők, nem választók képvisel

- gyümölcszedő
- [84. v.] Török gazdag lakomája
vetéseket megőrizük
Miért fizetjük az adót
Miért pártolom én ezt a kormányt
Ha ezt megbuktat[nák] semilyen kormány se lehetne
- [84. r.] Kézdi vásárhelyi iskola elhanyagolva
Zöld Sándor. Bpsten polgári iskolába, hatan van-
nak 3 ker. . .
1 tanító egyetemi stipendium kell¹²⁸
- [83. v.] Egy méhkas megtöltés n[em] sasok, hn méhek
- [83. r.] — Az ellenségck fejei a ház előtt nagyanya fejé
kívül a házon¹²⁹
— Erdők batár, mangalica wellingtonia, rózsa
— Római kapu¹³⁰
— Római fal¹³¹
— Trieszti lap még is csak kiadja
— Torpedo lancierozás
— Egy város 25 forintért¹³²
— Morestik
— Két hajóskapitány egy hajó
— Deli Fiume
— Két vén ?kisasszony?
— Vén asszonyság a ki 30 év óta várja a kedvesét
- [82. v.] — falu bolondjai
— A zsiraff
— József herceg paraplé adó
— A cápa, egy pásztor két juh, két delfin benne.¹³³
— Paraziták. Részvénytársulatok. Laibach 2500 f.
Bécsben ?polatres?, kitömés Polipus hogyan fogják
le, gyerekeket üldöz, visszatér a prédára, állkapcsa
leszakítva.
— Tehenek átúsznak a scoglioron s visszaúsznak¹³⁴
- [82. r.] — Wacht. Smyrna orosz tiszt fele

Dentalet kihoz, a kit egy cápa üldözött, az ijedtében
meghalt kertész, a kik segített a megsebesített ten-
gerésznek¹³⁵
Litrov¹³⁶

(II.) N O T E S Z

- [előzék]. v.] Insignae eius est vir militare, dextra manu frame-
am vibrans, sinistra vexillum rubrum in altum tenens,
in altera parte clypei stat tormentum praegrandi
magnitudinis¹
- [1. r.] Neuc Bars ?1640? [a lap felső szélén, alatta kétkeresztes
torony felső része ceruzarajzban, alatta kőfal. Ez alatt:]
<varosháza tornya>
<Nagytemplom>
Nagytemplom toronyhegye²
- [1. v.] [ceruzarajz: köríves boltozatos kapubejárat, az ajtó
előtt a kilincset megnyitni akaró nőalak hosszú haj-
jal. Előtérben két felől bokrok. Az ajtóhoz lépcsők
vezetnek.]³
- [2. r.] Biró megszopja a malacfarkat
A medvetalp⁴
A visszaszerzett ágyúk
Páncélos lovagok az ajtók mondatai felett ágyúkkal
A palócok keresik az aranyakat a lakomán levágott
urak zsebében
- [2. v.] [Vázlatos ceruzarajz. Női portrait régi magyar ruhá-
ban, nyakán körfodor, fején párta. Fialat leányarc]⁵
- [3. r.] Zwinger
Mednyánszky Hormayr⁶
Eperjes Szirmay ?Bibliothek? die Nymfa v. Kraszna-
horka

- [3. v.] [ceruzarajz: négyszögű, kupolás ablaktalan épület. Előtte jobb szélén térdeplő alak, első oldalán lelakatolt vaspántos ajtó, baloldala díszes vasrácsozat, középen felül kis haranglábféle.]⁷
- [4. r.] Achatius thurm
Izak
36 különféle, talán stilizált betűjegy, ugyanigy a számok 1—6.⁸
- [4. v.] [ceruzarajz: középen magas kétablakos ház homlokzata, jobbra és balra tőle romok, körülvéve cserjékkel, előtérben két fiúcska pad körül játszik. Alul:]⁹
Torony, védtorony, lőporos
- [5. r.] Nagy klastrom ?jeruch?
?Akadt még? öreg ember, a ki a jégbarlangba bement ?Hanneshohénál? jött ki¹⁰
Neagy Isten
Aszszony, a ki a kuruc vezéreket karikirozza.¹¹
- [5. v.] Kolostor szeglete
[ceruzarajz, megfelel a címnek]
- [6. r.] Krasznahorka volt a megye székhelye¹² (Sthymmel Samu Rozsnyoi pmester) Andrásy Keresztes Kata mellé temettette magát.¹² Kisértet jelen meg s ettől úgy megretten, hogy minden vagyonát keresztyén foglyok török rabságbul kiszabadítására hagyta¹³
- [6. v.] [ceruzavázlat: három emeletes ház homlokzata. Alatta:]
Herman ház¹⁴
- [7. r.] lábasház
E mellett volt a protestánsok titkos temploma [a köv. l. rajzára vonatk.]
- [7. v.] [ceruzavázlat: kétemeletes gyámfalakkal támasztott ház, a gyámfalak közé esnek az ablakok, a kapubejárat.]

- [8. r.] Bebek Karola
 a sas körül Pro Gloria et patria [felirat, alatta vázlatos rajz: díszes főveg]
 Rákóczy Ferenc tábori zenészeinek a porosz király ajándéka
- [8. v.] Lőcse [alatta ceruzavázlat: a város távlati képe mögötte hegyvonulat, mindez tussal kihúzva, az előtér fenyves, egy talpas ágyú lövéssel egészen elől.]¹⁵
- [9. r.] Jégbarlang, csillámló jégtörés mint a drágakő, jég-réteg ?alatt? sok . . . .érc¹⁶
 A fenyőerdő tavasszal világoszöld
- [9. v.] [ceruzavázlat: város látképe, talán Lőcse?]
- [10. r.] ?4? Béla Sátor hegy körül kerítve kővel
 Terra[m]qua[m]ego creavi, nec Deus eripere potest, most is hegedülni jár a szelleme ügyvéd volt¹⁷
- [10. v.] Thurzó ház¹⁸ [alatta vázlatos rajz: szép reneszánsz ház homlokzata Lőcsei Thurzó-ház]
- [11. r.] medvevadász ?szép? volt kigyó kiakar jönni a fából
 Cimerek sorban templomban üres rámpák higgy remélj szeress¹⁹
- [11. v.] [Ceruzarajz: emeletes ház homlokzatrészlete erkéllyel, mellette ablakon kinéző leány, az erkély rácsán cica]²⁰
- [12. r.] R. kardja
 szőnyege Szirmayné citromfa botja²¹
 Reges pyramidum egyipt[i] conditores absor[bsit] oblivio ?Justorum gloriam grata servat memoria²²
 Tüzkötegek szurkosok
Második felesége Árva Marcsai Mária
 Schulcz ostromolta²³
 Tököly
- [12. v.] [ceruzarajz: leányalak szép régi magyar főuri ruhában pártával]

- {13. r.] Kuruc süveg [alatta ceruzarajz: süveg két tollal]
és allonge paróka
kuruc kalpag
- {13. v.] [ceruzarajz: férfi portrait buzogánnyal]
- {14. r.] [üres]
- {14. v.] [ceruzavázlat: kuruc vitéz]
- {15. r.] Rákóczy szekrénye²⁴ [alatta ceruzarajz díszes szekrényt ábrázol]
- {15. v.] Hegedü drótokkal [alatta vázlatos rajz a jelzett tárgyról]
- {16. r.] Andrassy Péter 1570 fiával együtt erővel megtartotta a várat kijött Erdélyből²⁵
Császári zászlók is vercesek
Sztracsnói völgyben sziklakapu²⁶
- {16. v.] [ceruzavázlat: erdős, hegyes táj, a sziklákon hordó alaku átvágás, benne emberalak bottal, valószínűleg az előző lapon jelzett sziklakaput mutatja]
- {17. r.] A jeruzsálemi ?zárda?
kegyes mondatok és allegorikus képek az ajtók felett
Rakoczy dobosa²⁷
Jó urunkra feltám[adtunk]
Semit nyertünk, csak vesztet[tünk]
Magyar ?bortul? elmaradtunk
országunkból kibujdostunk
uj királyunk jó asszonya
?Lengyeleknek protectora?
?Hűségünk nyomor...?
avar . . . . . ugy doboljak
- {17. v.] [ceruzavázlat: kuruc főúr portraitja, mentéje panyókán]
- {18. r.] Reichstadti herceg
Klastrom falába befalazott pár emléke²⁸
lófejű kürt Andrassyaknál
gesztenyeszinház

- [18. v.] [ceruzarajz: épületsorok 2 csúcsíves fülkével felettük egy női és egy férfi fej domborműve. Alatta írás:]
Egy befalazott pár²⁹
- [19. r.] Zboró Rákoczy Seredy 30 ezer arany egy évből
verve ?Bártfa? megüti guta, elválva ?várátul?, öt
oszlopos emlék
- [19. v.] [ceruzavázlat: várkapubejárat 4 emberalakokkal]
- [20. r.] Megfőzeti a békát fazékban
Wenn der Graf kann fressen, kannst du auch
300 punch
Gyöngyösi Andrassy István idejében alispán volt
főispán, Charikleát neki ajánlotta³⁰
- [20. v.] [ceruzarajz: hegyen épült várkastély, valószínűleg
Krasznahorka]
- [21. r.] Fischer predikátort szélső bástyáról dobták le³¹
-
- Császár pert indit Jesus nevében az ész előtt S J.
silentiumot kap Római ?csász, kir.?
?Török assz?
?Magy tánc?
Érd. . . es
- [21. v.] [ceruzavázlat: boltíves ház belseje]
- [22. r.] [ceruzarajz: díszkapubejárat bokrokkal szegélyezve,
fölötte 3 szobor]³²
- [22. v.] [ceruzarajz: várkapun keresztül kilátás az udvarra,
erkélyre, vasrácsos emeleti ablakra]
- [23. r.] Nagy terem, roppant kandallók faragott küszöbök
rejtett folyosó [alatta vázlatos rajz: díszítési forma,
talán csempéé]
- [23. v.] [ceruzarajz: fiatal katona felszereléssel, sapkarózsájá-
ban F. J. alatta írás:] Krasznahorka várban JM
- [24. r.] Kapus leánya vas tengely börtön rács
Régi kályhák fél öl fára barna pettyesmázzal majolika
kék fehérrel

- [24. v.] Miklós [alatta barát rajza] elfogták, zárdába dugták,
fehér barát volt³³
- [25. r.] [ceruzavázlat pár vonással puskaagy]
- [25. v.] [ceruzarajz: régimódi puska agya, závázata]
- [26. r.—27. v.] [üres]
- [28. r.] rabok oroltek
- [28. v.] [üres]
- [előzék. r.] Szthieronymus szobra fenn.

(XV.) NOTESZ

[előzékl. v.] ?Dalmatien? Heinrich Noe¹

Pauer 20 év óta fund. ki
asszi. . . f. . . . .

sterk. ?Voloskiban? lakik
fiumei születésü, kap

?Lengi? Pasquelette?

Vasváry, szegedi fiú

?Rustán? ?Imre? fiumei

?Boskin? fiumei

Golubovich fiumei illetőségü buccari

Tvonkovis fiumei születésü

mind kitünő ajánlatokkal.

[1. r.] alsó, felső város, kalvária.

?Balai? Gyár székely fiúk, tö. . . folyók új ültetvények
paprikaváros kis házak, árvizi maradványok, barna,
zöld házak. Kertek a házak előtt, népkert, halász-
kunyhók, kioszk, vár rombul, szőlőlugasok, szüretel-
nek, népviselet, ozslopcsarnokok. Börcsökék régi
templom 36 tanyai népiskola 72 városi Népkör kór-
ház, szegények háza, árvák háza²

[1. v.] [üres]

[2. r.] — Vén Zsuzsa meg az első férje kabátja.³

— Csak az órra közeléri a deszkát.

— Ne vakarózz minden bolha csipésre.

?Stramo? Óvár

?Sztecsnó? Vesselényi
Ovar szent volt ?teplicskai? várban⁴
Jakusich⁵
⊙ protestánsok üldözés alatt ?Szulyo? Lajtorja
Balassa ?Orlove?
Nedec Pongrácz

- [2. v.] — Jakusich Bugyics nemes
közös lánc, láb végén
nemessé tették, cimemben a láncos láb⁶
— Forgách kiszabadította Katinkát, de utban találta
Jakusichot, az párbajban megölte, s aztán Katinkát
elvette, gyermekei születtek tőle.⁶
— Pongrácz Bécsben láthatatlanná tevő kenőcsöt kér
és mezitelen belép női társaságba
Weisz ?Pinkász? Ősz utca 22. II B⁷
- [3. r.] ⊙ Domokos Péter. Nemes Áron⁸
Rákóczy György alatt tatár fogság. 10 évig Kazán-
ban. 4 ezer tallér küldöncök elrejtik pénzt ?Benkő?
Transylva[nia]
Bod Péter Tymbules hungaricus. Maga megy el
vőlegényért⁹
Tatárok szemben Domokos Mihály Póka tatár ve-
zér, Pókahalom A Csernatony határ⁹
- [3. v.] hej becsület becsület, ha te nem volnál, én most
nem halnék meg.⁹
Quarnero carnuovo¹⁰
— Bragazzi halászbárka
— Scampi rák
— Fienaroles szénahordó nők¹¹
— osztrovicai kaszárnya ?mamont?
— minden sziklába bevágva a francia ezred neve,
mely az utat csinálta¹²
Arapina török fekete¹³
Dusde doge¹³

- A sok koldus
- [4. r.] ?Asszonynak? nem szabad szappannal mosdani¹⁴
 — Minden ember részeg a faluban¹⁵
 — Fehér wellebit
 — Boróka zöldül csak
 — Fölhúzó négysegek a padlóban
 — hajcopf ezüst golyóban végződő
 — Tallérokkaal tele aggatott colonista 128
- N. Berci kárvallott ember felhajtott szürrel
- [4. v.] Akkor ne beszéljen, ha nem volt ?akasztófa?
 Les Bords de l'Adriatique
 Charles Yriarte¹⁶
 Kalnoki Ballplatz Kállay
 Utodja ?Tuchhändler?
 Herz
 Hirsch. Károlyi Tibor
- [5. r.] Zs. 6
 I. 8
 Ö. 1
 N 5
 Eidelberger oesterreich. . Revue
 Szerdán 3 orakor Adria¹⁷
 Debreceni levél
- [5. v.] Nagyon sajnálom, hogy Munkács város szives meghívásának csak félig felelhettem meg, s nem lehettem jelen azon a lélekemelő ünnepélyen, a midőn egy derék magyar város világhírű szülöttét megkoszorúzza. A kötelességek összeütközése tegnap otthon tartott, de még is idesiettem, hogy ezen az örömnünnepen egy általam jól érzett, minden magyar által bizonynyal osztott üdvözlést átadjak, a mi a ?szivból? ki akar törni.
- [6. r.] Ez az üdvözllet Munkács városának szól, annak a Munkácsnak, mely historiai multunkban oly nagy

szerepet <játszik> tölt be. Árpád honfoglalása, Zrínyi Ilona hős védelme, a szabadságharcok emlékei tündökölnék a mult ködén keresztül.

De főleg ?szívből? üdvözlöm Munkácsot, mint a <derék> központi városát annak a megyének, melyben a hazához leghivebb, a közös szabadságért legbuzgóbb derék orosz nép lakik. — Itt laknak a minden oroszok között egyedül szabad oroszok.

[6. v.] A milyen fagyasztó ez a név orosz odakint, olyan hevítő ránk nézve idebenn.

Ezek az oroszok voltak a magyar faj legelső szövetségesei és soha legutolsóik, mindig velünk maradtak. Ők harcoltak alkotmányos szabadságunk mellett a nagy nemzeti háborúkban, s még most is viselik, keblükre akasztva a libertás pénzeket, mint drága emléket, miket dédapáik hagytak rájuk emlékül, azt mondják: ez áldást hoz.

[7. r.] Most is leghivebb őrci ők szabadságunknak, s a Kárpátok vas kapuinak mikén az őseink e földre beléptek.

Most is midőn a magyar oroszokru van szó, csak a Szent István koronáját átszorító arany abroncs jut róla eszünkbe, mely noha görög eredetű, még is vele egy koronát képez kilencszáz év óta

[7. v.] És ez ugyanakkor, a mikor a minden oroszok birodalmában épen kihirdetik a halálítéletet azon oroszokra, kik ?oroszok? szabadságáért rajonganak.

De mi nem állunk elő az ő felkelésükre boszulóan, ámbár csak kölcsönbe csnék, de mi nem exportálunk orgyilkos és ?gyujtogató fekélyt? mi nem keresztelünk lázadónak, mi nem akarunk külháboruba menekülni belviszályaink ellen.

[8. r.] Mi a népek kölcsönös egyetértését hirdetjük. Miként gyakor az ?ídvezítő? hirdeté a szeretet vallását ugy

?hirdetjük? mi a szeretet politikáját, a hatalmasok politikája ellenében

Róma is birta már az egész világot, leigázott ?minden népet? s aztán elmúlt a sirján . . . . . sötét vakhit új világot teremteni Róma pedig ?összeakadt? P. . . . . pohár . . . . .

[8. v.] E testvérszerető világalkotó politika mellett küzd az államférfi bölcs szóval a költő tollával a művész ecsetjével

E testvérszeretetet a mostani birodalmat éppen ?alapozza? ahol hét nemzetség hét vallás lakik együtt jó béke-ségben

A kik azt a testvéreik. . . . . kez. . . . . vi. . . . . békés szívvvel ez i. . . . . a . . . . . akarják így a vas . . . . . van hősi . . . . .¹⁸

[9. r.] Koos vasutnál Röck
Josefine de Malin Maugiron
Veres György Trefort

Pr. Rák Ope Legionum illustr. Bercsényi et reliquis tota Aust trucidatur ense
Peribitis Rebelles omnes laqueo Igno, Bello Ense Reliqui Tandem

[9. v.] Austriac Tributarii Eritis¹⁹

Eine interessant Nachricht. Kossuth rief euch Ungarn zur ewigen ?Reiche?²⁰

Ébredj igázott nemzet küzdve rohanj ellenség után, zászlóid előtt ragyogjanak.

[10. r.] Trefortnak 1025 Bfüred
felsőbb népiskola és vincellér képezde dotatiója²¹
Szerb utca 2 szám Szilassy
Riegl u. Co. Franzensbrückenstrasse.
Hofenaeder gasse
Titelmann und Fischer

– Liebenbergstrasse vis avis Markthalle
Heinrichshoff Kischel

[10. v.] Őrizd m[eg] a kezedet az asszony keztyűjétől, a pró-
kátor kilincsétől az uzsorás tollától a kortes kéz-
szorításától

Szathmár Cégény²²

Zsarolyán

Kende

[11. r.] Ugyis elköltik, ha kell
Nagy háborút bevégeztük az elején
Igy kezdődött a török alatt is

A mi teredo navalis

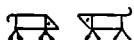
Tűzagnák

?Starzsevicsék?

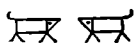
Eszméket a kormánytól.

Ujoncozás telepítés

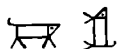
[11. v.]

bús bosnya panaszol víg Crnagorczának²³

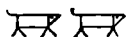
víg Czernagoria felbiztatja bosnyát

bosnya bizik Crnagoria támogatásában

bosnya Crnagoria összeölelkeznek

bosnya Czernagoria megindulnak együtt

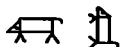
bosnya czernagoria együtt megijednek

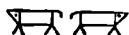
[12. r.] bús bosnya, víg gorcza együtt hanyattesnek

bosnya, crnagora bús nótát rőfögnek

czernagora tanácsolja bosnyának megtérést

most aztán bosnya is bús, meg crnagorcza is bús

ellenőr óra

Domokos Kálmán

?Rottler? József

[12. v.] — A hortobágyi hidnál tejjel oltották a meszet²⁴
— Szende lovat

⊙ — Haragszik a születési aristocratiá, azután meggyüli a pénzaristocratiát, azután a scribleraristocratiát; azután a kun, jász aristocratiát, utoljára a civis-aristocratiát. Abécé kocsma

— Sertés hizlaló fiatalság bálja, kötény, befőtt dézsában

⊙ — Jobban hajtsd — Én értem azt Én hoztam feleséged atyját ?Ferdinandot, Kossuthot, meg más? potentatokat, elhagyj. . a banderiumot

[13. r.] — Paskievics mondása Debrecenről ispotály, színház

⊙ — Kain változtassa meg kend a characterét, legyén kálvinistává

- Hogy huzta be T. K. a sleppet Debrecenbe
  - Toth Mihály parolája
  - Czelder ezrede szepesi fiukból²⁵
  - Schullerbrunnból vezették a vizet az árkokból. Rohrbrunnen Durst²⁶
- [13. v.] Pauler. Horváth Lajos pápai tanár Mikovinyi helyére alj. bíró
Nagyharsány. Zágonyi György, néptanító
Pozsonyi kir. törv. jegyzői állás megürül aug. 16. pályáz letelt Dr. Gráf Vilmos járásbirósági aljegyző Paulernek rögtön 1 éven tul aljegyző <NB.> gyakorlati birói vizsg. letette²⁷
- [14. r.] Jön a rozson át²⁸
Káldi és mások
Nikolics
1 Himes hó 2 ?fecskeváló? 3 jégtörő 4 arató 5 gyümölcs 6 nyitó 7 záró 8 pihenő 9 változó 10 virágos 11 gólyahírő, vén asszonyok nyara, kaszás hó, makkoló hó
Te csak a borjút cepelted, de én a tehenet
- [14. v.] – Láthatár
– Látkör
– Tár
⊙ – Kopanicsárok
– Vizmosásos képek²⁹
– Alauda³⁰
– De Hortis³⁰
– Probstner Gyula³¹
– Az élő asszonyhoz tud hütlen lenni, a halotthoz nem. Nem változik a hulla. Mindennap azt keresi fel.³²
– Illésfalva. Löffel[holtz]³³
- [15. r.] – Zelder magá alkudozott, s az alatt egy német tisztet hagytak ott tuszul³⁴
– Toperczer. Kray és ?Lányi? késmárki tanácsos

- Engelmayer Jakabné Rákoczy főhadi ?kéme?
elfogatták, s sokáig fogva tartották.
- egy sirban eltemetve 3 tanácsos
Kandalló pince bejárat tömör boltíves oszlopok
lakomát adott³⁵
- [15. v.] Gozon Aladár mozdony vezető tanonc kíván lenni.
Tolnay Gábor³⁶
- ⊙ — Kray kegyelmet kap, de Lefebre tiszt szándé-
kosan elkésik vele leissza magát, dicsekszik vele
Bécsben Kray fia ezt hallja, leszúrja Lengyelországba
menekül, azután tábornok lesz Napoleon ellen
- [16. r.] Századok 1873 Thaly K. 110.³⁷
Ulászló és Kázmér összejövetele
— Fleischer és Tischlerthurm³⁸
-
- Grósz Scherfeld torony repült légb³⁹
- Andrassy Manó ?farrod? ?kaszik? 2 ágyu
- Doppelhacken⁴⁰
- Temető templom körül⁴¹
- lábas házak⁴²
- vendéglő átjárata⁴³
- [16. v.] — Városházi pince külön bejáráttal a tanácsházból⁴⁴
- kép a tanácsbírák esküvéséről
- Spielenberger ház n Thur[zo]
- 25 Januárban fogytán lőpor és kenyér
- Károlyi Sándor rendelete a rézpénzről
- Fabritius volt a főbíró⁴⁵
- Korponainé 4-ed magával 12 inassal nem kap
clég hust, marhát és birkát⁴⁶
- [17. r.] — Andrassy Pál tábornok naponkénti kiadása 146 F
3 f esik Petroczy várnagy 13 f Sáfrány 6 f 196 sör,
rendes ételek 70 f
- Hadiszereket elvitte Andr. Pál. — seregbonató
- Engelmayer Jakab nagy hive Rákóczyinak⁴⁷

- Czelder Orbán, ment Löffelholzhoz alkudni⁴⁸
- Február 11-én Trautsohn Obrist Türhchim ezr[edes]⁴⁹
- 20 polgár felkeresi Czeldert, hogy van elég élelem, fegyver, munitio, védje a várost⁵⁰
- [17. v.] — ?Scheibe? hegyről lövette a várost.
- mert Isten Jézus megváltó Atya teremtő teljes Szt Háromság Mária úgy segítjen, védekezem, quid adhuc ?evenient?⁵¹
- ?Comern. . .? diákok lázadása⁵²
- Szövetek ?Fajlondis? Remek Tabit ?kamam? ?saffor? kapicol, kamuka Tatár muhár, Rázsa Perpeta, Hernász, achtdrót, vierdrot, Komet, Danszkai fonal Hárász⁵³ [a szövetek felsorolása 4 oldalt bekerítve és 2 átlóval]
- Szvatopluk kép
- [18. r.] Ebergényi
- Jakusich Katalin prepost⁵⁴
- ⊙ Csáky Mihály szepesi várban Trencsényi Máté himző mester, kurucok körül veszik Szepesváralját orvos kinnreked Csáky levelet ir érte Máté levelet német ezredesnek adja, olvasás alatt levágja
- ⊙ Csáky István fia szerelmes elakarja vele vetetni Drugeth Katalint bezárja toronyba, fiú enged, leányt visznek, elfut lovastul s elveszi Jakusich Katalint prépost.
- [18. v.] — kut Krszhkán⁵⁵
- Reichstadi herceg arcképe
- Tu Cicero.
- Rabok örölnek
- ⊙ — Kapus leánya ráhengeríti vastengelyt börtön rácsára, mikor rabok kiakarnak törni
- ⊙ — Békát eszik a grófnál hazamegy békákat cleve-

nen megfőzeti, kiugrálak fazékból Wenn der Graf
kann fressen, kannst du auch⁵⁶

— 300 punchot rendel magának város kontójára

— A jeruzsálemét szidta

— Kegyes mondatok allegoriás képek az ajtók felett

— Rákóczy dobosa lóháton⁵⁷

Jó urunkra feltámadunk

Semit nyertünk csak vesztetünk

országunkbul kibujdostunk

Magyar bortul elmaratunk

[19. r.] Uj királynénk jó asszonyunk

— Az egyetlen ellentmondó a Sancta pragmaticanál

H. Károly egyszerre guta üti meg

⊙ Andrassy Péter 1570, özvegye Erdélyből kijött,
halála után várát el nem hagyja, megvédi fiával
együtt⁵⁸

— Rákóczy kardja, szőnyege ?Szirmayné? előtt.

Citromfa botja ezzel üssétek.⁵⁹

Reges pyramidum egypti conditores absorbsit ob-
livio. Justorum gloriam, grata servat memoria.⁶⁰

— Bebek kanalai⁶¹

[19. v.] A lőcsei bor, kis morillon v fekete burgundiból
?Czanczich? alapította

— Probstner volt a vízművek nagymestere víz-
vezetékét ő csinált 1823-ban⁶²

— ?Ketterhauschen?, apró tolvajok számára most a
luther templomban áll a helye⁶³

— Lapis refugii⁶⁴

— Moneta Leutschoviensis 1402

— 37 ezer véka széles cseh garasért zálogba XIII város

— harangöntő⁶⁵

— Királyok összejövele

— királyi oltárok⁶⁶

— kis spanga, magyar csengetyű⁶⁷

- Cimerek sorban templomban üres ráámák.
 Higgy, remélj, szeress⁶⁸
- [20. r.] — Betlérén, Chinai bálvány isten, mumiák. clefánt-
 fogak, Kossuth arcképe 61-ből. Csataképek Szerem-
 leitől, Szolnok, Szélakna, Abrudb. Bathyányi, Világos,
 Görgey tábornoka, Andrassy idős rajzai megyegyülés
 orggyülés, családi képek, vadászképek Széchenyi
 lovon. Bebek ágyuja töröktől foglalt ágyuk. Ágyuk
 visszaszerzése Bécsből. Diploma Zápolyától, sirkövek,
 képtár, könyvtár, vasgyár, kert, botanika, építkezés,
 vadászat, kártya nincs. Sztháromság szobra fenn⁶⁹
 rabok őrlő helye
 nagy terem, roppant kandallók, faragott küszöbök,
 rejtett folyosók, lépcsők, majolika kályhák⁷⁰
 Lófejü kürt Andrassynál
 Tüzkötegek⁷¹
- [20. v.] — Páncélos lovagok az ajtók felett a mondatok mellett⁷²
 — Palócok keresik a töröktől levágott urak zsebeiben
 maradt aranyakat
 — Eperjes Szirmay bibliothekája, die Nympe von
 Krasznahorka
 — Mednyánszky és Hormay⁷³
 — Aszszony a kuruc vezéreket karikirozza⁷⁴
 — Krnhorka volt a megye székhelye⁷⁴
 — Andrassy előtt kísértet jelent meg, attól úgy meg-
 ijed, hogy minden vagyonát török fogságba esett
 keresztyén rabok kiváltására hagyja s neje mellé
 Keresztes Kata, temetteti magát⁷⁴
 — Terram, quam ego creavi, nec Deus eripere
 potest.⁷⁵ (most is hegedülni jár a szelleme) üggyvcd
 volt
 — Schulz ostroma
 — Tököly⁷⁶
 — Második neje Árva ?Marcsai? Mária.

- [21. r.] — Zborót megveszi Rákóczy ?Serédytól? 30 ezer aranyért, mind egy évből verve, Mikor S. Bártfára ér, megüti a guta bánatában, ott áll öt oszloposemléke⁷⁷
- Gyöngyösi alispán volt Andrássy István idejében, ez főispán Charikleát neki ajánlotta
- Császár pert indít a hitetlenség ellen Jézus nevében az ész biráskodása előtt. J. silentiumra ítéltetik
- Fischer prédikátort szélső bástyáról dobták le⁷⁸
- [21. v.] — Gyerekek ágyúval játszanak háborút⁷⁹
- Lócse sörfőzők minden háznál⁸⁰
- Torzfejek, sárkánycsatornák⁸¹
- Belül kifestve fantasztikus virág állatalakkal, domborművekkel, cimerekkkel, polgárok nemesekből lettek⁸²
- 38 céh⁸³
- Szabadalmuk volt sört főzni⁸⁴
- Kaufhaus börze⁸⁵
- Oszlopcsarnokok köröskörül áruhelyek⁸⁶
- Hólyag ablaktáblák
- falba épített ágyhely, szekrény⁸⁷
- Krnhkán a falba épített ágy hely szekrény⁸⁸
- Ablakba épített átellenes ülőhelyek⁸⁹
- 3 házat kötöttek össze, hogy elférjen Bethlen⁹⁰
- Bőrbe foglalt tükrök
- Sárgaréz lusterek
- Török szőnyegek
- ?Almerey?
- [22. r.] — Padládák
- ?Allemen? táblák asztalhoz
- Bőrrel bevont szék ritka
- Menyezetes ágyak, toló ágyak Gebethbettel
- órák
- Lenvászon Lócsén készül⁹¹
- bőr posztó aszalteritők

- angol csipkék kivart asztalkendő
- cintányérok, ezüst
- Tálgyűrűk
- Férfi kés asszonykés szüz kés
- Kézi hordó, kanta, serpentinből
- üveg ritka
- ?Pasirozó Tál?
- Widertauffensche kriegel
- Hires agyaggyárosok
- Aranyművesek⁰²
- egymásba dugható kelyhek 12
- [22. v.] – magyar email⁰³
- Ezüst hordó aranyozott abroncsokkal
- őzláb nyelű kanalak
- puszpáng fakanál ezüstnyélben
- ezüst öv kis tokkal villával
- ezüstgyertyatartó ezüst koppantóval
- ezüst ablak Junfrau szarvas malmocska
- szerencsendió kelyhek
- Ruházat tilalma⁰⁴
- Magyar nemeseknek megadatott a városban házakat venni – vesztére⁰⁵
- A városi hajdu az utcán levetkőzteti a tilalom ellen vétőt
- Tanácsnokot pint borban marasztalják el, mert melegben nyitott melllel ment végig a piacon⁰⁶
- gallér luxus
- [23. r.] – Német köpeny a magyar dolmány fölött tartozott a tanácsos a karját kidugni a köpeny ujjá eltakarta pint bort fizetni birságul⁰⁷
- Magyar csizma fölé német cipőt niederschuh⁰⁸
- Gedrosia posztó
- cenziola cenziola selyem öltöny selyem köpeny⁰⁹
- Női köpenyek hosszúk és kurták

- Csamlott és ?csizmazin? subaszövet¹⁰⁰
- Subica ffi öltöny¹⁰⁰
- Subel kis suba női öltöny¹⁰⁰
- Sója posztó¹⁰⁰
- gombszár, petlitz
- Ezüst maicz
- Gerezna — bunda¹⁰¹
- Schlafpelz NB
- Hajból vert főkötők NB¹⁰²
- [23. v.] — Üveggyöngy főkötő
- gallér a főkötő alatt
- Zetschen Schaugrosch a láncocskákon
- függő és ?násfa?
- Mester özvegye apa halotti ágyán kis fiát legénnyé szabadittatja
- olvasás zene csak előkelő és nemes aszszonyok szabadalma
- A ki a ruháját kártyán elvesztette, visszaválthatta 3 garason
- Dohányzás tiltott élvezet
- Céllövészet¹⁰³
- Bruderbier
- Családi ünnepélyek a vendégek a bort maguk fizetik¹⁰⁴
- gyerekek számára félretett körömfaladék
- [24. r.] — Ember, a ki mindenkitől fél, még a ?felhőtől? is¹⁰⁵
- ⊙ Lánc leszakadása Csernus a kit függni rendelték
- Villámütéstől vitéz úr üveg harang alá buvik¹⁰⁶
- [24. v.] ?Hanko? karatsai kallimaki ?herceg? 1812—1818.
- Suzo Sándor Constantin Rhigát. Napoleonra számított¹⁰⁷
- Kleftek Armatolo
- Eforok
- Három Bathmi fokozat

Blamides Systemina Hiercis
 ujjak jegyeiről ismernek egymásra
 Theodor Wladimiresko
 Oláhország Kallimachi Károly Moldvában Suzo
 Mihály¹⁰⁸
 Török kormány Sturdza János Moldvában Ghika
 Györgyné Oláhország,¹⁰⁹ ?modern? várak török
 ulémák török tanácsurak a ?hilareth? mezőn esküsznek
 forrad

[15. r.] 130 Templom
 Vekie templom felkenés
 Kaltia torony ledült
 brankovics palota
 Szt György templom körül szán marketaniák,
 ?Brassovániak? áruhelyek, szaljának 12 ezer hinto
 40 000 paripa
 Colentini ?Bunyensza? ?Paskie. . .
 Vakarcsti kolostor, hol a hospodárt fogadták
 Mihály vajda verte ki Sinan basát Bukurestből

[15. v.] Századok¹¹⁰ Szék Rózának
 <Kutyák jegye> Thaly jegyzetei
 váltók harisnya
 Weisz

Regény III kötet ¹¹¹	1500
Német ford.	1000 — 2500
Historia	600 — 3100
Népvilág	300 — 3400
Névtelen vár	600 — 4000
?Által. tak. pénzt.?	500 — 4500
képv. díj	1200 — 5700
Nemz. .	1250 — 6950
pénz	1150 — 8100
Franklin	500 — 8600

[16. r.—27. r.] [üres]

[27. v.]	<Regény ¹¹²	500>	
	<Ford.	500	1000>
	<Révay	1000	2000>
	<Régi nemes	200	2200>
	<Versek	200	2400>
	<laptul 250	750	3150>
	<novella biztosító	500	3650>
	<Decameron	1000	4650>
	<képv. díj	1000	5650>
	<T	4000	9650>
	<osztal. Adr.	160>	
	< „ Tpénzt.	120	9930>

Januar an der Wien

Prozent felemlíteni Nemzetben

[28. r.] ?Korponayné?¹¹³

Alauda¹¹⁴

De Hortis¹¹⁵

Kogelnicsan Histoire de la Regnault. Histoire politique de principauté Danubien¹¹⁶

kaucsuk edény [bekeretezve]

Groszman Schützengasse 20 I-St.3.

[28. v.] Behajigált fejek¹¹⁷

A megelőzöttek csontjai a mezőn¹¹⁸

— Felszedett rabok¹¹⁹

— Kincsek halmaza¹²⁰

— Agave, Cactus¹²¹

— Homokvihar¹²²

— Fákat hengeritenek rájuk

— Láncos buzogány — Keresztyén és szeressen lovagok tornája

— tetemhalom rá dobott kereszt feszülettel¹²³

— Csodák létezése

— éneklő tábor¹²⁴

— Sziklavölgy homokkal telve¹²⁵

- [29. r.] Szomj¹²⁶
keresztekkel ?megölt? vitézek [sor előtt kis köröcske]
hajító gépek¹²⁷
Kétfejű szülött¹²⁸
jóslat, két bíró¹²⁹
egy megőrül, meggyógyul nem mond le¹³⁰
Egyszer vasárnap délután megházasodhatnak mikor
csukva a bolt
- [29. v.] Hétfő 11 1/2 Beretvásnál deputatio¹³¹
Bogumil sirok ?Bécs? Löwenthal Weiszburg 16
Quando il Paradiso era perduto. l'uomo disse al
Creatore orbene! mettiamoli assieme e facciamone
un altro! — e fecero l'Italia¹³²
[olasz szöveg idegen kéz írása]
- [10. r.] VIII István
Szádvár, Temetvény, Rosnyó, Szerem, Szepes
vmegye ?örökös főisp.? Almás Erdély 13 szepesi város
visszaváltás III Ferdinandtul meghalt 1660 59 éves
IX László neje Kálnoky Kata
<Jakusich> Druget Katalin Jakusich leány az anyja,
Wesselényi Ádámné lesz.
Oroszlánkő¹³³
Mátyus Andr.
Pálffy Anna, Andrássy Miklós, Zichy Klára katholi-
kussá lesz
- [10. v.] István Miklós fia. Triplex Philosophia műve Betlért
építette
Miklós volt a barát István fiai Ferenc József bárói
cimerük két oroszlán szemközt állva¹³⁴
Humanissime Caesar
Miért Kálvin tana alul a porban?¹³⁵
Görög barátok mért rejtegetik Én nem tanultam
királyi érzéseket

- [31. r.] Harmincöt éve kis szoba nagy uraság tanácsos és minister fölöttünk ég, alattunk föld körülöttünk özönviz. Hej ha akkor azt mondta volna a Mindenható adok nektek egy olyan Morgot, mint 1884-ben milyen Te Deumot tartottunk volna. Ránk szakadt az özönviz, de mi azért nem hanem újra kezdtük a honfoglalást s ime 35 év mulva ismét vissza kerültünk Debrecenbe. Találunk egy várost, mely nagy lett, egy szép helyet, mely az igazi király fejről is letépte a koronát egy népet, mely még a muzsák fölkenntjét is megkoronázza. Város, melyet nem segít Duna, Tisza, sem Europa, se államkölcson, se idegen faj¹³⁶
- [31. v. — 34. v.] [üres]
- [57. r.] ?Csányinak? irni lapot¹³⁷ [notesz végétől visszafelé Weisznak számozva ford. írással] Hőkének Csányinak Pápa Tiszához felmenni Pénzt fölvenni, váltani, fizetni Bort feltölteni ojtó ágak Révay regény Róza képei <[olvashatatlan áthúzva]> Kozmáta <[olvashatatlan]> Máté Domokos. Bókai Pozner ?tusz? Städte Spicgel Ozman történet Házbér fizetni Franklin corecturak Prém verse vinaigre
- [56. v.] — Antal akadémiában festő — Horvát V. kötet — Pfeiffer váltó — Görbe szeg, erős sodrony — 12-iki váltót előkeresni — Önkristály — Rezervafog — Rény Lajos Podmaniczky segély végett. Erkel Margarethen Grüngr.. 12 Császár [tulajdonbélyegző] Pozs...
- [56. r.] [üres]
- [55. v.] Gödri Ferenc albiró Kovásznán Veres György vásárhelyi t. székhez ülnök¹³⁸
Kraszcovsky lengyel levél
Szapáry László Zichy
Geletzik írta
Prodan udvari patikáros, másík horvát

- vasárnap 11-kor Tak. pénzt.
Biasini
- [18. r.] Alvensleben Spiele
Károlyi Imre és a falopó asszony¹³⁹
Károlyi Tibor és magam incompatibilis
Gergely Károly, kir. táblai pótbiró¹⁴⁰
Lenhossék 4 évi . . . . M.orgnak ős magyar ős romai
ős kelta sirokról és . . . .
- [14. v.] öthalmi Szeged¹⁴¹
Svidland francia 406
Ziska tengerész Had[nagy]
kedd d.u. 3 1/2 tak.pénzt.¹⁴²
„ „ 4 Adria
„ „ Révayék regény
Szerda. Szigetihez folyamodás — Révay regény —
Munkácsy toaszt Puskásnak levél 4. tak. pénzt.
- [14. r.] <febr. Csütörtök 22.> <5 óra bankett Munkácsy>¹⁴³
- [14. v.] <febr. 23 Péntek> Duna utca 4 sz. I. emelet
- [14. r.] Febr. 25 Szombat ¹⁴⁴Harkányi 9-kor 4. Tak. pénzt.
5-kor ?Pécsy? ki a fiumei, anyai ágon
- [14. v.] Febr. 26. Vasárnap 11 1/2 Munkácsy 11 Hirlapiró
egylet 12 Takarékpénztár
- [14. r.] Febr. 27 Hétfő <3-kor Adria> <este Andrassy>
<délben 11 1/2 Munkácsy> Trefortnak ba[llaton]-
f[üredi] szent ház képkállítás Üveg poharak
kerti sátor keztyüt zsirt kifizetni
- [14. v.] 28 [bekerítve] kalitzka felső Róza ablaka alá keztyü
Csütörtökön Gábor Piacra spiritusz 20 fr. Zsirkontó
. . . . . kr Ebédlőben fás kosár bepakolni
Moly papir Regényeket venni Adó Drót kaucsuk-
cedény nachtkasten Julien papir Szappanok Róza
szobája
- [14. r.] Szerda 29 Adria 3 óra
Serényi fiumei titkári állásra folyamodik¹⁴⁵

- ⊙ Teleki S. felhívja K. Guido atyafiait Sz. ujjvárról
vizitre Kolozsvárra
- [50. v.] Vasár[nap] 11-kor
Harkányi
Visi szabadelvü körben foglalkozó
- [50. r.] — Székely leány öröklése, ha jobbágyhoz ment,
idegenhez, rokonai kibecsülték¹⁴⁶
— Székely száz lovas király körül
— Egy hónapig maga kenyerén hadakozik¹⁴⁷
— Ki hadakozni nem akar, jobbágy lesz¹⁴⁸
— Rabkiváltásra jobbágyokká lesznek
— Gyenge sereg tehetetlen sereg¹⁴⁹
— girás gyűlés
— versek a házfalakon 18¹⁵⁰
— Élet — ?udvar?
— Üstök¹⁵¹
— két fennmaradt árva leány 20¹⁵²
— Ezredéves tölgyfa 29¹⁵³
— Uszó szigetek tengerszemen
— Vadméh telepek sziklákban¹⁵⁴ 29
— Bütü folyosó
— Lonka, teriske
— Székely régiségek 31
- [49. v.] — Patkó iv¹⁵⁵ 34
— Élőfa mint torony¹⁵⁶ 34
⊙ Az író kedvese¹⁵⁷ 38
— Tihadar falu esete¹⁵⁸ 44
— Tuhudunok pogányok¹⁵⁹ 45
— Jézus kápolnája 45
— Lajtorján hál bikák miatt
2 — Székelyek kővértre véselt alaptörvényei¹⁶⁰
3 — Kazi látta még az igy kővértekre, állatbőrre
írásokat
— ?Tanor?

- Fancsali feszület¹⁶¹
4. — Agathirsok vizigóttokkal harcoltak
5. — Attila útja, Rabsonné útja, Hun árka¹⁶²
- Kereket tóvizre rakva eresztgetik le
- Ördög sátora
- Folyamok elgátálása s más felé térítése¹⁶³ 75
- [49. r.] — Só mindenütt a föld alatt
- Kontyos főköttő 85¹⁶⁴
- Sólyom adó¹⁶⁴ 87
- Vizierőre készült szövőgép
- ?Zsombori Kerujban? 87 Fodor
- Aranymosó cigány 92
- Ott feledett márvány koporsó¹⁶⁵ 94
- Orosz hegyi satira 98
- Szép szem Mária leány püspök elbámul rajta, elfeledi Dominus vobiscum kifordulni
- ⊙ Székely lakodalom¹⁶⁶ 104
- Római emlékek¹⁶⁷ 107
- Behajtja a csordát s ki nem adja, míg fel nem építik a templomot
- óriások a misére¹⁶⁸ 114
- Csengetyű vásár királynéja¹⁶⁹ 115
- Bronz kor maradvány
- [18. v.] — Lizimachus kozon aranyak¹⁷⁰ 122
- Sheremás vadhagyma¹⁷¹
- hompó, huporc s halom¹⁷²
- 6 — Enlaki hunirás¹⁷³ 124
- 7 — Kard kiguvad¹⁷⁴
- kalandoroz, az eső kő
- Sósziplák, székelyeknek nemesi só ingyen¹⁷⁵ 135
- 8 — Kincskereső vén Rabsonné várában¹⁷⁶ 137
- Egy hegy arany, egy völgy ezüst¹⁷⁷ 138
- 125 éves öreg és családja egész falu¹⁷⁸
- Harcias temetkezés, kopja sirok lobogókkal¹⁷⁹ 140

- Ilona Jancsi fája a zászlóval¹⁷⁹ 142
- Protestáns szent föld —
- Istenitélet barázda felett¹⁸⁰ 142
- [48. r.] 9 — Timbora hangszer¹⁸¹ 145
- Fülelér¹⁸²
- Megvesztegetett dajka kicjti gyermeket ablakon¹⁸³ 159
- A patakfalvi ördög kis gyerek kavicsokat pattingat¹⁸⁴ 162
- ⊙ Sándor Pál¹⁸⁵ 160
- Tácsó ?hallgatag?¹⁸⁶
- ⊙ Rab Biró István hosszú hajával¹⁸⁷ 163
- Lakatos tatárok elől menekül bundáját vizbe mártja, jegeszi¹⁸⁸ 165
- Tivatulus 167 Kornisok őse¹⁸⁹
- 10 — Drusilla inni akar az áldozatpohárral 173
- Burzon¹⁹⁰
- Tökből csinált rém¹⁹¹ 177
- Templomkastély¹⁹² 180
- Tök fejű Pál¹⁹³ 181
- Kenur név¹⁹⁴
- [47. v.] 11 — Ramocsavirág¹⁹⁵ 181
- ⊙ Tamásó¹⁹⁶ 184
- ⊙ A nagy Dimeny¹⁹⁷ 185
- Lebeiné¹⁹⁸ 189
- mese a ?megszabadult? rabról¹⁹⁹ 193
- Tsuhadár ház²⁰⁰ 202
- 12 — orsó pénz²⁰¹ 222
- Rabsán tatár²⁰² 229
- Rikai rablók²⁰³ 230
- ⊙ Csiki nők fekete kucsmája²⁰⁴ II 18
- 13 — Szerzetesek magyar ruhát viseltek²⁰⁵ NB 19
- Csomortányi Horatius Cocles²⁰⁶ 23
- Feleséges papok Csikban²⁰⁷ 26

- Pap halála
 14 — Gránica hajnalfa²⁰⁸ 29
- [47. r.] — Bohóc menet.²⁰⁸ 36
 — Andrásy család Csikból²⁰⁹
 — Szegény tatár megfordítva²¹⁰ 46
 — Cigányok²¹¹ 48
 ⊙ Aristocrata cigányok²¹²
 — Szent Antal és Mindszent²¹³ 58
 — Görgő Anna²¹⁴
 15 — Áldozó kehely²¹⁵ 58
 ⊙ Hős Judith²¹⁶ 74
 — Párbaj vivó testvérek²¹⁷ 109
 — Akton a fogoly Bótha célba lövöldöztet kis fiaival²¹⁸
 ⊙ Puskás Kalári teherben van, csatába megy, hét tatárt levág hazamegy, s három fiat szül az nap²¹⁹
 16 — Ditrón templomban gyerekek csiripolnak²²⁰ 117
 ⊙ Bajseb
- [46. v.] — Hajdinárom árka
 — Szemeriai dohány bokcsa tütün²²¹ III 30
 — Ilyefalvi verses siralom²²² 32
 — Tragoedia Jephte²²³ 36
 17 — Vezérdomb igazságtevő²²⁴ 37
 — Egy mérő zabból egy templom²²⁵ 52
 ⊙ Bodoki szemviz mint csodatevő szer²²⁶ NB 53
 18 ⊙ Szent Anna tava a nyolc szüzes fogat²²⁷
 19 — A Mohos²²⁸ 75. NB
 20 — A Bűdös Barlang²²⁹ NB. 78
 21 ⊙ Bálványosvár Apor és menyasszonyának története, pogány világban²³⁰ NB 88
 22 — Athlén tatár vezér²³¹ 89
 23 — Bajor Ottó²³² 89
 24 — Furuzsina istennő Furus vize²³³ 93

- [46. r.] — Családnevek Fetés, Barrok²³⁴
 — ördög név Kelevény²³⁵
 — Ika, Opoulet Póka király Dombou²³⁶
 — vargyiális kincskereső²³⁷
 — Domokosok.²³⁸ 97
 ⊙ Benet urné vára²³⁹ 125 NB NB.
 Mátyás diák²⁴⁰
 — Ozd, Zab, Bad nevek²⁴¹
 ⊙ Kun Kocsárd²⁴² 132
 — osdoli gyémánt²⁴³
 — Szaladár²⁴⁴
 — Fedett folyosók²⁴⁵ 134
 — Gelencei Szőke Ambrus versei²⁴⁶ 134
 — vegyegni: eltéved a ködben²⁴⁷
 25 — varázsdob²⁴⁸ 142
 NB. Rákóczy Gy.²⁴⁹ 144
 ⊙ Mikes Mihály²⁵⁰ 144
- [45. v.] — Kovásznai légfürdők lappancsokkal²⁵¹ 149
 ⊙ — Nép párbaj²⁵² 153
 — Ját — barát²⁵³
 — Fiunevek²⁵⁴ 155
 26 — Barátosi aranycsákányok²⁵⁵ 156
 — nevek 158—159
 — Agancsok a házakon²⁵⁶ 164
 27 — Fergetyű vár, száraz malom²⁵⁷
 — Nyolcforintos tó, éhség jósló²⁵⁸ 167
 28 — Halál András
 — Oroszlányos tallér²⁵⁹ 168
 29 — Özönfa²⁶⁰ 169
 30 — Hun árka²⁶¹ 170
 — Arany csákány²⁶²
 — Német lovagok²⁶³ 171

- [45. r.] — Az első magyar hirlapot székely alapította²⁶⁴ 1780
 — Lőport csinál Szacs vay golyó nélkül is megöli
 a medvét²⁶⁵ 173
 — Vadalma pusztán vár hiddal összekötve mélység
 fölött²⁶⁶
 31 — Háromszéki 25 vár²⁶⁷
 32 — Két kardot köt fel²⁶⁸ 178
 33 — Maksa, tanácskozókat kardokkal veszik körül,
 lapos kövek ülőhelyekül²⁶⁹ 181. NB.
 34 — Ur kutja főfájás ellen bükkfa ágán bogot
 kötni²⁷⁰ 181
 — Bábólna név²⁷¹
 — Hincza vára²⁷² 184
 35 — Rétyi nyir. NB²⁷³
 — Himes idő
 — Páris almafa²⁷⁴ 6
- [44. v.] — Harangszónál esküvés²⁷⁵ 7
 — Sóhegyek tájképe²⁷⁶ 16
 — Maka rabonbán²⁷⁷
 36 — Vizmosta bálványkövek²⁷⁸ 30
 — Székely Brünnből elhossa a harangot haza²⁷⁹ III 32
 — Orbán mester megtanítja a népet zöldséget
 természetni²⁸⁰ 44
 — Sasa név²⁸¹
 37 — Óriási kanál²⁸²
 — In — sellég, szavak²⁸³ 55
 — Zezárma név²⁸⁴
 — *Gercize*²⁸⁵
 — *Süđer* király²⁸⁶
 — Kada, Zaklató, Ozdor, ?kendő? Mája
 Kevereg²⁸⁷
- [44. r.] — Csergő Kata hősnő²⁸⁸ 78

- Kati kútja 78 télen zöld fű²⁸⁹
- Ramaz 80 millér Csürkö²⁹⁰
- Ünök, név²⁹¹
- Szilamár név²⁹²
- Böggöz Iszla²⁹³
- Bajka vára, fatörzs²⁹⁴ 84
- Kájon, Ropó, Libancs²⁹⁵
- Zsidó a szombatosoknál messiásnak adja ki magát²⁹⁶ 101
- Vásárhelyi egyház szent edényeinek megkerülése²⁹⁷ 130
- Bodor zenélő kútja²⁹⁸ 151
- ⊙ Tapferner koporsót talál az ágya előtt s attól rémületében megőrül²⁹⁹
- Jeddre ne³⁰⁰ 180

- [43. v.] — Zelemir név³⁰¹
- ⊙ — Utolsó cigány vajda³⁰² 187
  - *Sámsond* ősz³⁰³
  - 38 — Madarasi sárvolcánok³⁰⁴ 204
  - ⊙ Feketék Rácok kiirtása rablók³⁰⁵ 205
  - 39 — Isten tava meteorhullás³⁰⁶
  - Tatorján gyökér cledel³⁰⁷ 207—
  - Ivido név³⁰⁸
  - 40 — Sándor keresztyén rabonbán³⁰⁹
  - Zsombor Zsebő³¹⁰ 208
  - Bánd³¹¹
  - Borsfák³¹² 211
  - 41 — 16 hársfa körben összenőve³¹³
  - Bucsupad³¹⁴ 217 NB
  - kalandos név, Dindár³¹⁵

- [43. r.] — Imola név³¹⁶
- fogadalmi kápolna, jégbe leszakadt hintó.³¹⁷ IV. 34

- ⊙ — Banyalukai harcban menekülő Haller testvérek NB IV 35
- Kevend név. Hallerék őse³¹⁸
- Délő — delelő³¹⁹
- ⊙ Barasó kútja³²⁰ 37
- Patausia. Severus fényes római telepe³²¹ 40 NB
- Radnóth Rákoczy 44
- ⊙ A 12 hős Radnóthnál³²² 47
- Lándor név
- Ozd — név³²³
- Bolád — név Thata³²³

- [12. v.] — Jegyzőkönyvek nagy vezérek nevével 101
Aranykönyv³²⁴
- ⊙ Zsidóvár³²⁵ 103
  - Bottal terjesztett civilisatio³²⁶ 49
  - Székely menyecskék méhkasokat hajigálnak tatárok fejére³²⁷
  - Ibla név³²⁸
  - ⊙ Valeria regője³²⁹ 178
  - 42 — Vajar, vizgát törvény³³⁰ 182
  - A német lovagok³³¹ 9—10
  - Prazsmári szent források³³² 55
  - A rombul elhordott kövekért kísértének a szellemek az új házakban³³² 56
  - 43 — Hadivás, áldomás
  - A szélbe dobott szekerce³³³ 144
- [13. r.] ⊙ ?Borica? tánc³³⁴ 148
- 45 — Az ős Istennek is áldozik meg az ujnak is. Kiegyeztetik a vallást.³³⁵
  - 46 — Ismaeliták bolgárok Ipolyi LIV³³⁶
  - 47 — Pogányok hajukat felbontva hordják, hosszú kántusban járnak LV
  - Domonkosok³³⁷

- Rabonbánok³³⁸ 475
- 48 — Bilokus tüzes vassal próbáló³³⁹ 479
- 49 — Perestoldó³³⁹
- fejéhez kard, lábához parázs
- 50 — Nemere, Guta, Kelevény 39 Csoma, Dobroc, Szösz Patvar³⁴⁰
- ⊙ 51 — Nőt befalaznak ördög ellen³⁴¹ 43
- Deés kiáltás³⁴²

- [41. v.]
- Dromo³⁴³
  - hét gersei ördög³⁴⁴
  - 52 — Enni ad, de inni nem³⁴⁴
  - 53 — Buzogányával saját lábát csapja meg és sánta marad³⁴⁴
  - bagolytollas párna³⁴⁵
  - hét vár, hét tündér³⁴⁶
  - 54 — Aliorumna³⁴⁷ 71
  - Turul³⁴⁸ 72
  - 55 — Tündér és Sz. Mária³⁴⁹ 73
  - 56 — Hadncmtő³⁵⁰ 74
  - Rasdi pogány papnő³⁵¹ 89
  - 57 — Rapsonné Firéne³⁵² 93
  - Sellő³⁵³ 98
  - 58 — Vizi hüvelvény³⁵⁴ 102
  - Nádleány³⁵⁴ 103
  - bubus³⁵⁵ 110

- [41. r.]
- 59 — 7 Magyar faj, magyar, székely, palóc, uz, jász kun, hajdu, besenyő, avar³⁵⁶
  - 60 — Jafetig felvitt kronika nemzetség 151
  - 61 — Csaba testamentuma³⁵⁷ 162
  - 62 — A gyöngé öreg vezér megáldoztatja magát³⁵⁸
  - 63 — Thonuzoba³⁵⁹ 168
  - 64 — Tüzhalmok, lármafa³⁶⁰ 188

- 65 — Tüzek eloltatnak kerék forgatással, új tűz
 élesztetik 190 két szűz fiú által³⁶¹
 — Pilátus égetés³⁶² 192
 66 — Tűz szertarás³⁶³ 193 NB
 67 — Mezitelen lábbal eltapodták a tüzet³⁶⁴ 194 NB
 — Tűzcs kerék eresztése karika forgatás leány nevére³⁶⁵
 195

- [10. v.] — Gyerekágyas vasat ne érintsen, tűz mellé tenni
 gyermeket³⁶⁶ 177
 — Sz Iványi ének³⁶⁷ 193
 68 — Ibolya, búza, szeder, cseresznye, dió, mogyoró,
 tisztesfü, Sz Iván fü³⁶⁷
 69 — Vizbe mártás³⁶⁸ 206
 70 — Föld édes anya³⁶⁹ 212
 71 — Száldokfa hárs³⁷⁰
 72 — Székely asszonyok törvénye, szerelemital³⁷¹ 252
 73 — Háromszor vág karddal a nap felé esküvéskor
 király³⁷² 257
 — A török nagyvezér kicsufolja a magyar király
 koronázási vágását 258
 74 — Dávid hárfáján ha egy hur elszakad, a hold-
 ban³⁷³ 262

- [10. v.] 75 — göncöl, kaszás, fiastyúk, hetevény, szitás lyuk,
 kettes, ökörhajtó, szöglet, bikaszem, cséplők, róna-
 pallér, Lehelkürt, szarvasnyom³⁷⁴
 — Kiszé kihordás³⁷⁵ 296
 76 — Az első zöld ágak³⁷⁶ 301
 77 — király játék leányokkal³⁷⁷ 305
 78 — hímes tojás³⁷⁸
 — Hét világ³⁷⁹
 — Nyílhúzás³⁸⁰
 79 — Halottak gyülekezése³⁸¹ 363

- 80 — ?Menyasszony? vőlegényre fujja lehelletét,
attól annak félfeje megőszül³⁸² 363
— Arbor piri.³⁸³ 488
81 — Karóra tüzött lófejek³⁸⁴
82 — Bondavár 492 áldozathely³⁸⁵
- [39. v.] 83 — Bálványos székely pártosok lenyakaztatnak³⁸⁶
493
84 — Temetőben táncolás³⁸⁷ 496
85 — Kókutya aranyat ont³⁸⁸ 500
86 — Balita ezüst bálványka vőlegény, meny-
asszonynak³⁸⁹ 502
87 — Kádári kard³⁹⁰ 505
88 — Etele zászlója³⁹¹ 512
89 — Boton faragott betük³⁹²
⊙ 90 — Álmost megölték, hogy Pannoniába be-
juthassanak³⁹³ 524 NB
91 — Krisztus feláldozása és a pogány ős önfeláldo-
zása hasonlatos 536 NB
92 — Viz, fű, föld ég felé szórva 528
93 — Zöld fűre hevernek áldomásnál
⊙ 94 — Finn lóáldozat 531 NB
95 — Lakoma alatt csontokkal dobálják egymást³⁹⁴
532
- [39. r.] ⊙ Áldozatkehely fölötti versengés³⁹⁵ 533
97 — Koponyaserleg³⁹⁶ 534
98 — Igréc, koboz, hegedű³⁹⁷
99 — Pap feje közepe lenyirva, három oldalt
hosszu haja 536 Pilis
⊙ 100 — Feláldozott hajfürtök
101 — magna nox dominarum³⁹⁸ 538
102 — Tüzzre tartják az újszülöttet³⁹⁹
103 — Újszülött arcát tüzes vassal metszik meg⁴⁰⁰ 542

- 104 — Menyasszonyt fáklyákkal táncolják körül⁴⁰¹
 105 — Hazai-menyasszony⁴⁰²
 106 — Kisebbik uram.⁴⁰³
- [18. v.] 107 — Ebet vágnak ketté szövetség jeléül⁴⁰⁴ 545
 108 — A ludas⁴⁰⁵ 547
 109 — Vérrrel sirmak, nem könnyel⁴⁰⁶ 549
 110 — Bucsuztatás. Siratók⁴⁰⁷ 552
 ⊙ III Szolgát eltemetik a halott ifju ural együtt
 NB 554
 112 Száz halom holtak elégetése⁴⁰⁸ 564
 — Szüz megöléséért dupla birság
 — Veresre festett haj, aranyporos
 — hajösszekötéssel kibékülnek ellenek
 — hajadon
 — leül a guzsalyhoz és fon
 — Papok lyukon át lebeszélnek a földbe s hallgatják
 a választ⁴⁰⁹
 — Kigyók bőréből készült szőnyeg
- [18. r.] — Nehéz böjtök, minden másodnap enni, salátát
 — A görög tűz⁴¹⁰
 — Leo a szent képről levett koronátul pestist kap
 a homlokán 798 I
 — Éjjeli éneklés a falakon az ostromolt várban
 — ?Mirme? törvények 712 II
 — Nagypénteken <Párisban> egy zsidónak a temp-
 lom ajtajában kellett állni, hogy minden kijövőtől
 egy pofont kapjon Toulousban
 — Zsidóheccek NB. 829 II 800 év
 — Napoleon Sanhedrinje NB előtt 833
 — A bélpoklot hozták haza a keresztes háborúból⁴¹¹
 — Cagots 852
- [17. v.] — Toldy a m nemz irodalom története
 — Ferenczy adalék a m. irodalom történetéhez
 Pozsony 1844

	– Erdélyi népdalok 2 köt			
	– Derendócia halotti tor hun nev ⁴¹²			
	– Kam – barát			
	– kamos – lótej			
	– kocogúr			
	– Mama név			
	– Mundzuk, zászlófej			
	– ?robogán? mesemondó			
	– Tengulithi ogh Andrassy			
	– Thonuz oba ⁴¹³			
	– Töböröcsög			
	– ősokrül szóló dalok NB			
	– Szemere gazdag			
[37. r.]	– kalagány fedő nád			
	– Jobbagy úr			
	– Petrarca-codex kun kiadás 81 lap			
	– Böszörmények			
	– Horváth M. a kereszténység első százada M. orgon ⁴¹⁴			
	– Bethlenfalván Tíz lándzsások kerülete. Minden fogatával belefért a küldöttség. Nagy megye kis megye 16 szepesi város.			
	Rozsnyó villám			
[36. v.]	Nemz. Aug. ⁴¹⁵	250	250	
	– Sept.	250	250	
	képv. díj	150	650	
	házbér	400	1050	
	Ford. Dam.	400	1450	400
	– pokl. kereszt.	400	1850	800
	40 év mulva	250	2100	1050
	– német –	500	2600	1550
	oroszul	150	2750	1700
	fűzet	100	2850	1800
	novella	100	2950	1900
	németül	100	3050	

- [36. r.] Fraternitas 1204. 16 székes város secundae mensae assessor
- 28 plebanus bruderschaftja
  - Moneta Leutsch ?érem?
  - Mon. Thurzo, három rózsás oroszlán saját képe szakállas, püspök süveg
  - Iránszarvast ajándékoznak Lajos királynak litván szánkóval
  - Consulok.
  - Czinderling, tíz pénz egy garasban Lőcsén⁴¹⁶
  - viselő asszony az ?urát? megeszi
  - Bebek rossz pénzt veret
  - 1613 Spilberg papírgyár
  - ?Zacherle? elénekelteti magát életében
  - A Mária szobor és angyal szobrok felfedezése a falban elrejtve
- [35. v.] – Kávéház monumentum, kétfejű sas, angyal kellnerek, hit remény, szeretet két csésze
- kővizmedencék
  - Vaticanium Regiomontanum 559
  - Vizvezeték Durstból Ignác kút⁴¹⁷
  - Vihar nagy toronytetőt ledobja 187
  - Harangozó házikó 7 szegény kézműves boltja
  - Tetszhalott menyasszony 589 NB
  - Sirkereszt epitaphiummal a torony tetejében
  - 1823 megtalálták a régi vízvezeték csöveit, mészgödör ásáskor⁴¹⁸
- [35. r.] Negyven esztendő alatt n[em] láttam részegen, szelid ?volt? szerc. . . Vay D. Teleki Sándor

(I.) N O T E S Z

- [előzékl. r.] Trenk Lajos Holló u. 10
 [előzékl. v.] Rotter Lajos ?fordító? Teréz körut 3.¹
 [1. számozatlan r.] [üres]
 [1. szatlan v.] [jobb alsó sarkára átnyúlik a köv. lap rajza]
 [2. szatlan r.] [Ceruzavázlat: kőkerítéses templom kettős keresztel elött balra emelvényen kereszt, jobb háttérben hegy várommal. Valószínűleg Boldogkővár.]²
 [2. szatlan v.] Cukorsüveg tetején tótágast álló juhász³
 Scholz albert pesti ev. gymn tanár⁴
 [1. r.] [Ceruzarajz: sziklás hegyszoros, elől hatalmas hegyesen felágaskodó szikla, alatta út vezet, az előtérben hátrattett kezekkel botra támaszkodó férfi, távolabb kisebb emberalak az úton. Bokrok, fák]
 [1. v.] Mátyás király kútja leány korsó molnár legény⁵
 [Az 1. v. és 2. r. között egy levél kivágva]
 [2. r.] [Ceruzavázlat: kerek hegyen valószínűleg Boldogkővár romjai, a hegy alatt ökrök, bokrok, fák, háttérben hegyvonulatok.]⁶
 [2. v.] [üres]
 [3. r.] [Ceruzavázlat: tornyos, emeletes ház két oldala, valószínűleg Péchy Manó gr. kastélya Boldogkővár alján. Fák, bokrok.]⁷
 [3. v.] Jaszniagi Oscar Krücken ?Parád? 3⁸ [piros cer. írás]
 Boldogkővár

- [4. r.] [Ceruzavázlat: hegytetőn várrom, Boldogkővár az előző lap versoján olvasható feljegyzés szerint.]
- [4. v.] [üres]
- [5. r.] Péchy Anna⁹ [felette ovális keretben női portraivázlat ceruzával]
- [5. v.] N. adnak pénzért kiáltánk éljent
ennél a hangnál maradjunk
alsó felső hang
- [6. r.] Palocsay Miskáné¹⁰ [felette ceruzavázlat: keretes női portraivázlat]
- [6. v.] [üres]
- [7. r.] Péchy Manó nagyanyja¹¹ [felette ceruzavázlat: négyszögű keretben női portraivázlat]
- [7. v.] Nem válogatunk szavakat úgy látom bor és pálinka megtették a hatásukat menjenek haza ott okosabb
?dolog? van
Mit néz rám? Az úr a legokosabb ?kormánybiztos?
hanem ?azt ahogy? közönség a legbutább
Mit bámulnak ezek a lotyók, nincs itt ?komédia?
Déryné felöltözik
Bartha részeg szerepet ad¹²
- [8. r.] [ceruzavázlat: négyszögű keretben női portraivázlat]¹³
- [8. v-tól.] [végig üres lapok.]

(VI.) NOTESZ.

[fedőlap	<i>Garay</i> ¹	[ford. írás]
belső	<i>Lauka</i>	
old.]	<i>Samarjay</i>	
	<i>Degré</i>	
	<i>Bozzai</i>	
	Aggteleki	
	<i>Vajda</i>	
	Frankenburg	
	Nyári Alb	
	Ney	
	?Antonbach?	
	Bernát G.	
	<i>Tóth Endre</i>	
	<i>Egressy</i>	<i>Tóth Kálmán</i>
	<i>Kolmár J.</i>	
	<i>Dobsa L.</i>	<i>Roboz</i>

- [I. r.] — Novogorod 40 tengerész és festő
 Caucasus tour du monde²
 Tiflisi Susa Caucasusi tatárok
 Hassan és Hossán torturák. martyr³
 1864. Paris. Gerome
 1867 Kaufman hadjárata turkoman Chodskent. Tas-
 kend. Samarkand diadalért St György rendet kapta⁴
 Sirdari moszké 50⁵
 München

Körben forgó atelier
 1873 Britt india II. Festő cldoradó⁶
 Jeyporei bevonulás⁷
 Indra templom. Ellorai sziklatemplom⁸
 torpedó hajón megsebesül. 12
 Napoleon mondása az oroszrol.
 Whitines megfordítja
 Skapalik Luiza Batthyányi u. 56 II. kerület Gizella
 Vercin⁹ [ford. írással]

- [1. v.] Bobula ifj Bobula János Dalszinház utc[a]⁸¹⁰
 [2. r.] Tvarzimir¹¹
 ?Hiura?
*Bravalla*¹²
 I otthon¹³
 II Bécsben, Münchenben¹⁴
 III Verona¹⁵
 IV Florenz¹⁶
 V Nápoly, posilipo ?pompéji? felé vivő út¹⁷
 VI Pompéji.¹⁸
 VII Időjárás.¹⁹
 VIII Solfatara. Serapeum. Bajae Nero fürdői²⁰
 IX Aquarium²¹
 X Muzcum.²²
 XI Toledo utca vásárkor²³
 XII Husvásár²⁴
 XIII Katonák, halászok, kézművesek, koldusok, papok, barátok, árusok, 4000 kocsis²⁵
 XIV Sorrento. Agnello²⁶
 XV Átkelés Capriba²⁷
 XV visszatérés, szivárvány, a tenger²⁸

[2. v.] angolok, franciák, németek, olasz, orosz²⁹

- [3. r.] 1 Verona. Porta Nova, vendéglő, ablak, ágy, ?itt?,
 tabledhaut hátrafelé, inasok³⁰
 2 famozaikok Fra Bartolomeotól. Romeo és Julia
 kifaragott képeivel, perspectiva szőnyeg ráncai³¹
 3 — Julia koporsója látogatójegyekkel tele, a bejárat
 csupa borona, ekevas.³²
 4 — Theatrum, páholy felirat Valerian I mély víz-
 levezető árkok, oszlopaik Berengár templomnak
 ajándékozta.³³
 5 — Capuletti háza, kalappal, csízmadia hátul, istál-
 lók belül³⁴
 6 — nagy árvíz³⁵
 7 — rostély vas, mozog, mint szőnyeg
 8 — istállóknak használták a keresztfolyosót s lever-
 ték az angyalok kezét lábát.
 9 — Ágár, szemüveg, püspök süveg
 10 — angol nő átengedi Rozának a helyét éjszakára
 a vasúton.³⁶
 11 — Virágok olcsósága³⁷
 12 — Az én álmodom 2 Decemb. .³⁸
 13 — 6 Decemb. .

- [3. v.] 14 — Dec 5. Nápoly, Vezuv tüze. Posilipói kép
 naplementekor Veder Nap e poi dormire. ?Cactus?,
 nád, pálma, szeder, narancs, sziklák, ételek. Apáti
 decolletált angol nők³⁹
 15 — 6. Pompéji⁴⁰
 16 — Nápoly hosszú, kertek, pálmák görbe utcák
 búz szappan, cserző rongy, piszok szekérsor, két
 kerekük, gyümölcsök, cedrus alma, felakasztott diny-
 nyék paradicsom, majolicák, kaktus füge⁴¹
 17 — rossz utak, — láva 3 meter vastag,
 18 — Vezuv. tiszta idő, májusi meleg⁴²
 19 — halottas kocsi mint omnibus⁴³

- 20 — oroszoknak néznek,⁴⁴
 21 — ?drága? krajcárok, lábában⁴⁵
 22 — alvó leány természetes alakja a láva alatt⁴⁶
 23 — férfiak, nők, gyermek, anya leányával kutya, kakas, tojások, kenyerek, árpa rizs szövetek, kötelek
 24 — mozaik kandalló
 25 fürdők⁴⁷
 26 — templomok⁴⁸
 27 — házak, atrium, lépcső, kicsiny minden⁴⁹
 28 — háziúr szobra
 29 — színház magasról nézve
- [4. r.] 30 — Márvány venus. Narciss frescok.
 31 — boros urnák, konyha
 32 ⊙ Olajfa ágat ültet el a Svábhegyen
 33 Szent kép előtt serenade dudával⁵⁰
 34 leeresztett kosár⁵¹
 35 — éjjel halfogás fáklyával⁵²
 36 — Toledo utca⁵³
 37 — Corso landauer, corricolo⁵⁴
 38 — Énekesek vendéglőben Santa Lucia barcarola
 angolok táncolnak, amerikai székeken hintáznak⁵⁵
 39 — utcai énekesnő, buskomor dalokkal, mi lehetett
 ez hajdan, most soldikért énekel egy hegedű, egy
 klarinét, egy gitár mellett Dec 9-én⁵⁶
 40 — villán hámozza körtét, kezével törli ki ?ten-
 germartról?⁵⁷
 41 — harangozás kolomp⁵⁸
 42 — Cabriol hajtja caralábi legény
 43 — fekete tenger⁵⁹
 44 — jégeső, villámlás⁶⁰
- [4. v.] 45 — Solfatara, kénbarlang, kénformatio döngő
 föld, forró homok, arbutus.⁶¹

46 — Serapis temploma, eldült negyedik oszlop, csigák a kőben visszasüllyedő oszlopok, kék ég, meleg nap⁶²

47 — *Aquarium*, *tengeri csillag* actiniák, octopus etetése, paguri, *tengeri nyelv* Venus öv, qualok, fosforescens praeparált *puhányok*, *Dohrn*, *magyarok*, *csak oroszok nem*, *aplisia*, halak, cápa, tengeri angyal, repülő hal, tengeri teknőnc, korall, *repülő csiga*, rák, muréna, cserépben, csörgőkigyó forma, villanyos hal, tintahal lélekzője octopusnak úszó quál, sziklahalak zöld actinia, pávafark fényü⁶³

48 — Szamár megáll a jégesőben⁶⁴

49 — nem más kirándulást, mint a katakombákba⁶⁵

50 — jég a pálmában⁶⁶

[5. r.] 51 Muzeum, Szobrok.⁶⁷

— üresfejű forgó szemű Diana⁶⁸

— vázák, cinerarium⁶⁹

— köny gyűjtő⁷⁰

— gyűrűk, karperecek⁷¹

— Camaeák⁷²

— vaságy, vasláda, tűzhelyi szerek⁷³

— apróságok.⁷⁴

52 pompéji magok, szilva, dió, mogyoró, lépeszméz, lábasban étel, szövet, ing fehér, cipőtalp szövet⁷⁵
libatiok.⁷⁶

lars

Quadriga négyszáz darabra törve s összerakva

53 *Corragio per voi*, *maccaroni con formaggio per me*⁷⁷

54 Kis fiú Neró fürdőjében végig szalad, tojás⁷⁸

55 Egyiptomi muzeum; papyrusok mumiák *mozai-*
kok

56 *Vezuv láva csikjai éjjel*⁷⁹

Dum puer ego fui, tu puella, liber amorum

Nobis erat libitu, jam tristium iste liber sit

Hec metamorphoseos! me calvum, teque deformem
Oh Meleagre vivens multos qui implevis odore
Mortuus ast plures pellis non svavcolente.⁸⁰ [vers
lila t. írva]

- [5. v.] 57 — Sorrento, sziklákra épült várak, villák, házak,
híd a völgyön kereszt[ül] narancsligetek, granát olaj
szjános kenyér, cseresznye, pinia, havasi cocumella,
barlang, grotta, füzér, felyülről eső patak, zugó ten-
ger, fővény, kék csigák, vezuv fénylő lávája éjjel,
szük utcák, tenger szinei, narancsfákra felmászni be-
takart narancsliget⁸¹
58 — Agnello⁸²
59 — Sorrento képe⁸³
60 — Torquato Tasso⁸⁴
61 — csupa márvány szobrok⁸⁵
62 — Telegráf
63 ⊙ Szivárvány a tengeren⁸⁶
64 — Vegetatio Caprin
65 — Viharos tengeren át csónakon⁸⁷
66 — Szamáron fel Tiberius palotájáig
67 — Tacetták⁸⁸
68 — Magyarok jó borraivalót adnak⁸⁹
69 — Coralláruló leányok
70 — Tarantella táncolók
71 — nagy kaktuszok.
- [6. r.] 72 — Szivárv. hét szine fénye verőfényt vet az
arcokra, ég, lángol, fáj a szemnek istenek hidja, mely
a féleget átigázza, a tengerben viszfénye látszik, csak-
nem egészen, halászok dalolnak, német németül,
oroszok franciául beszélnek hajóslegény goszpodine,
egymásnak füttyentenek vagy sziszegnek.⁹⁰
73 — Tempo <hiberno> inverno⁹¹
74 — barát a számaron
75 — elutasítás visszafordított kézzel arc borotválva⁹²

- 76 — nápolyi óriási sütő kemence⁹³
 77 — elébb nézzük meg a vidékét utoljára magát⁹⁴
 78 — Regényíró Habicht, drámairónő és festőnő⁹⁵
 79 — Halászsok keveset fognak⁹⁶
 8 — (A balatoni harcsák
 80 — Johanna királynő fürdője⁹⁷
 81 — A corso⁹⁸
 82 — Katonák tanulnak a corson, un due⁹⁹
 83 — Az utcafélen árulnak, boltok és tehénistállók, atelierek egymás mellett. Felfelé menő utcák csupa élelmicikkkel, macaronifőzők az utcán villával kínálják az arra menőt¹⁰⁰

- [6. v.] 84 — St Januarius, biboros papok húznak arany hintót, abban ül aranyos pap, rudas lámpákkal kísérik: urak, nép térdet hajtanak az utcán¹⁰¹
 85 — Villa Ungaro 30 év óta ott él
 86 — Tűzások az áruk kikiáltásánál, hasonlítják naphoz, tűzokádóhoz¹⁰²
 87 — Nem vagyunk e költők, nem vagyunk e művészek, filozófok, nem vagyunk e humoristák? lásd a mi temetésünkön nem fogják a lovas csendőrök letaposni a publikum tyukszeméit, de hát nem vagyunk e magyarok¹⁰³
 88 — nem veszik komolyan az execirozást. Katonákat kínálják narancssal mikor hadi rendben állnak, szaladni tanítják a katonákat. Kapkod a kalapjához, hogy a szél el ne vigye. Szélben nem célozhat jól. Az ellenségnek nem szabad őt megtámadni balfelől, mert ott n[em] látja meg¹⁰⁴
- [7. r.] 89 — heti várás — kefe, — *gyerekjáték* — kalendárium — *gyufa* — *papiros* — *bádog* — régi könyv — egy ember teleaggatva arany láncokkal — egy viz

*a fején három edényt arany halakkal — ujság — korall — perec — sütemény — virág — virsli — citromviz — szentkép — viaszbabok — kések — tamburin — koldus barát — apáca — ?kokett? pap — szende apáca — aszalt gyümölcs — hal — gesztenye, pálca — tehénistálló, kecskejárat — dinya — osztriga — makaroni, dudás, kocsisok pattognak — dudáló kocsis, barát persellyel, csinos apáca elől, csuf hátul perselylyel¹⁰⁵
 90 *huspiac, hal, tintahal, sült, szárított, felszelt angolna, rák, tengeri pók, gyümölcsök, tök, dinya, olajba főtt tök, makaróni, tészták, csigák, ánís, retek, füge, szőlő, aszuszőlő, barack, narancs, pálinkás pagoda, cukrász, lepények, mézeskalács, kenyerek, bor, sajt, hus, olaj, lacikonyha, kaktuszfüge, granátalma, pinia, halakat fecskendezik*¹⁰⁶*

91 Aquarium, rákok és tengeri pókok küzdelme halacsák fölött, interventio veres rák, nagy rák és kicsi rák, felfordított rák, a mint ki akar bújni, pofon üti, pók fölmászik a járdáról a fára, repülő csigák, kicsi cápa emberevő mit eszik addig, a mig kicsiny.¹⁰⁷

92 — Octopus bekapja az újját, felfordul, elkapja a rákot szétterpesztve¹⁰⁸

93 — tenger alatti város Bajaenél telenőve csigákkal, buvárok nagy cipőkkel ugrik benne¹⁰⁹

[7. v.] 94. Kilátás a San Elmobul.¹¹⁰

95. Építésck

96 <?Rode?> Italia hadigőzös, kikötő, hajók, zaj

97 majolika, korall, szobrok, fafaragás¹¹¹

98 Még egy alsóbb Pompéji is lehet¹¹²

[8. r.] Selbst ist der Mann¹¹³

Magam az öreg

Én vagyok az az úr

Das ist für die Katzen

Bolondoknak

1. Magyar tudósok Mentelli, Kőrösi Csoma, Reguly,
Benyovszky, Széchenyi, Vámbéry

2 Magyar tánc

3. Kárvallott ember

4 Tetemre hívás

5 Lakodalmas szokás

6 Tor

7 Minő műveltségi fokot hoztak be a magyarok
bejövételkor¹¹⁴

[8. v.] Benyovszky¹¹⁵ [cgész lap lila t. írás az utolsó bejegyzés
kivételével]

Vízet termő pálmák

Benyovszky két fája, a mit eleste helyén ültettek
Dajkamese most is emlétkben van

Királynét választja a ministerelnök. Ez örökös hivatal,
bátyja után örökölte, annak az özvegyét vette el,
régí feleségétől elvált, azután fiatal királynét vett
Királynő tombolával mulatja magát.

Sárga arcú néger typosok, keverék nép

Királynő fördése nyilvános, vízzel összefecskendik
udvaroncokat, palackban szétküldik kormányzóknak.
Hordszékben utaznak.

40 ezer fegyveres, harci kiáltás

Blum Móric

Lendva Zala Vahot Sándorné

[9. r.] *Dorottya u. 10. II*

Lenci frá[ter]¹¹⁶

Medve farka odaszakad a kulisszához
táncoló Kilényi¹¹⁷

Ezt a kerek erdőt járom én, gitárral

Kicsoda ön. . Pafnucio de Paviano.
 Elmondja a szerepet, mely kimarad a színészeknek
 hegedül, s arra fuvoláznak, másnap fuvolázik s arra
 bombardont fújnak
 begyűröm a süvegem tetcjét
 kakukkoló óra az őspanyában.
 a regement anyja
 hamlet, az apám lelke.
 Bács, Bácsné és a leánya

- [9. v.] A kenyérevéssel tanult szerep. Anikó, Kántorné,
 Kopf!¹¹⁸
 Zugligeti 5 kros ozsonák Megyeri
 Kántorné Tudor Máriába[n] zöld damísz ruha¹¹⁸
- [10. r.] [üres]
- [10. v.] Temesvár első nagy concentrált trágya gyár Bánfi
 ősapja megveri nagyapját, mert nincs ezüst sarkan-
 tyuja: nem enged magyarországi birtokot vásárolni,
 vas ládjában 45000 aranyat hágy
 35 Kemény Nándi gyerekt cseréli cigányasszony
 Lőrinc ma is muzsikál, amaz beczirker lett Haynau
 alatt. Kegyetlen, megőrült.¹¹⁹
 [az egészen ferdén átírva:] Fekete vér
 ☉ Pongrácz lefekszik-Cselédeit behívja, megmosdat-
 ja magát, kezét összetéteti most már *meghalok és*
megteszi
 ☉ Piktör két kis gyereket magával visz serczeni, ott
 hagyja kocsmában zálogban
 Meghívja két pajtását vacsorára. felső kabátot zálog-
 ban hagyja, de nem a magáét
- [11. r.] Harucker malmáért cserébe Wenckheim birtokok.
 ó Budán most is megvan

Chinai családfő bíró és pap azt kérdi megfizette e
 az adódat
 mavlica ruha 32
 csaláning 33
 zservosztja hagyoma 34
 machorka dohány
 Tatórok puskái 45
 ?*Krawkovszky?* rukopisz

- [II. v.]
1	Asztalos családja	97.	1—5 ¹²⁰
2	Hányan vagyunk még	98.	1—23 ¹²⁰
3	Szép Angyalka	99	1—5 ¹²¹
4	Szamár rend	900	1—7
5	Szentandrásí bíró	901	1—5 ¹²²
6	Buenosayresi kar.	902	karacs[ony] 5
7	Kengyelfutó	35	virtus semper[diligenda] ¹
8	unica	36	Sziv törvénye
9	Melyik a férj	37	Lélek támasztás
10	ördögmalmos	38	Arany könyv ¹²⁴
11	Színház látogató	39	Férj kabátja
12	Hó menyasszony		
13	Ordália		
14	Saját gardedámja		
15	Melltü, gyűrű		
16	Egy úr egy asszonyság		
17	Tarokk		
- [II. r.]
18	Legatus világ ¹²⁵
19	Párbajról
20	Harmadik ünnep
21	Leghátulsó pad
22	Dreimal hoch. ¹²⁶
23	A nép jól tevője
24	Látogató jegyek
25	Drey Madadúr
26	Házasság éhségből ¹²⁷

- 27 Részvényekből tapét
 28 Vissza a börtönbe¹²⁸
 29 *Vörösmarty apánk*¹²⁹
 30 *Óda*
 31 *Mátyás király*
 32 *Bartók*
 33 *Királyról* [mellette ferdén] Cikk
 34 Babszemek¹³⁰
 35 <Látogató jegyek>
 Liszkay Bálint Pécssett p. ü. fog. Pestre óhajt jönni
 Wekerléhez¹³¹ [fordított írással]
 Hajek Rudolf Károly k. 15 [ford. írás]

- [12. v.] —Mért nincs nekem is elárulnivaló zsványom
 — Tessék a becsületes nőknek is a fügefalevéllal
 takarva megjelenni a szinpadon, mint a táncosnők-
 nek, ha versenyezni akarnak velük.
 — A terhes nő gyűlölt alak, rossz annak is, a kit a
 felelősség terhel.
 — Madame, Az anyja azt állítja, hogy önnek szebb
 vállalai vannak, mint nekem. Mutassa!
- [13. r.] ?oprisok? 18
 A nyírfa 19
 Göcze k. a. [ford. írással]
 Bodrogköz leírása. Brassóban [ford. írással]
- [13. v.] Arany szoba¹³²
 itt volt rektor
 Hangoztató rendszert már feltalálta
 Szolgai képe, szobra, íróasztala
 pohara.
pipái
 Hírlapszerkesztés
 Mk. Hugó¹³³
 Benyovszky¹³⁴ [pir. tinta írás]

- [14. r.] vályog
 Sima puszta határ
 sirkövek az ártéren, ház nélkül
 óriás békasó
*Vidlis levelek.*¹³⁵
 1. Két nap a minister elnöknel
 2. A főherceg szakállá
 3. Ilonca.
 4. özönviz után
 5. Arany szoba csonka torony
 6. Két álmom Geszten
 7. Maszák Hugó 36 [írás lila t.]
 8. *Abbé Richard.* [írás lila t.]
 9. *Féllábu táncos, néma énekes,* kéz nélküli festő¹³⁶
 <10> Petőfi motívumai
 11. *Virtus semper diligenda*¹³⁷ Raics
- [14. v.] 12. Nő férjét cicomázza maga otthon marad
 13. Rovás diarium, rácítál mindenkire
 14. Aristocrata fiut apja megszégyeníti, nagyapja
 kovács volt
 15. Magyar high life NB. veres könyv
 16. ?Sass? tbnok eltemetteti magát s aztán ront ki
 a cserkeszekre. 301
 17. Kobler táncfigurettjei¹³⁸
 18. *Lánc leszakadása Csernus*¹³⁹ 37
 19. Egy akó kávét! ☉
 20. Békát eszik a grófnál, otthon is azt főzet, kiugrál-
 nak a fazékból s veres . . . . [verses könyv]
 21. hányféle aristocrata verses könyv
 22. *Zerdahelyi különö* [az utóbbi szón átírva:] kész
 23. Eleven carjatidák
 24. Kemény Samu és Schwarzenberg
- [15. r.] 25 Széchenyi, a Palatinus bár a hidatok volna hosz-
 szabb s [beszédetek] rövidebb

- 26 orosz pap vercs esernyővel.
 27 Találkozás a tükör fürdőben
 28 ?Rautier? Nándor donatiós levele
 29 Paskievics és a magyar főúr
 30. Két bassistát küldet magának falura, még sohase láttak operát.
 31. Bassistának el kell hagyni a szinpadot, mert a fejedelem orrára köpött. Fetzen a torkában¹⁴⁰
 32. U. a. népénekcs lesz, brugóval a hátán, dal közben sörivásban virtuózkodik¹⁴⁰
 33. Elviszi a kocsmáros fekete kabátját, s nem adja vissza. Tarokkozásnál találnak A gyász hat hétig tart.¹⁴⁰
 34. Mint Banquo szelleme a kétitcés sörkancsóval jelenik meg Macbethnek¹⁴⁰
 35. Wen ?eam? mei Lerchenfeldsch ned schneid gnu a is so kann er szi den Kruxoldern von mein Paket holn, werd i mi vor soan
 [15. v.] Herzog tu scheniren, der zua parade sie a Rosz von a Milimari ausleihn thuad. Werde seiner Durchlaucht gehorsamst berichten¹⁴⁰
 36. A két Marcel: két bassista. Külön kulcsa van kívülről bejárhat az öltözőbe. Nem szabad vendég-szerepelni az ő szerepében¹⁴⁰
 37. Barrikádhős volt a bécsi foradalomban¹⁴⁰
 38. Farkas Béni elfogatása. Nagy Károlyb[an] zsidók szombaton utaznak, kovács észreveszi, mind összefogják¹⁴¹

[16. r.] [üres]

[75. r.] Steinitz Sólyom utca V. ker. 16. III. 21.¹⁴² [notesz másik végétől ford. írással]
 Francsics Bódog [kapitány] Jókai parancsnoka Fiume Adria

Kövér ?Ilka? Sándor utca 25. sz.
 Isis N. Kastanien allé 24 Berlin
 Gellért Mihály Hold utca 7 Falk Zsigmond [A lapra
 1 db „6 Heller”-es osztrák bélyeg beragasztva.]

[74. v.] Lubomira¹⁴³ Arnold Antal
 Bántód Dériné unokája
 Palárdi Gyulay Szentcs
 Simi Misi Vármegeyháza
 $15000 + 600 = 15600$
 $15600 + 15000 + 624 = 31224$
 $31224 + 15000 + 1248 = 47472$
 $47472 + 15000 + 1898 = 64370$
 $64370 + 15000 + 2174 = 79544$
 $79544 + 15000 + 3180 = 93724$
 Santelli Italo vivómester Kerepesi út 11¹⁴⁴ [tintával]
 Mérő János Deák F. tér 6. I. 30¹⁴⁵ [fordított írással]
 Csengey Gyula dr. ügyvéd Jolánhoz¹⁴⁶ [A lapra 2 db
 osztrák bélyeg 6 Heller értékjelzéssel beragasztva.]

[74. r. és [keresztülírva keresztben, egy kert terve, köröcskékkel
 73. v.] is jelezve a rózsa tövek]

Charles Lefebre, Luxemburg, Souvenir de [la]
 Malmais[on] Fernand Chaffolle Marie Guillot Capi-
 tain Christi Marie van Houtte Gl. [oire de] Dijon
 Reine Maria Henriette, Dijon Lafrance Magna
 Charta Reine Emma de Pays Bas Lucretia Gloire
 de Dijon Superus, ?Maromo? Deuil de Colonne
 Etienne Levet [ford. írás] Maria Henriette ?Maromo?
 ?Rosiervite? Lefebre Perle de jardins Lucretia Mme
 Bravi Bourbon Perle de blanches Burette piros Perle
 de Jardins Safrano Niel Francois Levet France Lin-
 coln Persian¹⁴⁷
 Vegyes. [végig lila t. írás]

[66. r.]	1. Magyar nemzet története ¹⁴⁸	2
	2. Magyar nép humora ¹⁴⁹	1
	3. Nagy Tükör ¹⁵⁰	1
	4. Szinművek ¹⁵¹	3
	5. Milton. Hős Pálffy ¹⁵²	1
	6. Arany ember dráma ¹⁵³	1
	7. Fekete gyémán[tok] ¹⁵⁴	1
	8. Keresd a szíved ¹⁵⁵	1
	9. Kakas M. tolltaraja ¹⁵⁶	2
	10. Kakas M versei ¹⁵⁷	2
	11. Emlékeim ¹⁵⁸	2
	12. Forradalom alatti művcim ¹⁵⁹	1
	13. Szép Mikhál ¹⁶⁰	1
	14. Az életből ellesve ¹⁶¹	4
	15. Ugyanazon cím alatt	2
		<hr/>
		25
[66. v.]	Vegyesek	25
	16. Negyven év viszhangja ¹⁶²	1
	17. <Herceg és Fra Diavolo> Életemből ¹⁶³	5
	18. Jocus és Momus ¹⁶⁴	1
	19. Költemények ¹⁶⁵	2
	20. Bence ur. Cinkotai kántor ¹⁶⁶	
	Szerelmes oroszlán Puskás Kalári ¹⁶⁷	1
	21. Kakas M naptára ¹⁶⁸	3
	22. Űstökös ¹⁶⁹ [eddig lila t. írás]	20
	23. Benyovszky ¹⁷⁰	2
	24. Deli Marko ¹⁷¹	1
	25. Világszép leányok ¹⁷²	1
	26. Bolondok grofja ¹⁷³	1
[67. r.]	Ez volt az olympi játékok fénypontja Harcos tündérnép hol virágait ontja Ahány csokor repül, annyi hódolat száll	

Virág nyelven szól, ki a legszebb virágszál

○ Szerlelem [ford. a lap másik végén.]

○ Muszka dob

○ Amerika

[67. v.] Soh se láttam ennyi violát halomba
Kértük az öreget nem csokor de ?bomba?

Csak egy szózat hangzik

kerek világ hallja

Nincs a magyar [nőnek] a [világon] mássa

Vive la hongric hangzik végig a sétányon

A hány szem annyi szív szép [asszonyon] lyányon

A merre vonultam, fogad virág zápor

Még a közkatona is kilép sorából

Fegyverére tűzve kínálja virágot

[68. r.] Szebbeket is kaptál, de nem ilyen drágát

A világnak minden nyelvén éljencznek.

Nem emlegettek így dicső magyar nemzet

Kocsitoknak nincsen drága diszitése

Csak a benne ülők ragyogó szépsége

[68. v.] Ez volt a nagy csata végig diadalmas

Trofeuma csupa élő virághalmaz

Mint virág királyné aként vonultál be

Százezernyi virág száj üdvözle „Salve”

Elhoztad magaddal lakunkba a tavaszt

Mig távol honunknak zord ege még havaz

[69. r.] Ha szemem lehunyom, rettegek a téltől

Messze tűnik arcod egy tekintetétől

De az elvész

Kopár fa nagyok már, <a virágos> zuzmarás a lombja

De szívem virágzik s azt lábához ontja

Oh fogadd szivesen ezt az én virágom

Ki csak azért virul, hogy Téged megáldjon¹⁷⁴

[69. v.]	Boldog Nóm aranyai ¹⁷⁵	9 magyar	54
			[írás lila t.]
	frank arany	60 fk.	30
	nagy aranyak	2. db.	40
	korona	1 db	16
			<hr/>
			140
	saját két György arany		100
	magyar ar	15	90
	korona		16
			<hr/>
			206
[70. r.]	[üres]		
[70. v.]	Boldogult nóm és saját ékszereim ¹⁷⁰		[írás lila t.]
	1. <Karperec smaragd, gyémántokkal		300>
	2. <u. a. smaragd, gyöngyökkel		200>
	3. <Öt sor igazgyöngy		1200>
	4. <Opálgyűrű gyémántokkal		90>
	5. <Kisebb gyémánt függő		120>
	6. <Opál és gyémánt broche		100>
	7. <Karperec 12 brilliánssal		900>
	8. <Smaragd melltű gyémántokkal		120>
	9. R. betűs broche 11 gyémánt		450
	10 Solitair gyűrű párizsi út		400
	11 <Gyűrű rózsalakú gyémánt		200>
	12. <Egy sor igazgyöngy		150>
	13. <Nyakék, rózsza, gyémánt		200>
	14. <Nyakék, rózsza 6 brilliánt		600>
	15 <Nyakék és függő 8 smaragd, rubin, gyémánt, csokor		800>
			<hr/>
			5830
[71. r.]	[írás lila t.]		5830
	16. <Gyémántos melltű		100>
	17 <Legnagyobb brilliáns függő		600>
	18. <Jubileumra általam vett gyémánt függő		400>

	19. <Függő, gyöngy rózsza	150>
	20 <Sima karperec smaragddal	150>
	21. <Arany korona 22 arany	110>
	22. <Arany szelence	150>
	23 Két gyémánt mellgomb	200
	24. Viselő gyűrűm solitair	160
		7850
	25. <Öt brilliantos fekete email karperec	300>
[71. v.]	Az egész világnak ez évtized a század vége. M. orgnak a jövő új ezredév kezdete. ¹⁷⁷	
	[ford. írás] Hajnalka, Estike Szűbeli Bájara Deréce Durca Mice Hulláng Estenyítő Csodabáj Hanga Jégvirág, Mézajk Zanót, Csabaire ¹⁷⁸	
[72. r.]	[üres]	
[72. v.]	Kisdedovó Tisza Kálm ¹⁷⁹	
	Gazdasszony Damjanich	
	?Professor? Kemény Kálm	
	Miskolci fillér egyle[t]	
	Szathmár Király	
	Zsidó árvaház	
	<i>Bischitz</i>	
	Dr Kozák Wien Johannesgasse 6. ¹⁸⁰	
	Kovács Laura Döbrentei utca 16 sz. [ford. írással]	
[73. r.]	O M M ¹⁸¹	4000
	Nzt	2400
	Kpv.	2000
	Frkl	1000
	Ath	500
	Rv. CMM	500
	Tkp	700
	Gen.	1350
	Ad	250
	M. S.	500
		4 000
		6 400
		8 400
		9 400
		9 900
		10 400
		11 100
		12 450
		12 700
		13 200

Rth M.	1900	15 100
Rg 4 k	2400	17 500
For.	400	17 900
R I k	600	18 500
Rv.	600	19 100
Rv. Nov.	400	19 500

[65. v.]

1886

- 1 — *A cár uniformisának vasútja* Oct 2¹⁸²
- 2 — Tömeges házasság Victoria kir. udvaránál
- 3 — Férj tönkre akarja tenni neje jó hírét, más nőt fogad fel utitársnak
- 4 — A mint Vikt. kir. leteszi a villáját a többinek is lekell tenni
- 5 — *Vasárnap megszolgált pénz, mészáros és pap* 4.0
- 6 — *Demidoff őrüilt* pazarlásai 5.0
- 7 — Az olasz királynő koralljai 7.
- 8 — annectált leányok 9.
- 9 — <A tengerbe ugró táncosnő> 10
- 10 — Táncosnő kirugja a fogát a ballettmester[nek]
- 11 — A mezitlábás tanító NB 13
- 12 — Contókat a budgettárgyaláskor fizetnek 13
- 13 -- Livornói apácakolostor. NB. 16
- 14 — Színház igazgatói fogás 19 Dumas
- 15 — Japáni toillettek 23
- 16 -- Elfeledett őrzők 23

[65. r.]

- 17 — Esküvő lovag és vadász ruhákban 23
- 18 — Eladott napák. 23
- 19 — *Szöktetés a szerályból* 23¹⁸³
- 20 — *Gőztemplomok orosz vasutakon* 23
- 21 — Mért nem eszik a vezér cukrot 24
- 22 — Az izzasztó vendégség NB 25
- 23 — *Bárnum és a veszett kutya* 25
- 24 — Wagner Walkure de soká stimmolnak
- 25 — A Siami követ 27

- 26 — John Doe NB 28 Névtelen emberek
 27 — A walesi herceg pohár söre 28
 28 — Vizivó néger fejedelem 29
 29 — Vasuton Hát az ökör? Az én vagyok Nov 3
 30 — *A morskaja diadalkapu* réz lovainak ellopták a farkát
 31 — Patkánybőr palást 8 n
 32 — A cári gyerekek wauwauja 13 n
 [64. v.] 33 — A primadonna velocipéden
 34 — A leta 15 n
 35 — Festett rózsák anilinnal
 36 — Esküvő a kirakatban 21 n
 37 — A levágott bajusz ára 29 n
 38 — *A diák, mint* repülő hölgy 1 d
 39 — A mindennapos violák és gyöngyvirágok NB 2 d.
 40 — Bankár magas C-ért 2000 ftot fizet
 41 — Aquarium és aquarell
 42 — *candirozott* virágok divatja 10 d
 43 — Lablache kért kalappal 15 d
 44 — Bánja a [fránya] 15 d
 45 — Conchitea könyvei 19 d
 46 — *Liszt* távirata
 47 — A zsemlye Perzsiában 22 d
 48 — Az evő láda 25 d
 49 — Collin Campbell asszony ajándéka NB 29 d
 — Szarvas agancsain az . . . .
 50 — ○ A majom, mint házi állat 30
 [64. r.] — *Ludakkal horgásztatja* a halakat. Jul 2.
 — Anya bajusszal szakállal, leányát üldözve
 — Papirgolyók a 1870 háboruban I 8
 3 — Gyermek, a kik koponyákkal játszanak¹⁸⁴
 — Tolvaj hieroglyphék NB 13 d
 — Dacca mouslin, esti harmat, a fűvön nem látszik

Mcsék

— Angela misz kedvesen vitriol. . . annak testvére faképnél hagyja 22 I

— Hogy fogják meg a parfümetolvajt

⊖ 3 A macskaszemü: a ki éjjel lát

— Petroleumlámpa főzőedény 3 a.

— Egyik urnő macskája megcszi másik kanáriját

□ Liszt adomák 7 a

○ 3 Békabőr emberbőrbe ojtva 9 a

— Amerikai egy festőnél megrendelést tesz képre, csupa jett legyen a ruhákon nagy jett gyára van

[63. v.] — Fagylalt az ünnepelt főispán mellszobraként.

Megegyük a főispánt.

— A fürdő úrnak elviszi a tchén a ruháit utána szalad

— Gombgyűjtő passio

④ A felesége az utra papier maché sonkákat pakol a táskájába 3 I a

— A nőgyülölő 2 Sep¹⁸⁵

— Nagyon kövér énekesnő

⑤ 4 *Amerikai nők* krokodilt vezetnek ezüst láncon.
12¹⁸⁶

Kajmános hölgy¹⁸⁶

— A jótekonysági eladott csókok.

— *A vérivás kurája* 19 S

— Éjjel világitást nézni párosan

— A csengetyús patkány 28 S

□ Kaledoniai fegyencek számára nők keresztetnek
I ap¹⁸⁷

Vőlegény verseny¹⁸⁸

— Ezüst orrú haragszik a tubákolásra

— A hajtúkkal megmérgezett nő 3 ap

□ Előkelő pékinasok 3 a.

- [63. r.] — Sara Bern és György
 — Fehér vagy rózsaszín színlapok ártatlan darab,
 vagy nem
 ?Im? april NB. 5 ap
 — Az ál libapásztor énekesnő 8 a
 A fekete Venus 10 a
 — A kéz nélküli nő.
 — Liszt. 15 a
 — Sakkpartie egy szivarért 17 a
 Tewfik bey a dcli 20 ap NB¹⁸⁰ a ki a szívét hom-
 lokán
 Párizsi házasságszerző bureaui¹⁹⁰
 — Nákóné saját cigány bandája NB 20 a¹⁹¹
 — Házasulandó leánynak van beírva a matriculába
 — Gyereksírás tromf klavirozás ellen
 — Orvos az oroszlának kihuzza a fájós fogát Jun 6
- [62. v.] Tewfik bey az örült, fiát a hídra felakasztva találja.
 Apja távolléte alatt a mostohája és a két testvére
 orgiát rendeztek, a hazatért fiú leölte valamennyit
 a vendégekkel együtt. Ezért felakasztották¹⁹²
 [lila t. írás.]
 Ferdinánd a kihullott kakastollakat engedi át a burg
 színháznak
- [61. r.] Munkáim jegyzéke [lila t. írás.]
 Regények kötet Novellák kötet
 Hétköznapiok¹⁹³
1. <Vadon virágai>	2	1. Vadon virágai ²⁰⁷	2
2. Erdély aranykora ¹⁹⁴	2	2. Népvilág ²⁰⁸	2
3. Kétszarvú ember ¹⁹⁵	1	3. Árnyképek ²⁰⁹	2
4. Török világ ¹⁹⁶	3	4. Délvirágok ²¹⁰	2
5. Fehér rózsa ¹⁹⁷	2	5. Csataképek ²¹¹	2
6. Janicsárok végn. ¹⁹⁸	3	6. Bujdosó naplója ²¹²	2
7. Magyar nábob ¹⁹⁹	4	7. Tarka élet ²¹³	2

8. Kárpáti Zoltán ²⁰⁰	4	8. Hangok vihar u. ²¹⁴	2
9 Régi jó táblabírák ²⁰¹	4	9. Véres könyv ²¹⁵	3
10 Szomorú idők ²⁰²	2	10. Regék ²¹⁸	1
11. Occania ²⁰³	1	11. Erdélyi képek ²¹⁷	2
12. Simonyi ²⁰⁴	1	12. Magyar előidők ²¹⁸	2
13. Elátkozott család ²⁰⁵	2	13. Beszély füzér ²¹⁹	1
14. Szegény gazdagok ²⁰⁶	4	14. Decameron ²²⁰	10
	35		34

[61. v.] Regény	35	Novella [írás lila. t.]	34
15. Felfordult világ ²²¹	2	15. Téli zöld ²³⁶	1
16 Uj földes úr ²²²	3	16 Szélcsend alatt ²³⁷	2
17 Politikai divatok ²²³	4	17 Milyenek a nők ²³⁸	2
18 Mire megvénülünk ²²⁴	4	18 Milyenek a férfiak ²³⁹	1
19. Szerelem bolondjai ²²⁵	4	19 Virradóra ²⁴⁰	4
20 Kőszívű ember ²²⁶	6	20 Föld felett víz alatt ²⁴¹	1
21. Fekete gyémántok ²²⁷	5	21 Görög tűz ²⁴²	3
22 Még is mozog a föld ²²⁸	6	22 Targalyak ²⁴³	2
23 Arany ember ²²⁹	5	23 Herceg és hospodár ²⁴⁴	1
24 Véres kenyér ²³⁰	1	24 apja fia ²⁴⁵	1
25 Jövő század regény[e] ²³¹	9	25 Pénz betegségei ²⁴⁶	1
26 Szegénység útja ²³²	1	26 Maglári család stb ²⁴⁷	1
27 Egy ember, a ki mindent tud ²³³	1	27 Még egy csokrot ²⁴⁸	2
28 Enyim Tied övé ²³⁴	6	28 Lenci fráter ²⁴⁹	1
29 Élet komédiásai ²³⁵	7		57

99

[62. r.] Regények			99
30 Lunatikus ²⁵⁰		[írás lila t.]	1
31 A Tegethoffal ²⁵¹			2
32 Szép Mihál ²⁵²			3
33 Egy az Isten ²⁵³			6
34 Hírhedett kalandor ²⁵⁴			3

331

35 Névtelen vár ²⁵⁵	6
36 Szabadság a hó alatt ²⁵⁶	5
37 Asszonyt kísér ²⁵⁷	1
38 Pater Peter ²⁵⁸	1
39 A kik kétszer halnak meg ²⁵⁹	4
40 aszszonyi hajszál ²⁶⁰	1
41 A ma ²⁶¹	3
42 Játékos a ki nyér ²⁶²	2
42 Szeretve a vérpadig ²⁶³	5
44 Bálványos vár ²⁶⁴	2
	<hr/>
	144

[62. v.]	Regény	[Írás lila t.]	144
	45 Minden pokl. keresztül ²⁶⁵		2
	46 Damokosok ²⁶⁶		2
	47. Rab Ráby ²⁶⁷		5
	48 Cigánybáró ²⁶⁸		1
	49 Lőcsei fehér asszony ²⁶⁹		6
	50 Kis királyok ²⁷⁰		5
	51 Három márványfej ²⁷¹		5
	52 Lélekidomár ²⁷² [ez a sor ceruzával]		5

[60. v.] Leon Viktor III Hörnesgasse 9
[ford. írás, visszafelé haladó szám]

- [60. r.] — Az öröklő kis kutya s a kutyának az örököse
10 J²⁷³
- A fa tetején toasztozók
  - A visszafelé játszott zene
  - Szerelmes levél szivarban
  - Az egyik tolvajnál hogy fényes nappal lopott, a másiknál vád, hogy sötét éjjel lopott hát ugyan mikor lopjon?
  - A komáromi világelpusztulás²⁷⁴
  - Molière és a hordszekér Jun 27

- Uj caledoniai leánykérés, elébb a vízbe dobja, aztán kifogja 28 Jul²⁷⁵
- *Adomák Pál* cárról NB Jan 9
- *Ludak és pulykák* versenye 9 Jan
- olasz munkás nem strikol, hanem a lapátjából vág le
- A jósnő 13 J.
- [59. v.] – Pignatelli
- Tolvaj? hány óra? Egyet ütött de jó h nem 12kor kérdeztem
- Lumpenball
- – 5 A dakotai ördög bankó 28 J.
- Az arab tréfa NB Febr. 7²⁷⁶
- A váló tor NB F. 8.
- ⑦ 6 Fősvény buzavirág. NB 10 F
- – pecsgők jégpoharakban 11 F
- A csontváz ember és a belebolondult asszony 14 F
- [pir. t. keresztülírva:] házasságok
- *A chicagói tejgazdaság* leégése. Egy tehén se ég el
- *Gorcsakoff váló* pere NB 20 M.
- ⊖ A szabónő, mint életmentő gomb nem megy össze, vasuti összeütközés elmarad. Már 20
- <Válóperi lakoma M 25>
- Éjszarki éj. Hitelezőnek jöjjön holnap reggel
- Mackay crocus pipázója bankóval tapétázva
- [59. r.] 1885
- *Hölgyeket tanítják* gracióz aludni Cincinnatiban
- A börzekerach és a napfoltok
- Mcteortül agyonütve
- Lamartine és a ?vesuviennek?
- Az ilyen hősnők már férfiak s azok nem [csókolóznak]
- Emlékpénz Hamburg ostromára a dán királytul.
- Másik oldalán semmi
- *Paraszt képében* kapáló politzisták a cár utazásakor

– A levélbélyeg alá írt sorok

☐ Tolvajcsiny. Kis fiú hegedűvel jön sonkát venni. Nem találja pénzét, otthagyja hegedűt, elegans úr vásárol sok húst, meglátja hegedűt, ez Stradivarius ígér érte 1000 fkot hentes megveszi kis fiutól 800 fkért uraság nincs schol.²⁷⁷

– *Paprika Schlesinger és az új csillag*

– *Amerikai lokomotiv verseny*

[58. v.] A teve 8 napig tud dolgozni a nélkül h innék. Ismerek más tevét, a ki 8 napig tud inni, a nélkül hogy dolgoznék

– *Vanderbilt Certificatja* üveg alatt 45 millio frankrol

– *Morphinomanic* 885 Már 24

⊕ Eugenia cs.nő a fiát rajzolja mint érett férfit

2Maj [átírva piros tintával:] Napolcon fia

– *Flirtatio* zsebkendővel 14 Maj

☐ – *Othello* különös nuance Jagonak szemébe köp. Jago pofonüti

☐ 9 – *Barriós* guatemalai diktátor elfogatja a szép leány atyját s utcát sepernek vele, a miért a leányát nem adja hozzá. 24 Mai

– *Angol* lord Victor Hugonál leányával. V. H. Notre dame de Paris menjünk a giraffot nézni a[jardin]d'acclimba

[58. r.] ☐ *Chinai* nyelvtrefák 1 Jun

☐ *Hegedű* virtuoznő NB 2. Jun

– *Fenyők* himporátúl sárga tó

⊖ 8 A bacillusok harcuk Sejt bacil. . contra ch. . b. .

– *Ha Spartak* vagyok a várost földig rombolom

– *Ha!*

☐ 10 A csábitót becsukják egy kamrába s addig éhez-
tetik, mig az elcsábitott leányt nőül veszi 27 Jun

– [keresztülírva az egész pir. t.-val:] házasság éhség-
ből²⁷⁸

- A tournure. Ffi viseli a kabátja alatt. Ffi felugrik a dáma [tournurcjére]
  - Kavics harmonica 9 Jul
  - 11 Egymást boszonto kontyos asszonyok madár-ijesztőnek a maszkai 10 J [keresztül írva az egész pir. t.-val:] Kassári Dániel²⁷⁹
  - Néger fehérre akar lenni 14 J
  - A karnélküli festő házassága 17 [elől zöld pipa]
  - Politirozott dámák 18 J
- [57. v.] — Operette énekesnők keresztet vetnek magukra zsidólcány is
- Szabó contó művésznőnek bukétban a szinpadra hajítva
  - 12 Festő kinek a képeit titokban mind az apja veszi meg holta után örökli [pir. t. átírás:] Vanderguld 4 Sep
  - Az erős próba. Házi asszony azt vallja hogy a vendégeit megmérgezte. Egy orvosért fut. Ennek van lélekjelenléte Oct. 1.
  - A bajor királyt utánzó színész O.5
  - Dumas Sándort commis voyageurnek hívják O 7
  - ⊖ 9 Az indus király papírvágó kése eleven elefánt O 9
  - *J'ai mon* türc, telegraf O 10
  - Férj, kinek hivatala van esti 7 órától reggel 7-ig, kisül, hogy két felcsége van Banknál. O 10
  - a bakter — [pir. cer. írás]
- [57. r.] — Tilos cédulát felragasztani. Az egyik folyvást ragasztja, a másik folyvást letépi O—10
- Kér 50 ftot az utazásra, küld neki 25, az ideutazást megkimélheted O.20
  - Társalkodónő megöli a szobalyánt mert rosszul öltöztette O 23

– Santa Cruzei bíró elítélendőit maga leöklözi, aztán kimondja az ítéletét O 24

– Az áljapániak O 29

⊖ A tengerészeti miniszter a hajón

– Ikrek – apai részről 3 Nov

○ Aggastyán és vén nő együtt élnek városi segélyt kapnak. Azt megtagadják tőlük, vadházasság miatt. Esküvő kell. Hogy rakják össze a többi szegények a kellékeket. Jegygyűrűt, koszorút, tortát [keresztülírva az egész pir. t.:] gazdag szegények²⁸⁰.

[56. v.] 1884

– Hogy tanítják Japánban a foghuzást? Deszkákba vert szegekkel

– A kiállítási emir, a kit még az olasz király is fogad, humbug

– A mosdásért krajcárt osztogatnak a gyerekeknek

– A mankós béka, kigyó torkából kisza[baditva]

18. Ok

13 Szent Antal port. <spanyol> hadseregnél pikk auf generalis lesz ágyugolyó leteriti, erre a portugallok elszaladnak²⁸¹

[átírva pirossal:] Szent Antal

–Kép fürdő nymfa. Sziv alaku jegy a keble alatt.

Művész boszú 24 O

–Otkolon ívás

– *Muszka Othello*, felesége fogfájást színlel, a helyett bálba megy, férj erővel kihuzatja a fogát 29 N

– Japániak megrendelnek portrékat fej nélkül

[56. r.] – *dec 30 A koporsóban kicserélt tiszt*, a kit hadi parádéval eltemetnek

– *Egyik délorsz vasut ellopja* a másiktól a waggonokat

– *Özvegynő keres férjet*, kire a megboldogult ruhái ráillenek

- ☐ 11 Androidák gépemberek Droi testvérektől NB
 Jul 9
 – Luca, Pattu és Nilson egyszerre a walesi hercegnél
- ☐ 12 A mesterséges úszó sziget
 ☐ Hadnagy fogad, hogy az első találkozásnál le fogja vettetni az ezredesével a harisnyját 20 J1 ezzel fogad, hogy fáj a lábán kapott régi sebe
 – Amerikai sorsfordulat parodia Jul 21. hasonló a házassági parodia

[55. v.] – Sz Antal, Ulysses, Aeneas
 – Magasabb lányiskola igazgatója, mint Don Juan 22 J

☐ 14 A malaji negritóknál házassági ceremónia A pár fára mászik s azokat a násznagyok addig huzzák, míg összeérnek 22²⁸² [pir. t.-val átírás:] gazdag szegény

– Ther és ?Judic? rivalizáló férjci, az egyik szabó, a másik ruhát varrat vele 25 J1

– Brémában nyílt árveréseknél égő gyertya határoz. Kialszik: senki többet

– Taglioni térdét nem látni királynak mond nem csak férfiaknak táncolok, hn nőknek és lányoknak is²⁸³

☐ Paul de Cock NB 27 J1
 gazdája elkergeti

☐ 15 Mekkába zarándokló nőknek előbb a Sáron kapujánál férjhez kell menni arra vállalkozóhoz, csak az ott létük alatt tart a házasság 27 [keresztülírva pir. t.:] a ki a szívet homlokán²⁸⁴

[55. r.] ☐ Prude angol dámák panaszt tesznek f[ér]fi ellen, a ki mezt fürdik a tengerben, odébb megy, de ott is meglátják távcsóval. 28 J.

- ⊖ 13 A Sahara parcellázása szőlőknek
- A légyfogó tolvaj 31 J
- Plonplon haldoklo atya Cest toi mon brave.
- Doktor látja ön, nem ismer önre.
- ?Mirno? ének Ischlben vous chantez pour le roi de prusses
- Liszt kis közönségét megvendégeli a concert után 9 a
- ?Warios? bankár török rabnőt vesz 50000 rubelért, cslszöktetik tőle 9 a
- ⊙ Anya csecsemőjét hajótörés után egyedül hagyja a mentő kosárban, maga elmerül 9 a

- [54. v.] — *Amerikai* el tud altatni kis gyermeket énekével. A gyerek oly praktikus alvást tetteti, hogy az énektől megszabaduljon
- Fischer ur és a tömérdek jeggyűrű, végre egy nő nind ellopja
  - Svéd koronázási formula: Ő és nem más, ebédnél is jóllakik a király, ő és senki más. 14 a
  - Viotti hegedűművész²⁸⁵ I Napoleon V. Hugo 50 ezer frk csokoládé 17 a
  - a villám sárgára festi a hajat
  - Erénydíj Stains <Irhon> leánynak ki a törvénytelen gyermeket 16 éves koráig felneveli
  - Kolduló gycrckck, a fölvételkor és az elbocsátáskor lefotografiáz a tőlük elszedett hegedűk muzeuma 10 S.
  - Ivote Simon olyan jól ebédel, mint senki más. — Kivéve a polgármestert elitélik fizet. Soha se lát[tam] nagyobb szamarat mint ez a kocsmáros kivéve a polgármestert

- [54. r.] — Akarata ellen bigamista Jan 6

- Kis diákok [országgyűlést] tartanak
- Minister sardellákat rak könyvjelzőkül
- Mr Delibes – mr le Dieb²⁸⁶
- ?Henkelsdonnersmark? gfné NB Jan 28
- ⊖ 14 Párizsi lovas koldús²⁸⁷
- Ki volt a legjobb boszniai pasa. Az a melyik utközben meghalt 10 F
- ☐ 15 *Malaji díszlakoma* Mis Bird két majom egy vadászkutya az asztaltársak 12 F
- *Kivándorol szobalány*, vőlegény meglopja, néger vendéglős felfogadja, nőül veszi 13 F
- Leálcázott médiumok
- Érdemrend szerzők
- ⊖ Francia lap, melynek programja minden héten 4szer változtatja a politikáját
- Chinai színház. 20 F
- arab mágusok 20 F
- Jcladások szájjal hamis kártyásoknál

- [53. v.] □ *Rubinstein* az amerikai graine a nátha és a köny-csepp 29 F
- Tewfik bey 29 F²⁸⁸
  - Az elrejtett kincset megtalált öt kőműves
  - Férje megvereti per procura a feleségét a jó barátjával. Ezt clitélük 50 fokra A férj még 50 fkot is kap 3 M.
  - ☐ 16 *Amerikai petroleum város* kihalva Bonanza, Makay városa 3 M
  - *Heilarmée*
  - Ravasz Patrik bedűlt kútját kiásatja szomszédaival, kabátját, kalapját bokorra akasztva
  - Hamis játékos kék szemüvegen át meglátja a fosfor pontokat a kártyán

- Az clítelt gyilkosnő selyem esernyőt kér a kivégzési helyig 11 M
  - Elítelt lányok, ostromzár alatt NB. 23 M
- [53. r.] Régi fran[cia] törvény 1770, a ki festékkal, parfümmel, hamis hajjal fejjel wattával corsettel magas sarku cipővel ffiakat elcsábit bűvésznő, házasság semmis 28 M
- Házassági Strohmán 31 M
  - Gyerek nem akarja addig az orvosság[ot] bevenni, a míg a pojacát nem látja. ?Medrano? odamegy 1 Ap
  - Mi mindent tud egy asszony 2 Ap²⁸⁰
  - Feltalálási örültség háboru alatt megsemmisítő eszközök, hamis pénzverő gépek, mérgező italok NB 3 Ap
  - A telefon, mint tolvaj vallató ?Jirko Smelának?
  - Képviselő beleírja a beszédébe a tetszést nevetést
  - *A cár jégolvadásnál egy serleg vizet kiiszik a város egészségére a poharat aranyal töltve adja vissza*
  - Gazdag orosz maitresse Rubinstein Neroját akarja hallani Vonat már elment. Extra vonat 2000 rubel
- [52. v.] – Hogy jut a tolvaj ingyen sonkákhoz előbb hármat megrendel Wilson úr számára aztán visszaviteti
- *Angol admiral amerikai látoga[tója] bagót kiveszi szájából, ös[sze] rágja, kijön újra szájába teszi, angol katona drága volt én is rágtam.*
  - *olvastad a regényt? Kis fiu Igen Tisztességes? Még a mama is elolvashatja*
  - Metternich. Huszár depeche. Alkorán. Sura. Sultánnak küldve 17 Ap
  - Japáni követ chinai mandarinhoz menet elbámul egy hölgy kis lábán s e miatt elkésik

- Herceg nem akarja felesége portréját kifizetni Canczinak C csinál belőle Ledát
- Böhmnek zsidó nem fizeti ki f. képét. csinál belőle Ubrik Borbálát
- Turkai <Galicia> bíró jelent veszet kutya fej nélkül fejét bábának adták beteg gyerekket fürösztetni
- [52. r.] – Orosz nők petroliummal kenik be leányaikat hogy csavarogni ne menjenek
- Orosz öklözők a vonat előtt. 24 Ap
- [14] NB Taglioni, Voissines, ki ez az asszony? Önnck a felesége²⁰⁰ Máj 4
- *Kopasz fejekre* festett képek
- Khedive Tewfik basa silbak nem ismeri ad neki egy rézpénzt, Servus Jancsi, ezüst p[énzt] köszönöm Sir, aranyat queraus
- Két lengyel zsidó úri asztalnál Egyik ezüst kanala[t] csizmaszárbá dug[ja] másik észreveszi Kunststuk
- Miket csinálnak a törpe gyerekekkel, hogy nagyobb-
ra nőjön
- Győztes chinaiak bevett Kasgar urát Jakub béget holtan tvszék elé állítják clitélük
- Az ?orgona? a grófkisasszony, az oláh gavallér, Tricoche és Cacolet
- *Tolvajcsiny Charkowban*, Juvliertől ékszereket vásárolnak 2400 rubelért. Két rendőr lefoglalja rubeleket, mint hamisakat 15 Jun
- [51. v] □ *Philadelphiaban* kedvescik arcképeit a körmeikre fotografiáztatják 17 J.
- Vőlegény kárpótlást követel elvált [menyasszonyától]
- Az ételkóstoló tolvaj párisi vendéglősöknél 18 J
- Jaquet festő Dumast mint Bagdadi kufárt festi és állítja ki [zöld pipa]

Oroszok Taglioni ott felejtett cipőit megeszik fricassénak²⁹¹ 18 J

— Nagy művésznők lámpaláza NB 18

— *Puskin gyertyát* elolt, ágyáruul sötét[ben] felesége orrát bekormozza d'Antés arcán fekete folt van pofon üti

Jäger női haj illat mint fűszer ételhez

17 Amerikai divat csörgőkigyó mint öv²⁹²

Napa ?visszakapa? 21 Jun 1884

András összeszedi a me. . játékbabákat

— *Potoczky tiz* percentjét a játék nyereségének a fiakkernek adja 1500 ftot

[51. r.] — A rekruta nem engedi magát felváltatni fenyegeti őrzőjáratot lelövással

— A kávéfák betegsége 27 J

— Langfort grófnő, <vadás> lovással megszökik, cz egész vagyonát elpazarolja szajhákra, nejét veri, kinozza, végre megszökik 27 J

NB ⊙ Lafarguené története spanyol királyné leánya. Don Pedro elviszi Braziliába 28 J.

— A kleptomániás asszony 28 J

NB Az élcldijra alkudott ffi, ncjé[t] gyermekeit koldusul hagyja hátra 28 J

— Tükör telegráf

⊖ Somerset zongorával jár az utcán, inasa énekel, ugy kéreget a szegények számára J. 30

[50. v.] 1883

Dramatikus pofonok. 1 Ok

— Hogy kap m[eny]asszonyt elébb apa ledobja lépcsőn, kezét kitöri

⊖ A kék hölgy 2 O²⁹³

- Alison angol követ és a török nagyvezér, a ki imádkozik a keresztyéneket átkozva. Erre Alison is imádkozni kezd a törököket átkozva
- A majlandi polgármester kölcsön kér lovat s zálogházban a kabátja O 25
- *Oroszhercegnő* ?Makkvanetsyban? rablóbanda protectora
- Invincibelesek üldözése O 28
- A chinai váltóval fizeti ki a demimonde dámát, de a váltóra csak az van írva, hogy jó volt O 29
- Spanyol csizmad[ia] n[em] dolgozik mert még van 12 pezeta[ja] a ládájában
- [50. r.] — Modern török irodalom N 7
- Philosoph *tudán kívül*, ma is [tudtotokon] kívül játszottatok
- Siketnémák kávéháza N 8
- A zenetölcser. A piktor boszúja az alatta lakó énekesnőn 13 N
- Smitznek folyamodást irt a sógora adó elengedé-sért. Sirtam rajta, mikor olvastam, h[ogy] milyen nyomoruságba[n] vagyok.
- Japán nőknek anynyi ezüst tút kell a hajukba tűzni, a hány évesek 15 felyül 14 N.
- *Én vagyok a Rosa Ambler* gyilkosa Cincinnati. Detektiv Már 12 gyilkosát szállította New Havenbe ingyen
- Albonit ki akarják fütyülni Triestb[en], a mért Bécsben énekelt. Maga is oda megy ffi ruhában. Sipot kap. előadás Rozina, Uraim, várjanak az áriáig, akkor majd én is fütyülök
- [49. v.] [21] Divathölgy hulláját hajdani kedvesének testálja. Az már házas, nem fogadja el. De a férje a nőnek sem. Nem akarja senki eltemet[ni]

- Az óriás nő férje 520 f[ont], meghal 20 N
- Vivier kér két cmtér veres posztót bikafogásra. Cigány hasonló adoma
- Viktor Hugonak mormonok két mormon leányt küldenek. Megköszöni.
- Kérelmező. Hivatalnoknál, adja irásba. Nem tudok hozzá. Majd én diktálok. Akkor mondja meg neki, hogy nem lehet 24 N
- Orosz leányt szereti tiszt nem adják neki felöltözik popának, úgy beszél rá napát. Leány ráismer 25 N
- A rckruta feláll és salutál, mikor a szinpadon egy őrnagy megjelen
- ▣ A Salt Lake cityben NB 3. dcc.
- ▣ Livingston a 18-as fogatával. Apja testam[entuma] meghagyja hogy 20 lovat be ne fogjon²⁹⁴
- (19) 19 Amerikai koldusok. Rongyos écnklő nő, elegans urhölgy, ki perselyét körülhordja. Uraság ki először ád utoljára mind egy kocsmába kerülnek Dec. 4²⁹⁵

- [49. r.] Zichy G. összes népviselet 2 láb alakokon Kalotaszegen
- ▣ öltözet keztyübörből hölgyeknek. Pierson
  - ▣ A díjazott szépség és a díjazott csecsemő
  - ▣ Ünnepegy a gyerekkórházban 29 D
  - ▣ Granes polgár, a kinek III. Napol[cont] kellett volna meglőni s mást lőtt meg helyette. 30 D
  - ▣ Alboni elefánt a ki csalogányt nyelt el
  - ⊙ A Robinson NB Jul 4
  - ▣ Ffi megcsókol leányt, az kiabál, beperlik. Aztán nőül veszi; de azért elítélik 3 hónapra 6 J.
  - ▣ Miket kapnak a képek fotograf helyett
  - ⊙ Házassági regény Asszony rajtakapva más szobába

menekül ott ismeretlen kalmár aluszik Azt fogják el
vele együtt
– Tegye le a botját. De ha nincs. Hát vegyen
magának egyet

[48. v.] [21] *Amerika. Egy orvos elveszi a pompe funebre
leányát, Cliensei megszöknek tőle*²⁰⁶

□ Színházi próba és assentaló bizottság ugyanazon
kocsmateremben Jul 20

– oroszánt nyer a tombolán

– Maga az özvegy Müllerné. özvegy nem vagyok
No hát fogadjunk. 4 Aug

□ *Orosz jobbágy hirdetmény* Eladó egy borbély, egy
tehén meg egy 13 esztendőös leány 5 a

□ *Chinai követek két mondatot tanulnak angolul azt
mondják el audientián betanítja őket pincér, de theát
árultat velük* 15 a

□ *Mr Langtry* 3 nap 3 éjjel a vasuti Salon Carban 19 a
– Szerencsétlen koldusnő, a kinek a vak fia vissza-
nyeri a szemc világát 19 a

□ *Amerikai divat.* Hölgyek a lábaikat fotografiáztat-
ják, s azt ajándékozzák imádóiknak. ?*Dilgardeterrace?*
Chicagoi láb

[19] *Amerikai Methodista* prédikátornak doktor torok-
fájás ellen forró punchot ajánl. Szakácsnétől borotvál-
kozáshoz kér forró vizet. Év mulva, hogy van pap?
megbolondult Minden nap harmincszor borotvál-
kozik.

[48. r.] □ Cigányok ellopják német molnár kövér disznóját,
ládába tévc, mint az öreg vajdánéjuk hulláját maga
viszi el kocsin nekik 30 a

– Sara Bernhardt. Ha játszani akarok, csak egy
szegény szalmaözvegyért teszem a kinck az ura
Algierb[an],

- Gisz bájjal kávébogyók szára, héja 2 Sept
  - ⊙ [22] A csontváz ember házassága a 71-ik szépség-
díj nyertesével A tetovált Moffit elveszi Miss Lea
Fernandezt a szakállas kisasszonyt, nem engedi a
szakállát levágni, előbb az óriás Venus volt a
felesége 2 ap
  - *Gorcsakoff* elloptott tárcája és a rendőrfőnök ap 3
  - Mi az ára egy szalagnak? Egy csók Kérek tiz
rőföt, a nagyanyám fog fizetni
  - *Amerikai haj* albumok 6 ap
- [47. v.]
- Ballet noir ⊙ 7 ap
  - ⊖ Mire használja a divatleány a könyveket virágot
száritani benne, fidi busnak
  - *Amerikai pokolgép* gyáros.
  - ▣ Napoleon miniszteri börzén játszanak St Arnaud
haussera Fould baissere 18 ap
  - ⊙ *Mesterséges* lencsék az arcon 21 ap
  - Ucha leves kecségéből orosz
  - ⊙ [23] Cattavi bey osztrák polgár három feleséggel
törvényessel NB. 24 ap
  - 24 M. Ther. idejében pellengérré kiállított sikkasztó.
  - Damala beduin vörös hős
  - *Pap kérde templomban van e itt szabó Van. Van e
sintér. Van. Hát uzsorás Senki se szól*
  - Leány született e vagy fiú? Máj 4
  - Házias ön. Én nem hanem a feleségem
  - A krachbajutott város 9 M
- [47. r.]
- August Páris A tanujegy eladó 10 M.
  - ⊖ 21 Gazdag ember kipróbálja Omnibus utazókat
konduktor pénzével ki adja vissza fölöslegét. Egy
fiatal leány. Annak testál
  - A lábbig érő szakáll Komárom

25 Amerikai fiát egyetemre adja doktorságot tanulni. Kéri, hogy melleleg tanítsák meg írni és olvasni is 7. Jun.²⁹⁷

– Adja vissza a kalamárist. — Koszorut. Megjubilált „Reralitza”

– Koponyák a vámháznál — viselt dolgok

▣ A szerencsétlen bey a háremhölgyével Párisban NB Jun 28

26 21 A Króó²⁹⁸

▣ orosz illemszabályok 8 Jun

– Mesterséges tűzokádók határvédelemre

Katalin cárnő aranykocsija 12 Jun

[46. v.] — [Oláhországban] adóhátrálékban lefoglalják a szép asszonyokat 13 J.

▣ Nő meglepi férjét légyotton s elviszi cipőjét és frakkját 18 J

▣ Botrány a görög parlamentben 19 J

□ Dumas kölcsönadja nevét Maurricenak hogy megházasodhassék. Kap regényéért Ascanio... 40 000 fkot most átkozza Dumast

▣ A meghalt ?Moronval? kér szabadjegyet a színházba 30 J

– Szent Lucifer Sardiniában.

▣ Kékkfestő leánya csábitóját kékre festi

▣ Keletindiai vasutak fürdőkádakkal

– orosz cenzor szenvedélyek rabszolgája. Nincs rabszolga — szenvedélyek inasa

▣ Napoleon vadászaton meglőtt papagályt, kiáltja vive Napoleon

– olvasók követelik regény irótu, hogy a hős ne haljon meg. Sardou Fedora²⁹⁹

□ A Tuileriák lerombolásánál megtalálták a cassettet a királyné nyakláncát benne 15 Marc

- [46. r.] ⊙ A nagy örömtül egy éjszaka fekete lett az ősz haja
 ⊙ Csernisefszky a Stó Djalat szerzője. NB BB Marc 21³⁰⁰
 — Sara B. gégéjét lefoglal[ják] hitelezők, assignálnak neki 7 fkot naponként 21 M
 ⊙ Jólát Un boiteux savare la France, gróf Chambord 22 M
 □ Patti és az amerikai elnök NB 23 M
 ⊙ *Eleven léghajók növények* 24 M
 ⊙ Ir paraszt Melbourneban miniszter, bebocsátja magát parkba Victoriát látni, inasnak nézi utoljára ad neki egy guine[át], igyál az egészségemre
- [45. v.] 1882
 — George Sand hajfűrtje Musset 1 Jul
 — A mérlegen ebédelő gróf 2 J.
 — Emberfejek vasúti szállítmány Salonikiból Stambulba, rablóké 2 J
 — Balzac mint a kék rózsza feltalálója 3 J
 — Melingue testvérek, festők botránya, Büلمان k.a. kinck vagyonát elköltik NB. 5. J.
 — Noe bárkája a Niagarán. Egy ?law? menekül meg 5 J
 ⊙ Amerikai nő vendége eltöri a porcellán tányért, utána összetör egy másikat, hogy megvizsgálja 9 J.
 — Walking alone!
 — Naturalista író fogad egy inast, kit stúdiroz utoljára inas megveri ezt is studirozd hát 10 J
 ⊖ Miket tud egy gyerek kérdezni a hold tojja a csillagokat? 12 J
- [45. r.] — vasuti baleset Oroszországban NB 18 J
 □ orosz főhivatalnok szép asszonynak elfogadást ad, az alatt szobában hagyott kis gyerek villanycsengettyű billentyűit sorba billegeti, személyzet berohan Batumi kormányzó Berg kastélyát rablók meg-

rohanják kitömött bábót hagy ágyában azt összciszurkálják Katonák megrohanják, elfogják rablókat, kislül hogy cserkesz hadak vezetője volt kapitányuk, házi barát Oct 1.

⊙ 22 Özvegy fűmagot hint a férje sírjára, hogy hamarabb kizöldüljön s újra férhez mehessen³⁰¹

☐ ?Sondheim? Othello rózsaszín keztyű 11 Ok

II. Fülöp maga veret hamis pénzt, hogy az Escuriált építhesse O 14

[44. v.] — Orosz rendőr levetteti sétáló színésznővel a topánkáit, irigy ráfogja, hogy lopottak O 15.

— Orosz bűvész parasztnak szarvakat húz ki a homlokából. Az megveri a feleségét. O 15

○ Trinidad Coloradóban két plantageon 3000—4000 marhán összeverekednek tömeges párba veti végét O 17

— Aszszonyi harc a Bosporus mellett

— Treppenwitz O 18

— Török basák színházakat építenek s kényszerítik az embereket odajárni O 27

— Részeg ember: ha a csatornának megyek s elesem, akkor járdára esem, de ha a járdára megyek, akkor a csatornába esem

⊖ [27] — A királyi mumia utazása számár... azután vasuton mint pasasir végre a hidon át, mint szárított hal NB Jul 29³⁰²

— Lucullus római lakoma Varsóban A. 3

[44. r.] ⊙ Grevy hölgyecskéket traktál. Chambertint rendel, de Beaunet kap, még is meg kell neki fizetni A 4

— A púpos színház látogató kritikus A.7

Grusinában minden munkásnak a kezében kell vinni a fotografiáját, mikor ki vagy bemege a kapun 8 A

— Alexandriai mosónő a bombázás után futó urnőnek. Nem akarsz egy párat az ócska cipőidből 8 A

- A dédapa izen a fiától az unokájának, hogy mondja meg a dédunokájának, hogy fogja be a száját. 9 A
- A Heilarméc programja 11 A
- A szerelmes pár kihuzatja a fogait s egymásé helyébe téteti. Végre ujra kihuzatja 14 A

[43. v.] ⊙ 24 Nagy Sándor lovaglása sason elébe tartott hussal. Indus legenda 17 A

⊙ Opiumbarlangok Newyorkban hölgyek számára 28 25 Hat éves leány megszabadítja a fiatal franc tircurt a poroszoktul 12 év mulva az nőül veszi 22 A Cochlery Duclerc Legrand ?Grcerdes? ?Mathy? Duvaux Fall Feres Tauregniberres? Tirtard HerissoN Billot DevÉS

⊙ Temperenzler Asszony megitatja vendégét konyhában, gazda szobájában, fiak istállóban, többi meg ne tudja

⊙ Harc ludak és sas között tavon 31 A

[43. r.] 29 Orosz uzsorás talmi ékszereket vásárol. Beteszi arany helyett saját zálogházába. Cédulákat elveszti. Kiváltják és pénzüket elvesztik 2 Sep

⊙ Bulwer Thalberget escamoteurnck tartja 5 S.³⁰³

⊙ Angol divat hölgyek sántitanak királyné mintájára kékre festetik halántékukon, karjaikat felkötik 8 S

⊙ Amerika ez az esernyő egy emberé, a ki 250 fontos ütlegeket tud adni. Ezt az esernyőt elvitte egy ember, a ki tiz mérföldet tud futni egy óra alatt

⊙ Muley Idris meztelen zarándok Dzseddahtól Mekkáig

⊙ Orosz politikus lovak helyett parasztokat fogat a kocsijába

[42. v.] 30 26 Lelong páris egyedüli lakója egy pompás palotának NB 19 Sep

- ⊙ Sonnino várost egészen be kellett börtönözni, csupa rablók 19 Sep
- ⊙ Blenheim kis öleb 19 S
- ⊙ Az óriásnő szerencsétlen férje 21 S
- ⊙ Finn sekta aszszony az ur férjck hetenkint meggyónnak 22 S
- ⊙ A viaszkból készült cár a Newsky prospecten
- ⊙ Rosz élcek büntetése hármás fok. utoljára kinyitják az ajtót Ap 2
- ⊙ A communard, a ki Napoleon herceget a zülukkal megöleti 2 a
- ⊙ Mért nem tanította a királyt is ilyen jól fuvolázni, mint ezt a fiut Ennek két mestere volt. Én — meg a spanyolnád.

- [42. r.]
- ⊙ Az exkhedivé hugai kiszöknek a háremből a café chantanba mennek
  - ⊙ fekete zsidók Indiában
  - ⊙ A ki eladja a napát NB 14 ap
  - ⊙ Cassia fa virágjából csinálnak a franciák bort 18 a
  - ⊙ Zöld emberek, Mór és chinai mulattok 22 apr.
  - ⊙ Hogy főzik meg a japániak a tekenős békát, fejét kidughatja a fazékból itatják borral, míg megfő
  - ⊙ Katonai zsebkendők NB 23 april
  - ⊙ A napa halálos beteg. Ah ön optimista
  - ⊙ A kegyes oroslán. Jézus Mária s azzal lemászik a farkával lefelé
  - ⊙ Imádság dobok a tibetieknél szélmalomra alkalmazva csengetnek
  - ⊙ Színész pisze orrát kiigazítja operaturrel. 26 ap
  - ⊙ Nyomor Párisban művészek ügyvédck mivé lesznek 2 Mai
- [41. v.]
- ⊙ Angol törvény a birság fele a feladót, fele a királynőt illeti. Korbácsverések 5 M

⊙ Királyi lakoma Windsorban, toasztok királyné inasa kiáltja el NB 8 Mai

⊙³¹ 27 Sakkjáték Isten és az ő között, elveszti a királynét, lesz belőle Éva, de csinál egy királynét, az lesz a madonna.³⁰⁴

19 Mai Siciliai legenda

⊙ A csatornába öntött hamis bor

⊙ khedive eltűnik, hogy a majmával mulasson 7.Jun.

⊙ A rendőr beviszi a saját feleségét, hogy őt pofon ütötte. Azért mert megcsókolta bíróhoz.

⊙ Bécsi sert arabok csak betegnek engedik inni. Mind beteg lesz

⊖ A pálinka tartó pálca

⊖ Mutezellim hadnagy

⊙ Kismet³⁰⁵

[41. r.] — ⊙ Araby Bey gyűlölete a khedive iránt szerelme miatt

⊙ M 19 Jun

⊙ Balzac a kék rózsát akarja felfedezni 500 000 fc.

⊙ Amerikai szinpadon művésznőnek át akarják adni idézést Hivatalnokot kézről kézre kidobják.

⊙ A táltos ló L Tour du monde³⁰⁶

⊙ Maison de la jeune fille 87. 180

⊙ Petroleum szökőkút 201

⊙ Le boma 344

⊙ Gumifaerdő 80 80

⊙ Arbre bouteille 104

⊙ Kakasviadal

⊙ Colibri

⊙ Vampyrook 384

[40. v.] 1882 6 nov

A zanzibári sultán az eperfagylalt az órákkal és decoratiókkal

⊙ Gyerek álmodja, hogy tortákat evett Öcscse kérdi hát én mit ettem Semmit Sirva fakad

③ A jó és rossz tündér, az egyik megáldja az új szülöttet, a másik megátkozza, hogy mindez csak látszat. A fiú színész lesz

⊙ 28 A nők napja Walbachban csznek isznak ?kockát vetnek? táncolnak ablakot bevernek. 8 Nov

⊙ Macska és malac keresett amerikáb[an] farkaik kilógnak a medveművész azokat billegeti, erre ordítanak 8 Nov

⊙ A ki az örültek házában szerelmessé lesz egy másik örült nőbe 14 Nov

[40. r.] ⊙ Ostorpárbaj 15 Nov

⊙ Férfi udvarló esernyőt kínál

NB süketnémának teszi magát Nov 20

— A dupla fogsorú táltos 21 Nov

— Bársony camacák selyembe szőve, divat

— Jobbrul hal meg Hendrichs, Resnir balrul, összevesznek 9 Dec

— Szüette gerendák, mint antik butorok Spanyol Fülöp idejéből 9 Dec.

— Rab büntetésként egy botütéssel többet kap. Legközelebbi büntetésébe be fog neki számítani

— Selyem az orosz hamis bankókban semmi selyem az igaziakban 16 D

— A bankár kis fia váltóruul beszél hugának. Nem! Ez az én fiam, és nem huszártiszt.

— Rendevu. Kézben egy szál rózsza. Papa felel rá. Kézben egy görcsös bot

[39. v.] — Mázsálón ebédel, addig eszik míg mérleg elbillen

— a Salamonszigeten pénzérték egy kokusz = 10 kutyafog, 10 kokusz = egy rúd dohány, 10 rúd dohány egy isa, tiz isa egy jó minőségű asszony³⁰⁷

— Az orosz jeltelegrafosok mind felakasztj[ák] magukat az elsőnek a hibája miatt

— A velletrii városházban egy szoba, itt nem tudott aludni II. Bourbon Ferdin[ánd] 1849 máj. 18. Másnap itt aludt Garibaldi. Pius IX. itt nem tudott álmodni. 1875 Garibaldi ismét itt aludt. Többé ember nem fog itt aludni. —

— A halálvölgye, tele állathullákkal

⊙ Musuras bey fia török elszöktet francia kisasszonyt török szokások ⊙

[39. r.] Hadnagy pensionálva Bécsben külügy, oroszul tud, leveleztetik, felküldik Pétervárra attachénak.

Követ kívánja ezredessé tenni, huszáregyenruhát kap

⊙ 33 A fecskék a waggonban

⊙ 34 A vadak papagája, mint bíró

⊙ Podmaniczky regéje orosz hercegfiuról, kit nevelője megöl

Uri tréfa álmenyegzővel³⁰⁸

⊙ Gróf Sándor mint drótos tót.³⁰⁹

Sibrik találmánya hitelezőt pofon ütő gép, kap két heti szoba árestomot

[38. v.] 1881 1881

— A szegény báró elpazarolja mindenét, gazdag apja van Párisban. Nem szól neki, gyerekeket tanít franciául, meghal. Anyja megjutalmazza szegény jótevőit

— fiu apjának 30 év mulva hozza el a fát, a miért kiküldte apa no cz az igazi.

⊙ K.Indiában ebéd után az urak neki vetkőznek pőrére pipázni

⊙ Centrum tibiac

65 Arany ágyúk 4. Wilhelmsteinb[an] Stein hadi

tengerben portugál kormány ajándékozta Wilhelmenek, hadi szolgálataiért. 3 emb[er] egy őrmester őrizte, ellopták csónakon

⊙ Livingston husz lovat hajt, egyik magasabb a másikinál, oda van kötve a kocsihoz³¹⁰

⊙ Izabella királynő a hol csak megjelenik színházban, darabot, énekeseket mind kifütyülnek, előadás után a művészektől bocsánatot kérnek, bukétokat küldenek. Demonstratio

[38. r.] ⊙ Az arany tündérhaj viz feltalálója saját haját egy oldalon szőkére festi eleven reklám

[36] Kofa bemegy templomba esketéskor, kakas kosarában. Elkezd kukorítani épen mikor menyasszony esküszik kergetik kodácsolva egész templomb[an]

⊙ Villám meggyújtja tornyot, generalis ágyuval lelöveti, azután felépiteti. Ezen tönkre megy 7 D 81 37 Három kis gyerek, a kiket haza küldenek nagyanyjukhoz Amerikából, nyakukb[a] akasztott táblával, s megérkeznek szerencsésen, minden utazó gondozza őket

⊙ Tüzeső meteor

⊙ Hölgy vesz órát férjének karács[onyi] ajánd[éku]l adresse helyett imádójáét adja boltosnak, az elküld[i] órát imádónak, ez férjnek, férj feleségnek adja karácsonyi ajándéku]l³¹¹

[37. v.] ⊙ Hamisított arany pénzek Genfből, miket a keleti nők ékszerül viselnek

⊙ Káplán öreg kisasszonyhoz száll annak a hugai éjjel hazaérkeznek, azt hiszik nényük alszik ott, jó éjt kívánva megcsókolják lárma támad, káplán perel erkölcsi megtámadásért

NB ○ Ormi Pepi tragoediája. Pesten föllép, Amerikában szeretik Sandwich szigeteken vad nő, Californiában énekel kávéházakban, elzüllött élet³¹²
4 Jul 81

⊙ Szinpadon, igazi ördög jelenik meg színésznek Don Juanban, megőrül bele

⊙ Krumplivirág Josefine hajában

⊙ Klerikális gróf koser vendéglőben

⊙ oláh generalis neje beperli urát hogy nem akarja fürdőbe ereszteni, elitelik

[37. r.] ⊙ Szinpadi jelenet. Karzatról lckiált kis leány. Meg ne átkozd ?Moessand? papa s nem tudja meg-átkozni a leányt

⊙ Holt menyasszonyával csküszik meg a koporsóban 13 Sep

⊙ Hildesheimban sok vádlott esküdszék előtt. Egy beül az esküdtek közé, s szavaz. Utoljára kislül hogy ő is egyik bünvádlott 14 S

⊙ Rossini Mosesát első előadás[on] kinevetik. Trottoła librettista ajánlja neki ismét. Rossini improvizál zenét. Másnap furorét csinál darab³¹³

⊙ Szegény arab a szultánról álmodik Ezért megbüntetik

[36. v.] ⊙ 27 Sept. Janthe regénye Lady Digby

⊙ Leányok inasruhában

⊙ Szent Mira, parasztleány, ki csak az urvacsorájában kapott ostyából él

⊙ Ney tábornok öngyilkos e miatt Mme L keritóné bajba kerül, nála találják az egész párizsi clerikális világ leveleit maga elszökik

⊙ Konstantin herceg faggyú gyertyá[t] adat vendégeinek igazi orosz csemegéül, maga marcipán

gyertyát cszik. Azonban az inasa elcseréli a gyertyákat s maga a herceg eszi meg a faggyút

⊙ Nőül vettem a muzsát. Kötelessége is volt, miután megbecstelenítette.

④2 Öt emeletet kell mászni a látogató hölgynek egykori ideáljához, de szerencse hogy nem mentem hozzá

[36. r.] ⊙ Perugiai esküdtszék elnöke otthon felejtette a szemüvegét, hozatnak neki mást. Kisül, hogy nem tud olvasni

⊙ Defraudáló cassir vasuton átöltözik hölgynek, hölgy utazik vele, az meg átöltözik férfinak. Ez detektív

⊙ Borkereskedő, a mint egy gazdag úr meghal, azonnal küld a címére sok bort. Örökösök rendesen megtartják jó üzletet csinál

⊙ Jesze Helfman gyermekét, kit szülni fog, egy dán adoptálta, az anyját cárgyilkost felakasztották. Ennek a fiúnak a sorsa

⊙ Fogoly rabló a felcségeknek csók közben ad át a szájából egy levelet. „Kassiber”.

⊙ Szabó vasúton készíti el a megrendelt frakkot

[35. v.] ⊙ Építész új temetőt alakít, kíváncsi rá, ki lesz az első benne ő maga lett az első

⊙ A tékozló fiú parasztkiadásban

⊙ Coloradói templomi jelenet tálcán pénzt gyűjtenek, egy aranybányász aranyat tesz a tálcára de vissza akar belőle venni 19 dollárt. Nem engedik, veszekedés lesz Pap revolvert ránt elő s ezzel csillapítja le a hívót

⊙ Dicsekedő énekes. Nem tarthatok lovakat, mert a publicum mindig kifogja a kocsimból s maga húz

haza. Mindig balkonos szobában kénytelen lakni, hogy fáklyás zenéket elfogadhassa

④ A galamb viszi hírül a fiu elhalását a vasuti catastróf. . .

⊙ Az éhgyomru ember nyála mérges

[35. r.] ⊙ A hóisten Chinában. Mikor hó nem esik a császár (12 éves) valamenynyi mandarinnal fehér ruhába megy a hó isten templomába könyörögni hóért

⊙ Templomi tolvaj a 12 apostol közé menekül. Egyházi nézi 13 apostol van ott!

⊙ Sarah Bernhard és a cethal NB. a cethalas siber 1 200 000 doll. Sarah csak egy milliót, mindenütt vele utazik. Admired by Sarah Bernh.

⊙ Lincoln a Cotillion tiszteket a rendes czredeikhez akarja küldeni erre egy pár szüz szépség rohanja meg deputatióban hogy azt ne tegye

⊙ Képviselő, ki nagy fáradság költség mellett megválasztva, az utolsó napra érkezik meg, hogy nemmel szavazhasson

[34. v.] ⊙ La pendule des trois graces

④ A savoyardfiú és a majma. Majom megtetszik kadinénak sultán meg akarja venni. Egy pasa tud olaszul beszél fiúval. Fiú is jól jár, pasa s nagyvezér lész³¹⁴

⊙ Kanári madarak exequálva másnap verebkké változnak. Tehetek én róla, ha ijedtükben megöszültek

⊙ Templomi reklám Amerika[ban] a legszebb asszonnyal olvastatják fel a bibliát³¹⁵

⊙ A legfőbb reklám. Csokoládét hirdettet a halálra ítélt rablóval az akasztófa alatt

Hetfőn reggel meg[y] orthodox zsidóhoz vásárolni, első vevőt el nem ereszti

- [34. r.] 45 Nyáry és Schodel³¹⁶
 2 Körössy és neje
 3 47 Batthyányiné férje ker. . .telését kiegészíti szivar hamuval
 4 Datalt uram
 5 Pázmándy és az angol követ Pozsonyban
 6 Adhad Eddulas és a róka
 7 Artalus
 8 <Andrássy és Herbst>
 9 <Petőfi és Orlay>
 10 46 Hogy lett Shaguna püspök
 11 Kuthy indítványa, hogy járjunk mind álarccal
 12 <Pia mater>³¹⁷
 13 48 Táblabíró Rembrandtot vesz
 14 Tűzkármentesítés, mint keresetmód
 15 Az esőt jósló Oláh
 16 Lóháton elkiséri a kedvesét vasuton
 17 A martonvásári kertész
 18 A beszerzett rendőrtiszt
- [33. v.] 19 Haynald postahivatalnok
 20 Kapu alatt átöltözködő koldusnő
 21 49 Be vagyok csipve
 22 Inkei molnár
 23 Zsibrik
 24 Uraságokat caroussellere tanító lovászmester
 25 350 fontos csuka böckergi tóba[n] görög irás
 a kopolyuja alatti gyűrűn 267 év múlva újra meg-
 fogták, 1260 Frigyes csász[ár], 1497 Miksa alatt
 24 A vak festő³¹⁸
 Mi jögon akar az anarchista a föld ura lenni, hisz
 hozzá képest *egy ökör kis isten*.
 10-et mond, 8-at gondolt, 6-ért ideadja, 4-en vette,
 kettőt kínálok érte

- [33. r.] [1884-re javított] 1880
 50 Kabul el Kasr el Malun. Balat Hissars elátkozott kastély, melyben az Emir családjából minden évben elvitt egyet az a szent, a kinek a sirja fölött épült.
 ⊙ Barcelonai prefectus, politzeychef összejátsszanak a betörőkkel s osztoznak a zsákmányon
 ⊙ A csavargó, a ki egész életét schubon tölti, színésznő fia, nem tudja, hol született
 ⊙ Gyilkos börtönben esküszik meg a szeretőjével, kit anyává tett
 ⊙ Diak Tantalusnak rajzolja magát profesor megszánja
 ⊙ Orvos, a ki hózivatarban jéggel borítva megy távoli beteghez, szegényhez
 ⊙ A fehér elefánt mint szappanhirdető. Állatkertigazgató megtiltja a Buddha papoknak az elefántimádást
- [32. v.] ⊙ A párisi lovas koldus 6 Febr³¹⁹
 1880
 — öreg Rotschild hesseni ministerhez, a ki nem fizet.
 — Az én pénzem az én becsületem a ki a pénzemet veszi el, a becsületemet veszi el
 — A deákné — orosz tanulónők 7 Jan
 — A légett háznak a kulcsait átadja a kapus a gazdának
 — Tékozló fia karácsonyfát csinál fizetetlen contokbul. — Egy viccet kétszer ne csinálj, apa.
 — Leda képe Galimardtól Napoleon megveszi Eugenia kitiltja bajor király ajándékba kapja ismeretlenek megsemmisítik. Salon vissza utasítja³²⁰
 ⊙ Glinszky a hálaadresz szegletére egy legyet fest. Király el akarja üzni legyet ezért udvari festő lesz Gl. porosz királynál

– De mikor Peter harmadszor kukurusz, akkor a kakas <Hahnhahn> keservesen sirt

[32. r.] [51] Doktor. Leánya kérőjéhez, vesse le a kabátját kihallgatja, megtapogatja, semmi baja. A leánya kezét kéri

– A birnami sultán elfogadó terme hegyes szegekkel kiverve, hogy a ki belép a szemeit lesüsse

⊙ Hölgynek a mániája hogy minden szerzőben vőlegényét látja

⊙ Baptista pastor lovas közeledtére prédikál most jön a sátán, örvendjetez már eltávozott

⊙ Lóháton kedvesét elviséri vasuton

⊙ Az eső jósló oláh

⊙ Tüzkármentesítés mint életmód

⊙ Táblabíró 30 ftos Rembrand[t]

⊙ A tudósok és a tradíció. Kálmán király De strigis biblia

[31. v.] ⊙ Cabbalistát kényszerítik Nápolyban botozva három lutriszámot mondani a mely nyer. Történetesen nyerne

⊙ Milliomosok klubja

⊙ Eugenia császárné ő excellentiáj[a] Teba grófnője Mera hercegnő megidézttetik egy kert miatt, melyet a szomszédja perel, de kinek lakhelye nem tudatik

⊙ Aszszonyság deklamál, az alatt gyerekek összevesznek, szétver közöttük s aztán tovább deklamál

⊙ Villám beüt a toronyba s felbontj[a] a rejteket, melybe egy régi püspök kincseket rejtett el.

[52] Walesi herceg és Don Carlos találkoznak a török fürdőben meztelen egymás[t] fürdő szolgának nézik

⊙ Sultán testvérei nem kapnak enni és fogságban tartatnak

- [31. r.]
- ⊙ Eugenia gyémántos koronáját Notredame des Victoires Szüz Máriájának hagyja. Nem fogadja el
  - ⊙ Majom foglyot koppaszt, egyet elvisz kánya. Majom megfogja kányát megkoppasztja, szakácsnak adja
  - [53] Muszka főúr ebédhez rendel ?magának? egy embert, a kit 25 rubelért folyvást szidhasson
  - ⊙ Hölgyek párisb[an] szélpuskával békákra vadásznak
  - [54] Szerelmes pár rendezvously a pompe funebre kocsjában
  - [55] Californiai nő ki férje után egy zsák lisztet visz, mint nagy celebritás
- [30. v.]
- ⊙ Pechvogel, családostul nyomorog végre jó hivatalt kap murit ad, bor fejébe megy, beleesik a Begába és belcfullad
  - ⊙ Sara Bernard és Mária Hauch miederei elcserélve³²¹
  - [56] Bután királyság ?Tassisodon? városában Radjah meghal, hat feleségét megesketi hogy vele együtt égettessék meg magukat. Braminok jó fizetésért, kitömött babákat égetnek meg
  - ⊙ Madagascari moa madarak
  - Apa és anya parasztok, kik híressé lett fiúk illumiatiójára gyertyákkal jönnek a fővárosba³²²
- [30. r.]
- ⊙ A villanyos leány, varrótük az ujjai[oz] ragadnak M
  - ⊙ A cigány vajda M
  - ⊙ Fiú elhitei apjával, hogy magának kell beszcrezni az ágyút.
  - 57 *Játékszerek az én időmben*
  - 58 Arica szigeten földrengés, hullám vashajót kidobja, messze a partra, nem lehet visszavinni. Most

be van nőve pálmákkal, néger család lakik benne³²³
 Vas hajó hegytetőn
 ⊙ Göthe szobája éjjel világít, fosforescáló fenyőfa táblák és bútorok
 ⊙ Romában azt a fiut, a ki legjobban felel a catechismusból császárnak nevezi Pápa fogadja és kiönteti

- [29. v.] **[59]** <Eszterházi kabátja szétvágott Murillo>
 ⊙ Papagáj Jézus Mária vakapád
 ⊙ Föld alatti titkos lakások mult századból
 ⊙ Kapucinus zsebek Galerie derékon körül könyveknek Tapeccul hátul palack. Abime hóna alatt sonkának. Friponne pogácsának. Preciose olló, borotva, Necessaire, patika, menegere varróeszközök, Armenien kávé, cukor, Indienne dohány, pipa; Galante pixis, Könyökén zsebkendő, Proprette orrfuvó zsebkendő, Devote, kereszt, agnus Dei, Discrete csuklyába[n] pénz. Libertine fapapucskok saját pénz lábbal taposva, nem szabad pénzt magával vinnie³²⁴
 ○ A tengeren született s tengeren eltemetett gyermek
- [29. r.] ⊙ Magyar papok Romában pápánál éljeneznek, utcán szivaroznak, színházban tapsolnak, eltiltják, circusba mennek
 ⊙ Tihanyi lelkész és prior
 ⊙ Nagy János elég soká éltem, mindenem megvolt, hanem azér tegyünk egy próbát Hmvásárhely
 ⊙ Eszter 10 évet kértem s 43-at nyertem mit panaszoljak, férje ravatalánál
 ⊙ Salamon neje egyszerre szül és cholérát kap. Lába összezsugorodik, férje hordja ölében.
 ⊙ Két pictor, egy forint, ebéd, frizirozás, ablak-kitörés

60 Gyáva férfi lecsipi magát s napának ifjúkori bűneit szemére hányva, megszeli

61 Csiky Guszti testvérét megakarja védeni feleségétől. Színházból jön aszszony, nyakán gyöngysor. Du Kanaille. Gyöngysort letépi öcsce gyöngyökét szedi fel földről. — Megérdemled a sorsodat gyáva! ott hagyja 61

- [28. v.]
- ⊙ Kárpát egyik oldalán től másikán nyár.
  - ⊙ Desewffi szorakozottságai, dekli klakk helyett, papirt lefujja szél az ebédlők közé, virággert, lengyel nyereg.
  - ⊙ öreg úr gyalog Smirnába . . . . . télen nyitott ablaknál csibukozik
  - ⊙ Kivántam tiszteletem tenni ablakok betörve
  - ⊙ Zsidó száz forinttal többet kap lóért, becsületes megfélezi Kohonnal
  - ⊙ Hát nekem nincs eladó lányom

- [28. r.]
-) Meteor pestis[t] terjeszt babona 362
  -) Asztalrend. Fogat nem piszkálni villával, csonto[t] nem lerágni, kenyeret nem metszeni mell felé, nem inni, mikor esznek, övet letenni 376
  -) Csehek élnek kakasviadalból 180
  -) vegis in ostrikion Török térkép
  -) Bären Crucifix
  - Körülkerített lyuk a városban
  - ⊙ Bärenhau[s]³²⁵
  -) Bärenhäuter³²⁶
  -) Templomból kinövő hársfa
  - ⊙ Taligás, a kinek a hivatala a kriptából a csontokat a csontházba eltaligázni
  -) Beiszkatze két aszszony veszekedő kalodába zárva csak a feje van k[in]t úgy perelnek³²⁷ 190

- ⓵ Wunderberg 566
- ⓵ Koldusok 567
  -) Kecske az olvasóval
  -) Bummerin harang, csak nagy ünnepeken szól³²⁸

966

- [27. v.]) A halálfejű hölgy³²⁹ 618
-) Kártyák ?Tarocchi?
  - (Sokféle nemzet benne 3
  - (Achat medence XRISOS Lukács cap. 19. A kövek fognak beszélni
  - (Hadihajók a Dunán
  - (*Magyar diákok 10 Cseh lengyel*
  - (Életfogytig és egy napig elitélve
  -) Szamár a bölcsőben
  -) Eulenspiegel
  -) Női Caroussel
  -) Fagylalt. Florentin ?Procropi?
  -) A legkisebb ház a kúthoz építve 8.93
  -) Rüderhans Richard elfogatása
  -) Hanswurst 1809
  -) Hep hep³³⁰
  -) Blauer Hergott uzsorás
- [27. r.]) Egy napi jókedv
 <fürdeni menj> végy fürdőt
- Egy heti jó kedv
 Börtömlőt
- Egy havi jó kedv
 Sertésvég
- Egy évi jó kedv
 Szép feleség³³¹
-) Szépleányok Hübschlerinnen³³²

-) minden kéjleány egy krajcárt fizessen a gazdának a többi az övé
-) kéjleánykák divatja, ha nők divatot felkapják hatóság szajháknek rendeli
-) kéjleányok futtatnak versenyben
- Szent Iván tüznél táncolnak³³³
-) Királyné rágalmazója ugatásra ítéltetik
-) Kutyatartás kötelessége klastromoknak Hundsbutt
-) Kasperl

- [26. v.]
-) Az örök zsidó sarui
  -) Kereplő popa
  -) Pap gyónik apátnőnek, hogy ő mindennap egy tojást tojik apátnő kifecsegi
  -) Beszédjegyek a kolostorban 156
  - ⊙ Királygyilkos. Schatten am Stein <mcsetárgy> 303.
  - Theodó Faustinát megmenti a bölénytől a császárt az ellenségtől 28
  - ⊙ [Menyasszony] elveszti fátyolát, szél elfujja völgyény szarvas fején megtalálja
  - Nem látlak én meg téged többé virulni. Hársfa kizöldül tél közepén haldokló előtt
  - ⊙ A kolduskirály megvakul megnémul villámütésre. 583
  - Megrugja a szent szobrot s az rácsik
- [26. r.]
- Fekete boldogasszony 981
  -) A siró Máriakép
  -) A medve megnyalja a gyermek kezét tovább megy³³⁴
  - Zsidók emberekkel kereskednek 308
  - 1298ban nem volt tél, tavasz jött és jó termés lett 294
  - ⊙ Hadmar!!! 294

-) Paradies 788
  - ① Rattenfänger 910
  -)?Reiszgejaid? 767
  - ⊙ Richlinde 74
  - ⊙ Babenbergi herceg 83
  -) Radelgauler 126
  - ⊙ Basiliskos megöli ?tükörrel? péklegényt 176
  -) Farkas ludaknak prédikál 348
- [25. v.] ⊙ Wigand halálfejeket gurít le talyigából 349
- Karácsonyi halottlátás 388
  - ⊙ Ifjú meghíja a halálfőt éjjeli találkozóra, híres: kéjhölgyel
  -) Zsinagóga 472
  -) Küszdenpfennig 690
  - Mux, vastuskó 806
  - ⊙ ?Süssandl? oklevél 408
  - Fösvény babszemekben játszik hugaival. Nagy babokat kicsinyekkel kicseréli. Rohadt almákat oszt ki táncosoknak.
  - Das, die der T. holt!
  - Hazafi Vérai Ógyallán³³⁵
- [25. r.] Isten tartsd m[ég] orsz királyát³³⁶
 Fény borítsa szentelt koronáját
 Trónját boldog nemzet támogassa
 Honszerelmünk emelje magasra
 Uraknak ura im Hozzád kiált
 A népnek ajka tartsd meg a királyt
 A királynak adj áldást hatalmat
 Boldog békét harcban diadalmat
 Áldott hírét szikla róna tenger
 Merre nap jár büszkén visszazengje
 — — —
 A király a jog s szabadság vértje

Minden honfi éljen haljon érte
Karja lelke győzzön a vizzályon
Dicső neve késő korra szaljon

[24. v.] [62] Hetényi pap zsebében két font lőpor tüzet oltani segít, akkor veszi észre

63 Ház leég, kabátot ellopják, rendőr kézrekeríti tolvajt kabát zsebében Kossuth bankók, meglopottat ítélik el 4 évre

⊙ Hölgly látogatóba megy, inasa saját látogatóinak idegen jegycit osztja szét, confusiót csinál ellenségeket összeboronál

⊙ Haldokló primás fejét ezüst ?kalapáccsal? megkopogtatják

[24. r.] Emberarcu kakas³³⁷

Ringelspiel

erőpróba

pofon vert szerencsen

orosz csuszka szánut

színház

baba színház

magneta

fotograf

kigyó s hölgly

guszlicások

?Orosz? erőművész

szakálás hölgly

lélekidéző ?rémhírek?

szán lóval

tableau vivás

sorsjáték

hintások

orosz csuszkapálya

Margitsziget³⁴⁰

○ A bakák, Vérmező

Rakpart és corso³⁴¹

várkert, városmajor³⁴²

○ király jobbja³⁴³

gyümölcs, baromfipiac³⁴⁴

○ képviselő választás³⁴⁵

koronázás³⁴⁶

külvárosi bucsuk³⁴⁷

nagy hét

urnapja³⁴⁸

halottak napja³⁴⁹

Temetések³⁵⁰

uszó, evezős versenyek³⁵¹

Athlet[ikai] Klubb³⁵²

hívogatók magyarok³³⁸   mentő társulatok³⁵²
 paprika Jancsi   veress kereszt
 ?Baricaldi? circusa³³⁹   fehér kereszt
    Jósziv
    Tüzoltók³⁵²

[23. v.] Hiányoznak
 couleur diákok commersek.³⁵³
 mabillok
 kiabálás utcán
 Utcai vásár Toledo utcán³⁵⁴
 Muzeum látogatás³⁵⁵   Színházak
 fürdők³⁵⁰   Orfeumok
 képkiallítás³⁵⁷   kofák, házalók³⁶¹
 állat gyerek ?kiált?³⁵⁸   zsbvásári ponyvairadalom
 kasirnó   ○ cigányok³⁶²
 pártklubb³⁵⁹   kávéházak
 zsidóság³⁶⁰   Rendőrök
 Lövöldék   Baptisták GulBaba
 uszodák   munkások
 kertészet   bálók, bankettek³⁶³
 gyáarak   temetési pompa³⁶⁴
    Jótekonyság. Rökk.
    Akadémiai kisleludi esték
    ülések³⁶⁵

[23. r.] ○ Nazli Hanem, Mehmed Ali huga férfiakat
 magához vitet, aztán megfojtatja. Olasz megszaba-
 du]³⁶⁶
 ⊙ Lugeck báróné hat férjét megöli olvadt ólommal,
 hetedik rajtakapja. Apja jóltevő Bécsben Lugeckplatz

[22. v.] *Mesék*
 1. A kikeltett babák³⁶⁷ 31
 2. A szétrobbant nap. 32
 3. Az ilonca az ép gyümölcsben 33

4. Kobler táncfigurettjei³⁶⁸ 34
- ⑤ gyermekek koponyákkal játszanak³⁶⁹
6. A macskaszemű éjjel lát
7. Amerikai nő, krokodilt vezet ezüst láncon³⁷⁰
8. Miket tud egy gyerek kérdezni
9. A királyi mumia utazása³⁷¹
- 10 A kártya³⁷²
- 11 [64] Rácز bácsi
- 12 Művész kutya
- 13 Mahizeth³⁷³
- 14 Chinai dolgok³⁷⁴
- 15 Atlantis³⁷⁵
- 16 Jég palota³⁷⁶
- 17 Halál után³⁷⁷
- 18 A vezuvi kalauz
- [22. r.] 19 Hatvani³⁷⁸
- 20 Csigák regénye³⁷⁹
- 21 Tegethoffból³⁸⁰
- 22 A sáska szárnyára irott chaldeus betűk története
- 23 A vízi rózsza feljön, kinyilik, lepkét bezárja, víz alá leviszi
- ②4 Fecskék waggonban
- ②5 Papagáj biró
- 26 Üstökösben lakó szellemek, a kiknek nehéz keresztül furni a föld légrétegeit, hogy vissza juthassanak
- 27 Czakó anyja
- 28 Schlick Tarcálnál
- 29 A penzionált hóhér
- 30 Hanyi Istók³⁸¹
- 31 Medve lyánka³⁸²
- 32 Pünkösdi király³⁸³
- 33 Kend se bántsa Örszike aszszony

- [21. v.] 34 Tengeralatti város
 35 Kara Mustafa
 36 Délibáb, mennyei parittyakövek³⁸⁴
 37 65 <Özönviz előtti mesék>³⁸⁵
 38 Tilinko melyre mindenki táncol
 39 Nyulak historiája³⁸⁶
 40 A pompéji helyén maradt őr
 41 Esőt megérező békabőr bcójtva
 42 Papier machée sonka
 43 Fösvény buzavirág
 44 Ludak és pulykák versenye
 <45> 66 Eugénia és fia arcképe
 <46> 67 Szent Antal generalis³⁸⁷
 47 Mesterséges uszó sziget
 48 A lovas koldus³⁸⁸
 <49> Csörgő kigyó öv³⁸⁹
 50 Zongorázó koldus
 51 Amerikai koldusok³⁹⁰
 <52> A pompe funebre leánya³⁹¹
- [21. r.] 53 Nagy Sándor lovagol sason
 <54> Sakkjáték, Éva és Mária.³⁹²
 55 Paprikát szór oroszlán szemé közé³⁹³
 56 Helau hindu nevetető cukor
 57 A sokatevő³⁹⁴
 58 Kis leány megfogja medve fülét, ugy szabadítja meg az anyját³⁹⁵
 59 Gyerekek urali medvét megtraktálják málnával
 60 Az ezüst tükörlap rehabilitált magát megcsokolja benne³⁹⁶
 61 A művésznő papagálya
 62 A jakli³⁹⁷
 63 Pazvan Oglu
 64 Bandieu
 65 Abradatus

- 66 Adimontes
 67 adoni ?besah?
 68 abderit
 69 om
 [20. v.] 70 Pacheia
 71 Padilla³⁹⁸
 72 Nejét ott ülni kényszeríti, hol eltemetett kedvese
 van
 73 Hcsichasta
 74 Hierodul
 75 Hinnon völgy
 76 Haditz
 77 Carniol chalcedon sziklák
 78 Bika és bivalybika küzdése
 79 Hazatérő vadgalamb
 80 Aristocrata ifju és nagyapja a ki kovács volt
 81 Hugó Károly barnakönyv
 82 Templomba lőtt golyó két alvó gyermek közé
 csik és nem pukkan el
 83 Osterodán sirkereszt 6.K.
 84 Hóttul eltakart Szüz Mária szobor
 85 Jégbarlangban
 [20. r.] 86 Benevent. Emir, apáca oltár
 87 Damas hőstette Gibb³⁹⁹
 88 Hoscin halála G.
 89 Pór vasszobornak pénznek megörül papagájnak
 szerencsennek
 90 Gyermekszerelem. B könyv
 91 Betlehemes gyerekek
 92 Tébolydába zárt anya NB Fekete könyv⁴⁰⁰
 93 Gridi oláh pap kincstalálása
 94 A rajzolt instantia Űst.⁴⁰¹
 95 Granátos menázsát megosztja öreg anyjával⁴⁰²
 96 A holtak városa indus

- 97 oroszok, cserebogár szalmaszállal megtudják,
 hogy franciák vannak közel
 98 orosz kamarás sárgára festett arcal
 99 [71] Két anya gyermekét odaadja a fenyegetett
 nőnek
- [19. v.] 100 Haller testvérek Orbán IV. 35⁴⁰³
 101 Holt menyasszony vőlegénye fejére fuj fél feje
 megöszül
 102 Bázeli órák egy órával előbb ütnek összeesküvés
 <103> [68] Rongyos zászlót ajándékoz kedvesének,
 legdrágább szövet
 104 Viasz alakot kedveséről, azzal beszélget
 <105> [69] A harcsa és a halász⁴⁰⁴
 106 Mentsikoff herceg feltalálja Sibiériában atyját
 és testvéreit
 <107> [70] Japáni kertek parányi elefántokkal, szem-
 látomást kinyíló fák gyümölcsök⁴⁰⁵
 108 Rauber okirata dugóban
 109 Árva Turzó leány kertje
 110 Thurzóné ibolyái
 111 Károlyi István s a falopó asszony⁴⁰⁶
 112 Majmot megtanít beszélni
- [19. r.] 113 Konfucse és a zsvány ?forras?⁴⁰⁷
 114 Az olcsó Isten⁴⁰⁸
 115 Chimleangi kővitézek⁴⁰⁹ 36—58
 116 A hihong virág uo.⁴¹⁰
 117 A vén daru⁴¹¹ 44—58
 118 Képes instantia 112—58
 119 Status mundi. Én elviszem mind a nyolcat
 120 Farkas szánkázta ember 52—60
 121 Adhad Eddulat⁴¹²
 122 Abderame palotája⁴¹³
 123 Aranyakat lelt oláh
 124 Űstökös és öngyilkosok. Hogy képzelem a

- földön túli világot
 125 Láthatatlan csillag⁴¹⁴
 126 Mahizeth
- [18. v.] 127 Magyar Faust⁴¹⁵
 128 Holtak harca⁴¹⁶
 129 Tengerszem tündércé⁴¹⁷
 130 Oceania⁴¹⁸
 131 Hivatal viselő hölgyek⁴¹⁹
 132 Az ősember és a mammut kérdés⁴²⁰
 133 Sz Anna tó⁴²¹
- [18. r.] Széchenyi homlokán virul
 Családi címerében a hármashalom kettős kereszttel.
 Ezt ő szívében is viselte.
 Ember és állam ne adjon ki többet, mint bevesz
 Vasut, gőzös, vaskapu, lánchíd, akadémia, lóverseny,
 folyamszabályozás, főváros, svábhegy, vízvezeték,
 gáz, villany, kereskedelem, királyi vár, parlament.⁴²²
- [17. v.] [üres]
 [17. r.] [üres]
- [16. v.] 1. A királyleány babái⁴²³
 2. A mumia és a gólya⁴²⁴
 3. A Guta, Orbán és a borbély⁴²⁵
 4. A Koblerék tánc babái⁴²⁶
 5. Kajmános nő⁴²⁷
 6. Sakkjáték, Éva és Mária⁴²⁸
 7. arab gazellája⁴²⁹
 8. Két csepp a végtelenségben
 9. Hármasházasság
 10. A fűmag⁴³⁰

(VII.) N O T E S Z

[fdél belső lapja] Fa István ref lelkesz Pancsován¹

- [I. r.] — Rablányok börtönbe zárva I 4
 — Gyermekgyilkos leány ?[tanulatlan]?
 ⊙ Eső eláztatta a leányt, legény subája betak[arta] 5
 — Géra Ferkó Molnár vízbe ugrik 6
 ⊙ Párnáját a leány mind a holt legény feje alá rakja
 — Csurak 7
 — Nincs fogalma róla, hogy roszt tett
 — Régi sirban pénzt talál a kubikos
 — Nem lobog már polgár inge gatyája
 Nem csörög már rézsarkantyús csizmája
 — A szegény paraszt baján
 Nem segít csak a paraszt lyán
 — Hajót húzó lányok
 — Gyomláló lányok 13
- [I. v.] — ?Iha? három mind a három
 — Tunná róla, tőnné róla
 ⊙ Nem mersz csókot adni
 Azt gondolod nem tom visszaanni²
 ⊙ Minck kukorít a kakas olyan korán hajnalt
 ⊙ Nem szakajtok rózsát, magam is a vagyok.
 — Ha te tunnád, a mit én³ 22
 — Ki vette *neki* a cipőt 23
 — Utána megy a lyán, mer jó subája van.
 — Nem tudom, ki babája vagyok NB 25
 ⊙ Más újamra fordítom a gyűrűmet.

- Dévolka 29—39
- Részegcs leányt vesz el
- [2. r.] — Szögedi bíróné fősvény II 2
- Piros Szép Örsébet
- Téra 5
- Árva gyerekek, mostoha 12
- ⊙ Sasi kigyó
- Özvegy asszony férhez kívánkozik
- Mikor jössz haza 19
- Német idegen elpusztul
- Nem viszlek át mer zaj meg a Tiszán. Nem megy már zaj a Tiszán III 4.
- Krisztus: a samár és a ló. II 140
- Szenpéter, ászok, göcs 141
- A tekenyős béka 142
- [2. v.] Lusta legény, friss leány 143
- Krisztus kocsma előtt térdet hajt templom előtt nem
- Krisztus muzsikája 147
- Ur anyala a földön
- Adjon nekem masinát III 7
- Se huszár, se zsidó menyországban
- ⊙ Szép a virágos fa Május hónapjáb[a]
- Ezerszer szöbb a lyán eljegyzett korába
- ⊙ Ruzsa vagyok, ne felejtse a nevemet
- Bárcsak hamar este lönne
- Hogy a malacom elveszne
- Lefelé mennék ?keresni?
- A galambom megölelni
- Levelet ír babájának. Oda adja a postásnak. Vigye
- [3. r.] el a babájának. Hogy tudjam én, ki a te babád. A jó postásnak kell azt tudni ki az én babám. 35 II.
- ⊙ Sárga vagyok nem ér a szél

Mind ősszel a nyárfa levél
 Nyárfa levél hideg miatt
 Én meg a szerelem miatt
 ☉ Bezárhatod a kapudat
 Fölszánthatod udvarodat
 Vethetsz bele bazsarózsát
 Nem gázolom a bimbóját
 ☉ Bujdosik az elmém a szerelem miatt
 ☉ Nehéz <szeregetlen> <két> két embernek
 Egy párnán fekünni
 Szeretetlen társal
 Holtíg élősködni⁴
 — Nem az ám a rózsa, ki a kerbe nyílik
 Hanem az a rózsa, kik egymást szeretik
 — Fölvirágoztam a babám kalapját
 Fűztem mellé fekete gyász pántlikát

- [3. v.] ☉ Olyan bánat fekszik az én szívemen
 Három hajó nem vinné el a vizön
 — Ha te tunnád, a mit én? Ki babája vagyok én.
 Te is sirnál, nem csak én. Keservebben, mint én⁵
 ☉ Beteg vagyok, kilenc doktor nem gyógyít meg
 engemet. Majd meggyógyít a koporsó [deszkája].
 Sárga agyag.
 ☉ Minden temetőn megállok
 Melyikben maradok.
 — Rozmaring utcába lakok
 Nem tom ki babája vagyok
 Annak a babája vagyok
 Kinek csókja rajtam ragyog
 Jaj de soké rajtam ragyog
 Még se tudom kié vagyok
 ☉ Ki vetette a konkolyt a buzába?
 Ki vetette csalfaságot a lyánba?

[4. r.] — Alsó város nem hazám
Palánk város mostohám.
A Hortobágy a hazám
ottan lakik a babám
— Söprik előtte a lányok az utcát
— Száz forintot [adtam] én egy pej lóér
Másik százat irhás subám cifráér
Van parip[ám] irh[ás] subám de minék
Ha elszólták, a ki engemet szeret
⊙ Dallok ruzsám dallok
De nem azé dallok
Hogy jó kedvem vóna
vagy bort ittam vóna
⊙ Ógyeleg a pusztán
⊙ — Halálmadár szállott a ház falára
Möghal nálunk valaki n[em] sokára
Én halok meg mer megöl a szerelem
Még a fű is föltámadt ellenem⁶

[4. v.] ⊙ Annyi sincsen a ki vizet anna
Ki piros hajnalba megcsókolna
⊙ Sárga rigó azt füttyülte a nyáron
Hogy farsangon ez a kis lány lesz párom
De mán füttyült a télen a fekte
Hogy csak hűtlen a lyánok szeretete
⊙ Bár az Isten egy leányt se teremt[ne]
Hogy a szerelemnek egyszerre vége lenne
(tarokk alatt kigyullad a kávéház)

[5. r. és v.] [üres]

[6. r.] Botuló (szélesedő cső⁷
Görgeteg   Havad és mirigy
Ondó
Pilis   ?Mczge?

Vacok	Hold esztekéi
Szűttyő	Kanyar ovál
Karszavát	Kacuros
Kopáncs	Bocér
Leppendék	Kukora
Berzó, ?silique?	
Degesz	Ősztörű 4 oldal
Bojó, alma	
Búb	Tsákó
Buga	Tollagos
Sündörgő,	kacs

- [6. v.] Vigályos
Tönk
Kajla
Lecsepült
☐ [pirossal a rajz] Kemény Zsigó Debrecen
Kossuth Nagy Templom

- [7. r.] 1887⁸
— Füstölt nyelv pletykatársaságnak
— A felemás topánkák
— Színésznő komédiázása esküvőnél
⊙ Életbiztosítás öngyilkossági spekulációval
☑ Hölgyek, a kik leisszák magukat és a férfiakkal versenyeznek¹⁰
— Fogadások evésre ivásra
☑ Pajtás rászedi barátját költött levelekkel, mintha imádott leánya kérne tőle pénzt.
☑ Különc csak a felvonások közben van a színházban az előadásra kimegy

- [7. v.] ☑ A csók quadrill, váltott párokkal.
☑ Párizsi hölgyek gyász lakomákat rendeznek,

ülések koporsók, poharak halálfejek gyász zene, özvegyek

— Nilson kelengyéje, indus vászon, hermelin, bársony

⊗ Filagoria kitapétázva részvényekkel

⊗ Részeg ember, a ki egy pálinkával töltött marhabelet csavart a teste körül.

— Hamis szerelemért hamis gyöngyök

⊙ Négyszer megesküdni egymás után polgárin és 3 templom rokonok kívánságára

[8. r.] ⊗ Kurrentált csaló leírásába bele szeret egy özvegy, utána megy és férjül veszi

⊗ A kolduló hamis apácák, fiatal lányok. Apáca köntösb[en] kéjleányok

⊗ Fiatal lány nőül megy asztaloshoz, két fia lesz. atyja örököl gazdag ?lányát? lánya elvállik urától ura fiait asztalos inasoknak neveli, anyjuk hintóban jár, fia[i] taligát huznak az utcán¹¹ [átírva lila t.:] kidolgozva

— Színésznő álcázott gavallér, ma nem parókat tesz fel, feje fáj fantazia frizurát követel gavallér nem ért frizirozáshoz, megégeti a fülét

[8. v.] ⊙ Teleki gróflány, török basa ?Pestai? megadnának érte 50 ezer piaszt

⊗ A cár albuma. Nihilisták arcképci a kik ellen attentátot <terveztek>¹²

— Csalónő, a ki a gyóntató székben szedi rá a papot s pénzt csikar ki tőle.

⊗ Ottó király parasztyerekekre lövöldöz — vak-töltéssel. Azok elesnek kapnak 20 fillért

⊙ Cynthia megőrzése ellen tiltakoznak az olvasók

⊗ Masinista katlan robbanás után, összeéve még a tűz csapat elfordítja, társait menti

- [9. r.] ☉ Kilencven esztendeig hárcemben, egy rabnő
 ☉ Tiflisi közönség enthusiasm[usa] diva iránt.
 Gawrilowna Irwina
 ☉ Boszúból kintornáztat 3 órán keresztül művész nő
 ablaka alatt, elutasított
 ☉ Miss Maxime tengeri fürdő toilletben elrabolva
 ○ A krupiéval összebeszél játékosok Monte Carlo
NB ☉ A frizőrné, mint híres kerítőné. — A divatos
 kártya vetőné.
- [9. v.] ☉ Starnes farmer öt leányát elragadja öt Hardy fiu
 revanzs Starnes apó elragadja Hardy fiuk özvegy
 anyját
 ☉ Az apródonként elsüllyedő város
 — Maiko japán táncosnő
 — Gyalog ment bucsujáró helyre, de gőzhajón
 sétálva
 ☉ Férj 300 ftot talál feleség[énél] ez azt mondja
 találta színházban férjjet szomszédjai elárulják talált
 pénz titkolásáért, kerítőné bevallja pénz eredetét, férj
 kéri felesége szeretőjét bizonyitson mellette
- [10. r.] ☉ Vanderbilt, egykor parasztfiu végül kércgetők
 fenyegető levelek áldozata
 ☉ Somnambule álmában kitűnő énekesnő, ébren
 nem tud semmit
 ☉ Maggie
 ☉ Kummer defraudáló, kire a kék kifli korcsmáros
 ráismer Amerikában, féltében agyonlövi magát
 ☉ A kosárban elszöktetett kisasszony
 ☉ Jezsuiták kincse Rio de Janciroban 1777-ben
 felozlott kő keresztet állítottak fel, az alatt találták
 meg.
- [10. v.] ☉ A férfiak szagérzéke kétszerte erősebb, mint a nőké
 Kolduló grófné, a ki a kis leányait is kifesti

⊙ Szerecsenyek, cigányok [követelnek] egyenjogúságot angyalok legyenek feketék, ördögök fehérek [Délamerika]

⊙ Gazdag lakomájánál nyáron jéghegyeket állítanak fel

⊙ Amerikai rab megszökik, szerecsennek festi magát, Sheriff felfogadja szökevényt keresni, zápor lemossa arcáruul festéket

⊙ Szocialista kocsmáros Mária szobrát veresre festi, pap fehérre festi, kocsm. feketére festi, pap be-aranyoztatja, népcsődület

[számo- ⊙ Színész betanít papot hatásos prédikálásra

zatlan ⊙ Milliomosnő bundája paradicsom madárból

lap r.] ⊙ Párisi hölgy fürdőre utazik férje az alatt Flandriai caféba jár mulatni. Felesége costumját látja meg. Szobaleány van benne. Feleség felveszi öltönyt utcán vállára üt diák, — nem ismeri? Hát az a lyuk a köpenyeden, a mit én égettem szivarral.

⊙ Görög király fiát [professornak] de ne legyen felnőtt leg... ilyen professor nincs.

[számo- ⊙ A disznó megeszi talált dinamitot inzultálja szamarat az megrugja, disznó explodál

lap v.] ⊙ Dakotai lakodalom Sioux fejedelem leánya és fehér vőlegény között, lovaglás, kutyalakoma bivalysütés

⊙ A tarokkártyákból el kell hagyni a törököket, különben kitiltatnak Törökországból, Sultán parancsára

⊙ A telegrafus és t. nő szerelm[c] per telegraf megesküsznek aztán megint mennek statióikra.

[I. r.] ⊙ Mandel mint ezredes Fülel hadnagyot leszidja éneklésért, menjen komédiások közé, odamegy híres

énekes lesz Witt Mandel tábor[nagy] hallja énekelni.
Megismerkednek Megköszöni akkori büntetését

⊙ Két zsebmetsző kölcsönösen kilopja egymás zsebéből a tárcát

☉ Meglepett játszótársaság ablakon át menekül
Guyon Komáromba, gyufás zsidó ebédnél, tábornok
vele szolgált kedve volna felakasztatni Kasznár
Kolozsvári. . granicsárok zsidó áruló, Szentpéter felé
vezeti marha pásztor, Guyon zsidóra lő

[11. v.] ☐ NB. Pongrácz grófné veszekedő természet, bírót
megveri, inasait, tiszteit megveri, elkergeti patakot
levezeti, hogy vízművek ne kapjanak vizet, papot
megdöngeti

☉ Szénbánya tulajdonos. — Nézze azt az angyali
szépséget. Ismerem négy hét alatt 20 ezer frank
szenemet fogyasztotta el

⊙ Nagy defraudátor kedvesének jövendője Jó leány

☉ B Szonja Blüfstein az orosz csalónő, a ki husz
férjjel volt összeházasítva genialis nő sok nyelvé

[12. r.] Orosz, egerek elszaporodnak farkat jutalmaznak,
egret fark nélkül eleresztik, hadd szaporodjon

☉ Török leánynevek Salilne Leki Nazirmek Erma
Zulcina

☉ Bank szolga ellop 100 ezer ftot leányok, hárem,
rulette, villa, tolvajok koldussá teszik, éhen hal

⊙ Mennyire van Makó Jeruzsalem-től az egyik szín-
igazgató, a másik bankár

⊙ Rondile bárónő nem kap helyet Mozart előadásra
azért morfiumot iszik. Cselédjei megmentik

A művész nő 3 színű chignonja szobaleány boszu

[12. v.] ☉ Orbecchi ?Margavan? Mathis szajhát erény ut-

jára akarja terelni Segélyezi, szállást tart neki önzetlen, az folytatja rossz életmódját. Orbecchi megsebesíti. Aztán magát megöli hogy nem tud egy leányt erényessé tenni NB. NB

⊙ Non e piu tempo, che Bersa filava. Király anynyi földet ajándékoz paraszt leánynak, a menyinyit fonálával átfonhat

⊙ Angol lord új házasa korában elveszti szemvilágát egy vadászat alatt lövéstől. Husz év múlva egy orvos visszaadja szemvilágát Lord válopert indit hűségesen ápoló felesége ellen, mert nem találja olyan szépnek, mint régen

[13. r.] ⊙ ^BSmetana grófné a két kifestett leányával, mindenütt lopnak, csalnak

⊙ Hollandi érdemrendek pappendekliből értékét a becsület képviselje

⊙ Bolivia elnöke leánya buskomor nevetne, ha angol követ nevetne ?atyja? elnök követet megcsiklandja lánya meggyógyul, követ megharagszik

⊙ Leona Dare kiejti a mufját a wagonbul, utána ugrik, visszamászik

⊙ A babadoktorné

⊙ Seneca indusok fiatal leány temetésénél énekes madarat visznek kalitkában a sírjához, rábizzák izeneteiket, azzal szabadon cresztik Ha magasra repül ~

[13. v.] 88

⊙ ?Nala? Damajanti kigyó bűvésznő

⊙ Iskolás <lányok> leányok sértő szerkesztőt paprikával, korbáccsal traktálják

⊙ Fonokák címén szerelmes összejövetelek bordély münchen

⊙ A hamis bolognezer nagy patkány kutyabőrbe varrva

⊙ ^BSzegény ápoló intézet igazgatója segélyt utalványoztat 70 régen meghalt és senkitől nem ismert ember számára, a mit maga dug zsebre

[14. r.] ⊙ Chinaiak Berlinben télen skatulyában hordják a füleiket

⊙ Természetes gáz

⊗ Javában a polgári anyakönyv vezetőhöz egy csecsemőt meg egy krokodilust visznek, hogy írja bc, mint ikreket

⊗ Vadorzók bíró előtt, fölmentetnek, vihetik minden a puskáját. Gyertek csak vissza

⊙ Papiros kapca hidegben

[14. v.] ⊙ Párbajvívók. Golyó váltás után két fűj elesik. Ezért elítéltetnek vadászat áthágás miatt. Soha véresebb párbajt!

⊙ Legdrágább földi kincs assz[ony]? pénz? a káromkodás!

⊗ Iskolás fiúk és leányok házasságtörést válópert játszanak

⊗ A fatetején lakó remete Názáret Fontainblauban

⊗ Győzdé haremében rabnő ki szultánnak megtetszik, ha meg van vele elégedve, „ikbál”

[15. r.] ⊗ Bébé, öreg diák, örök gyermek arca, alakkal

^B⊙ Clio Lazaretti, gyilkosba szerelmes, annak hány csókokat tvszéki tárgyalásnál.

⊗ Grófnét kolostorba dugják kedvese, mint péklegény hordja a zsemlyét a kba, egyszer két péklegény hagyja el a kolostort polgári házasság lesz belőle

⊙ Bányász unokája NB. Leaven Schwarzenberg.

[15. v.] ⊙ Princesz ?Edith?, a lélek idéző, ki ?Rembrandtul?

képeket festet gazdag amerikai számára sötétben.
Sötétben látó emberrel

- Hölgý ibolyákra öntött friss tejben mosdik
- ⊙ A senator [Washington) a kockás paplannal. Jótékony ívek apácák, kisorsolás, autogramm a kockákra
- ⊙ Művészñ a kritikusanak az arcképét viseli medaillonban

☐ A mopsz rá ugrik a ballerínára, aszszonya azt hiszi, a férje csábítóját látja. Sonkás zsem

[16. r.] lyét érzett a kosarában

☐^B A csodaorvos, igazi diplomája van, az nem jövedelmez, kiadja magát kuruzslónak, fényesen megél belőle NB

⊙ Árviz károsultak közt kiosztanak frakkot, cilindert kaviárt

☐^BPópa 2 rubelt kér keresztelésért, anyának nincs idegen ád neki öt rubelest pópa visszaad belőle 3-at. Bankó hamis volt. Mind a hárman örülnek NB

⊙ Sígourney úr nász utazása 6 esztend visszatért menyasszony 50 fonttal nehezebb 300 dollárba került NB

[16. v.] Kornfeld Gyula elnök Sip utca 12

⊙ A sánták bénák szerelme

⊙ Mindennap friss bukét a halálos beteg ballerínának

⊙ Szivart küld nyakára Xnek. X Y-nak vissza annyi árú fogport

☐ Meglátogatja a nagy apját, a ki muzeumbeli csontváz

⊙ Apa hazaszaladó lányához fölívágot példányok n[em] vétetnek vissza

- ⊙ **Harc sasok és gólyák közt**
- ⊙ **?Cardinak? Meluzine rezedát adogat el, tündérnő jelvény**

[17. r.] **☒** Finn paraszt az ördögnek testálja vagyonát. Azt beszéltek róla, hogy ő szerezte vagyonát, rokonok nem mernek pert kezdeni ő. ellen.

☒ Entrepris hivatalnok a nászutazást tesz ingyen Florencebe, olasz főúr koporsójával Pisában *beszentelik de profundis ének*

— *Popradi Esdrás*

- ⊙ **^BKomárom t. pénztáros defraudal 8 e[zer] ftot Hefler kifizeti még 5 ezeret Amerikába onnan is visszaír hogy jön magát följelenteni kétségbeesnek.**

[17. v.] **☒** **^BA fogoly, ki szemek láttára megőszül**

- ⊙ **Az Elbába szabadult krokodilusok s a ?rájuk? vadászók**

☒ Jarkandi asszonyok Minden kalmár tartozik feleséget venni, mikor odébb megy ott hagyja jön másik, a ki elveszi **NB**

- ⊙ **^BNeger 41 gyereket meg ment a vizből. Maga dobta bele.**

NB Pozsonyi bakter, ki egy aranyért bejelenti a tüzet

[18. r.] ⊙ **^BSchulze úr lefotografiaztatja magát karöltve egy keresett betörővel. NB**

- ⊙ **Amerikai légy, védszere a back scratcher, a házvakaró.**

⊙ **^BA reporter tolvajnak öltözve, mint felfedező**

⊙ **Mogyorószedésnél grófnők leteszik erdő szélén szoknyáikat ifju megtalálja beviszi**

⊙ **Gyereket elválasztani — szeretőjétől**

⊙ **Julius Caesar Romeo Julia frakkban**

- ⊙ Ffi és lány nőtlenek akarnak maradni. Ezzel kerülnek össze
- [18. v.] ⊙ ^BBalathier hírlapíró Dacosta communard vezér Cochinat billiárdot játszik Balathierfejéért, megnyeri
 ⊙ Londoni Costermongerok közötti házasság, két tanú fogja a seprűt, azon át ugranak. Megvan, utca-seprők [négyzet pir. cer.]
 ⊙ ?Papacosta? szinpadon, a hogy igazi cassát feltör
 ○ Ponomareszka házassága férj kiköti turnürt, táncot, udvarlást, megszegei mind, bíró feloldja
- [19. r.] ⊙ [Gretnagren] Pennsylvan. házasságkötés
 ⊙ Grönlandi duellumok a gyülekezet előtt kölcsönös simpfeléssel
 ⊙ Heine mondta, Fr. orgban nincsen nemzet, ott csak pártok vannak
 ⊙ Borral fecskendezik a tüzet
- [19. v.] Daudet [Gyűlöletes] politika 1888 nov 24¹³
- [20. r.] ⊙ Hova kell irni a br. Dr. J. M. Lázár a pásztor liliput ?laputák?
 Kocsir
- [20. v. — 21 r.] [üres]
- [21. v.] ⊙ Zsoldos 16 kapu, mit lónak kell kinyitni s azon keresztül vágatni
 ⊙ 4 szivarban fogad, hogy elveszi Blnét.¹⁴
 ⊙ Mikor már eladósodott, lovainak angol szerszámot, uj kocsit vesz
 ⊙ Lakodalmán hét nap hét éjjel isznak Blné cipőjéből. Egy hét mulva elérverezik egész birtokát
 ⊙ Huszárrá lesz. Káplár, kocsmában leitatja katonáit, vágatva megy haza kaszárnyába
 ⊙ Circusban 3 föllépt 400 ft három nap eltraktálja Loissettel

- ⊙ Minek tanulna? van 3000 hold
- ⊙ Elmulasztja vizsga letevését mulatságért

- [22. r.] ⊙ Blné bérletet vesz ki számára Szombatonkint hazajöhet. Szerdán jön Blné kimegy erkélyre, inteni K. P.-nak, hogy ne jöjjön, rajtakap[ják]
- ⊙ K. P. Talmi schmukkot ajándékozik Blnak

[22. v.] Párbajok¹⁵

- 1 Három minister.¹⁶
- 2 50 évében tiltva volt¹⁷
- 3 Ököl, vasbot, revolver helyette¹⁷
- 4 Ha okait meg lehetne szüntetni¹⁸
- 5 Ha más nejét el nem csábítják¹⁸
- 6 Ha egy nőbe két férfi nem lenne szerelmes¹⁸
- 7 Politikai viták¹⁸
- 8 Katona és civil¹⁹
- 9 Atleta és vészember²⁰
- 10 Bíró elé nem vihető családi ügyek²¹
- 11 Sebet meg lehet bocsátani de ütést nem.

- [23. r.] 12 Mivel emberek nyilvánosan verekednek, fizet 25 ftot²²
- 13 Hozott törvény nem használ semmit
  - 14 Semmi klubba föl nem veszik²³
  - 15 Angliában nincsenek párbajok mert a hírlapok nem hirdetik titokban végzik²⁴
  - 16 Nálunk előre hirdetik a párbajt mint valami szindarabot, leírják a lefolyását arcul verik a törvényt²⁵
  - 17 Kemény Zs. nyilatkozata ha engem valaki megüt
  - 18 Négy lat ólom²⁶

[23. v.] Amerikai párbajok²⁷

- 20 Véréboshú

- 21 Örökös fegyverhordozás, handzsár, boxer, asso-
moir, stílet²⁸
- 22 Amerikában nagy keletre a stíletes esernyőknek²⁹
22. A félkarú a sánta becsülete nincs védve
- 22 Hoztunk írói tribunált, egy eset volt, hogy igény-
be vették, soha egyik író másik ellenében nem folya-
modott hozzá
- 23 Thaisz Elek párbaja Angliában³⁰

[24. r.] [üres]

[24. v.] Írói szerzői jog
A E I O U³¹
Ni cfalküsztikon

[25. r.] Franciák legalaposabbak rólunk nem, okai nem tet-
szenek a mi dinomdánomaink, mindenkit meg-
tréfálunk

[25. v.] <A Citadella>
Petőfi és Kossuth

[26. r.] Hirlapok kifelejtve naptarakból

[26. v.] Hypparata³²
<— Fekete hajsza az ingbe elvarrva szőke helyett>
<— Szakácsné kenyeret dagaszt>
<— Álmában más nő nevét mondja>

[27. r.] <pompás selyemfátyolt hoz haza Colchysból H-nak
válóper oka>

[27. v.] <Az új ágyúkörr>

- [28. r.] <Az új . . . . tisztikara> [víz érte, elmosódott írás]
200 ezer forint [víz érte, elmosódott írás]
- [28. v.] ☉ Amerikai párbaj elutazásra
ott kinn derék ember lesz
Hazaárulók keresztetnek
Ismeretlen nagy emberek
Kármán Illésy
- [29. r.] A tót kivándorlók
400 ezer forint a kivándorlóknak küldve
Zemplén
- [29. v.] ☉ Facipőgyár bukott
A mi . . . . . ink a derék olaszok
- [30. r.] A békeligához.
Levél Josipovichhoz. [egész lapon lila t. írás]
Nem a diáknál, hanem a parasztnál kell elkezdni a
kibékítést.
Nem a tanárok szitják a veszekedést, hanem a papok
helytelen adresse!
- [30. v.] ☐ Kétszer kettő a papi stólánál
Tallérossy
Depser, Petőfi, Sperl
- [31. r.] ☉ Mért nem szabad házasságtörőknek összeháza-
sodni
- [31. v.] Esküdtszék és oláhok
- [32. r.] [üres]
- [32. v.] *Recommando.*
Madame N. Ihsan bey fille d'Osman pascha Constan-
tinople Stamboul Sultan Ahmed divan Ysli vis-à-vis
de l'hôtel universel³³ [idegen kéz írása az cgész]

- [37. r.] abrakcipó³⁴ Agar cserjés zátony
 [innen fordított írás visszafelé haladva], Aggaszt te-
 jet agyareMBER Ajas fecskéfarku Ajnároz becéz
 Alafa cseladag Alamár lusta Alangyár szelid Ali-
 vany gyöngé Álomnesz Álomméz Anyatartotta
 ember Aprós himlős Arkény pányva Árla szűz
 leány Árvaszáju Aszszonyialkodik Azsag, Boszor-
 kánypemete
- [36. v.] Babvető bába fog sütemény Bács Badár Szép asszony
 Bagóhiten élnek Bajdora ezermester Bájosság Ba-
 lidó női kabát Bannyas, bozontos Barkács élelmes
 Békalány BéleMBER Bezzeg nemirész Bibola haj-
 fűrt kis Bodorú egyetlen Bogollya tiltott szerető
 Cika
- [36. r.] Király Pál Cinabar Cinder botorság Cinga jégcsap
 Comporkert Códör szajha Cucor meggyujtott ken-
 der fölsháll Cucorka kisleány pünkösdi királyné
 Cucormány igézés Csás ló Csáfori szájas nő Csahin
 csintalan Csajfota féleszü Csajvadék csőcselék Csa-
 lambokol himez hámoz Csalint kacshint Csandarit
 dgaszt
- [35. v.] Csapáz elveszett marhát keres Csaping vág nyakának
 Csarabul kunyorál Csárdás szajha Vasárnap csárdás
 vagy Csatorázó ménkű Csavirga bor rosz Csécs
 aranyos szalag Csetenyés szekér menyasszonyt vivő
 Csikarittyu ringelspiel Csikavény csiklandós Csik-
 lik a vére Becsudálkozott = részeg Csürdöngölő
 táncnem Dalmahodott – elhízott Dandalló kövér
 nő
- [35. r.] Darvadoz szédelegve jár Délibátor tolvaj Diókora,
 nagyság Divatlan Dobár erszény Dobozi nagy-
 chető Dogány mézárszék Döcögtető = tánc

Dódiike Buzavirág Duna, árvíz ?Dunás? vízfelfogás
Tilinkót duvaszt Édesegy testvér Ég igéje láthatár
Égedelem beszéd káromkodás Égerfa bogyoja eger-
bingó Égi virág buzavirág

- [34. v.] Eleven özvegy Földies ember törpe Gologány
pénzdarab Gorány Cigánykerék Gurgula holipri
gyalit csillapít gyalogol magáb[an] táncol Nyeleviszi
élhetetlen gyöngevirág ibolya Gyócsé hóvirág gyol-
csinka Ha Habda Hajbókol compliment Hajlék
Hajnalszőke haj veresb Hajószekrény bárka
- [34. r.] Hamvába hótt Hangatlan süket Narciss Havadi
Havasi meggy áfonya Havasi páva fajt hazai lyán-
[menyasszony] Hedergeti a farát Herci naiv Hévar
üres jéglap Hevezű, menyasszony Hímez hímszik
párzik Hinnyos vékony sz. . . homlok Iratos Irtal
Islangos bársony leány fején Kacsulodik enyeleg
leány legénnyel
- [33. v.] Kadarka ne taszigálj, te kulacs tántorgó ittas em-
ber Kanalas testhez álló női ruha Kékicske
viola Kis tél, május Junius Kita hajfonat Kosztorány
magas de gyöngé férfi Kukraugró Lehendék szövet
mencseredik dühösen ráförmed venus menyecske-
szemű csillag angyalbögyörő krumpli nudli mérig
méreg mesemaga Milling moholyág morkoláb,
megeszi a holdat Mostoha feleség
- [33. r.] Mozogány óriás Möndőle juh mulomszín szürke
- [37. v.—39. r.] [üres]
- [39. v.] ?Obsidian paraficum? Oximeris megalofilla Treman-
da stelligera kék virága Thibeandia bogyók Belo-
perone Cyntanthera sárga csoport Hedoma Italiata

Hyperus Conopselium kék szilvák Bychotria Bromelia Heliconia Fadia Columskarlát Brasil Hebranthé Filip Cob

[40. r.] Nidularium Ferdinando Cob. bibor csésze kék tulipánokkal Nid Antosinean[um] Aechmea aloecforma Quesnelia Quesnida Augu. . Cob Vriesia Filippia Cobarus — Mosremi — Itatiaiae Tillandsia Vriesia psittania Trixis gigat sárga szeklice Antiderma ivasora Ficus vulcan . . . .

[69. v.] [a füzet másik végéről kezdődik a beírás]

2261	
844	
86	
72	
3263	
17	
22841	
3263	
3255471	1730
32	
234	
224	
107	

[69. r.] Németh II k Ilona utca 10 sz
Beöthy Zsolt NewYork

[68. v.] Regények ³⁵	kötet		iv
Erdély aranykora ³⁰	II	14	27
Hétköznapok ³⁷	II	12	23
Kétszarvu ember ³⁸	I	11	12
Török világ ³⁰	III	18	36
Balkáni harc ⁴⁰	V	13	25
Magyar nábob ⁴¹	IV	20	40

Kárpáthy Zoltán ⁴²	IV	20	40
Régi jó táblabírák ⁴³	IV	20	40
Szomorú idők ⁴⁴	II	20	20
Oceania ⁴⁵	I	5	10
Simonyi ⁴⁶	I		8
Elátkozott család ⁴⁷	II	12	24
Szegény gazdagok ⁴⁸	IV	20	40
Felfordult világ ⁴⁹	II	11	22
Uj földesúr ⁵⁰	III	17	33
Politikai divatok ⁵¹	IV	24	48
Mire megvénülünk ⁵²	IV	24	48
Szerelem bolondjai ⁵³	IV	24	48

LII 544

[68. r.]

Kőszívű ember ⁵⁴	VI	16.17	66
Fekete gyémántok ⁵⁵	V	16.14	60
Eppur si muove ⁵⁶	VI	16.14	66
Aranyember ⁵⁷	V	16.10	60
Véres kenyér ⁵⁸	I		10
Jövő század regénye ⁵⁹	IX	25.25	100
Szegénység útja ⁶⁰	I		10
Ember ki mindent tud ⁶¹	I		10
Enyim tied övcé ⁶²	VI	18.17	70
Élet komédiásai ⁶³	VII	17.18	70
Lunatikus ⁶⁴	I		10
Tegethoff ⁶⁵	II		18
Szép Mikhál ⁶⁶	III	15	30
Egy az Isten ⁶⁷	VI	18.17	70
Kalandor ⁶⁸	III	18	36
Névtelen vár ⁶⁹	VI	15.15	60
Szabadság a hó alatt ⁷⁰	IV	24	48
Asszonyt kísér ⁷¹	I		12

CXXV 1350

[67. v.]	CXXV		1350
Cigánybáró ⁷²	I		10
?Herceg? és fra Diavolo ⁷³	I		10
Minden poklokon ⁷⁴	II		20
Lőcsei fehér asszony ⁷⁵	VI	18.17	70
Apja fia ⁷⁶	I		10
Kis királyok ⁷⁷	V	16.14	60
Pénz betegség ⁷⁸	I		5
Három márványfej ⁷⁰	V	16.14	60
Aszszonyi hajszál ⁸⁰	I		10
Rab Ráby ⁸¹	V	25	50
A kik kétszer halnak ⁸²	IV	20	40
A ma ⁸³	II	12	24
Páter Péter ⁸⁴	I		12
Szeretve mind a vérpad ⁸⁵	V	16.16	64
Játékos a ki nyer ⁸⁶	I		20
<Lőcsei fehér asszony	V		60>
Apja fia ⁸⁷	I		10
Bálványos vár ⁸⁸	II		18
Lélekidomár ⁸⁹	V	16.10	52
	CLXXXI		1955

[67. r.]	CLXXXI		1955
Tengerszemű hölgy ⁹⁰	IV	19	38
Homlokán szivét viseli ⁹¹	I		10
Gazdag szegények ⁹²	II	15	30
Nincsen ördög ⁹³	II		20
Rákóczy fia ⁹⁴	IV	20	40
Fekete vér ⁹⁵	II		20
Sárga rózsá ⁹⁶	I		10
Fráter György ⁹⁷	VI	18.18	42
Két Trenk ⁹⁸	III	18	36
Trenk Frigyes ⁹⁹			

Kráó ¹⁰⁰	I		10
			<hr/> 224I
Damokosok ¹⁰¹	II		20
	CCI		226I
[66. v.] Novellák	kötet		ív
Vadon virágai ¹⁰²	II	18	36
Népvilág ¹⁰³	II		25
Árnyképek ¹⁰⁴	II		24
Délvirágok ¹⁰⁵	II		20
Csataképek ¹⁰⁶	II	12}	24
Bujdosó naplója ¹⁰⁷	I	5}	10
Tarka élet ¹⁰⁸	II		20
Hangok vihar után ¹⁰⁹	II		24
Véres könyv ¹¹⁰	III	20	40
Regék ¹¹¹	I		12
Erdélyi képek ¹¹²	II		18
Magyar előidők ¹¹³	II		18
Beszélyfűzér ¹¹⁴	I		8
Decameron ¹¹⁵	X	17.17.17	100
Szélcsend alatt ¹¹⁶	II		24
Milyenek a nők ¹¹⁷	II		24
Milyenek a férfiak ¹¹⁸	I		12
Virradóra ¹¹⁹	IV		46
Föld felett viz alatt ¹²⁰	I		10
	<hr/> XLIV		<hr/> 495
[66. r.]	XLIV		495
Emlékcim ¹²¹	II		24
Életből ellesve ¹²²	IV		40
Görög tűz ¹²³	III		36
Életemből ¹²⁴	IV		50
<Asszonyi hajsza>	I		10>
			<hr/> 397

<Rab Ráby	V	50)
Észak honából ¹²⁵	I	12
Targalyak ¹²⁶	II	24
Napraforgók ¹²⁷	IV	40
Mesék ¹²⁸	I	20
Utazás sirdomb körül ¹²⁹	I	15
Ne hagyj magad ¹³⁰	IV	37
Lenci fráter ¹³¹	I	10
		<hr/>
		803
Forradalom alatt ¹³²	I	17
		820
Emlékeim ¹³³	II	24
	LXIX	844
3 kötet Revay		36
	LXXIV	880
[65. v.] versek ¹³⁴	III	36
Kakas Márton ¹³⁵	II	20
Adomák ¹³⁶	I	16
		<hr/>
		72
Jocus Momus ¹³⁷	I	14
		<hr/>
		86
[65. r.] [üres]		
[64. v.] 1 – Zsidó fiu ¹³⁸	Szép Mikhál ¹⁵⁷	21
2 – Két gyám ¹³⁹	Arany ember ¹⁵⁸	5
3 – Földönfutó ^{139/a}	Fekete gyémántok ¹⁵⁹	5
4 – Immetullah ¹⁴⁰	Keresd a szíved ¹⁶⁰	5
5 – Dózsa ¹⁴¹	Helvila ¹⁶¹	5
6 – Könyves Kálmán ¹⁴²		
7 – Széchy Mária ¹⁴³		
8 – Vértanúk ¹⁴⁴		
9 – Forradalom alatt ¹⁴⁵		
10 – Milton ¹⁴⁶		

- 11 — Jószivü ember¹⁴⁷
 12 — Aradi hősnők¹⁴⁸
 13 — Thespis kordéja¹⁴⁰
 14 — Földönjáró csillagok¹⁵⁰
 15 — Aranyember¹⁵¹
 16 — Fekete gyém¹⁵²
 17 — Keresd a szíved¹⁵³
 18 — Bolondok grófja¹⁵⁴
 19 — Világszép leányok¹⁵⁵
 20 Dalma¹⁵⁶

- [64. r.] XXI Szláv leányok 292 XVI Rableányok őrlő malma Kabył 301 XX Indus yongleurök XXVIII Rajahk zemindarok pompás öltözetei XIII félkörű cimbalom pálcákkal? kobakokkal? XXXVI A bankár koronával VI Kurd lovag régi magyar viselet II Bethlehemi jeruzsalemi zsidók II Persa viseletek, két-hegyű sűveg XXXIX Levantei hölgy viseletek
- [63. v.] Tripolii hölgyek Beyruthi zsidók Grúz princessé Tantara főveg. [1—3. sor mellett függ. írva:] XXXIX
 Tadzsik és szárt nők viselete moreszk nő, cimbalmos moreszk nő viragos selyem ruhában Arab nők és Alkazari nő [4—8. sor mellett függ. írásal:] XXXVII
 Samarkandi gazdag zsidók elegans ruhakban Kirgiz menyasszony Maroccoi szultán mór nők cifra öltözet zsidó nők Shellahi rabnők NB [9—14. sor mellett függ. írva:] XXXVIII
- [63. r.] 38 Fürdő nő fezen 43 Syrok 43 örmények 44 Tamar királyné 207 45 Syriai fiatal nő kabkabbal a lábain Myrimba hangszer verni való marutsi királynő Mahud Mirza sultán magyar bundával NB 131

Mme Jussuf ?Ziba? khanum meztelen 151 [45. sztol sorok mellett függ. írva:] XLV

[62. v.] ?Baltis? ékszerek Cashmir táncosnők [1—2. sor mellett függ. írva:] XLVI

?Palibothrai? táncosnők meztelen Tojástánc bayadere NB Katschak bayaderek ?Secunder? begum NB Indus pomp. viseletben NB [3—6. sor mell. függ. írva:] XXVI

muzulman nő csillagos fekete ruhában NB [függ. írva mellette:] XXV

Arabok XLIX ?Kalyánt? hordó nő, füstölő NB
[62. r.] XLVII Kaldeai füstölő nő és dajka rövid ruhában 107 NB

Persa öszvér hajtsar övc körül aggatva szerszámokkal NB

XXX Indiai pompa

Indus fejedelem

XXIV három szarvú koronával NB

LI Yung Bahadúr, érdekes főveg NB

Dervis Susában palastja magyar hímzessel NB

LIV Arab táncosnő

Chinai princek

[61. v.] Almék egyptom

[61. r.] 1 Színház látogató 2 Zerdahelyi 3 Deési házi gazda
4 Kemény Samu 5 Murgu 6 Paraszt úr 7 Viz ivó
8. Zongoracigány 9 Szentkirályi vén diák 10 Katonás asszony 11 Nőruhában járó nő férfi ruhában 12 Farsangoló látogató 13 Új nyelvet csinál 14 Józsa Gyuri 15 Hó asszonyt ölelget¹⁶² 16 Asztaltáncoltató nő

[60. v.] 17 Ffi lyán nőtlenek akarnak maradni 18 Büky rendjelekkel 19 Fállabu szerelme 20 Szellemedező

kepeket festet 21 Hölgý arcképét viseli. . . mell-
 tükben 22 Csoda orvos 23 Száz kabátot, árvizkáro-
 sultak közt kiosztja ruháit 24 Fa tetején lakik 25
 Gyilkosokba szerelmes nő 26 Leány sértő írónak
 paprikát szór a szemébe megkorbácsolja 27 Smetana
 grófné 28 Pongrácz grófné verekedik 29 Gavallér
 frizőr 30 Kurrentált csalóba szeret 31 Hölgý ver-
 senyt iszik férfiakkal

[60. r. – 58. v.] [üres]

[58. r.] 1 Zsidó fiú jegyzet¹⁶³ 2 Istenítélet jegyzet¹⁶⁴ 3
 Nyomorék naplója jegyzet¹⁶⁵ 4 *Hétköznapok Előszó*
*Iskolatársaim*¹⁶⁶ 5 Sonkolyi Gergely jegyzet¹⁶⁷ 6
 Egyiptusi róza jegyzet¹⁶⁸ 7 Három szarkaláb jegy-
 zet 8 Csataképek *Előszó*¹⁶⁹ 9 Bárdi család jegy¹⁷⁰
 10 Komárom jegy¹⁷¹ 11 Nomen et omen jegy¹⁷²
 12 Szegény asszony áldozata jegy¹⁷³ 13 Gyémántos
 miniszter *előszó*¹⁷⁴ 14 Tarcali kápolna. jegy 15
 Fy Gyula jegy 16 Egy hóhér jegy Szigligetiné¹⁷⁵
 17 Bujdosó tanyája jegy¹⁷⁶ 18 Király és ezermester
 jegy Rácz 19 Láthatatlan csillag jegy Jókai¹⁷⁷

[57. v.] 20 Utolsó csatár jegy¹⁷⁸ 21 Lunatikus jegy¹⁷⁹ 22
 Soliman álma jegy¹⁸⁰ 23 Koronát szerelemért jegy¹⁸¹
 24 *Erdély aranykora* jegy¹⁸² 25 Örmény és családja
 jegy¹⁸³ 26 Vándoroljatok ki jegy¹⁸⁴ 27 Dalma jegy¹⁸⁵
 28 Manlius Sinister. jegy.¹⁸⁶ 29 Fortunatus jegy.¹⁸⁷
 30 Bacsó Tamás jegy. Dráma¹⁸⁸ 31 Aline. jegy.
 Asztalosné 32 *Kétszarvu ember* jegy¹⁸⁹ 33 Carinus
 jegy¹⁹⁰ 34. *Magyar nábob előszó* Róza¹⁹¹ 35 *Balkáni*
*harc*¹⁹² 36 Immetullah. Kern¹⁹³ 37 *Kárpáthy Zoltán*
 jegy Királyné¹⁹⁴ 38 Holtak harca jegy¹⁹⁵ 39 Tenger-
 szemü hölgý jegy Ugronné¹⁹⁶

[57. r.] 40 Akhtiári fogoly jegy¹⁹⁷ 41 Árva fiú jegy Bárczy
 42 Tábornok és asztrálszellem jegy¹⁹⁸ 43 Régi jó

táblabírák jegy Nyáry¹⁹⁹ 44 Szomorú napok előszó²⁰⁰
 45 Világ vége jegy ?Pármay?²⁰¹ 46 Simonyi jegy²⁰²
 47 Két lángész jegy²⁰³ 48 A jó öreg asszony jegy²⁰⁴
 49 *Elátkozott család* jegy apám²⁰⁵ 50 Dózsa György,
 jegy²⁰⁶ 51 Dúl Mihály jegy²⁰⁷ 52 Struccmadár
 jegy²⁰⁸ 53 Mátyás fája jegy²⁰⁹ 54 Jordaki feje jegy²¹⁰
 55 Bánki erdő jegy 56 Láthatlan seb jegy ?Helfy?²¹¹

[56. v.] 57 Biró uram ítéleti ²¹² [egész lapon lila t. írás.] 58
 Menyneyi parittyakövek²¹³ j 59 Húsz év után j.²¹⁴
 60 Kassai bíró j.²¹⁵ 61 Peregrinus j.²¹⁶ 62 Vén sas.
 j. ?Teano?²¹⁷ 63 Bürgözdí j. Nagy Pál²¹⁸ 64 Törté-
 netek egy ócska kast. j.²¹⁹ 65 Havasi rablóvezér j.
 Török²²⁰ 66 Árpád újra ébredése. j.²²¹ 67 *Szegény*
gazdagok j. Szigligetiné.²²² 68 Vértanúk j.²²³ 69 Leg-
 szomorúbb napjaim j.²²⁴ 70 Debreceni kastély j.²²⁵
 71 *Uj földes úr előszó* Beniczky²²⁶ 72 *Politikai divatok*
 előszó²²⁷ 73 Hosszu haju hölgy j. ?Kollár?²²⁸ 74
Mire megvénülünk j.²²⁹

[56. r.] 75 *Szerelem bolondjai előszó* Wallner²³⁰ [végig víz érte,
 elmosott lila írás] 76 Nem lett tekintetes asszony²³¹
 előszó 77 Fekete sereg jegyz.²³² 78 Zsolcai hős jegy.
 Gózon²³³ 79 Párbaj csatat[éren] jegy Gózon²³⁴ 80
 Magyar úr Amerikában jegy Kolber²³⁵ 81 *Kőszivű*
ember fiai j.²³⁶ 82 *Fekete gyémántok* j. Károly²³⁷ 83
*Eppur si muove előszó*²³⁸ 84 Párbaj Istennel jegyz.
 Beleznay²³⁹ 85 *Csigák regénye* j.²⁴⁰ 86 *Arany ember*
 előszó Szűcsné²⁴¹ 87 Angyalarcu daemon jegyz.
 Nyáry²⁴² 88 *Szegénység utja* jegy²⁴³ 89 *Jövő század reg.*
*előszó*²⁴⁴ 90 *Egy ember, a ki mindent tud*²⁴⁵ 91 *Enyim*
tied övé előszó ?Liszky?²⁴⁶

[55. v.] 92 Mindent látni sem jó jegy.²⁴⁷ [lila t. írás] 93
 Balatoni vőlegény jegy.²⁴⁸ 94 *Élet komédiásai* jegy²⁴⁹

95 *Mi lett a Tegethoffbul jegy Vadnay*²⁵⁰ 96 *Ezerkettedik éjszaka. jegy*²⁵¹ 97 *Látható Isten jegy*²⁵²
 98 *Egy az Isten jegy*²⁵³ 99 *Görög tűz jegy.*²⁵⁴ 100 *Sobri Joska jegy Ny. P.*²⁵⁵ 101 *Lóporos látogató j. Ny. P.*²⁵⁶ 102 *Ne hagyd magad j.*²⁵⁷ 103 *Egy hírhedt kalandor előszó*²⁵⁸ 104 *Milton. jegy.*²⁵⁹ 105 *Névtelen vár j.*²⁶⁰ 106 *Szabadság a hó alatt*²⁶¹ 107 *Rab Ráby előszó*²⁶² 108 *Észak hona. ?Juida?*²⁶³

[55. r.] 109 *A kik kétszer halnak meg*²⁶⁴ [egész lapon lila írás elmosva] 110 *Páter Péter. előszó Madocsányi*²⁶⁵
 111 *Szeretve mind a vérpadig Thaly*²⁶⁶ 112 *Játékos, a ki nyer Nemess*²⁶⁷ 113 *Lőcsei fehér asszony Thaly*²⁶⁸
 114 *Kis királyok ?Kállay?*²⁶⁹ 115 *Száz leány egy rakáson Horváth Lajos*²⁷⁰ 116 *Láda, kérnek*²⁷¹ 117 *Énekes és hospodár Káldy*²⁷² 118 *Pénz betegségei apám*²⁷³ 119 *Bálványos vár. Orbán*²⁷⁴ 120 *Minden poklokon keresztül könyvtár*²⁷⁵ 121 *Három márvány fej Thallóczy*²⁷⁶ 122 *Lenci fráter Káldy*²⁷⁷ 123 *Utazás egy sirdomb körül*²⁷⁸ 124 *Keresd a szived*²⁷⁹
 125 *Lélekidomár előszó Ráday*²⁸⁰ 126 *Tengerszemü hölgy előszó ?Lenkei?*²⁸¹

[54. v.] 127 *Roszul osztozott testv. jegy.*²⁸² [egész lapon elmosódott lila írás] 128 *Homlokán a szivét j. Kárpáti*²⁸³ 129 *Légyottok a halállal j. utószó* 130 *Jó szívű ember j. Tiszáné*²⁸⁴ 131 *Világlátta leányok j. Beöthy Andor* 132 *Csalavér. j.*²⁸⁵ 133 *Bassista müller j. Káldy*²⁸⁶ 134 *Mátyás király j.*²⁸⁷ 135 *Gazdag szegények. j.*²⁸⁸ 136 *Kis király beszélő babája. j.*²⁸⁹ 137 *A kit nem engednek meghal[ni] j.*²⁹⁰ 138 *Rémhalász. j. Huray*²⁹¹ 139 *Leotungi emberké*²⁹² 140 *Nincsen ördög.*²⁹³ 141 *Thespis kordélya Paulay*²⁹⁴ 142 *Aradi hősnők*²⁹⁵ 143 *Rákóczy fia.*²⁹⁶ 144 *Fekete vér Bánffy Béla*²⁹⁷ 145 *Szinán basa Jászai*²⁹⁸

[54. r.] 146 Kétszerkettő²⁹⁹ [elmosódott lila t. írás] 147
 Gróf Sándor 148 Házasság éhségből.³⁰⁰ 149 A nagy
 Deák ?Écsy? 150 Nagyapa kastélya Török³⁰¹ 151
 Sárga rózsza ?Nánássy?³⁰² 152 Fráter György előszó
 Keszler.³⁰³ 153 Két Trenk. j.³⁰⁴ 154 ?Nizli Hanem?.
 Aczél³⁰⁵ 155 Kráó j.³⁰⁶ 156 Tégy jó?³⁰⁷ 157. Három
 királyok csillaga³⁰⁸ 158 De kár megvénülni?³⁰⁹ 159
 Önéletírás³¹⁰ 160 Magnéta³¹¹ 161 Asztalos családja³¹²
 162 Barátfalvi lévita³¹³ 163 Trenk Frigyes³¹⁴

[53. v.] 164 Levente³¹⁵ [pir. t. írás]

[53. r.—48. v.] [üres]

[48. r.] Kovács Elek szám ellenőr erdészeti minist[érium]
 Podmaniczky utca 73 fdszt 6

[47. v.] [egész lapon víztől elmosódott lila t. írás]

1 Pilla ruha ³¹⁶	29 Lapockás tánc
2 Várkunok	30 Bába bukra
3 Avarülés	31 Ofrányi éji csavargó
4 Chalik vallás	32 Alirumna
5 Rabonbán	33 Kiguvad
6 Pappbíró	34 Ratán (zászló)
7 Horkáz	35 ?kolot? (?csinál?)
8 Istenelni	36 Iraló
9 Hadrontás	37 firogon (kenderbáb)
10 Isten sava	38 déli (fényes)
11 Rasdi	39 Sályog
12 Úrsag (orvosság)	40 Napkő
13 Ur (trónörökös)	41 hiúz szemkő
14 Ármány	42 Hűvelvény
15 Manyó öreg[asszony]	43 Sűvölvény
16 Manó kitömött báb	44 Nád király
17 fenélkedik	45 Kincsúr
18 Nyávodik	46 Csoma
19 Mirígy szokés	47 Babós

20 Szösz	48 Piritus
21 Patvar	49 Hűvők
22 Kopcihér	50 Duvasz. . . ?utálni?
23 ?Dzungárok?	51 Hegyfő
24 Sivó	52 Napsugár
25 Tündik	53 Hunárka
26 Tündéret	54 Tatur
27 Tündelemény	55 Tikomhalom
28 Változóvár	56 T[at]ri
[47. r.] 57 Nederes	85 . . . . . ?kaszál?
[lila t. elmosott írás]	
58 Vasalt test	86 Hug[yok csillag]
59 Óriás kígyó	87 Déva
60 Tuna	88 Virrogás . . . . .
61 Tanárok	89 Villa[modik]
62 Zicsi	90 Vikotilódik veszekedik
63 Kovácsolt tűz arany	91 Cs. . . . .
64 Göncöl	92 Hold . . . . .
65 Szemere okos	93 ?Ejt elő?
66 ogmánd ravasz	94 ?deli? ördög
67 oba kegyes	95 kókonya
68 Sellye (szmihály lova)	96 őrpata
69 Berecseny (örök tűz)	97 Pat pokol
70 Tulba tömlő	98 Patics szij
71 Kupai kürt	99 Bű asszony
72 Juhszél	100 kuristoló csavargó
73 vakszél	101 kuruglya szénvonó
74 Zihar	102 dauzsol
75 Hídó gyerek	103 kantárol
76 Tályú vampir	104 vahorász?
77 Libár ?kovács?	105 ?Abrál?
78 ?Ráró?	106 ?kacér? (boszorka)
79 Turzas ?bőrös?	107 Azsag [párnafa]
80 ?Kuruzs?	108 karc [papfizetés]

81 Száldok	109 Hillangó
82 Isten makkja	110 Kerteskö oltár
83 Ég döge	111 Bakita
84 Napszéke trón	

[46. v.] 112 ?Rovácsos? [egész lapon elmosott lila írás]

113 Ravó. . .

114 Rádó baj hozó

115 Imette . . . . .

116 Ima. . . . .

117 . . . . .

118 . . . . .

119 Pir (. . . . .)

120 Miskolc tánc

121 Gerjeder illatos füst

122 üdnap

123 Pacsirta

124 Paszkonca (eunuch)

125 Illangó

126 Büvellő

127 Szemőke

128 Bús

129 vaklinc

130 Tátorján

[46. r., 45. v.] [üres]

[45. r.] ⊙ A képzelet csak kiszinezni segít de körvonalakat nem ad³¹⁷

⊙ Julián nem találhatott magyarokat egyet csak elhozott volna magával vagy egy rovásos vesszőt, egy hárttyát egy kulacsot³¹⁸

⊙ Az accentus a magyarban
A jóhangzás, gyermekbeszéd³¹⁹

⊙ Finnek³²⁰

⊙ osztyákok, vogulok³²¹

- Tót és magyar szavak³²²
- Törökök soha sem voltunk³²³
- A Kalevala regéihez északfény kell³²⁴
- [44. v.] • Az északi ég tele van istenekkel, a róna ege üres³²⁵
- Tengert kellett ismerniök³²⁶
- Kézműveseik voltak³²⁷
- Irásjegycik voltak³²⁸
- Csizmát viseltek, sarkantyú kellett más mesterség lovagolni, más lóháton harcolni mind két kézzel³²⁹
- Hármás üstök³³⁰
- Kengyelvas³³¹
- Cölöpsir³³²
- Boszorkány pör³³³
- Régi ima
- Őrülő leányok dala
- Tüzijáték
- [44. r.] • Keresztények zsidók mohamed[ának]³³⁴
- Kémek³³⁵
- Sasok³³⁶
- Turul³³⁷
- Álmos Emős³³⁸
- Hát Romulus és Remus³³⁹
- Hogy Helena hattyutojásból kelt.
- Árpád első földkóstoló
- Özvegy szavazattal birt³⁴⁰
- Vallástürelem³⁴¹
- Árpád négy fia ötödik lett utána³⁴²
- Sérthetlenség zsidóknál, Kain, Sámson Dániel Sidrák
- Székely hat kőszer³⁴³
- [43. v.] • Karsebzs³⁴⁴
- Árpád bölcsesége³⁴⁵
- Teve északon nincs³⁴⁶
- Népdalok, Erdélyi, Gyulay³⁴⁷

- ⊙ Kriza, Kálmán³⁴⁸
- ⊙ Egyszerre harcoltak Erdélyben, Morvák ellen, bolgárok ellen és kazárok ellen³⁴⁹
- ⊙ Ördögök nevei nyavalyák³⁵⁰
- ⊙ Görbe kard³⁵¹
- ⊙ A német nehezíti a szavakat Pfaff Pfeffer, Pfau, Man begreift 9 éves ember tudja csak elmondani a magyar azon van, hogy a gagyogó gyermek ki tudja már fejezni a gondolatjait, szavakat találjon Smrt vlk³⁵²

[43. r.]	Gyermeknyelv ³⁵³	28	Paci paci megverés
1	Csecse szép	29	Hottó lovaglás
2	Bee rút	30	Hoppá ugrás
3	Botó fej	31	Bubócc tehén
4	Bábá láb	32	Kacsi, nem szabad
5	kacsó kéz	33	Rűrű sírás
6	cicc orr	34	nyanya anya
7	kuszkusz	35	Bácsi férfi
8	dada dajka	36	Baba gyerek
9	nenne asszony	37	Tata, apa
10	cocó ló	38	Bari bárány
11	boci borju	39	Dudika, dal
12	Csicsija altatás	40	Muci nyul
13	Tente lefekvés	41	Á á nem
14	Pápi evés	42	nini nézzed
15	Zsizsi tűz	43	Nyekk hasra esett
16	tütü ital	44	Totty hátracsett
17	mumus rém	45	Bubiskál alszik
18	tyutyu kurya	46	Pú lövés
19	bibis fájós	49	Júj, Ijedés
20	táttá elment	50	Jaj fájdalom
21	gigá lúd	51	Pih búz
22	poca disznó	52	Hess
23	tubi galamb	53	Beli beli ringat

24 Cica macska	54 Patts kézadás
25 Cinicini zene	55 Sittz
26 Pipi Csibe	56 kuckuc köhögés
27 süsü sipka	

- [42. v.]
- ⊙ Osztják votják, vogul Zürjén Csuvasz, cseremisiz³⁵⁴
Mért nem találnak ki hasonló gyermeknyelvet
német szláv dajkák és anyák³⁵⁵
  - ⊙ Nap — nap
Pogány magyarok dies Solist.
  - ⊙ Térdelve imádkozni nem szabad
[Tertullian] Ignac
  - ⊙ Csütörtökön nem dolgoznak Jupiter emlékére
  - ⊙ *Büntetés haj és szakáll levágás* 22
  - ⊙ Hétfő kenyér ünnepe 25
  - ⊙ Kiszé báb meghurcolása
  - ⊙ Bárányt hord nyakában³⁵⁶
  - ⊙ Zsidó tizparancsolatot
  - ⊙ Férfiak női nők férfi kantusban ?Hospirozás?.
  - ⊙ Hagyma kalendarium új év napján
- [42. r.]
- ⊙ Három királyok, Magalát, Galgalin ?Szaraczen? 38
Ator, Sator, ?Perator?
  - ⊙ Makár bolhát öl, azért darazsakkal agyonmaratja
magát
Festm. Cathedrae St Petro halottaknak ételt italt
vittek ki 45
  - ⊙ Margarita koponyája 47
  - ⊙ Gyertyaszentelő Proserpina
  - ⊙ Farsang ördögök ünnepe 53
  - ⊙ Hamuhintés 56
  - ⊙ Dorotea három rózsája 60
  - ⊙ Viaszk oszlopokat égettek nagy héten 67

- ⊙ Edvardus gyűrűje 69
Hospinianus
- ⊙ Nagyszombat tüzoltás 69
- [41. v.] ⊙ Libertas ?daombrica? 74
- ⊙ Húsvéti öntözés 74
- ⊙ Comédiák Husvétkor, kigyóverés Pilátus kergetés 75
- ⊙ Piros tojás
- ⊙ Sárkányölő Szent György 80
- ⊙ Keresztfeltalálása legenda NB 90
- ⊙ Áldozó csütörtök kőhintés
- ⊙ Tar Lőrinc, Sigmond király tüzes ágya XIII Szepesi város zálogban ezen építette Zsigmond kápolnát
- Beda köveknek predikál nők mondják Amen 96
P.P.P. S.S.S. Q.Q.Q. F.F.F.
- [41. r.] ⊙ Urnapja Ceremoniak stb 101
- ⊙ János napi tüzek 102
- ⊙ Héttalvók 108
- ⊙ Fortuna muliebris szobor megszólal 111
- ⊙ Simon Judás Persiában 131
Tigriseket megszelidítik
- ⊙ Szt Ferenc hóból csinált asszonyt azt ölelgette³⁵⁷
132
- ⊙ Dienes levágott fejét kezében viszi 132
- ⊙ Ursula és XI ezer szüzei Ximilla
- ⊙ Szmárton nyavalyája részegség
- ⊙ Szt Tamás indiai bálvány pl 147
- ⊙ Sti Johannis ?haustus?
- [40. v.] Rozsnok³⁵⁸ Üre³⁵⁹ Hela³⁶⁰ Harmatkása³⁶¹ Tarbúza³⁶²
Tönköly³⁶³ Festő buzér³⁶⁴ Festő csülleng³⁶⁵ Vértűrt³⁶⁶
Borbolya³⁶⁷ Komló³⁶⁸ Kék gálic³⁶⁹ köles³⁷⁰ zab³⁷¹
csenkesz³⁷² Csóré árpa³⁷³ Alakor³⁷⁴

(XII.) N O T E S Z

- [1. r.] Heilige Zeremonien Gottes und Götzendienste. David Herliberger Zürich, 1745 Bürklische Drückung¹
?Plecovics? Antal honvéd
- [1. v.] Maszák szádellői völgy
Lützow fracht . . .
- [2. r.] Budapest² [innen 6. versóig lila t. írás]
Várpalota
Svábhegyi népünnep
Deák szobor
Muzcum
Orgház
Margitsziget
Amphitheatrum
Visegrád, Zsámbéki rom
Fiume Terzato Abbazia, Porto Rio³
Zágráb, Eszék Zeng
Gödöllő, udvar, vadászat
Görgény, vadászat
Baranya, sokacok, új menyecskék komló szüret,
választási scénák
Alcsúth
Szeged. Árvízjelenet, király és új Szeged Királyút,
népünnep. Halász gunyhók. Tanyák. Kukurica-
fosztás. Pünkösdi király
- [2. v.] Debrecen Hortobágy pusztá Ménes. Ló fogás.
Collegium. Régiségek⁴

- Baranya. Siklós. Pécs bánya
 Herkules fürdő. Vaskapu Veterani⁵
 Karpatvilág T.füred
 Csorbai tó
 Zergevadászat
- Székely föld Bálványos⁶
 Torjai barlang⁷
 Sz. Anna tó⁸
 Homoród Almás
 népviselet
 kaláka
 Sz. Ivan tüze⁹
 Székely szépek
- [3. r.] Marmaros. Rudolf kastélya Szlatina
 viselet
 Gömör Sztraceno
 Krasznahorka¹⁰
 ?Vadászat? medve
 Vashámor
 Dobsina
 Aggtelek
- Trencsén vár. Somlyó.
 Lietava¹¹
 Beckó¹²
 Bisztrica
 Bittse¹³
- Nyitra. Csejte vár.¹⁴
 Lócsse.¹⁵
 Pozsony.¹⁶
- [3. v.] Erdély Detonata¹⁷
 Verespatak
 Csetatye¹⁸
 V. Hunyad
 Romai emlék

- Hátszeg.¹⁹ Demsus
oláh. Kalotaszegi viselet
- Cigányok. Vajda
Cigány lakodalom
Cigány pap
- Brassó
Nszeben
Nagybánya Historiai nevezetesség
Szathmár. Ecsedi láp.²⁰
Mocsár világ
- Árva.
Vár
Tótok.
- [4. r.] Tordai hasadék. Balika vára
Thorockó. Viselet.²¹
V.d A. Bányák.²²
Kőagyúk²³
- Balaton.
Várromok
Fürdő élet.
Tihany.
Halászás jégen²⁴
Regatta.
Csukafogás.
- Szüret.
Magyarát. .
Bachustánc
- Trencsén
Oroszlánkő.
Rovnye, emlékek²⁵
Illava²⁶
- [4. v.] Diósgyőr. Viadal farkasok és sertések között.
Fertő tó. Hany Istók²⁷
Bakony. Veszprém
Zirc²⁸
?kanászok?
Palota.
Szeretetház

- Esztergom
 Nográd   Fülel,
    Kékkő.
 Hont.   Selmec
 Bars.   Körmöc
    Szt Benedek

 Vág eredete
 Tisza eredete
 [5. r.] Tutaj utazása a Körösön
          *Bivaly omnibus*²⁹
 Kassa.   Templom
 Abaújvár   Szádvár Boldogkővár³⁰
    Telkibánya.³¹
    Arany Iszka
    Ránk.
    Jászó.³²
    Dernő

Sárospataki vár
 [5. v.] Mineral[ogia] Opal arany kőso ?Diorit? ?Isobal?
          Balneol. Mehadia Buziás Borszék Keserűviz BFüred
          Teplitz
          Paleontol.
          Archaeol.
          J. . . . . .
          Baln[eologia] Baradla
    H Almás
    Dobsina
    Gyet. . .
    Mari. . .
 [6. r.] Detonata visszatérő patak Somlyó Bakta³³
          ?Zsarolyán? Mocsárok Halak. Co. . .ls
          Flora Bibliografiai Muzeum Képtár Statistica

 [6. v.] Jan.5. Pauler³⁴

Bodola tagosítás
Gyűlés ref. templomban
Püspöki palo[ta] nem volt
várparancsnoki lak
~ászlók mint fecskefark
Gyergyó és Csik megye. Dobránszky³⁵

- [7. r.] ?Bathy? Zsigmond
Ki az a Tisza hát az a Rakovszky, ha ezt a *Rákoczyak*
látják
Könyvek
Vásárhelyi Samuné Császár Berta
Révay Lajosné
Bogdán Flóriánnál
- [7. v.] Marienescu Ath. Király utca
Grund Vilmos Zöldfa utca
Rauscher Sándor
Krieger Béla
Ötvös kiállításban <rajzol> rajzol, tájképeket is rajzol
- [8. r.] *állatokat, növényeket*
Rösel von Rosenhof Insecten Belustigung Nürnberg³⁶
- [8. v.] Kozma Ferenc Székelykeresztur,
Udvarhelyt leírni
pályanyertes munka
*Székelyföld tudós t. tag*³⁷
Szathmáry György Hunyad, Hátszeg³⁸
- [9. r.] Popovics István Tököly Intézet *felügyelője ?Kulton?*³⁹
Rubaratz archimandrita *archaeol. Karlovitz*³⁰ [idegen
írással]
Szandics profes. Ujvidék házi ipar⁴¹

- [9. v.] Hadzsics Antal *Ujvidék szerb.*⁴²
 Strauss Adolf Bpest Síp utca 16. Bosnyák föld és népe
*Athenaeum*⁴³
 Hugo Klein Bécs Alsergrund Kreuzgasse 6 fordit W.
 allg.Zeitung
- [10. r.] Deák Ferenc
 ?Honorár? ?Kohegi? prof[essor] prior Pannonhalmán
 Saly első eminens győrszigeti kegyes zsidó gyerek
 pa. .ista grammatistának első lett
- [10. v.] eminens első, Saly mellett. Sub clausula, pityeregtél
 Pozsonyi orggyűlés zsidót gyárba vitték
 Kovács Tamás Pannonhalmi főapát jurátussa Écsy
 Vendégshivó
- [11. r.] ?Batonyosi? bor kis pohár
 Tóth kis asszonyok.
- [11. v.] 1 k m 2 n 3 m 4 k 5 n 6 m 7 k 8 n 9 m 10 k 11 n 12 m
 13 k 14 n 15 m 16 k 17 n 18 m 19 k 20 n 21 m 22 k
 23 n 24 m 25 k 26 n [a számok és betűk külön függ.
 oszlopban egymás alá írva]
- [12. r.] [üres]
- [12. v.] — Kivetted e a vámot a koma lisztjébül⁴⁴
 — Hová lett a tökk király
 — Allah hó!
 — A pagát ultimóért megállitítja a malmot, a fiát
 hija le bírónak.
 — becsületes asszony vagyok contra, majd meg-
 contrázlak
 — buzavirág nem leánynak való, mert az termé-
 kenységet jelent

- [13. r.] fülemüle dal, .
 tyiú, tyiú, tyiú
 Gyüjj gyüjj gyüjj
 idegyüjj ide egyedül, az ölembe ülj
 pitypalatty
 kakukk.
 Mein libes Kind was kannst du spilen
 Metternich bandája rég meghalt. Hát tchetek én róla
 hogy meghalt
 Keresi a felesége nyelvét
- [13. v.] — A libák nem tarokkoznak
 — ölébe veszi a leányát
 — leszökik az orchestrumba
 — megeszem én azt
 — csak már csizmát húzok
 — A Szózat Vörösmarty Mihálytól
 — A kiköltött gólyák⁴⁵
 — Cigányok megisszák a suvickot⁴⁶
- [14. r.] Jó [napot] édes bojtárom⁴⁷
 Van e hiba van e[károm]
 Nincs nk de nem is lesz
 Míg a nyáj a kezemen lesz
 A számadó káromkodik
 Három bojtár borjut eszik
 Egyik a Kadarcsban
 A másik a Hortobágyban
 A harmadik a megyesben
 Ilyen olyan [teremtette]
- [14. v.] Két hcte van már vagy 3
 Hogy a gazdát [magát] várom
 Amoda jó [szamárháton]

Az lesz biz az, a mint látom
 Mikor a bojtár bort iszik
 Szőke szamár szomorkodik
 Ne szomorkodj szőke szamár
 Majd elmegyünk a nyáj [után]
 Két széli . . . a bojtár . .
 Kiviszik a sze . . . .
 ell. . . felocsu[dtam]
 közel l. . . . nagyon ?csaptam?
 A nyáj . . .

- [15. r.] Sáron vizen az állásom⁴⁸
 Még ott [sincsen maradásom]
 Ha szaladok majd kergetnek
 Ha megállok eldöngetnek
 Jó hat kutyám farkas nyom[ja]
 Szőke szamár a hátulja
- [15. v.] ⊙ Ökröket csak nagy csapatban lehet eladni, egycsével tehenet, eladva gyakran visszaszöknek a Tiszántúrról is jármostul, láncostul lovak tavasszal felkeresik városi ménest, ahol szénázik egyszerre hatvan mén elszökött a városból⁴⁹
- ⊙ Minden darab marhát előbb az orvosnak kell bemutatni, bizonyítványt venni róla, minden hullát orvosi vizsgálat után eltemetni. — Kórház, patika⁵⁰
- ⊙ Szomszéd helységek gazdálkodása
- ⊙ Minden marha kinn telel a havon, városét kivéve, a nemes marhát és törzsgulyát⁵¹
- [16. r.] ⊙ Szigetbe kerített karám⁵²
 ⊙ Állattemető, körülkorlátozva⁵³
 ⊙ Esett állatok. Szikkasztott hús.⁵⁴
 ⊙ Vasaló, főző gyerek, taligás. Árva trágya, kitéglázva, szolgálata téstás kása reggelire kés kanál a nádfalba dugva. Bundák felakasztva⁵⁵

- ⊙ Aszszonyok két hétre valót főznek, káposztát, répát.⁵⁶
  - ⊙ Régente az esett húst bográcsra hányták, gyékényen megszikasztották, eltették zsákban, marokkal levesbe hányták.⁵⁷
  - ⊙ Szilaj lovak és bikák⁵⁸
  - ⊙ Szelid lovak odamennek az emberhez⁵⁹
  - ⊙ Lúd és tehén közötti harc
  - ⊙ Pákozdi románca⁶⁰
- [16. v.]
- ⊙ A vasaló⁶¹
  - A bundatartóhoz két kalendarium felakasztva.
  - ⊙ Ház előtti eresz alatt fekhely, deszkán ételes kanta, nagy kenyerek⁶²
  - ⊙ Reggel leírása, csillagok félhold kettős világítás, pacsirták fenn az égben, hamarabb látják a napot⁶³
  - ⊙ Usztató
  - ⊙ Absolut csend
  - ⊙ Hármás kútgém mint golgota.⁶⁴
  - ⊙ Öt év óta nem volt egy tolvajlási eset.⁶⁵
  - ⊙ Bekerített tér odafutott marhák számára.⁶⁶
  - ⊙ Nagy kaszálók, szénakazlak⁶⁷
- [17. r.]
- ⊙ A mátai biztos lakása erdő park veteményes kert, gyümölcsfa nem szeret ott, jégvermek⁶⁸
  - ⊙ Két Nonius.⁶⁹
  - ⊙ Nincs szent kép, feszület.
  - ⊙ Végtelen kép, mint a tenger, egy zöld szőnyeg.⁷⁰
  - ⊙ A láthatáron gulyák, városok látszanak, optikai csalódás, embert óriásnak, birkát lónak nézzük.⁷¹
  - ⊙ Nincs por.
  - ⊙ Ez még döghúson nevedett.⁷²
  - ⊙ Fehér ecetes kaszálé kálvinista menyország
espékes friss disznóhús, hagyoma berántva ecettel⁷³
- [17. v.]
- ⊙ Lucskos káposzta savanyu paszuly⁷⁴

- ⊙ Ételekkel beszél
- ⊙ Vihar, forgószelel a Hortobágyon⁷⁵
- ⊙ Kék ing pirossal kihimezve⁷⁶
- ⊙ Parasztlegény hegedűl⁷⁷
- ⊙ Botpárbaj⁷⁸
- ⊙ Bismark fia⁷⁹

- [18. r.] 1 Eugénia és fia 2 Fiú híres ember lesz, anyját felkeresi 3 Város bolondja 4. A cigány és sokféle tanács 5. Már tudják, hogy számár 6. Kártya 7. Hargita 8. Sellők. 9 Mumia mint szárított hús. 10 Szt Anna tó⁸⁰ 11 Sánta veréb 12 Fülemlüle 13. Csigák harca⁸¹ 14. Hatvani⁸² 15 Állatok lelke 16. Napraforgó
- [18. v.] 17. Hosszufejú ember és a medve 18. Özönviz előtti világ. 19 Pintye, az erős pandur és a borgély legény 20 A papagály 21 Üstökös útja 22 Tarcali kápolna 23 A vadleány kit medve nevel fel⁸³ 24 Hanyi Istók⁸⁴ 25 Láthatlan ?csillag? 26 A holdba szerelmes 27 Chinai császár Csung n. 28 Ovinus 29. Sakkjáték⁸⁵ 30 Andrásnap i böjt 31. Tengersizem
- [19. r.] 32. Kopogó szellem 33 Oceánia⁸⁶ 34 Gyémánt király⁸⁷ 35 Világ vége⁸⁸ 36 Vakok élete 37 Pénzszeleltető⁸⁹ 38 Halálfős nő bálban maszk 39 Jégpalota⁹⁰ 40 Délibáb⁹¹ 41 Tenger alatti kincs 42 Chinai románcok⁹² 43 A törpe⁹³ 44 Uszó lép 45 Ősember a kristályban, márványban⁹⁴ 46 Jedikulai rab⁹⁵ 47 A kőből hogy lesz arany⁹⁶ 48. Nyulak története⁹⁷
- [19. v.] 49 Huszasos leány⁹⁸ 50 Dagői torony⁹⁹ 51 Beteg pénz¹⁰⁰ 52 Repülő ember 53 Bálványos vár 54. Minden poklokön keresztül 55 Dabozák¹⁰¹ 56 Tengeri szüz¹⁰² 57 Macskaszemű éjjellátó 58 A csen-

getyűs patkány 59 Fösvény, buzavirág 60 Aggastyánok házassága összedott parádé¹⁰³ 61. Amerikai methodista mindennap harmincszor borotválkozik 62 A kraó 63 Husz éves életmentő 64 Sakkjáték Isten és az ördög között Éva = Mária

- [20. r.] 65 A kék rózsza felfedezője 66 Kakas viadal, győztes kakas 67 Colibri 68 A halál völgye, tele állathullákkal 69 A forrást megérező 70. Ciconiam cum donis 71 Az ophiacus csillaga, két nap 72 Megzökkenett katona 73 Babakiköltő gyerek 74 Pillangók, sphinxek 75 Fénybogár 76. Az elcsereált gróffiú és a cigány gyerek¹⁰⁴ 77 A sajtkukac filozófiája
- [20. v.] 78. Az ilonca¹⁰⁵ 79 A színvak, ki mindent feketének lát, másik vereset, zöldnek nézi 80 Temetőben hált s egy kutyával takarózott. 81 Veréb trónus a karón elbeszéli hogy miket határoztak az ő országgyűlésükön 82 Álorcás pudli, csempész 83 Mátyás k. fája 83 Kivert bika 84 A jóslatos fák
- [21. r.] 85 A támadó villám Széchényi a rákokrul A visszatérő tallér¹⁰⁶ Csalóka Péter¹⁰⁷ Rémcsikós Az ingbe varrt hajszál¹⁰⁸ Felhők Kutyák konyhája Katlan, lóhús fachée leves, lepények árpa darából.¹⁰⁹
- [21. v.] Mikor etetik, leghátulsókat hiják, tizével, mind hátra felé törekszik, ugatva, este lefekvésre kergetik őket szobákba nagy ordítás rókát, szarvast egy perc alatt széttépnek¹¹⁰
— Sándor gróf fogad, hogy Bécsben becsukhatja magát vendéglőben, mint drótos tót letelepszik, pompás ebédet rendel, végül ezeressel fizet. Rendőr beviszi Rendőr viselete pitykés dolmány, bőrnadrág¹¹¹

- [22. r.] — Tatai romai faragott oszlop medveház, farkas ház,
hollóház, kivégzések kápolnája.
— Nekünk van nektek van kedves angyalunk,
Neked nincs
— Menykőkifogó
— Mahomed áldása a szegény asszonyon, ki ingeket
szab reggelig és a fősvény gazdagon
— Inség idején elindul a szegény ember az Istent
keresni
— Székely krónika. Damasek isten Csaba utódainak
hagyja a hun birodalmat¹¹²
— Guta a megöltek bőrébe öltözik Ungvár, 32 I p¹¹³
- [22. v.] — Garaboncás diák¹¹⁴
— Rapsonné hegy arany völgy ezüst a gonosznak
54.¹¹⁵
— fiu az apja vérével irt leveléért lemegy a pokolba,
tömjén füsttel kényszeríti az ördögöt hogy a levelet
kiadja 54¹¹⁶
— Ez az ember *nincs maga*¹¹⁷
— Gonoszok koponyákkal kugliznak
— A deresen cserél a katonával a kapitány érzi a
botozást a katona helyett
— Változó vár. Tündérek¹¹⁸ 59
— Délibáb¹¹⁹
— A sztAnna tó regéje¹²⁰
- [23. r.] — Bányász szellemek veres cipő¹²¹ 110
— A férfiakat agyon táncoló leány
— Ránki forrás
— Leány kukurikol ördögnek¹²² 119
— Kovásznai sár vulkán
— A küzdő hegyek¹²³ 120
— NB 142. Haragszol szolgál¹²⁴
— Szent Lászlóru¹²⁵ 170

- Vén asszony a tüzével pöröl, a baromfiával¹²⁶
- Sárkány papir készítés
- A forrás véres vízzé válik¹²⁷
- a minő állat nyomából vizet iszik, azzá változik¹²⁸
- Édes anyám föld, neked mondom, torkom fáj, árva gyerek.¹²⁹ 212
- [23. v.] — Szélmének¹³⁰ 217
- Garabonc¹³¹ 218
- Szélnek hozott áldozatok¹³² 219
- Vak Tamás szele, ?juszél?, Demeter szél¹³³
- Sárkány és garaboncás¹³⁴ 223
- Lidérc¹³⁵ 230
- Tündelevény¹³⁶
- Tátos¹³⁷
- Kakuk
- Világtörténet egy csepp vízben, ázalagok harca egy perc alatt
- A szappanbuborék változatai
- Nem nem. Háj háj [írás lila tintával]
- Nbányai háromszáz özvegy asszony
- [24. r.] — A chinai ?calappus? köve 333 ?okon?
- Szegedi árvíz történetei¹³⁸
- Couvant de bon secours Porquerie R.
- ⊙ A szeretők kútja V 91
- ⊙ Szent Pál. Ne lopj
- [24. v.—55. v.] [üres]
- [73. v.] — Kassai biró választás a máglya¹³⁹ [notesz másik végétől visszafelé ford. írással]
- Kapuhoz két kulcs
- Kassai bor.
- Fehérvári juhászok¹⁴⁰
- juhász templom, második tornyot juhászok építenek hozzá
- ⊙ két ezer juhász egy rakáson

fütyülnek, zenével vonulnak kolompot próbálnak
 ⊙ Püspöknél koronát serblinc használnak [tulajdonbélyegző] mert nem ?zarti?

gránitoszlop [tul.bély.] ri basilic Szent István feje
 czüstbe foglalva¹⁴¹

⊙ Kálvinista nem lehe[tc]tt csősz sem 12 év előtt,
 most 500 ftot az iskolára adnak, urvacsorához bort
 katolikus ad

[73. r.] festő gyár maga a gyáros mossa a vásznat a vízben,
 együtt ebédelnek a munkások a családtaggal, minden
 vidéknek más kelme kell babos, lencsés, holdas,
 szarvasos, *bagós 17 kr. egy méter 6 zsebkendő 73 kr.*
 füredi kulcs¹⁴²

[72. v.] [vázlatos ceruzarajz: főköötös női mellkép]

[72. r.] Virava ?Balassa? Khorin

Latinovics János Almásiban

Fehértemplom kir.ügyész Nikolics Sztehno Uzdin

Junták. Polis megőrült. Hertelendynek írni

[71. v.] [innen az írás tintával]

Erdély aranykora¹⁴³ 2 Egy ember ki m.t.¹⁶⁴ 1

Hétköznapok¹⁴⁴ 2 Debreceni lunatik[us]¹⁶⁵ 2

Török világ¹⁴⁵ 3 Tegethoff¹⁶⁶ 2

Balkáni harc¹⁴⁶ 4 Akik kétszer hal[nak

mcg]¹⁶⁷ 5

Nábob¹⁴⁷ 4 Szeretve mind a vér-

padig¹⁶⁸ 5

Zoltán¹⁴⁸ 4 Egy az Isten¹⁶⁹ 5

Táblabírák¹⁴⁹ 4 Szegény gazdagok¹⁷⁰ 4

Szom.n.¹⁵⁰ 2 Cigány báró¹⁷¹ 1

Felford. vil.¹⁵¹ 2 Játékos a ki nyerc¹⁷² 2

Földes úr¹⁵² 3 Pater Peter¹⁷³ 1

Mire megv.¹⁵³ 4 Damokosok¹⁷⁴ 2

Politi. div.¹⁵⁴ 4 Bálványos vár¹⁷⁵ 2

Kőszivű emb¹⁵⁵ 5 Lőcsei fehér asszony¹⁷⁶ 5

egpur si m. ¹⁵⁶	5 Minden poklokön	
	keresz[tül] ¹⁷⁷	2
arany emb. ¹⁵⁷	5 Csigák regénye ¹⁷⁸	1
enyim tied övé ¹⁵⁸	6 Ne hagyð magad ¹⁷⁹	1
fekete gyém. ¹⁵⁹	5 Jövõ század regénye ¹⁸⁰	9
Szabadság a hó ¹⁶⁰	5	129
Szerelem bolondjai ¹⁶¹	4	
Görög tüz ¹⁶²	3	
Kalandor ¹⁶³	3	
	<hr/>	
	79	

[71. r.]	129 [tintával írva a lap végig]	
41 Szép Mihál ¹⁸¹	3 Árnyképek ¹⁸⁸	2
42 A ma ¹⁸²	3 Délvirág[ok] ¹⁸⁹	2
43 Rab Ráby ¹⁸³	4 Hangok v. ¹⁹⁰	2
44 Névtelen vár ¹⁸⁴	5 Népvil. ¹⁰¹	2
45 Asszonyi hajsza ¹⁸⁵	1 Csataképek ¹⁹²	3
46 Élet komédiásai ¹⁸⁶	7 Véres könyv ¹⁹³	3
47 Oceania ¹⁸⁷	1 Regék ¹⁹⁴	1
	Tört. ¹⁹⁵	2
	Erdélyi kép ¹⁰⁶	2
	Nov. ¹⁹⁷	2
	Decam. ¹⁹⁸	10
	Targaly. ¹⁹⁹	2
	Virradóra ²⁰⁰	4
	Észak hona ²⁰¹	1
	Szélcsend ²⁰²	2
	Drám. ²⁰³	4
	Adom ²⁰⁴	1
	Tarka É. ²⁰⁵	2
	Emlék. ²⁰⁶	2
	Magyarh.széps. ²⁰⁷	1
	<hr/>	
		50

[70. v.]		50
	Föld felett ²⁰⁸	1
	Életből elvesve ²⁰⁹	4
	Milyenek a nők ²¹⁰	2
	„ a férfiak ²¹¹	1
- [70. r.—69. v.] [ürcs]
- [69. r.] *Firolofresarovics*
 Bojnisis ?János? muzeum custos m. nyelv tanár
*horvát academ.*²¹²
- ⊙ *Moderados furiosos*
  - ⊙ 3 nap óta hajtat próbavadászaton
- [68. v.] ?Fincziczky? Mihály Ungvár népkölt.²¹³
 Zoltsák tanár Ungvár²¹⁴
 Abonyi Emil népviselet babonák illusztrációk²¹⁵
 Bánáti németekről Torontál Alibunár Huszár Imre²¹⁶
- [68. r.] ludtenyésztés Bábólnán²¹⁷ Mezőhegyes ménes Csörsz
 árka²¹⁸ Római sáncok Árpádkori templom Budvár
 Kolumbácsi légy Tetemrehívás A szilágysomlyói ház
 válóper²¹⁹ Komáromi tulipántos láda²²⁰ Rátót, Lédec
 [t. írás]
- [67. v.] Ki a legény a csárdában Régi executió bitófa
 Brachium, egész parádé Nők szavazatjoga Szigor
 házasságtörés ellen József császár ideje alapítványok
 protest. Egyházi vagyon Káptalanok Zengő kút
- [67. r.] Garaboncás²²¹ Zsebrákok Martalócok Leventék
 Fulkó Móré Bacsó²²² Neoquistica²²³
- ⊙ *egy ködmenért egy ?dominium?*
  - Mlle Heinike rue de Beaune 23
- [66. v.] *magyar találmányok*
 magyar faj amalgamáz kun, örmény, görög, bunye-

vác, tót, lengyel nemesség *palóc, jász, székely, bessenyő kazár, avar.*

Fülöp János²²⁴

[66. r.] [üres]

[65. v.] Haynald elnök természettudományok egyháztörténet. Közmuvelődési ügyek²²⁵ Pulszky Fer. Történelem, archaeologia Korismertetés Alkotmány Ipolyi A. Egyházi régiségek. Népbabonák, ősvallás, képzőművészet. Hunfalvy J. Geographia, Statistica <Philologia> Nemzetgazdászati Torma. Műemlékek. Római korszak Szabó Károly. Erdély Miskatovich Horvátország Pulszky Károly. Régi művészet ötvösség architectura Kéleti Gusztáv Művészi berendezés

[65. r.] Keglevich István. Közép és ujabbkori viseletek Jókai Mór, költészet, művészet, tájleírás, nemzetiségek Nagy Miklós népisme és egyebek, jegyző és segéd-szerkesztő Zichy műemlékek. Henszlman

[64. v.] [ceruzarajz: botjára támaszkodó, pipázó gulyás]

[64. r.] (finn atyafiság vagy Attilác utoljára. Csanády lesz belőle)

⊙ Juhász énekel, kondás káromkodik csikós legénykedik, gulyás csendesen beszél aztán énekel²²⁶

⊙ Gulyás részegen pofonüti birkást a mért orvos mellé ült vaskályhával táncolt, tömlőcbe teszük 20 évig nem iszik se bort se pálinkát, megtartja²²⁷

⊙ Pákozdi nem jön be kocsmába mert Erzsike megmérgezte²²⁸

- ⊙ Gulyások nem hívják meg juhászokat bálba
- ⊙ *Hortobágyot Isten azért alkotta hogy birkát ökörtül, lótlul elvdlassza*²²⁹

[63. v.] ⊙ Csikós gyerek kijön 12 esztendőskorában pusztára, itt trágyahordó, nyuzó lesz, aztán conventiót kér, vénségére megházásítják²³⁰

- ⊙ Hortobágy régi malma²³¹
- ⊙ Orvos profétája a népnek²³²
- ⊙ Halászat a Hortobágyban²³³
- ⊙ Nagy kút, gépmerítővel²³⁴
- ⊙ Juhász otthon lakik, feleségével milyen házban? Csikós ház leírása, juhász háza belül, gomolya, tüzhely²³⁵
- Magyar juhok, nemes juhok, bikák, szelid lovak, vad lovak. Semmi kertészeti csalán, papsajt²³⁶
- ⊙ *A viharban eltűnő csikós.*²³⁷

[63. r.] Napfelkeltekor két ménes egymás felett legel. Falukkal körülvéve. Kutyát meglátni az utcán egyik falu a másik fölött
Csucsával összetéve a halmok ?kosarai? állanak egymásnak élével²³⁸

Nap alakja felköltekor sokféle²³⁹

- ⊙ gyalog ösvények a pusztán keresztül.
- ⊙ Akác erdő²⁴⁰

[62. v.] ⊙ Az alvó gulya²⁴¹

- ⊙ A wagneri kardal 1500 tehén²⁴²
- ⊙ Az öreg bika és a fiatalok
- ⊙ A gumilasztikum²⁴³
- ⊙ Fülöp János gulyás lóháton leszáll egy szóra. Végül ő táncol, felköszöntőt mond, könyveket tart.²⁴⁴
- ⊙ Cigánynak paszulyt főzet hús nélkül. Most is piszkálja a fogai közül a húst

62. r.] Csizmadia asszonyával árult
 Civis asszonyát küldi városházára peres ügyben
 <Bészler Lajos, Hajdu Gyula, Kálmánchelyi, Zöld
 Mihály>²⁴⁵
 Városi nyomda mindig a városé 1562-től²⁴⁶
 Ha itt város volna, minden ember egész nap a déli-
 bábót nézné.²⁴⁷
- [61. v.] ☉ A szultán (Türr) Napoleonnak 1870 Merre indul
 jak meg a seregcimmel²⁴⁸
 ☉ Sultán Sedan után Napoleonnak nvezér által
 nehány milliót akar adatni²⁴⁹
 ☉ Párizsban magyar csárdában magyarok spektáku-
 lumoznak. Hugo Victor unokája éljenez. Biztos még
 ha felgyujtanák a csárdát, akkor se vitetné be a
 magyarokat
- [61. r.] Tömlő borjubőrből²⁵⁰
 Talyigás főzős²⁵¹
 ☉ Két úr Isten kék ide az egyik locsoljon, a másik
 ?száritson?²⁵²
 Betyároknak nincs már nádasa, hol elbujjanak.
- [60. v.] [megkezdett ceruzarajz vázlata]
- [60. r.] bors, veres szemű²⁵³ sróf orgy. muff tüzkő....
 Circula quadratica Proteus változása járása csónak zöld
 Pálcika fésű aranyos? legyező kócsagtoll polyp
59. v.] csuklya Baba hattyú gereben horgas pojáca
 henger mind a két végén szája van nap
 egyre ?mozog? ormány gyöngyvirág Trom-
 bita látható Kárpáthy, polypust megöli
- [59. r.] Szurony bokor palack 34 Quálok kercek fiad.....

hermaphrod... 37 ?Coronius? Egyszarvu jól lát 38
vizi kutya éjjel nappal forog

[58. v.] Szarvasbogár ujjászületés kerék 41 két kerekű püspök-
bot 53 fark csóváló 94 napernyő csillag, összefont zsinór
halász hálóval 47 virág 49 szarvai hegyén a szemei
három águ villa

[58. r.] a törzs és a fark ellenkező akaraton vannak 54
gyöngy lesz belőle
három szemű
merkurbot
Fekete korall karperec büv és méreg ellen fehér is az

[57. v.] Tűzkutak²⁵⁴ 23
?Hoaigin? kocsmáros nem lopja el a meghalt vendég
pénzét, azért templomot építenek neki
— Selyembogár fonalát megszövik
— A mely házban daru van, ott sokáig élnek²⁵⁵
— Xelenhoa csuda granát almája²⁵⁶ 43
— Kiangsi hegyvidék²⁵⁷ 47
Kő harangok tenger parti sziklák²⁵⁸
— Nankingi csillagvizsgáló²⁵⁹ 62
— Tizezer kifestett gipszkép Paolinxi pagodában²⁶⁰
— Nankingi porcelántorony²⁶¹ 63
— Jang Chen fűi aszszonyok²⁶² 68
— Tien muen ég kapuja²⁶³
— Tiszteres visszhang
— Tigris szelidítő hegy Kutien 77
— Faggyufa veres levelű erdők²⁶⁴
— Sang von Szab hegy olyan nagy, hogy az ut nem
lát soha napot

[57. r.] Jai muen hegy²⁶⁵ 99
Lucu chinai szent²⁶⁶ 99

- Leaotung gazdag vidék²⁶⁷ 107
 — Táncoló asszonyok²⁶⁸ 108
 — Világító hegy²⁶⁹ 111
 — Kőhadsereg²⁷⁰ 113
 — Emberalak hol kék, hol sárga időjárás szerint 113
 — Fang hegyet átfurták Xio alatt²⁷¹
 — Fiun hegyen az óriás emberi lábnyomok²⁷²
 — Xa emberforma szarvas állat 114
 — Vizi paloták 118
 — Gin Seng 119²⁷³
 — Lien gyökér
 — China gyökér 119
 — 1000 éves fű²⁷⁴
 — Mutangvirág 122
- [56. v.] — Gyümölcsök²⁷⁵ 124
 — Cienke összehúzó erejű gyümölcs 125
 Állatok 126
 — Repülő majmok²⁷⁶ 129
 — Madár és hal²⁷⁷ 131
 Spanyol kis király
- [56. r.] Szomaházy István Rökk Szilárd u. 19 Tarokk²⁷⁸

(XVIII.) N O T E S Z

- [1. r.] I László Fülöp München kis festő, kitüntetik, skót lord leányával megismerkedik 20 esztendőös megszeretik egymást Lord megtiltja közeledést, szerelemből igyeckszik nagy festővé lenni angol királynőt lefesti, nagy arany érmeget elnyeri mindenütt végre hircs lesz, kedvesét hozzáadják 8 esztendei hűségük után.¹
Négyféle festési mód
Palotai
- [1. v.] II Magyar szobrok kitűnése²
Magyar festők
Németek az úr Párisban is úr.³
Seccessiók képek⁴
- [2. r.] III ⊙ Szerb pavillon könyvek, himzések filigrán csészék, arany bányák.⁵
⊙ Görög, könyvek, szép leány⁶
⊙ Spanyol, gobelinek, paizsok⁷
⊙ Német, könyvek⁸
⊙ Svéd. Éjjeli tájkép havas, alvó jávorokkal, Stockholm vízzel⁹
⊙ <Holland>, filigrán
Norvég jeges medvék tengeri fókák kutyák, prémek, Nansen csónakja hajók, cethal, cethal szája fogakkal pinguinok¹⁰
- [2. v.] IV ⊙ Melet, magyar barát, belgával összevész oláhok miatt Zola barátja, idealista¹¹

Tudósok, öregek, kik Teleky Lászlóra emlékeznek¹²
Velencei öreg tudós¹³
Összejövetel kortársakkal, kik a világ minden nemzetéből szabadságharcosok voltak.¹³

- [3. r.] V Virágünnep, drága kocsik, belépti díj 15 fr. virághajigálás virággal átfont kerekek, virágos ekhók, toilettek
- [3. v.] VI ☉ Női szerkesztő, nők által írott lap Fronde.
VII ☉ Magyar kolónia
- [4. r.] VIII Színház Je m'en fiche morphium szag, szük páholy fürdő kád Sarah, Rachel¹⁴
Lecouvreur Adrienne
- [4. v.] IX Boi de Boulogne
Longchamps futtatások
10000 kocsi
Typicus arcok Boz Dickens Cruykshank¹⁵
Persa, török, néger amerikai, angol, bajor orosz párizsiak a hölgyek
Beauté terrible¹⁶
Éjjel
- [5. r.] X Saint Germain Régiségek muscuma kápolna nagy erdő leány növelde vadaskertek bicikli automobile Kronberger Lipót m. ált. tak. p. P. H. v. k 78
- [5. v.] XI Pünkösdi másodnap kiállítás hatszázezer ember délután¹⁷
- [6. r.] XII Magyar csárda Pincérek egyre változnak Min-dent elfelejtene Szárnyas nincs Szük hely
- [6. v.] XIII Posta
kitűnő¹⁸

- [7. r.] XIV Színházak
Nem tudom az éneklést megszokni. Conventios
taglejtések összjáték van¹⁹
- [7. v.] XV Kocsis sztrájk Eltört rud Nem tudja, hol a
kiállítás
- [8. r.] XVI Éjjeli képe Párisnak Sokaság több mint nappal
Minden üzlet nyitva Ekszerész boltok könyvtárosok
villanyos cég hirdetések Eiffel torony világa Elektri-
citás <Sándor hid kivilágítva kék vörös>²⁰ Rendőr-
ség mindenütt
- [8. v.] XVII Irók nálam Politikát nem csinálunk Ha én
francia volnék Utmutatás szuronnyal
- [9. r.] XVIII Közlekedés Villanyos, Colossalis épületek
Omnibus 3 lóval Clubbomnibuszok 5 lóval Urasági
omnibuszok Trombitás omnibuszok 4 lóval Álló
hely nincs ugató automobile, bicikli bicikli kis
kocsit húz²¹ Lovasok, hölgyek Egylovasok négy
lovasok Rendőrök megállítják kocsikat gyalogjárók
végett nálunk is Semmi kiabálás villanyos koci
alá ember nem kerülhet
- [9. v.] XIX Képtárlatok Angol királynő képe Német csá-
szár Magyar király
- [10. r.] XX Hotel Szobák zárva wertheim kulcs kiszolgálás,
láncos pincér ajtók szekrények, kívül nyithatók
<Magyar csárda>
- [10. v.] XXI Lukács és családja²²
- [11. r.] XXII Louvre Plafond Lebrun csataképei²³ Lanterne
?Susanne? Coypel Eszter Asszony²³ *Coypel Athalie*²³

Watteau Greuze Apaátok Delacroix Massacre de Scio Thomas Couture orgia

- [11. v.] Devéria IV Henrik születése²³ Gros Napoleon Eylau Courbet Szarvas 250 ezer frank Delacroix Constantin[ápoly] elfogl[alása] Mantegna Parnasse
- [12. r.] Rafael Sanzio Szent család Tintoretto Susanna Carracci Guido Reni Paolo Veronese Krisztus lábmosás Giorgione Guercino
- [12. v.] Lionardo da Vinci Paolo Veronese lakoma Can[aban] Corregio alvo Venus Titian Samson öröl Rubens Rafael ?Sanzio?
- [13. r.] 1 Buquet = 2 Rodanet rue Vivienne Garnier. a di Roma Folies Berger Moulin Rouge Nouveau Cirque²⁴ Opéra — Opéra Comique Versailles Révai perakták Nizza Franklin Napoleon aranyak. kalap
- [13. v.] ?Duna? Andr. út 6 Foncier, Sas u. 10.
- [14. r.] XXIII. Figaro concert Névsor, Maharadsa, hercegnők celebritások. Terem karzattal Saint Saëns Maharadzsa ott ebédel hotelben²⁵ Baross G. ?mahogiban? Magyarok²⁶ Türr rue du congrès 8²⁷
- [14. v.] XXIV Horn ebédje²⁸ vendégei Lukács Berta Melet Forster Székely Boross Tudósok
- [15. r.] XXV Louvre magazin Mindent meg lehet kapni Pesten XXVI Sándor hid, éjjel²⁹
- [15. v.] XXVII Theatre Francais Hátsó padok kiürülnek Claque, senki más³⁰

- [16. r.] XXVIII Orvost nem lehet hivatni éjjel, csak kerületi
orvost rendőri közbejárással
Orvos rendel³¹
- [16. v.] XXIX Történelmi kiállítás
Magyarul beszélőt beercsztik³²
Vágó képét agyonnyomja a pompás plafond³³
- [17. r.] XXX Orosz siberiai kiállítás
saját ethnographiája az oroszoknak siberiai bensülöttek
írásmok, jeges medvék, kutyák, prémek³⁴
fémek, drágakövek malachit, beryll, smaragd, topáz,
amethyst nagy medence porphy³⁵
cár koronázási képe³⁶
orgona kísérettel
vizehordó
vén koldus
Georgiai nő, szépség
- [17. v.] XXXI Indiai kiállítás Bajadérek Férfiak Bálványok
Ékszerek
- [18. r.] XXXII Thibeti kiállítás Bálványok Shamánok
- [18. v.] XXXIII Hotel des Invalides Templom Napoleon
sírja vörös gránitból³⁷
- [19. r.] XXXIV Luxemburg musée³⁸ márványszobrok,
festmények
- [19. v.] XXXV Musée de Cluny³⁸ keramikai remek
fa-faragmányok Ciselált edények Egy közép csoporto-
zat keramikai remek, mindenféle viseletből nagyszerű
munka
- [20. r.] XXXVI Notre Dame temploma nagyszerű portale

két csonka toronnyal, gothicus styl faragott kőszobrok front³⁹

- [20. v.] XXXVII Közlekedés
Van álló hely, de csak hátul 4—5 hely villanyoson, vezető mellett nincs utazó
ott nem csengetnek, a közönség vigyáz magára, s a kocsik földig leérnek, hogy senki a kerekek alá nem kerülhet
Párisban nagyobb lejtők vannak, mint a Zugligetben
- [21. r.] XXXVIII Kiállítás éjjeli kivilágítással tündéri önmozgó gyalogút, kettős, egyikről másakra ugrani, ülőhely nincs vasrudak golyókkal⁴⁰
Figaro hirdetménye szép hölgyek⁴¹
- [21. v.] XXXIX. Folies Bergeres
Escamoteur, kalaptartó
Otero énekkel, spanyoltánc, hátul felhuzzák függönnyt ott vannak bukétok, koszorúk mutatja Páris gazdagságát⁴²
Itt láthatók szép női arcok
Találkozás ismerősökkel 10 órakor
- [22. r.] XL Moulin rouge⁴³ Cancantáncosnők Két nő egymással két férfi együtt
Fiatalok kórusa, füzér tánca, orchestrum mellett, körül a karzaton a teremben, kétszinű sipkáik, fleuretviások bottal
Saint Cyri iskola növendékei kik akkor vizsgáztak, jutalmul Moulin rouge
Cancantáncosnőkre ráismert 1878 furcsa de se n csunya se n szép tömpe bregyó⁴³
- [22. v.] XLI Automobilon Versaillesba⁴⁴

St Cloud villák
Újból elültetett fák kiállítás területéről
Trianon, diszhintók
Versaillesi palota, képcsarnok csataképek⁴⁵
Automobilet abrakolni kell 2 óráig⁴⁶
Széles utca
Oriási gömbölyű asztal egyetlen fatörzsből faragva
Császárok, királyok, cárok diszhintaja
Automobil ágyuk bicyclis lovas. . .
Horace Vernet⁴⁷

- [23. r.] XLII Orosz kiállítás⁴⁸
Urali drágakövek 6 fktól 21 ezer fkgig⁴⁹
Sándor cár koronázása 1 fk orgonaszó⁵⁰
Capponi⁵¹
Xavier Melet⁵²
Gambord
spanyol
- [23. v.] XLIII Uj circus virágokkal körül diszitett páholyok.⁵³
Amerikai lovasok, csikósok, lassovetés, táncosnók.
Lovak, kutyák
Minden páholy más színű rózsákkal
Renz K a nak oriási bukétok⁵³
1 Légrády regény, pénz⁵⁴
2 Cook, waggon lit
3 Revai check, regény Nizza
4 tak. pénzt. Kenyérbál hitell. .
5 Frankokra váltás
6. Útlevel⁵⁴
- [24. r.] XLIV Hachette kiadó 650 embert foglalkoztat 150—
350 ezer példányban nyomatnak⁵⁵
Rostand két darabja után naponként 56 ezer frankot
kap.

Jasznigi Sándor Damjanich u. 50⁵⁶

- [24. v.] XLV Bois éjjel kivilágitva
szerelmes párok kocsin
mindent értek.⁵⁷
- [25. r.] XLVI Földalatti villamost nem készítették el
- [25. v.] XLVII. Párisi doktor, mintaképe az orvosoknak.
Ismerem én már mind azokat a gyógyszereket.
Asszonyok, a kiknek az idegeik túlérzékenyek
- [26. r.] XLVIII Utolsó bankett elmarad julius augusztusra
- [26. v.] XLIX Irók lakomája⁵⁸
- [27. r.] L Az elnöknél⁵⁹
Arca hasonló
- [27. v.] Színházak⁶⁰
Éneklés, „neghúzott szóval együtt taglejtés
Duse, Zacconi, Novelli, Salvi
Kinematoscop és phonograph
Százszor ugyanazt.
ha Párisban lagnám
Mounet Sully bajusz szakáll, igaz pathosz.
üzletnek jó, de művészetnek nem szánt előadás.
Cyrano órra, ennél Novellinek nagyobb órra van
in natura Petrucchio akkora órrom nekem is van,
még sem bizom a verseimet az öcsémre.
Hát Ovidius Naso, hát Pulszky F.
- [28. r.] [üres]
- [28. v.] Születésnapomon⁶¹ Tanítalak Szavaltál Visszariadtál
az élettől, szinpadtól Szenvedtél, beteg voltál Csáb
Nem engedsz betegnek lenni Inspirálsz Mikor dol-
gozom, mord vagyok A világ nem ismer Tapsolsz

a vágytársadnak Tanácsolsz, okos vagy Jól tartasz,
ételek Olaszországban Nem voltunk tengeri betegek

[29. r.] Mit látok más nőn, mikor téged látlak Mikor alszol
Levente A nagy karszék A mézes kalács sziv A kis
arany sziv *Páris* Igaz jó barátok Lukács Béla kis
gazdaságunk Tehenkénk Lady patronesse Arcképed
Dalma Petőfi koszoru Petőfi társaság

[29. v.] [üres]

[30. r.] Színészek énekesek az utcán
festők szobrászok a piacon
Toilettek a mikhez én nem értek
asszony szeme momentfelvétel
delejes látás ruhán keresztül.

[30. v.]	1 Apotheosis ⁶²	9
	2 Ismét mellettem vagy	2
	3 Mi vagyok én és mi vagy te	2
	4 A kortesdal	4
	5 Nagy úr vagyok	4
	6 El fogom feledni	4
	7 Bellához	1
	8 Kenyérbálban	3
	9 A mikor én beteg voltam	3
	10 Hetvenhatodik születésnap	1
	11 Bellához, a mint meg n írta?	2
	12 Mikor rám haragszol	4
	13 Versenypályán	3
	14 A délibáb	2
	15 Mikor beteg vagy	3
	16 A konyha	2
	17 Párisban	
[31. r.]	18 Tanitvány és tanító	2

19	A mukoza	I	
20	A rózsaaág	I	
21	Idegenben	I	
22.	Szulamit	I	
23	Évfordulón	4	162
24	Szulamit válasza	I	
25	Megbántás	I	
26	Rózsa rózsa	I	
27	Letört rózsa	3	
28	Madárdal	2	69
29	Arcképeid közt	4	
30	Mit adjak	I	
31	Virágos fa	I	75
32.	Éltem titka	52	127
33	Vakandok	2	129
34	Zeyda	2	131
35	Utolsó ablak	7	138

[31. v.]	1 Szabadság kikiáltás ⁶³	Munka árvaság
	2 Nagy betegség	
	3 Átok Komárom	
	4 Közönség hűtlensége	
	5 Futás.	
	6 Harcok. Bombázás	
	7 Haza elbukása	
	8 Bujdosás	
	9 Betegségek	
	10 Küzdelem a nemzetért. Sajó	
	12 Börtön	
	13 Összeesküvés, játék a bitófával	
	14 Semmivé létel, mint költő	
	15 Pénzügyi bukás	
	16 Népszerűtlenség	
	17 Párbajok	

	18 Ellenségek	
	19 Tiltott öröm, szenvedély	
[32. r.]	20 Felelősség	
	21 Aszály fagy jégverés	
	22 Gyalázat	
	23 Kritika	
	24 Elborult világ	
	25 Önelitélés	
[32. v.]	1. Rudolf ⁶⁴	11
	2 Széchenyi	5
	3 Teleki	6
	4 Nyáry	7
	5 Petőfi	2
	6 Czakó	1
	7 Vidacs	8
	8 Szmolka	9
	9 We[sselényi?]	4
	10 Molnár	3
	11 Nagy Imre	10
	12 ?Pius?	12

[33. r. -39. v.] [üres]
 [44. v.] Borostyányi⁶⁵ [a notesz másik végétől vissza-
 felé ford. írással]
 4 rue Theodor de Banville
 Horn r. d'Aubigny 16
 Lukács Béla Avenue Repp 23.
 Figaro 26 Rue Drouot [írás tintával]
 Agence Paris 6. Rue Grange, Bateliere⁶⁶
 P. H. Váczi K. 78

[44. r.] [üres]

[43. v.] [Takarékpénztár⁶⁷
 Számadáskönyv

Naptár
 Cicero
 Revolver
 Generali
 Löwenstein Liptai [utóbbi lila t.]
 Weisz
 Seefehlner
 Révai
 Edényes
 Cimtár

[43. r.] 12
6

[42. v.]	1. <Rákosi Jenő> ⁶⁸	16 Dárday [írás lila t.]
	2 <Rákosi Victor>	17 Bartók
	③ Vészi	18 <Ágai>
	④ <Neményi>	① ⁹ Révai M.
	<5. Légrády>	② ⁰ Révai Ö.
	⑥ Márkus	<21 Beksics>
	7. Kennedy	<22 Beksicsné>
	⑧ Eötvös	<23 Nagy Miklós>
	⑨ Szathmáry Mór	<24 Ábrányi>
	⑩ Ladányi	③ ⁵ Kreith
	⑪ Sebestyén	<26 Kiss József>
	<12. Beöthy Zsolt>	<27 Keszler>
	<13 Mixáth>	28 Beöthy László
	14 Adorján	<29 Széchy Fer.>
	<15 Kovács>	

[42. r.] Előbb néhai Rudolf trónörökös főherceg ő cs. és k. fensége kezdeményezéséből és közreműködésével, most gróf Lónyay Stefánia Belga kir. hercegnő, Szász Koburg hercegnő védnöksége alatt⁶⁹

[41. v.—40. v.] [üres]

[40. r.] 1 hét lakás színház ⁷⁰	650
étkezés 1 hét	420
Bella boa	150
keztyű	40
Cylinder	30
kocsizás	60

JEGYZETEK

R ÖVIDÍTÉSEK

A jövősz.	A jövő század regénye
Bbcs	Bürgözdi bácsi csínytevései
Crusenstolpe	Crusenstolpe, Jakob Magnus von: Der russische Hof von Peter I. bis auf Nicolaus I. Deutsche original Ausgabe, Hamburg 1855—1860. I—VI. Bd.
D. d. l.	Dictionnaire contenant les anecdotes historiques de l'amour, depuis le commencement du monde jusqu'a ce jour. 2. éd. Revue, corrigée et augmentée par l'Auteur. Tome I—V. Troyes, Cobelet, 1811. Jókai példánya.
D	Dekameron
DSzle	Debreceni Szemle
Diezm	Diezmann, A.: Malerische Wanderungen durch Paris, oder Schilderung der denkwürdigsten Schicksale, Sitten, Gebräuche, Personen und Gebäude dieser Stadt von den ältesten Zeiten bis auf unsere Tage. Leipzig. é. n.
Dupré	Dupré de Saint-Maure, E.: Petersbourg, Moscou les et provinces ou Observations sur les moeurs et les usages Russes au commencement de XIX. siècle. Paris, 1830.
EPhK	Egyetemi Philológiai Közlöny
Èk	Életképek
Gulyás	Gulyás József: Jókai és a népdalok, Népélet 1925.
Hegedüsne	Hegedüsne Jókay Jolán: Jókai és Laborfalvi Róza. Bp. 1927.
Hf	Hölgyfutár
HhM	Jókai hátrahagyott művei. 1—10. k. Bp. 1912.
I. v. Igazm	Igazmondó. Politikai és szépirodalmi hetilap. Szerk. Jókai Mór. 1867. július 1—1879. március 30.
Ipolyi	Ipolyi Arnold: Magyar mythologia. Pest, 1954.
It	Irodalomtörténet
ItK	Irodalomtörténeti Közlemények
j.	jegyzet.

Kaz. P. E.	Kazinczy Ferenc: Pályám emlékezete. Kiadta Abafi Lajos. Bp. 1879.
MH	Magyar Hírlap
MS	Magyar Sajtó
n	notcsz
nov.	novella
NK	Jókai Mór összes művei. Nemzeti Kiadás 1—100. k. Bp. 1894—98.
NT	Nagy Tükör
Orbán	Orbán Balázs: A Székelyföld leírása. I—VI. Bp. 1868—1873.
Ocskay	Thaly Kálmán: Ocskay László . . . Bp. 1880.
OMM	Az Osztrák—magyar monarchia írásban és képben . . . Bp. 1887—1901. I—XXI. k.
OSzK	Országos Széchényi Könyvtár
PH	Pesti Hírlap
PN	Pesti Napló
Pitaval	Der neue Pitaval. Eine Sammlung der interessantesten Criminalgeschichten aller Länder aus älterer und neuerer Zeit. Hrsg. von J. E. Hitzig un pW. Häring. 18. Theil. 2. Folge. Sechster Theil. 2. Aufl. Leipzig, 1860.
Pukánszkyéné	Pukánszkyéné, Kádár Jolán: A Nemzeti Színház százéves története. Bp. 1838—1940.
Ráby	Raby, Matthias von Raba und Mura: Justizmord und Regierungsgreuel in Ungarn und Oesterreich . . . 1—2. Bd. Strassburg [1797].
r.	recto
Rheinischer Antiquarius	Denwürdiger und nützlicher Rheinischer Antiquarius, welche die wichtigsten und angenehmsten geographischen, historischen und politischen Merkwürdigkeiten des ganzen Rheinstroms, von seinem Ausflusse in das Meer bis zu seinem Ursprunge darstellt. Von einem Nachforscher in historischen Dingen. Coblenz, 1845, 1851—1856.
s.	sorozat
Szeretve	Szeretve mind a vérpadig
Ű	Űstökös
v.	verso
V. M. ~	Váli Mari: Emlékeim Jókai Mórról. Bp. 1955.
Váli Mari	
VU	Vasárnapi Újság

A kis notesz sötétbordó selyembe van kötve. Mérete: 11 × 6 cm., a legkisebb az összes ismeretes jegyzetkönyvecskék között. Fehér lapjainak száma 83 (az utólagos beszámolásnál a 44. levél után egy levél számozatlanul maradt). Annak ellenére, hogy a miniatűr alakú noteszkének sok lapja üresen maradt (összesen 36 lap), terjedelme mégis tekintélyes, igen apró betűkkel, sűrű sorokban vannak teleírva lapjai.

Tartalmát illetőleg majdnem teljesen magánjellegű, életrajzi vonatkozású jegyzetek töltik meg, alig akad benne közvetlen irodalmi célzatú feljegyzés. Ezek között *A jövő század regénye* anyaggyűjtése említhető (II. r.—13. r., 58. v.), a regény ama részleteihez való előkészület, ahoi repülőutakról van szó. Az író — reális maggalis bíró-elképzelései arról, hogyan élheti át a magasban repülést az ember. Milyennek tűnik a felhők fölé szálló ember előtt a föld s az ég a maga csillagaival? Milyen hatással van a repülés az ember kedélyére? E témakörben mozognak az itteni feljegyzések, amelyek szinte összefüggő vázlatnak tekinthetők, azonban a regényben hasztalan keresnők így, ilyen fogalmazásban őket. Részletenként, szinte morzsánként vannak alkalmazva egyik-másik légi út színezésére, mint az alábbi jegyzetek mutatni fogják. A számadási feljegyzések említik még a *Fekete gyémántok* c. regényt, mely 1870-ben jelent meg. S a notesz végén egynehány jegyzet mintegy készülő memoár 1848-ra vonatkozó részleteit vázolja fel.

A magánjellegű jegyzetek között igen sok a számadás (22 lapot tölt meg) és a napi tennivalók, megbízatások emlékeztető feljegyzése (34 lapnyi). Nincs még egy olyan notesz, amelyben ilyen sok lenne az emlékeztető. Elég sok a korabeli politikai eseménnyel foglalkozó jegyzet is, főleg az 1872. évi képviselőválasztás előzményei, előkészületei tükröződnek bennük. A szerkesztői munkakörben többféle számvetés az Üstökös, Igazmondó és A Hon c. lapjairól. Egész évi kiadási kalkulációk, havi lapkiadások összegezései több helyen előfordulnak. A Hon írói tiszteletdíjait, kisebb nyomdai munkáinak

kiadásait havi kimutatásokban foglalja össze, úgy látszik, ezek még mindig személyes gondját képezték, nemcsak a lapjai révén várható tiszta bevétel kiszámítása. Ezeken kívül egy keletázsiai kiállítás benyomásai, egzotikus tárgyak listája, névsorok leginkább politikai jelleggel, politikai beszédvázlat a hadsereg kérdésében, (18. v.—19. r.), az Alduna tájairól néhány jegyzet (*Az arany ember!*), vagyonának részletes értékelése több változatban (172.000 forint végösszeggel az egyik!): íme a leggyakoribb tárgykörök. Az író erősen aktuális érdeklődése látszik mindezekből, főleg a politikai élet foglalja le figyelmét, nagy lapjainak szerkesztési gondja foglalkoztatja, nagyobb írói tervek közül egyedül *A jövő század regénye* jelentkezik eléggé érett állapotban, megjelenéséhez közeli időben (1872—1874).

A feljegyzések forrása az író élményvilága, szóbeli értesülések, újsághírek, napi események, köztük legemlékezetesebb Eötvös József megrendítő halála. Irodalmi jellegű forrásra nincs utalás, de nem is igen van nyoma, bár kétségtelen, hogy olvasmányaiból is meríthetett anyagot egyik-másik jegyzetéhez, de olyan elmélyedéssel, mint más noteszeiben, amikor szinte kivonatolja egyik-másik forrását, itt egyetlen alkalommal sem foglalkozik velük.

A notesz feljegyzéseinek korára nézve eligazítanak a számadások, melyekkel kapcsolatban itt az évszámokat is közli. Főleg az újságok kiadási és bevételi tételei kapcsán az 1870—1872. évekre történi világos utalás, s minthogy a jegyzetek között nincs olyan, ami ennek ellentmondana, e pár évet tekinthetjük a notesz keletkezési idejének.

★

¹ A pontos dátumokra tekintettel inkább tartozások, fizetni valók határidő szerinti jegyzéke, mintsem remélt bevételi adatok. Törlesztési tervet fennálló adósságaihoz. Valószínűleg 1870 októbertől 1871. jan. 22-ig nem kevesebb, mint 7890 forintot kell e szerint kifizetnie.

² Napi teendők felsorolása.

³ Képtéma. Megjelent az Ű 1870. okt. 15. 42. sz. 486—487. *A lég-hajó vadászat* címmel. Négy képből álló sorozat a francia gyalog és a burkus lovas léghajós adáz küzdelméről, mely mindkettőnek fejjel lefelé zuhanásával végződik (4. kép). Az aláírás így szól: „Már most aztán melyik van alul, melyik fölül?”

⁴ Úgy látszik, hogy vagy 1869 végén, vagy 1870 elején készítette Jókai ezt a pénzügyi tervet vagy — számadást.

⁵ Emlékeztető följegyzések az egész lapon sürgős tennivalókról. Jankó az Ű kiváló rajzolóját jelenti, Jankó Jánost.

⁶ Érdekes számtgatás, a nagy számok s a megnevezett élelmiszerek és a dohány mintha katonaság élclmezésére utalának.

⁷A *Fekere gyémántok* 1870-ben jelent meg, előbb A Hon c. napilapban, aztán könyvalakban is. Itt a várható írói honorárium összege esetleg már felvett előlegek levonásával van feltüntetve, nem a teljes írói tiszteletdíjat képviseli.

⁸Az Ü és I költségvetése 1870-re és 1871-re. Az 1870. évi terv a két lapnál összesen 3650 forint tiszta jövedelmet ígér, persze Jókainak más címen is volt bevétele a lapok után, mint szerkesztőnek és szerkesztőnek (utóbbi: 1500 forint). Az 1871. évi előirányzat is ilyen keretek közt mozog 3500 forint évi nyereséggel. A tételek közt nincs írói tiszteletdíj felvéve, ez talán a szerkesztési kiadásokban rejtőzik.

⁹Újabb számítással növelni akarja a bevételt, így külön számítva a két lap jövedelmét, az Ü 3800, az I 2700 forintot mutat tiszta bevételként. Együtt 6500 forintot sikerült kihozni.

¹⁰A Hon c. politikai napilap költségvetése, előbb a nyomdaköltséget számítja ki 300 újságszám után, tehát egész évre. Ez a számítás szerint 54 000 forintra rúg, úgy is szerepel a következő évi költségvetésben.

¹¹A Hon egy évi költségvetése, valószínűleg 1871-re. Megtudjuk belőle, hogy ekkor A Hon 5000 példányban jelent meg. Az évi összes kiadások 99 200 forintjával szemben a bevételt 105.600 forintra számítja, így összesen 6400 forint tiszta bevételt irányoz elő. Ez nem sokkal több, mint a másik két lapjéé, az Üstökösé és Igazmondóé együtt. A szerkesztés címén felvett 1400 forint havi kiadás a munkatársak, korrektorok költsége lehet, mert sehol sem szerepel írói honorárium a részletes költségvetésben, viszont több összesítő kimutatás a riporterek havi fizetéséről 1400 forint körül alakul. L. pl. a 78. versón.

¹²Ismét napi teendők felsorolása.

¹³Múzeumi tárgyak, keletázsiai kiállítás darabjainak jegyzéke, talán éppen a Xanthus gyűjtéséből.

¹⁴Politikusok, képviselők névsora.

¹⁵Ismét magánjellegű feljegyzések, tennivalók emlékeztetőül. „Pepinek 90 ft” sógornőjére, Szerdahelyi Kálmánra, Laborfalvi Jozefára vonatkozik.

¹⁶*Életemből, Milyen demokraták vagyunk mi?* 334. Hogy milyen különbség van az úr és uram cím között, azt a kis diáknak, aki bort vitt Aszályi úrnak, így magyarázta meg Arányi professzor: „Mondjad, fiam, Aszályi uramnak, mert csak neked urad az, és senkinek másnak.”

¹⁷Egész szereg házi megbízatás, vegyesen szerkesztői s más feladatokkal.

¹⁸Újabb jelentős törlesztési való az I. rectón összeírt 7890 forint után.

¹⁹ Szigligeti a Nemzeti Színház vezetőségébe tartozott, 1852-től a drámabíráló bizottság tagja (Jókai is), 1873-ban az igazgatással is megbízták.

²⁰ Innen kezdve a 13. rectó végéig csekély megszakítással a repülés fantasztikus elképzelései következnek, amelyeknek nagy részét *A jövő század regénye* c. művében felhasználta, de sokszor erős változtatással és az anyag alapos kiválogatásával. A hivatkozások e regény lapjaira vonatkoznak.

²¹ 2. k. 106. „... a távol Pambamarca hegyei mögü! megjelenik előtte átellenben a feljövő nappal a 'perui rémlátny': saját alakjának óriási nagyságú árnyképe a felhőtlen égen, feje körül hétszínű dicskörrel.”

²² 1. k. 312, 316. „-Mindjárt sötétben leszünk! mondá Dávid Rozálinak. — Itt van a Bubosqu-féle villanylámpa. — Hozd működésbe. A villanyfény egyszerre világítani kezdett ... megvilágítja a körületek elterülő felhőreget ... „Vak sötétség volt a felhők alatt ...”

²³ 1. k. 314, 315. 316. „A Fekete-tenger fölött voltak, csak háromszáz lábnyi magasban a harsogó hullámoktól, miket hegyláncokká alakított a fejük fölött tomboló zivatar ... Az areodromon belejutott a záporba.”

²⁴ 1. k. 312—313. Az aerodromonnal Tatrangi Dávid és Rozáli, a felesége a felhők fölé emelkednek, s ott soha nem látott látvány tárul szemük elé „... a tiszta égen egy soha nem látott nap! Nem az ismeretes tűzgömb: hanem egy sugárörvény, a fények isteni végtelensége.”

²⁵ L. a 13:24. j.

²⁶ 2. k. 107, 108. A regényben nem pillangók, hanem hattyúk kísérik az areodromon röptét.

²⁷ 2. k. 106. „Ott most halálcsend van ... [fönt a légtérben]”

²⁸ 2. k. 306, 322. „Látták a Biela üstökösön, mely hatalommal bírt ellenében a Jupiter, melyhez közel tévedt, e bolygó vonzereje két millió mérföldnyi távolból elszakította egy harmadrészét az üstökösnek.”

²⁹ 1. k. 320. „...nem árnyék az, de optikai tüncemény; a tudósok 'Ulloa dicskörének' hiják; Flammarion [francia csillagász 1842—1925] költő tudós' ismertette azt meg legelőször ...” „...mintha a kiegészített Iris-öv volna, belül sárgás-fehér, azután halavány-kék, megint barnás-szürke, végre viola-eres színezetű keretekben.”

³⁰ 2. k. 107. „Lőrinc-éjén negyedóránként hatszáz futó csillagot számított Dávid az areodromonból Grönland előfokánál.”

³¹ 1. k. 313. „Alant a felhő fedez mindent. A végtelen, beláthatatlan földi mindenség egyetlen fehér lap. Egy hótenger, kristály hegyekkel gyémánt kupolákkal; fehérrel fehérre festett vakító tájkép, melynek árnyéka is világozzák.”

³² I. k. 320. „A felhőfalon, mely mellett elrepültek, magasabban és nagyobb alakban, saját hajójuk alakja tűnt fel előttük; . . .” — „A fehér felhőlapon egy másik areodromon úszik; szárnyai épen úgy csapdosnak . . .” Az eredeti elgondolás még ballonról beszél. A regényben szerepelnek léggömbök, ballonok is, de az areodromon sokkal tökéletesebb légi jármű.

³³ 2. k. 108. A grönlandi fata morgana „Tengert játszik hajókkal, mik odafenn a légben úsznak, kifeszített vitorlávalkal.”

³⁴ 2. k. 100. Két csoportban sorolja fel a híres szeleket, előbb a kevésbé veszélyes, aztán a viharos szélfajtákat, mint a tájfun, tornádó, hurrikán stb.

³⁵ I. k. 316—317. A felhők játéka a vihar különböző stádiumában.

³⁶ 2. k. 104. „. . . amint feljön a nap, egyszerre egy megragadó új látvány lepi meg az alátékintőt. A tengert egy szivárvány öleli körül.”

³⁷ I. k. 313. „. . . a tiszta égen egy soha nem látott nap! Nem az ismeretes tűzgömb: hanem egy sugárörvény, a fények isteni végtelensége.”

³⁸ I. k. 322. „A betóduló hideg lég egy perc alatt hókristályokká alakítja a belső nedvdús légkör párázatait. Jégsarki fagyos levegő volt az. Dávid haja, szakálla csupa zuzmarás lett.”

³⁹ 2. k. 107. „S a sarkvidék visszhangjai is bámulatosak. A kirenszki visszhang ötvenhatszor kiáltja vissza a feléje küldött emberi szót, mintha az álmából felriasztott szellem a ritkán hallott emberi hangot egyre ismételni akarná . . .”

⁴⁰ 2. k. 104. „A légiáró két egymásra fordított üvegharang között repül, egyik a tenger, a másik az ég.”

⁴¹ I. k. 321. A lefelé ercszkező Dávid és Rozáli nem az Angelus, hanem a zoltár dallamát ismerik fel először a földi hangok közül. „Uram, ki leszen lakója a te felséges hajlékodnak” szól az ősi ének.

⁴² A hazai politika három vezéregyénisége Jókai politikai kombinációiban.

⁴³ Ismét emlékeztetők igen sokféle tárgykorben.

⁴⁴ Törlesztési dátum a Terézvárosi Takarékpénztárban.

⁴⁵ Eötvös József halálára vonatkozó célzás. Eötvös 1871. febr. 2-án halt meg. A Hon 1871. febr. 3-án gyászkeretbe foglalt címlapon közöl nekrológot névtelcnül ugyan, de valószínűleg Jókaitól. (L. Bisztray Gy: *Jókai Mór. Írói arcképek*. Bp. 1955. 164.) Ugyancsak ő tett közzé gyászkeretben nyomott dicsőítő költeményt Eötvösről az Ü-ben (1871. febr. 4. 6. sz. 61.). Ezt A Hon is átveszi febr. 5-i sz-ban, majd a PH is közli 1879. máj. 25. Jókai felvette az NK kiadásba. *Költemények* I. k. 69. és 391. Eötvös temetéséről A Hon 1871. febr. 3. és 18. közötti számai hoznak cikkeket.

⁴⁶ Újságszámadás, valószínűleg A Hon egy havi költségzámolója

1515 forint összeggel. A fentebb közölt évi költségvetés havi 1400 forint szerkesztői kiadást vett tervbe, a tényleges kiadás ezt túlszárnyalja. Jókai szerkesztői munkájáért nincs semmi felvéve, a segédszerkesztő, Illéssy viszont megfelelő havi összeggel szerepel (200 forint). A többi munkatársak is illő díjazásban részesültek.

⁴⁷ Pénzügyi terv 1871-re. Az első két tétel bevétel, a többi fizetni való lejáratí dátummal. Ezt mutatja, hogy az összegezésnél figyelmen kívül maradt az első két összeg. Jelentős a törlesztések mintegy 53 000 forintnyi végösszege.

⁴⁸ A 18. v. és 19. r.-n az 1871. febr. 28-án a képviselőházban a honvéd lovasszázadok szaporításáról szóló törvényjavaslat tárgyalásánál tartott beszéd vázlatá olvasható. *Jókai Mór politikai beszédei*. Kiadta Takáts Sándor. Bp. 1925. I. k. 158—164.

⁴⁹ Némi öniróniával a paróka-viselet nevesebb alakjai foglalkoztatják az író, minthogy ő maga is parókát viselt.

⁵⁰ *Magyar hon szépségei* 2. kiad. 1862. az Athenaeum népszerű kiadásában 27. sz.

⁵¹ Törlesztési dátum a Schaugengel és Kronfeld cégnél. Jelezve van a 7. versón kezdődő adósságjegyzéken.

⁵² Jókai segítségét kéri a sárospataki kollégium gazdasszonya fiának elhelyezésére.

⁵³ Otthoni megbízatások.

⁵⁴ Képviselőválasztás eredményére vonatkozó följegyzés.

⁵⁵ Neje kedvenc madarai számára is beszerzi a speciális élelmet, ezúttal hangyatojást. Folytatólagosan otthoni megbízatások sorakoznak a hivatalos teendők között.

⁵⁶ Ismételten törlesztési dátumok emlékeztetői.

⁵⁷ Híres porcelánok jegyzéke, mely megtalálható: *De kár megvénni* 240.

⁵⁸ Két bank neve egymásután a váltólejárattal.

⁵⁹ A 23. v.—24. r.—n politikai, főleg képviselőházi élmények emlékei következnek.

⁶⁰ A följegyzés a képviselőház első összcülésére utal (korelnök!), valószínűleg már az 1872. évi választás után.

⁶¹ Jókai felkérte a keleti országokat beutazó Xanthus János múzeumigazgatót, hogy részére is szerezzen bizonyos keleti műtárgyakat. Ezeket sorolja fel ez a följegyzés.

⁶² A napi teendők jegyzékének e két sora arról szól, hogy az író milyen virágmagvakat vásárol kertje számára.

⁶³ *Az arany ember* cselekménye részben az Alduna vidékén játszódik. A 25. versón e táj néhány nevezetes részletének nevét írja össze Jókai. A regény 1872-ben jelent meg.

⁶⁴ Ismét váltólejáratok számbavétele sűrű egymásutánban.

⁶⁵ A 27. rectón olvasható helységek képviselőválasztási körzetek nevei — itt. Egyik mellé a jelölt nevét is odaírta Jókai. Lehet arra is gondolni, hogy talán saját választásával is kapcsolatos a névsor, amennyiben szerepel Dárda, ahol ekkor valóban képviselő lett, Pápa, kedves diákvárosa, Fiume, amelyért annyira lelkesedett.

⁶⁶ Valószínűleg az 1872. évi képviselőválasztással állanak kapcsolatban ezek a választási tervezetek. Jókait ekkor a dárдай kerület küldte be a parlamentbe.

⁶⁷ Mint a szereplők együttese kétségtelenül igazolja, A Hon c. napilap egy havi kiadásainak jegyzéke 1460 ft végösszeggel.

⁶⁸ Politikusok névsora.

⁶⁹ Várható bevételek jegyzéke. Főként lapszerkesztésből származnak az író jövedelmei, csak egy regény szerepel német fordítással együtt 4000 forint honoráriummal, A Hon, Ü és I jövedelem pedig 18 000 forintra rüg. Egész évre szép bevétellel számolhat Jókai, (28.300 ft.), bár a törlesztések is sokat kívánnak. L. 13 : 47. j.

⁷⁰ Ez és a következő tétel előfizetők címe.

⁷¹ Napi teendők sora, mely folytatódik a 42. rectón is.

⁷² Úgy látszik, anyaggyűjtés közben az írónak a lexikon D-betűs kötetére is szüksége volt. A készülöbőben levő *A jövő század regénye* anyaggyűjtésében valóban sok a lexikomból betűrendben kiírt adat.

Erre az összefüggésre mutat 2 sorral feljebb a „Chinai könyv” följegyzés is.

⁷³ Adatok *A jövő század regénye* bank-történetéhez.

⁷⁴ Janke Ottó Jókai berlini kiadója.

⁷⁵ Ipolyi Magyar mythológiája 1854-ben jelent meg. Jókai alaposan kijegyzetelte noteszeiben és fel is használta az ott szerzett ismereteket, kivált a *Bálványosvárban* és a *Leventében*.

⁷⁶ A lexikon D-betűs kötete újra rákerül a napi teendők listájára, mert talán valami okból előbb nem tudta kivinni az író a Svábhegyre.

⁷⁷ Az osztrák — magyar bank pénzkezelését is tanulmányozza Jókai, hogy *A jövő század regényében* felhasználja. L. 1. k. 435—437. Folytatása a 13 : 45. versőn.

⁷⁸ Napi feladatok jegyzéke, ebben a noteszben igen gyakori.

⁷⁹ A 46. r. följegyzéseinek nagy része ismét anyaggyűjtés *A jövő század regényéhez*. L. 1. k. 437.

⁸⁰ Emlékeztető napi teendőkre.

⁸¹ Törlesztési terv sajtóságos összeállítással.

⁸² Vagyonösszeírás, amelyet Jókai kezdettől fogva nagy előszeretettel állított össze, mióta csak noteszeibe jegyzett. Csakhogy nagy különbség van az ötvenes vagy hatvanas évek hasonló kimutatásai és e között.

Itt már 169.000 forintra rúg a felbecsült ingatlanok és ingóságok értéke. Három házigatlanlana: a Stáció-utcai ház, a svábhegyi ingatlan és a balatonfüredi villa már 85 000 forintot képvisel. Az értékes ingóságok is jelentős tökét képeznek. Nagy a részvények értéke is, valamint az életbiztosítás.

⁸³ Zsúfolt teendők, nagyobb lélegzetű tennivalókkal vegyesen, közben arra is van gondja az írónak, hogy *Egy magyar nábob* c. regényét Kertbenynek eljuttassa s Degrének is. A Hon számadása is foglalkoztatja. Illéssy A Hon segédszerkesztője volt. Kronfeld bizonyára törlesztés címén kerül a jegyzékre, Janke viszont regényeinek német kiadása miatt.

⁸⁴ Kis számvetés az Ű és I kiadásairól.

⁸⁵ Előfizetési jelentkezés az I-ra.

⁸⁶ A Hon c. napilap egy havi kiadási költségeinek jegyzéke az írói tiszteletdíjakkal együtt a szokott 1460 forint végösszeggel. L. 13 : 28. rectón is.

⁸⁷ Tennivalók jegyzéke, törlesztések, pénzküldés Füredre, valószínűleg építkezésre. Csigakönyveket keres, nagy csigagyűjteménye volt, s foglalkozott a csigák biológiájával. *A csigák regénye* 1871-ben jelent meg.

⁸⁸ Erősen foglalkoztatják Jókait az adósságok. Ismét megpróbálja elkészíteni rendezésük tervét. Az összesen 42 500 ft. tartozással csak 17 020 ft. fedezet vagy törlesztés van szembeállítva, s még külön 4 570 ft. visszafizetés. Alig fele az egész tartozásnak.

⁸⁹ *Eppur si muove* I. k. 346–347. Kálmánt az előkelő társaság neveltségessé akarja tenni, egy medvebőrbe öltöztetett legénnyel üldözteti, puskáját előbb használhatatlanná téve. Kálmán azonban megfordítja a puskát s a „boldogabb” végével jót vág az álmedve fejére, mire ez fájdalomában felkiált: Doszta. A csíny nem sikerült.

⁹⁰ *Föld felett és víz alatt. Csigák regénye.* 144.

⁹¹ Készülődés ki a Svábhegyre, a kiszállítandó tárgyak gondos összeírása. Utána házi megbízatások.

⁹² A kútvolgyi szőlőből hazaviendő zöldség és gyümölcs jegyzéke már a nyár közepére utal. (1872).

⁹³ Schauengel és Kronfeld Jókai hitelezői közé tartozott.

⁹⁴ Bizonyára neje számára keres jó előadásra alkalmas költeményeket. Az egész lap s még a következő is csupa napi teendők felsorolásával van tele.

⁹⁵ Jankó János számára képtárgyakat ír össze. Az elsőnél megjelöli az Ű-t, ebben fognak a rajzok megjelenni.

⁹⁶ Képviselőválasztási előkészületek és viszonyok. Az 1872. évi választásokkal vannak kapcsolatban, amikor Jókai Budapesten meg-

bukik (Terézvárosban), s a dárdai kerület képviselőjeként lesz a parlament tagja. Ezek a választási élmények anyagot adtak *Az élet komédiásai* regény választási küzdelmeihez, Alienor hasonló eseteihez.

⁹⁷ Az itt következő emlékeztetőkben is (a 72. rectón) állandóan előjön egy-egy törlesztési ügy (Tak. pénzt., Iparbank, később Központi tak. pénztár, Schauengel stb.), aztán a továbbiakban néhány név az író szerkesztői munkájával függhet össze (Heckenast, Komáromi, Kertbeny), majd politikai vonatkozások következnek, valószerűleg a közelgő választásokkal kapcsolatban.

⁹⁸ A 71. versón végig házi megbízatások sora.

⁹⁹ Vagyoneleltár 1872-ből (benne van az 1872. évi Hon-osztalék is).

¹⁰⁰ Ismét tennivalók emlékeztető felsorolása a 70. r.-n, 69. v.-n és r.-n végig.

¹⁰¹ A wohl szó talán Wohl Jankára vonatkozik, vagy a nyomdai munka jóváhagyása.

¹⁰² *Jósika Miklós mint barát*. Ü 1872. júl. 27. 31. sz. 361–362. Az anekdóta arról szól, hogyan csúszott be Jósikának külföldön megjelent életrajzába az az adat, hogy a híres regényíró egy időben szerzetes akart lenni.

¹⁰³ *A kolozsvári nőegylet titkárai*. Ü 1872. aug. 6. 28. sz. 326. „Először volt Nagy Farkas, azután jött Kemény Farkas; következett Farkas Farkas, utoljára Deák Farkas. — Ebben aztán megnyugodott mindenki.”

¹⁰⁴ Választási hadjárattal kapcsolatos följegyzések az 1872. évi képviselőválasztásokról.

¹⁰⁵ Humoros lapba illő hangnemben (l. a következő lapot is) állítja össze Jókai a választási ígéreteket néhány jellegzetes képviselő személyével összekapcsolva.

¹⁰⁶ Ismét vagyoneleltár, mely az előzőhöz (13 : 71. r. — 70. v.) nagyon hasonlít, de míg az előbbiben az új szőlő (talán a kút völgyi kert) 600 forinttal volt felvéve, itt 2000-rel. A végösszeg ebben a kimutatásban 17 000 forinttal kevesebb a réginél.

¹⁰⁷ Kiadási tételek 1872-ből. A háztartás itt már havi 300 ft-tal szerepel az első pénztárkönyvek 40–60 forintjával szemben. Füredet több tétel említi, a villaépítés befejezésével (kapucsínáltatás, telek planírozása) és papbérrel. Jókai ezidőben három lakást tart fenn: a Stáció-utcán, a Svábhegyen és Balatonfüreden.

¹⁰⁸ A herendi látogatás utóhangja. Jókaiék 1871-ben (V. M. 296) látogatást tettek a herendi porcelángyárban. Fischerék nagy tiszteltetlennel fogadják s szép művű dísztárgyakkal ajándékozzák meg őket. Jókai később is vásárolt tőlük.

¹⁰⁸ A pénztári feljegyzések egyaránt tartalmazzák újságszerkesztési költségeket és magánkiadásokat, mint más noteszekben is. Jankó János tekintélyes összeggel szerepel az Ű számára készített rajzaiért.

¹¹⁰ A balatonfüredi nyaraló parkírozása is tekintélyes költséggel járt. A jegyzetek mutatják, hogy Jókai hol Füreden tartózkodik huzamosan (augusztus!), hol pedig felrándul a Svábhegyre, ott egyetmást elintéz, a kocsisnak ruhát vesz, a szőlőmunkásokat kifizeti stb. Majd visszautazik, s néhány későbbi tételben már az „itthon” kifejezés nem Füredet, hanem valószínűleg a Svábhegyet jelenti, ahol czidőben gyakran unokahuga, Váli Mari vezette a háztartást Jókainé távollétében. L. V. M. 276.

¹¹¹ Néhány politikus neve.

¹¹² A napi teendők közt kertészeti eszközök beszerzése. Jókai egymásután írja újabb regényeit, politikál és közben kertészkedik a Svábhegyen.

¹¹³ A vagyonleltár már az összegek megnevezése nélkül a szokott sorrendben tünteti fel az előző összeállítások tételeit, kissé változtatva az összegeken, de lényegileg azonos az előzőkkel (l. 71. r.—70. v., 65. r—64. v.).

¹¹⁴ A Xanthus közvetítésével Keletről hozatott disztárgyak. L. a 24. versón a szövegben és a 61. j.

¹¹⁵ A napi intéznivalók sorából itt sem hiányzik a zálogház és a törlesztés mint állandó rovat.

¹¹⁶ Váltólejáratok valószínűleg már 1873 első hónapjaira.

¹¹⁷ Ismét napi teendők sora, törlesztéssel.

¹¹⁸ *A jövő század regénye* folyt. köv. a 116. j.-ig 2. k. 130—131. „... cz a roncs a Jangce forrásától jött... több, mint negyvenezer négyszögmerőföldet tesz ki az a hegyvilág, amit a Himalája, Kukunor, Hindukus és Kunlun hegyei határolnak körül...”

¹¹⁹ I. k. 342—350. Spanyolország Kuba szigetét, az „Antillák gyöngyét”-t örök áron eladta az Amerikai Egyesült Államoknak. Ez az elhamarkodott cselekedet csakhamar válságot idézett elő az ó és új világ között, melynek következményeit Európának jóformán minden népe megérezte, különösen Németország és az Osztrák Magyar Monarchia.

¹²⁰ I. k. 429. Mazrur megvásárolja a Wertheim gyár részvényeit a börzén „A börze nem értette, minek az Mazrurnak... Másnap aztán megtudta a börze, hogy mire spekulált Mazrur. Sasza asszony elhatározá, hogy valamennyi tőltényszekerét átalakíttatja Wertheim-szekerényekké...” A wertheimszekerényekké átalakított tőltényszekeréken szállította el később Sasza asszony a bécsi nemzeti bank kincseit.

¹²¹ 1. k. 91—94.

¹²² 1. k. 280—289.

¹²³ 2. k. 99—109. Tatragi Dávid repülőgépjén „az ichor új bányáit” keresi. Világrepülőútján van része hasonló látványban.

¹²⁴ 1. k. 382. „A villany megsemmisítette a lőport. Vége az ágyú-harcnak. Várak, kikötők, erősségek nincsenek többé.”

¹²⁵ 2. k. 254 ; 258. Sasza asszony és Dávid szóváltása az aerodromonban.

¹²⁶ 2. k. 260—261. Mikor Sasza asszony megtudta, hogy Dávid egy nemzetközi kórházba akarja őt mint „kitűnő orvosnő”-t küldeni: „hirtelen felszakítá a hajó oldalajtóját, s leveté magát a húszezer lábnyi magasból.”

¹²⁷ Váltólejáratok 1873 első harmadában három pénzintézetnél.

¹²⁸ A bejegyzés arra utal, hogy Jókai hosszabb időre elutazni készül. Talán Balatonfüredre, ahol neje már előbb berendezte a nyaralót. A tervszerű, számozott emlékeztető jegyzék további tételei is erre mutatnak.

¹²⁹ Az Ű és I kiadásainak összeállítása egy évre.

¹³⁰ A Hon munkatársainak havi tiszteletdíja és egyéb újságkiadások. Összegük itt is 1410, vagyis a régebbi tervezetben feltüntetett havi 1400 ft. szerkesztési -kiadási összeghez igazodik.

¹³¹ Várható bevételek számbavétele. Közöttük két tétellel is szerepel Janke Ottó, Jókai berlini német kiadója. Regényei közül *Az arany ember* jelent meg 1872-ben A Hon hasábjain. *A jövő század regénye* is 1872—1874-ben jelent meg. A remélt bevételek összeírása bizonytalan időre szól, de a képviselői díj összege (500 ft.) arra mutat, hogy csak kb. egy negyedévről van szó.

¹³² A Charivari (= macskazene) a forradalmi élc rovata volt az Életképekben s más lapokban, míg Lauka Gusztáv Dongó alcímmel megindítja a sajtószabadság első heteiben a Charivari c. első magyar élcclapot, mely 1848. július 1-től 1848. szept. 25-ig jelent meg. Itt azonban mintha újonnan megjelenő lap előfizetése volna említve, amennyiben 1871. nov. 11-én német nyelvű élcclap indult meg Budapesten ezen a címen. Lehet, hogy erre céloz a följegyzés, bár a következőkben Jókai forradalmi cikkeinek felsorolása jön, tehát valamiképpen az 1848-as Charivari is ideillenek.

¹³³ Innen végig az 1848-i eseményekre való visszaemlékezés vezérszavai, ill. a forradalom alatt írt művek jegyzéke. Jókai ekkor rendezte sajtó alá forradalmi cikkeit és más közleményeket. Gondosan válogatott köztük, nehogy politikai feszültséget okozzon közlésükkel. *Jókai Mór forradalom alatt írt művei* (1848—1849) c. gyűjteménye 1875-ben jelent meg.

(VIII.)

Barna bőrkötésű, egyszerűbb füzetke, ceruzatartóval. Mérete 9,5 × 15 cm. A közepes nagyságúak közé tartozik. Fedelében 78 levél van, levélszámozással, ami nem Jókaitól származik. Ezt mutatja az is, hogy a 34. és 35. számú levelek között két levél ki van tépve, de ez a sorszámozáson nem mutatkozik. Aki — valószínűleg az OSZK-ba kerülés után — beszámozta, már ezt a két levelet nem találta a noteszben. Lapjai kockás mintájúak. Elég sok lap maradt üresen benne (összesen 31 lap, majdnem 1/4 része az egész terjedelemtől). Elején kis köralakú embléma az árusító cég jelvénye: „Seefehner Kígyó-u. 4. Pesten” körirattal. Jókai állandó vevője volt e cégnek, többször említi a noteszekben is. Ezt a jegyzetkönyvet az író sokat használta, ez a külsején is meglátszik; belsejében sok a törlés, áthuzgálás.

Tartalma bővelkedik életrajzi és irodalmi följegyzésekkel. Hol bevételi kilátásait mérlegeli az író (2. r., 2. v., 8. r. stb.), hol bankadósságai törlesztésére készít hosszú lejárátú tervezetet (52. v. — 60. r.). Itt már erősen jelentkeznek Jókai eladósodásának tünetei. A havi törlesztési részletek több ezer forintba rúgnak, s bár jövedelme is elég tekintélyes (az évi bevételi előirányzat a 64. versón 35 500 forint), de nehezen bírja az egyensúlyt a fizetmivalókkal. További följegyzések újságszerkesztői tevékenységével függenek össze, írói tiszteltdíjak és egyéb újságkiadások összeállításai (77. v.). Másutt úti előkészületeit rendezi (4. r. és v.). Részletes följegyzések örökítik meg az író 1876. évi (július—augusztus) erdélyi és szatmármegyei utazását. Részletesen beszámolnak ezek a látottakról, az élményekről. Fel is dolgozta őket egyrészt *Uti táskámból* című útleírásában, másrészt az *Egy az Isten* c. regényében. Nemcsak benyomásait örökíti meg, hanem az útközben hallott régi történeteket, anekdotákat, meséket és mondákat is. Így ír a Dénes nádor elzüllött fiának, Pintye Gligornak hőstetteiről, a róla szóló népi mondákról. Különös szeretettel rajzolja meg Torockó lakosságának életét, környezetét, múltját, szokásait, népviseletét. Mindez bekerül majd az *Egy az Isten* c. regényének lapjaira. Első pillantásra szinte riportszerű följegyzéseknek látszanak azok a részek, amelyekben az 1870—71. évi porosz—francia háború előkészületeit és lefolyását közli. A notesz bejegyzései azonban valószínűleg későbbi eredetűek, s ezek a részletek *Az élet komédiásai* c. regényéhez készített vázlatok, s utólagosan készültek, nem az eseményekkel egyidejűleg.

Túlnyomóak mégis a noteszben az irodalmi jegyzetek. Legtöbb

irodalmi följegyzés *Az élet komédiásai* c. regényhez, (9. r.—25. r.) készült. Egyes fejezetek szinte vázaltszerűen végig vannak vezetve, így a képviselőválasztási korteskedés részletei vagy a porosz—francia háború előkészületei. Hasonló részletezéssel dolgozott ebben a noteszben az *Egy az Isten* c. regényen is Jókai (33. r.—35. r., 39. v., 40. v., 50. v.), ide kell számítani az erdélyi utazásról írt jegyzetek nagy részét is, melyeket elsősorban az *Utí táskából* c. útleírásában dolgozott fel. (36. r.—39. r., 40 r.—50. v.). Már sokkal kisebb mértékben vannak érintve a *Megtörtént regék* (1. r., 27. v., 28. v., 64. r. és az *Utí táskából* c. riportsorozat már említett jegyzetei), *Szerelem bolondjai* (1. r., 28. v.) *Észak honából* (61. r., 64. r.), *Fekete gyémántok* (28. v.), *Még egy csokrot* (27. v.), *Életemből* (39. r.), *A jövő század regénye* (45. r.) *A lőcsei fehér asszony* (48. r.), *Erdélyi képek* (52. r.), *Egy asszonyi hajszál* (61. r.), *Szélsend alatt* (64. r.). Ezeken kívül az Ü is sokszor érintve van, olykor az író jelzi is a téma mellett egy nagy Ü betűvel, hogy élclapjába szánta a följegyzést. Sok témát az Ü-ben is közzétett, majd novella-gyűjteményeibe is felvett. Így *A legelső gőzhajó Magyarországon* az Ü-ben és a *Megtörtént regék* novellái között is olvasható, ugyanígy a *Kit tetszik keresni?* c. anekdota és *A lőporos látogató* c. Wodianer-anekdota több mással együtt.

A följegyzések forrásai közt itt is jelentős helyet foglal el a D. d. l. (1. r., 27. r.—28. v., 29. r., 60. v., 64. r.), ezen kívül az erdélyi-szatmári út élményei, tapasztalatai, hallomásai.

A gazdag tartalmú jegyzetkönyvecske több éven át foroghatott az író kezében. Az elején 1874. évi bevételeit állítja össze, talán még az előző évben, mint reménybeliséget. Később, a notesz nagy részében *Az élet komédiásai* c. regény dominál, mely 1876-ban jelent meg. Az erdélyi-szatmármegyei utazás éve is 1876. Az *Egy az Isten* 1877-ben jelent meg. Ezek szerint a följegyzések zömét 1873—1876. évekre tehetjük. Ebbe a korhatárba csak a porosz—francia háborúra vonatkozó jegyzetek nem illenek bele, de csak abban az esetben, ha egykorú följegyzéseknek tekintjük őket. Ez azonban nem valószínű. Sokkal inkább *Az élet komédiásai* c. regény előkészítéséhez tartoznak, tehát utólagos adatgyűjtés a nagy háborúról talán egy korabeli összefoglalás vagy esetleg újságcikkek alapján. Semmiképpen sem zavarják a notesz 1873—1876. évekre tehető keletkezési korát.

★

¹ Ghyczy Kálmán a Tisza Kálmán pártjának önálló, csak a saját meggyőződése szerint cselekvő tagja volt, aki pártjához való hűsége mellett minden kérdésben megőrizte egyéniségét, s nem egyszerűen eltrét, szembekerült vezére politikai irányával, tetteivel. Így 1869-ben

pl. Tisza Kálmán az elrendelt újoncozást Bihar megyében megakadályozta, ugyanakkor Ghyczy Komárom megyében végrehajtotta. Erre céloz a feljegyzés, talán az Ű-nek szánva.

² Rendkívüli nők a *Megtörtént regék* c. kötetben 227.-től.

³ *Megtörtént regék. A Bravallamező hölgyei* 21. A götte-rikei asszonyok a Bravallamezőn (Svédország) a férfiak távollétében, — akik „Wiking-úton” voltak, — fényes győzelmet arattak a rájuk törő jütlandiak seregén.

⁴ Forrása: Agnius c. novella a D. d. l. i. k. 78—89. L. a 8 : 2. v., 12 : 46. v., 14 : 28. v.

⁵ Forrása: Allibamons c. novella a D. d. l. i. k. 110—111. L. a 8 : 2. v. és a 12. n. 46. v.

⁶ Forrása: Amans (Rocher de) [szeretők sziklája] a D. d. l. i. k. 130—137. L. még 8 : 2. v.

⁷ Forrása: Amalon c. novella a D. d. l. i. k. 128—130. L. 8 : 3. r., 12 : 46. v., 14 : 1. r. és 28. v.

⁸ Forrása: Barac Hageb c. novella a D. d. l. i. k. 300. L. a, 8 : 3. r., 12 : 46. v., 14 : 27. r., 28. v., 61. r., 19. n. 24. v.

⁹ Forrása: Calígula c. elbeszélés a D. d. l. i. k. 528—529. L. a 8 : 4. r., 14 : 27. r.

¹⁰ Forrása: Chiomare c. novella a D. d. l. 2. k. 120—121. L. 8 : 4. r., 12 : 46. v.

¹¹ Forrása: Auguste c. novella a D. d. l. i. k. 268. L. a 8 : 4. v.

¹² Forrása: Abydos c. novella a D. d. l. i. k. 45. L. a 8 : 6. r.

¹³ Forrása: Thimocléa c. novella a D. d. l. 5. k. 352—353. L. a 8 : 6. r., 12 : 46. v., 14 : 28. v.

¹⁴ Forrása: Nevisan c. novella a D. d. l. 4. k. 368—369. L. a 8 : 9. v., 12 : 46. v., 14 : 27. r.

¹⁵ Forrása: Jeanne c. novella a D. d. l. 3. k. 379—381. L. még a 8 : 11. v., 14 : 28. v.

Feldolgozva: *Megtörtént regék. Rendkívüli nők* 217. L. 8 : 11. v.

¹⁶ Forrása: Aben—Chamot c. novella a D. d. l. i. k. 33—34. L. még a 8 : 4. v., 12 : 46. v. 5. sz. Feldolgozta: Aben Chamot és Yóta. Ballada. Ű 1874. jan. 10. 2. sz. 13.—16. *Kötemények. Aben Chamot és Yóta* i. k. 267. L. a 8 : 48 j.

¹⁷ Besze János Debrecenben a feldühödött nép kezei közül szónoklatával megszabadítja Eszék feladóját: Földváryt.

¹⁸ Az én papagályom (1899) megj. HhM. 5. k. 191—194.

¹⁹ A jóslat Vasváry Pálra vonatkozik, akit csakugyan a Kőrös mellett lőttek le orvul. Jókai feldolgozta a *Szegény gazdagok* c. regényben, majd az *Emlékek a szabadságharcról* (1899) c. cikkében. L. *Az én életem regénye* HhM V. 51—52. *Életemből* i. k. 13. *A márciusi fiatalság* c. cikkben.

²⁰ *Kit tetszik keresni?* Ű 1874. febr. 14. 7. sz. 73–75., majd *Megtörtént regék* 16. Vilmos barátunkat megtették fogalmazónak, megválasztották képviselőnek, s mind e mellett vőlegénye volt a miniszteri tanácsos leányának. Hogy hármastiszteinek hogyan tudott megfelelni, kitűnik abból, hogy hét hónapi „lázás tevékenység” után irodájába vezető főnökétől ezt kérdezte: „Kit tetszik keresni?”

²¹ *A legelső gőzhajó Magyarországon.* Ű 1874. jan. 3. 1. sz. 2–4. Majd: *Megtörtént regék* 56. „Herceg X. úr [Metternich herceg] volt a legelső úr Ausztriában, gróf Y [Sándor Móric gr.] a legelső lovas Magyarországon, s ‚Argo’ volt a legelső gőzhajó mind a két monarchiában. Három ilyen legelső nagyságnak a története csakugyan érdekes lehet, ha összekeveredik.”

²² *A löporos látogató.* Ű 1874. jan. 17. 3. sz. 25–27. Majd: *Megtörtént regék* 62. W. . . [odianer] bankár „löporos merénylőjét” hú könyvelője lefegyverezte. E tettevel megmentette főnöke életét és vagyonát. Abban a hiszemben volt, hogy a bankár leánya kezét adja neki jutalmul. „Az ifjú tétova léptekkel járult eléje, térdre borult; a bankár kezét nyújtá felé, ő térdre borult s megcsókolta a kezét; volt pedig abban a számára egy öt forintos bankó. . . Ez volt a jutalma.”

²³ Napi teendők sorában elől néhány törlesztési határidő a Terézvárosi Iparbanknál. Később még két pénzintézetet is megnevez: a [Belvárosi] Takarékpénztárt és a Külvárosit. Jankó az Ű illusztrációit készítő rajzművész neve. [Jankó János]. A törlesztési dátumok mellett nincs évszám, valószínűleg 1874.

²⁴ Remélt bevételek összeállítása valószínűleg 1874-re. *A jövő század regénye* először A Hon-ban jelent meg 1873-ban, aztán könyv alakban az Athenaeumnál 1874-ben.

²⁵ *A szegénység útja* c. regény először 1874-ben jelent meg; a következő följegyzés pedig valószínűleg a Magyar Polgártól várt írói tiszteletdíj.

²⁶ *Az Enyim, tied, övé* c. regény első fejezetének címe: *Férfi sorsa a nő.* A regény maga 1875-ben jelent meg. Talán erre vonatkozik a följegyzés és ez lett volna első terv szerint a regény címe.

²⁷ Otto Janke berlini kiadó, aki Jókainak több regényét németre fordíttatta és kinyomtatta. 1874 nyarán meg is látogatta Jókaiakat Balatonfüreden. (V. M. 313. skk.)

²⁸ Minthogy 1874-ben nem jelent meg új novelláskötet Jókaitól, talán az 1857. évben először kiadott *Novellák* egy későbbi kiadásáról van szó.

²⁹ Dátumokhoz kötött kiadási jegyzék, minden jel szerint törlesztési dátumok és összegek alig egy negyedévre. Az előző bevételi

kilátások 11 500 ft. végösszegének több, mint fele: 5950 ft. a teher.

³⁰ *Mindent látni sem jó* címmel jelent meg a VU 1874. évfolyamában. 1874. ápr. 11. 15. sz. 171–176.

³¹ *A legelső gőzhajó Magyarországon* c. az Ü 1874. jan. 3. 1. sz-ban 2–4. l. jelent meg. L. 14 : 21. j.

³² *A Wodianer-anekdóta* itt már végleges címével van említve. L. a 22. j. Megjelent a VU 1874. évf. is.

³³ *Mi lesz a feltámadás után.* VU. 1874. évf.

³⁴ *A hochbreitensteini herceg.* Ü 1874. febr. 7. 6. sz. 61–63. Ugyancsak megjelent a VU 1874. évf. Majd: *Megtörtént regék* 71. Egy kis bergengóciái ügyvéd a „hochbreitensteini uralkodó herceg” jóvoltából gróf és nagykövet lett. „Hát egyszer valami bolond francia újságírónak eszébe jut azt az orcátlan kérdést intézni a világhoz: hogy ,vajon csakugyan létezett-e valahol a kerék földön egy hochbreitensteini uralkodó herceg?” Minden összeomlott. Tanulság: Mundus vult decipi, ergo decipiatur. (A világ azt akarja, hogy becsapják, tehát be is kell csapni).

³⁵ *Kit tetszik keresni?* Ü 1874. febr. 14. 7. sz. 73–75. VU 1874. évf. *Megtörtént regék* 76. L. a 14 : 20. j.

³⁶ *Hogy lett Miklós öcséből szakács?* Ü 1874. febr. 28. 8. sz. 97–100. VU 1874. évf. *Megtörtént regék* 81.

Egy fővárosi garzonlakásba véletlenül bezárt két meghívott vendég mulatságos története. Két napig csupán omlettet ettek eper pomádéval, s ittak rá keserűvizet otkolonnal. Fogságukból harmadnap szabadította ki őket az inas.

³⁷ Az egész lapon házi megbizatasok jegyzéke, kivéve a Törzs nevével jelzett szerkesztői ügyet és az utána olvasható támogatás-kérést.

³⁸ Jókai itt egy kisebbfajta protekciókérést jegyez föl: raktárnoki állást keres egy volt 48-as honvéd számára.

³⁹ Úti előkészületek, melyeknek itt következő csomagolási tervében összevegyülnek a – valószínűleg külföldi – nagyobb utazásra szánt kofferek a Svábhegyre való tavasi kiköltözködés kellékeivel. Hogy valóban külföldi útról is szó van a tervben, mutatja az alábbi 14 : 43. j.

⁴⁰ Jókai ezzel a följegyzéssel valószínűleg arra a megállapodásra utal, amelyet a kecskeméti katolikus és protestáns (akkor még luteránus, később reformátussá váló) lakosok vezetői kötöttek egymással Végh Mihály főbíró házánál 1564 húsvét utáni szerdán az „öreg kőtemplom” használatáról és egymásnak minden „szóbeszédétől”, megszólástól való kíméléséről. L. az eredeti okmányról készült fotokópiát a Ráday Levéltárban K O – 370/19. jelzet alatt, közölte Hornyik János: Kecse-

mét története oklevéltárral. Kecskemét 1860–1862. 2. k. 112. és 225.

⁴¹ Újabb törlesztési sorozat, melynek tételei nem egyeznek a fentebbi (14 : 2. v.) jegyzékével, kivéve az elsőt, de ez is csak összegében, a dátumban itt is eltérés mutatkozik. A Terézvárosi Iparbank itt jelzett váltója sem egyezik a 14 : 1. v-n olvasható váltótételekkel. Így azt kell feltételeznünk, hogy ezek az adósságok a már előbb felsorolotakon kívül állottak fenn. Egyébként a 70-es évek Hegedüsné emlékezései szerint is Jókai családodásának évei voltak. L. Hegedüsné 292.

⁴² Napi teendők listája innen a lap végéig. Csupa utazási előkészület-ről van szó bennük.

⁴³ A Baedeker, útlajstrom bejegyzés külföldi utazás tervére mutat. Jókai ebben az évben járt Németországban, volt Berlinben, útjában meglátogatta Prágát is. Talán ennek az utazásnak előkészületeire vonatkoznak ezek a följegyzések.

⁴⁴ Nyilván valutavásárlásra céloz a bejegyzés, ez is erősíti azt a föltevést, hogy külföldi útra készül.

⁴⁵ Napi teendők, otthoni megbízatások rövid jegyzéke.

⁴⁶ Sajátságos pénztári följegyzés. A legtöbb tétel világosan bevételnek számítható, s mivel összegezi az összes tételeket, azoknál is bevételre kell gondolnunk, amelyek kiadásnak tűnnek inkább. Pl. Kerélyninek, vagy: kenyér. Úgy tűnik az egész, mintha utazás előtt meglevő készpénzét (2700 pénz) és néhány közeli követelését számolta volna össze.

⁴⁷ Innen a 25. r. végéig ismét *Az élet komédiásai* anyaggyűjtése, tervezése. I. k. 71. A választási program első szakasza: „vallás- és nevelési ügyek; program: az ökumeni concilium [egyetemes zsinat] határozatai, az enciklika [pápai pástörlevél.]

⁴⁸ I. k. 171. A választási program 9. pontja: európai véd- és dacsövetség; program: a gasteini entrevue corollariumai.

⁴⁹ I. k. 171. A választási program 8. pontja: külpolitikai és szociális kérdések; program: a heidelbergai rendúri gyűlés jegyzőkönyve.

⁵⁰ I. k. 171. A választási program 5. pontja: „bankügy; finánciális kérdések; program: a vöslai értekezlet eredménye.”

⁵¹ I. k. 171. A választási program 7. ponja: „nemzetközi viszonyok; program: a frohsdorfi entente cordiale reciproque.”

⁵² I. k. 171. A választási program 2. pontja: „sajtóügy; program: az index, a szillabus s hírlapokra nézve a párizsi szeptemberi konvenció a megintési rendszer.”

⁵³ I. k. 248–249. A 9. v. Leon kortesbeszédének tárgyköre 12 pontban „Hát mi haszna a népnek a vasútból? Az, hogy a búzának az

ára felmegy, s a szegény nép drágábban veszi. Százötven derék becslé-
letes polgártárs . . . Gezetlenben . . . azzal tartja el a családját, hogy
fuvarba jár; amint ide vasút jön . . . vége a keresetének.”

⁵⁴ I. k. 246. Az I. Napóleon leverésekor megállapított hadikárpót-
lásból 800 millió Magyarországot illette, ez az angol bankban azóta
2000 millióra növekedett „Ezt a kétezer milliót kipörölni az angol
bankból és nekünk juttatni, leend feladata az általam bemutatott
képviselőjelöltnek.”

⁵⁵ I. k. 250. „Ha az osztrák adósságnak harmincas kvótáját hátunkra
nyomták, akkor az osztrák bank ezüstjének harmincas kvótája is min-
ket illet, úgysis ami bányáinkból került az ki.” Leon kortesbeszédéből.

⁵⁶ I. k. 245. „Nem szükség magamat bemutatnom a népnek, ismer-
engem a nép: tudja mindenki, hogy én vagyok Napóleonnak öccse.”
Leon bemutatkozásja a választóknak.

⁵⁷ I. k. 248. „Ami jelöltünk oly törvényjavaslatot fog behozni a
képviselőházban, mely szerint . . . legyen szabad dohány, ne legyen fi-
nánk, de maradjon meg a trafika.” A választási ígéretések paródiája
Leon beszédében.

⁵⁸ I. k. 247–248. „Ami az államadósságok kérdését illeti . . .
fölöttébb szükséges volna, hogy az állam mindenegyes polgárának a
magánadósságát vállalná el magára, s abból is lenne államadósság.”
Leon képtelen ígéreteket tesz a választóknak Alienor nevében.

⁵⁹ I. k. 245. Leon apostrofálja így kortesbeszédében a népet.

⁶⁰ I. k. 252. „A polgári házasság okvetlenül behozandó. Hát mit
tesz ez? Azt, hogy aki megunta feleségét, az odamehet a jegyzőhöz,
leteszi az öt forintot, s az rögtön elválasztja tőle . . .” Ezzel nagy
vihart kavart fel Leon a férjes asszonyok lelkében.

⁶¹ I. k. 192. Dumka úr, a pártvezér már két jelöltet köszöntött fel
ugyanazzal a beszéddel. Alienor üdvözlésére sem tanult újat.

⁶² I. k. 196. Etelvárj Madelaine hercegasszony, Rafacla, madame
Corysande és Livia Alienor választási zászlóján dolgoznak.

⁶³ I. k. 190–194. Leon és Alienor választási körúton. A jelölt tisz-
telére mozsarakkal lövöldöznek.

⁶⁴ I. k. 190–194. L. a 14:63. j.

⁶⁵ I. k. 233. „A szilaj legény csak leakasztotta a kulacsot a nyakából,
s odanyújtotta Leonnak. Az jót húzott belőle.”

⁶⁶ I. k. 216. Alienor Dumka úrtól kedvet kapott a táncra.

⁶⁷ I. k. 215–227. A napi fáradoalmak után Alienornak, mielőtt nyu-
galomra térhetett volna, még Dumka úr táncában (a kopogóst járta
el) kellett gyönyörködnie, majd fáklýszenevel körített egy óras
szónoklatot végighallgatnia, végül a helybeli dalárda notturnóját ei-
szenednie.

⁶⁸ I. k. 245–252. L. 14: 54–60. j. Leon kortesbeszéde Alienor mellett tele képtelen ígéretekkel. I. k. 207. Leon inni tanítja Alienort.

⁶⁹ I. k. 181–184. Oktávián fejedelem ötven forintos bankjegyeket ad át Pompeia bárónőnek választási célra. A bankjegyek felét előlegül kapják, a másik feléért csak akkor jelentkezhetnek a választók, ha híven szavaztak.

⁷⁰ I. k. 229. Leon, Alienor és kíséretük az ellenpárt székhelyére indul.

⁷¹ I. k. 230–231. Jakab kocsmárosék Szálíja próbálja visszariasztani a Gezetlenbe igyekvő Leonékat.

⁷² I. k. 238. „... a tulsó oldalon pedig egy cigányasszony futott vele [Alicnor kocsijával] versenyt egyik kezében egy visító malaccal, a másikban egy ökörkolomppal.”

⁷³ I. k. 245. Leon sikeres szónoklata Karakán Absolon ellen, amely egyúttal kortesbeszéd is.

⁷⁴ I. k. 246. Leon bemutatja a választó közönségnek Alienort mint a dicső Anglia küldöttét, mellén a Viktória regia érdemrendje. „... — Hisz az vizi virág! kiálta fel tudákosan Tarifás rektor úr. — Az ám; mert ha borvirág volna, akkor ő is az orrán hordaná azt, mint Tarifás uram.” volt a szónok találó visszavágása.

⁷⁵ I. k. 248. Leon kortesbeszédében követelte a magánadósságok eltörlését „... hangzottak is sűrűn fölkiáltások: „De jól beszél! Nagyon jól beszél! Halljuk, halljuk!”

⁷⁶ I. k. 252–253. Leonnak sikerült ellenszónoklatában a polgári házasság felvételével az asszonyok féltékenységét felébreszteni, s őket a férfiak ellen ingerelni. Nagy verekedés támad, az ütlegekből Alicnornak és kijut. L. még a 14: 60. j.

⁷⁷ I. k. 188. Leon előadást tart Alicnornak a választási előmozgalmak erkölcséről: „A választási előmozgalmak alatt minden becsületről való fogalom és szabály fel van függesztve.”

⁷⁸ I. k. 225–26. „... ez a helybeli dalárda. Neked énekelnek most itten notturnót. Nem hallod?” L. még a 14 : 67. j.

⁷⁹ I. k. 192. „Innen elvitték [Alienort] a helység kaszinójába, ahol diszlakoma volt rendezve tiszteletére ... melynél a nagy lelkesültséget aligha lehetne mással kifejezni, mint azzal, hogy az ember, amíg a villáját egyszer a szájához vihette a rászurt falattal, addig háromszor kellett a ráköszöntött toasztot viszonznia.”

⁸⁰ I. k. 210–211. Bátokon Alienor és kísérete számára egy hajdani urasági dohánypajtvában terítettek, melynek levegője elviselhetetlen volt a jelöltnek.

⁸¹ I. k. 283. Alienor Sipotán elmondta programbeszédét — Leon közreműködésével.

⁸² I. k. 277. „Princ Alienort ketten Dumka úrral közrefogták, hátul

Csajkos uram kísérte: semerre se szaladhatott el. Kellott neki menni a csizmadiacéhházhoz.” Alienor és Leon sipotai választóik körében.

⁸³ 1. k. 277. „Innen a fazekas céhbe mentek.” Alienor és Leon sipotai választóik körében.

⁸⁴ 1. k. 193. Alienor az etelvári kaszinóban mindenkivel pertut iszik.

⁸⁵ 1. k. 286. Leon harminc szavazatot szerezhetne keresztapasággal.

⁸⁶ 1. k. 288—289. Alienor megszökik a keresztapaság elől. Levelet hagy hátra. Dumka úrnak küldte, de Leonnak szólt.

⁸⁷ 1. k. 298—300. Leon Nagybaróthyék vacsoráján részegséget színlelt, s ilyen állapotban olyat is kottyantott el a képviselők pesti életéről, amit a háziasszonynak nem lett volna szabad hallania. Ennek aztán az lett a következménye, hogy Nagybaróthy Dániel visszavonta képviselőjelöltségét.

⁸⁸ 1. k. 300—301. A választási igazolvány hiánya még megakaszthatta volna Leon egyhangú megválasztását. De az elnök kérdésére, van-e választói igazolványa, Leon bemutatta választói igazolványát, sőt keresztlevelét és iskolai bizonyítványát is.”

⁸⁹ 1. k. 301. „S hangzott aztán az általános felkiáltás: „Éljen Zárkány Napóleon, Etelvár képviselője!” ”

⁹⁰ 2. k. 20. Etelváry Madelaine hercegasszony leánya, Rafaela és Zárkány Leon egymásba fonódó útjáról beszél Livianak.

⁹¹ 2. k. 12 ; 25. A bátoki és geztleni választók a megvesztegetésükre közéjük szórt félbankjegyeket, kiegészítvén a Leon küldötte félbankjegy csomóval, felajánlották a tanyai és községi iskolák építésére. L. még a 14 : 69. j.

⁹² 1. k. 271—272. Leon a sipotai kaszinó játékermeiben.

⁹³ 1. k. 272. Paszkevicz Ivan Fjodorovics (1782—1856) a magyar forradalom leverésére küldött cári seregek fővezére. Róla elnevezett kártyajátékról van itt szó.

⁹⁴ 1. k. 275. A sipotai ósdi nyomda.

⁹⁵ 1. k. 276. „...este... diszeloadás lesz a tiszteletedre, azt végig kell nézned és ugyancsak tapsolnod annak az úrnak, aki Moor Károlyt és Ferencet fogja játszani — egy személyben — aki ugyan nem választó, de nagy kortes, s sok helyre bejár.” Leon Sipotán az esti programról tájékoztatja Alienort.

⁹⁶ 1. k. 277—279. Alienor, Leon és kíséretük sorba látogatják sipotai választóikat.

⁹⁷ 1. k. 285—287. „Délután hat órakor Dumka úr és Csajkos úr azzal a leverő hírrel tértek meg, hogy még mindig hiányzik huszonöt szavazat, s az már schonnan elő nem teremthető. A tulsó párt még annyival erősebb.”

⁹⁸ 1. k. 288—289. L. 14:86. j.

⁹⁹ 1. k. 278. A regényben: Brnyasztevicvs Tózsó szerb borbély.

¹⁰⁰ 2. k. 128—129. Alienor és Pompeia Párizsba szöktek. A váratlan csemény okát a két apa: Falbenheim altábornagy és Oktávián fejedelem egymásban keresi. Ellenséges ingerültségük hirtelen heves szóváltásban jelentkezett, „... princ Alienor az éjjel elszöktette a leányomat... — Az nem igaz!... Az ön leánya szöktette el Alienort!... — Én utána megyek a princnek, s megölöm őt, ha leányomat el nem veszi... — Én pedig megölöm őt, ha elveszi.”

¹⁰¹ 2. k. 128—129. L. 14: 100 j.

¹⁰² 2. k. 34. Milyen legyen a diplomata? Pompeia tanítja Leont.

¹⁰³ 2. k. 34. „Aki mindig és mindenkire nézve Machiavelli, az rossz Machiavelli.” Milyen legyen a diplomata? Pompeia tanítja Leont.

¹⁰⁴ 2. k. 257. „A cirkáló hajó mintegy tizenkét fonálnyi (kb. 24 m) közelig jött a jachthoz, s akkor hosszoldalával fordult felé, rátátva tizenkét ágyúja torkát.”

¹⁰⁵ 2. k. 9. Leon a választás után. „Hová lett a mindig tréfára kész bohó, a nők kedélyes udvarlója, az ötlet-gazdag szónok? Elveszté-e minden erejét, mint Sámson, hogy haját levágták?”

¹⁰⁶ 2. k. 13. „Hát te ily nagy léptekkel közelítesz felém? gondola Rafacla.” Leonra vonatkozik.

¹⁰⁷ 2. k. 13. Livia aggodalma Leon választása után.

¹⁰⁸ 2. k. 10. Mind a négyen: a hercegasszony, Rafacla, madame Corysande, Livia azt kívánták, hogy Leon legyen Etelvár képviselője. „Az a negyedik” Livia volt. L. még 14:62. j.

¹⁰⁹ 2. k. 12. Leon egyhangú választása kibékítette a getzenlieket és a bátokiakat.

¹¹⁰ 2. k. 13—14. ALIENOR—LEON „A következő percben már felrobbant a tűzijáték végkitörése, s a szétlövélő röppentyűk e betűket rajzolták a csillagoségre: LEON. A tűzijátékosnak könnyű volt Alienor nevéből a betűket felhasználni.”

¹¹¹ 2. k. 158—159. Livia sifrirozott levele hazaszólítja Leont. A párizsi diplomaták ezt félremagyarázzák, azt hiszik, hogy visszahívását kapta meg, tehát megbukott.

¹¹² 2. k. 29—30. Oktávián a komornyikjával beszélget: „Ezek a magyar urak csalnak engem. Én azt hiszem, hogy ők a mi hajónkon csak 'blinder Pasagier'-ként [potyautasként] utaznak. Azt nem bánják, ha a tyúkszemüket kivágom, hanem már az eleven husukba nem engednek belemetszeni. Mihelyt valami merész vállalkozásról van szó, egyszerűen azzal állnak elő: hogy így meg úgy! a magyar nép vére kímélendő. A kék uristenre Bajorországban! Ha én nem kímélem az én német népem véréét.”

¹¹³ 2. k. 162–163. L. 14: 111. j.

¹¹⁴ 2. k. 198–199. Leon megtudja a kutyájával sétáló Corysandelótól, hogy Livia ott lakik nála.

¹¹⁵ 2. k. 322–323. „A házi gazda neje, kinek bemutatott, csak japáni nyelven beszélt; ámbár feltűnően szép kék szemei meghazudtolni látszottak japáni eredetét; . . . mikor vége volt az ebédnek . . . a kis gyermek egyszerre letérdelt az anyja mellé, s két kis kezét összetéve elkezdett imádkozni egy előttem ismeretes európai nyelven: magyarul. „Aki ételt, italt adott, Annak neve legyen áldott! Ámen!⁹” Egy porosz útleírásban olvasható.

¹¹⁶ 2. k. 248. Leon kifogásolta, hogy a herceg holttestét ólomkoporsóba zárták. Rafaelának ez nem tetszett, bosszúságát ki is fejezi arcnyakával.

¹¹⁷ 2. k. 41. Livia a hercegi kastély parkjában sétál. Leonra gondol. „Azóta hirneves férfi lett belőle. Szidják és magasztalják. Jól teszik. Egész férfi csak az, akinek ellenségei is vannak”.

¹¹⁸ 2. k. 285–286. Nornenstein Oktávián állapítja meg fiáról, Alienorról.

¹¹⁹ 2. k. 23–24. „A magyar főrangú körökben a legtöbb kiváló egyént nem arról a nevéről ismerik, amelyikkel a főrendiház jegyzője szokta szavazásra felhívni, egymás között ők bámulatosan furcsa neveket használnak, amelyeket a legheterogénebb tárgyaktól vettek kölcsön . . . Nornensteint társai egymás közt „Nagymogul”-nak hívják, Eteleváryt „Karthauzi”-nak.

¹²⁰ 2. k. 123–125. Falbenheim Hugó altábornagy, „a szent liga sztratégiai lumene” a kardját csörtette, Nornenstein Oktávián biztatta: csak hadd keverjék a kártyát a hivatásos politikusok: „Ők arra valók, hogy tagadják el, amit mi teszünk; mi pedig, hogy tegyük meg, amit ők eltagadnak.”

¹²¹ 2. k. 20. L. 14: 90. j.

¹²² 2. k. 99. Leon szándékosan ellopott bizonyos diplomáciai iratokat, hogy félrevezesse ellenfeleit.

¹²³ 2. k. 103–104. Eteleváry Madelaine hercegasszony végrendeletében a zajnai Szent Erzsébet zárdának nagyobb összeget hagyott azzal a feltétellel, hogy a megürült fejedelemsnői állást az ő nevelt leánya, Livia foglalja el. De Livia a végrendelet róla szóló intézkedését nem fogadta el. „Nem érzek magamban sem képességet, sem elég erényt . . . Én nem akarok zárdaszűz lenni!”

¹²⁴ 2. k. 114–115. Rafaela közli Liviával, hogy a főúri társaság őt mint Eteleváry herceg jövőendő feleségét szívesen fogadja.

¹²⁵ 2. k. 35–36. Pompeia a diplomata-pálya veszélyeire inti Leont: „Olyan gyors benne az emelkedés, mint a léghajóval fel; de olyan

gyors benne a bukás, mint a léghajóból le. S az egyszer megbukott diplomata holt ember örök időkre.”

¹²⁶ 2. k. 27. Nornenstein Oktávián véleménye az alkotmányról.

¹²⁷ 2. k. 29–30. L. 14: 112. j.

¹²⁸ 2. k. 34. „... a magyar ember három dolgot nem szeret: angolul tanulni, külföldön utazni és levelet írni.” Leon – saját bevallása szerint – ennek a háromnak köszönheti karrierjét.

¹²⁹ 2. k. 154. Pompeia fogadja az estélyre belépő Leont.

¹³⁰ 2. k. 27. „Hát hiszen beszéljeteK, urak, amit akartok. Csináljatok parlamentet, kormányt, ahogy tetszik... Amikor arra kerül sor, hogy közbe kell vágni, akkor a katonai kormány adja ki a parancsot, s akinek az nem tetszik, annak a dolga a hallgatás.” Falbenheim tábornok politikájának végső erőssége: a katonai diktatúra.

¹³¹ 2. k. 27. Nornenstein mondja Falbenheimnak „Tudják is: de szeretnek úgy tenni, mintha nem tudnák, s megorrolnak érte, ha ezt valaki fennhangon felfedezi többek jelenlétében.” Azt ti., hogy a katonai kormány az előbbvaló.

¹³² 2. k. 180. „De hogy fogja azt Livia megtudni? [hogy Leon hazajött]... Hol keresse az eltűntnek legelső nyomait?” Leon szeretné Liviát nőül venni s vele csendesen élni kis gazdaságában.

¹³³ 2. k. 135–136. Leon feleli Vicomte de Brancardier francia diplomatának arra a kérdésre, hogyan jutott eszünkbe Liszt Ferencnek ezüst kardot ajándékozni. „No mert egy ezüst zongora tetemesen többbe került volna.”

¹³⁴ 2. k. 131. Oktávián fejedelem panasolja Falbenheim altábornagynak.

¹³⁵ 2. k. 26. „Furcsa játékot játszottak az urak. Európának csináltak új térképet. Lehet játék, lehet komoly világváltozás.” Ülés az etelvári hercegi palotában.

¹³⁶ 2. k. 120–121. „Magasabb állami tekintetek kényszerítenek a fiam, Nornenstein Pratz Alienor tervezett egybekelési szándékát Etelváry Rafaela hercegnővel megmásítani...” Oktávián fejedelem lemondó levele Etelváry hercegnek.

¹³⁷ 2. k. 129. Oktávián fejedelem megokolja, miért nem veheti el Alienor Pompeia bárónőt.

¹³⁸ 2. k. 193. Leon rajtakapja Tukmányit, hogy szemenként szedegeti ki terméséből a nagyobb búzaszemeket s azokat küldi a bécsi világtárlatra.

¹³⁹ 2. k. 210. Leon, míg a „vadon”-ban tartózkodott, a világeseményekről nem tudott semmit. Arról is, hogy küldetését „a legjobbban hajtotta végre”, a vas kakadutól értesült.

¹⁴⁰ 2. k. 211. „De valamennyi ötleted között legremekebb, legge-

niálisabb volt — hirtelen eltávozásod Párizsból.” A vas kakadu dícséri Leont.

¹⁴¹ 2. k. 103. Etelváry Madelaine hercegasszony végrendeletéből.

¹⁴² 2. k. 234. „Leon egyedül lehetett, mikor azt végigolvasá. Az fráson mindjárt megismerte Rafaela vonásait.”

¹⁴³ 2. k. 267. „A herceg szeretett engem, s leánya azt hiszi, hogy ezt lehet örökölni is.” Leon mondja Rafaeláról a vas kakadunak, a noteszben Rafaela maga Leonnak.

¹⁴⁴ 2. k. 58. „Alienor érzékeny szívű volt . . . , amint a ravatalhoz ért, kitörtek az ő könnyei is.” Alienor sír Etelváry hercegasszony ravatalánál.

¹⁴⁵ 2. k. 28—31. Oktávián fejedelem lefekvés előtt komornyikjával, Vendelinnel beszélget. Elpanaszolja neki, hogy mindenkiben csalódott, csak ő maradt hű hozzá. L. még 14:112. j.

¹⁴⁶ 2. k. 88. „Vendelin! Tudsz-e te lopni?” Ezt a különös kérdést Oktávián fejedelem intézte komornyikjához. Vendelinnel Leon táskájából kellett kivennie egy hivatalos pecséttel lezárt levelet.

¹⁴⁷ 2. k. 76. „Az a sürgöny, amit most visczsz, éppen arra való, hogy ellopják. Azokat bolonddá tenni való, akik vadásznak rá . . . Ez a sürgöny . . . áltudósítás. Ezt te elő se add azoknak, akikhez küldve vagy, még ha el sem lopják is tőled. Élőszóval mondd el, amit tudatnod kell. Hogy mit kell tudatnod; azt kérdezd a saját szivedtől és fejedtől.” A vas kakadu Leonnak adott szóbeli utasítása. A 15. v. utolsó sora ugyanerről: 2. k. 89. A Leon táskájából kilopott levelet Vendelin, Oktávián fejedelem komornyikja nyitja fel.

¹⁴⁸ L. 12 : 21. r. 106. Továbbá 14 : 27 r., 16 : 46. r. 54. és 19 : 12. v.

¹⁴⁹ *Indltványok a Katona-szobor kijavítására.* Ü 1858. aug. 21. I. sz. 7. L. 3: 63. j.

¹⁵⁰ *Az élet komédiásai* folyt. köv. 2. k. 136. „Mcgvannak még azok a régi harcos osztályok: gouillachok [gulyások], a chiquauchok [csikósok] és a cannasseok [kanászok], akik fejszékjükkal, mint a bumeráanggal úgy tudnak hajítani?” Vicomte de Brancardier kérdezi Leontól.

¹⁵¹ 2. k. 133. „A tavaszi meleg éjszakák reggelig forrongásban tartották a bulvárokat. Ma Bonaparte Péter [1815—1881, Napóleon öccsének, Luciennek a fia] peréről vitatkoztak, mely akkor folyt le a toursi törvényszék előtt [Agyonlőtt egy újságíró. A törvényszék megállapítása szerint önvédelemből követte el, ennek következtében felmentették.], s egy hétre az ökümeni zsinat [egyetemes zsinat] és a Daru gróf [1807—1890, francia külügyminiszter] jegyzéke fölötti lármat háttérbe szorította.”

¹⁵² 2. k. 133. „Az is egy jelensége volt a kornak, hogy egy császári herceg (Bonaparte Péter) tanukat esket sorba annak bebizonyítására, hogy ő kapott egy pofont, s egy republikánus vezér minden ékeszólását elővette annak eltagadására, hogy ilyesmi adva lett volna annak . . .”

¹⁵³ 2. k. 133. „ . . . következett a nagy „tömegjáték’ a plebiszcitummal [népszavazással], senatus consultummal [szenátusi határozattal], baloldali manifesztummal [felhívással].” Párizs az 1870–71-i francia–porosz háború kitörése előtt.

¹⁵⁴ 2. k. 133. L. 14 : 151. j.

¹⁵⁵ 2. k. 133. „Fogtak egy összeesküvőt, aki robbanó gránátokkal akarta a császárt megölni a longchamps-i löverseny alkalmával.” Párizs az 1870–71-i francia–porosz háború kitörése előtt.

¹⁵⁶ 2. k. 134. „De összeesküvést néplázadás nélkül vaudeville — = ének- és táncszámokkal teletűzdelt kisebb színdarab] író nem csinál. Erről is gondoskodva lett. Egyik nap a Faubourg du Temple-ban döntöttek fel két omnibuszt barikádépítéshez; másik nap a rue St.-Martin-nen állt elő egy ouvrier [munkás] s a revolverét kilövéldözte a levegőbe, sőt a chateau d’Eau mellett több ablakot be is vertek . . .” Párizs az 1870–71-i francia–porosz háború kitörésekor.

¹⁵⁷ 2. k. 133. A súlyos politikai helyzetben sor kerül a császár politikai betegségére is, hogy a kedélyeket nyugtassák.

¹⁵⁸ 2. k. 134. „Általános volt az a közvélemény, hogy a császárság kénytelen háborút kezdeni, hogy a belforrongást lecsillapítsa. A nyughatatlan kedélyek szabadságvágyát csak egy népszerű hadjárat csendesítheti le, melynek csatakiáltása alatt . . . az orleansok petíciói, a börze lamentója [panasza, síránkozása] a Szent Gotthárd-vasút miatt, sőt még a püspöki kar enciklikája [körlevele] is mind egy általános lelkesedésben fognak egyesülni.”

¹⁵⁹ 2. k. 134. L. 14 : 158. j.

¹⁶⁰ 2. k. 146. „A parlamentben kezdték a prágai békekötés teljesítését sürgetni.”

¹⁶¹ 2. k. 147. „A spanyol küldöttség megjelent Párizsban, melynek onnan hivatása volt Berlinbe: a spanyol koronát felajánlani Hohenzollern hercegnek.”

¹⁶² 2. k. 147. L. 14 : 161. j.

¹⁶³ 2. k. 148. „[1870] Július hatodikán az igazságügyminiszter estélyén azt mondá a külügyminiszter [Ollivier], hogy „nagy nyereség volt az összes pártoknak egyesülése a Hohenzollern herceg trónjelöltsége ellen.”

¹⁶⁴ 2. k. 148. „Másnap a lapok Bonaparte Napoleon Lajost Emsbe utaztatták egy európai békekongresszus ajánlatával.”

¹⁶⁵ 2. k. 163. „[1870] július 9-én a francia hadügyminiszter [Leboeuf Edmond, 1809–1888] kinyilatkoztató a kamarák előtt, hogy a hadsereg csatatéren áll. Tizedikén gyorsfutár küldetett a nagykövethez [Benedetti Vincent gr. 1817–1900] Wildbadba határozott utasításokkal”.

¹⁶⁶ 2. k. 163. [1870. júl.] „tizenegyedikén kimondatott, hogy Metz-nél tábornokot összevonni.”

¹⁶⁷ 2. k. 149. „Leon ott volt a külügyminiszternek [Ollivier Émile, 1825–1913] azon estélyén, melyen e nevezetes államférfi (kinek neve olajfát jelent) egy ellenzéki képviselőnek amaz emlékezetes szavakat mondá: A császár térden áll . . .”

¹⁶⁸ 2. k. 151. „A szent liga szolgálatában álló bajor lapok erősen fújták a tárogatót, fenyegetve Poroszországot, hogy nem mennek vele, ha Franciaországgal háborúba keveredik.”

¹⁶⁹ 2. k. 163. „[1870. júl.] Tizenegyedikén a porosz király azt izente a francia követnek, hogy „nincs több mondanivalója.”

¹⁷⁰ 2. k. 163. „[1870. júl.] Tizenharmadikán nagy munkástömeg tartott meetinget [gyűlés] Párizsban – a béke érdekében, s elhatározá a kormányt felkérni, hogy ne kezdjen háborút.”

¹⁷¹ 2. k. 146. „Grammont herceg [1819–1880, francia diplomata] megérkezett Bécsből . . . ugyan mindjárt nyomába jött az a repülő mondat, amit a berlini ‚vas ember‘ [Bismarck] bocsátott világba; Grammont herceg köztudomásra oly erős ember, hogy a két ujjja között egy Napoleont [ti. aranyat] ketté tud törni; vigyázzon, hogy az erős kezével azt a másik Napoleont is össze ne törje!”

¹⁷² 2. k. 164. „Tizenötödikén [1870] megizenték neki [a porosz királynak] a háborút.”

¹⁷³ 2. k. 164. „[1870. júl.] Tizenhatodikán a törvényhozók megszavazták a hadihitelt és a hadsereg mozgóvátételét kétszáznegyven szóval ‚egy‘ ellen.”

¹⁷⁴ 2. k. 169-től Leon szentilonai birtokán tett látogatását beszéli el az író, ahol a Seregély-család veszi körül meleg otthonossággal a hazatért gazdát. L. még 2. k. 169. „Itt már nem folytatja a szundikálást Leon: ez már ‚otthona‘ volt.”

¹⁷⁶ 2. k. 169–170. Leon birtokának leírása.

¹⁷⁶ 2. k. 177–178. „Leon azt mondta, hogy megjárja az erdőt. Komája figyelmezteté, hogy a cserkészéshez vigye magával a kopót. De Leon ellenkezőleg azt hagyta, hogy a vadászkutyát zárják el . . . rőt vadra e hóban nem szabad vadászni, a puskát csak azért viszi magával, hogy véletlenül medvére is bukkanhat.”

¹⁷⁷ 2. k. 176–177. Leon Seregély család körében.

¹⁷⁸ 2. k. 186. Leon diplomáciai küldetése végrehajtására felvett

nagyobb összegnek csak a felét költötte el, felét vissza kellett fizetnie. Hogy ezt megtehesse, eladta apai birtokát.

¹⁷⁹ 2. k. 178–179. „Az erdők mélyében volt egy ismerős hely, amit „Monostor”-nak hittak. Ez volt Leon gyermekkori kedvenc tanyája . . . a régi hársfák számlálják az éveket elültetőik halála után. Most éppen teljes virágzásban vannak . . . Lombjaik sátora zeng a méhdöngéstől. Azok a te méheid, Leon! milyen messze eljárnak, hogy hazahordják számodra a mézet!”

¹⁸⁰ 2. k. 179. „Valaki azt mondta neki [Leonnak] egyszer: „a megbukott diplomata megholt ember!”

¹⁸¹ 2. k. 186–197. Fejezetcím. Az Isten szolgája Timót, az etelvári prépost, az istentagadó pedig Tukmányi, a vad palatinus. Ők vezetik Leont Livia nyomára.

¹⁸² 2. k. 187. Leon gyónja lelki atyjának, Timót prépostnak: „Gyónni jövök, atyám. Nagy bűnöm van. Én megöltem egy leányt. Megöltem az én szegény kis Liviátam.” L. a 14:181. j.

¹⁸³ 2. k. 193. L. a 14 : 138. j.

¹⁸⁴ 2. k. 193–194. Tukmányi kitalálja, hogy Leon Liviát nyomozza, azért jött hozzá.

¹⁸⁵ 2. k. 188. „Ha vétek az, amit valaki meggyónt ... az igenis titok; de ő erényét gyónta meg.” Leon érvel így. Timót prépost ui. — hivatkozván a gyónás titkára — semmit sem hajlandó Liviáról mondani.

¹⁸⁶ 2. k. 198–199. L. 14 : 114. j.

¹⁸⁷ 2. k. 201–202. „Madame Corysande! Én most olyan kedvemben vagyok, hogy ha megharagítanak, nem kímélem a bölcsőben fekvő csecsemőt sem! Ha ön nekem meg nem mondja, hol lakik, s oda nem enged menni, én fogom önnek a Pamináját, s behajítom a Dúnába.” Leon fenyegetőzik. Liviát keresi.

¹⁸⁸ 2. k. 203. Madame Corysande figyelmezteti erre Leont.

¹⁸⁹ 2. k. 203. Leonnak a herceg jótevője, nem kívánhatja halálát azért, hogy utána elvehesse Liviát.

¹⁹⁰ 2. k. 201, 206. Livia megközelíthetetlen jelleme.

¹⁹¹ 2. k. 269. „Ha már csakugyan világtörténeti nevezetességgé kell lennem, Ankhizészt válasszam-e mintaképpül, aki arról lett historikussá, hogy fiatal korában egy szerenőt szeretett s vénségében nem bírta a lábait?” Leon önmagát gúnyolja. Ankhizész az Aeneis egyik szereplője, Aeneas atyja.

¹⁹² 2. k. 206–217. Fejezetcím. Leon megtudja a vas kakadutól, hogy míg otthon járt, minden jóra fordult. Nem „megholt ember” többé, hanem „bolond szerencsé”-je volt, az elismerés legmagasabb fokára emelkedett. Egy levélborítékot is kapott tőle, benne Livia lakáscímét. L. még a 14 : 139. j.

¹⁹³ 2. k. 217–227. Fejezetcím. Amilyen sebességgel diplomáciai futárok tudnak vágatni, olyan gyorsan sietett Leon a Seregély-családot értesíteni, hogy Szent-Ilona újra az övé. Ott aztán szomorúan értesült, hogy nincs többé „seregélyfészek”: mind a kilenc gyermek meghalt vörhenyben. Niobe a görög hitrege egyik tragikus alakja, aki elveszti gyermekeit, mert dicsekedett velük. Apolló és Artemis sorra lenyilazzák valamennyit. Jókai Seregélynét hasonlítja Niobéhoz.

¹⁹⁴ 2. k. 233–246. Fejezetcím. A vas kakadu fekete pecsétes levelet kézbesít Leonnak: Helgolandból érkezett. Etelvály herceg koporsóját Leon kíséri haza Etelvárra. Livia Rafaelának nem gyászfátyolt, hanem menyasszonyi fátyolt híméz.

¹⁹⁶ 2. k. 231. Etelvály herceg utolsó levelében politikai végrendeletét közli Leonnal.

¹⁹⁶ 2. k. 231. Etelvály herceg utolsó levelében Leonnak hagyja leányát és birtokát.

¹⁹⁷ 2. k. 230–231. Levél Leonnak: Etelvály herceg diktálja, Rafaela írja.

¹⁹⁸ 2. k. 231. „Sötétség fogadna a túlvilágon, ha azt kellene hinnem, hogy mindkét kincsem rossz kezekre száll majd . . . Te értetted meg küldetésemet.” Etelvály herceg utolsó levele Leonnak.

¹⁹⁹ 2. k. 269. „Mennyi gúnyt üztünk az olyan tekintetes urból, aki nőül vett egy méltóságos asszonyt, s aztán, hogy ne legyen közöttük olyan nagy a distancia, a férjet elkezdték azontúl nagyságosnak címezni; ez volt a zsámoly, amire felállt, hogy megcsókolhassa a feleségét.” Leon önmagát gúnyolja.

²⁰⁰ 2. k. 282–287. Fejezetcím. Nornenstein Alienort jelzi. Felesége, Falbenheim Pompeia a németek által körülvárt Párizsban rekedt.

²⁰¹ 2. k. 282. „Tehát az én Achillesem csakugyan nem kapott a kard után!” Oktávián fejedelem állapítja meg fiáról.

²⁰² 2. k. 317. Oktávián fejedelemnek fia levelére írt válaszában van „. . . példálózás Pompeia kártyasziluettheire, amikről mindenki tudott, csak Alicinor nem.” L. még a 14:221. j.

²⁰³ 2. k. 247–266. Leon engedelmesen teljesítette Etelvály herceg végső kívánságát: hazaszállíttatta a főúr koporsóját, s a hosszú úton lovagias védője és figyelmes utitársa volt leányának.

²⁰⁴ 2. k. 228. A Metz körüli harcok színterének közelebbi megjelölései a porosz–francia háborúban.

²⁰⁵ 2. k. 250. Rafaela kérte Leont, hogy ne nevezze hercegnőnek. Atyja elkészítette ugyan ez iránt való folyamodását, „de az utolsó napokban megsemmisítette azt: nem adta be, s én ezentúl „csak” grófnő vagyok.”

²⁰⁶ 2. k. 258–260. A franciák Etelvály herceg ölöm koporsóját

hadi dugárának minősítették. Leon csak úgy tudta volna az elkobzástól megmenteni, ha becsületszávára fogadja, hogy az a halott, aki a koporsóban nyugszik, az ő atyja. Leon helyett Rafaela adja becsületszavát.

²⁰⁷ 2. k. 264–265. A német határon a német vámfelügyelő vonta felelősségre Leont az ólomkoporsóért. Leon azzal az engedéllyel igazolta magát, amelyet az előző éjjel szerzett Berlinben a hadügy-minisztériumtól.

²⁰⁸ 2. k. 266–273. Fejezetcím. Leon megtudja a vas kakadutól, hogy Etlváry herceg örökébe főispánnak nevezik ki, gazdag lesz anélkül, hogy neve előfordulna a herceg végrendeletében, és Rafaela őt régóta önmagáért szereti. Feljutott a „gula magasá”-ra.

²⁰⁹ 2. k. 302; 311–312. Leon harmincadik születésnapján levelet kapott, benne vékony platina gyűrű, Livia jegygyűrűje e sorok kíséretében: „,Légy áldva, légy boldog örökre!’ . . .”

²¹⁰ 2. k. 303. Kadártay alispán szónoklatával adják át Leonnak a megye ajándékát: egy díszalbumot.

²¹¹ 2. k. 304. „A hajdani írókollegák, a jó kenyerezársak jöttek el, hogy őt üdvözöljék.”

²¹² 2. k. 301. Magyar, porosz és olasz érdemrendeket kap Leon születésnapjára meglepetésül.

²¹³ 2. k. 307. A geztleniek és a bátokiak küldöttsége albumot hoz Leonnak. „E furcsa albumot kétszáz gyermek írta; olyan gyermekek . . . kiket a menházakban, midőn azok házasságot alapítottak, mind emberré neveltek föl.”

²¹⁴ 2. k. 310–311. Tukmányi Rákhel a vadaskerti kocsmáros leánya az etlvári követválasztás zászlójának himnuszmintáját készítette. A zászlót a hercegasszony ajándékozta Leonnak. L. még 14 : 62. és 14 : 108. j.

²¹⁵ 2. k. 312–313. Az etlvári prépost Rafaela aranszegélyű levelével kedveskedik Leonnak.

²¹⁶ 2. k. 308. „Normenstein Alienortól érkezik egy doboz egy levélke kíséretében: „Légy üdvöz! Élj sokáig: örök híved Alienor.’ A doboz egy japáni porcelán szobrocskát tartalmaz . . . amit akkor szoktak küldeni az ismerősöknek, midőn azok házasságot készítenek.”

²¹⁷ 2. k. 308–309. Seregély is köszöntötte Leont. „Elhozta Leonnak az ősi házban ott feledett ifjúkori tollrajzait.”

²¹⁸ 2. k. 305–306. „Dumka úr vezette be számos uradalmak tisztikarának küldöttségét” Leon ünneplésekor.

²¹⁹ 2. k. 313. L. 215. j.

²²⁰ 2. k. 316–318. Fejezetcím. „Sokáig próbálgatták megoldani a talányt, mely Leon eltűnését fedezte. Mindenki más magyarázatot

adott neki . . . Csak hárman voltak, akiknek sejtelmük volt a valóról. Az egyik Rafaela hercegnő. A másik madame Corysande. A harmadik a vas kakadu.”

²²¹ 2. k. 317. Alienor Párizsból értesíti atyját, hogy Pompeia mégis csak angyal! Az újszülöttet Oktáviánnak keresztelik nagyapja tiszteletére. „Amire Oktávián fejedelem emez ismeretes mondatot válaszolta: „A hajó útját a tengeren, a madár röptét a levegőben, és a többit és a többit ki ismerhetné fel.”

²²² 2. k. 321. Frohman tanár szerkesztette porosz útleírás Japánról. L. még 14 : 115. j.

²²³ 2. k. 322 „A Mynheer [uram] nyári laka egy pompás völgyben fekszik, a két hegyoldal közül az északit örökzöld japáni cédrusok és tiszafák fedik, a déli nagylevelű fejedelmi pawlownia erdőket mutat, miket datolyapálmák sorai szegélyeznek.” L. még a 14 : 115. j.

²²⁴ 2. k. 322. Frohman japáni élményeiből: „A kedves háziasszony megmutogatta nekem szobakertjét: azokat a csodálatos japáni műkertecskéket, ahol egy arasznyi magas skatulyában eleven fenyőfák, cseresznyefák zöldülnek, virágoznak és még gyümölcsöt is teremnek akkorákat, mint egy mustármag . . .” L. még a 14 : 115. és 222. j.

²²⁵ Forrása: André (Saint) c. novella a D. d. l. i. k. 154—158. Innen a lap aljáig, majd a 28. versón és 29. rectón a D. d. l.-ből válogatott témák sora olvasható. A följegyzések utáni számok a forrás pontos helyét jelzik, mégpedig úgy, hogy az utolsó számjegy a kötet-számot, az előtte levő számjegyek pedig a lapszámot jelentik. Itt pl. 1581 = 1. k. 158.

²²⁶ Forrása Amans c. novella a D. d. l. i. k. 136—137. L. 8: 2. v. 29.

²²⁷ Forrása: Alphabet c. cikk a D. d. l. i. k. 117—118. L. 8: 3. r. 31.

²²⁸ Forrása: Anglais c. novella a D. d. l. i. k. 172—175. L. 8: 3. r. 34. és 14: 29. r. (Angol leány).

²²⁹ Forrása: Apollonides c. novella a D. d. l. i. k. 208—210. Darius nőtestvérét, Amythist nem tudja meggyógyítani a Kos szigetéről származott híres orvos: Apollonides, ezért szörnyű halállal lakol. L. 8: 3. r. 36. és 14: 29. r. (Amythis).

²³⁰ Forrása: Barac Hageb c. novella a D. d. l. i. k. 300. L. a 14: 8. j.

²³¹ Forrása: Bec (du) c. novella a D. d. l. i. k. 349—350. Charles du Bec admirális és fia, Philippe du Bec vannes-i püspök furcsa találkozására a hosszú tengerentúli távollét után. L. még a 8: 3. r. 41.

²³² Forrása: Bonzes c. novella a D. d. l. i. k. 422—424. A lélek-vándorlás hitére alapított történet a szerelmét előlelete emlékével érvényesíteni akaró boncrról, akinek már meg volt ígérve a leány előző életében. L. még a 8: 3. v. 50.

²³³ Forrása: Caligula c. novella a D. d. l. 1. k. 528–529. L. a 14 : 9. j.

²³⁴ Forrása: Caraffa c. novella a D. d. l. 1. k. 558–559. L. még a 8 : 4. r. 58.

²³⁵ Forrása: Doucin c. novella a D. d. l. 2. k. 332. L. még a 8 : 4. v. 74.

²³⁶ Forrása: Porte (M. de la) c. novella a D. d. l. 5. k. 77–78. Kikapós asszony, Porte úr neje a szó latin megfelelője: Janua asszony néven szerepel a társaságban. A férj nem is sejtji, hogy a Madame Janua csípős kalandjainak hőse saját neje. (Porte = ianua = ajtó.)

²³⁷ Forrása: Miguez c. novella a D. d. l. 4. k. 264–265. L. még a 8 : 9. r. 154, 14 : 29. r. és 61. r.

²³⁸ Forrása: Nevisan c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 368–369. L. a 8 : 9. v. 164., 12 : 46. v., 14 : 1. r.

²³⁹ L. a 12. : 21. r. 106. Továbbá 14 : 16. v., 16 : 46. r. 54. és 19 : 12. v.

²⁴⁰ *Adomák*. 4. Ü 1867. febr. 9. 6. sz. 47.

A gazdag, de már kissé koros Kompolti kisasszony éppen drágaságait tartalmazó ládáján ült, amikor X ezredes megkérte a kezét. Odaszólt ládájának: „Láda! Kérnek! Jössz-e?” Az ezredes sietve odébb állt. Erre a motívumra épült fel a „Láda! Kérnek! Jössz-e” c. elbeszélés. L. *Még egy csokrot* 80.

²⁴¹ *Megtörtént regék. Hajdan, most és valaha!* 257–258. „Egyszer rossz hírbe is jött a Svábhegy. Elhíresült, hogy medve jár az erdőben.” Réthy Mihály medvebőrbe öltözött, hogy elriassa a gombázó Bogrnár karmestert (Bognár Ignác).

²⁴² Lügewakker az Ü egyik kitalált állandó szereplője, tréfáit osztrák szemmel látott magyar furcsaságok alkotják. Neve is tréfás: hazudj bátran!

²⁴³ *Megtörtént regék. Hajdan, most és valaha. 1. Az emberkerülő kanyarja.* 248. „Virtus semper diligenda. (Az erényt mindig szeressük.)” A Svábhegy 1848-i állapotának leírásában idézi Jókai e mondást, mint egy világkerülő ügyvéd kerti háza előtti obeliszk feliratát. „Az erényt mindig szeretni kell” alakban pedig novella címe a *Van még új a nap alatt* c. kötetben. HhM 1. k. 3–19. L. még 24 : 133/a.

²⁴⁴ Felhasználta a verset kevés változtatással: *Van még új a nap alatt. Ne nyílj hozzám.* 263. Az első két sor így alakult:

„Nézz tükörbe s mindjárt léseen
Szemed előtt rózsza készen.”

²⁴⁵ Forrása: Jeanne c. novella a D. d. l. 3. k. 379–381. L. a 14 : 15. j.

²⁴⁶ Forrása: Jéhanguir c. novella a D. d. l. 381—382. L. 8 : 12. r. 221. Feldolgozva a *Szerelem bolondjai* 3—4.

²⁴⁷ Forrása: Ladislas c. elbeszélés a D. d. l. 3. k. 437—438. I. Ulászló magyar király nevéhez fűzött novella, melynek hősnője a Perouze orvos leánya, a király szeretője atyjától kapott méreggel megöli a királyt s magát is. L. még 8 : 12. r. 226.

²⁴⁸ L. a 14 : 247. j.

²⁴⁹ Forrása: Abdérame III. c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 29. L. 8 : 2. v. 20., 14 : 60. v. és 24 : 19. r.

²⁵⁰ Forrása: Aben—Humeia c. novella a D. d. l. 1. k. 34—36. Egyszerű spanyol nemes létére (Ferdinand de Valva) vitézségével és eszével királyságot szerző Aben Humeia szerelmi tragédiája, koronáját és életét veszti a szerelem miatt.

²⁵¹ Forrása: Agathe (Sainte) c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 71.

A szent életű Agathét Quintien kormányzó elutasított imádoója: Aphronoise biztatására halálra kínoztatja, mert nem enged szerelmi ostromának. Feldolgozva a *Rendkívüli nők c. elb. Megtörtént regék* 243—246.

²⁵² L. a 14 : 251. j.

²⁵³ Forrása: Agnes Sorel c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 72—78. VII. Károly francia uralkodó szerelmese, Sorel Ágnes az udvari asztrologussal mondat jövendőt.

²⁵⁴ Forrása: Agnius c. novella a D. d. l. 1. k. 78—79. L. a 14 : 4. j.

²⁵⁵ Forrása: Albohacen c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 88—91. A szép Zoraia ráveszi a mór Albohacent, másképpen Muley Husszein granadai emirt, hogy saját gyermekeit megölje. L. még 8 : 2. v. is. Említve: *Fekete gyémántok* 53. L. a 8 : 3. j.

²⁵⁶ Forrása: Amalon c. novella a D. d. l. 1. k. 128—130. L. a 14 : 7. j.

²⁵⁷ Forrása: Barac Hageb c. novella a D. d. l. 1. k. 300. L. a 14 : 8. j.

²⁵⁸ Forrása: Thimocléa c. elbeszélés a D. d. l. 5. k. 352—353. L. a 14 : 13. j.

²⁵⁹ Forrása: Henri IV. c. elbeszélés a D. d. l. 3. k. 272—274. IV. Henriket, aki nejétől, Bertától el akar válni, s ezért kompromittálni szeretné, egy gavallérral légyottra csábítja, de ott neje cselédei őt magát verik el alaposan. L. még a 8 : 52. r., 12 : 46. v. is.

²⁶⁰ Forrása: Astorgas c. novella a D. d. l. 1. k. 252. L. még a 8 : 5. r. 78. Feldolgozva: *Fekete gyémántok* 53.

²⁶¹ Forrása: Semiramis c. elbeszélés a D. d. l. 5. k. 267—269. L. 8 : 5. v. 99. és 12 : 46. v.

²⁶² L. a 14 : 13. j.

²⁶³ Forrása: Miguez c. novella a D. d. l. 4. k. 264—265. L. a 14 : 237. j.

²⁶⁴ Forrása: Moavic Ier c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 273—275. L. 8 : 9. r. 156. és 14 : 64. r.

²⁶⁵ Forrása: Nymphaeus c. novella a D. d. l. 4. k. 389—390. L. a 8 : 9. v. 166.

²⁶⁶ Forrása: Amurath I. c. novella a D. d. l. 1. k. 145—146.

Murád török szultán és Uros szerb király leányának, Craide-nak szerelmi története az 1878. évi török—szerb háború hátterében. Földolgozva: Xara c. novellában Igazmondó 1878. évf.

²⁶⁷ Forrása: Amyntas c. novella a D. d. l. 1. k. 146—147. Amyntas macedon király hívei felkoncolják a hatalmas Darius gőgös követeit. Az őket megbosszulni akaró perzsa uralkodó seregét úgy teszik ártalmatlanná, hogy a király leánya férjhez megy a perzsa vezérhez.

²⁶⁸ Forrása: Ancourt (d') c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 149—150. Florent Carton Ancourt földesura Therese le Noir színésznő iránt érzett szerelme által lesz színművésszé és XIV. Lajos francia király által is megbecsült drámaíróvá.

²⁶⁹ Forrása: Anglaise c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 180. Két mese szerepel e címen. Egyik egy fiatal inassal megszökött és a Press-Gangs által elfogott angol nőről szól, a másik egy hűtlen asszonyról, aki halálos ágyán bevallja férjének, hogy megcsalta, férje azt válaszolja, hogy ő pedig megmérgezte.

²⁷⁰ Forrása: Anileus c. novella a D. d. l. 1. k. 181—182. Két testvér, Anileus és Asineus sikere a partusok elleni háborúban és bukásuk a partus nő miatt.

²⁷¹ Forrása: Antiochus I. c. novella a D. d. l. 1. k. 186. Stratonice, második nejét Seleucos Nicator átengedi fiának, aki már-már búskomor lesz a szép nő iránti szerelmi sóvárgásában.

²⁷² Forrása: Artémise II. c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 236—238. Xerxes perzsa király görög hadjáratában mint szövetséges szerepel az egyik Artemisia, II. Lydamis leánya, káriai királynő, akire a görögök 1000 drachma vérdíjat tűznek ki. A másik Artemisia Mausolos káriai uralkodó neje, aki férje iránti szeretetből emelteti Scopással az első mauzoleumot, azaz síremléket. Innen az elnevezés.

²⁷³ L. a 14 : 271. j.

²⁷⁴ Forrása: Aveugles c. elbeszélés a D. d. l. 1. k. 266. Japáni vezér vesztes csata után kitépi szemeit szegyenében és bánatában. A japán vakok egyesülete tőle származtatja eredetét.

²⁷⁵ Forrása: Carneade c. elbeszélés a D. d. l. 2. k. 12—13. A görög filozófus, Carneades kedvesét elhódítja tanítványa, Mentor.

²⁷⁶ *Úti táskából.* Ű 1878. szept. 9. 37. sz. 433. A vers egyezik a notesz följegyzésével, csak a 6. sor tér el így: „Akkor küldje vissza” (c helyett: „Mért nem küldi vissza). D...i vesztt fogadását: 12

üveg pezsgőt e sorok kíséretében küldte valamelyik báró Bornemisszának.

²⁷⁷ *Uti táskából. Irja Jókai Mór. Ü 1876. szept. 9. 37. sz. 433.* „A tordai bortermő hegyeket a leleményes néppóézis ilyen diák-magyar versekkel tisztelé meg:

- „– Vinum de Harasztos;
Egy kicsit parasztos.
- Vinum de Bágyon,
Isten megáldjon.
- Vinum de Kercsed
Pincédbe rejtse.
- Vinum de Mészke
Ússe a ménké.”

²⁷⁸ Itt kezdődik az 1876. évi erdélyi–szatmármegyei utazás benyomásainak megörökítése. Az *Egy az Isten* c. regényében dolgozta fel az író tapasztalatait, sőt úgy tűnik, hogy tervszerűen kutatta fel a regény színteréül választott vidékeket, főleg Torockót és környékét.

Egy az Isten 2. k. 2. „... az ott a Mezőségbánya; ez a Prudentia, ott következnek a Washington;... ezek itt a mi hámoraink és bánnyáink...” Barnabás bátya Torockó hámorait mutatja Blankának. A következő jegyzetek a 300-ig ugyanennek a regénynek részleteire vonatkoznak. Utalásnál csak k.- és lapszámot adunk a cím ismétlése nélkül.

²⁷⁹ L. a. 14 : 278. j.

²⁸⁰ 2. k. 2. L. a. 14 : 278. j.

²⁸¹ 2. k. 77–78. „Valóban, akik látták a kor legnagyobb művészeit... zavarban lehetnek, hogy melyiket tartsák nagyobbak. De ha meglátták Lányi cigányt Torockón, annak kellett a pálmát nyújtaniok.”

²⁸² Jókai torockói látogatásakor ismerkedett meg a Zsakó-családdal. Zsakó István törvényszéki bíró üdvözölte a Torockóra érkező író, akinek alkalma volt találkozni idősb Zsakó Istvánnal is, akinek 1848-ban vállalt nagyszerű missziója Adorján Manassé alakjában, az ő hősies magatartásában költői alakítást kapott. Írásos följegyzések által igazolt családi hagyomány szerint id. Zsakó István, a városka bírója egyedül ment át tárgyalni a túlnyomó erőt képező románság vezetőivel Torockószentgyörgyre, s bölcsességével, tájékozottságával és higgadt mértéktartásával sikerült is megmenteni a város lakosságát a halálos veszedelemtől. Hogy önállóan irányította To-

rockó sorsát 1848-ban, azt bizonyítják az ő címére annak idején Kemény Farkas, Móga őrnagy és Prodan Próbiusz pópa aláírásával küldött iratok, melyeket a család máig megőrzött.

Jókai a kapott történeti anyagot szabadon alakította, de felfogása megfelel az 1848-ban torockói bíróságot viselt Zsakó István gondolkodásának, eljárásának. Nem lehet azonosítani Adorján Manassé alakját Zsakó Istvánnal, s nem is élt olyan Adorján család Torockón, akiről mintáját vehette volna. A hős alakja az író alkotása, de Zsakó István történeti tette jelentős adalékokkal szolgált a regényhős kiformálásához, nemcsak városa megszabadításához.

Jókai a regényben is említi a család nevét. Így a 2. k. 90. l. arról van szó, hogy végszükség esetén Zsakó István uram lesz a nemzetőrség parancsnoka. Valóban nemzetőrszázados is volt, amit azonban a románok előtt nem hangoztattak. Továbbá: *Egy az Isten* 2. k. 21–22.

(L. a kérdéshez: Tabéry Géza—Incze Ernő: *Jókai Erdélyben*, Nagyvárad, 1925; Borbély István: *Torockó története 1848–49-ben*. Ellenzék, 1908. Váradi Károly, Jókai utitársának, kalauzájának beszámoló cikkei a Magyar Polgár c. napilap 1876. évf. A család e jegyzet készítésekor még élő egyik tagja: dr. Zsakó István ny. főorvos szíves szóbeli közléseinek felhasználásával.)

²⁸³ 2. k. 150–151. „A torockói völgyben is vasat készítenek . . . Azért készítenek vasat, hogy kenyérük legyen. . . A torockói munkások pedig dolgoznak a tenyereik veritékével. . . a termésvasat most is a hátukon cepelik föl, . . . kohóikban most is a patak vize segíti a tüzet fújtatni saját maguktól kitalált malomforma gépezettel, s ami a kohóban megmarad tiszta vasnak, azt úgy hűják, hogy „kenyérvas”.’

²⁸⁴ 2. k. 150–151. L. 14 : 283. j.

²⁸⁵ 2. k. 151. „A torockói bányásznap . . . tizenkétezer darab ilyen kenyeret süttött ki. Minden „kenyér’ nyom egy mázsát; mázsája megért tizennyolc forintot. Nekik az gazdagság volt, éltek belőle.”

²⁸⁶ 1. k. 37; 2. k. 1–2. „ . . . a fönmaradt vassalakból mérföldekre elnyuló út van építve: igazi ‘vasút’. Ahol ez a fekete országút elkezdődik, az már Torockó emléke. . . A borévi hidon túl aztán már kezdődik a torockói útvonal merő vasból építve.”

²⁸⁷ 2. k. 4. „És viseletük oly sajátosságos, ami schol a világon nem található másutt. Az csak egy, a világtól elválva élő kis népecskének saját képzeletéből származhatott, aki kereste a festőt, az eszményi szepet, s csinált magának egy oly divatot, amit nem lehet utánozni.”

²⁸⁸ 1. k. 37. „Egyetlen jó barátjuk a patak, mely városuk [Torockó] piacán három sugárból ömlik elő, mint egy szökőkút, az siet segítőkükre a nehéz munkánál.”

²⁸⁹ 1. k. 35. „Annak a kis völgynek [Torockó] a népe tart egy gimnáziumot . . . és külön leánynevelődét. . . az úgynevezett alum-niumban a diákok egymás fölé épített nyoszolyákban hálnak. . .”

²⁹⁰ 2. k. 79–80. ” — eltáncolom kedvedért az igazi ,csiiri’ székely táncot.” Áron bátya eljárja Blankának a csüirdöngölőt.

²⁹¹ 2. k. 3. „De e kopár szirt lábánál, mint egy amfiteátrum páholy-sorai. . . emelkednek egymás fölé az emberkéz legszebb remekei: a csinált szántóföldek. Az ember földet csinál a kőből. Lépcsőzetes karzatokra vágta a sziklát, megtörte porrá, keverte kövérítő anyag-gal, s kényszerítette a követ átalakulni kenyérré.”

²⁹² 2. k. 19. L. 14 : 289. j.

²⁹³ 2. k. 19. „Azt mondják, hogy lakói valaha (ötszáz év előtt) németek voltak, eisenwürczeli települők; de most a legtisztább, a leg-hibátlanabb magyar nyelvet beszélik.”

²⁹⁴ 2. k. 23. „Az egyszerű ének után a lelkész . . . imájában megem-líti Jézust mint Istennek szereimes fiát, embereknek követendő mintaképét.” Istentisztelet a torockói unitárius templomban.

²⁹⁵ 2. k. 22–23. A nők ülésrendje a torockói unitárius templom-ban.

²⁹⁶ 2. k. 23. „Legelőbb eltávoznak az egyház vénei, a férfiak, akkor felkerekednek a házas nők, s azok mögött akkor egyszerre előtűnnek Torockó drága kincsei: az eddig rejtve volt hajadonok.” A kimenetel rendje a torockói unitárius templomból.

²⁹⁷ 2. k. 71–72. A torockói gazdák lakásai.

²⁹⁸ 1. k. 34. „E meztelen fehér szikla adja az egész völgynek azt a holdtájképi mélaságot. Székelykőnek híják. Valaha vár volt rajta, romjai most is láthatók, s benne magyar alvajda lakott. L. még a 14 : 291. J.

²⁹⁹ 2. k. 121. Diurbanut (Vajdár Benjámin) kereste itt Manassé.

A valóságban is járt Jókai Torockószentgyörgyön 1876. évi er-délyi útján. Ide Torockóról rándult át, s Tordára, onnan Kolozsvárra utazott. Kolozsvárról ment aztán Szatmárba, ahol Teleki Sándor vendége volt. L. 14 : 282.

³⁰⁰ 2. k. 6. „Magában a családban (Adorjánéknál) a legöregebb bátya cgész háza népével együtt vegetariánus. . . Vernezs uram. . . az igazi ortodox vegetariánus! Még a növényfélét is csak nyersen eszi, sohase megfőve vagy sütvé.” Egyszerű családi lakoma Adorjánéknál.

³⁰¹ 2. k. 131; 149. „A Székelykő tetején ma is láthatók még a szik-lába furt ágyuk, mikkél Áron bátya a nagy csatát megnyerte, s nagy ünnepélyek alkalmával hatalmasan ágyuznak belőlük.”

³⁰² 2. k. 151. L. a 14 : 283. j.

³⁰³ 2. k. 24–25. „A torockói férfi nem engedí asszonyát, leányát

durva munkába elegendni, nem küldi a mezőre dolgozni. Kiméli és örzi a napsugártól. A nő csak házi munkát végez.”

³⁰⁴ 2. k. 234. Jegyzetek. „A sziklába furt ágyukat magam is láttam, s azt a székely menyecskét is, aki megtette fogadásból, hogy mikor egy ilyen ágyut el akartak sütni a népiünnep alkalmából, egy laskanyujtó deszkát tett az ágyulyukra, s arra ráült, s úgy lövette fel magát a levegőbe. Semmi baja se történt.” L. még a 14 : 301. j. és *Ágyúból kilőtt menyecske*. Ü. 1876. okt. 14.

³⁰⁵ 1. k. 34. L. a 14:298. j.

³⁰⁶ *A kolozsvári nőegylet titkárai*. Ü 1872. aug. 6. 28. sz. 326. „Először volt Nagy Farkas, azután jött Kemény Farkas, következett Farkas Farkas, utoljára Deák Farkas. Ebben aztán megnyugodt mindenki.”

³⁰⁷ A 77. sz. följegyzéstől kezdve a szamosújvári látogatás anyaga következik. A 79. sz. rövid emlékeztető szavakból álló följegyzés, amelyből aztán a riport készült az Életképeknek, később felvéve a *Megtörtént regék* c. kötetbe. Annak bemutatására, hogy milyen kapcsolat van a notesz futó jegyzetei és a riport szövege között, egymás mellé állítjuk a kettőt:

Fegyház 326. „A szamosújvári fegyintézet hajdan kolostor volt, később alárendelt jelentőségű várkastély, míg jelenleg fogházza van átalakítva.”

asztalos műhely 327. *alvó szobák* 327.

pokrőcgvár, szálmakalap 327. (ti. a fogház részei)

Farkas Béni 330. „Előttünk áll Farkas Béni! Ez a hirhedett rabló, akit évekig hasztalan üldöztek . . . akinek lelkét tizenhat rablógyilkosság terheli. . .”

Rózsa szabóknál 329. „. . . ráismer-e Rózsa Sándorra? . . . E teremben csupán szabók voltak, Rózsa Sándor is szabólegény most. . .”

hamisított 328. (az egyik rab bűne)

kedvese férjét megölte 5 forintért 328. „A mellette álló alak pedig egy délceg, huszonnégy éves férfi volt; gyönyörű arc és termet, aminőnek csak regényhőst festettek valaha; nyílt homlok, nagy fekete szemek, szép fekete bajusz, életpiros, tojásdad arc és magas deli alak. — Mi vétekért van elítélve? kérdezém. — Gyilkosságért. (Ezt vártam tőle. Ilyen alakkal nem lehet valaki közönséges bűnös.) — Kit gyilkolt ön meg? — Egy szép asszonynak a férjét. (Hisz ez nem is lehet más-képp.) — S mennyi időre van elítélve? — Husz esztendőre. (Meg-ütődtem: nem volt-e túlszigorú a bíró a büntetés kiszabásában? Bizonyosan szerelemből lett gyilkossá a férfi, s azt nemcsak a költők, de a bírák is enyhítő körülményül szokták beszámítani.) — S miért ölte ön meg azt az embert? kérdezém tovább. — Öt forintért. Volt

rá az őszinte felelet. (Itt mindenkinek meg kell mondani az igazat. Az elítéltek nem hazudnak.) Tehát nem az ő szeretője volt az asszony, hanem egy harmadiké s ő csak öt forint vérdíjért (!) gyilkolt meg egy embert. Arcismém azúttal nagyon megcsalt. A bíró igazságosan ítél. Ez a legalávalóbb gonosztevő.”

Kórház, konyha, kenyér, étel, pékház 332.

magány zárkák 331. „Olyan magán börtöne van, melyből még a falon át a kocogtatással sem értekezhetik fogolytársaival éjszaka.”

templom, Nivetti Péter, 1882, szobák Bodor 332. „Végeztük az érdekes szemlét a templomi helyiségekkel. Az is külön van minden valásfelekezetnek. A katolikus szertartású igen szép és megtekintésre méltó freskókkal van díszítve, ezeket is egy fegyenc festette: Nivetti Péter 1822-ben s az oltár szoborműveit egy másik fegyenc faragta, egy Bodor nevű erdélyi ember. . .”

Újhelyi Lajos 4 ízben lakatos zárat kitüntetés 331. . . . . a lakatos műhelyben van egy Újhelyi Lajos nevű fegyveres, ki a világtárlatokon már négy ízben nyert kitüntetést felnyithatlan záraival; . . .”

Bolán Vencel kegyelmezett félig tojásdad félig 8 szegletű 331, 332. „. . . egy másik Bolán Vencel kádár a bécsi világtárlatról kapott jutalmat egy hordójáért, melynek felső része gömbölyű, az alsó hatszegletű;”

faragványmunkák 332. „. . . egy kis asztalnál egy őszbecsavarodott férfi kitűnő műfaragványokat készít fából, ami nekem is kedvenc mellék-mesterségem szokott lenni, mikor úgy elítélem magamat hat kötet regény megírására. Talán ez is dolgozik fejében valamit azalatt, míg egy faragványa elkészül? Ha leírná! Emléül nekem is küldött egy faragványt; majd én is küldök neki valami olvasnivalót; nem regényt, hanem a „Találmányok könyvét”. . .

³⁰⁸ *Uti táskából.* ÉK 1876. szept. 18. 89. sz. 787. Továbbá a *Megtörtént regék* 333. Megható jelenet egy temetkezés a várkastély falai között. A temetés részletes leírása.

³⁰⁹ Ezen és a következő lapon autogrammok sora. Jókai Erdélyben gyűjti egy kedves fogadtatás alkalmából. A nevek mellé írt megtisztelő szavak mutatják és őrzik a művelt közönség nagyrabecsülését, hódolatát a népszerűsége teljében levő író iránt.

³¹⁰ *Uti táskából.* ÉK 1876. szept. 18. 89. sz. 787. Majd: *Megtörtént regék* 326. „*A szamosujvári fegyenctelep. . .*” „Az igazgató távollétében Nuricsán József ellenőr úr fogadott bennünket a vár bejáratánál, és ő vezetett körül a helyiségekben, kitűnő szakértelemmel magyarázva meg a látottakat.”

³¹¹ Jókai erdélyi útján meglátogatta a Kornis család szentbenedeki kastélyát is. Erről tanúskodnak ezek a följegyzések.

³¹² Szász Károly egy ismeretlen verse. Ü 1876. szept. 9. 37. sz. 434. Id. Szász Károly tanítványainak gyakorlásul a meglepedést adta fel versben megírni. Egyik diákjának sehogysem ment a dolog. Erre a professzor diktálta neki tollba az idézett verset. Id. Szász Károly nagyenyedi tanár a műfordító és költő Szász Károly püspök édesapja volt.

³¹³ *Úti táskából*. Életképek. 1876. szept. 20. 91. sz. 806. Majd a *Megtörtént regék* 344–345. „Petőfi Koltón.”

³¹⁴ Uo. 1876. szept. 19. 90. sz. 795. Továbbá: *Megtörtént regék* 334–335. „Teleki Sándor.”

³¹⁵ Uo. 1876. szept. 20. 91. sz. 806. Továbbá: *Megtörtént regék* 345. „A megénekelt cigányleány, Pila Anikó.”

³¹⁶ *Életemből* 2. k. 273. Bernát Gáspár humorista, dalköltő. „Utolsó szava is jellemző volt. Összes adósságait a lipótvárosi bazilika felépítésére hagyományozta.”

³¹⁷ *Egy az Isten* 2. k. 79.

„Az én csizmám disznőbőr,
Apám hozta Sitkerül.
A sitkei mesternek
Nincsen pénze, szegénynek.
Héj!!!

Kicsiny nekem ez a csür!
Kirepülök, mint a fürj-
Madár!”

A csüri székely tánc (csürdöngölő) nótája némi helyesbítéssel.

³¹⁸ A Domahidy család több tagjával belső barátságot tartott Jókai. Szatmár-megyei útján meglátogatja őket otthonukban. Domahida az Ecsedi-család ősi birtoka. Ugy látszik, Jókai itt is megfordult, s itt látta mindazt, amit *A löcsei felér asszonyban* felhasznált. A noteszekben többször szerepelnek a Domahidy és Kende családok, melyeknek több tagját vendégül látta a Svábhegyen, most Teleki Sándorral keresi fel őket, sok helyi anekdotát hall tőlük, s fél is dolgozza az Ü-ben, mint pl. a csengeri templomról.

³¹⁹ *Úti táskából*. Életképek. 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Majd: *Megtörtént regék* 340. „Petőfi Koltón . . . A koltói muzeum sok levelet tartogatja a költőnek, miket Teleki Sándorhoz írt Pestről, s aztán Bernát Gazsihoz Koltóról. . .”

³²⁰ Uo. Életképek 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Továbbá: *Megtörtént regék* 339–340. „. . . Koltó körül őserdők terülnek, gyönyörűen mi-

velve. . . . A hegyeket szelid gesztenyeerdők fedik, s az erdőknek már medve és vadkan a lakója, történeti múltja Dénes nádor elzül-
lött fiának: Pintye Gligor rablónév alatt ismeretes kalandhősnek
sziklaemlékeit mutogatja. Ez volt kedvenc mulatóhelye Petőfinek.”

³²¹ Uo. *Hogy lesz a kőből egy forint, Megtörtént regék* 349. „[A ferne-
zelyi érczuzók vizgépének] egyik hajtó kereke a mult években elka-
pott egy vigyázatlan gépészt, s azt egy perc mulva három darabra
szakitva hajtotta ki a tulsó oldalon.”

³²² Uo. *Hogy lesz a kőből egy forint. Megtörtént regék* 349–350.
Fernezelyi ércolvasztási eljárás az ezüst kivonására cink segítségével.

³²³ Uo. *Hogy lesz a kőből egy forint. Megtörtént regék.* 349. „Van olyan
része a munkának, melyet az erős férfi is csak két órától két órára
egymást felváltva bír meg.” A fernezelyi ércolvasztás Jókai korá-
ban.

³²⁴ *Egy az Isten* 2. k. 23. „Róma templomainak falai ragyognak
a művész remekétől, de népe rongyos és szurtos. A torockói imaház
falai meztelenek, de népének arca ragyog a boldogságtól: az aranyat,
a selymet, a dicsekedő pompát nem a szent szobrok, hanem az emberek
viselik. Az ember boldogsága, a nép pompája az Isten házában leg-
nagyobb dicsősége.”

³²⁵ *Úti táskából. Teleki Sándor. Életképek* 1876. szept. 19. 90. sz. 795.
Majd: *Megtörtént regék* 335. „Erős tanulmány volna egy biografia-
írónak Teleki Sándor viselt dolgait megírni a kontinensen, ki együtt
élt, mulatott és harcolt a földrész minden művelt és barbár nemzetci-
vel, tűrte a dicsőséget, s kereste a bajt, járt ágyutüzön, tengerviharon
s hitelező csordán keresztül sértetlenül; jó barátja volt Victor Hugó-
nak, a két Dumasnak, Lisztnek, Petőfinek s századunk egyéb versíró,
éneklő, muzsikáló, képfestő és szoborfaragó hírneveseinek, segített
Garibaldinak országokat hódítani s más nagy embereknek légvárakat
építeni; értekezett királyokkal és császárokkal Magyarország sorsa
felől s lelkesedett földönfutókkal és poétákkal a népszabadságért;
teleszedte mellét érdemrendekkel, azért, hogy azokat ne viselje s
bejárta egész Európát azért, hogy felfedezze, milyen szép kilátás
van a koltói dombról a kis „Buba” szőke feje fölött átnézve. . .” A
következő jegyzetek hivatkozásai a 345.-ig mind az Életképek lap-
számait jelzik, ahol az *Úti táskából* c. útleírás megfelelő helyei talál-
hatók.

³²⁶ 1876. szept. 19. 90. sz. 795–796. *Megtörtént regék* 337. „Egy
európai múzeum [Teleki Sándor koltói kastélya]. . . méltó társul
csatlakozik a nagyszerű akvarell-gyűjtemény, azok között a költő
Hugó Viktornak több megragadó, többnyire zivataros, kísérteties
tájakat ábrázoló, tussal és veressel festett képe.” L. 14 : 320. j.

³²⁷ 1876. szept. 20. 91. sz. 804–806. Továbbá: *Megtörtént regék* 339. L. 14 : 308. j.

³²⁸ 1876. szept. 19. 90. sz. 795. Majd *Megtörtént regék* 336. Teleki Sándor családi életének bensőséges légkörére utaló följegyzés.

³²⁹ 1876. szept. 20. 91. sz. 804. Majd *Megtörtént regék* 339. „... ott aludtam én is abban az alkóvenben [hálósobának szánt mellék-helyiségben], mely Petőfi szentélye volt egykor. A hosszú, mély szobának háttere altató árnyék, míg elől két szöglet-ablak vet kettős világot az asztalra, melynél a költő ábrándjai fényalakját megörökíté.” A koltói kastélyban Petőfi lakoszobája.

³³⁰ 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Majd: *Megtörtént regék* 341. „A politikai mozgalmak közepett egy küzdelmes vármegye-gyűlés előtt a szatmári kaszinóban Teleki Sándor kértére mondott Petőfi egy toasztot, mely leirhatatlan lelkesedésre ragadt mindenkit. Később egy hirre kapott költeménye vált e toasztból.”

³³¹ 1876. szept. 19. 90. sz. 795–796. Majd: *Megtörtént regék* 336–337. Teleki Sándor koltói kastélya, telve műkincsekkel, festményekkel. L. még: 14 : 321. j.

³³² 1876. szept. 19. 90. sz. 796. Majd: *Megtörtént regék* 337. Teleki Sándor koltói kastélyának nevezetes tárgyai.

³³³ 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Továbbá: *Megtörtént regék* 340. „A Petőfi szobában [Teleki S. koltói kastélyában] áll egy kályha, melynek tetőzetén meglepett a genialis kompozíció... A nekem nagyon megtetszett művet lerajzoltam albumomba. Teleki Sándor rajtakapott: ‚sose vesződjél vele, mondá: elküldöm én neked azt a tetőzetet.’ Azt hittem, hogy tréfál, hisz vendége kedvéért csak nem szedi szét az ember kályháját... Dehogy nem szedi szét! – Mire hazértem, már itt volt a majolika párkánymű.”

³³⁴ 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Majd: *Megtörtént regék* 340 L. 14 : 314. j.

³³⁵ 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Majd: *Megtörtént regék* 341. „A cigány kocsis volt egy falusi uzsorásnál, kit egyszer valamelyik adósa... agyon akart löni. A hű cseléd odavetette magát gazdája elé, s a lövést saját mellével [nem orrával] fogta fel. Nem halt bele, kigyógyult... Ez a legény tanította Petőfit lovagolni... Petőfi nagyon szerette a fiut, s balsorsáról egy szép románcot írt, s ezt ott hagyta Koltón. Ez a románc Petőfi kiadatlan költeményei közé tartozik.”

³³⁶ 1876. szept. 19. 90. sz. 796. Majd: *Megtörtént regék* 337. L. a 14 : 332. j.

³³⁷ 1876. szept. 19. 90. sz. 795. Majd: *Megtörtént regék* 336. L. 14 : 332. j.

³³⁸ Hogy lesz a kőből egy forint. – *Megtörtént regék* 347–348.

„Hazánk egyik leggyönyörűbb tájéka Nagybánya és Felsőbánya. . . A város közelében van a fernezelyi völgy. . . az egész völgy felett folytonosan egy ködszellem ül. . . Ez a fernezelyi ércizzasztók füstje.”

³³⁹ L. a 14 : 316, 317, 318. j.

³⁴⁰ Nagybányán meleg ünneplésben részesítik az írót, aki tószájában a bányászok nemzeti szolgálatát, hazafiasságát magasztalja, s egyúttal ifjúkori barátjáról, Petőfiről emlékezik meg dicsőítő szavakkal.

Uti táskából. Hogy lesz a kőből egy forint. Megtörtént regék 346.

³⁴¹ *Uti táskából. Életképek* 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Majd: *Megtörtént regék* 340. L. a 14 : 315. j.

³⁴² *Uti táskából. Hogy lesz a kőből egy forint. — Megtörtént regék* 351. „Egy részvényes társaság sok éven át miveltetett egy tárnát folytonosan veszteséggel. Végre megsokalta a ráfizetést, s abbahagyta. Egyik tagja a társaságnak, ki már apai örökből nyolcvanezer forintból, az utolsó négyezer forintig mindent ráköltött e tárnára, még egy esztendőig folytatni akarta a kutatást saját költségére. Az ilyen elhagyott tárnáknak továbbmivelését ‚urburá’-nak hívják. . . S két hónap múlva rátalált a keresett ezüst érre. . . s azóta folyvást gyarapodó hasznot hajt a tárna.”

³⁴³ *Uti táskából. Életképek* 1876. szept. 20. 91. sz. 805. Továbbá: *Petőfi Koltón, Megtörtént regék*. 339—340.

Dénes nádor fiából lett rablóvezér Pintye Gligor, az ő viselt dolgaira emlékeztető följegyzések következnek. (4. versón 127, 128, 129, 134, 164 sz. a.) L. 14 : 315. j.

³⁴⁴ *A jövő század regénye* I. k. 112. Fejezetcím. Tatrángi Dávid a leánykereskedelemmel üzérkedő Mazrurt inzultálja, de a királytóf nem büntetésben részesül — mint katona követte el a tettet — hanem katonai kitüntetésben.

Szerepel ez a szólás az Ü 1867. nov. 16. 46. sz. 364—365. Két kép *Az megint más* felirattal. Egyiken III. Napóleon azt mondja a szultánnak: „Ha nem adsz szabadságot a krétaiknak, akik azt követelik, elveszjük őket tőled erővel.” A másikon Górcsakóff III. Napóleon frakkját fogja „Ugyan kérem, a rómaiak is kívánnak egy kis szabadságot” — mondja. S erre következik a szólás: Hja paraszt, az egész más. Itt újra följegyezte az író a már többször alkalmazott szólást.

³⁴⁵ *Uti táskából. Életképek* 1876. szept. 19. 90. sz. 796. Majd: *Megtörtént regék* 338. „Kakas fogta Farkast [Kakasnak hívták a pandurhadnagyot, Farkasnak a rablót]. . . a börtönajtó elé a derék bányászokat állították fel azzal az utasítással, hogy ha a foglyok künn maradt cinkosai felalálnák gyujtani a várost, hogy főnökeiket a tüzvészben kiszabadítsák, hát csak löjék mind a négyet agyon.” L. még a 14 : 341. j.

³⁴⁶ Uo. Majd: *Megtörtént regék* 337–339. „Kakas fogta Farkast. . . A főember, kire Kakas uram [a pandurhadnagy] rögtön ráismert, volt a hirhedett Farkas Béni. Innen maradt fenn a ‚Kakas fogta a Farkast‘. . . Ez a ‚lengyel bácsi‘ volt az egyik elfogott rabló . . . a jámbor Krokmanlik . . .” aki a gyermekektől kért felvilágosítást.

³⁴⁷ Teleki Sándor bravurokat és tréfákat egyaránt szeretett csinálni. Ilyen tréfát örökölt meg Jókai e Teleki-anekdótában. Az Ű betű az Űstökösre utal, oda szánta az anekdotát. Ugyanígy 14 : 136, 137, 139, 142, 174 és 175. sz. jegyzetnél is.

³⁴⁸ L – y Lajos 12 zsák almát kér D – y-tól, aki úgy tréfálja meg, hogy az ispánnak 12 db zsák almát ad át. Ű. 1876. aug. 26. 409–411.

³⁴⁹ *Űti táskából*. Életképek 1876. szept. 20. 91. sz. 805–806.; *Petőfi Koltón*. *Megtörtént regék* 342–skk. Petőfi verset írt Olcsváry Bertának „O. B. kisasszonyhoz” címmel. A vers keletkezésének történetét Jókai harminc év múlva magától O. B.-tól hallotta.

³⁵⁰ A névsor szatmári útjával kapcsolatos, erre mutat egyfelől a Bánya [Nagybánya] városnév meg Szatmár, továbbá az ismert szatmári birtokos családok: Domahidy; Kende neve. A Domahidy család több tagjához meleg barátság fűzte az íróat.

³⁵¹ *Űti táskából*. Életképek 1876. szept. 19. 90. sz. 795. Majd: *Megtörtént regék* 335. „Teleki Sándor . . . Az említett templomot nemrég árverezték el, ami szokás ezen a vidéken, ha egy új templomot építenek, a régit eladják, s azt Sándor vette meg fiui kegyelemből, s derék, vastag palánkjait ercklyél új kastélya verandájába és lépcsőtornácába építteté be.”

³⁵² *A csengeri kakas*, *Űti táskából*. Ű 1876. szept. 16. sz. A notesz följegyzése alapján készült a csattanós anekdota: Csenger egyszerre kálvinistává lett, s akkor „átidomították” a templomot is. A torony kőből épült s azon egy roppant kőkereszt emelkedett. A „beszélő jelvényt” nem lehetett eltávolítani, fogták: lyukat furtak felül a keresztbe s abba „ültették bele az új felekezet jelvényét, az érckakast.” Egyszer keresztül utazik Eszterházy érsek Csengeren s meglátja ezt a saját szerű jelvényt a tornyon. Azon időben Hadady uram volt az egyház kurátora. Kérdi tőle az érsek: „Miért áll a kakas a keresztben? Hadady uram pedig gyors eszű ember volt s megfelelt magáért: – Azért, mert a kereszt elbírija a kakast, de a kakas nem bírná el a keresztet.”

Szatmárban valószínűleg Angyaloson, mely Csengerrel szoniszédos falu, hallhatta Domahidyéknál s akkor jegyezte fel. Már akkor is anekdota volt, mert a kőkeresztet a kakással együtt egy villám 1836-ban leütötte, akkor került helyébe a ma is fent lévő „gomb”. Eszterházy érsek a protestáns templomok visszavételének során 1777-

ben járt Csengerben s examinálta az odagyűjtött lelkészeket. Abban az időben Hadady József volt az egyház kurátora. Csengerben már ezelőtt 50 esztendővel sem ismerte ezt a magyarázatot senki. Jókai őrizte meg.

³⁵³ *A lőcsei fehér asszony* 2. k. 131. „Senki sem nevezi magáénak, ingyen sem kell, nincs gazdája . . . még egy ostornyelet sem vágnak gesztjéből. . . : ez a majtényi pusztá.”

³⁵⁴ *Uti táskából. Életképek* 1876. szept. 19. 90. sz. 796. *Megtörtént regék* 337–339. L. a 341. j.

³⁵⁵ *Az én életem regénye. A méltóságos főrendek között* (1897). HhM. 5. k. 318–319. lapon ezt így adja elő: „Domahidy Pista... fiatal szolgál-bíró korában a nagyanyját vitte négylovas hintóján Szatmárra; maga hajtotta a lovakat s mint afféle úri kocsis, nem igen válogatta az utat, hanem, ahol fénycs, ott egyenes' s belezökkentette aztán a hintót egy nagy kátyúba, hogy a derék matróna majd kirepült belőle. — „Ugyan, édes fiam, — monda neki, — nem tudnál még egyszer behajtani abba a kátyuba? Ó dehogy nem, mamuskám, ha kívánod! S ezzel megfordította a lovakat s még egyszer behajtott a mély zökkentőbe.”

³⁵⁶ *Uti táskából. Életképek* 1876. szept. 19. 90. sz. 795. *Megtörtént regék*. 335 L. a 14:345. j.

³⁵⁷⁻³⁶³ *Az Egy az Isten c. regény* legfőbb szereplőinek összeállítása.

³⁶⁴ L. a 14 : 344 j.

³⁶⁵ *Egy az isten* 1. k. 312. „Ahol többségben vagytok, ott ti is hatalmasok vagytok; ott a ti nevetek ,Alm'!” A vén szombatos mondja Áronnak. *Alm* a neve az olyan hatalmasnak, aki Isten népét nyomorgatja.

³⁶⁶ *Egy az Isten* 1. k. 311. „„Min haólám, wead haólám' azt teszi, hogy ,egyik örökkévalóságtól a másikig.”” A vén szombatos köszöntése.

³⁶⁷ *Erdélyi képek. A kalmár és családja* 176. Az NK-ban: kalmár, nem örmény. A sorozat utolsó novellája.

³⁶⁸ *Népvilág. A világ vége* 107. A sorozat negyedik novellája.

³⁶⁹ Törlesztési terv összeállítása több, mint egy esztendőre. A havi fizetnivalók összege magas, mutatja az író eladósodását. L. Hegedüs-né 292.

³⁷⁰ Forrás: Claude c. novella a D. d. 1. 2. k. 139.

Urgulanille Claudius római császár neje, Urgulanie unokája története.

³⁷¹ Forrása: Endes c. elbeszélés a D. d. 1. 2. k. 424–426.

Munua és Endes mór vezérek története a mórok spanyolországi uralma idejéből. L. még a 64. rectón is.

³⁷² Forrása: Didar khan c. elbeszélés a D. d. 1. 2. k. 314. Tárnya Aureng Zeb nagymogul korában uralkodott Didar kán csodálatos szerelme, melyet egy író nővére iránt érzett.

³⁷³ Forrása: Coja Geinal c. elbeszélés a D. d. l. 2. k. 166–167. Coja Geinal borneói indus követ szerelmi bosszúja a királyon, aki elcsábítja feleségét. A dühös férj megöli a csábítót.

³⁷⁴ Forrása: Abdérame c. novella a D. d. l. 1. k. 29. L. 8 : 2. v. 20.

³⁷⁵ Forrása: Overri c. novella a D. d. l. 4. k. 430–431. Overri afrikai néger állam. Hittérítők működése folytán a király is keresztény lesz, de azt követelik tőle, hogy szakítson a többnejűséggel. Ekkor szabja a nehéz feltételt, amit Jókai följegyzett noteszében. Sikerült mégis egy portugál nőt találni, aki a király kívánságát teljesítette s népét így keresztény hitre vezette.

³⁷⁶ Forrása: Roderic c. novella a D. d. l. 5. k. 175–176. A Roderic özvegyét, Egilonet feleségül vevő mór Abdalassin életét veszti a fanatikus mórok gyanakvása miatt.

³⁷⁷ Forrása: Yarmuk c. elbeszélés a D. d. l. 5. k. 489–491. Yarmuk város mellett Heraclius császár csatát vesz egy yarmuki keresztény árulás folytán, aki ezzel áll bosszút neje meggyalázásáért és gyermeke ártatlan haláláért.

³⁷⁸ Forrása: Yesid II. c. elbeszélés a D. d. l. 5. k. 491–492. Az Omajádok dinasztiájához tartozott II. Yesid kalifa, II. Omár után uralkodott. Hababa az ő kedves nejének a neve.

³⁷⁹ Forrása: Yukinna c. novella a D. d. l. 5. k. 496–498. Yukinna, aki bátran harcolt Aleppo védelmében a török ellen, leánya fogságáért Theodor antiochiai keresztény parancsnok ellensége lesz, török hitre tér s elkeseredetten küzd a keresztények ellen. Lucius és Leon Yukinna leányának két udvarlója, akiknek árulás árán sikerült kiszabadítani Yukinna leányát a fogságból.

³⁸⁰ Forrása: Barac Hageb c. novella a D. d. l. 1. k. 300. L. 14 : 8

³⁸¹ Forrása: Miguez c. novella a D. d. l. 4. k. 264–265. L. 8 : 9. r. 154.

³⁸² Forrása: Moavic c. novella a D. d. l. 4. k. 273–275. L. 8 : 9. r. 156.

³⁸³ Forrása: Louis XI. c. elbeszélés a D. d. l. 3. k. 545–549. XI. Lajos, a szentéletű francia király puritán öltözködése sehogy sincs ínyére feleségének.

³⁸⁴ Forrása: Gravel c. novella a D. d. l. 3. k. 95–99. Gravel marquis francia követ Sobieski lengyel uralkodó udvarában szerelmi intrikába keveredik, megrágalmazták, hogy a királyleánynak udvarol, s nehezen derül ki ártatlansága. Feldolgozva: *Egy asszonyi hajszál*.

³⁸⁵ *Észak honából. A hachée-fachée* 362. A francia nagykövet kedvébe akart járni a francia származású De Bruce grófnak, aki II. Katalin idejében Szentpétervár kormányzója volt. A maga szakácsát küldte annak elszökött szakácsa helyébe... Nagy volt a csodálkozása, amikor

a szakács kevés idő múlva feldúlt arccal tért vissza. Elpanaszolta, hogy a kormányzó — se szó, se beszéd — száz botot veretett rá. „Kiderült aztán, hogy félreértés volt: a kormányzónak a komornyikja azt jelenté, hogy 'itt van a szakács' . . . [a gróf pedig] szentül azt hitte, hogy a szökött szakács került kézre . . .”

³⁸⁶ *Észak honából. Egy kis félreértés* 360. II. Katalin kedvelt újfundlandija, melyet ajándékozójáról, Souderland bankárról nevezett el, megdöglött. A cár nő kiadta a parancsot, hogy ki kell tömetni. Az udvarmester, hallván a Souderland szót, a bankárt akarta a kutya helyett kitömetni.

³⁸⁷ Jókai többször ír a debreceni kollégium tűzoltó diákjairól, így a *Debreceni lunatikusban* és az *Eppur si muove*-ban.

³⁸⁸ Katinkát a medve elejtéséért ünnepélyesen vadásszá ütik. A szertartást Kálmánnak kell elvégezni, aki rózsaszálakkal gyöngéden imitálja az ütést. L. *Eppur si muove* I. k. 338.

³⁸⁹ Forrása: Mahomet c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 81–91. Mohamed feleségének, Ayeshának és vejének, Fatime férjének, Alinak szerelme a tárgy, ebből ered a mohamedánok két fő felekezete.

³⁹⁰ Forrása: Moavie Ier c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 273–275. Az arab nő (Arabe) hűségéről szól, akit két hatalmas úr, Szíria és Kufa kormányzója sikertelenül ostromol szerelmével.

³⁹¹ Forrása: Nicocrate c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 373–375. Nicocrate, a libiai Ciréné uralkodója erőszakkal akarja magáévá tenni a szép Arétophylét. Férjét elteszi az útból, de őt meg Léandre, saját öccse mérgezi meg Arétophyle megnyeréséért, aki végül is Anabusnak, Libia fejedelmének lesz a felesége.

³⁹² Forrása: Mahomet c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 81–91. L. a 14 : 389. j.

³⁹³ Forrása: Pierre Ier c. novella a D. d. l. 4. k. 559–573. Eudoxia Lapoukin Nagy Péter cár első neje volt, akit a cár később zárdába küldött, s nőül vette Katalint, második feleségét. Feldolgozva: *Észak honából. A cár bosszút áll* 323–324.

³⁹⁴ Forrása: Pierre Ier c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 561. Anna Moens I. Nagy Péter orosz cár kedvese, addig vonakodik a cárhoz feleségül menni, míg végre megszabadul tőle, s férjhez megy szerelmeséhez, Kaiserling porosz követhoz.

³⁹⁵ Forrása Mahadi c. novella a D. d. l. 4. k. 80. L. 8 : 52. v. Feldolgozva: *Megtörtént regék. Mahadi*.

³⁹⁶ Forrása: Pierre Ier c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 559–573. Feldolgozva: *Észak honából. A három karácsonyfa* 368–374. Mensikov (1673–1729) cári kegyenc életében három karácsonyfa játszott szerepet. Az elsőt maga választotta magának, hogy a nagy urak érdemrend-

jeit rá akaszthassa, a másodikat II. Péter cár kérte Mensikovtól, hogy felakasztassa rá az országrablót (Mensikovit), a harmadikat a Szibériába száműzött kegyenc leánya kapta ajándékba — tüzelőnek.

³⁹⁷ Forrása: Moavie c. novella a D. d. l. 4. k. 273—275. L. 8 : 9. r. 156.

³⁹⁸ Forrása: Pierre Ier c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 559—573. Mint menekült kerül VILLEBOIS Nagy Péter udvarába, a cár bizalmasa, kegyence lesz, elbizakodottságában a cárnőt szerelmi ostromával megsérti, ezért gályarabságra ítélik, de hat év múlva kiszabadul és hajóskapitány lesz.

Feldolgozva: *Észak honából. A cár, aki bosszút áll* 325—330.

³⁹⁹ Forrása: Montasser Billah c. elbeszélés a D. d. l. 4. k. 300—302. Montasser Billah kalifa (az Abasszidák családjából) apagyilkossággal kerül trónra, egy tisztjének kedvesét mint hadizsákmányt szerzi meg, hogy aztán átengedje a tisztnek. L. a 8. n. 9. r.

⁴⁰⁰ Forrása: Mourat c. novella a D. d. l. 4. k. 322—324. Mourat szerencsés élete muzulmán fogságba kerülésétől a tuniszi királyleány kezének és a trónnak elnyeréséig.

⁴⁰¹ Forrása: Muley-Hussein c. novella a D. d. l. 4. k. 329—330. L. a 8. n. 9. v. 162. Feldolgozása: *Széltcsend alatt. Smcragdok és zafirok*. 30.

⁴⁰² Forrása: Endes c. elbeszélés a D. d. l. 2. k. 424—426. L. a 14 : 371. j.

⁴⁰³ Bevételi tételek vagy még csak reménybeliségek jegyzéke. I = Igazmondó, Ü = Üstökös, ennek egész évi bevétele a feltüntetett 15000 ft. A 10 kötet a népszerű kiadásra vonatkozhatik, a Sz. Mik. = *Szép Mikhál* az Életképekben 1876-ban jelent meg először, majd könyvalakban is 1877-ben, D 5 k. = Dekameron 5 kötete újabb kiadás lehet; Janke = Janke Ottó berlini kiadó, aki német fordításokért fizetett, Milt. = Milton dráma az Életképekben 1876-ban jelent meg.

⁴⁰⁴ Az előző összeírásban egy évi várható bevételét 35500 forintra teszi az író, ezen a lapon pedig újra kezdi a följegyzést, melyről nehéz megállapítani még azt is, hogy bevételi vagy kiadási tételekről van-e szó. Nem adja hozzá az előző lap végeredményéhez, s van közöttük kétségtelenül kiadási tételnek számító: pl. Posta 1200, de viszont több tétel, az első kettő is, határozottan bevételt jelez, s mind összegezve van. A rövidítések többértelműen fejthetők meg, vagyis nem adnak támpontot a biztos feloldáshoz.

⁴⁰⁵ Törlesztési tételek egy hónapi időre (1876? októberre) 3300 ft. végösszeggel.

⁴⁰⁶ A Hon egy havi kiadásainak összcállítása, főleg írói tiszteletdíjak.

Szép kivitelű, barna bőrkötésű jegyzetfüzet fémszegéllyel, ceruzatartóval, — üres — fedélzsebbel. Előzéklapján az árusító könyvkereskedés köralakú emblémája „Sefehner J. L. Kígyó u. 4. Pesten” körirattal. Utólag beszámozott 64 finom fehér levélből áll. Az egész jól ki van használva, alig akad benne üresen maradt oldal (összesen 6).

Tartalma túlnyomóan irodalmi, de bőven vannak benne életrajzi vonatkozású följegyzések is. Sőt a kettő részben összeolvad, mert az életrajzi jegyzetek nagy része az író 1874. évi berlini útjáról szól, s ezeket nemcsak útleírásában, (Uti képek. A Hon 1874. évi febr.–márciusi számaiban), hanem ekkor készülő regényében (*Enyim, tied, övé*) is feldolgozta. Szokása szerint a notesz használatát mindkét fedelénél megkezdte, s mindkét felől elől a berlini úti emlékek olvashatók oldalakon keresztül (1. r.—9. r. és 84. r.—58. v.), aztán kerül sor az irodalmi jegyzetekre. A németországi útnak Jókai igen nagy jelentőséget tulajdonított. Fontosnak tartotta, hogy a német birodalmi írókkal és szerkesztőkkel megismerkedhetett. Nem is remélt kedves és megtisztelő fogadtatásban volt része: oldalakat tölt meg azoknak az íróknak, politikusoknak, művészeknek névsora, a kikkel Berlinben megismerkedett. A színházkirály Wallner úgy fogadta és látta vendégül házában, mint egy fejedelmet, külön lakosztályt bocsátott rendelkezésére, nagy estélyt adott (márc. 3.) tiszteletére, amelyen megjelentek az irodalmi és művészi élet kitűnőségei, a számottevő írók, kritikusok, szerkesztők, kiadók, művészek. A felköszöntők nem fukarkodtak Jókai művészetének magasztalásában. Ő sem maradt adós válaszában a német kultúra iránti elismeréssel. Külön eseményként jegyzi fel s írja meg útleírásában a Bismarcknál tett látogatását. A vaskancellár nemcsak az írot tisztelte Jókaiában, hanem nyilván túlértékelve politikai szereplését, részletesen kifejtette véleményét az osztrák—magyar monarchia létfontosságáról, önállóságáról. Jókai sietett publikálni a nyilatkozatot, ami nem csekély megütközést keltett diplomáciai körökben, de végül is tisztázta német birodalom álláspontját. Jókai meglátogatta a berlini magyarok egyesületét is. A sok látogatás, összejövetel és ünneplés miatt meg kellett hosszabbítania berlini tartózkodását.

Ezen az élményekben gazdag utazáson kívül a kevés életrajzi mozzanat akad a noteszben; emellett egy váltó törlesztési tervzetét és két évi bevételi költségelőirányzatot találunk benne.

Nagyobb teret foglalnak el a noteszben az irodalmi jegyzetek. Itt van három regényének egész részletes előkészítése (*Enyim tied, övé*

a 12. r. — 21. r. lapokon, *Egész az északi pólusig* (22. r. — 26. r.), *Az élet komédiásai* (34. r. — 45. r.), sőt vannak részletek az *Egy az Isten* tárgyköréhez is (26. r. — 32. v.), azonkívül *Az én életem regénye* szabadságharci emlékeiből (58. r. és 57. v.). Mindezek az érintett művek részletekbe menő felvázolásai, ha nincs is egymásutánjukban szigorú sorrend, de az egyes motívumok olykor egész plasztikusan vannak megörökítve, amint az író eltervezte meséit. Már csak a szilárd vázlat és a végleges megfogalmazás hiányzik. Itt igazi alkalom kínálkozik az író alkotómódjának tanulmányozására, hiszen a jegyzetek természetüknél fogva szinte in statu nascendi (a születés pillanatában) mutatják e művek létrejövetelét. Időben is közel áll e följegyzések kora a regények végleges megírásához, mert a művek 1875 és 1877 közt jelennek meg, a notesz jegyzetei is 1874 — 1875 — 1876. évben keletkezettek. Jókai itt kevés olvasmányra hivatkozik, bár egyes jegyzetek mellett olvasható számok sejtetik, hogy kisebb mértékben használt forrásműveket. Erre különösen az *Egész az északi pólusig* tárgyköre készítette, jóllehet ez a legfantasztikusabb e témái között.

A jegyzetek forrása tehát jórészt az író élményeiben, s nem olvasmányokban keresendő néhány, a D. d. 1.-ből való anekdotatéma kivételével. Főleg a berlini út becses élményei s azonkívül a korabeli társadalmi élet fejleményei, képviselőválasztások, börszpekulációk s más közgazdasági vonatkozású mozzanatok nyerne a noteszjegyzetek segítségével a gyorsan megszülető regényekben művészi alakítást. Az író teljesen benne él kora mozgalmaiban, s ezeket mindjárt felhasználja művészi alkotómunkájában.

A notesz korát illetőleg irányadó az 1874. éveleji berlini út, ezt megelőzőleg egy bejegyzés még az 1873. év végére utal. Majd egy részvétávirat dátuma mutatja, hogy 1875-ben is használatban volt a könyvecske. Ugyanez év május-okt. hónapjaira törlesztési terv mutatja a további használatot, végül a notesz végén 1876-ra vonatkozó speratumok listája fejezi be a jegyzetek sorát. Zömükben tehát 1874 — 1875 tekinthető a bejegyzések korának, de 1873 és 1876 szélső határral.

¹ Cséry Dánielnek fizetendő 1000 ft. tartozás följegyzése talán még 1873. dec. 20-ra. A lapon levő útirány rajza az 1874. évi Prága — Berlin felé irányuló utat jelzi, melynek részletes följegyzései már a következő lapon megkezdődnek. Váli Mari emlékiratai 1874 tavaszán már mint megtörtént utazásról emlékeznek meg Jókai látogatásáról a német kancellárnál. Így a notesz első bejegyzése inkább datálható 1873-ra, mint 1874. év végére.

² *Életemből, Úti képek* 2. k. 414 — 415. „A befagyott Balaton. Az ölelkező várrmok . . . A zalai hegyek száz meg száz apró borházakkal vannak fedve, miket a nap arannyal festett, s a ragyogó pontok

azon a hosszú szabad víztükrön úgy tűnnek fel, mintha futó fáklyák volnának, míg a jéglap maga visszfénytelen marad.”

³ *Enyim, tied, övé* 2. k. 35. „Prága tele van történelmi nevezetességekkel. Azokat mind leírni Baedekeren elkövetett plágium volna. A messze középkorból leszármazó emlékek azok: századok hamvtól befekettítve; hajdani nemzetnagyság kővévált tanui.”

E bejegyzéssel kezdődnek a prága – berlini utazás emlékei, melyeknek nagy részét felhasználta az író *Enyim, tied, övé* c. regényében. De úti benyomásairól számot adott *Úti képek* c. A Hon 1874. febr. 24. (44. sz.), febr. 27. (48. sz.), márc. 3. (51. sz.), márc. 8 (56. sz.), márc. 10. (57. sz.), márc. 11. (58. sz.), márc. 12. (59. sz.), márc. 13. (60.) számában is. Innen a 28. j-ig az utalások az *Enyim, tied, övé* lapszámait jelzik.

⁴ 2. k. 36. „A sétaút a Hradzsínba visz föl. Itt a hintót hátra kellett hagyni... A legszebb kilátás Prágára a Teréziarend hölgyecinek palotaerkélyéről nyílik... Incét megragadta a gyönyörű kilátás az erkélyről az ódon cseh fővárosra. Mily magasztos érzet ilyen szép kriptába eltemetve lenni!”

⁵ 2. k. 37. „A Hradzsín tulsó oldalán megmutatták Incének azt a kis egyszerű tanácsstermet, amelynek ablakaiból a cseh tanácsurakat a mélységbe levetették, s azok épen maradtak.”

⁶ 2. k. 22. „Holnap aztán az én hintómon bejárnjuk Prága nevezetes helyeit: megnézzük a Hradzsínt, a zsidó várost, a templomokat, még az Altneut is; azalatt a titkárom eljár az ön útlevelével mindenüvé, ahol azt láttamoztatni kell; nem fárad vele maga.” Walter Leon ajánlata Incének. L. még a noteszben a következő sort (följegyzést).

⁷ 2. k. 37. L. a 15 : 5. j.

⁸ Ez és a 6. v. végén levő női kézből származó szerelmi vallomás mintha Jókai berlini útján keletkezett volna. Az *Enyim, tied, övé* „osztrák baroncssz” motívumának lehet élményalapja.

⁹ 2. k. 2. Egy állomáson az indóházból egy éppen olyan nőt látott kilépni, aminő Serena volt, s utána egy éppen olyan férfit, mint ő saját maga. Mikor aztán közelebb jöttek, akkor látta, hogy nem hasonlít az a pár sem Serenához, sem őhozzá. Ince útban Prága felé.

¹⁰ 2. k. 9–19. „A vonat egy szemközt robogóval összeütközött, s ők az egymásra döntött vagonok romjai alá kerültek.” A romhalmaz alól Ince kiszabadította utitársait: Starrwitz Hanna grófnőt s annak bátyját – az utóbbit holtan.

¹¹ 2. k. 2. „A szédületes magas sziklaormokon fenyőerdők...” Ince úti képei.

¹² 2. k. 2. „A sötét erdő közepén egy-egy nagy fehér kőhalmaz, s annak oldalán egy piros födelű ház.” Ince úti élményei.

¹³ 2. k. 2. L. a 15:12. j.

¹⁴ 2. k. 3. „A házak téglalapítménye keresztbe rótt gerendák közé van szorítva;... az egymásba rótt gerendák óriási betüket képeznek a házak oldalán.” Jókai saját úti élményeit tulajdonítja Incének.

¹⁵ 2. k. 2. „A vasút Prága felé a regényes cseh Svájcban visz keresztül, az Elbe folyó partja mentén.”

¹⁶ 2. k. 2. „Néhol a házak olyan szorosban oda vannak építve a sziklafalhoz; hogy a meredek kőlap a kémények füstjétől megfeketült.”

¹⁷ 2. k. 2–3. „A cseh Svájcban át...” Ince útja Prága felé.

¹⁸ 2. k. 2. „Majd meg mintha titáni lépcsők volnának egymás fölé rakva égbejáró hágcsóul óriások számára. Fehér nyírfaerdők a fehér sziklákon.” Ince útbán Prága felé.

¹⁹ 2. k. 2. „S aztán végtől végig az egész gigáti építmény alatt az ember-hangyaboly, az ember-méhkas... kőházak míniumpiros födelekkel.”

²⁰ 2. k. 3. „Egy helyen a sziklafal egészen ónémet építészeti stílusban alakult meg, rétegesen hegyesülve fel szakaszonként, s alatta az ember-akta lakok éppen ilyen modorban vannak építve, mintha a hegyektől tanulták volna.”

²¹ 2. k. 3. L. a 15 : 14. j.

²² 2. k. 3. „Egy-egy szép temető; tele sötétzöld éltfákkal.”

²³ 2. k. 2. L. a 15 : 18. j.

²⁴ 2. k. 2. L. a 15 : 18. j.

²⁵ 2. k. 3. „... A königsteini vár és tornyai előtt egy percre megállt a vonat.”

²⁶ 2. k. 3. „Bolondos házak; valóságos tarka bohócái az építészetnek, egyik feketére festve fehér kerületű ablakkal; a másik rózsaszínűre fekete szegélyű ablakkal; a földszinten kékre, az emeleten veresre festett házak; a falu közepén zöld tetejű torony sűrű fallal, veres templommal, fehér ablakkal, sárga kapukkal.”

²⁷ 2. k. 3. L. a 15 : 26. j.

²⁸ 2. k. 3. L. a 15 : 26. j.

²⁹ *Életemből. Uti képek.* 2. k. 425. „Berlin... Ami Berlinben rögtön feltűnik, az a tervszerű alkotása városnak...” Innen az író 1874. évi berlini útjának följegyzései folytatódnak, melyeket *Uti képek* címen foglalt egységes útirajzba. A következő utalások mind erre vonatkoznak a 60. j.-ig, csak az *Életemből* c. kötet megfelelő lapszámát közöljük.

³⁰ 2. k. 426. „Vén hársfák sétánysorai a legfényesebb utcákon, vasrácsozat mögött kertek rózsafákkal, örökzölddel a házak előtt;”

³¹ 2. k. 426–427. „A porosz otthon nagyon takarékos; hanem ha egyszer vendégszeretetét mutatja meg, tulatesz vele a magyaron.”

³² 2. k. 426—427. „... az a nép, mely ezt a nagyságot morzsáinkint összehordta: mint nemzeti kedvenc ételt adja fel asztalára a ‚Pumpnikkel’-t, azt a fekete korpakenyeret, minőt ha nálunk raboknak adnának, fellázadnának érte!...”

³³ 2. k. 435. „...van Berlinben egy régi jó barátunk...: Wallner Ferenc [1810—1876] titkos tanácsos, a Wallner-színház tulajdonosa...”

³⁴ 2. k. 440. „A német írók otthon... A szerkesztőségi irodák éppen olyan távol állnak minden ideális fogalomtól Berlinben, mint Pesten... Hanem azután odahaza minden író más ember. Otthon nem is író.”

³⁵ 2. k. 445. „...A berlini magyar egyesület egy este barátságos lakomát rendezett számomra, melyen mintegy száz magyar került össze a messzeeső idegen városból: ifjak és vének, gazdag vállalkozók és szegény iparosok, tanulók és kézművesek, művészek és deli hölgyek.”

³⁶ 2. k. 441—442. A följegyzés Bismarck estélyére utal, amelyen Jókai is részt vett.

³⁷ 2. k. 435—436. Jókai Berlinben szerzett ismeretségi köre: írók, szerkesztők.

³⁸ 2. k. 441. „Még egy kitűnő barátját hazánknak tanultam... megismerni: Cassel tanárt, a szabadelvű nép emberét, ki Magyarországot már a negyvenes években ismerteté a német irodalomban kedvezőleg” L. 15 : 33. j.

³⁹ 2. k. 436. L. a 15 : 57. j.

⁴⁰ 2. k. 443—444. „Még egy kedvesemléket kell följegyeznem utamból. A berlini magyarokat. Legelől kell megemlítenem a jó öreg fiút, Kertbenyt.”

⁴¹ 2. k. 435—436. „... Volt szerencsém megismerkedni... a kiadók közül... a saját műveim kiadására vállalkozó nagyhitelű kiadó Janke Ottó [1818—1887] és fiai s ügyvezetője, Lutin urakkal, kiknél szintén egész családi otthonban találtam magamat...”

⁴² 2. k. 435. „... Volt szerencsém megismerkedni Auercbach Berchtolddal, Németország egyik legkitűnőbb regényírójával, ki legújabb regényét A Hon számára rögtön átengedé.”

⁴³ 2. k. 435—436. „... Volt szerencsém megismerkedni... Schmidt Julián elsőrangú műbíráló vendégszerető asztalánál Grimmel és szellemdús író nő nevével.”

⁴⁴ 2. k. 435—436. „... Volt szerencsém megismerkedni... Rodenberggel, a Salon szerkesztőjével és szellemdusan elegáns modorú novellaíróval.”

⁴⁵ 2. k. 437. „... aki Németországban pusztán csak költéssel foglalkozik, ott sincs jobb helyzetben, mint nálunk... Regények,

költői művek egy kiadásra ötszáz példányban nyomtatnak, ... De leghathatósabb eszköze a sikernek a nagy szépirodalmi lapok általi megismertetés. ... Ellenkezőleg van aztán a szaktudományi munkák iránti részvét. Ezekből nem jöhet annyi a vásárra, amennyit a német közönség el ne fogyasszon.”

⁴⁶ 2. k. 443. A berlini képviselőház rendje.

⁴⁷ 2. k. 434. „Idejövetelem napján éppen legforróbban volt a német közönségnek feltáralva az erdélyi szászok sérelmi ügye ... Ahová csak mentem, hírlapírói, képviselői körökbe, a harmadik szó a ‚magyar—szász’ kérdés volt, s én abba a helyzetbe jöttem, hogy nekem kellett a magyar kormány álláspontját a szász követelésekkel szemben védelmezni ... Jó szekundánsom volt e bajban az éppen még forróbb elzász-lotharingiai kérdés ... A legnagyobb és legbefolyásosabb hírlapok szerkesztői kollégialis készséggel ajánlották fel hasábjaikat minden a magyar ügyeket kellő világitásba helyező cikkek közlésére, ... Rokonszenvvel találkozhatunk a Vossische Zeitung ... Spenersche Z. (Bismarck orgánuma), Gegenwart (Lindau Pál lapja), Montagszeitung ... a Börsen Zeitung stb. szerkesztőségeinél ...”

⁴⁸ 2. k. 434. L. a 15 : 47. j.

⁴⁹ 2. k. 434. L. a 15 : 47. j.

⁵⁰ 2. k. 441—442. L. a 15 : 36. j.

⁵¹ *Enyim, tied, övé* 2. k. 35—37. L. a 15 : 3., 15 : 4. és 15 : 5. j. Innen a 9. rectó végéig a Prágán át Berlinbe tett utazás leírásának vázolata.

⁵² Uo. 2. k. 2—3. „A cseh Svájcon át.” L. a 15 : 17. j.

⁵³ *Életemből. Utí képek* folytatása következik. 2. k. 425—426. L. a 15 : 29. és 15 : 30. j.

⁵⁴ 2. k. 434—435. „Írói és művészi körök Berlinben ... A szivélyes fogadtatásnak, melyben a berlini írói körök által folyton részesítve voltam, kilenczted részét nem saját irodalmi működésemnek, hanem a nemzetem iránti rokonszenvnek kell beszámítanom.”

L. még 15 : 33. j.

⁵⁵ 2. k. 445. L. 15 : 35. j.

⁵⁶ 2. k. 441—442. L. a 15 : 36. j.

⁵⁷ 2. k. 440. L. a 15. 34. j.

⁵⁸ 2. k. 436. „... a Wallner-ház estélyén ... új barátaim nagy vendégkoszorúja tisztelte meg a ház asszonyát és vendégét szíves megjelenésével” L. még a 15 : 33. j.

⁵⁹ 2. k. 443. L. 15 : 46. j.

⁶⁰ 2. k. 443. L. a 15 : 46. j.

⁶¹ A 12. rectón a *Sobri Jóska elfogatása* című cikk anyaggyűjtése olvasható. Megjelent A Honban 1874-ben s a *Megtörtént regék* c.

kötetben (50–55.). A híres rabló elfogatására ulánusokat vezényeltek ki. „A vendéglőben (Lápfőn) épen estebédhez készült a század tisztikara, névszerint Kesselstadt gróf százados, Schirnding báró főhadnagy, Werndt báró és Miltitz báró alhadnagyok, a midőn a falu kovácsa beront a terembe s elkiáltja magát: „uraim, itt vannak a rablók”. (Megtörtént regék 51.) A helységnek, ahol a nevezetes esemény történt, Lápfő a neve. Lápfő egy népes falu Tolna megye legdélibb határán, itt állapodott meg az üldöző dzsidások egy százada.” Uo. 51. „[A katonák természetesen azonnal a betyárok nyomába indulnak, akik] . . . „Csak hárman voltak együtt. Pap Andor, a gavallér-betyár, Varga Péter, a szokott gránátos és Sobri Jóska, a vezér.” Uo. 53. „Ez alatt egy másik lovascapat Pap Andort vette üldözőbe. Ez a ravasz rabló nem várta ellenfeleit helyébe, hanem csalogatta őket maga után. Nem is harcolt velük, csak lovaikat lövöldözte, jól tudta, hogy amely ellenfele gyalog marad, az nem üldözi őt többé. Futás közben újra töltötte a fegyvereit, s háta mögé lövöldözött. Elvégre egy mély vizmosás partjára ért, ott nem sokat gondolkozott, leszökött a meredeken s felkapaszkodott a tulsó partra, onnan kiáltott vissza a tulparton maradt századosnak, kalapjával köszöntve fel: „Köszönöm a mulatságot, kapitány uram! Holnap megint szívesen látom.” Jókai a Sobriáról írt cikk alá azt írta: „Egy az üldözésben részt vett katonatiszt elbeszélése nyomán.”

⁶² Innen az *Enyim, tied, övé.* jegyzetei következnek a 155.-ig. Csak lapszámot adunk. 2. k. 82. Ince Leótól tudja meg, hogy meghódította a prágai társaságot, a papok is sokra értékelik.

⁶³ 2. k. 85. Walter Leó mondja Incének: „Te azt hiszed, hogy amit a sors tőled egy végzetes hajótörés által elvett (Serena), azt egy vagon-törés által illik, hogy visszaadja (Hanna).”

⁶⁴ 2. k. 98. „Akarja ön e száraz kenyeret megosztani egy nővel, ki önt az egész világ minden férfia fölé emeli?” Hanna grófnő elhatározó kérdése Incéhez.

⁶⁵ 2. k. 87–88. Ince megtudja Walter Leótól, hogy Hanna grófnő „alapítványi hölgy”.

⁶⁶ 2. k. 89. „. . . egy negyvenéves férfinak egy huszonötéves eszményképet kivetni a nyeregből — mindig pirrhuszi győzelem.” Walter Leó és Ince Hanna grófnőről beszélgetnek.

⁶⁷ 2. k. 48. „Incének nem jutott akkor eszébe, mikor a hadjárat alatt lerohadt a lábáról a csizma, hogy az a hazáért történik; hanem most, hogy ezt a csizmát le kellett húzni a lábáról, kezdé megismerni, hogy mi a hazaszeretet.” Incét mint nagy embert ünneplik, mindennap holt fáradtan kerül ágyba.

⁶⁸ 2. k. 198. „Már mint én, ugye, aki téged odavezettelek hoz-

zájuk, De hát gondoltam én azt, hogy te gyerek vagy, akinek ha az ember egy cifra cukorbábot ad játszani, meg kell, hogy mondja neki: „aztán ezt meg ne edd, mert mérges”. Én azt hittem, hogy mulatod vele magadat, de nem azt, hogy beleszeretsz.” Leó Fatimét cifra cukorbábnak nevezi.

⁶⁹ 2. k. 49. Ince ünneplésének változatai.

⁷⁰ 2. k. 60. „... a kolostorban volt szállva; megígértették velc, hogy újra visszakatolizál.” Incéről kósza híreket terjesztenek.

⁷¹ 2. k. 60. „... azt mondják, hogy mikor audiencián volt a császárnál, megesküdött, hogy semmi mozgalomban sem fog részt venni. El is íjult.” Incére vonatkozó híresztelés.

⁷² 2. k. 56. Ince „El is ment Mikebogyára, s nagy küzdelmek árán megválasztatta elébb Napólecon herceget magyar képviselőnek, s amint annak távirati lemondása megérkezett, az ő ajánlatára megválasztották Kondorossy Mukit képviselőnek.” Csuka Péter helyett a regényben Kondorossy Muki szerepel.

⁷³ 2. k. 67. Valami nagyszerű vállalat volt alakulóban. Áldorfai Incét felkérték, hogy legyen elnökgazgatója. Walter Leó lebeszéli róla. „Káprázat az egész. Nem akarom önt arról lebeszélni, hogy a pénzték fektesse bele. Az, ha elvesz is: ön életrevaló ember, megél anélkül. De ne adja hozzá a nevé! A név a becsület! S az elveszett becsületet ugyan nehéz visszaszerezni. Ne kezdjen ön olyan dologhoz, amit nem tanult.”

⁷⁴ 2. k. 56–57. Mikor a választási költségeket kéri Incétől... „se-hogy sem ment a fejébe, hogy miért kelljen őneki kétezer forintot fizetni avégett, hogy ne Schafskopf báró [nem Kondor] egye a büfében a káviárt zsemlyével, hanem Kondorossy Muki [nem Csuka] a kassai sonkát ecettel, paprikával.” A neveket Jókai megváltoztatta.

⁷⁵ 2. k. 136. Ince megtudja, hogy üzlettársa Bauernhass Siegebort és Hanna ifjúkori csményképe egy és ugyanaz a személy.

⁷⁶ 2. k. 57–58. Sámsoni Lenci a képviselőválasztás alkotmányos költségeinek második feléről, melyet pedig neki kellett volna megfizetni, váltót irat alá Incével. L. még. a 15 : 74. j.

⁷⁷ 2. k. 57. „Igazán fájt a lelke, mikor ezt a pénzt kiadta a kezéből. Mily sanyarogva szerezte ezt megboldogult kedvesével együtt;” L. még. a 15 : 74. j.

⁷⁸ 2. k. 60. „A kétezer forintot meg kellett fizetni, amiatt Ince kénytelen volt ismét írni Walter Leónak, hogy küldjön a tőkepénzéből. A bankár elküldte a pénzt, de a levele aljára ezt a sort írta Incének: — Olyan sokba kerül, az a kis énekesnő ott a színháznál!” Célzás Fatimére.

⁷⁹ 2. k. 241–242. „Walter Leó barátjának adott ígérétét híven

beváltá . . . Ott a Barton Cliffe láttávolában felhúzatta a félárbocra a lobogót, hat lövést adatott az ágyúkkal, s azzal lebecsáttatá az ólomkoporsót barátja hült tetemével: — hadd keresse fel kedveseit az isis [gyógyfű] és antipathes [minden fájdalom ellen való gyógyszer] tündérgrottájában . . . Higgyük, hogy rájuk talált . . .”

⁸⁰ 2. k. 240. „Ön tudja azt jól, hogy nekünk kettőnknek van egy lelkünk . . .” Ince mondja Leónak Serenárról.

⁸¹ 2. k. 71. „Ha hinnénk a fátumban, azt is feltehetnők, hogy van egy nagy láthatatlan vegyész, aki az emberi jellemekekkel kísérleteket tesz.”

⁸² 2. k. 132. Fatimével nem lehetett elhiteni, hogy meggondolatlan (vagy nagyon is meggondolt) elszólásával mennyit ártott Incének házasságát. Azt hangoztatta, hogy azóta látta őket, amint karofogva mentek az utcán.

⁸³ 2. k. 52. „Caesarinének arca . . . azon szerencsétlen arcok közé tartozott . . . melyek olyanok, mintha két különböző kölcsönkért arcból volnának összeállítva: két egymáshoz nem illő fél.”

⁸⁴ 2. k. 63. A Schmerling-féle provizórium idején a kormányzó Incét főispánsággal kínálta meg.

⁸⁵ 2. k. 81. Ince Prágában visszavonulva élt, látogatóba sehová sem ment, kivételt csak Walter Leóékkal tett.

⁸⁶ 2. k. 117. Walter Leó a közös vállalaton nyert háromszázezer forintot a következő tanács kíséretében adta át Incének: „. . . ne valld meg feleségednek az egész összeget: mondj neki csak százezeret.”

⁸⁷ 2. k. 96. „Saját nemességem ugyan nem igen kötelez, mivel nemes nem vagyok;” Ince búcsúzik Hanna grófnőtől.

⁸⁸ 2. k. 106. „Magam volnék az egyik, a másik úri magad, a harmadik pedig gróf Bauernhass Siegebert . . .” Walter Leó közli Incével, hogy kik lesznek az alakuló háromtagú konzorcium tagjai.

⁸⁹ 2. k. 53. Stomfay Gideon, „elvérzett a hazáért. A temesvári ütközetben lehelte ki nemes lelkét a dühös kozákok dárdáitól átszúrva.” Caesarine hazugsága.

⁹⁰ 2. k. 68. Válságos helyzetben mindig Szeréna mutatta meg Incének a kivezető utat.

⁹¹ 2. k. 98. Hanna grófnő megengedi Incének, hogy őt egyszerűen Hannának szólítsa.

⁹² 2. k. 74. „. . . nem volna annak ellenére, ha a monarchiának valami más részében keresnénk ki önnek lakhelyül valami olyan jó csendes várost, ahol az embernek az ablaka alatt éjjel nem kurjongatja senki, hogy „éljen Garibaldi!”” Ő excellenciája ajánlata Incének, aki nemrég jött haza Amerikából.

⁹³ 2. k. 120. Incében féltékenység támad Hanna ifjúkori ideálja ellen.

⁹⁴ 2. k. 120. „...látod, én most nyájas akarok hozzád lenni;” Ezt a gondolatot lehetett kiolvasni Bauernhass Siegebort magatartásából Ince iránt.

⁹⁵ 2. k. 130. Walter Leó tanácsot ad Incének, hogyan álljon bosszút egyszerre két asszonyon: Hannán és Fatimén?

⁹⁶ 2. k. 172. „Én hűséges vagyok hozzá, mint egy parasztnő; s ő megcsal engem, mint egy gróf!” Hanna keserű kifakadása Ince ellen.

⁹⁷ 2. k. 152. Fatime nagy jelenete. Szegény komédiásnőnek mondja magát, aki azonban nem úgy szereti Incét, mint az a büszke félistennő . . . A jelenet végén zokogva zuhan végig a földön. „Az alkóvenben volt egy falióra. Az elkezdett e percben zenélni; ezt a melódiát pengte: „du hast mich nie geliebt.” [= Sohasem szeretted engem.]”

⁹⁸ 2. k. 152. L. 15 : 97. j.

⁹⁹ 2. k. 152. L. a 15 : 97. j.

¹⁰⁰ 2. k. 97 : 184. Áldorfai Ince felelete Hanna grófnő ama kérdésére, hogy mikor fogja őket ismét meglátogatni. — Hanna Incéhez intézett, válást bejelentő levelének aláírása.

¹⁰¹ 2. k. 216—217. „. . .ez a levél vizahólyaglapra van írva. Tudja ön, hogy a vizahólyag-lemezt temperamentummérőnek használják? Az mutatja meg a tenyérre fektetve, kinek milyen heves a vére. Nézze ön: az én kezemen csaknem simán fekvé marad. Én nagyon hidegvérű vagyok . . . Hogy össze fog az egyszerre ugrani az ön kezében! mondá azután Fatime, visszanyujtva a látogatójegyvet Incének. Az ő kezében igazán egyszerre göngyöleggé kunkorodott az össze. Az ő vére a düh forrpontján habzott.” Fatime észrevétele Gideon sértő hangú levelére.

¹⁰² 2. k. 216—217. L. a 15 : 101. j.

¹⁰³ 2. k. 222. „Most éppen . . . a súlyos mennyezetrúddal a szép Beregszászy-féle zongorát rombolja szét ütést ütésre adva! Egyszerre rúddal a billentyük közé! Egyszerre végig valamennyi húron, hogy zeng bele az egész ház.” Ince őrjöng a szerelemfáltás miatt.

¹⁰⁴ 2. k. 126; 214—215. Fatime „A kandallóhoz tolt karszéken festőien elegáns hanyagsággal hátradülve ült keskeny piciny lábait a kandalló rácsára téve föl, s azalatt egy roppant nagy fekete legyezővel, mely féltését eltakarta, hűselte magát.”

¹⁰⁵ 2. k. 182. „. . .Caesarine, a fején hidegvizes compressék a borogatás], arcán végig hosszúkás flastromok, az egyik szeme bekötve; fekszik, nyög és lázban van.” Hanna tévedésből Caesarinet korbácsolta meg.

¹⁰⁶ 2. k. 102. „Áldorfai imádta nejét [Hannát], de kénytelen volt minden lépten-nyomon visszaemlékezni az elvesztettre [Serenára], s összehasonlítást tenni a múlt és a jelen között.”

¹⁰⁷ 2. k. 119–120. „Csak az a kár, hogy Ince igen komor. S azt tudja ő maga is. Érti, hogy nem bír azzal a hajlékonysággal, azzal a símasággal és különösen azzal a gyorsan tenni kész figyelemmel, ami az előkelő társaság férfiai megkülönbözteti . . . ő udvarolni csak annak tud, akibe szerelmes: azt azután eltitkolni nem is tudja.”

¹⁰⁸ 2. k. 184–185. „Én holnap indulok Erdélybe azért, hogy ott protestánsná legyek, mert csak így válhatok el öntől önmegaláztatásom nélkül.” Hanna levélben értesíti Incét, hogy válni akar. Ince a levelet elküldi Fatimének.

¹⁰⁹ 2. k. 102. „. . . annak a másíknak [Serénának] a lelke, ki az isis-lugas alatt nyugszik, járt el mindennap haza, s ott ült az új nő [Hanna] és a férj [Ince] között.”

¹¹⁰ 2. k. 104. „Ince is egész nap otthon ül. Könyvárúsok számára dolgozik . . . „S a férj, aki egész nap dolgozik, elfelejt felesége iránt figyelmes lenni.”

¹¹¹ 2. k. 109. „Haj, de könnyű ám kiengesztelni egy asszonyt, aki haragszik, aki pöröl, aki sír, aki dul-ful, ront-bont, körmöl és pofoz, de nehéz kiengesztelni egy nőt, aki hallgat, aki egykedvű arcot csinál, aki még csak egy arcvonással sem árulja el, hogy mi baja van.” Hanna engesztelhetetlen jelleme.

¹¹² 2. k. 102. „Áldorfai csak a házassága után vette észre, hogy valami nem kapott meg a feleségével [Hannával]: a lelkét.”

¹¹³ 2. k. 103. „Hanna is egész nap dolgozik, tesz-vesz, mint egy cseléd, kifárasztja magát, aztán odavan. . . . aztán este kimerült, kifáradt, mindennap érezteti férjével nem azt, hogy ő grófnő, hanem azt, hogy szolgáló.”

¹¹⁴ 2. k. 104. „Hannának semmiben sem telik öröme. Egész élete egy folytonos önfeláldozás.”

¹¹⁵ 2. k. 114. A regényben nem Orlandó, hanem Bauernhass gróf a talányos ismerős . . . Ince harmadik üzlettársa L. 15 : 88. j.

¹¹⁶ 2. k. 159. „Emberi dolog, de nem emberséges, hogy valaki a felesége múltjéért legyen féltékeny;” Ince a neje, Hanna múltjára féltékeny férj.

¹¹⁷ 2. k. 132; 148. „Ne mondja ön: Fatime kisasszony. Ön tudja, hogy másik neve is van. Önre nézve ő ‚Serena‘. [Caesarine mondja Incénck.]” — „Az égre kérem, ne nevezzen engem Fatiménak. Térden állva kérem-e, hogy mondja nekem: Serena? Hisz ön adta nekem ezt a nevet.” Fatime kéri Incét.

¹¹⁸ 2. k. 215. „Csodálatra méltó asszonyi teremtés ez. [Fatime]. Mikor megpillantja Incét, még csak egy vonása sem árul el megdöbbenést; még csak meglepetést sem. Tökéletesen tud uralkodni a vonásain.”

¹¹⁹ 2. k. 227. „Nekem borzasztó álmaim voltak. Azt álmodtam, hogy mi: én és ő' elváltunk egymástól . . . Még rosszabb álmaim is voltak. Captain! Én elvesztettem becsületedet. Polgártársaim becsülését. Haszontalan, eladó emberré lettem.” A megzavarodott elméjű Ince tisztább pillanataiban így vall Walter Leónak, akit az Alligátor kapitányának néz.

¹²⁰ 2. k. 225. Ince zavart idegállapotában főként a személyeket zavarja össze. Az orvost az ellenséges Salamander prancsnokának, Leót pedig az őt megszabadító Alligátor kapitányának nézi.

¹²¹ 2. k. 226. „Hogy van nőm? . . . Hogy van az én angyalom, Serenám? . . .” Ince kérdezi Lcótól, akit az Alligátor kapitányának tart. L. még a 15 : 120. j.

¹²² 2. k. 228 – 229. „Leó még aznap írt az -i apátúnak, Ince egykori főnökének. . . Harmadnapra Leó levelének vétele után már ott volt Döblingben . . . elkészített számára egy másik szobát . . . az ágygal szemközt a falra felakasztva az a szép madonna-kép, mely úgy hasonlított valami élő archoz.”

¹²³ 2. k. 242. A regény utolsó sora. L. még a 15 : 79. j.

¹²⁴ 2. k. 184. L. a 15 : 108. j.

¹²⁵ 2. k. 180. ”S e férfinak [monsieur Belle Ange] a fején megismeri [Hanna] azt a házsisipkát azzal a nyolcágú csillagkereszttel, amit ő maga himzett egykor.”

¹²⁶ 2. k. 240. Ince elsorolja Leónak az olvasmányjaiból vett példákat rögeszméje támogatására. L. még a 15 : 80. j.

¹²⁷ 2. k. 36 – 37. „A legszebb kilátás Prágára a Teréziarend hölgyeinek palotaerkélyéről nyílik . . . Incét megragadta a gyönyörű kilátás az erkélyről az ódon cseh fővárosra . . . Alig veszi észre, hogy a két hölgy közül az egyiknek a szemébe könny tolu, midőn az erkélyről széttekint. Az Hanna grófnő . . .”

¹²⁸ 2. k. 41 – 62. Ince az „ezüstsarkantyus és ezüstgombos világ”-ban itthon.

¹²⁹ 2. k. 70 – 90. Fejezetcím. Ince másodízben tér haza Amerikából. Leó Incét „észarki felfedezés”-re viszi magával, és sikerül meggyőznie, hogy Hanna és ő nem egymást, hanem kiki magát csalja: nem termetek egymásnak.

¹³⁰ 2. k. 6. „Hiába volt olyan szép. Minden vonásáról rá lehetett olvasni: az a ,tied'. Sohasem ,enyim': mindig ,tied'.” Hanna a vasúti kocsiban – útban Prága felé.

¹³¹ 2. k. 197. „Tehát kartellt [írásbeli kihívást] viszünk neki.” Ince megbízza Walter Leót, hogy nevében hívja ki párbajra Capitain Bloomert, azaz Stomfay Gideont.

¹³² 1. k. 215. „Tisztelem a metempsichóizist [lélekvándorlást];

de galandféreg Törökország gyomrában nem leszek.” Ince nem óhajt török szolgálatba lépni.

¹³³ 2. k. 54. Ince védelmébe veszi Fatimét „s ez másnap szerződötve volt a színházhoz.”

¹³⁴ 2. k. 107. „Voltak jelen a tanácskozáson öten, akiknek a neveit mind elfelejtette Ince . . . csupán az az egy különös név: Bauernhass Siegebart ragadt meg figyelmében; . . . (Ez lesz tehát az én ‚konszorsz’-om [= sorstárs] mondá magába Ince . . . Különösnek találta, hogy ez a szó: ‚konszorsz’ azt is jelenti, hogy ‚feleség’.”

¹³⁵ 1. k. 42. „. . . Rátaláltál. Ez az. ‚Az enyim’. Az oltárkép eredetije.” Ince rátalál az oltárkép eredetijére.

¹³⁶ 2. k. 90. „A halottak bosszút tudnak állani magukért azokon, akiket szerettek. Ti sohasem lesztek igazán egymásé, közöttetek fog ülni . . . örökké ez a két hidegítő alak: a nőnek a légben eltűnt eszménykép, a férjnek a tengerben eltűnt valóság.” Walter Leó ki akarja józanítani Incét.

¹³⁷ 1. k. 253. A Walter Nymph összeütközött egy roppant nagy háromárbcos hajóval. A három árbcos földéletén Ince kérdezte ápolójától: „-Hol van a nőm? — Akik a női hálószobában voltak, azok mind elvesztek. Ő is.” L. még a 15 : 10. j.

¹³⁸ 2. k. 87–89. Leó menteni akarja Incét végzetétől. L. még a 15 : 129. j.

¹³⁹ 2. k. 154. Fatime „kígyó, míg meghódit; galamb, ha meghódolt; cszes a cselszövésben, őriült az élvezetben; az a démon, aki visszavezeti Ádámot a paradicsomba, ahonnan az angyal kiverte.”

¹⁴⁰ 2. k. 155. „S egy dologra volt a leány [Fatime] különösen féltékeny. Arra, hogy Ince azt ne higgye, hogy mindazt a bűbajt, amivel őt elhalmozta, valahogy meg lehet jutalmazni. Ha Ince megkísérté őt gyémántokkal ajándékozni meg ünnepélyes alkalmakkor: más alkalommal Fatime ajándékozott neki viszont még értékesebb ékszert . . .”

¹⁴¹ 2. k. 175–176. „A derék Belle Ange úrnak tudniillik kiváló szenvedélye volt az utazás . . . nem volt olyan hónap, melyben Incétől egy kis útiköltséget ne kért volna a japáni vagy a dahomeyi expedícióhoz.”

¹⁴² 2. k. 164. „Megcsaltni egy nő által, aki más szeret: még csak előérzete a pokolnak; de eldobatni egy nő által, aki hű marad: az maga a pokol!” Ince állapítja meg magáról, miután Hanna levelét elolvasta s rájön féltékenysége alaptalanságára.

¹⁴³ 2. k. 208–209. „Ince közel volt hozzá, hogy kimentse maga előtt Fatimét. Közel volt hozzá, hogy megbocsásson neki.” Ince mehetséget keres Fatime számára.

¹⁴⁴ 2. k. 199–200. „...amióta a német kormány eltiltotta országa területéről a szerencsejáték-bankokot: ezek a gazdag rablótársulatok szerteszét barangolnak Európában, ... ajánlották Balatonfürednek európai hírű fürdőhelyé emelését, ha ott tehetik le a rulettet ... S aztán kerestek maguknak egy nagyevű embert, aki vállalatukat a magyar kormánynál keresztülhatjsa ...” Walter Leó figyelmezteti Incét: vigyázzon, sikamlós talajon jár.

¹⁴⁵ 2. k. 205. Walter Leó Ince okulására a görög mitológiából hoz fel szemléletes példát. Ebben Zeusz Incét, Juno Hannát, a nimfa Fatimét, a faun Gideont szimbolizálja.

¹⁴⁶ 2. k. 202. Leó tanácsa Incének.

¹⁴⁷ 2. k. 230. „Ah, hálóköntösének uja lecsúszott karjáról, megtalálja magát hüteni!” Ince örült képzelgése a döblingi elmegyógyintézetben.

¹⁴⁸ 2. k. 233. „Egy napon azt mondá Ince Leónak, hogy küldjön hozzá orvost, mert neje nagyon beteg.” Ince képzelgése Serena körül járnak.

¹⁴⁹ 2. k. 231. „Követeli, hogy virágokat hozzanak a szobába. Ő szereti azokat.” Ince Serenának akar virágot.

¹⁵⁰ 2. k. 233. „Esténként, mikor magára van, da lra fakad. Cserobogár, sárga cserobogár! Nem kérdem én tőled: mikor lesz nyár?! —” Ince a kíséretet énekl, mert hallani véli Serena szopránját.

¹⁵¹ 2. k. 231. „Mikor az étkezés ideje jön: két terítéket hoz, s ételét megfélezi. Fele az, övé. Ahhoz hozzá nem nyúl. Pedig az elmebetegék étvágya vadállati.” Ince Serenával ebédel képzelgésében.

¹⁵² 2. k. 235. Ince sakkpartnere is Serena.

¹⁵³ 2. k. 239. „ott voltam a mi kis lakunkban odalenn ... ahol kis fiunk vár reánk ...” Ince elborult elméje nejevel és kislfiával foglalkozik.

¹⁵⁴ 2. k. 239. „Oda jön le értünk az a fényes alak, akinek ő megfogadta, hogy úgy fog neki egykor visszaadni oly tisztán, oly fehérén, mint ahogy oltára mellől elvett ...” Ince vallásos képzelgése Serenáról.

¹⁵⁵ 2. k. 240. „A beteg kiterjeszti ágya fölé a térképet, s elszótt kezének ujjával keresett rajta valami helyet. — Itt van, captain ... Ez itt a White sziget ... Ez itt a Barton Cliff ... Mikor e kettő közé érünk, ottan van nekünk az otthon ...” Ince végső vívódásai első szerelme emlékeivel.

¹⁵⁶ Remélt bevételek összeállítása talán az 1875. esztendőre. Az Athenaeum részvényjövödelme után regényírói tiszteltdját jegyzi fel Jókai, ez valószínűleg az *Enyim, tied, övé* c. regénye lehet, mely 1875-ben jelent meg. Szóba jöhet az *Egész az északi pólusig* c. regénye

is, mely az Ű-ben szintén 1875-ben jött, s a következő évben könyv-
alakban is megjelent. A Franklin m. n. t. bizonyára a *Magyar nemzet
történetét* jelenti, későbbi kiadás díját, miután először 1854-ben nyom-
ták ki. (2. kiad. 1860, 3. kiad. 1870) A képv. = képviselői díj rövid
időre van számításba véve. Viszont az Ű és I kb. egész évi jövedelmé-
vel. A végeredmény elég szerény összeg: 18 800 forint, holott ebben
az időben más számvetésében már ennek majdnem kétszeresét is
találjuk.

¹⁵⁷ *Egész az északi pólusig* 10. Galiba Peti kloroform szolgoltatásá-
val jegesmedvét szelidít. Bábinak nevezi el. Innen a 223. j.-ig kevés
kivétellel e regény anyaggyűjtése. Utalásoknál a címet nem ismétljük.

¹⁵⁸ 61. A kristályprizmába beleszorult nő hajsátorral volt körülvéve
kiszabadulásakor.

¹⁵⁹ 75. Galiba Peti megfeji az anyacetet.

¹⁶⁰ 58. „S valóban nagyobbserű volt az minden templomnál, mely
valaha a föld felett épült.” A kristálybarlang gazdag alakzatai.

¹⁶¹ 153. „A sár, amelyben jártam, a völgybe leérve, melegített!
Még aludt, még üres volt az egész völgy. Se állat, se növény benne.
. . . Magam is lementem a tóhoz, és poharamat telemertem belőle.
A víz cinóberveres volt. Nagyító lencsém kideríté a veresség okát.
Ázalogok tömege volt az . . .” L. még: *Fekete gyémántok* 22.

¹⁶² 70. Bábi, az óriási medvebocs, csigákat lakmározik, amikkel tele
van a barlang fala.

¹⁶³ 39. Galiba Peti a mészrétegek közt weldi agyagot és hegyőrt
talál.

¹⁶⁴ 71. Az északamerikai mammut-barlangnak „vannak többféle
termei: az egyiket hívják az óriások terméknek, a másikat a „hazajárók
termé”-nek azért, mert tele van a régi aztékok mumiáival.”

¹⁶⁵ 39. L. 15 : 163. j.

¹⁶⁶ 49. „Ekkor történt aztán körülem valami, aminek leírására nincs
az emberi szótárakban megfelelő kifejezés. Az a tó egy óriási bazalt-
tömeg volt még hig állapotban, de már a kristályosodás végrehajtásá-
hoz teljesen szaturálva. Csak egy hulló kavics kellett e szaturált
tömegnek, amire talán századok óta várt már. Amint e kavics a tó
felszínét érte, egyszerre vakító villámfény töltö be a barlang üregét,
minő a kristályképződést szokta megelőzni . . . az e percben született
bazaltoszlop a múlt percben még hig folyadék, vagy talán csak rezgő
kocsonya volt . . .” L. 15 : 199. j.

¹⁶⁷ 35. „Egy kis tejfehér patak csergedezett az egész folyosón végig.
A felső jégbarlang olvadmánya volt az mézliszttel vegyülve. Hegytej-
nek hívják a bányászok.”

¹⁶⁸ 59. „Ahogy apróbb kristályokban, borostyánkő tömegekben

találunk őskori bogarakat, libellákat, szitakötőket, úgy volt befoglalva az óriási kristálytömegbe egy őskori ember.”

¹⁶⁹ 18. „Már most tudjuk azt, hogy a tengernek van egy áramlata déltől északnak. Ez az áramlat abban az időben még erősebb volt . . . Ez az áramlat vette fel az uszószigeteket, s vitte azután egész odáig, ahol az Északi-Jeges-tenger torlaszai között elvégre fönnakadt. Így jötték ide a mammutok barlangostól.”

¹⁷⁰ 22. „Most tehát legelőbb jól el kellett helyezkednünk. Két egymásra dülő jéglap mintegy természetes alkövent képezett számomra, melybe minden készletemet elhelyezhetém.”

¹⁷¹ 137. „Az én általam meggyújtott vulkán pedig egy kráteren keresztül okádja fel azt [a robbanó gázt]. Az első robbanás hatása az volt, hogy a hegytetőről minden jég eltűnt, s a völgyekben most tavak feküdtek.”

¹⁷² 36–37. „Hanem aztán a félkör-alakú fal, az valami tündéri látvány volt. Egy mozaik épület, aminőt a hegylakó lidércek emelnek királyi palotájokul. Az agyaggala képezi az alapot, de az be van vonva fehér gipsz és zöld tajték malachit kéreggel: közben a leggyönyörűbb eres zöld malachitdarabok több száz mázsányi nagyságban . . . S hogy ez óriási füzöld drágakövek még jobban kitünjenek, körülötük mint sötét bársonyalap képződött az indigókék rézlazur.”

¹⁷³ 128. „A tizenégy ‚Neptun-serleg’ [serlegalakú kvarccá vált óriási szivacs] le volt takarva ugyanannyi sima narancssárga négyyszögű kőlapokkal. Ez is természet alkotása, nem emberkéztől van faragva. A hajdani ‚lapis quadratus’ az, az olaszok tufa litoideja.”

¹⁷⁴ 143. Galiba Peti a Tegethoffon a kristály tó felett.

¹⁷⁵ 70. „Akkor az a tó nem más, mint egy része a szabad tengernek; tengervíz volt az, amit mi először ittunk, ennek a tónak a vize, az volt olyan sós-keserű.” Galiba Peti felfedező úton a földalatti barlangban. L. még: *Fekete gyémántok* 18.

¹⁷⁶ 72. „De ez nem medvehorkolás volt. Annál százszorta hatalmasabb hang . . . Egy cethal . . . Ő volt az, aki horkolt.”

¹⁷⁷ 73–47. „Az anyacet valami gyöngéd rőfögést hallatott eközben. Aztán kiöltötte hordóvastagságú nyelvét, mire a kis poronty rögtön felkapaszkodott. Az anyacet aztán beszopta őt egészen a szájába, s aztán megint kilökte onnan. Ez volt a reggeli mosdatás”.

¹⁷⁸ 75. L. 15 : 159. j.

¹⁷⁹ 85. „Van azután egy terméke a cachalat [ámbrás cet] gyomrának, mely sem az egyik, sem a másik osztályhoz nem tartozik. Ez az ámbrá.” Galiba Peti felbontja a cachalat tetemét.

¹⁸⁰ 82. A cethal bőre „alatt volt egy vékony hártya, olyan finom, mint a patyolat; ebből a hártyából készül a grönlandi leányoknak az inge.”

¹⁸¹ 85. L. 15 : 179. j.

¹⁸² *Fekete gyémántok* II., Hancim a trionyx [ösvilági teknős gyík] meglephető, az süket. A tigris egy szökéssel a hátán terem, mikor az legjobban takargatja hátulsó lábaival tojását a homokba."

¹⁸³ Ismét az *Egész az északi pólusig* folyt. köv. 45. „Később egy más tünemény lepett meg. Delejtűm, melynek segélyével számítottam ki addig a tekervényes sziklafolyosó irányát, egyszerre csak elkezdett semmit mutatni. Lógott előre, hátra, vagy szökéseket tett, s mutogatta az éjszaksarkot a szélrózsa minden irányában."

¹⁸⁴ 40. „Most volt rajtam még a bámulat sora. Lábam alatt és a sziklafalban körültem egyes elszórt kövek világítottak. . . . Ezeket a köveket úgy hívják, hogy 'fénymágnesek', ilyenek a bolognai kavicsok (lapis boniniensis); az ilyen kőnek elég öt percig a napon lenni, hogy azután a sötétben világítson."

¹⁸⁵ 36. Galiba Peti magnéziumfényvel világít a földalatti barlangban.

¹⁸⁶ 36. L. 15 : 172. j.

¹⁸⁷ 37. Az agyagpala alapon „a rózsaszínbe játszó ezüstfehér cikornyák; az a selenréz”.

¹⁸⁸ 150. „A völgyeket roppant nagy tavak fedik. Az izzó föld c. tavakat nemsokára mocsárokká párologtatja, s a szikkadó mocsarakban okvetlenül meg kell születni egy új állati és növényi életnek. . . . Egész darab sziget földünk egy nagyszerű 'hollandi melegház', melyben nincs évszakkülönbség."

¹⁸⁹ 93. „Ez a patak petróleummal van keverve. A víz és a petróleum egy része valami hasadékon át kifolyik a tengerbe, s megtölti a jégtorlaszok közeit; . . . Ez itt előttem egy naftavulkán, mely még nincs meggyulladva."

¹⁹⁰ 90. „Folyvást lefelé víz a tárna. Egy helyütt valami ismerős bűz ütötte meg az orromat. A bűzkő (Stinkstein) szaga az. Reményem villant! itt kőszén, kőolaj van közel." Galiba Peti felfedezései a földalatti barlangban.

¹⁹¹ A távirat szövege és dátuma nem ad elég támpontot a halott kilitének megállapításához, valamely a balközép párttal kapcsolatban levő személyiség halálesete alkalmából került feladásra. Számunkra legfontosabb a pontos dátum, melynek a beírással való egykorúsága nem vonható kétségbe, s ilyformán e notesz keletkezési idejének megállapításánál igen becses adat.

¹⁹² Az *Egész az északi pólusig* c. regényre vonatkozó anyagot, mely a 22. recton kezdődik, itt, a 25. recton kezdű rendezni az fró, s kialakítja a szerkezeti egységeket, az egyes bejegyzések még nem végleges fejezetcímek, de az állandóan növekvő lapszámok jelzik, hogy tervben már készen van a regény meséje vagy legalábbis vázlata. L.

a 12. l. „A tilinkóhangra [Galiba Peti intonálására] a megjámborult medvék kezdtek ébredezni . . . majd . . . táncoltak mindaddig, amíg csak én fujtam.” A következőkben mellőzve a cím ismétlését, csak a regény lapszámait jellezzük utalásoknál.

¹⁹³ 15–16. Galiba Peti medvefogatot alakít.

¹⁹⁴ 19. Őselefánt csontváza a földalatti barlangban.

¹⁹⁵ 26. Diornis a jégbarlangban.

¹⁹⁶ 29. Galiba Peti nem avatkozik bele a medveharcba.

¹⁹⁷ 36–37. L. 15 : 172. j.

¹⁹⁸ 43–44. „ . . . keresztüluszott a rézgálic tavon, hamarabb ideért nálamnál, s most itt áll előttem buzavirág színűre festve.”

¹⁹⁹ 44–52. Fejezetcím.

²⁰⁰ 52–53. „Híres, nevezetes föld alatt lakó csoda volt ez. Második a világon. Az első mint egyetlen a párizsi Jardin des plantes-ban (füvészkert) őrzik. Ez a hírhedett Mosaesaurus, melyet a tudós Hoffmann fedezett fel a maastrichti kőbányában, s kiemeltetett nagy költséggel, s elnevezte azt a maga nevééről Mosaesaurus Hoffmanninak.”

²⁰¹ 59. „Amint a kristálycsoport háta mögé kerültem, megdöbbenve riadtam vissza. Egy roppant kristályprizma közepében egy emberalak állt előttem. Ahogy apróbb kristályokban, borostyánkő-ömegekben találunk őskori bogarakat, libellákat, szitakötőket, úgy volt befoglalva az óriási kristálytömegbe egy őskori ember.” Férfi ősember a a kristályban.

²⁰² 61. Egy másik hatalmas kristályban egy fiatal nő volt bezárva.

²⁰³ 74. „Amiért a cet leginkább keresni szokta a zárt helyet, ahol nem háborgatják: az a szoptatási műtét . . . a szoptatás a cetnél sok furfanggal jár. Két emlője van alul, egymástól két méternyi távolban . . . S minthogy annak, aki szopni akar, nem lehet a fejét a vízben tartani; tehát az anyacét kénytelen háttal feküdni a vízbe s úgy nyujtani a tejt a fiának. Ez a legritkábban észlelhető látványok egyike.”

²⁰⁴ 79–81. A bálna harca a cachalattal (ámbrás cettel).

²⁰⁵ 81–88. „Alig telt bele félóra, hogy a cachalattal újra felmerült a víz színére; de mozdulatlanul. Meg volt ölve . . . Husz méternyi hosszú állat volt; még holtan is félelmetes.”

²⁰⁶ 93. L. a 15 : 190. j.

²⁰⁷ 101–105. „Birtokában voltam a legősregibb halálélesztő szernek. Ez az ámbrá . . . Amint végre arcát és szemhéját is bedörzsöltem az ámbráolajjal, egyszerre csendesen megnyiták ajkai; . . . Jéghideg vizet loccsantottam arcára. Ez, mint egy galvanikus ütés hatott az alvóra; karjai és lábszárai egyszerre fölrandultak és szemei felnyitak. Fölebradt.” Galiba Peti feléleszti Nahámát.

²⁰⁸ 109. Galiba Peti Lámecket is feléleszti.

²⁰⁹ 111. Galiba Peti megkéri Lámekhtól Naháma kezét.

²¹⁰ 125—132. Fejezetcím. Galiba Peti kijárást keresett a malachit-barlangból. Felrobbantotta azt a roppant nagy malachitszikklat, amelyen Bábí szeretett üldögelni és feküdni. Egy gömbölyü veres üreg nyílt meg előtte: Kain sírboltja. Tizennégy „Neptunserleg” vett körül egy fekvő emberi alakot. A serlegek telve voltak a hajdankor ingyen-termő növényeinek kenyéradó magvaival. Az egyikben éppen búza volt.

²¹¹ 139—144. Fejezetcím. A Tegethoff sorsa a vulkányújítás után.

²¹² 148—149.

²¹³ 147—148. Galiba Peti az áldozat füstjét azzal kényszeríti felfelé szállni a nedves, ködös levegőben, hogy puskaport robbant serpenyőjén. Ezzel teljesen megnyeri Lámekh kegyét.

²¹⁴ 120—121. Naháma könnyedén „átrepül azon a hét méternyi széles örvényhasadékon . . .” „amelyen Lámekhet és Galiba Petit Bábí segítette át.”

²¹⁵ 161. „És egyszer a mély csendben oly hang hallatszik, mintha valaki a nyelvvel csettentene, s azzal lomhán előmászik a földhasadékból egy emberkarnyi hosszú állat . . . Mi ez? Szalamander, Triton, Szirén vagy Amphion, vagy hibridum mind a négyből?

²¹⁶ 162—163. Galiba Peti lázgyötörtén a Triton Gigast látja kikelni a vajudó dágványból, majd Naháma jelenik meg előtte, de ez már a gyógyulás jele volt.

²¹⁷ 163. Lámekhet rémülettel tölti el a vajudó dágvány megpillantása, s rémületében futásnak eredve viszi Nahámát és Galiba Petit a Tegethoffra.

²¹⁸ 165. „Hóvilágnál, északfénynél bejártam még egyszer Nahámával és Lámekhkel kísérve hű medvémtől a csodaképpen átalakult völgyet.” Az uszó-sziget északfénynél.

²¹⁹ 155—156 „Bábí ezalatt folyvást lejárt a tóba fürdeni . . . egy óriási nagy polip . . . a vízben lubickoló medvének hirtelen ráhuzta a zsákját a fejére . . . Én hirtelen kettéhasítottam a polipot késcimmel, kiszabadítván veszedelmes zsákjából szegény medvém fejét.”

²²⁰ 20. „. . . abban fáradtak, hogy egy kövér masztodon tetemét olvaszszák ki a tömör jégszikkalából . . . Alkalmas eszközeim segítségével könnyű munka volt rám nézve akkora rést vágni a jégen, hogy a masztodon egyik combja kiszabadult. Huszezer esztendőös sonka!” Galiba Peti segít a medvéknek.

²²¹ 101—105. L. a 15 : 207. j.

²²² 126—127. L. a 15 : 210. j.

²²³ 145—146. „Még jobban meg volt elégedve Nahámám a gyönyörű zászlókkal . . . Az én Nahámámnak jó izlése is volt; a cifra kelmék

közül az egyszerű csillagos amerikai lobogót választotta ki; jól illet arcához, karcsú természetéhez; olyan volt benne, mint Rebekka a kútnál.”

²²⁴ *Az élet komédiásai* 2. k. 52. „Elbeszélte [a hercegasszony madame Corysande-nak], hogy ezelőtt harminc esztendővel még ezer forintba került ez a műtét [ti. a balszamozás], mert persze balzsamot, mósuszt, kínport, kajaputulajat használtak hozzá, de most már a Cannal – Francina rendszer mellett csak mercurius sublimatus corrosivus és arzenikumot alkalmaznak.”

²²⁵ A 251. j. ig ismét az *Egy az Isten* folyt. köv. 2. k. 221. Jegyzetek. „Torockó és népe. Torockó múltjáról és jelenéről a hazai írókon kívül kimerítő feljegyzéseket írt egy angol tudós. (L. Booner: Transsylvania and his peoples.)”

²²⁶ 2. k. 22. „Fekete, báránybőrrel prémezett dolmányok a férfiaknál ezüst foglalatú karniol és ametiszt gombsorokkal, miknek nyitott eleje közül kilátszik a finom bőrmellény, arra tarka cikornyák hímelve selyemmel, arany fonállal; a derekat tenyéryi széles piros bőrvön szorítja át, színes szironnyal gyönyörűen kivarrva, s a délceg öltözet fölül van vetve panyókául a sujtásokban gazdag kacagány, magasra fölálló rókaprém-gallérral, azt hatalmas ezüstcsatok tartják összekapcsolva a mellén: két oldalt hat sor ezüst boglár.” Torockói férfi népviselet.

²²⁷ 2. k. 22. L. 15 : 226. j.

²²⁸ 2. k. 22. L. 15 : 226. j.

²²⁹ 2. k. 22. L. 15 : 226. j.

²³⁰ 2. k. 22. L. 15 : 226. j.

²³¹ 2. k. 22. „Párizs minden divatja nevetséges erőlködés ahhoz a fantáziához, amivel e földműves nép asszonyainak jelmezei dicsekesznek. A menyecskék islógos ingpatyolatja, a csipkék, himzetek, fodrozatok remek összeállítása, az eszményi vállfűzők, a redőgazdag fersingek, a klasszikus ráncvetésű gereznák [prémes állatbőrből készült ruhadarabok], a selyem előkötények: kimeríthetetlen változatait mutatják föl az asszonyi szép izlésnek, amit tökélyre emel a fekete csipkefőkötő festői hajlásokban átkötött fehér fátyolkendőjével.” Torockói női népviselet.

²³² 2. k. 24. „Hanem a hosszú hófehér sorban aztán feltűnik egy-egy fényalak. Egy leány, aki már menyasszony . . . Viganójának biborpiros kösnyői [szoknyatartói], arannyal-ezüsttel gazdagon kihímzett vállfűzője, arannyal áttört piros zsinóröve . . . az övébe feltűzött, hosszan lecsüggő színes selyemkendő, a felhajtott orru piros szattyán-csizmák, a kécsuklóit szorító gyöngyhímzett kösöntyűk a népviselet remekét tüntetnék föl; de a homlokára tett párta még ezen túl emeli a tenyéryi széles arany paszománt, mint egy korona körül

a ragyogó tekintetű főt körüllegve vállig leomló tarka szalagoktól, amik közül büszkén kiválik az aranyvirágoktól rezgő mátkabokrétá: a menyasszony büszkesége.” Torockói női népviselet.

²³³ 2. k. 24. L. 15 : 232. j.

²³⁴ 2. k. 24. L. 15 : 232. j.

²³⁵ 2. k. 24. L. 15 : 232. j.

²³⁶ 2. k. 22. L. 15 : 231. j.

²³⁷ 2. k. 22. L. 15 : 231. j.

²³⁸ 2. k. 17; 206; 230. Jegyzetek. „Torockón kétszer látják a napot felkelni, nem kell e tüneményért Ava Saxa szikla előfokára vándorolni. A torockói völgyben kétszer szokott virradni egy nap. — Ava Saxa vagy Afva Saxa meredek bérc Finnország ulcaborgi kerületében, Tornea várossal szemben a tengerparton, amelynek ormáról június közepén kétszer látni a napot lemenni és felkelni naponként.”

²³⁹ 2. k. 2. „Ami századok óta kikerült vassalak a kohókból, abból van verve egy fekete sosszé [kövezett műút] az Aranyostól egész a Kőig.”

²⁴⁰ 2. k. 19. L. 14 : 293. j.

²⁴¹ 2. k. 21. „A legelső padsor szemben a szószékkel az előljáróké, a nép elnevezése szerint a ,nagyfejűk’-é.”

²⁴² 2. k. 151. „A torockói munkások pedig dolgoznak a tenyereik verítékével azon mód szerint, melyet első wüzburgi telepítőiktől cstanultak” L. 14 : 283. j.

²⁴³ 2. k. 25. „Több, mint félezred év óta hordják fel [a torockói bányászok] a vasat a bányákból, s az messze földön hirhedett legjobb vas.”

²⁴⁴ 2. k. 3. A torockói kőből csinált szántóföldek.

²⁴⁵ 2. k. 228. „Jegyzetek. ,Servet megégettetését, Blandrata halálát, Dávid üldöztetését megtaláljuk az Unitárius Kis Tükörben, írta Ferenc József. Ugyanaz általában igen világos képet nyújt az unitarizmus multjáról és állásáról a magyar hazában.”

²⁴⁶ 2. k. 19. Unitárius iskolák Torockón.

²⁴⁷ 2. k. 74. Torockón az új pár „bucsuvacsorá”-jára a vendégek magukkal viszik az ennivalót, a vőlegény adja hozzá az innivalót, de nem ingyen. „Az összegyűlt pénzt aztán odaadják az iskola szűkségeire.”

²⁴⁸ 2. k. 19. L. 15 : 246. j.

²⁴⁹ 1. k. 36. „Pusztította őket mongol, tatár, kuruc, labanc, oláh; de legkeserveesebb pusztitást követett el rajtuk saját hazájuk e cím alatt: ,brachium’ [karhatalom]. Ennek az emlékére van most is a torockói házak ablaka veres kerettel befoglalva.” A torockóiakról beszél Manassé Blanka hercegnőnek. L. még a 2. k. 221. Jegyzetek.

²⁵⁰ 2. k. 22. „Blanka most látja a torockóiakat először ünnepi öltözeteikben. Hétköznap durva munkásöltönyt viselnek, a férfiakon a ködmen, az asszonyokon a „muszuly” [elől felhajtott, széles színes szegélyű szoknya].”

²⁵¹ 2. k. 24–25. L. 14 : 298. j.

²⁵² *Egész az északi pólusig* 165–166. „Ross kapitány is [1777–1856, angol sarkutazó] találkozott északsarki útjában a Baffia öbölben egész rózsaszínre festett partokkal. Azoknak a havát egy apró lopva-nősző spórái festették meg ily pirosra, miket elneveztek „redo nivalis”-nak (hórozsdá). Hanem a mi havunk festanyaga más. Ez a vulkánban felforrott kőszénkátrány terméke.” L. még a 15 : 218. j.!

²⁵³ Innen kevés kivétellel a 333. j.-ig *Az élet komédiásai* anyaggyűjtése. Utalásnak csak lapszámot adunk. 1–2. k. Falbenheim Pompeia bárónő. Regényalak.

²⁵⁴ A regény címe jelzi az utána következő, sorszámozott följegyzések természetét: a mese felvázolását alkotják.

²⁵⁵ 1. k. 131. „Mi azonban nem késünk azon gyanunknak kifejezést adni, hogy azokat a pamfleteket alighanem Zárkány Napoleon maga írogatja, leszidva azokban saját magát, ahogy megérdemli, teljes kedvtelése szerint.”

²⁵⁶ 1. k. 132–134. Princ Alienor megállapodott Karakán Absolonnal, a Jerikói Kürt szerződöttetett verkedőjével, hogy a párbajban megvágatja magát. Fájdalomdíjúl ezért Alienortul annyi ezrest kap, ahány centiméter a bőrén a vágás, ha pedig látható helyen: homlokán, arcán sebesül meg, ez az összeg centiméterenként három ezresre nő.

²⁵⁷ 1. k. 124. „Mint ön és mindenki tudja, a „Jerikói Kürt” feladata mindenkinek megmondani az igazat . . . Cikkeink mind álnév alatt jelennek meg. Karakán barátunk készen áll azoknak bármelyikeért elvállalni a felelősséget, ha valaki sértve érzi magát, megverekedni vele.”

²⁵⁸ 1. k. 134–150. Karakán sértő hangú cikkéért Leon vállalt felelősséget. A cikk szerzőjével Alienor helyett ő párbajozott.

²⁵⁹ 1–2. k. Zárkány Napoleon. A regény főhőse. Legtöbbször röviden: Leon.

²⁶⁰ 1. k. 12–13. „Egy férfi, aki feltűnően affektálja a nőiességet, mégpedig apró hibáiban . . . a férfit megtagadja magában: szereti az aprólékos emberszólást . . . ideges, görcsökről, migrénről panaszodik, ijuldozik, fél a macskától,” Rafaela hercegnő Alienort jellemzi.

²⁶¹ 1. k. 138–139. L. 15 : 258. j.

²⁶² 1. k. 133. Karakán (nem Kóficz) biztatja Alienort (nem Ingomért) hogy ne kímélje, vágjon bátran az arcába. L. még a 15 : 256. j.

²⁶³ 1. k. 135. „A „Jerikói Kürt” szerkesztőségében az a jó rend ural-

kodott, hogy ott minden munkatárs akkor jelent meg, amikor neki tetszett, s azt írta a lapba, ami saját testének jól esett, és egyik munkatárs a másik rovatát soha nem olvasta; a szerkesztő pedig egyikét sem, ennél fogva megtörtént, hogy egy és ugyanazon dolgot két külön rovatban megírták egymásnak ellentmondó értesüléssel.”

²⁶⁴ 1. k. 21–22. Etelváry hercegasszony „regényes” életmódja. Livia mondja el Madame Corysande-nak.

²⁶⁵ 1. k. 12–13. L. 15: 260. j.

²⁶⁶ 2. k. 215. Livia védekezik így Alienor udvarlása ellen. A vas kakadu mondja el Leonnak.

²⁶⁷ 1. k. 69. Etelváry hercegasszony Livia helyzetét példázza a mitológiai párhuzammal madame Corysande-nak.

²⁶⁸ 2. k. 281. Etelváry Miksa herceg végrendelete.

²⁶⁹ 2. k. 30. „Alienort a bukás dacára nagykorusítom, s akkor fenntartom az eljegyzési viszonyát Etelváry herceg leányával. Biz ez egy kis meszalianz lesz. Egy magyar herceg nem sokkal nagyobb rang egy cserkesz hercegnél vagy egy oláh bojárnál. De gazdag és nagy befolyása van ebben az országban.” Oktávián fejedelem házassági terve Alienorral.

²⁷⁰ 1. k. 113. „Olvasott ön a német ‚rendurak’-ról (Standesherren), a mediatizált uralkodó fejedelmekről valamit?” A Nornenstein-család multját ismerteti Oktávián fejedelem Alienorral.

²⁷¹ 2. k. 112–115. „Én azt akarom, hogy te légy az én atyám hitvese. . .” Rafaela legtitkosabb gondolatait tárja fel Livia előtt.

²⁷² 2. k. 17–18. „Azt is tudni fogod, hogy a herceg [Etelváry Miksa] ifjú korának első ábrándjait egy nő birta, aki később Zárkány Napoleonnak anyja lett.” Etelváry Madelaine hercegasszony feltárja Liviának, miért kegyeli férje, Etelváry herceg (a noteszben még Xavér herceg) Leont.

²⁷³ 1–2. k. L. 15: 253. j.

²⁷⁴ 2. k. 98–99. „Azalatt, amíg ön itt az erkélyen velem beszél, odabenn ellopják önnek táskájából a rábizott sürgönyt és lemásolják”, Pompeia sugta oda Leonnak Oktávián fejedelem estélyén. Leon hagyja ellopni az ál-táskákat, hogy megtévessze Nornenstein herceget és klikkjét. L. még 14: 122. j.

²⁷⁵ 2. k. 210–214. Leon a vaskakadu elbeszéléséből megtudja, miért kellett neki Párizsból oly hirtelen eltávoznia, s mi minden történt azóta a nagyvilágban.

¶ ²⁷⁶ 1. k. 88–89; 105. Az álomjelenetet megtaláljuk a regényben, de nem Leon álmodik Rafaeláról, hanem megfordítva: Rafaela Leonról.

²⁷⁷ 1. k. 6. Rafaela elégedetlen magával. Liviának panaszolja.

²⁷⁸ I. k. 11–12. Rafaela elmondja Liviának, hogy milyen az ő férfi eszményképe.

²⁷⁹ I. k. 24. Madame Corysande Leon jellemét megismerteti Rafaelával.

²⁸⁰ I. k. 115. Nornenstein történelméről beszél Oktávián fejedelem Alienornak.

²⁸¹ I. k. 60. Leon fölényesen ironizálva beszél Rafaelának újságírói munkájáról.

²⁸² 2. k. 28–31. Oktávián fejedelem egyetlen emberrel szokta terveit és titkos gondolatait közölni: komornyikjával, Vendelinnel – este lefekvés előtt. Elmondta neki, hogyan véteti el Alienorral Rafaela hercegnőt. A noteszben közölt jegyzet szerint még ő maga akarta nőül venni. L. még 15 : 269. j.

²⁸³ Forrása: Mahadi c. novella a D. d. l. 4. k. 80. L. 8 : 52. v. és 12 : 46. v. Feldolgozva a Mahadi c. novellában.

²⁸⁴ *Az élet komédiásai* I. k. 58. Napoleon feleli Rafaela kérdésére, hogy választott-e életpályát.

²⁸⁵ Forrása: Marsan c. novella a D. d. l. 4. k. 173. L. a 8 : 9. r.

²⁸⁶ Ismét *Az élet komédiásai* jegyzetei következnek. I. k. 82. Etelváry hercegasszony mondja Leonról Rafaelának.

²⁸⁷ I. k. 80. Etelváry hercegasszony madame Corysande-nak testálja baglyát.

²⁸⁸ 2. k. 323. A befejezés két variációja: a happy end és a szomorú változat között kell az olvasónak választani ízlése szerint. Ez a regény utolsó mondata.

²⁸⁹ I. k. 77. „Az ember nem tudta nála, hogy mit eszik! Tészta boríték alatt gyanus, rezgő, nyúlós anyagok lappangtak; százféle füvagdalék. . .” Etelváry Madelaine hercegasszony konyhája.

²⁹⁰ I. k. 78–79. Etelváry Madelaine hercegasszony asztalán az italok is egészen rendkívüliek.

²⁹¹ I. k. 78. Corysande kisasszony elborzad a hercegnő különleges ételeinek magyarázatától is.

²⁹² I. k. 78. L. 15 : 290. j.

²⁹³ I. k. 77. L. 15 : 289. j.

²⁹⁴ I. k. 78. L. 15 : 290. j.

²⁹⁵ I. k. 77. L. 15 : 290. j.

²⁹⁶ I. k. 78. L. 15 : 290. j.

²⁹⁷ I. k. 78. L. 15 : 290. j.

²⁹⁸ I. k. 78. L. a 15 : 290. j.

²⁹⁹ I. k. 78. „Ugyan mi lehet az? Behozták. Egy roppant nagy marhaszív volt spékelve.” Etelváry Madelaine hercegasszony étlapjából.

³⁰⁰ I. k. 78. L. 15 : 290. j.

³⁰¹ I. k. 79. L. 15 : 289. j.

³⁰² Az irodalmi följegyzések közé beiktatott pár soros politikai vonatkozású jegyzet a 42. rectón mintha Tisza Kálmán egyik felszólalásának volna a vázlata egy törvényjavaslattal kapcsolatban. Erre lehet gondolni az első szóból.

³⁰³ Ismét *Az élet komédiásai* anyaga következik. I. k. 207–291. „Alkotmányos harc.”

³⁰⁴ I. k. 189–190. Alienort választói felköszöntik, kezét jól megszorogatják – barátságból.

³⁰⁵ I. k. 237–238. „Bezzeg hallott most már Alienor egyebet is, mint hízkelkedést! Egy csoport a gunydalt énekelte rá: nincs a németnek. . .’ (bizonyos öltönydarabja), másutt meg a póznára akasztva mutogatták fel az élclapban megjelent torzképét, s egy siheder óriási kulacsot vitt a hintaja előtt nagy meszelőrudra tűzve. . . száz meg száz torok bömbölte rivallva: éljen Karakán Absolon! Egy suhanc belekapaszkodott a jelölt hintaja kocsisfogantyujába, úgy szaladt mellette visítva: éljen Karakán! a tulsó oldalon pedig egy cigányasszony futott vele versenyt egyik kezében egy visító malaccal, a másikban egy ökörkolomppal.” Alienor az ellenpárt központjában, Gezetlenben.

³⁰⁶ I. k. 190–194. L. 14 : 63. j.

³⁰⁷ I. k. 233. L. 14 : 65. j.

³⁰⁸ I. k. 216. L. 14 : 66. j.

³⁰⁹ I. k. 222–223. L. 14 : 67. j.

³¹⁰ I. k. 190. L. 14 : 63. j.

³¹¹ I. k. 286–287. L. 14 : 85. j.

³¹² I. k. 192; 199. L. 14 : 61. j.

³¹³ I. k. 255–256. „Mi meg addig vessük le ezt a jelmezt. [Alienor a piros frakkot, Leon a francia zuáv egyenruhát.], öltözzünk vissza tisztességes embereknek [magyar csizmába], mert Nagy János uram nem szereti a tréfát.”

³¹⁴ I. k. 232. Leon és Alienor hintáját megdobálják az ellenpárt központja, Gezetlen előtt.

³¹⁵ I. k. 200. Etelváry hercegasszony megmutatja Leonnak a kérésűlő választási zászlót.

³¹⁶ I. k. 225–226. L. 14 : 67. j.

³¹⁷ I. k. 192. L. 14 : 79. j.

³¹⁸ I. k. 194. 209. L. 14 : 63. j.

³¹⁹ I. k. 179: „Hiszen már itten is van a deputáció Etelvárról, amely meghívja a jelöltség elfogadására Alienort.”

³²⁰ I. k. 210–211. L. 14 : 80. j.

³²¹ I. k. 194. „E percben a kastély előtti dombon elsütöttek egy mozsarat. A lovak azt gondolták, a hordó lőtt olyan nagyot; azzal félrekapnak, le a töltésről, mind hintóstul együtt bele a mozsárba.”

³²² I. k. 238. L. 15 : 305. j. és 14 : 72. j.

³²³ I. k. 246. L. 14 : 74. j.

³²⁴ I. k. 192. „A tisztelendő úr kinyujtá hosszú karját széles tenyerével, hogy megáldja a mi választottunkat [Alienort], s miután annak fejéhez nem férhetett hozzá a parazoltól, arra tette rá a kezét, s megáldotta őt napernyőstől együtt.”

³²⁵ I. k. 252—253. L. 14 : 76. j.

³²⁶ I. k. 254. L. 14 : 68. j.

³²⁷ I. k. 188. L. 14 : 77. j.

³²⁸ I. k. 288. „Sorba látogatok boltost, szabót, csizmadiát... cirógatom őket, koldulom barátságukat.” [Alienor leveléből. Dumka úrnak küldte. L. még 14 : 82. j.

³²⁹ I. k. 288. „...eszem és iszom egy vályúból mosdatlan vadállatokkal, olyan méregkeverő szakácskészítette ételekből [Csajkos uram magakészítette paprikása!], amikkel valahol rabokat vallasnak.” Alienor panasolja levelében Dumka úrnak.

³³⁰ I. k. 289. „De ami még most akar bekövetkezni, az már több az elégnél! Hogy én kolcra betegetek menjek látogatni, s onnan huzzam ki a ragályos ágyból a szavazókat!” Alienor leveléből. Dumka úrnak küldte.

³³¹ I. k. 186—187. Leon tanítja Alienort, hogyan üdvözölje román és szlovák nyelvű választóit anyanyelvükön.

³³² I. k. 300—301. L. 14 : 88. j.

³³³ I. k. 1 (jelöletlen). A szerző a királynénak ajánlja művét.

³³⁴ Itt a notesz másik végéről kezdődnek visszafelé a följegyzések, és pedig a berlini utazás jegyzeteivel. Az első valószínűleg Karl Braun német birodalmi képviselő neve, aki Jókait 1874. évi berlini útja alkalmával Bismarck kancellárhoz bevezette. *Uti képek. Bismarcknál.* A Hon 1874. márc. 3. 51. sz. 1.; *Uti képek. Berlinben.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³³⁵ Lindau, Paul író és szerkesztő, a Gegenwart c. újság szerkesztője. Jókai Berlinben ismerkedett meg vele. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. március 10. 57. sz. 1.

³³⁶ Janke, Otto kiadó cég tulajdonosa Berlinben. Jókai regényeit egymásután adta ki németül. Meg is látogatta Jókait még 1874 nyarán Balatonfüreden. Sokat tett Jókai berlini fogadtatása érdekében. *Uti képek, Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1. *Életemből* 2. k. 436, 438.

- ³³⁷ Braun, Karl lakáscíme. L. a 15:334. j.
- ³³⁸ Janke, Otto címe. L. 15 : 336. j.
- ³³⁹ Stahr, Adolf és második neje: Fanny Lewald, az író házaspár. Jókai berlini ismeretségi köréhez tartoztak. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 12. 59. sz. 1.
- ³⁴⁰ Helyesen: Schmidt, Julian irodalomtörténész. Jókai Berlinben ismerkedett meg vele. Ott volt Wallneréknél azon az estélyen, amelyet a Jókai tiszteletére rendeztek márc. 3-án. Láng Lajos: *Jókai Berlinben.* A Hon 1874. márc. 5. 53. sz. 1. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1. *Életemből* 2. k. 436, 437.
- ³⁴¹ Rodenberg, Julius író és szerkesztő címe, a Salon szerkesztője Jókai berlini látogatása idején. Részt vett a Jókai tiszteletére rendezett estélyen márc. 3-án Wallneréknél. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1. *Életemből* 2. k. 436.
- ³⁴² Hegel minden bizonnyal azonos Karl von Hegel történész-szel.
- ³⁴³ Wallner, Franz a dúsgazdag színigazgató címe. Berlinben Jókait fejedelmi módon látta vendégül, tiszteletére nagyszabású estélyt adott, amelyen a berlini irodalmi és művészeti élet kitünőségei voltak jelen és meleg ünneplésben részesítették a magyar író. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1. 1875-ben Balatonfüreden meglátogatta Jókait, akinek levelében a „Jókai aus Gottes Gnaden” elnevezést adja.
- ³⁴⁴ Schmidt, Julian Jókai berlini ismeretségi körének egyik tagja. L. a 15 : 340. j.
- ³⁴⁵ Michaelis, Otto politikus és lapszerkesztő. Jókai egyik berlini barátja és tisztelője. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1. *Életemből* 2. k. 441.
- ³⁴⁶ Helyesebben Kapp, Friedrich történész és politikus Berlinben. Jókai ismeretségi köréhez tartozott. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1., *Életemből* 2. k. 441.
- ³⁴⁷ Lasker, Eduard német politikus, birodalmi képviselő, Jókai egyik ismerőse Berlinben. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1., *Életemből* 2. k. 441.
- ³⁴⁸ Bennigsen, Rudolf politikus Jókai berlini ismerőse. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1., *Életemből* 2. k. 441.
- ³⁴⁹ Karnagy, Jókai egyik berlini tisztelője. Részt vett Wallnerék estélyén. Láng Lajos: *Jókai Berlinben.* A Hon 1874. márc. 5. 53. sz. L. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1. *Életemből* 2. k. 436. „Tietz, Dorn Henrik, Diener (az operaház első tenoristája).”

³⁵⁰ Kardorff, Wilhelm politikus, képviselő. Jókai berlini ismerőse. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1.

³⁶¹ A híres politikus és nemzetgazdász Jókai berlini ismeretségi köréhez tartozott. L. a 15 : 345. j. *Életemből* 2. k. 441.

³⁶² Friedenthal, Karl Rudolf birodalmi képviselő, a ház alelnöke. Jókai berlini köréhez tartozott. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1. *Életemből* 2. k. 441.

³⁶³ Graf Pethusy Huc szerepel a *Képviselői körök* c. fejezetben. *Életemből* 2. k. 441.

³⁶⁴ Bancroft, George az Északamerikai Egyesült Államok berlini követe, akivel Jókai Berlinben megismerkedett. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 12. 59. sz. 1.

³⁶⁵ Krüger, Stephan politikus, a Hansa szövetség miniszterrezi-dense, akit Jókai berlini útján ismert meg. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1. *Életemből* 2. k. 441.

³⁶⁶ *Életemből.* *Uti képek. Képviselői körök.* 2. k. 441. „Stefan fő-postaigazgató magyar hölgyet bír nőül, Tomala urnőt.”

³⁶⁷ Uo. „Müllernél Stuttgartban tartózkodott Vidacs menekült korában.”

³⁶⁸ Két Cassel élt Berlinben Jókai látogatásakor: Cassel, David tudós, hebreista és Cassel, Paulus Stephan porosz képviselő, tanár, később lelkész Berlinben. A bejegyzés nem árulja el, melyikkel ismerkedett meg írónk berlini útján. L. *Uti képek.*

³⁶⁹ Hofmann. Talán azonos a 60. versón említett ilyen nevű kárpitossal. A berlini magyarok egyesületének mecénása. Jókai találkozott a Berlinben élő magyarok képviselőivel, névsoruk a notesz itt következő följegyzéseiben megtalálható. L. *Uti képek. Képviselői körök.* A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1.

³⁶⁰ Láng Lajos. Hírlapíró, A Hon berlini tudósítója, aki Jókai útjáról is küldött riportokat A Honnak „*Jókai Berlinben*” címmel. L. A Hon 1874. márc. 5. 53. sz.

³⁶¹ Grimm, Herman berlini egyetemi tanár, művészettörténész, a nagy germanista Grimm Vilmos fia és neje, Arnim, Gisela írónő Jókai berlini ismeretségi körébe tartoztak. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz.

³⁶² Schweichel, Robert regényíró, a Deutsche Romanzeitung szerkesztője Berlinben Jókai ismeretségi körének egyik tagja. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁶³ Pietsch, Ludwig író és szerkesztő, Jókai berlini ismerőse. L. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁶⁴ Samarow, Gregor Meding Oskar, német író álneve. Jókai

egyik berlini ismerőse. L. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁶⁶ Grimm, Herman. L. 15 : 361. j.

³⁶⁶ Valószínűleg Herman v. Arnim német politikus, Jókai egyik berlini ismerőse.

³⁶⁷ Kossak, Ernst Jókai berlini ismerőseinek egyike. *Uti képek. Berlin.* Uo.

³⁶⁸ Valószínűleg Hegel, Karl történetíró.

³⁶⁹ Rodenberg, Julius a *Der Salon* szerkesztője. L. 15 : 341. j.

³⁷⁰ Glasbrenner, Adolf humorista, a *Montagszeitung* szerkesztője, Jókai berlini ismerőse. Jelen volt Wallnerék fogadóestéjén, melyet a magyar író tiszteletére rendeztek. L. *A berlini lapok Jókairól.* A Hon 1874. márc. 8. 56. sz. 1. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 10. 57. sz. és márc. 11. 58. sz. 1.

³⁷¹ Abel publicista, a *Times* berlini levelezője. Jókai egyik berlini ismerőse és tisztelője. Részt vett az író tiszteletére Wallnerék által rendezett nagyszabású estélyen. *A berlini lapok Jókairól.* A Hon 1874. márc. 8. 56. sz. 1.

³⁷² Lutin a Janke Otto könyvkiadó cég cégvezetője. Jókai berlini ismerőse. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz.

³⁷³ Auerbach, Berthold híres német regényíró, Jókai berlini ismerőse, aki tósztot mondott a magyar íróra Wallnerék estélyén. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz.

³⁷⁴ Schmidt—Cabanis, Richard német humorista, egy időben a *Montagszeitung* szerkesztője. Jókai Berlinben ismerkedett meg vele. *Uti képek. Berlin.* A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁷⁵ Menge Rudolf nevét is említi Jókai berlini emlékezéseiben. *Életemből.* 2. k. 436.

³⁷⁶ Frenzel, Karl német publicista, a *Nationalzeitung* kritikusa és tárcaírója, Jókai berlini ismeretségi köréhez tartozott. *Életemből* 2. k. 436.

³⁷⁷ Zahnné neve is szerepel a Jókai berlini útjának leírásában *Életemből.* 2. k. 436.

³⁷⁸ Raeder nevét is említi Jókai a berlini útleírásban L. *Életemből.* 2. k. 436.

³⁷⁹ Dorn, Heinrich Ludwig Eduard a berlini oparaház karnagya volt. Megjelent a Jókai tiszteletére rendezett írói—művészi estélyen Wallneréknél. L. *A berlini lapok Jókairól.* A Hon 1874. márc. 8. 56. sz. 1. Továbbá: Jókai: *Uti képek. Berlin.* A Hon. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁸⁰ Salingre (eredetileg Salinger), Hermann, neves berlini bohózatíró, Jókai tisztelője, résztvett azon az estélyen, amelyet Jókai házigazdája, Wallner adott a magyar író tiszteletére. L. *A berlini lapok*

Jókairól. A Hon 1874. márc. 8. 56. sz. *Uti képek*. Berlin. A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁸¹ Jókai említi útirajzában Tietz író nevét is. *Uti képek*. Berlin. A Hon 1874. márc. 13. 60. sz. 1. *Életemből*. 2. k. 436.

³⁸² Kletke, Hermann a Vossische Zeitung szerkesztője. Részt vett a Jókai tiszteletére Wallnerék által rendezett írói—művészi estélyen. *A berlini lapok Jókairól*. A Hon 1874. márc. 8. 56. sz. 1. *Uti képek*. Berlin. A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁸³ Meyerheim, Paul festőművész, Meyerheim Friedrich Eduard festőművész fia, Jókai egyik berlini ismerőse. *Uti képek*. Berlin. A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁸⁴ Duncker Sándor nevét is említi Jókai útleírásában. L. *Életemből* 2. k. 436.

³⁸⁵ Hofmann, Albert a Kladderadatsch vicclap kiadója. Jókai berlini ismeretségi köréhez tartozott 1874-ben.

³⁸⁶ Auerbach, Berthold író, L. a 15 : 373. j.

³⁸⁷ Landesmann, Heinrich költő és filozófus Lorm Hieronymus álnéven írt, Jókai berlini ismeretségi köréhez tartozott.

³⁸⁸ Jókai említi útirajzában Nascher író nevét. L. *Uti képek*. Berlin, A Hon 1874. márc. 11. 58. sz. 1.

³⁸⁹ Bismarck kancellár Braun Károly birodalmi képviselő közbenjárására fogadta Jókait családi körében s hosszasan elbeszélgetett vele politikáról is, kifejtve álláspontját a monarchia fennmaradásának szükségességéről. Jókai részletesen feltárta úti beszámolójában az egész beszélgetést, amiből diplomáciai bonyodalom is keveredett, mintha az író indiszkrétciót követett volna el. Pedig Bismarck céltudatosan mondta el véleményét, hogy ilymódon tegye ismertté a világ közvéleménye előtt, mert ez a hivatalos német álláspontot jelentette. L. *Uti képek*. Bismarck. A Hon 1874. márc. 3. 51. sz. 1.

³⁹⁰ Mosse, Rudolf berlini könyvkiadó, Jókai Berlinben ismerkedett meg vele 1874. évi útján.

³⁹¹ Bismarck kancellár, L. a 15 : 389. j.

³⁹² Janke, Otto kiadó. L. a 15 : 336. j.

³⁹³ Wallner, Franz, Jókai berlini házigazdája. L. a 15 : 343. j.

³⁹⁴ Schmidt, Julian. L. a 15 : 340. j.

³⁹⁵ Braun, Karl Jókai jóbarátja Berlinben. L. a 15 : 334. j.

³⁹⁶ Kossuth alföldi toborzóújáról van szó 1848-ban. *Az én életem regénye. Emlékek a szabadságharcról*. 4. „Akkor alakult hirtelen egy fiatal intelligens emberekből álló önkényes csapat, melynek feladata volt Kossuthot a népfölkelést szervező útjában kísérsni, személyét megvédelmezni, rendelkezéseit végrehajtani. Ennek a testőrségnek a

tagjává fogadtak be engem.” Innen a 409. j-ig ugyanezen mű részletei következnek az utalásoknál így csak a lapszámot közöljük.

³⁹⁷ Hh. ir. 5. k. 14. Kossuth Jókaival amnesztia –levelet küld Rózsa Sándornak.

³⁹⁸ Hh. M. 5. k. 14. „Megvertük Jellachichot Pákozdnál kegyetlenül. Futnak a horvátok. . .” Farkas „Jancsi” híradása a védősánc átszására induló pestieknek.

³⁹⁹ Hh. ir. 5. k. 11. Remellay Gusztáv írta hozzá a hírt: „— Barrá-tim! Pesten forradalom van! Lamberget meggyilkolták a lánchidon, darabokra tépték!”

⁴⁰⁰ 65. „Komárom várában baj volt. Rémhírek jártak Makk tüzérparancsnok árulási szándékáról s Majthényi várparancsnok ingadozásáról.”

⁴⁰¹ 15. A bécsi aulista ifjúság forradalma. Kossuth üzenete a bécsi forradalmi kormánynak.

⁴⁰² 24 – 29. Jókai Pálffy Alberttől értesül, hogy a kormány elhagyta Budát, s Debrecenbe menekült. Pálffy biztatja Jókait is, hogy kövesse Kossuthot, s utavalóul egy százas bankót nyomott a kezébe, hogy majd megadja, mikor lesz pénze. Ezzel menekült Jókai feleségével együtt Debrecenbe.

⁴⁰³ 32. „Egy reggel aztán azzal fogadott Nyáry Pál: — Te holnaptól át fogod venni a hivatalos kormánylap, a Sürögöny lapvezérségét, havi százötven forint fizetésért.”

⁴⁰⁴ 33 – 36. „Életem legfélelmetlenebb emlékei közé tartozik ez a kihallgatási jelenet Kossuthnál; ma is úgy emlékezem minden szavára, minden mozzanatára, mintha tegnap történt volna.”

⁴⁰⁵ 36. „Jósika Miklós a honvédelmi bizottság kormányában a valás- és közoktatás szakmáját vezette. . . Tudatta velem, hogy a Sürögönynél elfoglalt állásomat megtarthatom, csak hogy minden cikket, amit a lapnak írok, elébb neki kell bemutatnom, hogy átvizsgálja s helybenhagyja.”

⁴⁰⁶ 38 – 39. „Azt mindenki tudta, hogy minő régi gyöngéd viszony áll fenn Nyáry Pál és a Nemzeti Színház első operai primadonnája között. Schodelnének a nyáregyházai kastély régóta otthona volt.”

⁴⁰⁷ 83 – 85. Az Esti Lapok békepartii cikkei miatt Jókait Klapka tábornok részéről erős támadás érte. Kossuth vizsgálatot rendel el, melyet Nyáry Pálnak kellene foganatosítani. Ő e helyett közölte a levél tartalmát Jókaival. Az író összecsomagolta az Esti Lapok összes példányait, s elküldte Klapkának, aki átnézte s egy szép levélben vonta vissza a vádakát.

⁴⁰⁸ 81 – 86. Zichy Ödön ékszeres ládájából a vagyont érő gyémánt

mentegombok eltűntek. Az ügy leleplezésében és a szigorú elintézés érdekében az Esti Lapok cikkezett, s ezzel Madarászt megbuktatta.

⁴⁰⁹ 60—61 Földváryt, Eszék feladóját a debreceni nép fel akarta koncolni. „Ekkor egy hatalmas délceg alak tört magának utat a néptömegben keresztül. Ismerte mindenki: utat nyitott előtte. Besze János volt, a nép kedvenc szónoka.” Sikerült szónoki fogással kiszabadította Földváryt a bosszúsomjas tömeg hatalmából.

⁴¹⁰ 86—87. Az ápr. 14-i trónfosztó nyilatkozat történetét, a nagytemplomi jelenetet adja elő.

⁴¹¹ 87—88. A trónfosztási határozat indokolásául Kossuth „Azt is felhozta, hogy a nemsokára összehívandó veronai kongresszus határozatait meg kell előznünk, nehogy ott intézzék el Magyarország sorsát.”

⁴¹² 88. „Másnap, e végzetterhes határozat kimondása után, megérkezett Debrecenbe mr. Brown Angliából. A kancellár lord Palmerston üzenetét hozta magával Kossuthhoz.”

⁴¹³ 88. „(Ezt [t.i. nemzetközi konferencia tervét] Kossuth már januárban elmondta nekem; ő azt valami kis olasz hírlapban olvasta s elhitte, ami az újságban van.)”

⁴¹⁴ 89. „Minden reménység Szemere Bertalan felé fordult. . . Nagy volt azután az elbámulásunk, mikor Szemere Bertalan az ő kormányelnöki programjában azt hirdette ki ország-világnak, hogy ő republikánus.”

⁴¹⁵ 99—100. „Arra a hirre, hogy Görgey megérkezett Buda alá, a pesti parton sétáló közönség nem állhatta meg, hogy egy kis éljenzést ne eressen meg, aminek azonban nagyhirtelen vége szakadt, amint a budai bástyafokról két ágyulóvést tettek a pesti sétálókra, melyek közül az egyiknek a tekéje egy asszonnak a lábát elszakította.” Hentzi, Heinrich, 1849-ben a főváros katonai parancsnoka Budáról löveti Pestet.

⁴¹⁶ 127—137. „Végre aztán csak be kellett rajtunk is teljesedni a népdal utasításának: eljutottunk Szegedre.”

⁴¹⁷ 58—59. „. . . Esti Lapokat pedig nem tudott a haditörvényszék kezeügyébe kapni . . . Kossalkó [János, köztudó]. . . dugaszban tartá a maga egyetlen példányát s a haditörvényszék csak azon lapok után ítélte, melyek szakadatlanul hazaellenes, ellenforradalmi irányzattal vádolták a lapomat s — valamennyi vele tartó képviselőt (de sok munkatársam lett egyszerre!) felmentette. . . Kossalkó Esti Lapok példánya csak az ő halála után jutott hagyatékképpen a Nemzeti Múzeum könyvtárába. . .”

⁴¹⁸ Politikusok hosszú névsora, valószínűleg a képviselőválasztással kapcsolatban írta össze Jókai.

⁴¹⁹ Feltételezhető, hogy ez az alispáni aktaszám dátumával a följegyzések korára is jellemző adat.

⁴²⁰ Heigel, Karl von német író és szerkesztő, Jókai berlini látogatása idején (1874) a Bazar c. lap szerkesztője. A Bazar híres irodalmi közlöny volt, 250 000 előfizetővel.

⁴²¹ Jókai német kiadója, l. 15 : 336. j.

⁴²² Rodenberg, Julius berlini író és szerkesztő. L. 15 : 341. j.

⁴²³ Sajátságos számadási jegyzék, melyről nem állapítható meg teljes bizonyossággal az sem, hogy bevételi vagy kiadási tételekből áll-e. Nevezetesen a bevételi tételeket Jókai egy másik oszlopban összegezni szokta, ami itt hiányzik. Viszont egyik-másik tétel sejthető megfejtése ellentmond annak a feltevésnek, hogy kiadások soráról lenne szó. A rövidítések feloldása nem könnyű feladat, mert csak az utolsó jegyzet vall elég biztatóan irodalmi és egyéb újságok nevére (Divat Napló?). Az első rövidítés P. L. talán a Pester Lloyd monogramja, a F. Polgár talán Független Polgár c. lapra utal. É = Életképek, K. É. = Kisfaludy Társaság Évlapjai, Cs. K. = Családi Kör.

⁴²⁴ Tennivalókra emlékeztető rövid jegyzetsor, melyben Jankó a rajzművészt jelenti, aki az Ü számára rajzolt.

⁴²⁵ Törlesztési dátumok időrend nélkül május, június és augusztus havi fizetési határidőkkel. A végösszeg 3200 forint. Ez az összeg valószínűleg a tőke, hogy mennyit kell utána fizetnie, azt itt nem tünteti fel.

⁴²⁶ Innen a 49. versőig szintén törlesztési dátumok és összegek havi szétoztással. Néhol jelzi a tőkét és külön a törlesztési összeget (júniusban 2700 után 400, júliusban 2400 után 150, augusztusban 5950 után 630 forint), másutt csak az adósság összegét (május 1400, szeptember 1900, október 2010 forint). A hitelezők között a terézvárosi takarékpénztár, Domahidy, Váry, Pfeiffer, Cséry és Deutsch szerepelnek.

⁴²⁷ Remélt bevételi tételek listája valószínűleg 1876-ra. A regény az *Egy az Isten* (vagy a *Névtelen vár*) írói díja lehet. A 8150 forint összeget a második lapon (47. verso) 9000-el viszi tovább anélkül, hogy a különbséget eredetét megjelölné. Több tétel ismétlődik a folyamatos kimutatásban (képviselői díj 1000 + 2000 forinttal, Vasárnapi Újság 2000 + 500 stb.), úgyhogy arra lehet gondolni, hogy több évnegyedre külön-külön tervezett az író. A végösszeg (24500 ft) igen tekintélyes jövedelem; az író legkedvezőbb évei ezek népszerűsége és jövedelme szempontjából.

⁴²⁸ Napi tennivalók jegyzéke néhány olyan tétellel, ami elutazás előtti készülődésre mutat (kalaptok, kesztyűk, pénzfelvétel).

(XIII.)

Fekete bőrkötésben fémszegély díszíti, a jobb kiállítású jegyzet-könyvek közé tartozik. Van ceruzatartója és egy fedélzsebe, mely üres. Volt zára is, de annak fele lekopott, csak az egyik oldalon a kis gömböcske van meg belőle. Mérete 14,5 × 8,5 cm. Eléggé használt, sarka szakadozott. Belseje 75 utólagosan számozott levélből áll. Kevés benne az üresen maradt lap (összesen 5. A számozásnál 2 levél, a 8. és 51. után következő nem kapott számot.) Sokféle lehúzás, jelzés mutatja a teleírt notesz alapos használatát.

Tartalmát kevés kivétellel irodalmi jegyzetek alkotják. Főtárgyuk a *Névtelen vár* anyaga (1. r. — 20. v., 22. v. — 26. v., 27. v. — 35. v., cz foglalja el a legnagyobb részt. Mindjárt a notesz elején megnevezett forrása, Bülaui könyve alapján [l. 3. j.] részletekbe menő anyaggyűjtését, tervét olvashatjuk a regény meséjének, közben két vázlatfélélt is. Az idegenből vett témát összekapcsolja az 1809. nemesi fölkelésre vonatkozó adatgyűjtéssel, saját előadása szerint Kisfaludy Sándor kéziratosa jelentése alapján, amelyet annak idején a nádor kérésére írt a költő az inszurrekció védelmében. Egy akkori katonanótát is tartalmaznak a följegyzések, a hevesi inszurgensek nem túlságosan nagyértékű és egyáltalán nem harcias katonadalát. A jegyzetek orosz-lánrészét fel is használta a regényben, bár a noteszjegyzetek nincsenek mind lehúzgálva, úgyhogy itt sem lehet az áthúzás elmaradásából biztosan következtetni a följegyzés használatlan voltára. Különös gonddal gyűjti össze az író az 1809. évi inszurrekció történetéből az egyéni vitéség példáit.

A *Névtelen vár* bőséges anyagán kívül még jelentős adatokat találunk a noteszben a következő regényekhez: *Szabadság a hó alatt* (54. r. — 68. r. és egy-két beékelt jegyzet a 7. v., 39. v. és 44. r.), *Rab Ráby* (47. v. — 48. r., 66. v. — 67. r., 68. v. — 69. r., 70. v. és néhány följegyzés a 40. v., 41. r., 42. r. és 42. v.), *Egy hirhedett kalandor* (38. r. és v., 40. r., 48. v., 49. r. és az 51. v. utáni számozatlan lap versőjától 53. r.); *Egy asszonyi hajszál* (49. r. — 51. v.) Apró adomatéimák is vannak a följegyzések között, főleg az Ű számára és ott felhasználva (43. v. — 46. v.). Műveinek felsorolása is megtalálható, mégpedig az 1882-ben megjelent *Asszonyt kísér, Istent kísért* c. regényig (21. r. és v.)

Néhány jegyzet foglalkozik Nopcsa főispán dolgaival, s ezek is mutatják, hogy a *Szegény gazdagok* *Fatía Negrájának* ő volt a mintája, bármennyire tiltakozott is ez ellen az író több nyilatkozatában.

A maga számára készült följegyzésekben még sok idővel a regény megjelenése után is megőröki egy-egy újabban hallott vagy már elfelejtett részletet.

A csekély számú nem irodalmi jellegű följegyzés tárgyai: híres párba-jok listája a költő korából, politikai programtörredék, talán képviselői beszámoló vázlata, felesége ékszerének jegyzéke, rózsafák rendeléséhez szánt jegyzék, hazai és külföldi politikusok hosszú névsora, mely valószínűleg az Ű-sel áll kapcsolatban, mert a valóságos történeti személyek nevei közt szerepel Lügewakker, az Ű osztrák figurájának neve. (72. v. — 73. v.). Van egypár pénzügyi följegyzés, mely váltólejáratot rögzít. A notesz jellege azonban döntően irodalmi.

A följegyzések forrása főként olvasmányokból adódik. Részben magában a noteszben is megemlíti Jókai egyik-másik forrását, részben a kidolgozott művek jegyzetei közt nevezi meg őket. (pl. *Szabadság a hó alatt, Névtelen vár, Rab Ráby*). A *Névtelen vár* legfőbb forrása Bülau könyve a titokzatos historiákról és emberekről (I. 16: 3. j.), amelyet az író alaposan kiaknázott. E kapcsolatról Hankiss János részletes tanulmánya szól, ezért eltekintünk jegyzeteinkben a konkrét vonatkozások felemlítésétől. (L. Hankiss J.: *Jókai forráshasználat. Névtelen vár. Egy hirhedett kalandor*. ItK 1935. 146, 368.) Párizsra vonatkozó följegyzéseiben (4. v. — 7. r.) bizonyosan használta a könyvtárban is meglevő Diezmann: *Malerische Wanderungen durch Paris*. . . Leipzig. Teubner. c. művet. A *Szabadság a hó alatt* forrásaiból kivált Dupré de Saint-Maure és Crusenstolpe szerepel a jegyzetekben (L. 16: 600. és 678. j.). Jókai mindkettőt szorgalmasan kivonatolta, mint Bülaút. A Strammberg *Rheinischer Antiquarius*a is szerepel olvasmányai között; főként az *Egy hirhedett kalandor* meséjének volt forrása. A nemesi fölkelés történetét Kisfaludy Sándor kéziratosa jelentéséből tanulmányozta. A *Rab Rábyhoz Ráby Mátyás önéletrajzán kívül merített Kazinczy Ferenc Pályám emlékezete* c. művéből is. Így ez a notesz hálás anyagot nyújt az író forráshasználatának beható tanulmányozására.

Nem könnyű meghatározni a notesz följegyzéseinek korát. Évszám sehol sincs benne. Csak hónap és nap jelezve a váltólejáratoknál is év nélkül. Olyan eseményre hivatkozás, amelynek időpontja ismeretes, nem található. Egyedül a notesz anyagát értékesítő művek keletkezési, ill. megjelenési ideje áll rendelkezésünkre. A legtöbb adattal szereplő öt regény közül a *Névtelen vár* 1877-ben, az *Egy asszonyi hajszál* 1878-ban, a többi három 1879-ben látott napvilágot. A följegyzéseknek a regény megjelenését meg kellett előznie, tehát a notesz korát 1877 előtti időre kell tennünk. Mivel pedig a *Szegény gazdagokban* (megj. 1860) szereplő Nopcsáról is

vannak itt jegyzetek, s az Ü néhány adomája még 1859-ben megjelent, Józsa Gyuri pedig az *Eppur si muove*-ra emlékeztet, amely 1872-ben jelent meg: egész hosszú időt kell feltételeznünk a bejegyzések korát illetően. Azonban a *Névtelen vár* jegyzetei jellegükénél fogva — eléggé érett stádiumában mutatják a regény előkészítését — aligha előzték meg kb. 20 évvel a regény kiadását (ugyanígy a többieké sem). Ezeknek az egyébként is szórványos korábban felhasznált adalékoknak keletkezésére más magyarázatot kell keresnünk. Nopcsára nézve ez érthető, a Fatia Negra alakjával történt azonosítás nagy port vert fel, Jókai sietett tiltakozni ellene, így a regény kiadása utáni időben is följegyezhetett egy-egy újabb vagy előtte már újabbnak tűnő adatot, ami igazolta a regényben való szerepeltetését. Az Ü-anekdoták mind olyanok, amelyek már korábbi noteszeiben is előfordultak, s nyilván egyszerű ismétlődésről van szó, ami nem ritka a noteszekben, pl. a D. d. l. —t is szinte egész írói pályája alatt forgatta és kivonatolta. (L. Hankiss János: *Jókai és egy francia anekdotakincs* It. 1928.) Mindezeket számbavéve, a följegyzések keletkezését a hetvenes évek második felére tehetjük, zömükben az 1875–77. évekre. Egy-két későbbi bejegyzés (pl. a felsorolt művek közt az 1882-ben kiadott *Asszonyt kísér, Istent kísért* szereplése) a többi jegyzet közé ékelve problematikus marad, de a jegyzetek nagy többségét nem érinti. Túlságosan későre nem tehetjük a notesz használatának — legalábbis a kezdetét — azért sem, mert az író olyan névsort állít össze mindjárt az első lapokon, amelyekben korabeli személyiségeket szerepeltet, köztük pl. Deákot, aki 1876-ban meghalt. Mivel a névsor valószínűleg az Ü-sel függ össze, tehát aligha holta után emlegette Deákot a jegyzet alapján készült írásokban, a jegyzetnek 1876 előtt kellett keletkeznie. Mivel pedig a notesz följegyzéseiben érintett regények anyaga eléggé keresztezi egymást (csak a *Névtelen váré* előzi meg nagyjából a többi egységesen, a többi négyé többszörösen keveredik): ennél fogva sem lehet késői terminust megjelölnünk, mert a korábbi (1877-es megjelenésű) regény anyagát itt-ott megelőzi a későbbiek anyaga, de világos, hogy utóbbiak keletkezhettek inkább két-három évvel a kiadásuk előtt, mintsem a *Névtelen vár* jegyzetei a kiadása után. Ezért kell állást foglalnunk az 1875–77. év mellett.

¹ Váltólejáratok a Központi Takarékpénztár- és a Hazai Első Takarékpénztárban.

² Valószínűleg Bókai János gyermekgyógyász családjával kapcsolatos följegyzés.

³ *Névtelen vár* I. k. I. "Jegyzet. Jelen regényemnek történelmi alapeszméinél Bülau Frigyes, Titokteljes emberek' és J. D. A. Temme

„Magasból jövő bűnök” emlékiratait használtam kutforrásul.” Bülau, Friedrich (1805–1859) művei közül a legismertebb: *Geheime Geschichten und rätselhafte Menschen* 1850–1860-ban jelent meg 12 kötetben. . D. A. Temme azaz Temme, Jacobus Donatus Hubertus (1798–1881) álneve: Heinrich Stahl. L. Hankiss János: *Jókai forrás-használata. A névtelen vár és a Hirhedett kalandor*. ItK 1935. 146–166; 368–387.

Innen a 225 j.-ig kevés kivétellel a *Névtelen vár* jegyzetei következnek. Utalásnál csak a lapszámot közöljük cím nélkül.

⁴ I. k. 68. „Azt úgy hívják, hogy vas szájú ember. Különben is olyan urias magatartású, hogy alig meri valaki megszólítani. Mindig fehér glaszé kesztyűt hord és ezüst zsinóros bérruhát. . . Eljár a szomszéd faluba a katolikus templomba . . .” Henry, Vavel Lajos komornyikja a bemutatott alak.

⁵ I. k. 99. „Azért, hogyha megtalálna valaki betegedni a háznál, azt meg tudjam gyógyítani orvos nélkül.” Vavel Lajos feleli Mariének arra a kérdésére, hogy miért olvas orvosi könyveket.

⁶ I. k. 216. „— Önnek nincs gyermeke? — Nekem! kiálta fel elbámulva a gróf. S aztán nagyot sóhajtott.” Katalin = Themire bárónő kérdezi Vavel Lajostól.

⁷ I. k. 71–72. „A gróf . . . minden nap elküldi nekem a maga „Augsburger Allgemeine Zeitung”-ját, amit reggel a kapum alá bedugva találok; s azonkívül a Schmidtné által gyakran küld hozzám leveleket; de az nem férfírás, világosan nőkéz vonásai. Azok sem maradnak nálam; a küldöncné visszakéri mindig a levelet. A pecsét a levelen rendesen síma. Csak egyszer láttam rajta egy címert három virággal.” Vavel Lajos és Mercatoris tiszteletes úr levélváltása.

⁸ I. k. 37–38. „Ön ellen be van bizonyítva, hogy ön egy szövényben részes, mely a jelen állami rend megdöntésére készült, s aminek főfonalai éppen ma és tegnap tépettek szét Enghien herceg (1772–1804), Cadoudal (1771–1804) és mások [a Napóleon ellen szőtt összeesküvés vádlottjai] életfonálával együtt.” Fervlans vádja Cambrey — D’Avoncourt marquis ellen.

⁹ I. k. 84. A *Névtelen vár* titokzatos lakója.

¹⁰ I. k. 2. „A másik férfi, aki az első nyomában lépeget, alacsony, köpcös ember, fején csókaorrú kalappal . . .” Cambrey Alfréd.

¹¹ I. k. 68. L. a 16 : 4. j.

¹² I. k. 71. „Az erdőkerülő megjegyzé, hogy egyik nap a dáma nehézkes, tapogó léptekkel jár, a másikon pedig ruganyos, könnyed járással lépeget, mint egy tündér.” Katalin — Themire bárónő és vendégci találgatják a *Névtelen vár* lakóinak kilétét.

¹³ I. k. 67–68. „Azután van két ember, aki bejár hozzájuk, a

Schmidt meg a Schmidtné. Ezek soha a házba be nem lépnek, hanem rendszeresen reggel öt órakor, télen úgy, mint nyáron, megjelennek a kastély rondellájának az ablaka előtt: akkor ott a zsalugáteren keresztül kiadja nekik valaki a rendeletet . . .” A rejtélyes úr szemlyzete.

¹⁴ I. k. 73–74. „A kastély tornyában van egy hatalmas teleszkópiuma elhelyezve.” Vavel Lajos távcsővel figyelni a falusiak életét

¹⁶ I. k. 67–68. L. 16 : 13. j.

¹⁶ I. k. 67. L. 16 : 13. j.

¹⁷ I. k. 67. „A névtelen úr meg a dáma együtt szoktak kocsikázni minden nap délelőtt tíz órakor” Vavel Lajos és Marie naponként kikocsiznak. L. még I. k. 93–94.

¹⁸ I. k. 248–249. Henry, a haldokló komornyik papot kíván. Vavel megtagadja kérése teljesítését.

¹⁹ I. k. 92–93. „Mikor vége van a reggelizésnek . . . akkor következik a kocsikázás. A hintó előgördül: Phrixosz és Helle [a kék kutya] már ismerik kötelességüket, odaállnak a rud mellé, föl hagyják magukat kantároztatni . . . az úrnő a csavarorgonához siet . . . s a zenére a befogott kutyák csendes kocogással körülkocsikáztatják a kocsiban ülő macskákat.” Marie „a macskákat tündéraszonya”.

²⁰ I. k. 93. L. a. 16 : 19. j.

²¹ I. k. 95. „aki az ételt a konyhából felhozta, az ebédlőbe nem jött be, hanem letette a tálat a külső szobában. Az úr aztán fölkelt, kiment a benyilóba, s maga hozta be az ételt . . . Gazdag konyhát tartottak. . .” Vavel Lajos és Marie étkezésének rendje.

²² I. k. 69. Határi Ádám tisztartó Vavel Lajos konyháját dicséri Katalin bárónőnek. L. még a 16 : 21. j.

²³ I. k. 69. „A dáma azonban mindenkor a legujabb divat szerint van öltözve, s ruháit a postán hozzák külföldről.”

²⁴ I. k. 81. „Az aggodalomig vitt tisztaság uralkodott minden részében a kastélynak. Lépcsők, folyosók be voltak húzva fehér abaposztóval . . .”

²⁵ I. k. 87. „Nekem megtiltani azt, hogy dohányozzam! . . . Amiből nekem még a császár sem parancsol, azt nekem gróf uram nem fogja megtiltani.” Görömbölyi Bernát alispán meglátogatja a *Névtelen vár* urát.

²⁶ I. k. 105–106. Marie születése napján pénzt küld a szegény gyermekeknek — számlálatlan. Nem tudja, mi a különbség arany, ezüst meg réz között.

²⁷ I. k. 134–135. „Ő is [Vavel gróf] bőven juttatott segílyt a lelkész által, de csak a szemérmes szegények számára, akik nem tudnak kérní. A nyilvános kéregetőt elkergette haragosan.”

²⁸ I. k. 176. Sátán Laci tanácsára a félig bolond, félig zseni Mátyás mesterral (Bülaui művében „süket asztalos”,) csináltatja Vavel gróf Marie szobájában az ércfüggönyt.

²⁹ I. k. 74. L. 16 : 14. j.

³⁰ I. k. 244. „Marie eltemeti kedves verebét.”

³¹ I. k. 69. „Másnap a gróf [Vavel] összetalálkozott a feleségemmel a faluban véletlenül. Az asszony aprehendált, s rá se nézett. Délután a gróf Schmidtne által hat palack bort küldött a feleségemnek azzal az üzenettel: azért a szivességért, hogy nem látta őt meg.” Határi Ádám tisztartó beszéli el Katalin bárónőnek.

³² I. k. 72. „Eleinte azon kezdődött, hogy az idegen úrnak voltak apró kívánságai, akiknek teljesítésére engem kért fel . . . S aztán pénzt küldött annak a gazdának, akinek olyan ugatós ebe volt, hogy éjszakára zárja be azt . . . s az éji őrmek, hogy a falu tulsó végén kiabáljon.” Mercatoris tiszteletes úr ismertetése Vavelről.

³³ I. k. 72. L. 16 : 32. j.

³⁴ I. k. 72. „Az itteni fiatalágnak az a szokása volt, hogy az új év első óráját nagy lövöldözéssel szokta megünnepelni. Az idegen úr a másik évben a fiatalokat felkérte általam, hogy hagyják abba a lövöldözést, inkább mulassanak az ő rovására, s azóta minden Szilveszter-éjen megvendégeli őket a falu kocsmájában. Amint ezeket az apró kívánságait elintéztam, akkor elkezdte a hírlapjait elküldeni hozzám, ami nekem vajmi jól esett, mivelhogy falusi papnak nem igen telik ilyesmire.” Mercatoris tiszteletes úr beszámoló Katalin bárónőnek kapcsolatáról a *Névtelen vár* lakójával.

³⁵ I. k. 72. L. 16 : 7. j.

³⁶ I. k. 72. L. 16 : 34. j.

³⁷ I. k. 72. L. 16 : 7. j.

³⁸ I. k. 68. L. 16 : 4. j.

³⁹ I. k. 72. L. 16 : 7. j. L. még I. k. 230. és 2. k. 156.

⁴⁰ I. k. 73. „Gyakran a leghevesebb disputába elegyedtünk, egy nap tízszer is megfordult Schmidt, a futár a Névtelen Vár és parókia között a véleménycserét ide-oda hordva, s ugyanaz nap elmentünk egymás mellett az utcán anélkül, hogy egyebet mondtunk volna egymásnak, mint „jó napot:” Mercatoris tiszteletes és Vavel Lajos különös érintkezési módja.

⁴¹ I. k. 73. L. 16 : 40. j.

⁴² I. k. 72–73. „Később a könyvtárából is kölcsönzött olvasnivaló műveket. Minden nemzetbeli klasszikusai megvannak. Azután *Wieland*, *Lessing*, *Kleist*, *Locke*, *Schleiermacher* művei. Ezen kezdődött a levelezésünk.” Vavel gróf és Mercatoris tiszteletes úr levelezése.

⁴³ I. k. 115–116. „Ha máskor mi közölünk lett valaki beteg,

akkor a gróf maga tudott segíteni, beadott neki, s meggyógyította; de saját magát, úgy látom, hogy nem képes orvosolni; ágya előtt halomra dobálva az orvosi könyvek, s a házi gyógytár fenekestül felfordítva; minden medicina ott hever a padlón.” Henry jelenti Marienak.

⁴⁴ I. k. 116. „...de különösen megtiltotta a gróf [Vavel Lajos], hogy orvost, papot vagy asszonyt beeresszek ide valaha, még csak a kastély kapuján is. Én nem merem ezt tenni.” Henry jelenti Marienak.

⁴⁵ I. k. 68–69. A tisztartóné csokrot küld Marienak, Vavel a virágot kidobja.

⁴⁶ I. k. 181. Marie álmatlanságról panaszkodik Lajosnak.

⁴⁷ I. k. 84–85. [Vavel gróf a maga nevét még csak megmondta Görömbölyi alispánnak, de mikor az a „nagyságos grófné” családi neve után érdeklődött,]”... megfordult a sarkán, s egy szót sem szólva többet, ott hagyta a vendégét az ősi terem valamennyi faképeinél.”

⁴⁸ I. k. 90. Marie, a „macskák tündéresszonya” szólítja úgy a macskáit, mint a hollandok.

⁴⁹ I. k. 71. L. 16 : 12. j.

⁵⁰ I. k. 83. Görömbölyi Bernát alispán meglátogatja a Névtelen vár rejtélyes urát, és közli vele, hogy az új tulajdonos (Themire grófnő) kész vele megújítani a bérletet – az eddigi bérösszeg feléért.

⁵¹ I. k. 89. Görömbölyi alispán (a noteszben főbíró) méltatlankodva hagyja el Vavel Lajos házát: hogync, elszedték és elzárták pipáját.

⁵² 2. k. 162. A Botta Zsófia nevet Jókai Bülaui művéből vette (Sophia Botta hajadon, polgári származású, Wesztfáliából való.) Marie él vele, s mikor iratai elégnek, végképp felveszi.

⁵³ I. k. 145. Marie szerelmes levelet ír Lajosnak.

⁵⁴ I. k. 70. Katalin- Themire bárónő és vendégei találgatják a *Névtelen vár* lakóinak kilétét.

⁵⁵ I. k. 70. „Az a dáma pedig... már egyszer Németországban hurokra került, elítéltetett, s az ítélet következtében a homlokán tüzes vessal megbélyegeztetett. Ez az oka, amiért az arcát fátyolozatlanul nem mutathatja soha.” Találgatások Marie kilétéről.

⁵⁶ I. k. 68.

⁵⁷ I. k. 212–213. Bartelmy-Fervlans mindenképpen látni akarja a Vavel Lajos kíséretében sétakocsizó titokzatos nő arcát, vajon a fátyol mögött nem az ő megszöktetett felesége, Barthelmy Ange (Bülaunál: Angès Barthelmy née Daniel) rejtőzik-e. Kínos helyzetéből Katalin bárónő menti ki Vavelt, ő vállalja a titokzatos nő szerepét.

⁵⁸ A 4. v.–7. r. lapokon Párizsra vonatkozó följegyzések forrása

Diezmann, A.: *Malerische Wanderungen durch Paris, oder Schilderung der denkwürdigsten Schicksale, Sitten, Gebräuche, Personen und Gebäude dieser Stadt von den ältesten Zeiten bis auf unsere Tage.* Leipzig Teubner c. m.ű. Bizonyítja ezt a sok egyezés a noteszfőljegyzések és a mű adott helyei között, továbbá egyes bejegyzés után olvasható szám, mely e mű lapjára utal. Rövidség okáért legtöbb helyen megelégszünk egyszerű utalással a forrásra, néhány helyen közöljük csak a könyv szövegét mutatóba, hogyan kivonatolja az író magyarul a német munkát.

Az első egyezés a Procope kávéház szerepeltetése, l. a mű 3.: „Witzdiele im Café Procope. Feldolgozta a *Névtelen vár* 1. k. 4. „S ha az ügyetlen idegen . . . elkezd valami kényes tárgyat megpendíteni . . . a szép háziasszony (De Alba Themire grófnő) . . . olyan szépen levezeti a beszélgetést a ‚paphoszi kert’ titkaiba . . . madame Tallien és madame Recamier toilette-versenyére, . . . hogy a veszedelmes diskuráló egyszer csak a ‚velencei éjek’ közepett találja magát a Casino Paganini-ban, s kinn felejtve hazafias elkeseredését, maga is kacag a Café Procopé élejtékain, s együtt járja Musard ‚örült galopp’-ját a többiekkel.”

⁵⁹ Forrása: Diezm 3.

⁶⁰ 1. k. 40. „Amíg Párizs egyik utcájában törvényszéket tartottak a hurokra került összeesküvők felett (Enghien herceg és társai pere), kiknek főnökét a saint-denis-i temetőből húzták elő, ahol három napig rejtőzött a Mi Urunk kápolnájának kriptaboltjában . . . amíg a Vendome-téren szomorúan lobogtatta a szél azt az olajlámpást, ami az imént felállított guillotine két oszlopa közé volt akasztva; . . .”

⁶¹ Forrása: Diezm. 18.

⁶² Forrása: Diezm 21., a frakk francia neve Napóleon korában.

⁶³ 1. k. 231–232. „Mindennap látom ez arcot, aki eltemette magát az én elátkozott sorsom miatt elevenen; ifjan, erős lélekkel, gazdagon . . . És azt tudnom kell, hogy mindennek én vagyok az oka.” Marie lázadása a rákényszerített életmód ellen.

⁶⁴ Forrás: Diezm. 24. A szt. Iván tűzébe macskákat dobál a táncoló lakosság.

⁶⁵ Forrása: Diezm 37.

⁶⁶ Forrása: Diezm. 40.

⁶⁷ Forrása: Diezm. 41.

⁶⁸ Forrása: Diezm. 105.

⁶⁹ Forrása: Diezm. 111. Az utca nevét a fehér barátoktól kapta. Feldolgozva: 1. k. 16. „Akkor az ifju úr [Vavel Lajos] mondott valami utcát a bérkocsinak, amin keresztül a valóságilag igazi helyes célpontoz legbiztosabban el fognak jutni. Az pedig egy szűk, kanyargós utca volt: a rue des Blancs Manteaux.” A szökevények.

⁷⁰ Forrása: Diezm. 127.

⁷¹ Forrása: Diezm. 165. Feldolgozta: *Névtelen vár* I. k. 41. L. 16 : 58. j.

⁷² Forrása: Diezm. 192 — 196.

⁷³ *Névtelen vár* I. k. 40. L. a 16 : 60. j.

⁷⁴ Forrása: Diezm. 260 — 263. Feldolgozva: *Névtelen vár* I. k. 46 — 47. „A Mouffetard negyed egyesíti valamennyit, s még jó, ha az örök körutazók . . . a Sainte Pelagiet meg nem látogatják; mert az is útba esik: a börtön.” Fervlans és Themire grófnő a szökevényekről beszélgetnek. Themirenek kell őket megtalálnia és visszahoznia.

⁷⁵ Forrása: Diezm. 159. Felhasználta: *Névtelen vár* I. k. 42. „Egy szép merveilleuse [= divathölgy] elkezd beszélni a panorámáról, ami a Chaussée d'Antin-en látható. De a második már hozzáteszi, hogy ezt egy amerikai ember találta fel és hozta ide; valami Foulton . . . A negyedik már azt is tudja, hogy Foulton e találmányát felajánlotta a császárnak, s vállalkozott rá, hogy minden hadihajót átalakít vitorlásból kerekekkel hajtottá.” Estély De Alba Themire grófnőnél.

⁷⁶ Forrása: Diezm. 269.

⁷⁷ Forrása: Diezm. 269. az angolokat hazája földről kiűző hősről. Felhasználta: 2. k. 79. „A hold elsötétülésekor álcázott rablók másztak föl a szomszéd kastély erkélyén . . . A lovag, ki ezt látta, ha egy csepp folyott még a Duguesclin véreből ereiben, nem tehetett mást, mint-hogy átrohanjon a veszélyben forgó hölgy megszabadítására.” A lovag, akinek ereiben a Duguesclin vére folyt, s aki Katalin-Themire grófnőt megszabadította — Vavel Lajos volt.

⁷⁸ Forrása: Diezm. 282 — 287.

⁷⁹ Forrása: Diezm 297. „die berühmte Clotilde, in Folge der Freiwilligkeit eines italienischen Fürsten und eines französischen Admirals, 2 Millionen jährlicher Einnahmen hatte und trotz dieser königlichen Einkünfte jährlich noch 500,000 Francs Schulden machte.” Felhasználta: I. k. 42. „Themire már azon gondolkozott, hogy mademoiselle Clotilde-ot felkérje, hogy énekelje szét egy szép áriával ezt az új armada invincible-t.” Estély De Alba Themire grófnőnél.

⁸⁰ Forrása: Diezm. 310. Felhasználta: I. k. 40. L. a 16 : 60. j.

⁸¹ Forrása: Diezm. 311.

⁸² Forrása: Diezm. 311.

⁸³ Forrása: Diezm. 346.

⁸⁴ I. k. 41. „A palais des Narcisses-ban csak úgy mulattak ezen az éjszakán is az incroyable-k (= divatmajom) és merveilleuse-ök (= divathölgyek).”

⁸⁵ I. k. 41. L. a 16 : 58. j.

⁸⁶ Forrása: Diezm. 339. Felhasználta: I. k. I. „A hó olyan sűrűen esett, hogy aki ezt a csendes utcát látta, azt hihette, hogy Szentpéter-várom van; pedig ez a rue des Ours, a St. Martin ut egyik mellék-utcája. A rue des Ours különben sem igen járt hely, s maga a St. Martin főút is arról van megjegyezve, hogy hét órától féltizenkettőig tökéletesen csendes, amíg a színházból hazatérő hintók el nem kezdenek rajta végigrobogni.”

⁸⁷ I. k. 40. „Megmondom önnek. Vágassák le a fejemet. Aztán küldjék el Richet úrhoz, a híres bonctanárhoz, az majd talán fölfedezi a koponyámban a titkot, ha benne van.” Fervlans titka elárulására (hol vannak a szökevények?) akarja rábírní Cambray D'Avoncourt marquist. Cambray válasza.

⁸⁸ Forrása: Diezm. 385. Felhasználta: I. k. 41. L. még a 16 : 58. j.

⁸⁹ Forrása: Diezm. 393.

⁹⁰ 2. k. 74–75. Görömbölyi alispán — inszurgensnek csapott fel a közös tiszti táborban — adomázik. Éppen a „hős dobos” történetét mondja el: hogyan hallgattatott el Sandomir ostrománál egy ágyút, s hogyan foglalt el bajtársaival egy sáncot. A hős dobos volt rajta az első.

⁹¹ Forrása: Diezm. 450–451. Felhasználta: *Névtelen vár* 1–2. k. De Alba Themire grófnő a titkos kémiszolgálatot végző „Cythere dandará”-nak vezetője. Szolgálati érdekből a Fertő mellett egy félre-eső helységben vásárol birtokot névátruházással. Így lesz belőle Landsknechtsschild Katalin bárónő. Ötmillió frankért ellenségeinek kezére kellett volna juttatnia Vavel Lajost és Mariet, de a megtrisztító szerelem jó útra téríti: Marienak szerető anyja, Vavel Lajosnak hűséges felesége lesz.

⁹² Forrása: Diezm. 457. Hoinguerlot bankár gazdagságáról. Felhasználta: *Névtelen vár* I. k. 38. „Akarja, hogy a hadseregi szállítás fővállalatát Hoinguerlot bankártól elvegyék s önnek adják által?” Ezt kérdi Fervlans Cambray-D'Avoncourt marquistól, hogy megszerezze tőle titkát: hova menekültek a szökevények?

⁹³ Forrása: Diezm. 458. „... das hübsche Schloss Bagatelle, jenes Wunderwerk, das der Graf von Artois... in acht Tagen und acht Nächten entstehen liess, um Maria Antoinette zu überraschen... Für beinahe 2 Millionen wurde es der Marquise von Hertford... zugeschlagen”.

⁹⁴ Forrása: Diezm. 502.

⁹⁵ Forrása: Diezm. 503. Felhasználta: *Névtelen vár* I. k. 41. L. 16 : 58. j.

⁹⁶ Forrása: Diezm. 507. „Pont St. Michel . . an beiden Seiten derselben standen, nach der damaligen Sitte, Häuser.”

⁹⁷ Forrása: Diezm. 522. Felhasználta: *Névtelen vár* I. k. 41. L. 16 : 69. j.

⁹⁸ Forrása: Diezm. 522. Feldolgozta: *Névtelen vár* I. k. 43. „Hardy conditorie-jében kapni-e a legjobb fagyaltot vagy Richécban?” A mulató Páris.

⁹⁹ Forrása: Diezm. 522. Felhasználta: *Névtelen vár* I. k. 38. „Akarja ön a hadsereg egyenruha-szállítását megkapni, amin Barchut szabómester már eddig annyit nyert, hogy a hotel Thelussont megvehette hétmillió frankon . . . ?” Fervlans ígéretekkel akarja kicsalni Cambray-D'Avoncourt marquis titkát.

¹⁰⁰ *Névtelen vár* I. k. 195–196. „A bárónőnek egy szavára eljárt-szotta Galimafré bohózatait, amik éppolyan hódítást tettek Európában, mint a 'sasok', s a híres Bobeche bravourját is tudta utánozni, egy kalapból tizennyolcféle kalapot gyürve s ugyanannyi jellemet játszva el e kalap alatt. (Híres két művész volt a század eljén, — az egész zsáner, amit képviseltek, elmúlt már!)” Búcsúünnepély Katalin bárónő kastélyában. Barthelmy Leont búcsúztatják.

¹⁰¹ Uo. I. k. 141. L. 16 : 58. j.

¹⁰² Forrása: Diezm. 528.

¹⁰³ Forrása: Diezm. 538.

¹⁰⁴ Forrása: Diezm. 535–536.

¹⁰⁵ Forrása: Diezm. 539. Felhasználta: *Névtelen vár* I. k. 42. L. a 16 : 65. j.

¹⁰⁶ Forrása: Diezm. 539. Feldolgozta: *Névtelen vár* I. k. 42. L. 16 : 65. j.

¹⁰⁷ Forrása: Diezm. 540. „Die Spielhäuser in Paris wurden am 1. Januar 1838. geschlossen.”

¹⁰⁸ Forrása: Diezm. 551.

¹⁰⁹ Forrása: Diezm. 562. „Ich sah hier 1793 die Carmagnole und 1814 die Farandole tanzen.”

¹¹⁰ Forrása: Diezm. 563.

¹¹¹ Forrása: Diezm. 564. „Der Kaiser bezahlte die Reisekosten und gab jedem der Verfasser, deren Lieder er belacht hatte, einen Jahrgelt von 3000 Francs.”

¹¹² A 7. versón I–XI. alatt a *Névtelen vár* eredeti tervét olvashatjuk. Ebből a tervből csak az első fejezet címe: „Cythere dandára” maradt meg változatlanul. A többi cím módosult vagy teljesen átalakult. Módosult

terv	regény
II Az adomázó király	Az adomák hazája
IV Zöld Marci tréfái	Sátán Laci
V A macskák fejedelmnöje	A macskák tündéresszonya

VII A feleségét kereső
X Az 1809-iki insurrectio

Barthelmy Ange
A magyar insurrekció

A „Cythere dandará”-nak lényegére *Cambray-D'Avoncourt* marquis világit rá találóan (I. k. 36–37) „Az adomázó király” Görömbölyi Bernát alispán. — „A kitalálhatatlan” talán Hany Istók, a Fertő-tóban tanyázó vidrafejú szörnyeteg. — Zöld Marci helyét Sátán Laci foglalja el a regényben. — „A macskák fejedelmnöje” Marie, aki különben még egy fejezetet tölt be „Marie” címmel. — Állítólag megszöktetett feleségét pedig Fervlans marquis keresi Vavel Lajoson Barthelmy álcáiban.

Átalakult:

	terv	regény
III A kitalálhatatlan		A halál a háznál
VI Plato(i szerelem) és Epicur együtt		Új élet a háznál
VIII Mindenféle mesék		Katalin vagy Themire?
IX Láthatatlan menyasszony		A sátán és a démon
XI Aki minden titkot megold		Férfiak dolga. Asszonyok dolga. Marie.

¹¹³ A *Szabadság a hó alatt* egyik legfőbb motívuma, csak hogy ott zöld könyv néven szerepel. L. 17:47. j.

¹¹⁴ Folytatódnak a *Névtelen vár* jegyzetei. A 8. rectón a regény öt szereplőjének neve: Katalin = Themire grófnő álnevét Jókai „Edelspracht”-nak tervezte, majd báró Landsknechtsschildre változtatta. I. k. 56. A többieket Görömbölyi alispán mutatja be Katalinnak. „Tiszteletes Mercatoris Tóbiás ur, helységünk lelkésze” I. k. 61. „Ez itt doktor Tromfszky Fülöp, a járás fizikusa . . . orvos, sebész és nemcsak a vármegyében, de Győr, Komárom, Vas és Sopron vármegyékben is elismert legnagyobb pletyka és hírharang.” I. k. 61. „Ez pedig Doboka Márton úr, a vármegye inzsellérje . . . ha valakinek az órája elromlik, azt megigazítja.” I. k. 61. „A tisztartóját úgy is meg fogja ismerni méltóságod: Határi Ádám ur.” I. k. 62.

¹¹⁵ I. k. 133–134. Milyennek látta Vavel Lajos szomszédnőjét távcsövén keresztül?

¹¹⁶ I. k. 135. A féllábú koldusnak, akinek Vavel Lajos is szokott alamizsnát adni, Katalin bárónő műlábat készített.

¹¹⁷ I. k. 92. L. 16 : 19. j. Marie lelkileg még gyermek és a következő följegyzés szerint megjelenése is az. I. k. 90. „A leány [Marie] alakjáról ítélve lehet tizenöt éves, de tekintetében, mozdulataiban még az elkésett gyermekkor árulja el magát.”

¹¹⁸ I. k. 104. „Az ifju [Lajos] végigsimítá homlokát kezével, s nagyot

sóhajtott magában mondva: „nem jövök be többet.” Ti. Marie hálósobájába. Itt aludt éjjelente egy bőrpamlagon.

¹¹⁹ A lap további följegyzései Marie életmódját ismertetik. I. k. 114. „Sokszor felébredt nyugtalan álmából. „Lajos! Itt vagy-e?” kiálta fel; de senki nem felelt kérdésére. Lajos a legutolsó születésnap i köszöntő óta nem töltötte az ő négy óráig tartó álmait a leány [Marie] által számára elkészített keretben.”

I. k. 97–98. „... hát az én Miurám mit hozott nekem születésnap i ajándékul? Mi van a szájában? Jaj mi ez a szép kis teremtés? Egy kis egérke. Ejnye, Miura, hát hogy merete maga megfogni a kis egeret?” *Marienak* megcsik a szíve a Miura fogta kis egérkén; szabadon bocsátja. L. még a 16 : 19. és 30. j.

I. k. 102. „Én azt kívánom tőled a mai napon, hogy taníts meg engem úszni. A tó itt van a kertünk alatt.” Marie születésnap i kívánsága.

I. k. 112. „A leány [Marie] úgy reszketett, úgy vacogtak össze a fogai, hogy nem tudott felelni; a lélegzete is elállt, el volt fulladva egészen. Csak a nagy szemekté mereszté iszonyatra... A rejtélyes szörny [Hany Istók] egészen ott a csónak közelében merül fel.”

I. k. 108–109. „Itt azután szabad volt gyermekké lenni [Marie-nak]... Itt szabad volt még dalolnia is. Hogy az [Lajos] ott a csónakban nem haragudott érte, onnan bizonyos, hogy ő maga is halkán utána dudolta a dallamot”

¹²⁰ Ez és a következő följegyzés Vavel grófra vonatkozik I. k. 115–116. L. 16 : 43. j.

I. k. 86–87. „A komornyik azt mondja, hogy a gróf pisztolyait töltögeti. Meg akar löni valakit... Azért, mert ennél a háznál pipázni nem szabad. Első dolog az, hogy minden vendégnek elszedik a pipáját, s elzárják.”

¹²¹ I. k. 94–95. A lánykát [Marie] szobájába vezeti a férfi s most már következik a komoly foglalkozás. Könyveket vesznek elő. A férfi [Vavel] magyarázza a classicusokat. ... hogy mégis gyönyörködjék a zenében, vettek neki egy kintornát. . . . „Mikor ebbe is belefáradt a leány, akkor leülhetett kártyázni. A következő noteszbejegyzés is Marie-ról szól.

I. k. 113. „Aki egyszer megijed a vízben, az elfelejti az úszást. Ön ezentul irtózni fog e tótól.” Lajos mondja Marie-nak. A leány megijedt a tó vizéből felbukkant halembertől. L. 16 : 119. j.

¹²² I. k. 153–162. Vavel gróf megszabadítja a bárónót a rátört rablóktól. L. még 16 : 77. j.

¹²³ I. k. 166–175. „Kicsoda ön? Hogy jön ide? Mit akar? kiálta rá a gróf [Vavel Lajos] — Én vagyok Sátán Laci.” A regényben ti. nem Zöld Marci, hanem Sátán Laci a rabló neve.

¹²⁴ I. k. 180. „Azalatt alkalma volt Mátyás mesternek a maga kész remekét a leány [Marie] háló szobájában nyélbe sütni. Az a remekmű egy furfangos göngyöleg függöny volt vékony acélpálcákból.” L. még a 16 : 28. j.

¹²⁵ I. k. 115–125. Lajos megbetegszik. Marie maga megy Tromfszky doktorért. Ennek következményei. L. még a 16 : 44. j.

¹²⁶ A lap többi följegyzése Vavel gróf és Katalin egymásra találására vonatkozik, amit a Barthelemy-epizód csak siettet.

I. k. 212–213. L. 16 : 57. j.

I. k. 202. L. 16 : 57. j.

I. k. 215. „A hintó az udvarra gördült. A gróf [Vavel Lajos] . . . a fátyolozott hölgyet . . . felségíté a hintóba, s maga melléje ült. — Még Henry sem vette észre az alakcserét.” Katalin bárónő a lefátyolozott hölgy (Marie) szerepében. L. még: a 16 : 57. j.

I. k. 217. „Gróf ur! . . . van szerencsém bemutatni magamat. Én vicomte de Barthelmy Leon ezredes vagyok. Vavel Lajos olyanformát dörmögött, hogy nagyon örül rajta, hogy ezt megtudhatta.” L. még a 16 : 57. j.

I. k. 220–221. „Szabad lesz előbb öntől megkérdezni, gróf úr, szólt csendes, kimért hangon Barthelmy Leon, micsoda önre nézve ez úrhölgy. Vavel gróf egy percig sem gondolkozott a feletten. — Ez a hölgy: jegyesem . . .” L. még: a 16 : 57. j.

¹²⁷ I. k. 154. Vavel Lajos pisztoly helyett görcsös botját kéri Henrytől a tolvajok ellen.

¹²⁸ I. k. 160–161. „Ne szóljon ön arról, ami ez órában itt történt, senkinek [Katalin kéri erre Vavel Lajost]. Nem akarom, hogy a hatóság vizsgálatot indítson a rablási kísérlet miatt . . . Ha most kitudódna az, hogy engemet az éjjel rablók támadtak meg, minden ember azt mondaná egyszerre: ezeket a Sátán Laci felesége idézte oda . . . s akkor ezt a szegény asszonyt börtönöznék be rögtön.”

¹²⁹ I. k. 119. „Ez a szó ‚fátyolos grófné‘ nagyobb hatással volt a doktorra minden száz aranynál. Végre valahára megláthatja a mitológiai alakot, sőt beszélhet vele. Talán az egész titokba be lesz avatva.” Marie — lefátyolozott arccal — kopogtat be Tromfszky doktorhoz és esdve kéri, siessen vele a kastélyba, az ‚úr‘ nagyon beteg. L. még: a 16 : 125. j.

¹³⁰ I. k. 227–228. „Másnap a szokott délelőtti órában eljött hozzá Lajos a sétakocsizásra felkérni a leányt. — Köszönöm. Nem megyek, mondá Marie . . . Lajos rábámult. Mi ez? Sejténé talán Marie, hogy abban a kocsiiban tegnap más ült az ő helyén?” Többé nem kocsikáztak ki.

¹³¹ I. k. 231. „Azt akarom, hogy adjon ön nekem anyát!” Marie

szenvedélyes hangú kitörése Lajos ama kérdésére, hogy mit akar hát.
L. még: 16 : 53. j.

¹³² I. k. 227—228. L. a 16 : 130. j.

¹³³ I. k. 230. „Kedves, szép, jó Asszonyom! Szeresse Ön az én Lajosomat. Tegye őt boldoggá; ő nagyon jó ember. — Én nem vagyok rá nézve senki és semmi.” Katalinnak akarta Marie ezt a levélkét a kertészlegénnyel elküldeni, de a Lajos kezébe került.

¹³⁴ I. k. 232. „Önök akkor, mikor engem megmentettek a haláltól, az én nevemet odaadták Botta Zsófiának... hadd legyenek Botta Zsófia én...”

¹³⁵ I. k. 146. „A kertí sétáira nem kísérte el többé Marie-t a gróf... A magára maradt hölgy... járkálhatott egyes-egyedül virágágyai között, fátyolát hátravetve arcáról. Lajos az obszervatórium ablakából nézte őt azalatt folyvást.”

¹³⁶ I. k. 234. „Ez a fölfedezés még szigorúbbá tette Vavel Lajosra nézve a Névtelen vári fogolylélet... Most már Vavel sohasem merete elhagyni a házat.” A regényben Marie szerelme Lajos iránt szelíd alakban jelentkezik, nincs szükség a „kétségbeesés” feltüntetésére. L. 16 : 124. j.

¹³⁷ I. k. 249—250. „Papot akarnál hivatni magadhoz, hogy elmondod neki: az én nevem nem az, aminek mindennap mondtam magamat... Elmondandó: ... egy napon, mikor az uramat és családját elfogták a forradalmiak, hogy megöljék, ... a magam leányát kiadtam királyleánynak... s a királyleányból csináltam szolgálót, akit futni hagynak.” L. 16 : 18. j. A szigorú szavakat enyhíti Vavel a következő följegyzésben.

I. k. 251—252. Vavel gróf tréfás szavakkal búcsúzik másvilági útra készülő komornyikjától. L. még a 16 : 18. j

¹³⁸ 2. k. 11. Görömbölyi alispán (a regényben nem főszolgabíró) a nemesi felkelésben való részvételre hívja fel Vavel Lajost, aki a következő két följegyzés szerint nagyon fellelkesedik. „Nem tudott erre mit mondani [Vavel Lajos], csak a falon függő kardjához rohant, azt kirántotta hüvelyéből, s elkezdte csókolni a meztelen vasat, s aztán levette az asztalra, s elrohant, mint az őrült.” Vavel Lajos válasza Görömbölyi alispán felhívására.

2. k. 13. „Én magam kiállítok egy lovas bandériumot, s vezetem azt személyesen. Minden fegyverzet készen áll az utolsó töltényig.” Vavel gróf ajánlata az alispán felhívására.

¹³⁹ 2. k. 12. „Ugy vitte őt [Mariet] az ölében a szobájáig, ahol bámuló vendége [Görömbölyi] várta... „Van-e trónon ülő alak ennél dicsőbb? szolt elragadtatással Lajos... odamutatva a leányra.”

¹⁴⁰ 2. k. 16. „Ó, hiszen érts meg engemet, szolt Marie lágy,

könyörgő hangon . . . Ha te csatába mégy, hogy maradok én oly egyedül, hová leszek én oly egyedül, hová leszek akkor én? Ki lesz, aki engem még szeressen?” A következő öt följegyzés arról beszél, hogyan gondoskodik Lajos Marienek gondviselőről a Katalin személyében.

2. k. 16. Lajos vizsgálja és bátorítja Marie-t azzal az ígérettel, hogy anyát hoz neki.

2. k. 17. „S kívánom, hogy még annál is több legyen: násznagynom . . . Elvállalja ön ezt a küldetést?” Vavel Lajos kérdezi Görömbölyi alispántól.

2. k. 21. „Még ma, még ez órában, ebben az öltözetben! Nekem nincs kitől kérdezni, mit tegyek vagy ne tegyek. S neki [Vavel Lajosnak] szüksége van rám!” Katalin bárónő felclete Görömbölyi alispán ama kérdésére: „Ön hozzá akar jönni?”

2. k. 20. „Olyan úrnője, mint nekem a királyném.” Görömbölyi alispánnak ebből a válaszból megtudta Katalin, hogy kije Vavel Lajosnak a Névtelen vár hölgye.

2. k. 24–25. „E szóra a két gyönyörű alak [Marie és Katalin] egymásba olvadt. Marie volt a legboldogabb: az bizonyos. — Annyi év után először ölelhetett át egy nőt, akinek azt mondhatta, hogy szereti!”

¹⁴¹ 2. k. 147–148. Signor Trentatrante és Sátán Laci párviadala.

¹⁴² 2 k. 103. „. . . az éhenhaló francia köztvitéz cilui bivouac-tüznél [tábortűz] azt mondta a sült csicsókájába markoló Napoleonnak: „ha császár vagy, egyél fácánt, s ne lopd el az én sült csicsókámat!”

¹⁴³ 1. k. 261. „S volt egy francia tábormok (Lannes), aki a győztes óriásnak az ütközet hevében szemébe merte mondani: „te azt hiszed, hogy nagy ember vagy, azért, mert térdig gázolod a vért, s sógorod (Murat), ez a cifra kakas, diadalt kukorikol hozzá!”

¹⁴⁴ 1. k. 260. „Megmutatta Spanyolország, hogy mire képes a fel-dühített hazaszeretet . . . A foglyoknak nem ád kegyelmet, a sebesülteket kivégzi, Pavetti ezredest mészégető kemencébe dobták. René tábornokot két deszka közé kötve fűrészelték kétfelé.”

¹⁴⁵ 1. k. 261. „Az cylaui ütközetben huszonnyolcezer francia esett el.”

¹⁴⁶ 1. k. 261. „Vavel Lajosnak megküldi a könyvárusa azon éveknek dívó irodalmi terményét, a spanyol paszkvillokat, amiktől hemzsegett egész Európa, s neki olvasnia kellett mindennap, hogyan gyalázzák, csúfolják, átkozzák azt a nemzetet, akit ő imád. És mindezt „egy” ember nagyravágása miatt!”

¹⁴⁷ 2. k. 86–110. Hatásos fejezetcím. Hasonló hozzá a *Fekete gyémántok* „Evelin vagy Evilá?”-ja. L. még a 16 : 91. j.

¹⁴⁸ 2. k. 74. „Az ebersbergi vérontásnál . . . Bogdán Antal . . . zászlótartó . . . fogai közé kapta a zászlót, s a magas hídról beleugrott a Traun vizébe, s a franciák golyózápóra között úszott ki a túlsó partra a megmentett zászlóval.” Görömbölyi Bernát egyik lelkesítő példája.

¹⁴⁹ 2. k. 67. „A nagy hadvezető, a corsicai óriás akkorákat lép, hogy egy-egy ország esik a két lábnyom közé. Az ebersbergi vérfürdőből egyenesen Bécs falai alá lépett. A másik lépésével már ott volt a Szent István templomtéren. A következő lépésével már a Duna szigetc, a Lobau rendült meg.” Napóleon bécsi harcaira utal a két következő noteszföljegyzés is.

2. k. 105–106. „Az asperni ütközetből mégis maradt meg számára [ti. Vavel számára] annyi vigasztalás, hogy Napoleon nem legyőzhetetlen. Igaz, hogy az óriás tréfás szavakint az asperni ütközetben azért kellett meghátrálnia, mert egy hatalmas új hadviselő fél támadta meg hátulról, a ‚General Donaul‘ ‚hanem azért azt is el kellett ismernie, hogy úgy még nem verkedett vele ellenfél, mint a Duna rónáján, s oly zavarban még nem látta hadseregét, mint mikor a nagy Lobau szigeten minden fegyvernem . . . egymás hegyén-hátán volt összecsomaszolva, s egész néptömege (nem sereg többé) fogva érezhette magát a hirtelen megáradt Duna közepén, amíg a testőr matróz-ezred meg nem érkezett . . . Aspernnél már két inszurgens lovasezred is volt a tűzben, a nyitrai és a primatialis [primási] lovasság, s mind a kettő kiálta becsülettel a tüzkesztséget.”

2. k. 65 : 105. L.: 16 : 146, 147. j.

¹⁵⁰ 2. k. 111–112. „Napoleon hadseregénél volt egy hírhedt csapat, a VI. olasz ezred, a mit a ‚démonok légiójá‘-nak hívtak. Ezt a csapatot Olaszország valamennyi hírhedt korhelyéből, utonállójából és naplopójából alakíták.” L. még a 2. k. 78–79.

¹⁵¹ 2. k. 103. „Láttam a kétszáznegyven öl hosszúságú hidat, amit egy darabban szállítanak odább, s a Dunának az egyik partjától a másikig átér . . . És aztán láttam a félistent futni a fehér paripáján, s egy csónakon érkezni meg az innenső partra. Halavány volt és reszketett.” Mátyás mester kémjelentése. L. még 16 : 149. j.

¹⁵² 2. k. 112. „Vezérük ezzel a csatajelszóval szokta őket [a démon-légiót] harcra buzdítani . . . ‚Avanti, avanti, signori Briganti! cavalieri ladroni, avanti!‘ [= Előre, előre, briganti urak, rabló lovagok, előre!]” L. még 16 : 150. j.

¹⁵³ 2. k. 155. „Fervlans! . . . Te fekszel itt? Te átkozott! Megölted a leányomat! — Soha meg ne bocsásson neked érte Isten, amivé engemet tettél és gyermekemet! Halj meg azzal a képpel a szemed

előtt, amit most látsz. S rettegj attól a gondolattól, hogy a másvilágon még rádtalálok. S e szóknál szilaj, féktelen dühvel emelte magasra két kezével a vízzel tölt sisakot, mintha annak tartalmát a haldokló arcába akarná önteni." Katalin — Themire és a haldokló Fervlans találkozására.

¹⁵⁴ 2. k. 9—10. „S mikor a nagy feladat végre van hajtva: akkor előjön a lángoló utca közepéből, . . . fehér arabs lován, az Eufráton . . .” Napóleón elfoglalja a Traun hídját.

¹⁵⁵ 1. k. 145. „Kedves Lajos. — Szeress te engemet! — Hát nem szeretlek-e én téged? Ahogy a fakir szereti Brahmáját, ahogy a perzsa rajongó szereti Hosszeinját, ahogy a karthauzi szereti Szűz Máriáját: nem szeretlek-e én téged olyan nagyon. — Hát akkor ne szeress engem úgy . . . ne olyan nagyon!” Amit Marie írt az előtte fekvő papírra, s amit Lajos felelt rá.

¹⁵⁶ Forrása Zeptrák Antai cikke a VU. 1855. évf. (hiv. rá Tóth Béla: *Mendemondák* 93.) Feldolgozta: 1. k. 129—130. „E művecske egy hírhedté vált természeti csoda leírását tartalmazta, amely (vagy helyesebben „aki”) máig is a Fertő tó nevezetességi közé tartozik: egy ember, aki a vízben él: egy halember. Egy elzüllött árvagyermek, aki a Hanság mocsarai közé tévedt, vadak között maga is vadállattá lett; vizlakó, víz alatt járó, mint a vidra . . .” L. még: 1. k. 112. és 1. k. 196—201.

¹⁵⁷ 1. k. 107. „1737-ben Rusztról Ilmicre gyalog gázoltak át a tavon az átelleni partokról a lakosok. A földesúri levéltárak teli vannak okiratokkal nevezetes falvokról a tóparton, mik nagy dézsmát, halászati haszonbért fizettek valaha. Két ilyen gazdag falunak a harangját nem rég halászták ki Széplak táján a tó fenekéről, az egyik harang a széplaki toronyban van most is; a halászok gyakran húznak fel hal helyett tört sírkeresztek darabjait, mik félig megkövesülten az eltiint Jakabfalva, Fertő, Kenderalja falvairól tanuskodnak. Hát a Strabo által leírt római castellum, hát az Eginhart említette avar gyűrűvár, melyben Nagy Károly galussai a csakánok mérhetetlen kincseit vetették prédára, hová lettek? Elynelte őket a Fertő. Alámentek annak a csodálatos földnek, ami meghajlik a szekér alatt, míg terhével végiggördül rajta: úgy mondják „lőhitáz”; itt-amott égerfa erdők, óriás fenyőcsoportok nőnek fel rajta; a szép zöld erdő mellé házakat építenek; egyszer aztán elkezd emelkedni a föld: a falak alászüllyednek a vízbe; hanem az erdők, azok együtt emelkednek a földdel, s úsznak a föld alatti elementum felett.” A Fertő változtatja alakját: egyszer tó, egyszer szárazföld.

¹⁵⁸ 1. k. 107. L. 16 : 157. j.

¹⁵⁹ 1. k. 107. L. 16 : 157. j.

¹⁶⁰ 2. k. 154. „Leszart egy hosszú nádszálat a mohos talajba; mikor jó mélyen volt, egyet szftt rajta szájával;” Katalin vizet fakaszt sebcsültjei számára. L. még a *Politikai divatok* 161. és az *Elátkozott család*-ban.

¹⁶¹ 1. k. 107. L. a 16 : 157. j.

¹⁶² 2. k. 133. „Az ingovány süppedékes tőzegtalajából egy-egy magasabb domb emelkedik elő, . . . másutt meg nyílt tavak szakítják meg a végtelen nádbirodalmat, . . . az egyik halom neve ‚Földvár‘, a másiké ‚Rókadomb‘, a harmadiké ‚Földsziget‘. Azt a hegedűalakú tavat ottan ‚Királytó‘-nak hívják.” A *Hanság*.

¹⁶³ 2. k. 133. L. 16 : 162. j.

¹⁶⁴ 1. k. 111. „A mocsárvilág ritka vadjainak kiáltásai hangzanak át a *Hanságból*: a ‚török récék‘-é,”

¹⁶⁵ 2. k. 131. „Lármahangzó éj volt. A darvak [a *Hanság* darvai] úgy kiabáltak, mint az emberek, mikor nagy tüzet oltanak kevés vízzel, sok lármával.” L. még: 1. k. 111.

¹⁶⁶ 1. k. 135. „Én vagyok biz az, kegyelmes uram, . . . nézze csak, az áldott bárónő egy masinalábat csináltatott számomra. Akár táncolhatok is.” A féllábu koldus mondja Vavel grófnak. L. 16 : 116. j.

¹⁶⁷ 1. k. 138. Sátán Laci gyermekét Vavel gróf vette pártfogásába, a fiú anyját meg Katalin bárónő fogadta magához első cselédnek. A bárónő levélben kéri a gróft, hogy a fiút engedje anyjához.

¹⁶⁸ 1. k. 135–136. „A bárónő szívére vette azon számtalan elhagyott gyermek sorsát, kiknek apjaik messze földön folytatott hadjáratokban vannak távol, sokan ellenség fogságában, még többen jeltelen sírokba elhantolva . . . — ezeknek sorsát enyhítendő, egy gyermekmenházat szándékozik alapítani . . .” Mercatoris tiszteletes írja Vavel Lajosnak.

¹⁶⁹ 1. k. 137. Katalin bárónő gyermekmenhelyet alapított. Vavel Lajos nem értett egyet ennek az emberbaráti intézménynek az alapelveivel. A kaszárnyarendszer helyett jobbnak látta, ha az elhagyott árvagyermekeket magáncsaládoknál helyezik el. Ezt meg is írta a bárónőnek.

¹⁷⁰ 1. k. 186. „Ötven louisdort küldött a lelkésznek e célra [a Katalin bárónő alapította gyermekmenház céljára]; de az adományt kísérelve levélben azt a kikötést tette, hogy az a fiú, aki annak a megyeházban fogva tartott asszonynak a gyermeke, ne legyen fölvéve a gyermekmenházba, hanem maradjon továbbra is az őáltala megbízott család házábanál.” L. még: 16 : 167. j.

¹⁷¹ 1. k. 107. L. 16 : 156. j.

¹⁷² 1. k. 238. Mátyás mester bodnársulykát Győrnél a Dunába ejtette. A hajdani bodnár gazdájának felesége a Fertőből fogta ki.

¹⁷³ 1. k. 238–239. „Hogy ezt ki lehessen puhatolni [hogya a Fertő túláradását mi okozza], az egész Fertő tó és Hanság vidékét újból fel kellene mérni; mert ami mappát Krieger ezelőtt huszonöt évvel készített a tóról és környékéről, az már nem is hajaz a mostani alakjához. Új felmérésre van szükség,” Vavel gróf és Mercatoris tiszteletes úr levelezéséből.

¹⁷⁴ 2. k. 129–130. „A Duna éppen az asperni ütközet napján szeretlenül megáradt, ilyenkor a vitnyédi Rába visszafelé folyik a Fertőbe,” De Fervlans indul Katalin és Marie üldözésére.

¹⁷⁵ 2. k. 123. „De Fervlans a mezővároska előljáróinak takarmányszállításról adott parancsokat. Az pedig köztudomású, hogy rendes időben is a Fertő vidéké látja el Bécset szénával.”

¹⁷⁶ 1. k. 167. „Kinek van még ilyen felhasított nyúlászaja? Ki visel még ilyen lángjegyet a pofáján, s különösen kinek van még a világon hat ujj a jobb kezén, mint nekem? Aki a kezemet meglátja, tudhatja róla, hogy én vagyok az.” Sátán Laci vallja magáról.

¹⁷⁷ 1. k. 170. „Hanem – még egyet mondok... ha még olyan erős záratok és lakatokat csináltat a gróf úr kincse védelmére: rabló ellen egysegyedül az védelmezi azt meg igazán és bizonyosan, ha éjszakára sajátmaga is ott hál abban a szobában, ahol a kincs áll.” Sátán Laci tanácsa Vavel Lajosnak.

¹⁷⁸ 1. k. 173. „Vavel gróf odasietett a fegyverszekrényéhez, s csakugyan úgy tapasztalá, hogy fegyverei mind löképtelennéek vannak téve. A rabló [Sátán Laci] nagyon elővigyázatos volt, s biztosította magát minden felülkerülő hatalom elől.”

¹⁷⁹ 1. k. 169. „Én ismerek egy ezermestert itt valahol a szomszédságban, aki tud ilyeneket készíteni. Annak majd én megmagyarázom, hogy hogyan kell; ő maga asztalos, lakatos, órás egy személyben.” Sátán Laci ajánlata Vavel Lajosnak. A regényben nem „néma asztalos”-t, hanem ezermestert ajánl.

¹⁸⁰ 2. k. 228. Vavel gróf siratja a *Névtelen vár* alkóvenében meghalt Cambray-D'Avoncourt marquis-t.

¹⁸¹ 1. k. 223. „Tromfszky doktor napról napra újabb verzióit hordta hozzá a pletykáknak, amik a bárónő fölül cirkulációba hozattak. [A fátyolos hölgy senki más, mint Katalin bárónő.] Persze a katonatisztek kibeszéltek mindent. Mi okuk is lett volna azt titokban tartani?”

¹⁸² 2. k. 125. „a Strabo, Lutum Beisoni”-a mellett... szép mezőváros a ‚campus Bojorum’ szélén”... L. még 1. k. 107. L. a 16 : 157. j.

¹⁸³ 1. k. 186. Barthelmy Leon dragonyosai bevonulnak Katalin bárónő helységébe.

¹⁸⁴ 1. k. 195–201. Barthelmy Leon dragonyos ezrede változatos

és érdekes programmú ünnepséggel búcsúzott a falu népétől. Volt „csónakregatta színes lampionokkal és pompás tűzijáték a Fertő partján”. A rendezőség a „haleMBER”-t is felléptette egy inszurgens mulatságos szerepében.

¹⁸⁵ 2. k. 15. „Hát gyönyörűség nekem az, ha csatába készülsz? Ha cselesz? — Ne félt! Nekem csillagom van! — Hol? Melyik? — Te vagy az! — S ha ez a csillag lehull? — Ha van Isten az égben . . .

Úgy az engemet magához fog venni . . . s nem engedni meg, hogy legyen egy francia nő a világon, kit sorsa odakényszerített, hogy imádkozzék saját nemzetének győzelme ellen, hogy örüljön, mikor testvércinek romlását hallja.” Lajos háborúba készül. Párbeszéde Marie-val.

¹⁸⁶ 2. k. 15. L. 16 : 185. j.

¹⁸⁷ 2. k. 15. L. 16 : 185. j.

¹⁸⁸ 1. k. 232. L. 16 : 63. j.

¹⁸⁹ 2. k. 30. „De mióta a távcsövet elcsaltam öntől, s ön nem leskelődhetik többé utánam, azóta hitet változtattam.” Katalin mondja Vavel Lajosnak.

¹⁹⁰ 1. k. 201. „Gróf úr! Igen kérem, mielőtt ma kikocsiznék, fogadjon el engem lakásán; igen fontos beszédem van Önnel. Válasszon, hány óraker járjék.” Katalin meghallgatását kéri Lajostól.

¹⁹¹ 1. k. 212. „Nekem [Katalinnak] ez egy ‚jux’ [az ti., hogy Barthelmy Leon meglátja őt a kocsiban Vavel társaságában], ahogy mi bécsiék szoktuk mondani, s amit nem szoktunk magunktól megtagadni, ha kapóra jön . . . . Barthelmy czredével együtt lemegy Olaszországba, s mit törődöm én vele tovább, hogy rólam mi meséket fog mondani? Hisz anélkül is fog mondani.”

¹⁹² 1. k. 212. L. 16 : 191. j.

¹⁹³ 1. k. 233. „És ha lehető volna az, hogy engemet valaki úgy szeressen, ahogy ön erről álmodik: emberi gondolat volna-e tőlem, még egy harmadik lényt, . . . eltemetni magam mellé ide ebbe a magányba,” Vavel Lajos feltárja különös helyzetét Marie előtt.

¹⁹⁴ 1. k. 223. „Én nem fogom önt elszakítani egy hölgytől, akihez ön hozzá van láncolva. Mi ebben az életben bevezetjük egymással való találkozásunkat.” Katalin mondja Vavel Lajosnak.

¹⁹⁵ 1. k. 177—178. Mátyás mester fantasztikus hadi találmányait magyarázta Vavel Lajosnak.

¹⁹⁶ 1. k. 80—89. L. 16 : 24, 25, 50. és 51. j.

¹⁹⁷ A 17. versőn „Képek” felirattal 13 jelenetét jegyzi fel Jókai a *Névtelen vár* cselekményének. Hasonló felsorolásokkal másutt is találkozunk a noteszekben. Hankiss János a következőket írja erről: „Jókai jegyzőkönyvecskéiben sokszor szerepel ez a cím. Illusztráció-

témákat válogatott ilyenkor? Vagy — mint Diderot — ezekké a tablókká akarta kiszélesíteni a cselekmény hatásos pontjait?” L. Hankiss János: Jókai forráshasználata. ItK 1935. 384. 4. lapalji jegyzet.

¹⁹⁸ I. k. 11. „Ez’ a gyermek azonban nem aludt, hanem ágyában félkézre emelkedve figyelmesen hallgatózott az ágyfüggönyök mögül, s a másik kezével a viaszfejű baba nyakát tartá összeszorítva, mintha azt is óvni akarná, hogy meg ne nyikkanjon.” Amelie.

¹⁹⁹ I. k. 92. „A most érkezett vendégeket sorba veszi az úrnő . . . mind a négynek neve van: ‚Hic, Mic, Panni és Miura‘. Mindannyian bemutatattak a két otthon ülő társalkodónak, akiknek neve: ‚Phrixosz és Helle‘, két mopsz.” Marie.

²⁰⁰ I. k. 112. „A leány úgy reszketett . . . hogy nem tudott felelni; a lélegzete is elállt, el volt fulladva egészen. Csak a nagy szemeit mereszté iszonyatra.” Marie.

²⁰¹ I. k. 156. „Az alkóven clótt volt egy karszék, abban ült egy hölgyalak, két keze a függönyszínórokkal a szék karjaihoz hozzákötve. . . . A rablók valószínűleg akkor lepték meg, mikor lefekvéskor készült a haját újra fonatni.” Katalin bárónő.

²⁰² I. k. 198. „A megszólított egyet morgott, s a szájával a két bajusz-szárát jobbra-balra fintorgatta. Azzal kivette a dohányzacskóból a tűzkövet, taplót és acélt, s formaszzerűen kicsiholt; azután az égő taplót a pipájába dugta, s leszorítá a kupakkal.” A halember.

²⁰³ I. k. 219. „E válságos jelenetnek egyszerre véget vetett *Katalin* bárónő azzal, hogy hirtelen hátravetette a kalapjáról a fátyolát, s közbeszólt. — Itt van uram; lássa meg hát, ki vagyok.” Katalin bárónő.

²⁰⁴ 2. k. 11. „. . . csak karjára emelte az imádott teremtetést, s átszorítva, mint egy gyermeket, sietett vele vissza oda, hol vendégét elhagyá.” Vavel és Marie.

²⁰⁵ 2. k. 91. „Cambray! kiáltá a hölgy . . . Igen, madame, én Cambray vagyok, más néven marquis D’Avoncourt Richard, akinek ön egykor azt mondja: ‚hálát fogok ön iránt érezni, amíg élek!‘” Cambray és Katalin.

²⁰⁶ 2. k. 107. „Mikor közel ért már, akkor a lovaglónő megállítá az öszvérét, lehíbbant a nyeregből . . . s aztán futott Vavel felé. — Én vagyok! Én vagyok! rebegé már messziről a hölgy . . . Kicsoda? . . . Katalin-e vagy Themire? — Katalin! Katalin!” Katalin és Vavel.

²⁰⁷ 2. k. 24. „E szóra a két gyönyörű alak egymásba olvadt. — Melyik kezdte hamarabb a sírást, melyiknek volt a csókja forróbb? Azt nem lehet megmondani.” Marie és Katalin.

²⁰⁸ 2. k. 151. Vavel és De Fervlans párbaja.

²⁰⁹ 2. k. 196. „Hanem azért a győri ütközet gúny és nevetség

tárgya a mai napig. — Az Alvinczy-ezred veszített legtöbb halottat. S lett érte a jutalma egy csúfos közmondás . . . „Kend az Alvinczy?” Jókai noteszeiben és az Ű-ben gyakran idézi ezt a mondást.

²¹⁰ 2. k. 249. „Megint a Névtelen vári hajadon tiündéri menedéke. Ide hozatták a gyermekjátékszereket . . . a szoba mélyében ott áll a mennyezetes ágy . . . s az ágyon fekszik Marie, és az ágy fejénél ül Katalin.” Marie, Katalin, Vavel.

²¹¹ 2. k. 103. L. 16 : 151. j.

²¹² 2. k. 74. L. a 16 : 148. j.

²¹³ 2. k. 74—75. L. 16 : 90. j.

²¹⁴ 2. k. 76. „Ekkor három gyalog közvitéz az Alvinczy-ezredből . . . egy káplár, Horbál Boldis biztatására . . . olyan gyilkos tüzelést kezdnek az előre nyomuló ellenséges lovasság ellen, hogy az megáll . . . s engedi a négy bakancsos fedezete mellett mind a nyolc ágyút megmenekülni.” Görömbölyi Bernát alispán előadása.

²¹⁵ 2. k. 14. „ . . . a landsteini vesztett ütközetnél mindenki futott már, s az árokba dőlt szekér alatt ott hevert a hadipénztár, akkor két magyar közvitéz feltörte a ládát . . . megosztoztak a benne talált pénzen . . . Három nap mulva . . . átadták a megmentett pénzt az utolsó fillérig. Az egyik vitéz neve volt Kozsmár János, a másik a nevét sem mondta.” Görömbölyi mondja Vavel grófnak.

²¹⁶ 1. k. 257. „És amellet az is tanulmányoznia kellett, ami azon a földön történik, ahol a lábait megvetette. Ehhez két közege volt: az egyik a fertőszegi lelkész, Mercatoris, a másik ügyvédje, aki Pesten lakott . . . Ez utóbbinak neve nem fog előkerülni történetünkben. Később jól ismert hazai tudós lett belőle [Horváth István, 1784—1846], kinek naplója, amit múzeumunk őriz, sok felvilágosítást ad arról a korról, melyben történetünk lefolyt.” Vavel Lajos olvasmányai.

²¹⁷ 2. k. 75. „Hát a Zámoszk várát védelmező Pulszky ezredeskaptányt, hogy felejtené ki öcsém uram, ki az égő lőporosraktárból olyan hidegvérrel hordatta ki a lőporos hordókat, mintha csak seres hordók volnának, s mikor már az ellenség tódult be a kapun, még akkor is valamennyi ágyújával lövetett közéje.” Görömbölyi Bernát beszéli.

²¹⁸ 2. k. 104. „Elhagytam magamat fogatni, s akkor aztán a többi foglyokkal együtt odahajtottak bennünket sáncot ásni . . . Estefelé . . . azt mondtam a pajtásoknak: engemet most temessetek ide. Aztán lefeküdtem a sánc fenekére, s annyi földet hányattam magamra, hogy egészen el voltam takarva. Éjfélután aztán kibujtam a föld alul, kimásztam a sáncból.” Ennek a kalandnak a regényben Mátyás mester a hőse. Tőle hallja Vavel Lajos.

²¹⁹ 2. k. 209. „Egy vitézük, Ányos Elek [a regényben nem Sándor] az első rohammal elvesztette paripáját. Gyalog harcolt tovább: megölt egy ellenfélt, s lett másik paripája. Akkor azt is lelőtték. Addig verekedett, míg harmadik lovat is szerzett magának, s így folytatta a harcot.”

²²⁰ 2. k. 180. „Két ujonc ezred került bele a tűzbe, a barsi és zalai lovasság . . . A leggyarlóbban fölszerelt lovasság: kötőfékkal kantár gyanánt, kard nélkül, pisztoly nélkül, csak a maga fokosával ellátva. Mégsem ingadoztak, s ha futottak, futottak előre, s visszaverték az ellent; pedig egyre süvöltött közájuk az ágyúgolyó.”

²²¹ 2. k. 209. „Egy szakasz a főúton Szapáry Vince gróf alezredes vezetése alatt, a másik a jobb szárnyon Horváth Kristóf századossal, a harmadik a baloldalon Zichy Ferenc gróf századossal. A meglepett ellenfél csapatait tökéletesen zűrzavarba hozta e meglepő támadás.”

²²² 2. k. 148. A regényben Sátán Laci és Trentatrate párosviadala lesz belőle. Az „eposzi bemutatkozás” után kezdődik a küzdelem. Sátán Laci kardja markolatában kettétörik. L. még a 16 : 141. j.

²²³ 2. k. 197–198. „Olgyay Boldizsár vezetése alatt . . . [vonuló lovasoknak] Takácsnál útját állta egy túlnyomó számú francia lovascsapat . . . Közévágtak az ellenségnek . . . és zsákmányt ejtve kivágták magukat”.

²²⁴ 2. k. 63. Jókai itt-ott változtatott a szövegen, az értelmetlen sorokat helyesbítette. Így:

„Sárga csizmás Miska sárban jár:
Panni patakon túl reá vár.
Ne várd, Panni Miskát; mert nagy a sár,
Sárga csizma sárban járni kár.

Leányvári sártul jöhetne;
A vizen át még sem mehetne:
A padot elmosta volt az árvíz;
Panni Miska szemébe nem víz.

Leányvári víz is elapadt,
Visszakerült az elúszott pad:
Ne várd, Panni Miskát, mert a kutyák
Ugatják, nem jön: megharapják!

Sem sár, sem víz, sem ebugatás,
Ó, szerelmes egek! a nem más:
Rágalmazó nyelvek irigysége
Régi szerelmünknek lett vége.”

L. még Gulyás J.: *Jókai és a népdalok*. Népélet 1925. 134.

²²⁶ 2. k. 60. „Különösen a francia emigránsokra, akik a mi hadseregünkönél szolgáltak, elég nagy okaink vannak a panasza... azok többnyire Napoleon kiküldött kémei voltak, még annál is rosszabbak. A megerősített Laibachot Moisselle és Lefebre tábornokok egy puskalövés nélkül adták át az ellenségnek egész dandárukkal együtt. Plunket ezredes maga izent a francia vezérnek, hogy siessen őt körülkeríteni...” Görömbölyi újságolja Vavel Lajosnak.

²²⁸ *Hétköznapok* 1846. Innen kezdve a 21. verső végéig Jókai műveit sorolja fel, megjelölve a kötetszámot. Mivel e felsorolásnak a noteszek szempontjából az a jelentősége, hogy az említett művek megjelenési évéből a jegyzőkönyvecske beírásának dátumára lehet következtetni, azért az alábbiakban a pontos cím mellé az első (esetleg folyóiratban vagy újságban történt) megjelenés évét tüntetjük fel Szinnyei összeállítás alapján.

²²⁷ *Erdély aranykora* 1851 ²²⁸ *Hangok a vihar után* 1852. ²²⁹ *Törökvilág Magyarországon* 1853. ²³⁰ *Délvirágok* 1856. ²³¹ *Népvilág* 1853. ²³² *Erdélyi képek* 1854. ²³³ *Dekameron* 1858–1860. ²³⁴ *Egy magyar nábob* 1853. ²³⁵ *Kárpáthy Zoltán* 1854. ²³⁶ *Színművek* 1860. ²³⁷ *Milton. Hős Pálffy* 1876. ²³⁸ *A régi jó táblabrák* 1856. ²³⁹ *Szélsend alatt* 1863. ²⁴⁰ *Virradóra* 1868. ²⁴¹ *Valószínűleg: Novellák, Pest 1959. c. műre vonatkozik, a Hazai beszély- és regénytár 1. száma volt.* ²⁴² *A magyar előidőkből* 1855. ²⁴³ *A magyar nemzet története* 1854. ²⁴⁴ *Nagy Tükör* 1857–1858. ²⁴⁵ *Mesék és regék* 1858. ²⁴⁶ *Csataképek* 1850. ²⁴⁷ *Egy hujdosó naplója* 1851. ²⁴⁸ *Arnyképek* 1856. ²⁴⁹ *Emlékeim* 1875. ²⁵⁰ *Az élethől elvesse* 1878. ²⁵¹ *Az új földesúr* 1863. ²⁵² *Mire megvénülünk* 1865. ²⁵³ *Szomorú napok* 1856. ²⁵⁴ *Az elátkozott család* 1857. ²⁵⁵ *A legvitézebb huszár* 1856. ²⁵⁶ *A kétszarvú ember* 1852. ²⁵⁷ *Kakas Márton levelei* 1871. ²⁵⁸ *Költevények* 1875. ²⁵⁹ *K. M. albuma* 1866. ²⁶⁰ *Milyenek a nők?* 1865. ²⁶¹ *Milyenek a férjfiak?* 1865. ²⁶² *Véres könyv* 1855. ²⁶³ *Észak honából* 1878. ²⁶⁴ *Szerellem bolondjai* 1867. ²⁶⁵ *Fekete gyémántok* 1870. ²⁶⁸ *Eppur si muove* 1871. ²⁶⁷ *A kőszívű ember fiai* 1869. ²⁶⁸ *Az élet komédiárai* 1875. ²⁶⁹ *A jövő század regénye* 1873. ²⁷⁰ *Az arany ember* 1872. ²⁷¹ *Egy az Isten* 1877. ²⁷² *Görögűz* 1877. ²⁷³ *Egy hirhedett kalandor* 1879. ²⁷⁴ *Szabadság a hó alatt* 1879. ²⁷⁵ *Rab Ráby* 1879. ²⁷⁶ *Politikai divatok* 1862. ²⁷⁷ *A csigák regénye* 1871. ²⁷⁸ *A szegénység útja* 1874. ²⁷⁹ *Egy ember, aki mindent tud* 1874. ²⁸⁰ *Egész az északi pólusig* 1875. ²⁸¹ *A debreceni lunátikus* 1875. ²⁸² *Névtelen vár* 1877. ²⁸³ *Egy asszonyi hajszál* 1878. ²⁸⁴ *A magyar nép adomái* 1856. ²⁸⁵ *Szegény gazdagok* 1860. ²⁸⁸ *Szép Mihál* 1876. ²⁸⁷ *Enyim, tied, övé* 1875. ²⁸⁸ *Felfordult világ* 1858. ²⁸⁹ *Fehér rózsza* 1854. ²⁹⁰ *Janicsárok végnapjai* 1854. ²⁹¹ *Vadon virágai* 1848. ²⁹² *Tarka Élet* 1855–1856 ²⁹³ *Naptárak* 1853–1864. ²⁹⁴ *Akik kétszer halnak meg* 1881. ²⁹⁵ *Asszonyt kísér – Istent kísért* 1880.

²⁹⁶ A 22. v. — 23. r.-n 30 pontban a *Névtelen vár* jelentős részének eseménysorozata. Az események rendje a regényben való elhelyezkedésük szerint. Az események elrendezésének ezt a tervét az író a megvalósításban híven követte. A lapszámoknak itt következő — általában — egyenletesen emelkedő rendje ezt mutatja. Ez a vázlat tehát már a végső megfogalmazást közvetlenül megelőző tervet képviseli.

²⁹⁷ I. k. 186. ²⁹⁸ I. k. 195. ²⁹⁹ I. k. 202. ³⁰⁰ I. k. 217. ³⁰¹ I. k. 224 — 225. ³⁰² I. k. 227. ³⁰³ I. k. 244 — 245. ³⁰⁴ I. k. 246. ³⁰⁵ I. k. 230. ³⁰⁶ I. k. 231 — 232. ³⁰⁷ I. k. 240. ³⁰⁸ 2. k. I. ³⁰⁹ 2. k. II. ³¹⁰ 2. k. I2. ³¹¹ 2. k. 15. ³¹² 2. k. 17. ³¹³ 2. k. 42 : 53 ³¹⁴ 2. k. 78. ³¹⁵ 2. k. 87 ³¹⁶ 2. k. 91. ³¹⁷ 2. k. 115 ³¹⁸ 2. k. 107. ³¹⁹ 2. k. 34. ³²⁰ 2. k. 109. ³²¹ 2. k. 131. ³²² 2. k. 135. ³²³ 2. k. 147. ³²⁴ 2. k. 144 ³²⁵ 2. k. 151. ³²⁶ 2. k. 252 — 254 ³²⁷ 2. k. 43 — 44. „Ó, mennyi látnivaló, mennyi élvezni való volt itten! . . . Katalin alig bírta vele [ti. Marieval] lépést tartani. Egyszerre be akarta járni az egész parkot . . .”

³²⁸ 2. k. 30. „— Hogyan? kiálta fel Marie: én rólam azt hitték, hogy én Barthelmy Ange vagyok? Hogy én Lajosnak kedvese vagyok? S ezt oly halálra neveltető gondolatnak találta, hogy elkezdett kacagni, s utóljára le kellett neki ülni a földre, ahogy a kisleányok szoktak, mikor nagyon utóléri őket a jókedv.”

³²⁹ 2. k. 31. „Lajos erre elővette a tárcáját, s kikeresett belőle egy összegyűrt levélkét . . . — Átadhatom most neki? kérdé mosolyogva Marietól. — Te megtartottad azt? Ó, add oda, Lajos. — Olvasd, kicsi anyám. Neked szól az. Nem tudtalak másként címezni csak így!” L. még a 16 : 133. j.

³³⁰ 2. k. 32. „Nincsenek! [ellenségei] rebegeg a hölgy [Katalin], s keblére ölelte az ifjabb leányt [Mariet]. S senki sem tudta kitalálni, hogy miért zokog.”

³³¹ Az 1 — 14 számmal jelzett címek mintha egy képsorozat tárgyait vagy egy regényterv alakjait jelölnék, amelyek nem tartoznak hozzá a *Névtelen vár* cselekményéhez. Lehet, hogy a *Rab Ráby* e noteszben található anyaggyűjtésének első variációja. L. a 25. és 26. versón „Alakok” c. 23 számból álló felsorolást, mely egyes pontjaiban már határozottan a *Rab Rábyra* utal. (Így pl.: Verbungos, cigány, katonatiszt, falutanács, betyár, szegény paraszt stb.).

³³² 2. k. 86 — 90. Katalin viaskodik magával. Mit tegyen? Kiszolgáltatassa-e Mariet ellenségeinek a judáspénzért? Nem teheti. Megszerette Lajost és nem árulhat el egy barátnőt, aki őt anyjának nevezte. Fervlans levelére ezt válaszolta: „Io non posso!” = Nem tehetem.

³³³ 2. k. 87. Katalin a válaszában. Leányára gondol.

³³⁴ 2. k. 89. L. a 16 : 332. j.

³³⁵ 2. k. 94. Cambray azt a hírt hozta Katalinnak, hogy leánya

meghalt. L. még a 16 : 205. j.

³³⁶ 2. k. 96. „Az eltávozó Cambray... borzongva, tántorogva bandukolt a Névtelen Vár felé...”

³³⁷ 2. k. 50. „Míg a hölgyek a parkban sétáltak, azalatt Katalin cselédei mindent áthordtak a Névtelen Várból, ami a Marie-é volt.” Marie Katalinnál.

³³⁸ 2. k. 99–101. Marie meg akarta látogatni „második atyjá”-t, Cambrayt a Névtelen Várban. Katalin mindenképpen igyekezett eltéríteni ettől a szándékától... Ráfogta a leányra, hogy bizonyára azért akar Cambrayhoz menni, hogy értesüljön az ő sötét múltjáról. . . . De ez sem használt. Mariet semmi sem ingatta meg elhatározásában.

³³⁹ 2. k. 101. „. . . én azt mondanám neki, hogy te pedig nem vesztettél el, nem árultál el engem, hanem megszabadítottál. . .” Marie mondja Katalinnak L. 16 : 338. j.

³⁴⁰ 2. k. 37–38. A kövér Lizette megokolja, hogy miért nem megy Katalinékhoz.

³⁴¹ 2. k. 80–81. Vavel Lajos Fervlans elfogott levelét olvassa. Guillaume tábornoknak írta.

³⁴² 2. k. 77. Sátán Laci átadja Fervlans elfogott levelét Vavel Lajosnak.

³⁴³ 2. k. 74. „Bernát bácsi [Görömbölyi] most is a maga elemében van: adomázik . . . [azt] beszéli el, amiket Győrben hallott a nádor asztalánál a leghitelesebb ajkáról.” Itt már alispánnak mondja a notesz följegyzése is, holott eleinte főbíróként szerepelt.

³⁴⁴ 2. k. 84–85. „Akkor megmutatod neki ezt az acélgyűrűt, s így szólsz hozzá: „Az, aki ezt a gyűrűt viseli, azt kívánja öntől, hogy hagyja el ezt a helyet rögtön, és kövessen engem, ahová vezetem.” Sátán Laci Marie-t és az acélládikát Vavel parancsára a Névtelen Várból Győrbe viszi, Tromfszky doktorhoz.

³⁴⁵ 2. k. 120 –122. Sátán Laci a Vaveltől kapott acélgyűrű felmutatásával igazolta magát, s elmondta, hogy neki Marie-t „kincsei”-vel együtt ura parancsára Győrbe kell kísérni. „A négylovas parasztszekér ott várt a kastély kapujában; Marie-t felültették . . . a Sátán Laci felesége melléje ült, a Lackó a kocsis mellé kapott fel, térde közé fektetve a puskát, a kocsis kiereszté ostorát, s a szekér elrobogott a porfelleget uton.”

³⁴⁶ 2. k. 122. L. 16 : 345. j.

³⁴⁷ 2. k. 123. „A Névtelen Vár minden ajtaja nyitva maradt. Nem volt abban más, mint két mélyen alvó: az egyik rémségesen horkol [A kövér Lizette] a másik rémségesen hallgat [Cambray]. S egyik sem fél az egész világtól. . .”

³⁴⁸ 2. k. 131–140. De Fervlans és a démonok útja a Hanságon keresztül. A halember, Hany Istók, felgyújtotta előtük a bozótot.

³⁴⁹ 2. k. 151. L. 16 : 208. j.

³⁵⁰ 2. k. 147–148. „Egyszer oly kettős sortüzelés fogadta őket [a démonokat] az eddig oly csöndes nádas mélyéből, hogy fele a csapatnak holtan, sebesülten elhullt, a megmaradt rész pedig szemközt találta Sátán Laci cimboráit, akik iszaptól feketén, mint igazi ördögök ugráltak eléjük a nádasból, s kiki a maga emberét kiválasztva, kivont karddal rohantak reájuk. — Csak a fejét, hogy meg ne sántuljon! ordítá Sátán Laci a vezényszót.” L. még: 16 : 141. és 222. j.

³⁵¹ 2. k. 155–157. „Ébredj fel! Ébredj fel! Nem szabad meghalnod! . . . Katalin sietett neki [Sátán Lacinak] friss vizet hozni a sisakban a szökőkútjából. Odavitte neki, térdére emelte a sebesül tfejét, odatartá ajkaihoz a sisak emyőjét, s tartotta ott, amíg az ivott.” L. még: 16 : 153. j.

³⁵² A 26. versón és 27. r.-n olvasható „Alakok” c. összeállítás folytatása ez a 22–23. sz. két bejegyzés. Jellegzetes alakok a *Rab Ráby* tervvázlataként. A 22. sz. melletti „Zsidók” bejegyzés után feltüntetett 65 számjegy olvasmány lapszámára utal, mint a következő 26. verso alakjainak számjegyei is. L. 16 : 356. j.

³⁵³ Ismét a *Névtelen vár* jegyzetei: következnek 2. k. 107. L. 16:206. j.

³⁵⁴ 2. k. 109. Az acélládikó kincse (Marie iratai) s vele Marie elégett, hanvaiból Botta Zsófia támadt fel.

³⁵⁵ 2. k. 253. „Marie megfogta kettőjük kezét, s ölébe vonva egymáshoz szorítá azokat. Csendesen suttogott hozzájuk: — Ugye? El fogjátok felejteni a tegnapot, — s nem emlékeztek rá többé. . . . Ne beszéljete Marie-ről soha többet. . . . Ha megharagusztok egymásra valaha, hívjátok Botta Zsófiát; az kibékít. — Előjön még egy más csillagból is.”

³⁵⁶ A 26. v. — 27. r.-n „Alakok” c. 1–21. sz. (és a 25. v.-n 22–23. sz.) az alakok felsorolása, akik bizonyára a *Rab Ráby* szereplői, és ebben az összeállításban a regény egyik tervvázlatát alkotják. Nem tartoznak a *Névtelen vár* tárgyköréhez, amely még folytatódik a 27. versón és következőkön. L. 16 : 352. j.

³⁵⁷ Bár csupa tulajdonnév a három sornyi bejegyzés, mégis valami emlékeztető lehet, minthogy Türr István honvédtábornok Jókai képviselőtársa, Huray István pedig Jókai sógora, balatonfüredi orvos, aki többször gyógykezelt is az író. Mommsen Tivadar híres német történetíró — úgy látszik — érdekelte műveivel. Éber Nándor publicista és képviselőtárs.

³⁵⁸ Folytatódik a 26. versón elkezdett sorozat jellegzetes alakokból és helyzetekből a 11–21. számmal. L. 16 : 356. j.

³⁵⁹ Folytatódnak a *Névtelen vár* jegyzetei. 2. k. 105–106. L. 16 : 149. j.

³⁶⁰ 2. k. 68–69. „A veszprémi és pesti ezredek mennek a Marcal felé, János főherceg [1782–1859] seregét felszedni . . .” Ismét az 1809-i nemesi fölkelés hősi epizódjai következnek.

³⁶¹ 2. k. 164. „Háromszor ismételte a rohamot az ellenlovasság, s ugyanannyiszor lett visszavetve. A harmadik kísérletnél a pesti lovasságot elragadta a harci hev; nem érték be vele, hogy Karakóig-verték ellenfeleiket, oda is utána törtek, kiverték a faluból, s maguk szállták azt meg éjszakára.”

³⁶² 2. k. 191–198. L. 16 : 223. j.

³⁶³ 2. k. 176–177. „Az inszurgensek egy része a Kárpátokat védelmezte a lengyel fölkelők betörése ellen, a zempléniek Galícia közepéig vitték zászlóikat.”

³⁶⁴ 2. k. 186. „Csak három inszurgens zászlóalj volt a tűzben: Vas, Zala, Veszprém. — A pesti és komáromi a tartaléknál volt, a többi az elsáncolt táborban.

³⁶⁵ 2. k. 187. Osterhuber, Sós, Víz . . . Dervarics „. . . szuronnal, puskaaggal harcoltak . . . Dóczy főhadnagy nehéz fringjával, s — szétverték a megtámadó lovasságot, s megmentették az ezredest és a zászlót.”

³⁶⁶ 2. k. 186. „Az első halott neve . . . Rózsás János a veszprémi gyalog zászlóaljából. Mikor összerogyott, s látta, hogy bajtársai . . . megvannak indulva . . . lelkesülten kiáltott fel; . . . Harcoljatok vitézül . . . Gyönyörűség a hazáért halni!” — S félrehúzta magát — és meghalt.”

³⁶⁷ 2. k. 209. L. 16 : 219. j.

³⁶⁸ 2. k. 172. „Egy őrmester, Baráth István, egyike az inszurrekció legjobb vitézeinek . . . nem állhatta meg, hogy meg ne álljon egy szóra [saját háza előtt].”

³⁶⁹ 2. k. 181. „Gyönyörű jelenet van feljegyezve róluk [a zalaiaikról]. Két testvér volt a hadsorban: Berecz István és Ferenc. Nagyon szerették egymást, itt sem akartak elválni.” Mikor az ágyúgolyó leteríti a bátyját testével védelmező Ferencet, bátyja, Berecz István is a golyó elé vetette magát s elesett ő is.”

³⁷⁰ 2. k. 148. L. 16 : 222. j. a 20. r. 180.-kal együtt.

³⁷¹ 2. k. 184–185. A regényben Cszimadia Péter szerepel.

³⁷² 2. k. 176. „Tábori orvos ugyan nem volt az inszurgenseknél . . . hanem volt nekik egy regimentspáterük, a derék Csobránczy Ferenc, s ha valaki meg akart élni, azt meggyógyította; ha meg akart halni, azt meggyóntatta, s mind a két minőségben tökéletes munkát végzett.”

³⁷³ 2. k. 187. L. 16 : 365. j.

³⁷⁴ 2. k. 187. „a zászlóaljparancsnok, Erdődy Károly gróf szurony-szegezve vezette rohamra a győztes ellenség ellen [ujonc csapatát]. A roham sikerült, a franciákat visszavetették.”

³⁷⁵ 216–217. „Derekabb hősi rohamot, mint Eszterházy [János gróf] pozsonyi lovasezredéé volt [Kiscellnél], nem mutat fel a hadak krónikája: mégpedig a világ első katonáival, a franciákkal szemben!”

³⁷⁶ 2. k. 189. „Ezalatt Földváry Gábor és Antal Szeles Józseffel, Zsámbokrétyvel a mély árokba hullott bajtársakat szabadították ki veszedelmes helyzetükből, s csodálatos erőfeszítéssel kimentve valamennyit, újra csatába vitték.”

³⁷⁷ 2. k. 184–185. „Fchér Mihály is kapott két sebet . . .”

³⁷⁸ 2. k. 170–171. Ferenczy János a kórházból szövik ki az ágyúszóra. „Utoljára meglátott az őrszobában egy alabárdot, amit valami bakter hagyhatott ott, azt nem is kérte, csak elemelte, szépen”. Azzal az alabárdal ledöfött a lováról három chasseur-t (vadászt), a negyedik karddal támadt rá, azt pedig ágyon csapta vlc.

³⁷⁹ 2. k. 188. „Fekete József káplár bajtársaival elszántan közérohant az ellenségnek, s először is a főhadnagyot, Jeszenszkyt szabadítja ki a fogságból, azután balra fordult, s Teleki Ádám kapitányát vágta ki a franciák kezéből, . . .”

³⁸⁰ 2. k. 194. „Itt esett el a somogyiak egyik legjobb vitéze, Bátor György. — Utána rögtön Festetics János gróf . . . szívéen találta egy ostoba golyó.”

³⁸¹ 2. k. 191. „Hunkár Antal négyszer vezette rohamra szakaszát, mindannyiszor kapott egy nehéz sebet. A negyedik leteríté a földre . . . Egy kedves legénye volt: Fodor István. Az nem akarta engedni a kapitányát. Saját testével védte meg őt, míg maga is följe roskadt. Tizenegy kardvágást és tizenhárom pisztolygolyót fogott fel a testével a kapitányáról.”

³⁸² 2. k. 164. „S a lövés támasztotta zavar alatt Gosztonyi ezredes vezénylete alatt ellőrohant a gát mögül a pesti inszurgens lovasság, s közévvágott az ellenségnek, s egész Karakóig üldözte azt.”

³⁸³ 2. k. 173. „Gasparics Józsi . . . a legjobb lovát [választotta] ki a franciáknak; azt hozta el a magáé helyett cserébe, [fogságból].”

³⁸⁴ 2. k. 173–174. „A legfényesebb jellemvonása volt az inszurrekcionális hadviselésnek az egymáshoz tartozás, a bajtársi ragaszkodás nyilvánulása.”

³⁸⁵ 2. k. 195–196. „Horváth Mihály káplár volt, de azért a József huszároknak három tiszjt meg két ágyúját kiszabadítja az ellenség kezéből a maga fokosos bajtársaival.”

³⁸⁶ 2. k. 198. „E rohamban [a győri ütközetben] esett el a soproni lovasság vezére: Hegedűs János”

³⁸⁷ 2. k. 191. L. 16 : 381. j.

³⁸⁸ 2. k. 209–210. „Imre Mihálynak is lelőtték a lovát, mégis kivágta magát tizenhét sebbel, s a maga lábán ment vissza az ezredéhez.”

³⁸⁹ 2. k. 191. „Ihász Imre . . . már Szombathelynél rajta hagyta a keze szennyét az ellenfelén . . .”

³⁹⁰ 2. k. 180. „Jeszenszky [János] halálos sebeket osztva ellenfelei közt, kivágta magát . . . újra rátámadt az ellenfélre, visszakergette a csanaki dombokig.”

³⁹¹ 2. k. 179. „A jászkun hadosztályt, . . . Józsa Imre káplár mentette meg tizenkét társával a hédervári erdőben Zámoly és Újfalu közt elállva az utat az ellenség előtt.”

³⁹² 2. k. 215. „A Marcal semlyékein nem lehetett a lovassággal másutt harcolni, mint a rendes út hosszában, s ott egy Horatius Cocles sokat ér. És minden bácskai vitéz, az’ volt most.”

³⁹³ 2. k. 195. „Közlegény volt mind a kettő. A bátya Lázár Márton . . . az öccse, József.”

³⁹⁴ 2. k. 210. „Egy közvitéz: Melegh János [a regényben János, nem József] egyedül magában bevágatott a főhadiszállásig; a lovagokat, kik körülfojták, szétverte magáról. . . A dandárczér, Lamarque francia tábornok személyes viadalba keveredett vele. Azt levágta.”

³⁹⁵ 2. k. 210. A regényben ezt a szerepet Sátán Laci kapta. „Ott harcolt a közelében Sátán Laci. A feje még akkor is be volt kötve. Valóságos ördög volt, nem ember. A két sebéhez még tizenötöt kapott; de ugyanannyi halálsebet adott. S még akkor sem hátrált. Míg végre egy pisztolygolyó átfúrta a karját s harcképtelenné tette.”

³⁹⁶ 2. k. 168. „Maga a tábornoki őrnagy, Maresich . . . *Andrássy* mellé volt rendelve”

³⁹⁷ 2. k. 193–194. „Itt dolgozott az inszurrekció két ágyújával és két haubicával Machold József inszurgens főtűzmester, ugyanaz, aki Némánál Macdonald francia tábornok alól kilőtte a lovat, s gránátjaival a chasseur-öket [vadász] szétrobbantotta”

³⁹⁸ 2. k. 211. „Az abdai elsáncolt táborban állt Meskó, inszurgens tábornok a bácskai lovassággal, a pozsonyi lovasezred két osztagával és Vavel gróf halálfejes volónjaival [önkénteseivel].”

³⁹⁹ 2. k. 197–198. L. a 16 : 223. j.

⁴⁰⁰ 2. k. 221. „Narbonne tábornoknak egy elfogott leveléből olvasható az elismerő magasztalás azon szíves bánásmód fölött, mellyel a magyar nép a sebsült ellenséget ápolta.”

⁴⁰¹ 2. k. 197. „Radó János . . . pisztolyát rásüti a francia főtisztre; azaz hogy sütötte volna, ha sütörtököt nem mondott volna: hanem azért áldott jó pisztoly volt! Radó János úgy hajfította vele főbe a főtisztet, hogy az menten lefordult a lováról.”

⁴⁰² 2. k. 186. L. 16 : 366. j.

⁴⁰³ 2. k. 209. L. 16 : 221. j.

⁴⁰⁴ 2. k. 68. Napóleon támadásával egyidejűleg „az északi határon feltámad a lengyel; s betörésre készül a Kárpátokon keresztül; . . . S ugyanakkor Oroszország is hadat izen a magyar királynak, s határainkat kelet felől fenyegeti.”

⁴⁰⁵ 2. k. 189. Tisza Péter „a nagy tusakodásban először főhadnagyát, Ladányi Sándort csikarta ki az ellenség kezéből . . . A francia lovasok ott toporzékoltak körülötte . . . egyet halálos csapással leütött. Akkor fölvté magát annak a nyergébe. . . . Ekkor ismerős lónyerítés üti meg a fülét. A jó hóka lova nyerített gazdája után . . . kapta a fokosát két kézre . . . megkapta a hóka lova kantárszárát, átszökött annak a nyergébe: . . . visszavágtatva a saját paripáján a maga népéhez.”

⁴⁰⁶ 2. k. 194. „Tury Miklós káplár lovát lelőtték, akkor gyalog maradván, puskát kapott, . . . azzal nekiment egy francia lovasnak, azt lelőtte vele, annak a lovával, fegyverével aztán megint folytatta a harcot, . . .”

⁴⁰⁷ 2. k. 182–183. Ugrinovics Lázár [a noteszben György] „észreveszi . . . hogy három francia lovas egy földön fekvő dragonyos tisztet körülfogott, aki már meg van sebesítve, de mégis védi magát . . . megszabadítva fogságból és halálból.”

⁴⁰⁸ 2. k. 169–170. Egy közvitéz – Vörös Mihály volt a neve – [a regényben nem kém] miután a jobb kezét elvágták, bal kezébe fogta a kardot, . . .”

⁴⁰⁹ 2. k. 177. „Ung, Bereg inszurgensei Vay Miklós alatt a kincstárnak milliókra menő vagyonát mentették meg; saját maguk szereztek még a fegyvereiket is.”

⁴¹⁰ 2. k. 190–191. „Zichy Ferenc gróf, az ezredes kiküldte az őrnagyát, Ihász Imrét, hogy az ágyúkat mentse meg mindenáron.”

⁴¹¹ 2. k. 181. Lauriston grófnak [(1768–1828) Wagramnál is harcolt] „későbbi elbeszélése szerint az ellenük [ti. az ujonc lovasság ellen] kiküldött chasseur-ezrednek kétszázhetven halottja, s tizenegy tiszt vesztesége volt . . . Déltől késő estig tartott az ágyúzás és a lovasági harc. Ezalatt a nádor folyvást ott járt a csatatéren. Kiséretében voltak Kisfaludy Sándor, a nagynevű költő . . .”

⁴¹² 2. k. 183. „Ekkor itt lett volna az idő és alkalom szépen levonulni az egész hadsereggel Komáromhoz, s ott átkelni a Dunán. Hanem ehhez valami intézkedés kellett volna . . . Keresték is Nugent [1777–1862] tábornokot egész éjjel, de biz azt nem találták sehol. Valószínű, hogy lefeküdt.”

⁴¹³ 2. k. 177–178. „a nádor, az ország főkapitánya [József főherceg, 1776–1847] . . . ajánlata az volt, hogy az összegyűjtött tizenegyezer emberével, akihez még a tiszavidékieket is oda lehetett volna vonni, Károly főherceg [1771–1847] nagy hadtestéhez csatlakozzék . . .”

⁴¹⁴ 2. k. 186. „A franciának volt haditerve. Vezérei: Grenier, Colbert, Lauriston, Narbonne Európa legnevezetesebb csataterain tanulták a háború tudományát. Míg ágyúai a mi hadsorainkat tizedelték, gyalogsága tömött oszlopokban rohant fedett hadállásaink megostromlására, s a gyalogság mögött vonultak a lovas csapatjai a visszaveretés esetére helytállani. A szabadshegyi halmok és majorépületek körül folyt a leghevesebb csata.”

⁴¹⁵ 2. k. 163. „János főherceg [1792–1859] hadserege teljes visszavonulásban volt a Duna felé . . . Ezt a visszavonulást fedezni, az egész erejével előrenyomuló ellenséget feltartóztatni volt Andrásy tábornok feladata.”

⁴¹⁶ 2. k. 52. „József nádor ismét megjelent Győr alatt negyvennégy cszkadron inszurgens lovasság élén, hogy lobogó zászlóival letörülje ezt a foltot az ország címeréről, . . . a már kivont kardot megfogta a kezében az éppen a megérkezés napján kihirdetett fegyverszünet.”

⁴¹⁷ 2. k. 214–215. „A gyalogság lábáról már leszakadt a csizma a gyorsmenet miatt; a nemesi felkelő seregnek rongyos lábbeliben, mezitláb kellett folytatni a vonulást.”

⁴¹⁸ 2. k. 58–59. „Az 1808-i második törvénycikk . . . azt rendeli el, hogy az inszurrekció magyar kommandó szavakkal igazgattassék s magyar hadiszabályzatot tanuljon.” Minthogy a Rákóczi és Bercsényi korabelit nem volt szabad használniok, új magyar szabályzatot készítettek.

⁴¹⁹ 2. k. 105–106. L. a 16 : 149. j.

⁴²⁰ 2. k. 175. „A megívott csatának az lett az eredménye, hogy az alatt János főherceg derékhada Gyarmatig mehetett, ahol aztán a Győrtől eléje küldött Mecséry tábornok inszurgens serege által fölvétetett.”

⁴²¹ 2. k. 68. „János [főherceg] jelenti, hogy az olaszországi hadseregnek egész maradványa nem megy többre húszszer embernél kétezer [a regényben kétezer, nem négyezer] lóval.”

⁴²² 2. k. 211. L. 16 : 398. j.

⁴²³ 2. k. 180–181. L. 16 : 220. és 411. j.

⁴²⁴ 2. k. 178. „Az lett megállapítva, hogy a Csanak és Szemere közti erdős magaslatokat megszállják, s ott az ellenség rohamát egyszer visszaverve, az egész egyesült sereggel átkelnek a Duna balpartjára Némánál, vagy Komáromnál. A franciák maguk bevallják, hogy ez esetben visszafordult volna az alkirály serege.”

⁴²⁵ 2. k. 54. „Azonkívül azt is tudatta [az „akadályozó” Hofkriegsgrat], hogy rézdobokat nem adhat az inszurgenseknek, hanem csak fadobokat.”

⁴²⁶ 2. k. 54. „Hanem akkor az ‚akadályozó‘ [Hofkriegsrat] beleszól, hogy ő csatoráról nem gondoskodik. Ha kell kulacs az inszurgenseknek, hozzanak magukkal.”

⁴²⁷ 2. k. 54. „a vármegyék elhatározták, hogy az inszurrekció egyenruhája világoskék dolmány legyen és veres nadrág.”

⁴²⁸ 2. k. 54. „Végre a vármegyék abban egyeztek meg, hogy legyen hát a Duna-melléki inszurgensek dolmánya világoskék, a Tiszamellékieké pedig sötétkék.”

⁴²⁹ 2. k. 54–55. Vavel Lajos és Görömbölyi alispán az inszurrekció dolgait beszélik meg.

⁴³⁰ 2. k. 55. „A Hofkriegsmontur-commissio addig nem ad az inszurrekciónak posztót, míg pénzt nem kap, s az erárium addig nem ad az inszurrekciónak pénzt, amíg fel nem veszi a posztót.”

⁴³¹ 2. k. 55. „Mert akkor meg azt mondta az ‚akadályozó‘ [Hofkriegsrat], hogy nem lehet ám posztót venni: mert amióta azon disputálunk, hogy milyen posztó kell, a kereskedők felrugtatták rőfének az árát egy forinttal.”

⁴³² 2. k. 55–56. „Hanem az akadályozó Artillerie – Direktion ekkor azt jelenti, hogy újabb szerkezetű puskákat nem adhat, mert nincs.”

⁴³³ 2. k. 57. „A magas Hofkriegspraesidium eközben jelenti, hogy kardot pedig a lovasság számára éppen nem adhat, — mert nincs. Hanem szívesen szolgáltat ki számára szuronyokat.”

⁴³⁴ 2. k. 59. „a mi koronás királyunk . . . adott az inszurrekció fővezérének . . . a saját pénztárából másfél millió forintot az inszurrekció állítására, azonkívül hatezer jó lovassági kardot, tizenhat ágyút, és ideadta az egész magyar testőrséget, hogy tanítsák be az ezredeket, . . .”

⁴³⁵ 2. k. 56. „. . . ilyen puska is csak felének jut, a többinek azt ajánlja az ‚akadályozó‘ [Hofkriegsrat], hogy készített a számára — alabárdokat.”

⁴³⁶ 2. k. 57. „Ekkor a magas Generalkommando azt tudatja, hogy ő ugyan nem fogja élelmezni az inszurgens sereget, mert a nagyseregnek sem győz elég kenyeret süttetni.”

⁴³⁷ 2. k. 58. „. . . az ‚akadályozó‘ [Generalkommando] azt mondja, hogy azonban semmiféle szereket nem adhat az élelem szállítására, se lovakat az ágyúk vontatására, mert magának sincs.”

⁴³⁸ 2. k. 68. L. a 16 : 404. j.

⁴³⁹ 2. k. 68. „Chasteler tábornok [1763–1825] megrettenve Napoleon proklamációjától, melyben őt átok alá veti, s főbelövésselel fenyegeti, elhagyta egész seregével Tirolt.”

⁴⁴⁰ 2. k. 68. Ekkor egy új hiób-hír érkezik. Jellachich tábornok lerakta a fegyvert ötezer emberrel nyílt mezőn az ellenség előtt.

⁴⁴¹ 2. k. 60. L. 16 : 225. j.

⁴⁴² 2. k. 60. L. 16 : 225. j.

⁴⁴³ 2. k. 164. L. 16 : 361. j.

⁴⁴⁴ 2. k. 166–167. „A veszprémi lovasok vezére volt Zichy Ferenc gróf, az ifjabbik . . . egyedül maradt az egész ellenséges erővel szemben. Már körülfojták . . . E válságos pillanatban a veszprémi czrednek utolsó osztálya . . . kiszabadítja szorongatott helyzetéből.”

⁴⁴⁶ 2. k. 175. L. 16 : 420. j.

⁴⁴⁸ 2. k. 176. „Mikor Tétnél a két fővezér összetalálkozott, János főherceg serege állt tizenhatezer főnyi sorgyalogságból, ötödfélezer stájer és osztrák honvédségből, kétezkerétszáz lovasból és a két inszurgens lovasezredből.”

⁴⁴⁷ 2. k. 184. „A veszprémi és pesti ezredek már hat nap óta nem kaptak élelmet, a tarisznájuk pedig már kiürült.”

⁴⁴⁸ 2. k. 186. L. 16 : 414. j.

⁴⁴⁹ 2. k. 180. L. 16 : 220. j.

⁴⁵⁰ 2. k. 193. „A nádor maga Szent-Ivánnál négy zászlóalj lovasságot állított össze a menekülő csapatokból, s . . . visszavezette azt még egyszer a csatatérre, s a győri országotat védő magaslatra felállítá.”

⁴⁵¹ 2. k. 213. „Széchenyi [Pál] egy kétevezős szandolinra ült, s elindult egyes-egyedül a Rábcán, onnan a keskeny győri Dunaágon; mire besötétedett, már ott sikamlott végig keskeny lélekvesztője a a francia tábor közepett . . . Másnap reggel már ott volt Komáromban, s átadta a nádornak a keresztültörési tervet.”

⁴⁵² 2. k. 196. „A győri ütközetben a rendes hadseregnek hétszáz halottja és ezerkétszáz sebesültje, az inszurgens seregnek száznolcvan halottja és ötszáznyolcvan nehéz sebesültje: tehát egytizedrésze a harcoló seregnek! A franciák maguk a leggyilkosabb harcnak ismerték el az ütközetet, s Dömölkttől Pápáig megtelt sebesülteikkel minden város és falu.” L. még : 16 : 400. és 411. j.

⁴⁵³ 2. k. 197–198. L. a 16 : 223. j.

⁴⁵⁴ 2. k. 219. „Chasteler tábornoknak igen széles látköre volt. Ő egyenes összeköttetésben állott Bianchival [1769–1855], a generaliszsimus tábornokával, aki Pozsonyt védelmezte, János és József főhercegekkel és azonkívül a horvátországi bánnal. Ime most három helyről kapott parancsot egyszerre.”

⁴⁵⁵ 2. k. 222. „Csengő zenével, pergő dobszóval, lobogó zászlókkal haladtak előre [Meskó dandára . . . S aztán maga a nádor állt a dandár élére, s ő vezette a hidon keresztül táborhelyükre, ágyuk üdvövése, harangok zúgása között.”

⁴⁵⁶ 2. k. 235. A regényben Vavel Lajos fogja el Guillaume tábornok feleségét és leányát.

⁴⁵⁷ 2. k. 105–106. L. 16 : 149. j.

⁴⁵⁸ 1. k. 261. L. 16 : 143. j.

⁴⁵⁹ 2. k. 105–106. L. 16 : 149. j.

⁴⁶⁰ 2. k. 105. L. 16 : 149. j.

⁴⁶¹ 2. k. 111–112. L. 16 : 150. j.

⁴⁶² 2. k. 105–106. L. 16 : 149. j.

⁴⁶³ 2. k. 225. „Wagramnál nagy ütközet volt. Borzasztó nagy csetepaté”. Mátyás mester beszámolója kémútjáról.

⁴⁶⁴ Az itt összegyűjtött párbajeseteket Jókai feldolgozta és megírta A Hon napilapban *A párbaj a magyar irodalomban a régebbi időben* cím a. 1879. é. 309. sz.-ban. E cikkben a noteszlapon elsorolt párbajok közül részletesebben ismerteti a következőket: Bethlen Gergely és a Teleki grófok, Wesselényi Miklós és ismeretlen maradt ellenfele, egy hivatásos vívó (spadassin) között, akit Metternichék béreltek föl ellene, Vahot Imre és Petrichevich Horváth Lázár (az első irodalmi párbaj), Irinyi Józsi és Vida Károly, Vas Gereben álsebesüléses párbaja, Erdélyi József, aki a kapott golyót haláláig mellében hordta, Pálffy Bertière és Ányos Pista, Ürményi József és August Antal, (utóbbi Bach helyett párbajozott, akinek Ürményi egy udvari bálon azzal állított neki, hogy: „Nun, wie geht's Ihnen, Herr Doktor?”), Tóth Kálmán és Friebeisz István, (akiknek viaskodásához a buzgó segédnek virágcsokorban lopják ki a kardokat egy margitszigeti szűk össejövételre, mert a rendőrség erősen üldözte a párbajozókat), Tóth Kálmán és Gyulai Pál, Tóth Kálmán és Vajda János, Csengeri Antal és Török János, Egressy Gábor és Dobsa, Egressy és Bajza, Dobsa és Hajnik, Nyiri és Nemeshegyi (utóbbi belehalt sebébe), Reviczky Széver (szintén meghalt a párbajkövetkeztében). Petőfit is említia cikk.

⁴⁶⁵ Folytatódnak a *Névtelen vár* jegyzetei 2. k. 211–212. A győri ütközet után a franciák bekerítették Meskó dandárát, de ez átvágta magát és megtépzáva, de virágosan vonult be Komáromba. L. 16 : 455. j.

⁴⁶⁶ A nyilván Görömbölyi alispánra célzó utalással fejeződik be a *Névtelen vár* anyagának összegyűjtése ebben a noteszben. Utána az *Egy hírhedett kalandor* anyaggyűjtése, illetve vázlata következik.

⁴⁶⁷ *Egy hírhedett kalandor a tizenhetedik századból* c. regény terve. Ez a terv Bülaú: „Abenteuerleben”-e nyomán készült, amelyet Jókai a „'Rheinischer Antiquarius' második része második kötetének 613–626. lapjain” olvasott. Az események kevés változtatással úgy következnek egymásután a tervben és a regényben, mint ahogyan Bülaú beszéli el őket. A „Kalandor” hőse Bülaúnál Hugo Meyer, Jókai egyszer „Hugo von Habermix”-nek [*Egy hírhedett kalandor* 10.], különben egyszerűen Hugónak nevezi, a tömérdek álnevet nem

számítva. A terv huszonegy eseménycsoportot foglal magában, ez a szám a regényben tizenhárom részre és egy fejezetre csökken. A lapszámok itt a sorozatok kezdő eseményét jelölik, és egyenletesen növekvő rendjük azt mutatja, hogy Jókai mind a tervben, mind a regényben híven követte Bülaút. L. 16 : 3. j.

⁴⁶⁶ 1. ⁴⁶⁹ 23. ⁴⁷⁰ 28. ⁴⁷¹ 54. ⁴⁷² 70—71. ⁴⁷³ 81. ⁴⁷⁴ 102. ⁴⁷⁵ 108—110. Maldus megjelenik ⁴⁷⁰ 114. ⁴⁷⁷ 180—181. ⁴⁷⁸ 123. Baphomet inádó templáriusok. ⁴⁷⁹ 161. ⁴⁸⁰ 173. ⁴⁸¹ 182. ⁴⁸² 188. ⁴⁸³ 193. ⁴⁸⁴ 205—208. ⁴⁸⁵ 231—232. ⁴⁸⁶ 247. ⁴⁸⁷ 273. ⁴⁸⁸ 267.

⁴⁸⁹ Salvandy, Narcisse-Achille comte de: *Histoire de Pologne avant et sous le roi Jean Sobieski* 1829. c. finom tollal írt történelmi művét Jókai ismerte, és lengyel tárgyú novelláiban, regénycibben is felhasználta. Így az *Egy asszonyi hajszál*-ban is.

⁴⁹⁰ A *Rab Ráby* regényben szereplő motívumok, bár még M. Th. = Mária Terézia korára hivatkozva. A királynő neve egyébként a regényben is előfordul. Ilyen bizalmi ember maga a regényhős és kollégái.

⁴⁹¹ A román kincskeresők történetét Jókai erdélyi útja alkalmával hallotta, itt ebben a noteszben — mely nem fűződik egyik erdélyi utazáshoz sem, ez és a következő, *Szegény gazdagokkal* összefüggő bejegyzések vagy olvasmányból vett adatok, vagy újabb hallomásból merítette őket valamelyik ismerősével beszélgetve.

⁴⁹² Nopcsa neve a 6. noteszen kívül itt újra felbukkan ebben és a következő VII jelzésű adalékban. A vele kapcsolatos adatok beleillenek a *Szegény gazdagok* Fatia Negrájának mintájául szolgáló erdélyi főispán regényes életének történetébe, amint a regényben is olvasható.

⁴⁹³ A bányásztisztek elleni merénylet a regényben nagy aranyszállítmány elleni megszervezett rablótámadás meséjévé szélesedett a *Szegény gazdagok* „Küzdelem az aranyért” c. fejezetében. 348—384.

⁴⁹⁴ Ez is tipikus Fatia Negra motívum, mely a regényben átalakítva szerepel, mint a papnétól elrabolt ékszernek a Hátszegi báró felesége nyakán történt felismerése és leleplezése.

⁴⁹⁵ *Szabadság a hó alatt* 18. „Bethsába! kiálta a bámuló hajadonra, s azután valamit mondott neki valami olyan nyelven, amit kettőjükön kívül senki sem értett”... Ghedimin hercegnő szólt oda Bethsábának.

⁴⁹⁶ Ismét az *Egy hirhedett kalandor* jegyzetei következnek. 284. „Egyszer odahivat magához... s fölszólít, [ti. a polgármester]... csináljam arannyá a burnótszelencéjét, s tüntessem el az orráról azt a vreeséget. Átkozott csere! A szerek össze voltak tévesztve, s a használat után a polgármesternek az orra lett arannyá, s a pikszise tünt el.” Hugó megjárja csodaszereivel.

⁴⁹⁷ 282. „... egyszer a szindikushoz [jogi tanácsadóhoz, ügyészhez] hívtattak, akinek az egyik lába hosszabb volt, mint a másik, hogy segítsék rajta... tévedésből az 'innyújtó' balzsammal azt a lábát kentem be erősen, amelyik anélkül is hosszú volt.”

⁴⁹⁸ 283. „... egyszer a főbíró feleségéhez hívtattak, aki jóreményben volt, hogy adjak be neki valamit, amitől elmúljon róla a csuklás... beadtam neki azokból a labdacsokból, amik arra valók, hogy a tyúkrok sokat tojjanak. S a szerencsétlen asszony hat hét múlva hét élő gyermeket hozott a világra!”

⁴⁹⁹ 283. „... volt két dicső szerem, amelyik közül az egyik a kopasz fejre dúsgazdag haját varázsolt, a másik pedig a kihullott fogak helyébe újakat növesztett.” *Hugó* ezeket is felcserélve alkalmazza egy kopasz férfira és egy fogatlan nőre.

⁵⁰⁰ 282–283. „... a kereskedelmi kamara elnökének béna lábaira] féltégellyel felkentem, amitől azután azokat úgy meglepte a gyorsaság spiritusza, hogy kénytelen volt beszegődni kengyelfutónak, mert járni nem tudott, csak szaladni.”

⁵⁰¹ 261. „Valamennyi ördög úrnak denevérszárnyai voltak, csupán... keresztapám, Belfegor különbözött e tekintetben a többitől. Neki tollakból voltak a szárnyai... Az a toll, amivel Pilátus aláírta Jézus Krisztus felfeszítését s Barabás szabadonbocsátását, — az a toll, amivel Aretin megírta verseit... az a toll, amivel Erzsébet aláírta Stuart Mária halálítéletét... az a toll, amivel X. Leó pápa megírta a pénztárt adott indulgenciás [bűnbánó] leveleket... amivel egy prímás megírta a kétértelmű választ: „*reginam occidere nolite timere bonum est*” [= a királynét meggyilkolni nem kell félni jó], — az a toll, amivel Shylok megírta a „font hús”-ra kötött szerződést, — az a toll, amellyel Foscarri halálos ellensége beírta a könyvébe, hogy „la pagata”... és mindazok a tollak, amik árusításra, hamisításra, csalfa szerelmi esküre lettek felhasználva, ott voltak a Belfegor szárnyában.” *Hugó* vallomásaiból.

⁵⁰² *Rab Ráby* 76. Tárhalmy Mariska beszélő seregélye mondja Ráby látogatásakor többször: „Du Spitzbub”. A következő noteszfeljegyzés is e regény egyik motívuma. 371. A pécsi püspök nem tudja elolvasni az országbíró levelét, feljön miatta Pestre. Erre mondja: „Hát kérem alássan ezt saját kezével méltóztatott excellentiádnak megírni s minthogy „*docti male pingunt*.” [= tudósok rosszul irnak] — *Indocti pejus* — válaszolja az országbíró [a tanulatlanok még rosszabbul].”

⁵⁰³ Magyarul: A porban ettük kenyerünket és könnyeket ittunk. A 102. zsoltárból vett idézet.

⁵⁰⁴ *Felét sülve, felét főve*. Ű 1873. jan. 25. 4. sz. 44. Az álmából hirtelen felriasztott Cz. uram, Nagykőrös város „nömös tanácsá”-nak

rajta döntött így egy vitás kérdésben: „Felét sülve, felét főve.” Voltaképpen feleségének szánta ezt a feleletet, aki álmában egy tál hallal akarván őt megörvendeztetni, azt kérdezte tőle, hogyan készítse el.

⁵⁰⁵ *Hogy etették meg a postamesterrel a miligyertyát?* Ű 1873. febr. 7. 6. sz. 68. Vidám társaságban azzal bosszantották a c. . . házi postamestert barátai, hogy mégis csak különb ember a fejevári postamester, mint ő, mert az a miligyertyát is megesi. „No hát, hogy ne legyen több ember, mint én! — mondá dühösen a postamester, s azzal kicsavarta a gyertyát tartójából, s az egyik végén égve hagyván, a másikon elkezdé roogatni. . . a vendégek nagy hahotája között.”

⁵⁰⁶ *A tizforintos fidibusz.* Ű 1873. jun. 21. 25. sz. 296. Görög sertés-kereskedők társaságában pipázott a debreceni hentes. „Van-e ilyen dohány Macedóniában? — kérdezte tőlük. Fontja hat forint volt.’ Van olyan is, amelynek fontjéért tizenkét forintot is örömet megadnak.’ — volt rá a válasz. [Erre a hentes összesodort egy tizforintos bankót, s azzal gyujtotta meg kialudt pipáját.] Hát ilyen fidibusz van-e Macedóniában?’ Hanem már erre nem tudtak mit felelni a görög atyafiak.”

⁵⁰⁷ *Schiller, Goethe, Wieland — és egy magyar ember. Egy magyar tanító kalandja.* Ű 1873. júl. 26. 30. sz. 356—358. Egy derék magyar tanító, Szluhovinyi Antal a múlt század elején együtt kuglizott Jénában egy jókedvű társasággal. Csak búcsúzáskor tudta meg, hogy azok a férfiak, kiknek társaságában a délutánt olyan kellemesen eltöltötte, Németország költőfejedelmei: Goethe, Schiller és Wieland. Wieland ismertette meg vele társait.

⁵⁰⁸ *A betű különbség.* Ű 1859. jan. 29. 5. sz. 44. L. 2:66. j.

⁵⁰⁹ Karcsatáji Miska a börtönben urakodó alak a *Rab Ráby*ban.

⁵¹⁰ *Magyar kávé.* Ű 1859. máj. 21. 3. sz. 24. L. 6 : 73. j. *Rab Ráby* 206. A Ráby Mátyás házának visszafoglalására induló ittas nemes ifjakat támadás előtt a pomázi ‘pipagyujtó’ csárdában magyar kávéval (= fűszeres forralt borral) traktálják meg Rábyék.

⁵¹¹ *Pálfy és Schwarzenberg.* Ű 1861. febr. 23. 8. sz. L. 12 : 218. j.

⁵¹² *Rab Ráby* 68. Ráby nagybátyja, Leányfalvi postamester a regényben nem fősvénységéből viseli a tolvajtól elvett köpenyt, mint ahogy a noteszben olvassuk.

⁵¹³ *L. Életemből. A csendes évek története.* I. k. 79.

⁵¹⁴ *Rab Ráby* 257—265. Pápis cigány apró természetével egy vödörben teszi meg az utat a börtönből a szabadba és vissza, s így csempézi ki Ráby levelét és vissza a fogoly Rábynak pénzt és üzenetet.

⁵¹⁵ Feldolgozta: *Életemből. A csendes évek története.* I. k. 75—76. L. erről az egykorú hozzászólást: Széll Farkas: Utóhangok a Csendes

évek történetéhez. A Hon 1879. aug. 18. Ugyanígy Szeremlei Sámuel A Hon 1879. szept. 3. sz.

⁵¹⁶ *Gutai Curtius*. Ű. 1863. jan. 10. 2. sz. 10. L. 12 : 224. j. A *Rab Ráby*ban Dacsó Marci hajt bele hasonlóan a Dunába a földet mérő inzellérrel. 148.

⁵¹⁷ Valószínűleg a ráckevei tanácsházra vonatkozik, amelynek fontos szerepe van a *Rab Ráby* cselekményében.

⁵¹⁸ Ez a motívum is a *Rab Ráby* cselekményéhez tartozik. Ugyanígy a 43. r-n a 80, 85. és 94. pontok.

⁵¹⁹ *Rab Ráby* 200–211. Ráby házat Szentendrén távollétében előző tulajdonosa, akitől rendes áron megvásárolta, Csutorás Miska, a nótárius testvére, erőszakkal visszaveszi, s beköltözik. Rábyt nem engedi be saját házába. Ennek nagybátyja, Leányfalvi postamester összeszövetkezik Kadarcsi Keő István nemessel, aki aztán a fehérvári vásáron egymással hajbakapni készülő velencei és bicskei nemes ifjakat kibékíti, s jó jutalomért a ház visszavételre vezeti. Valóságos ostrommal veszik be a házat és iktatják vissza Rábyt jogos tulajdonába.

⁵²⁰ *Jocus és Momus. Leányvár* Bp. 1888. Révai. 177–179. A cseh husziták elől Sárospatak népe a Bodroghöz felé futott. A Tisza révénél összetorlódott menekültek Pálóczy Mátyás nádor Ágota leányának tanácsára a Tiszához vívő utat elsáncolják, és a sáncból kihányt töltést megerősítik. Sikerül is itt nekik a támadó csehek visszaverniük. Később ezt a helyet még jobban megerősítették, és a hős nőről „Leányvár”-nak nevezték el.

⁵²¹ A *Rab Ráby* egyik nagy jelenete. 139. s köv. l.

⁵²² Feldolgozta: *A magyar nép élce szép hegedűszóban. Palóc házasság* c. novellában.

⁵²³ Feldolgozta a *Rab Ráby*ban és *Életemből. Szüreti multság Alcsúthon* c. 1. k. 284.

⁵²⁴ *Észak honából. Nagy urak bosszúja* 301. „...brilliánsai túltesznek Demidoff és Trubeckói hercegnőkein. . .”

⁵²⁵ *Még egy csokrot. Fejedelem és Fra Diavolo*. 116. L. 12 : 225. j.

⁵²⁶ *Még egy csokrot. Láda, kérnek! Jössz-e?* 80. L. 12 : 248. j.

⁵²⁷ *Megfordított ebéd*. Ű 1865. jan. 7. sz. 3. L. 12 : 236. j. A motívum említve még: 12 : 21. r. 106, 14 : 16. v., 14 : 27. r., 19 : 12. v.

⁵²⁸ A *Rab Ráby*ban fehérvári vásár lett belőle. 200. A következő noteszföljegyzés is e regény toborzási jelenetére utal. L. 139–140.

⁵²⁹ Feldolgozta: *A magyar nép élce szép hegedűszóban. A jurátus és principális* c. 94–100. Továbbá felhasználta *Rab Ráby* és *Eppur si muove* c. regényekben is.

⁵³⁰ *Rab Ráby* 365–376. A császár M. . . szky báró kamarást küldi Budára mint katonai tanácsadót Niczky országbíró mellé, tulajdon-

képpen megfigyelőül, mert a császár rendeleteit Rábyt illetően ki-
jávtsza. Niczky előre értesül a titkos küldetéséről, s a nála jelentkező
kamarást másnap kora reggel magához rendeli, s míg ő egész napi
teendőit végzi, mindig íróasztal mellett kell ülnie és végezni a dolgát.
Niczky megberetváltkozik, felöltözik, bőségesen megreggelizik,
csokoládéval s más finomságokkal jóllakik, fogadja a feleket, aktákat
intéz, ebédel, de adlátását sem reggelihez, sem ebédhez meg nem
hívja, neki folyton dolgoznia kell. Délután őexcellenciája billiárdozik,
vendégeket fogad, a pécsi püspököt, később jön Kalmár, a nagy tör-
ténész, aki minden ókori történeti személy nevét magyarizálja
(akárcsak Horváth István): Faraó neki Faragó, mert hogy sok szob-
rot faragtak neki, Semiramis = szemérmes, Xerxes = szekeres, (mert
sok szekéren ment a görögök ellen), Borysthenes = bor istenes,
Cambyses = kan biz ez stb. utána ostábláznak, majd együtt va-
csorálnak retket és diót, de abból sem kínálják meg a farkaséhes
adlátust, Kalmár távozása után őexcellenciája lefekszik, a bárónak
gyertyát készített az asztalára, hogy lásson írni, s békében elalszik.
Másnap reggel a hideg szobában összefagyott, kiéhezett bárótól azt
kérdi az országbíró: „No kamarás úr, hát készen van-e a munkájá-
val?” — Nem tudom, micsoda munkát tetszik kérdezni? szolt az
fogvacogva, berekedve és bosszusan. — Hát azt, hogy méltóztassék
megírni őfelségének, mivel töltök én el egy huszonnégy órát. Láta
kamarás úr. Amilyen volt az egyik nap, olyan a másik. Ha tetszik,
újra kezdheti a kamarás úr. S meggyőződhetik róla. Most pedig el-
mehet früstökölni, ha úgy tetszik.”

A noteszfeljegyzés szűkszavú szövege egész fejezetté bővült a
regényben, s szavai csaknem hiánytalanul megtalálhatók a kidolgo-
zásban.

⁵³¹ Magyarul: A klérus és magánosok adományaként a haza hasz-
nátára adott ezüst edényekből.

⁵³² A füvi ördög motívumát Jókai Ipolyiból (52.) meríti, de a
regényben nem ezen a néven szerepel, hanem egyszerűen „kicsi ör-
dög”-nek nevezi. Böske leányzónak, Ráby szolgálójának adják a
kezébe egy befőttes üvegben, mely szarvasbőrrel van lektöve. Erre
tett kézzel kell megesküdni a szentendrei tanács előtt arra, hogy
ura nem ördögös, nem káromkodós. Persze a kéz érintésére a benne
lévő kis ördög ugrálni kezd, Böske az egész szerkezetet lábbal össze-
tapossa. *Rab Ráby* 192.

⁵³³ A latin szöveg magyarul: Ki állhat ellen annyi fegyvercsnek?

⁵³⁴ *Egy hirhedett kalandor* 192–193. „. . . A Ganges partján Benáresz
mellett van egy óriási torony. Annak az ablakából nyúlik ki egy
emberderék vastagságú bambuszgerenda, s arra van felakasztva

hosszú láncon egy nagy vaskalitka. . . A kalitka egy nagy tó fölött libeg. . . ez a tó tele van krokodikusokkal.” A kalitkába az angolok sah Allumot zárták, mert menedéket adott az előlük menekülő bengáliai nábobnak, Mir Kosszimnak. — Hugó vallomásaiból.

⁵³⁵ Forrása: Strammberg: Rheinischer Antiquarius. I. Abt. 2. Bd. 527. Ez a mű az *Egy hirhedett kalandor* meséjének forrásául szolgált általában az utóbb következő noteszjegyzetknél is. Pontos címe: Denkwürdiger und nützlicher Rheinischer Antiquarius, welche die wichtigsten und angenehmsten geographischen, historischen und politischen Merkwürdigkeiten des ganzen Rheinstroms, von seinem Ausflusse in das Meer bis zu seinem Ursprunge darstellt. Von cinem Nachforscher in historischen Dingen. Ennek a többkötetes műnek első része: Mittelrhein címet visel, s ennek 2. kötete az itteni motívum forrása. Jókai példánya ma is megvan a Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött könyvtárában, s hogy valóban használta a munkát, azt a belső bizonyságokon kívül az is megerősíti, hogy sajátkező széljegyzetekkel kíséri a mese szövegét. Itt pl. ezek a bejegyzések olvashatók Jókai kézírásával: „Zeib al Niffa” és „Csodás menekülések.” A notesz egyes bejegyzései után olvasható számok a forrásul használt mű megfelelő lapszámát jelzik.

Felhasználva: *Egy hirhedett kalandor* 195. A delhi-i császár hadvezére Sommer volt. Átszervezte a császár hadseregét, és egyik győzelmet a másik után aratta vele. „A császár újabb jutalomról gondoskodott hadvezére számára, ami hozzá legméltóbb volt. Delhi legelőkelőbb fejedelmi családjában volt egy leány, bámulatos szépség, a neve Zeib Alniffa. . . azt kérte meg számára feleségül.”

⁵³⁶ Forrás: Rheinischer Antiquarius I. Abt. 2. Bd. 528; 531. Jókai széljegyzetei itt: „kicsapongó fiú”, „özvegye”, „hadat tart” az 528. lapon, továbbá: „A begum segélye”, „jutalom a Begumnak” az 531. lapon. L. a 16 : 525. j.

Felhasználva: *Egy hirhedett kalandor* 197–198. Sommer halála után özvegye, Zeib Alniffa foglalta el a trónt.

⁵³⁷ Forrása: Rheinischer Antiquarius I. Abt. 2. Bd. 544.

Felhasználta: *Egy hirhedett kalandor* 153. „Nem tudod, hogy mi az a muhborjú? . . . az egy rettenetes fenevad. . . ha a fiatal borjúnak tej helyett embervért adnak inni, hát az akkor, mire megnő, olyan kegyetlen fenevad lesz, mint az oroszlán.” A muhborjúra vonatkozik a notesz következő bejegyzése is. Forrása: Rheinischer Antiquarius I. Abt. 2. Bd. 546.

Felhasználva: *Egy hirhedett kalandor* 154. „aki pedig elég oroszlán-szívvel bír, mikor meghallja a muh-borjú ordítását az utcán, hogy kidugja a fejét az ablakon, annak a feje akkorára megnő, mint egy

hordó, hogy azt még a nagy jezsuita templom kerek ablakán sem tudná többet visszahúzni.” Hasonló motívumot találunk „A magyar Faust”-ban. A rátarti dominikánus barát nem tudja visszahúzni fejét az ablakból, mert két hatalmas agancs nőtt ki homlokából. L. Ü. 1871. febr. 11. 7. sz. 78.

⁵³⁸ Forrása: Rheinischer Antiquarius 1. Abt. 2. Bd. 546–547. A notesz bejegyzése szó szerinti megfelel a forrás fejezetcímének. L. 16 : 525. j. Felhasználva: *Egy hirhedett kalandor* 154. „Ez a pokolbeli szörnyeteg [a muh-borjú] azokat [jámbor férjeket] úgy elpáholja, hogy megemlékeznek róla. Ellenben azt is megteszi, hogy a szerelmes párokat legédesebb andalgásaik közepett rögtöni bömböléssel szétriasztja.”

⁵³⁹ *Egy asszonyi hajszál* 249. „... a nagy Zolkiewski [Sobieski János dédapja]... Moszkvát ostrommal foglalta el, s a minden oroszok trónját a lengyel királynak szerzé meg, és a cárt magát is elfogta.” Az 559. j.-ig ugyanezen regény jegyzetei folytatódnak. Utalásnál csak lapszámot közlünk.

⁵⁴⁰ 245. „A svéd elküldte azokat diadaljelül Stockholmba, a Viasdowa királyi palota remek szobrai Dolabella nagy festményei elvándoroltak a Wrásák palotáiba.”

⁵⁴¹ 249. „A Viasdowa palota boltozatán ott állt a kép, amint Zolkiewski a fogoly cárt láncra verve viszi a lengyel király elé. A képet Dolabella isteni ecsetje örökkévalóvá tette volna, ha Nagy Péter cár el nem követi azt a nagy istenölést, amitől Attila is visszaborzadt, hogy a nemzetét sértő remekművet a falról levakartatá.” L. 16 : 532. j.

⁵⁴² 250. „Ami Theophilának [Sobieski János anyjának] legelső gondja volt: mesés váltságdíjért visszaszerezni testvére [a regényben testvére, nem nagybátyja], a hős Dániel levágott fejét.”

⁵⁴³ 250–251. S mikor kinőttek az iskolából a fiúk [Sobieski Márk és János], akkor az apa kirepíté őket a világba: tanuljanak repülni a maguk szárnyain. Theophila gyermekeinek búcsúzaskor a két család cimerét egyesítő paizst adott át a spártai anya e jelszavával: „vagy ezzel, vagy ezen!”

⁵⁴⁴ 266–268. „Sobieski... terve... oly merész és nagy terv, minő Nagy Sándor perzsiai hadútja, minő Hannibál itáliai hadjárata,” Ez a terv zúzta össze Podhaicénél a kozákok és tatárok együttes támadását, és mentette meg Lengyelországot.

⁵⁴⁶ 238. „... gróf Koniepcolski elfogta a lázadó kozák vezér, Bogdán feleségét és fiát, s megölette mind a kettőt. A kozák vezér aztán visszafordult, ő meg Koniepcolski várát foglalta el, annak is volt felesége és két fia: azokat a kozák a lengyel tábor szemelattára keresztre feszítetté... a kiüldözött szociánusok a kozákokkal együtt

visszatérve, összefogdosták a kolostorból a szerzeteseket és az apácákat, s kényszeríték őket egymással házasságra kelni, s úgy vitték rabságra. . . Czapllicki lengyel vezér az elfogott kozák hetmánt, ki városostól együtt feladta magát, kivégezteté.”

⁵⁴⁶ 239. „Nemcsak Lengyelországban pusztítottak a láncokat szétört rabszolgák, az egész világ tele volt futó királyokkal.”

⁵⁴⁷ 239. Minthogy földi király nem segíthetett rajtuk, a három asszony, Lujza Mária királyné és két leánya az „égi királyhoz” fordult segítségért.

⁵⁴⁸ 251–252. A két Sobieski, Márk és János külföldi útjukból hazatérőben rabszjira fűzött honfitársaiknak kétszázezres tömegét szabadítják ki. . . s ezzel. . . rohanta meg az ellenségek leghatalmasabbikát, a svéd királyt . . . és legyőzte azt. . . Ez volt Sobieski János első diadala.”

⁵⁴⁹ 227; 254. Izla Ghirai tatár kán kezéből először Luiza Mária királyné, aztán Sobieski Márk, az idősebb testvér diplomáciai ügyessége vette ki az ellenséges fegyvert. Márk barátságot kötött Sztambulban az új nagyvezérrel, Küprili Mehemeddel.

⁵⁵⁰ 238. L. 16 : 537. j.

⁵⁵¹ 258. A regényben Márk, Sobieski János testvére a slobodisai ütközetben esett el.

⁵⁵² 253. Az elégedetlenkedő Radziejowski Jaromi lengyel nemes hívta be a svédekot hazájába. Károly Gusztáv svéd király e tetteért alkancellári méltósággal jutalmazta. Később aztán Radziejowski megbánta árulását. „Kezeire, lábára, nyakára láncokat veretett, úgy ment a király elé, bűnbánóan, vezekelve, meghunyászkodva. — Itt vagyok. Büntess meg. . . Inkább tenálad a rostély mögött, mint az idegennél.”

⁵⁵³ 238–239. „Különös idők jártak. Az égen üstökös csillag rémképe kísértett éjszaka. . . a csillagászok világromlást jósoltak a Mars és Saturnus közelgő konjunkciójából”.

⁵⁵⁴ 258. Alekszejev orosz cárnak döntenie kellett, hogy a svédek vagy a lengyelek ellen vezesse hadait. Istenítéletre bízta a döntést. „Alekszejev előhozatta az ukrániai pusztának két legszilajabb bikáját, tüzes billogvassal az egyikre rásütteté Lengyelország címerét, a másikkra Svédországtét, s aztán országnagyjai és vezérei szemeláttára egymásra bocsátá a két dühödöt vadat a sorompók között. Ez döntse el: a svéd bukik-e el vagy a lengyel? A Lengyelország címerét viselő vad törte le a másikat.”

⁵⁵⁵ 253. L. 16 : 545. j.

⁵⁵⁶ 242. „Nem fog egyedül élni Zamojszczeben e hölgy, nemes királyném: hanem élni fog, mint az én párom, az én feleségem,

Zamojsk urnője.” Zamojski János felel így a királyné ama kérdésére, hogy élne Mária Kazimira Zamojce várában — egyedül.

⁵⁵⁷ 246—248. Húsz napig törette Károly Gusztáv szakadatlanul Zamojce várát, aztán megadásra szólította fel annak urát. A tagadó válasza még hevesebben folytatódott az ostrom, melynek aztán Sobieski János felmentő serege vetett véget.

⁵⁵⁸ 243—244. Károly Gusztáv svéd király ünnepélyre hívta meg a meghódított Lengyelország főnemeseit. Zamojski János herceg maga helyett kimentő levelet küldött a királynak. „— ,Nem mehetek; mert azon a napon a király inasának a lakodalma van, s azon nekem ott kell lennem!’ A királynak az inasa ő maga volt.”

⁵⁵⁹ 254—257. A három napig tartó varsói csata a Visztula jobb partján tombolt a svédek és a lengyelek között. A királyné, Mária Kazimira, Theophila, a két Sobieski anyja a balparti halmokról néztek. Mikor megingott a lengyelek hadirendje, a svédek előnyomultak, de egy új dandár — élén Sobieski János — megállította őket. Ekkor Mária Kazimira (tehát nem a királyné, mint ahogy a noteszben van) ágyúkat hozatott. „S pillanatok mulva ott voltak az ágyúk: az aszsonyok maguk töltötték, lobbantották el azokat”. 257. L. 16 : 559. j.

⁵⁶⁰ 258. Míg Károly Gusztáv Lengyelországban hadakozott, szövetségese, Alexis orosz cár sorra foglalta el északon legszebb tartományait. Erre a hírre a svédek mindent félbehagyván, hanyatthomlok rohantak haza. 258. „Sobieski Márk a slobodisai ütközetben csesett”. L. még a 16 : 551. j.

⁵⁶¹ 274. A királyválasztó országgyűlésen „. . . egy vékony selyemzsinór, mely a török, tatár, kozák, svéd háborúk diadaljelvényeül elhozott zászlókat az elnöki szék mögött egy csomóba fűzve tartá, elszakadt. . . s arra mind a száz lobogó egyszerre előreomlott. . . E zászlókat Sobieski foglalta el mind. . .”

⁵⁶² 248. Sobieski János Zamojszce felszabadításának hírével örvendeztetni meg Mária Kazimirát. L. még a 16 : 557. j. A következő noteszföljegyzéshez l. 260. „Mária Kazimira az aranykarikát Sobieski jegygyűrűjével cserélte ki. A varsói napok jegyezték el őket, s soha egymáshoz illőbb pár nem találkozott egymással a földön. A királyné ajtajában ott várt már a vőlegény küldötte, Matcinski Máté a mátkakoszorúval.”

⁵⁶³ 277. Az elnök ama kérdésére : „Akarjátok Sobieski Jánost királytoknak?” — csak egy „nie pozwolim” hangzott el. Aki e szót kimondta, az maga volt Sobieski János. E szavával legyőzte ellenégeit: király lett.

⁵⁶⁴ *Egy hirhedett kalandor* 192. Az itt következő, Indiára vonatkozó

följegyzések forrása nem Bülau és nem a Rheinischer Antiquarius. Összeállításukra Jókai külön tanulmányokat végzett. L. Hankiss János: *Jókai forráshasználat*. ItK 1935. 387. Az 593. j-ig ugyane regény jegyzetei olvashatók. Utalásnál csak a regény lapszámát jelezzük.

⁵⁶⁵ 212. „Részt vettünk az indus népség mindenféle ünnepében. A ,kigyók tiszteleté'-n . . . a Moharram búcsújánál magunk is belegázoltunk térdig a Gangesz szent vízébe; a Holica ünnepén hagytuk magunkat az örült gusszainek és fakirok által veres porral telehinteni; a Ganéza ünnepén személyesen osztottuk ki a ,nuzzar'-t.” Hugó és Zeib Alniffa körútja Szerdhána tartományban. L. ugyanezt a 4. következő bejegyzéshez (Moharan ünnepe).

⁵⁶⁶ 213. „. . . a bajadéroknek szabadságukban áll a királyok tanács-terméig behatolni, s amíg azok a minisztertanácsot tartják, azalatt énekelni és táncolni.”

⁵⁶⁷ 213. „Sorra látogattuk a nép hagyományos szenthelyeit, a bálványszobrokkal megrakott chaitiákat, pagodákat, gambiákat és baolitikat, amik részint templomok, részint temetkezési helyek.”

⁵⁶⁸ 214. „Bejártuk tartományunk legrejtélyesebb vidékét, ahol a thugok laknak, akiknek vallásuk parancsolja, hogy az utasokat megfojtsák; a Bhilek vidékét, akik nem ismernek más isteneket, mint a nyavalyákat; a majmok telepeit, ahol nem lakik más, mint a négykezüek, a majmok királyát ,Lengur'-nak hívják és a lakóit majomembereknek, akik beszélnek, de ruhát nem viselnek.”

⁵⁶⁹ 211. „Ezúttal én velem Zeib Alniffa a ,panzopari'-t kóstoltatá meg; ami nem ital, hanem valami rágószer.”

⁵⁷⁰ 212. „Mi ketten, a begum és én elefánton utaztunk. Mégpedig egymástól elkülönítve; szovári'-ban üljenek egymás mellett, ez a neve az elefánt hátra kapcsolt mennyezetes hintónak.”

⁵⁷¹ 215. „Akkor azután következik egy nagy fejedelmi lakoma; amit bevégez az ,Utterpán' ajándékozása: ami abból áll, hogy minden vendég kap egy selyem zsebkendő, amit maga a király öntöz meg rózsavízzel; ő pedig a maga utterpánjait a királynétól kapja meg, akitől azután a boldog férj a ,zenanah'-ban kérheti a rózsavízlocsolást. A zenanah pedig az a hely, ahová csak a férjnek és a feleségnek szabad belépni: ez a boldog családi szentély.” Indus népszokások Szerdhána tartományban.

⁵⁷² 213. „Magunk is tartottunk egyszerű látványokat a nép muatlattására, elefántok harcát elefántokkal és emberekkel, mik közül az elsőt ,muszti'-nak, a másodikat ,szatmári'-nak hívják.”

⁵⁷³ 210–211. „...Kelet-Indiában a mindenféle filtra készítés igen magas tökélyre van emelve. Van olyan szer, amitől a legcsendesebb kedélyű ember feldühödik és harci kedvet kap, ezt ‚bang’-nak hívják; a békeszerető elefántokat a ‚khanverd’ cukorba főtt liktáriumával...verekedő kedvre tudják hangolni... ‚kherat’ italtól költővé lesz az ember... a ‚mhovak’ virágtól, ami mannaképp hull a fáról, amíg azt eszi a nép, olyan engedelmes kedélyű lesz, hogy csak akkor lehet rajta megvenni a ‚nazzarani’ adót; a dacutok olyan mérget tudnak a forrásokba tölteni, hogy az utasok elaluszak tőle.”

⁵⁷⁴ 212. L. 16 : 561. j.

⁵⁷⁵ 211. L. 16 : 570. j.

⁵⁷⁶ 213. L. 16 : 564. j.

⁵⁷⁷ 211. L. 16 : 570. j.

⁵⁷⁸ 214. L. 16 : 565. j.

⁵⁷⁹ 212. „Igazi indus ‚szing’, ahogy ott a nemes embert hívják, semmit sem kezd, mielőtt a feleségétől tanácsot nem kér, sőt a magas rangú ‚csakur’-ok, amik olyanok, mint nálunk a bárók, a hozzájuk intézett kérdésre sem adnak addig feleletet, amíg a feleségiktől meg nem tudakolták, hogy mit feleljenek.” Társadalmi szokások az indusoknál.

⁵⁸⁰ 212. L. 16 : 561. j.

⁵⁸¹ 211. „Látod, mondá [Zeib Alniffa Hugónak], még azzal, hogy én téged férjül választottalak, nincs bevégezve az, hogy te valósággal az légy, ami én vagyok, uralkodó. A nép még most csak ‚Ráná’-nak nevez; még nem ismeri el, hogy te ‚Rájah’ vagy.”

⁵⁸² 212. L. 16 : 561. j.

⁵⁸³ 214. L. 16 : 565. j.

⁵⁸⁴ 212. L. 16 : 561. j.

⁵⁸⁵ 213 „... a mi tiszteletünkre a barátságos nábobok rendeztek lámpás ünnepeket és sakkjátékokat, amiken eleven alakok képezték a sakkfigurákat.”

⁵⁸⁶ 215. L. 16 : 571. j.

⁵⁸⁷ 214. „Fejedelmi körutazásunk minden napja új meg új bámulnivalót hozott. Ha elhagytuk a ‚hét bölcs városá’-t, következett a ‚királyok temetkezési városa’, egy város, melyben nincs más, csak templomok, s minden templom alatt egy király nyugszik, és senki nem lakik a városban. Azután jött a búcsújárás a Buddha fájához... Innen elmentünk a ‚bölcesség kútjai’-hoz, melyeknek templomait azon bajadérok őrzik, akik menyasszonyfővel lettek özvegyekké.”

⁵⁸⁸ 211. L. 16 : 573. j.

⁵⁸⁹ 211. L. 16 : 573. j.

⁵⁹⁰ 214. L. 16 : 587. j.

⁵⁹¹ 214. L. 16 : 587. j. Ugyanitt található a következő két notesz-följegyzés alkalmazása is.

⁵⁹² 211. L. 16 : 581. j. a következő följegyzés felhasználása ugyanitt.

⁵⁹³ 212. L. 16 : 579. j.

⁵⁹⁴ *Szabadság a hó alatt* 28 ; 457 Tört. jegyz. 5. Gúnynev. Demidc-cemvircnek neveztek Pál cár idejében azokat a fiatal nemeseket, akiknek nem volt katonai beosztásuk, hanem az udvari levéltárban régi okiratok másolásával foglalkoztak (ezért archivisták). Tizen voltak. Közéjük tartozott Turgenyev Miklós, a későbbi történetíró. Pál cár tragikus haláláról ő értesíti társait. Innen a 63. r.-ig — kevés kivétellel — a *Szabadság a hó alatt* c. regény jegyzetei vannak. Utalások csak lapszámot közlünk.

⁵⁹⁵ 458. Tört. jegyz. 5. L. 16 : 594. j.

⁵⁹⁶ 58. „Ott van [Észak szövetségé'-ben] a három Turgenyev testvér közül a legidősebb, Miklós, a történetíró.” L. még a 16 : 594. j.

⁵⁹⁷ Turgenyev Miklós műve: *Historiae Russiae monumenta*. Szentpétervár, 1841—1842.

⁵⁹⁸ Valószínűleg Turgenyev Miklósról vonatkozó följegyzés.

⁵⁹⁹ *Szabadság a hó alatt* 26. „. . . őfelsége nagy zenekedvelő, s nem akarja engedni, hogy Cimarosa [1749—1801]. . . és Paësiello [1740—1816] iskoláját a divatos Rossini [1792—1868] megbuktassa. Ilmerinen Zeneida sohasem énekel Rossinitól.” Két zenei irány harca a cári udvarban.

⁶⁰⁰ Forrása: Dupré I. köt. 74—76. Jókai ebben a műben is feljegyzi a lapszámokat a jegyzetek mellé. Itt is a Néva szigeteiről valóban a mű 74. lapján van szó stb.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 276 ; 356. „Zeneida nyári kastélya a Kresztovszkij szigeten épült. . . A szentpétervári társaság szét van oszolva a negyven Néva-szigeten, s kiki otthon szeret maradni; megszűnt minden társasélet.”

⁶⁰¹ *Szabadság a hó alatt* 287—288. „Csodálatosak ezek az északvidéki nyáréjek . . . Az alkonyfény csaknem éjfélig eltart, s éjfél után már kezdődik a reggeli szürkület. . . s a „Masinkák ünnepe”-n [Nagyboldogasszony napján, Oroszországban augusztus 27-én] nyugtalanul lesik azt a féllórácskát, amikor egészen bealkonyul, hogy el lehessen lobbantani Néva negyven szigetén a készen tartott tüzijátékokat. . . S Szentpétervár utcáin ebben a hónapban nem gyújtják meg a lámpásokat.”

⁶⁰² Forrása: Dupré I. köt. 83. L. 16 : 600. j.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 287—288. L. a 16 : 601. j.

⁶⁰³ *Szabadság a hó alatt* 287—288. L. 16 : 601. j.

⁶⁰⁴ Forrása Dupré I. köt. 113. L. a 16 : 600. j.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 129–131. „Ejnye de jó, hogy idejött az úr, úgysis nagyon kevés világosság van itt ettől az örökké-tartó átkozott ködötől ebben a városban.” Ófelségének világosság-ügyi tanácsosa — ez volt a cenzorok címe — utasításokat ad Doyen mesternek, hogyan fessen.

⁶⁰⁵ Forrása: Dupré I. k. 114. L. a 16:600. j.

⁶⁰⁶ Forrása: Dupré I. k. 123.

Felhasználta: *Szabadság a hó alatt* 340. „...ez a gyöngéd hangzású 'dubina' annyit jelent más egyéb barbár európai nyelven, hogy 'pálca'!” Vuk, a vőlegény adja Polykának, a menyasszonynak.

⁶⁰⁷ Forrása: Dupré I. k. 126. L. 16:600. j.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 309. „...mikor szolgálva, szolgál-nóval beszélt [Daimona, Grusinó úrnője], sajtátszerű interpunkciókat használt; a 'vessző'... no az volt a vessző, a kettőspont ...pofon jobbról, balról; pont... a kancsuka.”

⁶⁰⁸ Forrása: Dupré I. k. 131. L. 16:600. j.

Felhasználta: *Szabadság a hó alatt* 26. „Finn leány Helsingforsból. A cárnak azért különös kedvence, mert birodalmunk büszkesége, aki leverte Catalánit [Angelica Catalani (1779–1849) olasz énekesnő] ...Minden órában szabad bejárata van az uralkodó családhoz... Az udvari táncestélyeken úgy vannak vele, mint egy uralkodó fejedelem-nővel, s a cárné kedvenc virágát, a fehér rózsát egyedül neki van megengedve hajában viselni.” Arakcsejev beszél Ilmerinen Zeneidáról Galban lovagnak.

⁶⁰⁹ 370. „Ön megelőzött!...Igaz: királynék üdvözölnek először.” Ghedimin hercegnő bókja Zeneidának, aki megelőzi az üdvözlésben.

⁶¹⁰ Uo. 114. „A sőt szépen önts ki az asztalra. Nem szabad azt tartóttul együtt feltenni, mert ha véletlenül feldül, az szerencsétlen-séget hoz.” Zsófia nagyoskodó szigorúsággal oktatja apját, a cárt.

⁶¹¹ Uo. 113. „Phi! Phi! a leány kétszer is a háta mögé köpött. Nem szabad valakinek a szemébe mondani, hogy jó színben van; mert az szerencsétlenséget hoz. No hát terítsünk fel a vacsorához.” Zsófia és a cár együtt vacsoráznak.

⁶¹² Forrása: Dupré ...I. k. 169.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 434–435. „Karácsony másod-ünnepe van. Ennek az estéjén, ha az ember két egyforma nagyságú viaszgyertyát meggyújt, abból, hogy melyik ég le hamarabb, meg-tudja, hogy kettő közül melyik fog hamarabb meghalni: az asszony-e vagy az úr! Ezúttal bizony az öreg asszony gyertyája égett le hama-rább.” Anna Feodorovna gyertyajóslata.

⁶¹³ *Szabadság a hó alatt* 53. Diabolka Zeneida estélyén kártyát vet Galban lovagnak.

⁶¹⁴ Uo. 32. „Tizenkét esztendeje már, hogy a vele egyívású emberek közül az utolsó meglátogatta. Azok mind elmentek már haza, az őseikhez. Hanem neki ezt nem szabad megtudni.” Anna Feodorovna húsz esztendeje, hogy elzárkózott a világtól.

⁶¹⁸ Forrása: Dupré . . . I. k. 195.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 49. Mr. Black amerikai követ titkárát „decemberben a legcsikorgóbb hidegben elvitte magával a Nyevszkij Sándor sírkertjébe a nagyszerű síremlékraktárt megtekinteni. Ott a titkárnak különösen megtetszett egy gránitobeliszk. Visszatérve, a titkár sok pálinkát talált inni, s megfagyott az úton. Mr. Black szépen visszavitte őt a sírkőkereskedőhöz, s megvette számára azt az obeliszket, ami olyan nagyon megtetszett neki.”

⁶¹⁶ Forrása: Dupré . . . I. k. 247.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 26. L. 16 : 599. és 608. j.

⁶¹⁷ Forrása: Dupré . . . I. k. 261.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 118–121. Puskin kalandja Szabakov uzsorással. „A cigányleány” kéziratát viszi magával.

⁶¹⁸ Forrása: Dupré . . . I. k. 279.

Felhasználta: *Szabadság a hó alatt* 74. „. . . nálunk az ostobaság egy istenség, annak oltára van, az oltárnak papja van, és annak a papnak a neve ‚cenzor’.” Puskin bommot-ja. Galban lovagnak mondja.

⁶¹⁹ Forrása: Dupré . . . I. k. 285.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 74–75. „II. Katalin cárnő egyszer a tudósai unszolására azt mondta, hogy jól van, hát legyen teljes. . . sajtószabadság Oroszországban három napra!” Galban lovag anekdotája a sajtószabadságról.

⁶²⁰ Forrása Dupré . . . 2. k. 36.

Felhasználta: *Szabadság a hó alatt* 460. Tört. jegyz. 22. „A francia forradalom alatt a kivándorolt főurakkal együtt jött inas-, lovász-, kengyelfutóhad elárasztá Oroszországot, s miután ott akkor nagy divat volt a fiatalságnak francia nevelést adni, valamennyi beállt az uraságokhoz – nevelőnek. Volt olyan, aki tanári állásra is folyamodott a közéletanodákhoz, s csak azon múlt, hogy el nem nyerte az állomást, mert ‚Gymnase’ helyett ‚Gil Blase’-t írt a folyamodványában. ‚Les instituteurs’. Dupré de Saint Maure.”

⁶²¹ Forrása: Dupré . . . 2. k. 40–41.

Felhasználta: *Szabadság a hó alatt* 460. Tört. jegyz. 22. L. 16 : 620. j.

⁶²² *Szabadság a hó alatt* 180. „Popradov herceg[nek] . . . volt egy francia szakácsa meg egy francia nevelője a gyermekei mellett . . . Egy közbejött betegség megakadályozta a szakácsot a főzésben . . . Ekkor a nevelő felajánlotta, hogy ő is ért valamit a főzéshez. . . Hát igen pompás ebédet tálalt fel. Azalatt meg az ágyban fekvő szakács

ajánlkozott a hercegecskéket a tudományokban oktadni. S azok bámulatos előmenetelt tettek. Utoljára megvallotta mind a kettő, hogy szükségből vállalt állomást, s el volt cserélve a szerepük.”

⁶²³ Uo. 179. Némileg átalakított formában Konstantin nagyherceg szájába adta: „én nem tanulom a geográfiát: én csinálom azt!”

⁶²⁴ Uo. 460. Tört. jegyz. 22. L. 16 : 620. j.

⁶²⁵ Uo. 91–92. A „Medvesonka” vendéglőbe körülményes a bejutás és belőle a kijutás. A gyanus vendéget a felső emeleti szobába vezetik, ahol a kocsmáros családja buzgón imádkozik a házi oltárnál. Közben az igazi vendéglőben a forradalmárok találkoznak.

⁶²⁶ Forrása: Dupré 2. k. 198.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 166. „Corynthia [Ghedimin hercegnő] lehetett tán a mintaképe annak az orosz természettudósnak, aki (Darwint messze megelőzve) azt törekedett bebizonyítani, hogy a „nők nem egyebek, mint elfajult macskák.”

⁶²⁷ Forrása: Dupré 2. k. 207.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 50. „A „misztifikáció” szó különben és az egész ötlet, embereket bolonddá tenni csupa mulatságból éppen azon időkben Párizsban kelt divat volt . . . utánózták . . . Szentpétervárott is.” A híres misztifikátornak, Sumikovnak egy ilyen tréfáját beszéli el Puskin Galban lovagnak. Befestette arcát feketére, aztán mint rabszolgát eladatta magát Petronyevszkij grófnak. Másnap lemosta arcáról a kínai tust, és fehér arccal szépen kísélt a gróf palotájából.

⁶²⁸ Forrása: Dupré . . . 2. k. 205.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 169. „. . . újesztendő napján, mikor az uralkodó párnak eljön hódolni negyvenzer ember a nagy trónterembe . . . ott áll az ő anyja is [ti. Bethsábáé] . . . a trónemelvény lépcsőzetén; korona helyett most már csak ráncok vannak a homlokán, s valahányszor Bethsába meglátja őt, mindannyiszor az jut eszébe, hogy ez az ő anyja [Georgia volt királynője], akit neki megszólítania nem szabad, azért cserélte fel koronáját ezekkel a mély redőkkel a homlokán, mert halálra szúrt egy férfit, aki neki azt merete mondani: „én szeretlek, szeress te is engem!”

⁶²⁹ Folytatódnak a *Szabadság a hó alatt* jegyzetei. 169. L. 16 : 628. j.

⁶³⁰ 169. L. 16 : 628. j.

⁶³¹ 20 : 458 Tört. jegyz. 6. „Aki ellen [Ilmerinen Zeneida ellen] füttyhang a revolúció, akinek a trónját síphanggal lehet felforgatni! . . . ajándékozza ön nekem ezt a sípot, úgy fogok vele harcolni önért, mint a „Ritter ohne Furcht und Tadel””. Galvan lovag felajánlja szolgálatát Ghedimin hercegnőnek. Az ő szavai és a följegyzés, továbbá a „Tört. jegyz. 6.” eme sorai: „Az orosz színészet 1824-ben, Saint Maure azt

írja, hogy az orosz színházaknál a füttyöt a sziszegéssel szokták helyettesíteni” — között van némi ellenmondás.

⁶³² 326. „,Szejcasz!’ — Ez a jelszó: ,Azonnal! Azonnal!’” Arakcejev-et visszahívja a cár. Búcsúzik Daimonától.

⁶³³ 449. „Igy követte Trubetszkoy herceget, a névleges diktátort ifjú neje Szibériába, így a két Muravjev-et és Narikint.

⁶³⁴ 449. „Egy fiatal nevelő, ki egy orosz herceg iránti szerelmét el tudta rejteni szívében, amíg az magasan állt fölötte, mikor az ítélet azt szibériai rabszolgává degradálta, akkor megvallotta az ifjú szüleinek szerelmét, s a rabszolgának neje lett, s vele ment a száműzetésbe.”

⁶³⁵ 23. Momonov szabadkőművesi öt-hatféle alakban támadtak fel. Az egyik elnevezi magát a ,közjó egyesületé’-nek. Ennek a feje Orlov. A másikat úgy nevezik, hogy ,szojusz spacinia’, a harmadikat ,hősszövetség’-nek, a negyedik neve ,szojusz blagodensztoiga’.” Arakcejev panasolja Galban lovagnak.

⁶³⁶ 23. L. 16 : 635. j.

⁶³⁷ 71. „,Un president sans phrases’ [elnök frázisok nélkül] (A társalgás franciául folyt. Ez a négy szó Turgenyev Miklósnak majdan összes birtokába, s csaknem a fejébe került!)” Turgenyev Miklós válasza és nyugtatja meg vele Krizianovskit. L. még: Tört. jegyz. 12. 458.

⁶³⁸ 65–66. A regényben nem Pestel akarja a cár halálát, hanem Jakuskin.

⁶³⁹ 57–58. „Az ,Észak szövetségé’-nek elnöke és pecsétőre Ghedimin herceg, titkára Rilejev [Kondratij Fjodorovics Rilejev (1796–1825)] fiatal költő s az amerikai gabonatársulat ügynöke. Ott van a három Turgenyev testvér közül a legidősebb, Miklós, a történetíró, Lubin ezredcs, a titkos nyomda tulajdonosa; az egyik Besztusev.”

⁶⁴⁰ 22. „Bizonyosan mondhatom neked, hogy valamennyi fiatal tisztnek mind ott a zsebében a ,szabad ember katekizmusa’ meg az ,alkotmányterv’.” Arakcejev közli Galban lovaggal.

⁶⁴¹ 366. „Egy kitörés, mely Arbuzov [a regényben nem Waslowski] szélpuskáival vagy Kachowski pokolgéppel kezdődik, vagy amit Jakuskin tervez, egy bál alkalmával az összes cári család elleni merénylettel, Oroszországban jó véget nem ér. Abból nem alkotmány felállítás, hanem országfelfordulás lesz.” Zeneida igyekszik Puskint meggyőzni arról, hogy Bethsába valóságos politikai missziót teljesítené akkor, ha részt venne a Masinkák ünnepében.

⁶⁴² 366. L. a 16 : 641. j.

⁶⁴³ 58. „Azonkívül megjelent [a titkos társaságok tanácskozásán a Zeneida palotájában] . . . az ,egyesült szlávok’ képviselője, Muravjev Artamon; a ,hős szövetség’ éltető szelleme, Orlov.”

⁶⁴⁴ 58. L. 16 : 643. j.

⁶⁴⁵ 440. „Én el vagyok veszve. A ma kitört felkelésnek, ami, úgy hiszem, azóta le van verve, én voltam a titkos intézője. Név szerint Trubeckói herceg volt a diktátor, de tényleg én voltam az. . . Ha az iratokat, amik a mozgalommal összefüggnek, megtalálják, akkor menthetetlenül elvesztem. És velem együtt ezrei az ország legelőkelőbb embereinek, akiknek a nevei egy könyvbe fel vannak jegyezve, amit 'Zöld könyv'-nek nevezünk. — Ezt a könyvet meg kell semmisíteni.” Ghedimin herceg, a diktátor a Zöld könyvet feleségére bizza.

⁶⁴⁶ 22. „Jól mondta Kutusov tábornok, mikor a francia hadjáratból visszatértek seregcink, hogy ,most legjobban tenné a cár, ha ezt az egész győzelmes sereget belefojtatná a Keleti-tengerbe.’ A visszatérő ezredek mind inficiálva voltak a szabadelvűségtől, s elragályosították az egész hadsereget.” Arakcejev Oroszország „titkai”-ba avatja be Galban lovagot.

⁶⁴⁷ 22. L. 16 : 640. j.

⁶⁴⁸ 22. L. 16 : 646. j.

⁶⁴⁹ 23. L. 16 : 635. j.

⁶⁵⁰ 23. L. 16 : 635. j.

⁶⁵¹ 24. „Három osztályra vannak felosztva az összcseküvők. Az első a ,testvérek’. . . A második osztályban vannak a ,férfiak’. A harmadik osztály tagjai a ,bojárok’. Ezek az intézők.”

⁶⁵² 23. L. 16 : 635. j.

⁶⁵³ 58. „Meghívták a tanácskozássra [a titkos társaságok tanácskozássára] a távol Fekete-tenger parti, déli társulat’ főnökét, Pestel ezredest, s a még távolabb Kaukázusban együttérző ,vadak’ fejét, Jakuskint.” Lakodalma előestéjén Jakuskin menyasszonyát elrabolta Arakcejev fia. Elégtétel helyett a Kaukázusba száműzték.

⁶⁵⁴ 23. L. a 16 : 635. j.

⁶⁵⁵ 25. „Azután más nyomot találtunk. A ,Zöld könyv’ a ,martinisták’ birtokában van.”

⁶⁵⁶ 453. „A három Turgenyev testvér legidősebbike, Turgenyev Miklós . . . dacára annak, hogy a kitörés alkalmával külföldön volt, halálra és vagyonvesztésre lett ítélve. Az egyik öccse, Sergius, amint ezt meghallotta, abban a percben megszakadt a szíve keservében. A másik öccse pedig, Sándor, utána ment elítelt bátyjának, s megszította vele a saját vagyonát.”

⁶⁵⁷ 453. L. 16 : 656. j.

⁶⁵⁸ 24. „. . . van egy könyvük, ami egy valóságos országgyűlési napló. Minden tartomány képviselőinek tanácskozással abban van feljegyezve . . . Ezt ők úgy hívják egymás között, hogy a ,Zöld könyv’.” Arakcejev Galban lovagnak adja elő. L. még. 463. Tört. jegyz. 67. és a 16 : 645. j.

⁶⁵⁹ 86. „A tavasszal nagy hadsereg összpontosítás lesz a minszki kormányzóságban. A cár és a nagyhercegek maguk fogják vezetni a hadgyakorlatot . . . Éjszaka közkatona ruhába öltözött tisztek fognak Muravjev-Aposztol és Besztusev Rumin káplár vezetése alatt őráratképp megjelenni a cári pavillon előtt, hogy az öröket felváltsák. Azok egyszerre elfogják a cárt, a nagyhercegeket és a főparancsnokot, Diebitset. Akkor kikiáltják az alkotmányt . . . Az egész forradalom megtörténik egy csepp vér kiontása nélkül.” Pestel ezredes előterjeszti a „déli” tervét.

⁶⁶⁰ 63–64. „Rilejev, a jegyző felnyitja a zöld könyvet. Az elnök felszólítja, hogy adja elő az utóbbi gyűlés határozatait. Egy alkotmányterv kidolgozása volt az egész Oroszország számára. A címe: „Ruszkaja Pravda”. Köztársasági alkotmány volt az, melyben mindazon tartományok, amiket az orosz egykor egy nagy birodalommal egyesített, önálló országokul támadnak fel saját elnökük alatt . . . kilenc republika saját kormányzattal és hadsereggel, melyeket egy közös direktórium tart össze, annak székhelye, „Moszkva” . . . Ez volt a Zöld könyvben.”

⁶⁶¹ 86. L. a 16 : 659. j.

⁶⁶² 63–64. L. a 16 : 660. j.

⁶⁶³ 60. „Rilejev, a költő, egy szép szöke, karcsu ifju, felállt és olvasta a szabadságdalt, melyet készített.” Puskin ítélete szerint szép, de nem melegit. Oda tűz kell.

⁶⁶⁴ 63. . . . jelen voltak a történelmi összejövetelnél [a titkos társaságok találkozásánál] a három Besztusev testvér, Trubetszkoy herceg, Obolenski . . . Annenkov és Muravjev-Aposztol . . .”

⁶⁶⁵ 57–58. L. 16 : 639. j.

⁶⁶⁶ 26–27. „. . . az összeesküvők nagyon ügyesen tudják vinni a dolgukat. Nem bujdokolnak ezek sötét külvárosokba . . . hanem inkább a sokaságot keresik, s zajt csinálnak maguk körül, mikor tanácskozni akarnak. Ezt már a lengyelektől tanulták el, kiknél a „vendita” és a „philaretés” tagjai országos vásárokon szoktak összegyűlni.”

⁶⁶⁷ 58 ; 69 ; 457. Tört. jegyz. I. Koszinyérik = kaszások, vendita (lengyel titkos társaságok), Lukasinski Valerian (lengyel szabadsághős). L. még a 16 : 666. j.

⁶⁶⁸ 29. „Megtudtam, hogy két olyan ember érkezett tegnap a fővárosba, akinek a jelenléte itt szokatlan. Az egyik Krizanowski Lengyelországból [a lengyel „Koszinyérik” (kaszások) szószólója], a másik Pestel ezredes a déli hadseregtől. Mind a kettő kapott meghívást Zeneida úgynevezett táncmultságába . . .” Arakcsjev Galban lovat kémiszemlére küldi Zeneida palotájába. L. még a 16 : 653. és 667. j.

⁶⁶⁹ 68. „... a lengyel nem fogja uralkodóját orozva megölni soha. A mi kezünk a kardhoz szokott, az orgyilok nem illik bele.” Krizanowski, a lengyel Koszinyérik küldötte beszél.

⁶⁷⁰ 58. L. a 16 : 643. j.

⁶⁷¹ 427. „A trónralépő cárt a lázadás zúrhangja üdvözlé országlása első reggelén. A legkegyeltebb ezredek lázadtak fel ellene.”

⁶⁷² 58. L. a 16 : 643. j.

⁶⁷³ 398—399. „Az egész vakmerő terv [Pestel alkotmányterve] egyetlenegy embernek szívbeli gyöngeségén hiúsult meg. Az ezer közül egy, valami ‚Majroboda‘ kapitány nem tudott megalkudni a lelkiismeretével, s a főnöke, Roth tábornok előtt felfedezte az egész összeesküvést minden részleteivel együtt, a vezetőket is megnevezve. Roth tábornok rögtön megírta a felfedezést a cárnak, egy kapitány által utánaküldé Taganrogba.” A kapitányt útközben kaukázusi láz támadta meg. A sürgönyt Jakuskinra bízta, az tovább vitte Taganrogba. Mire odaért, a cár már nem volt életben.

⁶⁷⁴ 386—403. Fejezet cím. Acár délre, az Azovi-tenger partjára utazott, hogy beteg felesége gyógyulást találjon. Két kísérő szegődött nyomába. Egyik volt Jakuskin, a másik a zöldszemű ember (a kaukázusi láz). A zöldszemű ember volt gyorsabb.

⁶⁷⁵ 398—399. L. a 16 : 673. j.

⁶⁷⁶ 66—67 Jakuskin (más néven Jakubovics) a titkos társaságok találkozásán azzal fenyegetőzött, hogy lelövi a cárt. „Erre Rilejev elszörnyedve ugrott fel helyéről . . . És én esküszöm neked, hogy lelőlek itt ezen a helyen, ha te dacolsz a mi törvényeinkkel.” L. még a 16 : 653. j.

⁶⁷⁷ 70. „... a misében benne van az ima a cárért és a nagyhercegekért, s csak egyszer felejténé azt ki a pápa onnan, agyonvernék mint eretneket.” Pestel nem helyesli Jakuskinnak a cár halálát követelő kitérését.

⁶⁷⁸ Forrása Crusenstolpe, 5. k. 95. Jókai e forrását is megnevezte a regény jegyzeteiben és a noteszben itt is kiteszi a lapszámot, mint ebben és a következő bejegyzésben is.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 172. „Konstantin [1779—1830?] egészen Pál cár hasonmása lett . . . Dühös, felfortyanó, kegyetlen volt. A bot mindig kezében. S annak mindig volt dolga.” L. még a 459. Tört. jegyz. 20.

⁶⁷⁹ Forrása Crusenstolpe, 5. k. 96, 97, 104.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 172. 460. Tört. jegyz. 21. L. a 16 : 678. j.

⁶⁸⁰ Forrása: Crusenstolpe 5. k. 105.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 171. „Ez a hely a lengyel alkirály várlaka: a Belvedere, Varsón kívül a Lazienka királyi park közepette.

⁶⁸¹ Forrása: Crusenstolpc, 5. k. 112. Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 194. Crudzinska Johanna visszautasítja Galban lovag házassági ajánlatát és megfenyegeti.

⁶⁸² Forrása: Crusenstolpc, 5. k. 114–115. Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 186–187. Arakcsejev válaszut elé állítja Konstantin nagyherceget: vagy a korona, vagy Grudzinska Johanna. A nagyherceg Johannát választja.

⁶⁸³ Forrása: Crusentolpc, 5. k. 118.

Felhasználva: *Szabadság a hó alatt* 88. „Amit az insik mondott, az pedig nem tréfa. A jó Khulkin rendőrfőnöksége alatt nemcsak a kaszárnnyából szökdöstek ki a katonák éjszakánként félkékalmárkodni, hanem maguk az őrzérek is részt vettek a házfeltörésekben, s a rendőrbiztosok voltak a legmegbízhatóbb orgazdák.”

⁶⁸⁴ *Szabadság a hó alatt* 22. „A mi jó Khulkinunknak elég baja van a tolvajokkal, s azokkal is igen kevés szerencséje. . . Ha rendőr kezébe jutsz, az a tolvajt is kirabolja, meg tégedet is.” Arakcsejev a közbiztonság fogyatkozásaira figyelmezteti Galban lovagot.

⁶⁸⁵ 88–89. Diabolka, Jakuskin és Puskin szánját álarcos katonák támadták meg a Fontanka körúton. L. még 459. Tört jogyz. 15. és a 16 : 683. j.

⁶⁸⁶ 404–405. A cár felgyógyulásának hírére a Téli palota kápolnájában reggeli misére gyűltek össze a cári család tagjai. A protópópa éppen az imát kezdte olvasni a cár életéért, amikor a messze földről érkezett hírnök jelentette: „Már meghalt!”

⁶⁸⁷ 25. „. . . ,az észak egyesületénk’-nek feje . . . Ghedimin herceg.” L. még a 16 : 645. j.

⁶⁸⁸ 187–188. „Ő felsége a cár Grudzinska Johannát, a cárevics morgonatikus hitvestársát fölemeli lengyel hercegnői rangra ‚Lovic’ családi névvel. . . Ellenben Konstantin nagyherceg lemond . . . a trónörökösödési jogról . . . ” Arakcsejev közli Konstantin nagyherceggel a cár határozatát Grudzinska Johannáról.

⁶⁸⁹ 425. „Vasárnap a templomokból kijövő emberekkel mind aláiratták; aki nem volt írástudó, annak megfogták a kezét, s úgy vezették a tollat.” A nép hódolati nyilatkozata Konstantinnak, az új cárnak százezernyi aláírással.

⁶⁹⁰ 425. „Az éjjeli lárma, a korcsmai dobzódás egyszerre megszűnt.”

⁶⁹¹ 99. „Ez azt jelenti, [a kolompszó] hogy megvirradt, a ‚korsó’ csapláros kötelezve van az ajtaját kinyitni, s a vendégek jól teszik, ha hazamennek; különben ott lepi őket a rendőrség.” Záróra a ‚Medvesonká’-ban. L. még a 16 : 625. j.

⁶⁹² 21. Arakcsejev (1769–1834) a cár mindenható minisztere.

⁶⁹³ 57–58. L. 16 : 639. j.

⁶⁹⁴ 66–67. L. 16 : 676. j.

⁶⁹⁵ 86. L. a 16 : 659. j.

⁶⁹⁶ 429. „Odaküldé [I. Miklós cár] a lázadókhöz a hadsereg legnépszerűbb vezérért, Miloradovics tábornagyot, hogy térítse őket engedelmeségre. Azt, mielőtt megszólalhatott volna, egy golyó leteríté lováról...”

⁶⁹⁷ 429–430. „Akkor odaküldte ellenfeleihez az ország főpapját, Szerafim metropolitát, teljes papi diszöltözetében. Nem törődtek most azok a pappal, belemarkoltak a tisztas hófehér szakállába, s a fülébe kiálták: Ha pap vagy, eredj misézni, ne ártsd magad a katonák dolgába!”

⁶⁹⁸ 431. „E válságos percben odarohant Mihály nagyherceg [1798–1848] a legelső ágyuhoz, kiragadta az egyik tüzér kezéből a kanócot, odairányzá az ágyut a felkelő tömeg felé, s az első ágyudördülés azoknak soraiba okáda a pusztító kartácsot.”

⁶⁹⁹ 450. „Az északi szövetség halottainak ilyen emlék sem jutott. Őket még a harc éjjelén beeregették a Néva jegén vágott lécekbe.”

⁷⁰⁰ 398. „A déli hadseregnél minden készen volt az alkotmányterv keresztülvitelére... A terv szerint január elsején 1826-ban kellett a ‚Viátka’-ezrednek, melyet Pestel vezényelt, a tuftsini főhadiszállásra bevonulni.”

⁷⁰¹ 450. Hasonló balsiker fogadta a déliek fölkelését. A két Muravjev-Aposztol testvér [és társaik]... az ustinovkai halmokon vannak eltemetve.”

⁷⁰² 307. Az összeesküvők teljes számmal gyűltek össze Zeneida Kresztovszkij-szigeti palotájában. A fölött döntöttek, mikor következik a „tett”.

⁷⁰³ 265. „A gazdag polgárok is mind künn laknak már Néva-szigeti ‚dacsá’-ikban. A cár maga is kedvenc tanyájára vitte Erzsébetet és udvarát, ‚Mon Plaisir’-be, Nariskin Zsófia is ott volt egy közel fekvő nyári lakban.”

⁷⁰⁴ 379. „Udvaroncok és összeesküvők... a fényes ünnepély alatt a Sámson-szökőkút nagyszerű vizijátékai körül összegyűltek...”

⁷⁰⁵ 265. L. a 16 : 703. j.

⁷⁰⁶ 311. „Mikor a főúr [Arakcsjev] Grusinóba hazajött, éjjel-nappal volt... evés-ivás, dorbézolás, tánc, zene... vízbedobált leányok, bolondok tréfái... s egyszer legalább egy ‚szvacha’ (leányvásár).”

⁷⁰⁷ 382. „Szentpétervárott a két nyári hónapon át nem vesztegetik az olajat azzal, hogy az utcán meggyujtsák a lámpásokat: úgyis elég világos az éjszaka. A legelső lámpásgyújtás arra a napra esik, amikor az udvar visszatér Peterhofból a Téli palotába.”

⁷¹⁸ 46. „[Zeneida palotájában] . . . a rendőrügynök hivatalos egyenruhájában . . . utját állta az urnak és asszonyságnak, s feszes üdvözlét mellett kettős sziszegést hallatott, . . . ami annyit jelent, mint ‚szudarj’ és ‚szudarinya’ (uram és asszonyom).” A rendőrügynök tudtul adja a vendégeknek, hogy a nagybójt megkezdődött.

⁷⁰⁹ 45. „Azok, akik az ‚észak szövetségé’-hez tartoztak, egymást vezetékneveiken szólították, eltérve az őz orosz szokástól, mely mindenkit a keresztnévén szólít, a férfinak az atyja, a nőnek az anyja keresztnévét toldva a magáéhoz.”

⁷¹⁰ 45. L. a 16 : 709. j.

⁷¹¹ 12. „A Gosztinnoj Dvor [az áruház] épülete maga egy egész városnegyed . . .”

⁷¹² 36. „No, majd igazságot tesz a pulya, csak jöjjön elő; az majd megmondja, s ha neked van igazad, kapsz egy ujdonatuj tulopot róka-prémmele . . .” Anna Feodorovnánek vitája támadt inasával, Ilnatkóval. A „pulyá”-t, Ghedimin herceget kéri fel döntő bírónak.

⁷¹³ 92. „Ennek[ajtónak] van egy hosszú, keskeny ablaka, amelyiknek az egyik szegletében pörög a ‚fortoska’, a szélkelep, amiből a kitóduló gőz örökmozdonyt csinál.”

⁷¹⁴ 9–10. „A hosszú négyszögű Széna-tér, a „Szennaja Ploscsagy’ még ma az éhesek szinpadát képezi. Ott vannak felállítva hosszú sorban a mézsáros bódék előtt a fagyos ökrök, szarvasok, sertések . . ., a hentes fejszével, fűrésszel vágja le belőlük a kiválasztott darabot, mert a kés nem fogja a kővé fagyott húst.”

⁷¹⁵ 10. L. a 16 : 714. j.

⁷¹⁶ Az irodalmi följegyzések közé a 62. rectón korabeli politikai kérdések felsorolása ékelődik, mintegy parlamenti beszéd vázlata, vagy választási szónoklat gondolatmenete.

⁷¹⁷ Folytatódnak a *Szabadság a hó alatt* jegyzetei 10. „Még a vajhét óhajtott csemegéjét, a blinnit is férfiak sütik: palacsinta ez, vajjal leöntve s kaviárral megkenve.”

⁷¹⁸ 285. „A Mars-tér közepén vannak felítve a pompás sátorok a cár, a külföldi követek, a kormánytagok számára”

⁷¹⁹ 27. „A mi összeesküvőink mulatnak. Most következik a nagybójt. Minden színház zárva lesz. Hét hétig tiltva minden nyilvános mulatság. A népnek látni kell, hogy az uri rend is tartja a vezeklést.”

⁷²⁰ 32. „‚Chrisztosz voszkresz’ Krisztus feltámadt”. A husvétii látogatójegyek felirata.

⁷²¹ 12–14. „De már akkor a szarvas bekanyarodott a Kert utcába. . . . Most a szarvas betéved a Széna-térre. . . . nem messze tőle van a nagy Obuchov kórház.” Szentpétervár topográfijából.

⁷²² 233. „...nem tudom elfelejteni a mohfedte sziklákat, az óvilág legrégibb bércseit, a finn rónák délibábját, a piros tetejű házakat, a mestergereváról lefüggő kötéltre fűzött kenyereket; a Kalevala ősrégét s a nemzet szabadságát, amiről apám annyit beszélt.” Zeneida mondja Bethsábának

⁷²³ 233. L. 16 : 722. j.

⁷²⁴ 51. „Oroszországban is a népdalok minstrelje [= lantos, vándor-énekes] a cigány, mint Magyarhonban. De . . . Oroszországban . . . a cigány énekel. Mint énekkar jár a banda városról városra,”

⁷²⁵ 308. „. . . [Daimonának] fogai feketék voltak az arcfestéstől, a túlságos cukorevéstől és a pipázástól.”

⁷²⁶ 22. Arakcsejev kémje, titkosrendőr.

⁷²⁷ 63. „Jakuskint valamikor tíz év előtt ismerték többen, de akkor az egy életvidám, sima arcú udvaronc volt, semmi sincs rajta már a régiből. Ez egy vadember, aki csak mosolyog, mikor ölni készül.” L. még a 16 : 653. j.,

⁷²⁸ 75. „Je le payais!’ (Kifizettem őt.)” Zeneida mondja Galban lovagról.

⁷²⁹ 259. „A Szent Zsófia postája’ sajtószertű intézmény volt Sándor alatt [I. Sándor cár 1801—1825.] Carszkoje Szelóban volt egy iroda, ahova mindenki beadhatta a levelét, ami egyenesen a cárhoz volt intézve.”

⁷³⁰ L. *Targallyak* 42.

⁷³¹ *Szabadság a hó alatt* 427—428. „A trónra lépő cárt [I. Miklóst] a lázadás zürhangja üdvözlé országlása első reggelén . . . a nejét bevezette a kápolnába. Ott egymás mellé térdepelve megesküdtek, hogy uralkodókhöz méltóan fognak meghalni. A cárnének a rémjelenettől kezdve reszketős lett a feje, s egész holtáig az maradt.”

⁷³² Novella címe, l. *Targallyak* 85.

⁷³³ Ismét a *Szabadság a hó alatt* anyaga következik. 300. „Az esküvő alatt orosz szokás szerint két fehér galambot bocsátottak el szabadon az összekelő pár fejei felett . . . [Zsófiának] a feje fölött csókolóztak folyvást az egész szertartás alatt.” Puskin és Bethsába esküvője.

⁷³⁴ 428. L. 16 : 731. j.

⁷³⁵ 225. „A ‚Medvesonka’ abban a városnegyedben fekszik, ami az Aniskov hidon túl a Jelagnája utcával kezdődik . . . a szép, elegáns Nyevszkij prospekt ebben a rondaság és nyomoruság tömkelegében vész el; hanem odáig a nagyságos urak fogatai nem szoktak elhatolni”.

⁷³⁶ 255. „Minden orosz hölgyszobában van egy kis sajtóságosan berendezett zug, aminek az a neve, hogy ‚altana’. Egy kis rácsozattal bekerített hely, mely be van futtatva örökzöld folyondárral,

körülrakva délszaki bokrokkal . . . Ilyen narancsvirágillatos szobazugot rendeztetett be Sándor Zsófia számára.”

⁷³⁷ 464. Tört. jegyz. 77.

⁷³⁸ A 66. versón 1–12 sz. a. följegyzések „Kazinczy Ferenc: Pályám emlékezete. Kiadta Abafi Lajos. Bp. 1879” c. művéből valók. Az 1. sz. a mű 18. l.: „Álmélkodva láttam itt, hogy a császár könyökén foldva volt a veres galléru zöld kabát sárga gombokkal . . . ő, ki bort soha nem ivott, felvéve a palackot, s a bor színét nézelvén, ezt kérdé: Iste vinus Tokainus?” Feldolgozta: *Életemből. A csendes évek története* 1. k. 81–82. „József (II.) . . . kabátjának a könyökén is láthatta akárki a rávetett foltokat . . . Asztala oly egyszerű volt, mint egy polgáré, még annál is egyszerűbb, mert viznél egyebet nem ivott soha . . . Kazinczy Ferenc feljegyzé róla, hogy egy nyilvános ebéden, amit Magyarországon a tiszteletére adtak, a felhozott tokaji bort pohárba tölté, felemelte, keresztülnézett rajta, azt kérdé: iste est vinum tokajinum? S arra érintetlenül visszatette az asztalra.”

Majdnem szóról szóra így adja elő a történetet Jókai a *Rab Rábyban* (417.) Itt a császár Pest megye székházában keresi Rábyt, s a díszében még a latin nevét is rosszul mondja a híres bornak: vinus tokajinum helyett.

⁷³⁹ Forrása: Kaz. P. E. 62. Felhasználta a *Rab Ráby* 373.

⁷⁴⁰ Forrása: Kaz. P. E. 87. Felhasználta: *Életemből. A csendes évek története*. 1. k. 87.

⁷⁴¹ Forrása: Kaz. P. E. 96. Felhasználta *Rab Ráby* 86. „Az ország-bíró . . . mindenkihez németül beszélt: és az rettenetes német nyelv volt . . . a beszéd közben sűrűn előfordult ez a mondat nála: ‚bihász-man’ (wic heisst man?) s akkor haragudott, ha a társalgó ki nem tudta találni, hogy mit akart ő most mondani.” L. 16 : 743. j.

⁷⁴² Forrása: Kaz. P. E. 73. és 141.

⁷⁴³ Forrása: Kaz. P. E. 96. Feldolgozta: *Rab Ráby* 86. Niczky Ferenc országbíró bemutatása. L. a 16. : 741. j. is.

⁷⁴⁴ Forrása: Kaz. P. E. 100.

⁷⁴⁵ Forrása: Kaz. P. E. 113. A költő péceli kastélyában látogatja meg Ráday Gedeont, a kastély egyik terme Hercules-freskókkal volt díszítve. Ezt a szolgák egyszerűen Herculesnek nevezik Ráday nagy bosszúságára.

⁷⁴⁶ Forrása: Kaz. P. E. 117.

⁷⁴⁷ Forrása: Kaz. P. E. 119. Ilyen köpönyeget használ a *Rab Rábyban* Leányfalvi postamester. Itt gróf Zichy Károly viseli.

⁷⁴⁸ Forrása: Kaz. P. E. 120.

⁷⁴⁹ Forrása: Kaz. P. E. 121. Feldolgozta: *Életemből. A csendes évek története* 1. k. 81. „[III.] József a trónra emelte a takarékoság polgári

erényét. Krónikairói emlegetik az egy pár csizmáját, amelynek a szára eredetileg vissza volt hajtva, de a sok fejelésben, ahogy alul elfogyott, a hajtás fölfelé gyüretett, s úgy viselte azt tovább . . . S az ágy, amelyen a monarchia uralkodója nyugodott, sohasem volt mással töltve, mint szalmával: a fosztott kukoricahéj luxusát engedte meg néha magának.”

⁷⁵⁰ *Rab Ráby* 94. Ráby tisztelgő látogatást tesz a kerületi főbiztosnál, aki bécsi ismerőse volt, nagy gavallér. Mindig másról akart beszélni, nem hagyta Rábyt kibeszélnie szentendrei dolgát, hanem társasági dolgokról, főleg színházról beszélt. Most is oda készül. „No de most már színházba menetel ideje van, kedves barátom. Ott játszik a trupp a rondellában . . . Gyere velem oda.”

⁷⁵¹ Uo. 10. „A praefectus, tekintetes Zabváry János ur . . . Fruzsina kisasszonynak a nagybátyja és nevelőatyja.”

⁷⁵² Uo. 11. „Pedig az a Petray Péter szolgabíró igazán délceg férfi, . . . Igazi dalia a javából.”

⁷⁵³ Uo. 11. „A mellette ülő táblabíró tekintetes Laskóy Bálint ur már jobban képviseli a Mária Terézia korából átszármazott magyart.”

⁷⁵⁴ Innen a 16–25. sz., továbbá a 68. versón 26. sz. — 69. rectón 51. sz., végül a 70. versón 52. sz. — 71. rectón 67. sz. följegyzés Ráby Mátyás önéletrajzából való (Raby, Matthias: Justizmord und Regierungsgreuel in Ungarn und Oesterreich . . . 1–2. Bd. Strassburg, 1797.). A följegyzések nagyobb része után olvasható számok a forrás lapszámjai. Legtöbbször megelégszünk egyszerű utalással, néhány érdekesebb esetben közöljük a forrás szövegét. A 16. följegyzéshez 1. a mű 1. k. 132. „Freilich bestanden diese Städtchen (ti. Szentendrén) . . . ein Bürgerausschuss von sechzig Personen, welcher die Rechte der Gemeinde gegen den Magistrat zu behaupten hatte.”

⁷⁵⁵ Forrása: Ráby 1. k. 132.

Felhasználta: *Rab Ráby* 36. „Együtt voltak a bíró, a nótárius, a kisbírák meg az esküdtek.” A szentendrei községi tanács ülése.

⁷⁵⁶ Forrása: Ráby 1. k. 135.

Felhasználta: *Rab Ráby* 125–126. A Ráby Mátyás által követelt vizsgálat a kerületi biztos előtt az erdő pusztítására is rátér, ezt már csak nem lehet eltitkolni, mint a többi vádat. „Dehogy nem lehet Ráby úr! Azt is lehet. Csak tessék azt ránk bizni.” — „Ki is adatott rögtön a rendelet, hogy a kocsik járjanak elő; még világossal be lehessen jární az erdőt. Jaj, de mikor azok a kocsisok olyan nehezen tudnak elkészülni a felszerszámolással! Amíg azok szöszmötölnek, csak esik ám be az ajtón nagy ijedten a kisbíró: —, Jaj, tekintetes uraimék! Ég az erdő!” A faluban semmi tűzoltásra való eszközt nem találnak Nagy a zűrzavar, A vizsgálatnak vége. A kerületi biztos Rábyékhoz

megy ebédelni. Mikor aztán hozzájárulható volt ő méltósága, akkor jöttek neki jelenteni a kávézásnál, hogy az éjjel a fél erdő leégett. Ez volt a számadás befejezése.

⁷⁵⁷ Forrása: Ráby I. k. 138.

⁷⁵⁸ Forrása: Ráby I. k. 142.

Felhasználta: *Rab Ráby* 63. Leányfalvi János postamester a leitatott ülnök példájával magyarázza meg unokaöccsének, Rábynak, hogy mi lesz az eredménye egy hivatalos vizsgálatnak Szentendrén.

⁷⁵⁹ Forrása: Ráby I. k. 150.

Felhasználta: *Rab Ráby* 40. „Az esküdt polgárok többször is voltak már ezen a helyen, egy alacsony, tömör, boltívekre osztott pincüereg volt az, aminek egyik sarkában állt egy vasláda, erősen a kőfalhoz pántolva.” Ebben őrizték Szentendre község pénzét, amit a szegény jobbágyoktól sajtoltak ki erőszakosan és jogtalanul.

⁷⁶⁰ Forrása: Ráby I. k. 150–151.

⁷⁶¹ Forrása: Ráby I. k. 151–152.

⁷⁶² *Rab Ráby* 34. „Kracskó Mátyás nótárius vézna, szikár ember . . .”

⁷⁶³ Uo. Bikács János a szentendrei községi bíró.

⁷⁶⁴ A *Szabadság a hó alatt* szereplőinek felvonultatása. Sajátságos a számozás, mely a 21-gyel kezdődik, 24. után jön az 1. és innen szabályosan tovább 20-ig, tehát itt folytatódik az elején levő egy pár adat. Az alakok részben történetiek. Az utalásnál itt is csak a regény lapszámát jelöljük.

⁷⁶⁵ 66–67. L. a 16 : 676. j.

⁷⁶⁶ 85–86. L. a 16 : 659. j.

⁷⁶⁷ 25. L. a 16 : 687. j.

⁷⁶⁸ 66. L. a 16 : 764. j.

⁷⁶⁹ 21. Ilmerinen Zencida. L. még a 16 : 608. j.

⁷⁷⁰ 19. Ghedinin hercegő.

⁷⁷¹ 108–109. Bethsába.

⁷⁷² 45. Történeti személy, a nagy költő.

⁷⁷³ 22. L. még: 16 : 726. j.

⁷⁷⁴ 21. L. még a 16 : 692. j.

⁷⁷⁵ 105. Történeti személy: I. Sándor cár.

⁷⁷⁶ 52. Diabolka.

⁷⁷⁷ 172. Történeti személy. L. 16 : 678. és 682.

⁷⁷⁸ 173. Grudzinska Johanna történeti személy. L. még a 16 : 681. j.

⁷⁷⁹ 32. Anna Feodorovna. L. még 16 : 614. j.

⁷⁸⁰ 118–121. Zsabakov uzsorás.

⁷⁸¹ 460. Tört. jegyz. 22. L. 16 : 623. j.

⁷⁸² 50. Sumikov Alekszejevics Sergius. L. még a 16 : 627. j.

⁷⁸³ Forrása: Ráby I. k. 153. „und sezte hinzu (ti. Majthényi prefek-

⁷⁹³ Forrása: Ráby 1. k. 163.

Felhasználta: *Rab Ráby* 193. A Bécsből hazaérkező Rábyt szolgálója, Böske sok panasszal fogadja. Ura távollétében befogták, vallatták, ura elleni vallomásra akarták kényszeríteni. Mikor bementek a házba, „... Biz ott ki volt rabolva az egész ház.”

⁷⁹⁴ Forrása: Ráby 1. k. 170.

⁷⁹⁵ Forrása: Ráby 1. k. 171.

⁷⁹⁶ Forrása: Ráby 1. k. 174. „. . . sie [Ráby szolgálója] wurde unter den fürchterlichsten Anstalten zu einer eidlichen Aussage aufgefordert, und eine Figur des Teufels mit Hörnern und Klauen wurde ihr gezeigt . . .” Felhasználta: *Rab Ráby* 191–192. A községi előljáróság Ráby távollétében szolgálóját beidézi és olyan vallomást akar belőle kicsikarni, hogy ura az ördöggel cimborál és káromkodik. A leány kész a feszületre megesküdni, hogy igazat vall. „Arra azt mondta nótárus uram . . . hozzák ide azt az ördögöt! Hát erre a szóra odahoztak ám egy üveget, ami felül szarvasbőrrel volt lekötve, s abban volt egy fertelmes kicsi szarvas ördög.” A leánynak a szarvasbőrre tett kézzel kellett esküdnie, az érintésre az üvegben levő figura ugrálni kezdett. Böske földhöz vágta, agyontaposta L. a 16 : 522. j.

⁷⁹⁷ Forrása: Ráby 1. k. 175–176

⁷⁹⁸ Forrása: Ráby 1. k. 187.

⁷⁹⁹ Forrása: Ráby 1. k. 191.

⁸⁰⁰ Forrása: Ráby 1. k. 194.

⁸⁰¹ Forrása: Ráby 1. k. 195.

Felhasználta: *Rab Ráby* 98–99. A szentendrei községi tanács meg akarja vesztegetni Rábyt. Paprika Péter esküdt és egyik társa előbb négyesfogatot ajánlanak fel neki potom pénzért, s mikor azt nem fogadja el, másnap újra felkeresik és hosszasan példálózgatnak előtte, majd „Paprika Péter uram a magistratus [=községi tanács] nevében . . . háromezer darab körmöci aranyat teszen le Ráby uramnak az asztalára . . .”

⁸⁰² Forrása: Ráby 1. k. 197.

Felhasználta: *Rab Ráby* 222–231. Ráby egy hozzá csatlakozó embertől vizet fogad el, s mérgezett italt iszik. Későn veszi észre a merényletet. Szolgálója természetes észével hánytatót ad neki, a haláltól meg is menekül, de nagy beteg lesz. Orvost is hivatnak hozzá, de nem jön el egyik sem a két orvos, a megyei és városi „physicus” közül. „Nem merete senki Ráby Mátyás gyógyítását elvállalni.” Másnap a pilisi járás seborvosa jön segítségére. Ez meggyógyította Rábyt, de el is üldözték még az országból is.

⁸⁰³ Forrása: Ráby 1. k. 198.

Felhasználta: *Rab Ráby* 230–231. A pilisi járás seborvosa, Moltzer

János vállalja a megmérgezett Ráby gyógykezelését. L. 16 : 802. j.

⁸⁰⁴ Forrása: Ráby I. k. 207.

⁸⁰⁵ Forrása: Ráby I. k. 210.

⁸⁰⁶ Forrása: Ráby I. k. 212.

Felhasználta: *Rab Ráby* 32. „A szabad ut kijáratánál van felállítva négy gunyhó, mindenik előtt egy nagy kád.” Sorra megvámolják a szüretelő jobbágyok mustját: a püspöki sáfár, a városi kamarás, a plébánus vagy a pópa sekrestyész, a portióját pedig az ötödik kunyhónál két hajdú meg egy esküdt.

⁸⁰⁷ Forrása: Ráby I. k. 215. „für jede gerichtliche Vorladung . . . musste der Landmann sieben Kreuzer bezahlen.”

⁸⁰⁸ Forrása: Ráby I. k. 226.

⁸⁰⁹ Forrása: Ráby I. k. 230.

⁸¹⁰ Forrása: Ráby I. k. 230.

Felhasználta: *Rab Ráby* 41–42. A község kincset megtekinti a községi előljáróság a vasládában, mely tele van színarannyal. Ez a nagy kassza. „A kis könyv számadásai is helybenhagyatván, a nagy láda ismét lezáratik. Ekkor azonban megszólal a pópa [és az egyház szükségleteit sorolja fel] . . . — „Ne búsuljon, tisztelendő atyám, szólt a nótárius, mind meglesz az jövő esztendőre, ha Isten éltet bennünket. Ezt még a kis kassza is kiadja.”

⁸¹¹ Forrása: Ráby I. k. 227.

⁸¹² Forrása: Ráby I. k. 238.

⁸¹³ Forrása: Ráby I. k. 242–243. Felhasználta: *Rab Ráby* 42. A pópa a kórházi betegek nyomorát hozza elő: „A szegény nyavalyások nyáron majd megvesznek éhen, télen majd megfagynak a hidegben, míg ti száz szekér számra külditek fel az ölfát elajándékozni; hát még a sok szárított vizát, tokot, meg a sok új bort, imide, amoda, mindenféle nagy uraknak; hanem a szegény betegeknek nem jut.”

⁸¹⁴ Forrása: Ráby I. k. 244.

⁸¹⁵ Forrása: Ráby I. k. 249.

Felhasználta: *Rab Ráby* 250–251. Petray szolgabíró meglepi Rábyt, aki a pópát ráveszi, hogy a császárnak árulja el a nagy vasláda helyét. Közli Rábyval, hogy elfogatási parancsot adtak ki ellene, mert a postán elfogott leveléből megtudták, hogy panaszt tett a császárnál a közhivatalok visszaélései miatt.

⁸¹⁶ Forrása: Ráby I. k. 250. „Ein raitzischer Pope, welcher mit bei Tafel war, sank beim Anblicke der bewaffneten Haiducken in Ohnmacht, und starb, wie ich nachher erfahren habe, die Nacht darauf.”

Felhasználta: *Rab Ráby* 251–252. „Ezzel az ajtóhoz lépett [Petray szolgabíró], azt felnyitotta, kitérta. A folyosón künn állt hat megyei

hajdu puskával, karddal, és a megyei porkoláb. Erre a látványra annak a szép, daliás termetű rác pópának az egész arca átváltozott, pirosból szederjes színű lett; a haja ziláltan borzadt szét a réműlettel; nagyot hörgött s azzal végigvágta magát a padlón. Meg volt halva; megütötte a guta ijedtében.” Az önéletrajzból idézett szöveg szerint nem a helyszínen hal meg a rác pópa. Az író céltudatosan módosít forrásán a hatás fokozása érdekében.

⁸¹⁷ Forrása: Ráby 1. k. 251.

⁸¹⁸ Forrása: Ráby 1. k. 254.

⁸¹⁹ Forrása: Ráby 1. k. 256.

Felhasználta: *Rab Ráby* 255. Rábyt a megye börtönébe vetik a többi közönséges rab közé. „— Jó gyerekek ám ezek nagyon! sietett a rabok atyja megismertetni rabkollégáit Rábyval, sorba rámutogatva a fejükre, s elmondva, hogy melyik a lóköttő, melyik az utonálló, melyik a gyujtogató. Legtöbb volt köztük a gyilkos.”

⁸²⁰ Forrása: Ráby 2. k. 100.

⁸²¹ *Rab Ráby* 336–337. Rábyt a tömlöcből erőszakkal megszöktek s Bécs felé viszik. A határon egy csárdában utólérik a pest-megyei hajdúk a főporkolábbal, de mielőtt a leánynak öltöztetett Rábyt lelepleznék, ott terem Villám Pista, a híres betyár. A hajdúk elmenekülnek, a főporkolábot a betyár meglövi, s a csárdában mulatozni kezd. A kocsmárosné ráirányítja figyelmét a leányruhában rejtőző Rábyra. Férj és feleség egymásra ismernek, mert Villám Pista öltönyében Fruzsina rejlett.

⁸²² A vedrődi uradalom kertészetéből rózsafajták rendelését tervezi Jókai ebben a jegyzetben és ezen a lapon. Czekkel valószínűleg a kertészet vezetője, vagy alkalmazottja volt.

⁸²³ A 73. verső a családi ékszerek összeírását tartalmazza, felértékeléssel. Ilyen lista több noteszben szerepel. Itt még aránylag kevés ékszert nevez meg. Az első neje halála után (1886. nov. 20.) készült összeírásban már sokkal több drágaság, egész kis kincseskamra, ékszereken kívül ezüst étkezészetek stb. sorakoznak fel. (24. notesz.)

⁸²⁴ A 73. r. és 72. v. hosszú névsora igen különböző személyiségeket gyűjt össze. A Lügewakker név árulja el az összeírás jellegét: az Ü számára készítette az író. Lügewakker ugyanis nem élő személyt jelent, hanem az Ü egyik állandó figuráját, aki bécsi szemmel tréfálkozik egyes magyar jelenségekről és eseményekről. Olyan állandó alakja az Ü-nek, mint a közkedvelt Tallérossy Zebulon vagy a politikus csizmadia.

Albumalakú könyvecske, világos lenvászon kötésben, ceruzatar-
tóval, fedélzseb nélkül. Kis alakú, mérete: 11 × 14 cm. Belsejét 36
rajzpapírból készült levél teszi, köztük néhány barna színű. Elég jó
állapotban van, lapjait az író alaposan kihasználta, kevés üres oldal
maradt benne (összesen 10 oldal).

A legkisebb terjedelmű jegyzetkönyvek egyike, tartalmát nagyobb
részét irodalmi anyag alkotja. Legfőbb tárgya a *Szabadság a hó alatt*
anyaggyűjtésének egyik része a végső kidolgozást megközelítő részle-
tezéssel (I. v. — II. v., 17. v. — 18. r.) Ugyane regény bővebb anya-
gát a megelőző 16. noteszben találja az olvasó. Csakhogy míg abban
a följegyzések legnagyobb része mellett a forrás lapszámát is megtalál-
juk, itt ilyen eset kevés fordul elő, a legtöbb jegyzet önmagában áll.
Éppen ezért ezek a jegyzetek jobban tükrözik a regény végleges
szövegezését, mint a 16. notesz följegyzései. Ugyancsak a téma érettsé-
gét mutatja a cselekmény egy részének vázlata a 17. versón és 18.
rectón. A kis füzet oroszánrészét foglalják el a *Szabadság a hó alatt*
előkészületei. Mellettük azonban jócskán találunk jegyzeteket a
Rákóczy fia és a *Szeretve mind a vérpadig* c. regényekhez. (17. r., 18.
v. — 23. r.). Főleg e regények bécsi jeleneteihez tartoznak ezek a föl-
jegyzések. Több motívumot mindkét regényben felhasznált az író.
(Spinnerin am Kreuz, Hübschlerin, Kamdirerek stb.). Néhány meg-
jegyzés mintha az Ő céljaira készült volna korabeli cseményekről
és személyekről. (32. r., 33. r., 35. v.).

Félig irodalmi, félig életrajzi jellegűeknek tekinthetők az 50 éves
írói jubileum különféle alkalmain mondott beszédek főbb gondol-
taikat tartalmazó jegyzetek. (23. v. — 26. v.). Ezekben Jókai nem egyes
beszédeinek vázlatát rögzítette, hanem csak a fő gondolatokat, a meg-
kapó eszméket jegyezte fel és ezeket fel is használta a válaszokban:
a rendezőbizottságnak, a hölgyküldöttségnek, az ifjúság képviselőinek,
az írók küldötteinek, a főváros képviselőinek. E notesz tanúsága sze-
rint tehát a válaszbeszédek jórészt rögtönzések voltak, előkészületül
csak ez a néhány szép mondás szolgált az írónak.

Műveinek (1884-ig) megjelent sorozatáról is készített e noteszben is
jegyzéket az író, mint igen sok más noteszében. Itt külön szedte
a regényeket a másféle irodalmi művektől, s eléggé teljes listát állított
össze, bár egy-két fontosabb műve mégis kimaradt. (*Rab Ráby*,
*Egy asszonyi hajsza*l.)

A följegyzések forrását részben megadja, hivatkozván Bülau ismert munkájára (Geheime Geschichten und rätselhafte Menschen), amelyet 16. noteszében alaposabban kivonatolt. A két kuruc tárgyú regénnyel kapcsolatban kétségkívül használta Thaly Kálmán Ocskayját de azonkívül egy – vagy több – Bécs várossal foglalkozó forrást is. Talán Berman, Maurice: Alt- und NeuWien. Geschichte der Kaiserstadt und ihrer Umgebungen Wien – Pest – Leipzig 1880 c. könyvét, mely megvan Jókai hagyatékában a Petőfi Irodalmi Múzeum könyvtárában.

Az életrajzi vonatkozású jegyzetek zömét 1878-ban nejjével, Laborfalvi Rózával tett párizsi útjának számadásai alkotják. Az utazás sok vonatkozására vetnek fényt ezek a száraz pénzügyi följegyzések, habár természetesen nem versenyezhetnek pl. a berlin – prágai úti élmények közvetlen, nem számadásszerű emlékeivel a 15. noteszben. Így is látható belőlük az író eleven érdeklődése Párizs nevezetességei iránt. Főként a színházi előadásokat látogatta nagy buzgalommal. Kétszer is megtekintette a világiállítást, látta a Louvre képcsarnokait, s följegyezte a Notre Dame székesegyházban tett látogatását is. A fuvarszámlák nagy száma mutatja, hogy Jókai nejjével együtt sokfelé ellátogathatott. Személyekről nincs említés, de egészen bizonyosra vehető, hogy nemcsak a Magyar Egyetel egyes tagjaival ismerkedett meg látogatásakor, hanem párizsi írókat, művészeket is felkeresett, akiket aztán második párizsi útján már ismerősökként látott viszont a 27. notesz följegyzéseiből kitetszőleg.

A notesz korára nézve irányadónak az 1878. évi párizsi utat vehetjük, amivel összhangzásban vannak a *Szabadság a hó alatt* jegyzetei. Ez a regénye ugyanis a következő 1879. évben jelent meg. A másik meghatározó kortényező az 1894. évi írói jubileum, de nem úgy, hogy e két terminus között a notesz állandóan kézben lett volna. Hiszen a *Szeretve mind a vérpadig* c. regény is megjelent 1882-ben, tehát előbb kellett hozzá a jegyzeteket írnia. Inkább az volt a dolgok rendje, hogy az 1878. és következő pár évben használt könyvecskét később, jó idő múlva újra kezébe vehette Jókai, amikor a jubileumra készült. Az első összefüggő használatkor üresen maradt oldalakra írogatta a jubileumi beszédek néhány gondolatát.

¹ Célzás az 1871-ben felgyújtott Tuillériák palotájára, amely a Louvre épületének volt része.

² *Szabadság a hó alatt* 436. „Iván odaült a nagyanyja lábához . . . Az öregasszony aztán rákezdé a dalt.” Anna Feodorovna énekel unokájának, Ghedimin hercegnek. Innen a 94. j.-ig folytatódnak e regény följegyzései. Utalásnál csak lapszámot adunk, a címet nem ismétljük.

³ 103. A cárné hiába várja férjét az első bőjt napi vacsorára.

⁴ 160. Bethsába szeretné megtudni Zsófiától, ki volt az ő névrokona.

⁵ 163–165. Ghedimin hercegnő és Bethsába a szerelemről beszélgetnek. Bethsába kérdez, keresztanyja felel.

⁶ 164. Az 1. verső 5–8. pontjában a szerelemről beszélget Bethsába Ghedimin hercegnővel.

⁷ Az irodalmi följegyzések sorát egy napi teendőre figyelmeztető jegyzet szakítja félbe: ez az író szerkesztői feladatára utal. Keszler József hírlapíró A Hon munkatársa volt.

⁸ Folytatódnak a *Szabadság a hó alatt* jegyzetei. 211. Zeneida énekesnő elsősegélyben részesíti az áradásból kimentett Bethsábát.

⁹ A zöldszemű meséjének forrása W. R. S. Ralston: *The Songs of the Russian People As Illustrative of Slavonic and Russian Social Life*. London, 1872. L. JKK 37. k. 309. L. Zöldhelyi Zsuzsa megalapozott föltevését a regény kritikai kiadásában (2. k. 309.).

Feldolgozta: 214–215. Bethsába részt vesz a kimentett gyermekek gondozásában. Mesél is nekik a zöldszemű emberről. A jegyzet végén P = Puskin, Z = Zeneida.

¹⁰ 224. P = Puskin erélyesen irányítja a Néva áradásával veszélybe került lakosok mentési munkálatait. Zeneida pedig kastélyát adja át a szüleiktől elkerült kisgyermekek gondozására.

¹¹ 224. Puskin véleménye Ghedimin hercegről. Zeneidának mondja.

¹² 297. Ghedimin hercegnő férjének és Zeneidának tulajdonítja Bethsába megszöktetését.

¹³ 436–437. Ghedimin herceg a regényben nem Sándor cárhoz, hanem apjához készül a másvilágra.

¹⁴ 441. A regényben Anna Feodorovna Ghedimin hercegnő kedvéért csinósítja ki magát. Halála később következik be.

¹⁵ 225. „Az éjjel kétszer találkoztam a csónakomon a cár dereglyéjével. Ő maga huzgálta ki a vízből az ablakon keresztül a jajveszékélő embereket. — A legbiztosabb céltábla egy jól irányított pisztolycsőnek. — Ott volt a zsebemben az enyim megtöltve. Én kivettem azt a zsebből, s nehogy kisértetbe jöjjenek, belemártottam a vízbe, hogy el ne sülhessen.” Jakuskin mondja el Zeneidának és Puskinnek.

¹⁶ 86–87. Krizanowski jóslata: Konstantin nagyherceg lemond trónöröklési jogáról.

¹⁷ 345. „Keresték a tett rugóit magasabb körökben, miknek érdekük volt a kegyencet a cár közeléből eltávolítani . . . amiknek most azután egészen beütött a tervük a Daimona meggyilkoltatása által.”

¹⁸ 118–119. L. a 16 : 617. j.

¹⁹ 129. A cár világosságügyi tanácsosa — ez volt a cenzorok címe — utasításokat ad Doyen mesternek, hogyan fessen. L. még 16 : 604. j.

²⁰ 241. A Téli palota nyugati lakosztályaiban elhelyezett árvízi menekültek zavargása.

²¹ 96—97. „A mottó és a refrén ez: ‚Kést neki!‘ Két szó, amely mindent kifejez. Ehhez csatlakozhatik a többi. *Im* a kezdet:

„Aki kardot, pallost hord,
Kinek vállán aranybojt,
Az mind a mi ellenségünk,
Aki minket letiport.
Kést neki!”

A „Medvesonka” kátrányillatú társaságának forradalmi verse.

²² 147. Arakcejev fia négy álarcos gránátosával ki akarja rabolni azt a szánt, amely Diabolkával, Puskinnal és Jakuskinnal útban van a „Medvesonka” felé. Diabolka a rablók figyelmét a gazdag Galban lovagra tereli, s míg azt teszi, elcseni álarcos vezetőjük Vladimir-rendjét. A gyémántos rendcsillagot aztán a Zsófia-postával eljuttatja a cárnak. Az ifjú Arakcejev büntetése: száműzetés. „Egyetlen fiam volt . . . jobban szerettem őt, mint az egész világot; — de a cárt jobban szeretem, mint a fiamat. — Vesszen el, ha vétett. S aláírta [Arakcejev] a rendeletet, mely fiát száműzi Uralockba.”

²³ 147. L. a 17 : 22. j.

²⁴ 155. A cár meggyónik Zsófiának. A noteszben megfordítva.

²⁵ 175. Konstantin nagyherceg önbírálata.

²⁶ 222. „A zöldszemű ember allegóriai jelképe a kaukázusi láznak. A mesének az értelme az, hogy aki a kaukázusi láz inkubációját megkapta, azt semmi más halál nem érheti, azt fegyver nem fogja, vad meg nem tépi, tenger el nem nyeli, a zöldszemű rém nem engedi másnak a választottját.”

²⁷ 241. L. a 17. : 20. j.

²⁸ Célzás a párizsi Kommün festő-miniszterére, Courbetra.

²⁹ L. 17 : 1. j.

³⁰ *Szabadság a hó alatt* 221. „A zöld szemű embernek taplóból volt az öltözete, gombából a kalapja, s hosszú zöld penész volt a prém rajta, a képe sárga volt, mint a viasz, s a szája kék, mint a szeder.” L. 17 : 9. j.

³¹ 398—399. L. 16 : 673. j.

³² 295—296. „Én kénytelen vagyok neked töredelmes szívvvel valamást tenni . . . Én házadnak legdrágább, legföltettebb kincsét [Bethsábát] elloptam . . .” Ghedimin herceg éppen akkor mutatja meg feleségének Puskin hozzá intézett levelét, mikor az a levél küldőjét várja.

³³ 144. „A visszatérő Puskin elé csupa jó barátok, csupa ismerősök, csupa gratuláló arcok ragyogtak mindenfelülről.” A cár kegyének hatása Puskin értékelésében.

³⁴ 400. A regényben Diebits, a cár hadsegéde és Jakuskin között folyik le a párbeszéd, eltérőleg a notesz-szövegtől.

³⁵ 403. A halott cár szobájában a hadsegéd tanácsolja szarkasztikusan Jakuskinnak, mikor az azon sopánkodott, hogy miért nem jött egy nappal hamarabb, akkor a levelet átadhatta volna.

³⁶ 76. Puskin dölyfös kifakadása a versére halmozott dicséret miatt. Rilejev dicsérte.

³⁷ 85. „A jázminbokrok közül pedig eltört Jakuskin. A nyakába ültetve hozta Diabolkát,”

³⁸ 378. Ghedimin hercegnő meghívja Puskinét a Masinkák (Máriák) ünnepére – férje nélkül. Bethsába Zeneida tanácsára részt is vesz keresztanya báljában, megjelenik a peterhofi búcsúünnepélyen, és ezzel sikerül neki – ugyancsak Zeneida tanításának engedelmeskedve – [meghiúsítani a nagy költő élete ellen szőtt cselszövényt.

³⁹ 98. „Puskin elő is vette azt [szabadságdala kéziratát] a zsebéből; azután fidibuszt csavart belőle, s azt meggyújtva a kandallónál, odatartá a Marat-utód pipája fölé. Ezúttal Marsyas nyúzta meg Apollót [a kontár az igazi költőt].”

⁴⁰ 76. Milyen hatása van a dicséretnek az igazi költőre? Rilejev dicséri Puskit. L. még a 17 : 36. j.

⁴¹ 76. L. a 17 : 40. j.

⁴² 77. Krizanowski megállapítása.

⁴³ 87. „Nem. Ez pozitív tudat. Ez lélektani kényszerűség. Ez logikai cgymásután.” Krizanowski felelete Rilejevnek arra az állítására, hogy Konstantin lemondása költői fantázia.

⁴⁴ 77. Krizanowski véleménye a felizgatott képzeletű összeesküvők-ről.

⁴⁵ 142–143. „Ahogy az ember a betegségével szokott megelégedve lenni.” Puskin válasza a cár eme kérdésére: „Hát te nem vagy megelégedve a cenzoroddal?”

⁴⁶ 143–144. A cár visszaadja Puskinnak pszkovi birtokát. Az a kívánsága, hogy ne szóljon róla senkinek, mert híre fut. Puskin megígéri, kivéve Zeneidát.

⁴⁷ 447. Ghedimin herceg, a Zöld könyv rejtekhelyének kulcsát átadta feleségének, kérvén őt, hogy az áruló könyvet semmisítse meg. Noha a hercegnőnek első dolga volt a kulccsal a rendőrségre sietni, az értékes bűnjel mégsem került az ellenség kezébe. Az utolsó pillanatban közbelépett Zeneida s az írást vegyszerrel eltüntette.

⁴⁸ 77. A fantaszta összeesküvők típusai. L. a 17 : 44. j.

⁴⁹ 143. A cár segíteni akar Puskinon. A cenzor hatalmaskodása elől úgy menekülhet meg a költő, ha „A cigányleány”-t Lipcsében nyomják és onnan küldik be. „De hát a határvámőrség, sire? . . . A cár elmosolyodott ez öletre . . .”

⁵⁰ 84. „Nekem nincs lelke, s nem hiszem, hogy másnak van.” Zeneida és Puskin beszélgetnek. Zeneida ki akarja magából ábrándítani Puskit.

⁵¹ 287–299. „A légyott órája” c. fejezet eseménysorozatát jelzi itt Jókai följegyzése röviden. Ghedimin hercegnő a megbeszélte találkozóra várja Puskit. Helyette váratlanul férje érkezik haza. A herceg Nariskin Zsófia (Ghediminné és a cár leánya) haláláról értesíti feleségét, és hívja a temetésre. Mikor tagadó választ kap, Puskin és Bethsába szökését közli vele. L. még a 17 : 12. j.

⁵² 111. Bethsába mesével szórakoztatja Zsófiát. A mese egy hatalmas királyról és a gonosz dzsinről szól. A cár és leánya sorsát példázza.

⁵³ 293–294. A cár és cárné egymásra találunk Zsófia gyászolásában. Ghedimin herceg beszéli el feleségének.

⁵⁴ 79–80. Mi sodorhatta Ghedimin herceget az összeesküvők társágába? Erre a kérdésre keresi a feleletet Rilejev és Krizanowski, a lengyel. Rilejev szerint felesége múltja az ok, és Zeneida volt az árulkodó. Krizanowski képtelennek tartja erre Zeneidát. „Ez a nő játszik veletek. Ti megannyi sakkfigurák vagytok . . . Lchet, hogy Ghedimin herceg köztetek a sakk- király, de Zeneida nem a sakk- királyné. Ő a sakkját-szó.”

⁵⁵ 110–111. „ . . . a hatalmas ur . . . kezei közé vette a leány [Zsófia] egyik finom kis kezét . . . s cirogatás közben igyekezett megtalálni az üterét, hogy annak veréséből találgassa: van-e remény?”

⁵⁶ 448. „Leszek a névtelen embernek névtelen asszonya! Induljunk! Zeneida követi Ghedimin herceget a száműzetésbe.

⁵⁷ 96–97. L. a 17 : 21. j.

⁵⁸ 121. Zsubakov kiadót szerez Puskin „A cigányleány”-ra Severin nyomdász személyében.

⁵⁹ 84. Zeneida azt akarja Puskinnal elhíttetni, hogy az ő vendégei nem összeesküvők, hanem jóléti intézmények küldöttei, akik nem államellenes tervekről, hanem népjóléti kérdésekről tanácskoznak.

⁶⁰ 85. „Kerülj engem, s keresd fel azt a szeretődöt, aki hozzád méltó, s téged igazán szeret: a muzsádat. Ahhoz légy hű.” Zeneida tanácsa Puskinnak.

⁶¹ 113–114. L. 16 : 610, 611. j.

⁶² 77. Krizanowski nagyra értékeli az összeesküvő nőket.

⁶³ 444–445. „A nagyanya [Anna Feodorovna] nem értette azt, amit beszéltek, de amint azt meglátta, hogy unokája [Ghedimin herceg]

testéről hogy tépik le a katonai, a nemesi diszt mind, ha odafutni nem volt is ereje, de az asztalba megfogózva, fel tudott állni, és rá tudott rivallni arra, aki azt tette . . . Ne merd bántani az én unokámat . . . Hazugság minden, amit ráfognak! — Én megyek a cárhoz.”

⁶⁴ 438. Minden elveszett. Az összeesküvés vezetője, Ghedimin herceg kéri feleségét, hogy keresse fel őt nagyanyja lakosztályában. Nagyanya és feleség ckkor találkozik először.

⁶⁵ 448. „. . . odament a megláncolt rabhoz, s felvette a kezébe a láncáról a rajta nehezedő vasgolyót. Az volt az ő menyasszonyi hozománya. Mehetünk, uram.” Zencida együtt ment a száműzött Ghediminnel Szibériába.

⁶⁶ 160. „. . . nem volt-e Dávid király is az ő felkentje, választottja? . . . S nem vette-e el mégis tőle a kedves gyermeket, kiben megbüntette, amit Bethsábával vétkezett?” E szerint a regényben nem volt szabad.

⁶⁷ 456. „A népmonda azt beszéli, hogy elfogták őt és elvitték a szent szigetekre. Egy évben parasztlázadás tört ki, s a vezetőről azt kiáltották ki, hogy az Konstantin. A zendülés nagy mérveket öltött. Levették; de a vezért nem bírták kézrekeríteni, a nép úgy elrejté azt. S még most is hiszik, hogy Konstantin herceg él.”

⁶⁸ 198. „A ‚Medvesonka‘ szövetség közt volt egy gipszalakkészítő művész . . . aki maga kétszázeczer Napoleon-szobrot küldött szét a világba műhelyéből. A muzsiknak az lett a szent képe, akit a fészület helyébe állított” . . . A muzsik szabadítóként tiszteli Napóleont és visszavárja.

⁶⁹ 197. A XIX. század első negyedében keletkezett orosz népdal. A „napoleonisták” terjesztették.

⁷⁰ 279. „. . . Sándor [I.] alatt egyenesen meg lett tiltva orosz embernek patikát nyitni, csak németek kaptak rá engedélyt.”

⁷¹ 253–254. „. . . a jekaterinográdi kormányzójának a jelentése . . . azt tudatja, hogy a nagy sivatagon fedeztek fel egy bogárnemet . . . Ez a rovar, a tudósok nyelvén ‚coccus polonorum‘, azonos a cochenillával. A belőle készült festék a legszebb bibort és rózsaszínt adja.”

⁷² 253. „Urali kormányzója jelenté, hogy az Ural hegyei közt új arany- és platinabányákat fedeztek fel, amik dús gazdag erekkel nyíltak meg.”

⁷³ 254. „De a harmadik küldemény volt a legérdekesebb. Az Amur vidéki kormányzó küldte azt Szibériából; egy átalag bort, ami Szibéria Amur vidékén termett . . . Szibériában bor terem!”

⁷⁴ 199–201. Néppünnp az Izsák téren. A forradalom kezdete. Jelszó: „Itt van ő! Itt van Napoleon!” De nem Napoleon jött, hanem még nála is nagyobb úr: a Néva!

⁷⁵ 246. „Ez úgy lehet [az ti., hogy válságos időben a cárt, ha vannak ellenségei, azok védelmezik], hogy az ‚emberiség érzete’ erősebb, mint a ‚szabadságvágy’ s ez védelmére kel a rabszolgának, ha azt a cár üldözi — s a cárnak, ha azt a rabszolga üldözi!” Puskin válasza Zsófiának.

⁷⁶ 268—269. Ghedimin hercegnő leánykori botlásáról beszél Puskinnak, a cár ígéretekkkel csalta tőrbe, reményt keltett benne, hogy cárné lesz belőle, de aztán maga adta ki az ukázt arról, hogy cárné csak uralkodók leánya lehet.

⁷⁷ 264. A cárnak az volt az óhaja, hogy Puskin a „Bakcsi-szeráji forrás” c. költeményét dedikálja Ghedimin hercegnőnek és átadaskor közölje vele, hogy június 21-én tartja esküvőjét Nariskin Zsófiával.

⁷⁸ 281—282. „Azon a napon, amelyen én meghalok, neked nőül kell venned Bethsábát, különben ez a lány el van veszve. . .” Zsófia végakarátát közli Puskinnal.

⁷⁹ 251. „Én szeretem Alekót [a két leány nevezte így Puskit egymásközt] — a halálba’. Ezt sugá — Zsófia Bethsába fülébe, s azzal elfutott. . . A szegény leány csak szomoruan ingatta fejét. Megtudta már nemcsak azt, hogy mi a ‚szerelem’, hanem még azt is, hogy mi a ‚szerelemfáltás’ és a ‚lemondás’.”

⁸⁰ 244. „Különös, hogy nekünk mind a hármunknak csak egy keresztnevünk van, nem úgy, mint nálunk szokás; az anyánk keresztnevét se nálad, se nálam, se Zeneidánál nem mondják hozzá.” Zsófia észrevétele. Bethsábának mondja.

⁸¹ 279—280. „Ne hagyjatok meg nekem egyebet, mint azt a kis rézpléhet, amit a keblemben viselek mindig.” Zsófia végrendelete.

⁸² 264. L. 17 : 77. j.

⁸³ 270. Puskin bejelenti Ghedimin hercegnőnek, hogy feleségül veszi Nariskin Zsófiát. A hercegnő kezdetben hallani sem akar a házasságról, később ígéri, hogy válaszol, de halasztást kér.

⁸⁴ 281—282. L. a 17 : 78. j.

⁸⁶ 286. „Egyszer egy segédtsit vágat hozzá [a cárhoz], s megáll előtte . . . Sire! . . . Nariskin Zsófia hercegnő ez órában adta át nemes lelkét az örökkévalóságnak.”

⁸⁸ 307—308. „A tűzijáték végjelenése dörgött odakünn a nézősereg tapsai között; a tüzkévéc csillagkalászái hullottak alá köröskörül szikraeső közepett az égből. . . A Néva tükrén, a hulló szikrák között sikamlott tova a gyászderengye a mosolygó arai halottal.”

⁸⁷ 287—299. L. 17 : 51. j.

⁸⁸ 287. Zsófia halálának hatása a cárra: tűzbedobja a készülő reformterveket, s visszahívja a zsarnok Arakcsejevet.

⁸⁹ 338—345. „A grusinói komitragédia c. fejezet véres eseménye. A grusinói kastélyban a legszebb és a legcsunyább mátkapár menyegzőjét ünneplik. Daimona tréfából megcseréli a párokat: a legszebb menyasszonynak (Diabolkának) juttatja a legrutabb vőlegényt, s a legszebb vőlegénynek (Sinkónak) a legrutabb menyasszonyt. A tréfa tragédiává komorul. Az ellenszegülő Diabolkát Daimona parancsára Sinkónak meg kellene korbácsolnia. Sinkó azonban nem bántja igazi menyasszonyát, hanem a lelketlen tréfa szerzőjét szúrja le.

⁹⁰ 346. „Arakcsejev hazaérkezve Grusinóba, egycenesen a sirbolt-hoz hajtattott, . . . odabenn leveté magát Daimona koporsója elé, s két nap óta nem hallani egyéb szavát, mint keserves kinordítását. Éltelt sem vesz magához.”

⁹¹ 346—352. Az anakoréta (remete) Alekszej Andrejevics Arakcsejev, a cár mindenható kegyeltje. A szemétről szedett sajtakaróról meglepetve olvasta a cár visszahívó üzenetét. Búcsút mondott az önsanyargató remeteéletnek, és visszament Szentpétervárra. L. még a 17 : 90. j.

⁹² 301—302. „Van egy csodaszép asszony, bájolóbb mindazoknál, akiket valaha láttál, csábító, mámorító és telhetetlen. A neve „Eleutheria” [szabadság]. . .” Zeneida figyelmezteti Bethsábát, hogy ne reá, hanem „Eleutheriá”-ra legyen féltékeny, s tőle őrizze a férjét.

⁹³ 388. „Az ut mentében végtül-végig háromszáz lépésnyi távol-ságban rőzsekupacok voltak felállítva, s azok mellett jobbágyok álltak kanóccokkal, s egymásután, amint a cár közeledett, fellobogtak a máglyák az utfélen, s megvilágíták a környéket, s ez így tartott egész addig, amíg virradni kezdett.”

⁹⁴ 232. Zeneida alkalmasnak ítéli Bethsábát a Puskin megmentésére szőtt cselszövésben való részvételre.

⁹⁵ A 14. v. — 16. v. pénzügyi följegyzései Jókai 1878. évi első párizsi útjának gazdasági vonatkozásait örökítik meg. A gondosan összeállított, naponta összegezett jegyzék aug. 26. és szept. 15. között naponként tünteti fel a kiadásokat teljes részletezéssel. Ehhez a pénztári naplóhoz a végén egy külön összesítés csatlakozik az úton vásárolt tárgyakról. Csak egy idegen tétel került közéjük: a párizsi Magyar Egyletnek juttatott 100 frankról. E számadási adatokból nyomon lehet követni az író útját szinte lépésről lépésre. Jórészt ezekből az adatokból állította össze a kirándulás történetét Molnár József (*Jókai első párizsi útja*. Dszle 1930. 250—254.). A följegyzésekből az is világosan kiderül, hogy az író nejevel, Laborfalvi Rózával együtt utazott Párizsba. Ezt egyébként teljes hitelességgel megerősíti Váli Mari közlése is: „A Trocaderójára büszke párizsi világtárlat alkalmával Jókaiék is kint jártak Párizsban, felkeresték Munkácsy

Mihály nagy festőművész hazánkfiát, kinek akkor ott fejedelmi pompával berendezett háztartása volt, s aki cz alkalommal Jókai Mórék tiszteletére egy nagyszerű estélyt is rendezett." I. m. 340.

⁹⁶ A párizsi utazás főbb állomásait is felemlítik a jegyzetek: Sopron, Bécs, Carlsruhe, Avricourt után Párizs, ahová aug 28-án két napi utazással érkeztek meg Jókaiék.

⁹⁷ Párizs sok vonzó látnivalója között az Állatkert mindjárt a látogatás elején szerepel.

⁹⁸ A világhírű Louvre kiállításait a párizsi tartózkodás kezdetén tekintették meg, s még aznap színházba is mentek.

⁹⁹ Harmadnapon a világkiállítás megtekintése volt a program. Itt külön magyar csárda is volt, erre vonatkozik a „csárdában” jegyzet. Alatta következik az expositio = kiállítás beléptdíja.

¹⁰⁰ Talán magán a kiállításon, de mindenesetre Párizsban vásárol Jókai gyémántgyűrűt a feleségének.

¹⁰¹ A sok költség fiakerre, gyalogkocsira, omnibuszra stb. azt mutatja, hogy az író mozgalmas napokat töltött Párizsban.

¹⁰² Versailles-ba vonattal rándultak ki Jókaiék, s itt a nevezetességek megtekintése sok költséggel járt, a vezetőknek sokat kellett fizetniük. A versailles-i kirándulásról írt Jókai *Hogyan ontottam én a véretem Franciaországért* c. útirajzában Ú. 1878. okt. 6. L. Molnár József cikkét az író első párizsi útjáról a Dsze 1930. 250.

¹⁰³ Úgy látszik, a világkiállítást még egyszer megnézték, erre vall a magyar csárdára utaló bejegyzés. Lehet, hogy a magyaros ételek vonzották ide őket.

¹⁰⁴ A fontos és híres látnivalók megtekintése után sor kerül a bevásárlásokra is: ruhaneműt, ékszert, albumokat, festményeket, könyveket vásárolnak, sőt több pálcát is, ezek gyarapították az író botgyűjteményét. Erre ugyanis büszke volt, írt is róla *Az én botgyűjteményem* címen. (Közölte az Est Hármaskönyve. Bp. 1925. 88.)

¹⁰⁵ Szorgalmasan látogatták Jókaiék a színházi előadásokat is, 6 ízben találunk színházi kiadást a pénztári följegyzésekben, s az operában is voltak.

¹⁰⁶ Ez a bejegyzés Róza kétségtelen jelenlétére utal. L. a 17 : 95. j.

¹⁰⁷ Meglátogatta Jókai a párizsi magyarok egyesületét és 100 frank adományt juttatott a nemes célra.

¹⁰⁸ Szeptember 10-én ér véget a párizsi tartózkodás. A tekintélyes szállodai számla és a gavalléros borraivalók összege mutatja, hogy Jókaiék valamelyik drágább hotelben lehettek megszállva.

¹⁰⁹ Hazautazás közben Carlsruhe neve kétszer fordul elő: szept. 11-én és szept. 13-án. Közben ugyanis Mainzon át Coblenzbe is ellátogattak, s e két város megtekintése után folytatták útjukat haza-

felé. Bécsbe szept. 15-én érkeztek, itt térnek át a bejegyzések forint pénznemre.

¹¹⁰ A kettős cipővásárlás — valószínűleg Bécsben — szintén igazolja, hogy az író nevével együtt tette meg az utat. Bécsből Siófokra utaztak tovább, s onnét valószínűleg balatonfüredi villájukba, ahol kipihenték az úti fáradságukat.

A kiadásokat részben forintban, részben frankban jelzi. Az út elején 369 forintot, visszafelé jövet újra 84 forintot költöttek, együttesen 453 forintot. Frankra aug. 27-én térnek át, amit a 14. rectón fel is jegyez. Összesen 3103 frankig növekedik a pénznemben az író költsége.

¹¹¹ A naplószerű kiadásjegyzéket kiegészíti az író összeállítása a párizsi úton vásárolt tárgyak listájával. Ezeknek értéke a kimutatás szerint 1521 frank. Így kb. ugyanennyi volt az az összeg, amit úti-kiadásokra elköltöttek, s ehhez jön még a magyar pénzben kiadott 453 forint. Akkori értékben igen jelentős összeg.

¹¹² *Szeretve mind a vérpadig* I. k. 109–110. „A hajdani nagy római város, Carnuntum helyén, ahol most Petronell áll, rábukkant a várkastélyban azokra a nagyértékű régiségekre, amiket a romok között találtak.” Innen kezdődik egy vagy több olvasmányának jegyzetelése a kuruckori regényekhez, elsősorban a *Szeretve mind a vérpadig* c. művéhez, valamint a *Rákóczy fiához*. A jegyzetek melletti szám itt is az olvasmány lapszámát jelöli.

¹¹³ Jókai szívesen használja a német, ill. osztrák félvilági nők jelölésére ezt a szót. L. *Szeretve mind a vérpadig* II. 115, *Rákóczy fia* 20, 28, 114, 139.

¹¹⁴ *Rákóczy fia* 186–187. Jegyzet. A koponyákat, csontokat szállító fura öltözötű emberek egymásközt sajátos nyelven beszélnek György előtt. Az író egy kis tolvajnyelv-szótárt csatol jegyzetben a szöveghez.

¹¹⁵ *Szeretve mind a vérpadig* I. 172. Ozmonda előadja Sarolta hercegnőnek, Rákóczy feleségének, hogyan akar kijutni a Küszden-pfennigházból, ahova az Ocskay vakmerő bécsi betörése után szállították őket. „Elmondom. Itt jön a vizkereszt ünnepe. Ez a diákság szabadalmas napja. Ekkor járják be a ‚currentfiuk‘ az egész várost, zsolozsmákat énekelve, s beszedik érte a ‚litániagarast...‘” Ilyen kántáló fiúnak öltözve lopózik ki Ozmonda a házból. Pedig erre semmi szüksége, mert ő a kém Sarolta mellett. Szabadon mozoghatna.

¹¹⁶ *Szabadság a hó alatt* 203. Az 1–23. pont a 17. v.-n és 18. r.-n a regény jelentős eseményeinek vázlata, főleg a befejező részeké. A kidolgozásban a sorrend megváltozik, de az egyes mozzanatok mind megtalálhatók. Alábbiakban jelezzük az egyes események regényben elfoglalt helyét, amiből a változtatás rendje kitűnik.

¹¹⁷ 209. Zeneida. ¹¹⁸ 215. Bethsába meséje. ¹¹⁹ 242. ¹²⁰ 308 ¹²¹ 255—259. Nariskin Zsófia. ¹²² 346. Arakcsejev. ¹²³ 162—166. ¹²⁴ 265. ¹²⁵ 338. ¹²⁶ 306—307. ¹²⁷ 287. ¹²⁸ 111. ¹²⁹ 386. ¹³⁰ 386. ¹³¹ 368. ¹³² 368. ¹³³ 404. ¹³⁴ 419. ¹³⁵ 434. ¹³⁶ 445. ¹³⁷ 450—453. ¹³⁸ 453.

¹³⁹ *Szeretve mind a vérpadig* II. 102. „A grófnő [Szuonyohy Ozmonda] állig és körömhegyig éró fehér ruhát viselt. Abban az időben ez volt az özevgyasszonyok viselete Bécsben. Ahogy Magyarországon a violaszín, úgy Bécsben a fehérszín volt a gyász. Innen a 168. j.-ig néhány kivétellel ugyanezen regény jegyzetei következnek. Utalásoknál a cím ismétlését mellőzzük.

¹⁴⁰ II. 102. „Az arca is épen olyan fehér volt hozzá: a tisztos főköttő pedig egészen eltakarta a haját.”

¹⁴¹ I. 172. „A nyomtatott lapok, amiket hozzánk küldenek, elhallgatták az egészet, hanem az írott lap, a ‚Scandalia’, amiket a ‚Burzen’-ekben készítenek, elmondta: abban olvastam.”

¹⁴² II. 97—98. „— Hallottad-e híret a Scandalianak? — Mi a patvar az? — Ez egy újság, amit nem nyomtatnak, hanem írnek. Nem kerül a censura alá” L. még a 17 : 141. j.

¹⁴³ I. 165—166. Heister számarevőnek nevezi Scharodit, aki pedig éppen elárulta a kurucokat. „Scharodi fogcsikorgatva távozott, az arca sárga volt a szégyentől és az epétől. Csak már ‚számarevőnek’ ne nevezték volna, amiért a sziléziták legjobban haragusznak.”

¹⁴⁴ II. 123. „Így kicsalogatják lassankint [Ocskayt] Bécs legrongyosabb, piszkosabb külvárosába, ahol még vályogkunyhó, deszkabódé az egész utca, s sár van nagy szárazságban is.”

¹⁴⁵ I. 114. „... egyszer csak megkondult a szent István toronyban az öreg harang. A ‚Bierglocke’. L. még II. 140.

¹⁴⁶ *Rákóczy fia* 7. „Az ifjú ember tátva maradt szájjal tekintte a főfő nevelőjére. [Rákóczy György Wammánára.] — No csak sincere meg kell mondani: a Bärenhaus előtt.’ Az ifju zavarában a bársonyvammszának a leffentyűt huzogatva a kezével rebegé: ‚a medveház előtt.’” L. még a 14. és a 115.

¹⁴⁷ Ismét a *Szeretve mind a vérpadig* jegyzetei következnek. I. 151. „— Hát az a pernahájdér ugyan hol késik még? dörmögé haragosan a tábornok. Az a ‚Bärenhäuter’ nem késett már. Sárodyt értették alatta.” L. még *Rákóczy fia* 11.

¹⁴⁸ II. 133. „Azt mondom, bécsiek, próbára ne tegyétek az indulatomat! mert szent Kristóf lábszárára esküszöm, ami a Riesenthornál van felakasztva, hogy ha a ‚fehér angyal’-t megrohanjátok, én mind fekete angyalt csinállok belőletek!” Scharodi, a császári tisztből lett bécsi korszámos fenyegeti az Ocskay kiadását követelő bécsi csőcseléket a „Fehér Angyal” vendéglő ablakából.

¹⁴⁹ I. 166. „A kis Jézus a bécsi Küszdenpfennig-palotába is meghozta a maga drágalatos ajándékait.” I. 172. „Ocskay vakmerő kísérlete után rögtön ide szállították a hercegnőt [Saroltát] a Küszdenpfennig-házba, a honnan a Favoritára nem lehet ellátni.”

¹⁵⁰ II. 116. „A kedélyes Bécsben mindig jól lehetett mulatni. Ott volt a ‚paradicsomkert’, a bécsi világ kedvenc mulatóhelye, . . .”

¹⁵¹ I. 244. „A fejedelem egy bokrétát tartott a kezében; orgonavirág volt az. Ez idő szerint a legujabb disznóvénny Európában, amit a császári tudós botanikus Busbach hozott nemrég Kis-Ázsiából, . . .”

¹⁵² II. 117. „. . . próbálgathatta [Ocskay Bécsben] a kuglizási tehetségét az István torony tekepályáján, versenyezve a két barátjával, hogy melyik teszi meg a híres ‚Mux’ lökést mind a kilencre?”

¹⁵³ I. 105. „Az akkori Bécs külvárosai még csak a Favorita-vonalig terjedtek, az sem volt valami erős sáncolat, csupán a mezei lakok és kertek palánkjainak tömege” L. még I. 172, 279. II. 142.

¹⁵⁴ I. 244. Sarolta hercegnő mondja az orgonacsokorra.

¹⁵⁵ I. 156–157. Ocskay labancok gyűrűjébe kerül, ahonnét egy hozzá hasonló vitéz vezetése alatt küzdő kuruc csapat vágja ki. Ez a vitéz Ocskay Sándor. Még egyszer harcol a két testvér, de akkor már egymás ellen: az áruló Ocskay László és a hűséges kuruc Sándor. II. k. 230.

¹⁵⁶ I. 172. A Türkenhaus volt Rákóczy feleségének és gyermekeinek egyik bécsi rejtkehelye.

¹⁵⁷ *Rákóczy fia* 20. L. még a 28, 114, 139. *Szeretve mind a vérpadig* 2. k, 115. és a 17 : 113. j.

¹⁵⁸ *Rákóczy fia* 19. „Egészen az Aencas Sylvius regénye, Euryolus és Lucretia. Amit pápa korában a szerző maga megégettetett.”

¹⁵⁹ Folytatódnak a *Szeretve mind a vérpadig* jegyzetei 277. „A vásáros népen kívül természetesen az egész koldushad is összecsendül ilyenkor az országos búcsúra. . . Itt vannak a ‚fopper’-ek, akik dühös őrjöngőknek adják ki magukat, nyakukon vasörv, kezeiken lánc.”

¹⁶⁰ 277. Bécs város koldusainak egyik csoportja.

¹⁶¹ 278. „. . . messze földről is összecsendül a János-fővételű búcsúra [Bécsbe] a félkézkalmárok mindenféle fajtája, a cigányok sem maradnak el.”

¹⁶² 277. „A ‚grandmerek’, a hamis nyavalyatörősek veszedelmes versenytársai a ‚seffer’-eknek. . .”

¹⁶³ 277. „Akik a járókelő nép útjába kiülnek, azok a ‚zikiss’-ek: a szegény vakok,”

¹⁶⁴ 277. „A ‚beghárd’-ok mesterségéhez pedig már egész tudomány kell. Ezek kóborló barátok,”

¹⁶⁵ 277. „...valóságos aristocrátiát képeznek a grémiumban a „kamdirer”-ek, akik tönkrement kereskedőknek adják ki magukat.”

¹⁶⁶ 277 „... a sefferek. . . akiknek a tudományuk abból áll, hogy borbolyagyökérrrel sárgára festik az arcukat, s attól sárgahidegleglőseknek látszanak.”

¹⁶⁷ 279. „A vásártér és a Favorita-kert között elvonuló út mellett áll egy magas halom tetején a Spinnerin am Kreuz: egy művészi faragványú fogadalmi mű, aminek az eredetéről, történetéről sok mesét tartogatnak a krónikák.” L. még 270, 282. l. *Rákóczy fia* 135–136.

¹⁶⁸ II. 146. Ocskaynak a császári kihallgatáson megmutatják Rákóczy fiait. „Herceg Rákóczy Leopold fiai! Ocskay elsápadt erre a szóra. Herceg Rákóczy Leopold nem más, mint II. Rákóczy Ferenc fejedelem: őt is Leopoldnak nevezték Bécsben a bérmálási neve után.”

¹⁶⁹ Bülau: Geheime Geschichten und rätselhafte Menschen c. művét idézi Jókai, s néhány följegyzés ebből származhatik.

¹⁷⁰ A 23. verső – 26. versőig a Jókai-jubileum alkalmával mondott különféle beszédeinek gondolatait jegyezte föl az író. Mégpedig nem egy-egy beszéd összefüggő gondolatmenete olvasható itt, hanem egyik eszmét itt, másikat más válaszában alkalmazta. Változtatott is rajtuk a végső megfogalmazásnál. A jubileum történetét magába foglaló 100-ik kötet (NK) tartalmazza a fontosabb köszönőbeszédeket. Ezekkel összevetve kitűnik, hogyan használta fel az író a noteszébe készületképpen beírt gondolatokat. Alábbiakban e kötet lapszámaina hivatkozunk. (A Jókai jubileum. . . története.)

¹⁷¹ *A Jókai jubileum. . . története* 47. „Ideál a becsület: amin a társadalom s a hitel alapszik.” A jubileumi ünnepélyt rendező bizottsághoz intézett köszönet.

¹⁷² 43. A hölgyküldöttség üdvözlétére mondott válaszbeszédből

¹⁷³ 47. „Ideál a koronás király és a nemzet között való szövetség: az alkotmány, a hűség.” A jubileumi rendezőbizottságnak mondott köszönő beszédből.

¹⁷⁴ 47. „De ideál maga a magyar nép, annak egész élete, lelkiülete, cszmejárása.” L. a 17 : 173. j.

¹⁷⁵ 47. „Ideál minálunk a nő: s vele együtt a családi élet.” L. 17 : 173. j.

¹⁷⁶ 47. „Ideál a haza, ideál a vallás, ideál a szabadság. . .” L. még a 17 : 173. j.

¹⁷⁷ 48. „A költő megedzheti, a költő elpuhíthatja a nemzetét.” L. 17 : 173. j.

¹⁷⁸ 48. „A költő lehet őre a nemzeti és emberi erények frigygládájának, lehet bálvány-papja az érdekek aranyborjújának, a hiú gyönyörök rézkigyójának.” L. a 17 : 173. j.

¹⁷⁹ 47. „Az a bizottság, melynek elnökeképpen üdvözöltél, keveset beszélt, sokat tett; vele szemben keveset hálálkodom, sokat érzek.”

¹⁸⁰ 43. A hölgybizottság üdvözlésére mondott beszédből.

¹⁸¹ 42. „Engedje Isten, hogy ezért a babérágért, amelyet a magyar nemzet összesége mai nap felém nyujtott, én a béke és testvéri szeretet olajfaágát nyujthassam vissza.” A megyék és városok küldöttségének üdvözlétére mondott beszédből.

¹⁸² 43. A hölgybizottság üdvözlésére mondott beszédből.

¹⁸³ 43. A hölgybizottság üdvözlésére mondott válaszból.

¹⁸⁴ 48. „Ötven évig azt hittem, hogy egy kis nemzetnek az írója vagyok: ma megtudtam, hogy egy nagy nemzet szolgája voltam.” A jubileumi ünnepély rendezőbizottságának mondott beszédből.

¹⁸⁵ 45. „Fogadjátok soha el nem halványuló hálámat és atyai áldásomat. Én tincetek ezt a szép magyar közönséget hagyom örökségül.” Az írók küldöttségének üdvözlétére mondott válaszból.

¹⁸⁶ A 27. rectó — 28. rectó lapokon műveinek jegyzékét állította össze az író, mégpedig a baloldali oszlopban a nem regényfélket (novellák, költemények, színművek stb.), a jobboldalon pedig a regényeket. Így 80 művet sorol fel, melyek közül néhány a Nemzeti Kiadásban nem szerepel. A legkésőbb megjelent mű a *Minden poklokon keresztül* (1884), így a följegyzésnek 1884-ben vagy az után kellett keletkeznie. A felölelt időközben keletkezett műveiből nem említi a *Rab Ráby*t (1879) és az *Egy asszonyi hajszált* (1877).

¹⁸⁷ Innen a lap végéig korabeli eseményekre és személyekre vonatkozó megjegyzések többé-kevésbé az Ű céljaira.

Nagy albumalakú rajzfűzet. Fedele drappszínű háncsfonat, áthajlós, kapoccsal zárható. Fedélzsebbel (üres) és ceruzatartóval is fel van szerelve. Lapjai számozatlanok. Mérete 12 × 19 cm. Erősen rongált, széteső állapotban van. 45 levélből áll, leginkább fehér színű rajzlapokból, köztük néhány durva barna színű levél. A notesz jól ki van használva, csak 4 üres lapot találunk benne.

Ez az album Kampis Antal művészettörténész birtokában volt, aki a benne levő rajzokat ismertette (a Művészet c. f. irat 1962. évf. 2. sz.-ban), tőle került a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonába.

Ebben a noteszben igen kevés följegyzésen kívül főleg rajzok vannak.

A jegyzetek egy része a *Páter Péter* (17. v., 18. v., 27. v.) és a *Szeretve mind a vérpadig* (20. v.) regények egyes mozzanatait rögzítik. Van aztán közöttük ajtófelirat valamelyik várból (17. v.), néhány aforizma (1. v., 2. v.), a tornai templom feliratai (41. v., 42. v., 43. v.), címek (3. v., hátsó fedél belső lapja), az író támogatását kérők adatai (26. v.), a balatonfüredi villa kertjének rózsáiról készített jegyzék és tereprajz, térkép (39. r. — 40. r.). Néhány meg nem fejtett följegyzés is akad (21. v., 45. v.).

Míg a jegyzetek kevéssé utalnak a *Szeretve mind a vérpadig* c. regény cselekményére, a rajzok oroszlánrésze e regény színhelyeit örökíti meg. A Vág-völgy kies vidékének várromjai, várai sorra felvonnak előttünk e rajzokon, melyeket az író látható odaadással, belcéléssel, gyönyörűséggel készített. A lerajzolt várak és városok, helységek: Oroszlánkő (1. r.), Carnuntum-Petronell (2. r.) Hainburg (4. r., 5. r.), Beckó vára vagy Dolondóc (6. r., 7. r., 8. r., 9. r., 10. r.), Csejte (11. r., 12. r., 13. r.), Teplitz (14. r.), Kolacsin (15. r.), Bittse (17. r.), Podhragy (18. r., 20. r.), Hradna (21. r.), Lietava (22. r., 23. r., 24. r.), Likava (25. r.), Árva vára (27. r.), Kubin (28. r.), Beszterce (29. r.), Koritnyica (30. r.), Madocsány (31. r., 32. r.), Csorbai tó (33. r., 34. r.), Tátrafüred (35. r.). Építési motívumok, részletek, díszítőelemek is előfordulnak a rajzok között a várak felülnőbb részleteiként (3. r., 11. r., 19. r., 36. r.). Kevés aránylag a portré (egy buzogányt tartó férfi 26. r., egy női profil 36. v., Hirkó páter 41. r.). Az album vége felé már nem a vágvölgyi úttal vannak összefüggésben a rajzok, hanem az 1884. évi kassai-tornai utazáskor keletkeztek. Erre vallanak a Szepsit, Tornát említő följegyzések s a tornai templom freskóiról készült vázlatok (43. r. és v.), a szanhedrin tagjainak arcvonásai.

Egészen más témakörből való a 37. r. és 38. r. két jól sikerült rajza, az első Petőfi szülőházának külsejéről az udvarral együtt, a másik a ház konyhájáról a korabeli konyhafelszereléssel. Ezeket az író akkor készítette, amikor az írók és művészek csoportja részére tulajdonba vette a Petőfi szülőházát Kiskőrösön, s ez alkalommal ünnepi beszédet is mondott (1880. okt. 17.). A rajz alatt ezúttal feltünteti ezt a dátumot, s azt, hogy ő rajzolta.

A notesz tárgyköre szorosan összefügg a 19. n. anyagával. Itt, a 18. noteszben főként rajzok vannak kevés szöveggel, a 19. n. ugyanazon témákról tartalmaz följegyzéseket.

A fentiek már jelzik a notesz tartalmának forrását: úti élmények, benyomások és az úton hallott elmesélések, eseménymozzanatok,

melyeket útitársaitól, vezetőitől, vendéglátóitól hallhatott. A rajzok készítése a regények témakörével függ össze (*Páter Péter és Szeretve mind a vérpadig*). Sokkal több helységet, várat lerajzolt, mint amennyi a regényekben szerephez jut. Tehát még nincs készen a rajzok készülete az egész terv.

A notesz korára nézve főként 1880 nyárvégére kell gondolnunk. A rajzok mellé, a lap versójára Jókai rendszeren kifirja a dátumot. Ebből tudhatjuk, hogy 1880. aug. 24. és szept. 8. között készítette a vágvölgyi várak, helységek, kastélyok ábráit. Igaz, az író 1879-ben is járt Északmagyarországon, Pozsonyból kiindulva, de a notesz rajzai között az első dátum aug. 24. Az 1879. évi vágvölgyi utazás pedig a korabeli hírlapi közlések szerint aug. 6. és aug. 16. között folyt le. A Pozsonyvidéki Lapok erről a tíz napos útról részletes riportokat közölt, seketek átvette A Hon is. Nincs ilyen pontos emlék az 1880. évi, valószínűleg családjával együtt megtett utazásról. De megtörténtét több adat igazolja. Erről az útról tesz említést a Nemzet 1882. é. 1. sz.-ban *A pánszlávok földjén* c. írásában maga Jókai. „Most két esztendeje keresztül-kasul bejártam a magyar-tót felvidéket, voltam Nyitra, Trencsén, Árva, Liptó legszebb vidékein. Tovább mentem Árvaváralján. . . Két év előtt, mikor Trencsénben jártam. . . Koritnyicát is meglátogattam családommal együtt s még két jó barátom, Schwarcz Gyula és Andaházi Pál társaságában. . . Innen aztán tovább mentünk, fel Liptóba a Kárpátok közé, a főséges Csorbai tóhoz. . .” Az utazás közelebbi időpontjára nézve a Fővárosi Lapok 1880. aug. 16. sz. (929.) azt a hírt közli: Jókai Mór e napokban Trencsén-Teplícire utazik, hová Mac Mahon tábornagyot, a francia köztársaság volt elnökét is várják.” Ugyanazon újság 1880. szept. 12. sz. már arról tudósít, hogy Jókai Balatonfüredre utazott s 19-ig marad ott. A Hon 1880. szept. 2. sz. arról ír, hogy Szeged utcát nevezett el az íróról. Jókai erre vonatkozó nyilatkozatát csak a lap szept. 17. száma közli („Hosszabb utamból visszatérve csak most értesülök. . .)

Ezekből nyilvánvaló Jókai 1880. évi felsőmagyarországi útja, s a notesz rajzainak dátuma az 1. versótól a 34. versőig (aug. 24. — szept. 6.) pontosan beillik a fenti időszakba (Fővárosi Lapok 1880. aug. 15. és szept. 12.).

A Petőfi szülőházáról készült két rajz pedig 1880. okt. 17-én az előzők folytatása. Az album 40. v. — 45. v. terjedő részében néhány följegyzés és rajz kétségtelenül az 1884. évi felvidéki útra mutat, mint azt a *Villámvonat szekerén* c. útirajzából olvassuk. Ezek az 1880-ban üresen hagyott lapok későbbi felhasználásával jöttek létre. A notesz jegyzeteinek és rajzainak nagy része azonban 1880-ból való.

¹ A fedél belsejére és az előzéklapra írt jegyzetek valószínűleg egyidejűek a 37. rectón látható rajzzal Petőfi szülőházáról. Ennek dátuma: 1880. okt. 17. a költő szülőháza átvételi ünnepségének napja a magyar írók és művészek részére. Petőfi karcairól ír Jókai A *varázsing* c. Hh M 5. k. 201. Az itteni följegyzések azonban nemcsak a kiskőrösi ünnepély alkalmával keletkezettek, hanem az 1879. évi vágvölgyi úton hallottakat is megrögzíthette az író, aki egyik cikkében (A Petőfi-megjelenések megoldása. A Hon 1879. é. 193. sz.) említi, hogy együtt utazott „Petőfi egyik legrégebb és legbizalmasabb barátjával: Bathó Ferenc úrral.” L. *Életemből* I. k. 218.

² Oroszlánkő többek között a *Szeretve mind a vérpadig* c. regényében szerepel, l. a 2. k. 69. Oroszlánkői Jakusich Lázár, gimesi Forgách István is, vagyis a budetini monda szereplőinek egy része.

³ Carnuntum azonos a mai Petronell városkával, ez is előfordul a *Szeretve mind a vérpadig* c. regényben. I. k. 109, : 110, 133. stb. A 2. versón 25/8. a rajz készítésének dátuma: 1880. aug. 25.

⁴ Hainburg neve megtalálható a *Szeretve mind a vérpadig* c. regényben az I. k. 103, 110. 134. Itt is jelzi az író a dátumot: aug. 25. L. a 18:4. v.

⁵ Beckó vagy Bolondóc vára a regény (*Szeretve mind a vérpadig*) több helyén a cselekmény színhelye: I. k. 165, 166, 173 — 176. (Beckó ostroma), 199. Itt a bejegyzés szerint (6—10. v.) augusztus 26-án járt Jókai és több rajzot is készített a várról.

⁶ Csejtén aug. 27-én járt Jókai és több rajzot is vázolt fel a váromról.

⁷ Teplitz, a nevezetes fürdőhely is útba esett, aug. 28-án volt ott Jókai és két rajzban is megörökítette. Innen a 32. r.-ig látható rajzok némileg eltérő sorrendben egyeznek a 19. n. 28. r. — 29. r.lapjainak följegyzéseivel.

⁸ Kolacsinban a feljegyzés szerint aug. 29-én járt, itt a dátum mai nyelvszokás szerint magyarosan van kitéve, félreérthetetlen. Ez az adat azonban igazolja a régi, idegen dátumjelöléseket is.

⁹ Augusztus 30-án rajzolta Bittse várát, a vár díszes bejáratát, a vár szerepel a *Szeretve mint a vérpadig* c. regényben 2. k. 221.

¹⁰ Ez a latin mondás valószínűleg a bittsei vár faláról került a noteszbe. Magyar jelentése: Mérsékd el túlzásaidat, nycegesd le nőttükben vágyaidat, fontold meg, mennyire képes a természet, s nem amennyire a vágyakozás tör. Parancsolj vágyaidnak, s utasíts vissza minden hizelgést, mely rejtett gyönyörrel jár együtt.

¹¹ Podhragy aug. 30-án került sorra, itt néhány mondat is följegyzett az író. A *Szeretve mind a vérpadig* c. regényben megtaláljuk ezt a várat is a 2. k. 186.

¹² A 18. versón egész sor felvidéki monda szálai tűnnek fel, a fejedlem nagy hársfájáról, a budetini leányrablás meséjéről, melyet a regényben (*Szeretve mind a vérpadig*) Lengyel Magdolna mond el Ocskaynének (2. k. 65–67.). Budetin Szunyogh Gáspár vára, a regényben is jelentős szerepe van: 2. k. 66, 67, 68, 70. stb.

¹³ Ez a bejegyzés mutatja, hogy a felvidéki anyaggyűjtés nemcsak a *Szeretve mind a vérpadig* környezetrajzához volt szükséges, hanem egyúttal a *Páter Péter* cselekménye színhelyének kialakításához is.

¹⁴ Thurzó Imre nyitrai püspök lakodalmának regéje a *Páter Péter* cselekményének szerves része. L. 67. l-től A püspök lakodalma c. fejezetet. A vár szoborműveit is számba veszi.

¹⁵ Bittséről ismét rajzot készít, itt aug. 29-én és 30-án is időzött Jókai.

¹⁶ A befalazott Szunyogh Katalin mondája ismétlődik. L. a 12. j.

¹⁷ Aug. 31-én Hradnát rajzolja Jókai. Ez a várkastély is szerepel a *Szeretve mind a vérpadig* cselekményében. L. pl. 2. k. 186.

¹⁸ Lietava váráról, romjairól 3 rajzot is készített Jókai szeptember 1-én. Ez volt a *Szeretve mind a vérpadig* c. regényben Lengyel Magdolna nagyszony vára L. a 2. k. 22–24. Ocskay László ide menti feleségét és kincseit.

¹⁹ Férfi portré, mely szintén a kuruckori regények tárgyköréhez tartozik.

²⁰ Árván szeptember 2-án járt Jókai, s itt – úgy látszik – nemcsak a vidék szépségeit, a várat élvezte s rajzolta is, hanem megkeresték tanítói ösztöndíjkéréssel, melyet Trefort miniszternél akart aztán elintézni.

²¹ Szeptember 3-ra esik Beszterce meglátogatása. Ez is előfordul a *Szeretve mind a vérpadig* c. regény cselekményében. 2. k. 186.

²² A madocsányi kastély a *Páter Péter* cselekményének egyik színhelye, a várkastély özv. Karponay Ferencné, Idália tulajdona. Nagy ellenségeskedésben él a szomszéd Mitosin várurával, Likavay Gráciánnal. A két szomszédvár viszálya a regény témájának egyik alapmotívuma. Jókai itt is járt (szept. 4-én) és két rajzot is készített a kastélyról.

²³ Úgy látszik, Tátrafüred volt az északmagyarországi körút végső állomása szeptember 7-én.

²⁴ Nem sokkal az északmagyarországi utazás után 1880-ban Jókai részt vesz a kiskőrösi Petőfi-ház, a költő szülőházának az írók és művészek társasága részére történt átadásán, s ott beszédet is mond. Ez a dátum van a notesz jól sikerült ábrája alá írva: 1880. okt. 17-én. Az író emlékbeszédét l. *Jókai Mór kisebb beszédei* c. Magyar Könyvtár-kt. (175) 31. és k. l. Az írónak nemcsak a költőgéniusz illő idézésére volt gondja, hanem rajzban is megörökítette a nevezetes hajlékot.

²⁵ Ugyancsak a Petőfi-ház átvételekor keletkezett ez a másik rajz is a ház belsejéről.

²⁶ A balatonfüredi Jókai-villa kertjének válogatott rózsagyűjteményéről az író részletes leltárt készít.

²⁷ Az előzőleg összeírt rózsafajok töveinek pontos elhelyezését feltűntető virágtérkép. Mutatja ez a két kimutatás is a költő nagy szeretetét virágai iránt. Költői leírásának ereje természetszeretében gyökerezik. Virágápolása, kertészkedése nem henye időtöltés, hanem életszükséglet, írói munkájával szorosan összefügg.

²⁸ Innen már főleg Gömör vidéke lép elénk a notesz lapjain. Valószínűleg ezek egy későbbi utazás emlékét őrzik, melyet az író megörökített *Villámvonat szekéren* c. útirajzában. L. Nemzet 1884. évf., *Életemből* 2. k. 446–454. Jókai ekkor mint Kassa képviselője utazott erre a vidékre s meglátogatta kastélyában Péchy Manó képviselőtársát. L. a 18 : 31. j.

²⁹ Szepsi, Torna a főállomások a gömöri úton. A tornai templom freskóiról több jellegzetes portrét lerajzol, ezek a jeruzsálemi szanhedrin bírúit ábrázolják. Rajzolás közben be is zárják tévedésből a templomba, amint maga előadja: „Néhányat [ti. a szanhedrin tagjairól] le is rajzoltam belőlük, hajnali harangszónál beülve a templomba, míg a többiek pihentek az Urban. Rám is zárta a sekrestyés az ajtót, s csak a reggeli mise után szabadultam ki.” *Életemből* 2. k. 450.

A latin szöveg bizonytalan olvasatú, ezért értelmét csak hozzávetőleg adhatjuk: Putiphar?félrevezető? hazáját és népét felizgatja, tehát száműzetik. Echiernis, arimatiai József: nagy csúfság lesz, ha senki sem védelmezi meg az egész államban (városban) az ártatlan férfiút. Diaribias Nicodemus: vajon a mi törvényeink elítélnék-e bárkit kihallgatás nélkül és ismeretlen okból? Sacreás száműzetik Sadicion veszedelmes születésű a hazában.

³⁰ A négy szanhedrin-tag a 43. rectón és kettő a 43. versón a tornai templom freskói után.

³¹ Valószínűleg a tornai Péchy-kastélyban látott érdekes dolgok leírása.

19.

(XI.)

Fonott háncsfedelű, barnássárga színű, kis alakú füzet, mérete: 9 × 14 cm. Benne 60 levél van utólagos számokkal ellátva. Alaposan ki van használva az egész könyvecske, alig van benne üres lap, (összesen 5 oldal.)

Tartalma túlnyomórészt irodalmi jellegű, de vannak benne életrajzi vonatkozású jegyzetek is. Jelentős anyagot találunk a következő regényekhez és elbeszélésekhez: *Szeretve mind a vérpadig* (25. v. – 27. v., 28. v. – 30. r., 37. v. – 38. r., 40. v.), *Akik kétszer halnak meg* (5. r. – 8. v., 9., 12. r. – 14. r., 16. r. – 20. r., 24. r.), *Páter Péter* (28. r. és v.), *Rab Ráby* (1. r.), *A lőcsei fehér asszony* (48. v.), *Életemből* (1. r., 3. r. és v., 9. v., 36. r.), *Az életből elvesve* (39. v., 42. v.), *Jocus és Monius* (24. v., 42. r.), *Őszi fény* (20. r.), *Ü* (12. v., 24. r.). Különösen nagy részletességgel szerepelnek a jegyzetekben a *Szeretve mind a vérpadig* és *Akik kétszer halnak meg*. A két regény egyes részeihez készített vázlatok is már szinte a végleges kidolgozás vázát alkotják, a följegyzések fogalmazása is annyira érett stádiumát mutatja a művek alakulásának, hogy sok szinte változtatás nélkül került bele a végső kidolgozásba. Igen jellemzők amellet azok a részletek is, amelyeken változtatott az író a kidolgozásnál. Kisebb anekdotákhoz való anyag is bőven van e noteszben, ezek a kor politikai mozgalmaival és személyeivel függnek össze, (37. r., 46. v., 47. r.).

Az életrajzi jellegű jegyzetek egy része irodalmi feldolgozásban is részvett. Így az 1879. évi szegedi árvíz riportszerű vázolása (1. r., 3. r és v, 36. r.), ahol Jókai a király kíséretében jelent meg, valamint felvidéki úti élményei és rajzai, melyeket az e tájon játszó regényekben is értékesített. Hasonlóképpen feldolgozta ama díszalbumok és dísztárgyak jegyzékét és részletes leírását, melyeket az 1879. ápr. 24-én a bécsi császári palotában látott és jegyzett fel az uralkodópár ezüstitakodalmára rendezett ünnepségen. Zichy Mihály zalai kastélyában tett látogatásáról is találunk följegyzést a noteszben, s erről is írt egy megemlékezést *Látogatás a Helikonon* címmel.

A szokásos pénzügyi jegyzetektől is akad néhány, napi teendőkre emlékeztető lista is. Két-három helyen művei felsorolását is megtaláljuk: ezekben az 1882-ig megjelent munkákat nevezi meg.

A följegyzéseket 17 rajz és vázlat díszíti. Igen finom vonásokkal régi főrangú hölgyek portréját (valószínűleg a kastélyok képei után: Zay Ludmilla, Batori Erzsébet, Kornfeld Eleonóra, Pray Ágnes, egy buzogányos kuruc vezér, Gomán Ádám cigányprimás arcképét) látjuk a noteszben, ezeken kívül egy tájkép, néhány vázlat régi ágyúk alkatrészeiről, kézimunkaminta, díszítő építészeti elemek teszik ezeknek az inkább emlékeztető jellegű, mintsem művészi célzatú vázlatoknak a tárgyát.

A följegyzések forrása egyrészt úti és más élmények, újsághírek, hallomásból szerzett értesülések, témák. A regények anyagát részben olvasmányokból meríti Jókai, amit az egyes följegyzések után felüntetett lapszámok világosan mutatnak. Ezekből kimutatható, hogy

a *Szeretve mind a vérpadig* anyagához felhasználta Thaly Kálmán Ocskay-életrajzát, (megjelent 1880), de az is bizonyos, hogy más forrást is. Néhány jegyzet a Rheinischer Antiquarius tárgyköréből meríti tárgyát (22. r.).

A notesz több egyező adatot tartalmaz a 18. könyvecskével, melynek egy részét vele párhuzamosan használhatta az író. Így a 19 : 26. j.-ben a vendéglátók nevével is jelzett úti emlékek megfelelnek a 18. noteszben lerajzolt várak sorának. Petőfi szalkszentmártoni időzéséből származó karcokat az ablaküvegen mindkét notesz felemlíti (l. a 18. n. előzéklapján és a 19 : 42. r.). Ez a följegyzés alighanem 1880 végéről származik. L. a 18 : 1. és 24. j.

A notesz följegyzéseinek keletkezésére nézve irányadó az 1879. év, a szegedi árvíz és a felvidéki utazás esztendeje. Egyik képterv is, mely valamelyik képes újsága részére készült (24. r.) az idő géniuszát ábrázolja, amint a következő: 1880. évnek nyújt koszorút, alul az évek végtelen sorát ábrázoló levelek. A jegyzetekben érintett regények megjelenési éve is megfelel ennek a korhatározó adatnak: mind 1879 utáni években jelent meg. A művek felsorolásában sem megy tovább az itt közölt két-három lista az 1882-ben megjelent művek événél. Egy évszámmal is jelzett autogramm a 43. rectón arra mutat, hogy a noteszt 1880-ban is használta Jókai, sőt még talán 1881-ben is, amire a készülő regények munkálatai (Thaly Ocskay-jának tanulmányozása) és bevételi előirányzatai engednek következtetni. Így a notesz keletkezését az 1879–1881. évekre tehetjük.

¹ Az előzéklap címsora előfizetők címeit jelenti A Hon vagy az Ü részére.

² *Életemből. A szegedi életmentők* 2. k. 232. „Hát csak azért feküdtem ide, hogy ha mozdul a kutya [ti. a gátcsuszamlás], hát mindjárt észrevegyem.” Jókai uram felelete a felügyelő mérnöknek ama kérdésére, hogy miért feküdt éjszaka a gátcsuszamlás legveszedelmesebb helyére.

³ *Rab Ráby* 371–373. Niczky országbíró ebéd után billiárdozik a titkárával (a jegyzetben meg is van nevezve: Petró). Majd a pécsi püspök látogatását fogadja, aki egy fontos levéllel jön, amelyet nem tud elolvasni, pedig az országbírótól kapta. Odaadják a Niczky megfigyelésére küldött M. . . szky kamarásnak, az sem bír vele. Végül maga a kegyelmes úr veszi kezébe, de ő sem tudja kiolvasni a saját írását. „Utoljára visszaadta a püspöknek nevetve: Tudja patvar, mi van benne? Bihászman? Régen volt, talán nem is igaz. Bizonyosan nem valami sürgetőcs dolog. Tegye ad acta, főtitisztelendő úr. Ezért kár volt felfáradni Budára. Tessék visszautazni in nomine Domini.” L. a 16 : 530. j.

Niczkyrc vonatkozik a notesz következő három följegyzése is. A 6. ponthoz l. *Rab Ráby* 373. és a 19 : 3. j.

A 7. ponthoz 365—376. L. még a 16 : 530. j. Itt a notesz feltünteteti a Niczky országbíró megfigyelésére Bécsből küldött udvari tisztviselő nevét: Mednyánszky. A regényben csak M. . . szky-val jelzi az írót.

A 8. ponthoz l. *Rab Ráby* 441. Niczky országbíró az uralkodó elbocsátja állásából, mert nem hajtotta végre a Rábyra vonatkozó rendeleteit. A nagy megrázkódtatástól megüti a guta. Sebészt hívnak, aki cret vág rajta, de oly szerencsétlenül, hogy a főúrnak bele kell halnia. Halála előtt még eszméltre tért és végrendeletét ezzel egészítette ki: „Mínthogy a sebész, aki halálomat véletlenül, akaratlanul okozta, amiatt majd földönfutóvá lesz, minden keresetét elveszti, annálfogva adják át neki egész bennmaradt fizetésemet; van egy kis házam Budán, azt is neki hagyom, legyen holtig hol laknia.”

⁴ Tárhalmy alispán a vármegyeház ablakában állva olvassa fel Ráby halálos ítéletét. L. 449.

⁵ 229. Rábynak egy ismeretlen a ligetben friss víz helyett mérget ad cinpohárban.

⁶ Stampfel pozsonyi kiadóval és könyvkereskedővel Jókai 1879 augusztusában találkozott. A *Rab Rábyt* ő adta ki ugyanebben az évben.

⁷ *Életemből. Szeged* 2. k. 70—87. Szeged a nagy árvíz után. Riport-sorozat (1879. jún. 17.) Az 1—18. j. e műből való, az utalásnál csak a lapszámot közöljük.

⁸ 2. k. 77. „Szatymaz felé elnézve, látcsöviünk felfedezi az államvaspálya új vágányát, amin idejöttünk. Cölöpökre van építve egy öllel magasabban a régi vasutnál.”

⁹ 2. k. 71. „Egész városnegyedből nem látunk egyebet, mint a víz fölött úszó háztetőket”

¹⁰ 2. k. 71—72. Pillanatfölvételek a nagy árvíz pusztításából, ahogy Jókai látja a riporter szemével.

¹¹ 2. k. 78—79. „Öthalom egymásután következő ivadékok temetkezési helye volt a bronzkortól kezdve egész a hunkorszakig . . . Legelől jön a bronzkorszak: rézkardok, sarlóalakú kések, rézkarperecek, fibulák . . . Később aztán a bronzsal párosuló vaskorszak . . . szép színes üvegyöngyök, nagyobbak fehér porcelánföldből; aztán jön a hunkorszak. Azt mondják, hogy annak a lovagnak, akit a lován ülve kutyájával együtt találtak a földben, magyarnak kellett lenni . . . Egy veremre is akadtak a föld alatt, mely kulacs alakúra volt készítve, s megtöltve fekete kölessel.”

¹² 2. k. 73—74. „Egy másik kis sziget a sik víz közepén a gyászemlékü illovai malom . . . Szép, erős épület volt az. A gazdája feleségével, gyermekeivel lakott benne. A malom köröskörül be volt zsindelezve,

mint a svájci házaké szokott lenni . . . Még a védgátról is husz munkás menekült oda a zivataros éjszakán: családos férfiak a szomszéd Vásárhelyről. Az a zivataros éj valamennyit eltemette. Egyedül a molnár maradt élve . . .”

¹³ 2. k. 72–73. „Az utolsó házak egyike előtt látható még most is az a hat nagy hordó, amiket a ház tulajdonosa kötelekkel egymáshoz erősített, azután deszkákat rakott rájuk, s erre az úszó tutajra hordta fel a butorait és a háza népét, s mikor jött az áradat, csak úgy nevette onnan az elemek dühöngését.”

¹⁴ 2. k. 82–83. „A város több helyén vannak felállítva gőszivattyúk, mik a megrekedt vizet a töltés fölött a Tiszába áttemelik.”

¹⁵ 2. k. 81. „Most már csak az öregek és gyermekek tanyáznak a szárnnyékok alatt, a munkaképes rész kenyérkereset után lát. Az ott maradottaknak aztán tüzhelycek is vannak.”

¹⁶ 2. k. 83. „. . . egy habaréktól nyulós iszapból. . . zöld békanyállal bevont tömpölyökkel, mikből ungok-békák ütik fel a fejeiket, kuruttyolva a keskeny padlójárók fölébe: ‚roszul van! nem jól van! rossz kormány! nem kell nekem! nekem sem!’”

¹⁷ 2. k. 81–82. Tervek a nagy víztömeg levezetésére.

¹⁸ 2. k. 70. „Mint hajdan Plevnának, nyissunk most egy állandó rovatot Szegednek.” Így kezdi Jókai cikksorozatát az árvíz sujtotta városról.

¹⁹ *Akik kétszer halnak meg* 1. k. 201. Illavay a Pálma grófnő ellopott gyémántjait nyomozza. Innen a 48. jegyzetig az *Akik kétszer halnak meg* c. regény jegyzetei következnek. Az utalásoknál elhagyjuk a címet, s csak lapszámot közlünk.

²⁰ 1. k. 7. „Itt van [a Vág völgyében] a kilenc iharfa [a regényben kilenc, nem hét] egyetlenegy törzssé összenöve.” A. 4. v. és 5. r. följegyzései Jókai 1879. évi vágvölgyi útjára utalnak. Nagy részüket beledolgozta regényébe. A következő följegyzés is ide tartozik. L. uo. „Ott [a Vág völgyében] zizeg a szélben kedvenc sabinai boróka-fája, mely másutt e vidéken csak cserje, itt fenyőnyi szálfá . . . És alatta most is ott áll még az öles átmérőjű palakó asztal, melyre a dominium utolsóelőtti urának a mostani leszámolta a hárommilliót mind aranyban.”

²¹ 1. k. 388–392. Pálma grófnő meglekinti az illavai fegyházat. Jókai 1879. évi vágvölgyi útján aug. 13-án másfél órát töltött a fegyházban Kovács Ernő fegyházigazgató és Török ellenőr kíséretében. Ebből kerekedett a regény előadása.

²² 1. k. 7. „Olyan vén faóriásokat [mint a Vág völgyében] sehol az országban nem találni másutt . . . Az a tölgyfa, mely a rovnyei kis templomot egészen betakarja, Lorántffy Zsuzsannáról susog; amot-

tan Rákóczi hársfái hullatják a földre hajdani gazdájuk izenetét sárgult falevélben.”

²⁹ I. k. 5. „A tulpárti hegyeken átellenben fehérlik mint egy óriási mauzózeum, a büszke Oroszlánkő.”

²⁴ M. Berta = Mednyánszky Berta, Petőfi szőke ideálja, akihez egy ciklus szerelmi költeményét írta.

²⁵ A Jókai 1879. évi (aug. 6–16.) vágvölgyi útján meglátogatott felvidéki családok. Aug. 14-én volt Oroszlánkőn Skrbenszky Fülöp báró és Königsegg pruszkai kastélyában. Hoening O'Caroll báró vaszkai birtokos, gróf Beckersné klobusici birtokos volt, a Zamoiszkyak birtoka Motesicen feküdt.

²⁶ Schreiben gyárost Zay-Ugrócon említik a vágvölgyi útról megjelent riportok (Pozsonyvidéki Lapok 1879. aug.).

²⁷ A csejteji kastélyban készítette Jókai Bátori Erzsébetet ábrázoló rajzát, mikor az 1879. évi vágvölgyi útján ide is ellátogatott (aug. 14.).

²⁸ Pázmándy Dénes Szalay Lászlóval a magyar kormány küldötteként volt jelen a frankfurti gyűlésen 1848 májusában.

²⁹ Folytatódnak ismét az *Akik kétszer halnak meg* jegyzetei. I. k. 243. „Barátom! Érdemkéért adnak aranyláncot meg vasláncot; de nem rózsaláncot: nem feleséget.” Illavay saját tükrével beszélget.

³⁰ I. k. 284. „Amint a magyar nóta megütötte a fülét Kornélnak, egyszerre kiment a szeméből az álom. A fejét fölkapta, a szemei villogtak. Füttyöt vetett az ujjaival a levegőben.” A zene hatása Opatovszky Kornélra.

³¹ I. k. 306. Kornél a Pálma grófnő szép szeméért lovastul leugrat a „mátkaugró”-ról.

³² I. k. 308. Kornél „nótái”: ezres bankjegyek.

³³ I. k. 218–219. „Egy iszonyú nagy komplot van készülőben.” Illavay megtudja Rokomozertől, hogy Cousin, a komornyik szövetkezett Zsiborák rablóbandájával Temetvényi grófi kastélyának kirablására. Harminchat rablót rejtenek a vár alatt levő pincébe. Mindenkit megölnék, csak Pálma grófnőt hagyják életben. Cousin veszi feleségül.

³⁴ I. k. 368. Illavayt a nemzeti kormány Felső-Magyarország kormánybiztosává nevezte ki, de a kinevezési okiratot nem kapta kézhez. Temetvényi gróf szerint azért nem, mert Illavay távollétében mint kerületi főnöknek neki kézbesítették, ő pedig a forradalom bukásakor megsemmisítette. Pálma grófnő szerint olyan kezekbe került, amelyek bármikor felhasználhatják a tulajdonos ellen. A valóság a két állítással szemben az, hogy a veszedelmes irat még mindig megvan, a gróf őrzi fiókjában, tehát az apa hazudott.

³⁵ I. k. 236. Temetvényi gróf azzal fenyegeti leányát, hogyha tovább is ragaszkodik Illavayhoz, az issza meg a levét.

³⁶ I. k. 269. „Uram! Legyen ön meggyőződve a felől, hogy az apja házánál nem volt ön jobban szeretve, mint az enyimmél. És ha volna még egy leányom: azt önhöz adnám.” Temetvényi gróf mondja Illavaynak.

³⁷ I. k. 243. „Itt nem a szív kel össze a szívvel, itt a birtok házasodik.” Illavay a tükrével beszélget.

³⁸ I. k. 361—370. Pálma grófnő versenyre kél vőlegényéért Atalan-tával. A komédiásnő a vízbefuló jól eljátszott szerepével följe kerekedik: elhódítja tőle Opatovszky Kornélt.

³⁹ I. k. 149—150. „Van egy torztükre, az elé áll, s aztán vitatkoznak egymással.” Júlia, a dolnavári leány írja volt vőlegényéről Pálma grófnőnek.

⁴⁰ I. k. 279. „Kornél . . . nem állhatta ki tovább a dicsőséget, kitört száján az az elfojtott haha: — Hahaha! Menjen maga, nagy bolond! S azzal lekapta a lilaszínű parókát a szónok fejről, hogy az ott maradt a publikum közepett, mint egy sima tők, rózsaszín prémmel a tarkója körül . . . Koczur a kocsuban felállva a kezébe kapott fővegével hadonázott, s nagy jukunditással kiabált: zseniál! zseniál!” Opatovszky Kornél installációja.

⁴¹ I. k. 285. „A zene tovább dühöng. Kornélnak minden esze keríngett már. A miss elfutott. Meglátja helyette a plébánost, azon isszoknya van, öltre kapja, táncba viszi, megforgatja, mintha táncosnéja volna. Koczur teletorokkal ordít közbe: „Zseniál! zseniál!” Opatovszky Kornél beiktatási mulatsága.

⁴² I. k. 287. Illavay tanácsolja Kornélnak, hogy a jól jövedelmező állampapírokat ne adja el. Kornélnak első dolga volt a kötvényeken Diadém közvetítésével túladni.

⁴³ I. k. 27. „Lássá, kedves Soma, az ön édesatyja tehette azt, hogy negyven paripát tartson, mert tudta jól, hogy van neki egy derék, okos fia, aki a gazdaságát majd jól rendbehozza, — de önnek még nincs.” Az ifjú le volt fegyverezve. Elmosolyodott rá.” Illavay vág vissza czele az élcel gyámfiának arra a szemrchányására, hogy apjának negyven paripája állt az istállójában, az ő csizmájának még talpa sincs.

⁴⁴ I. k. 100—101. „. . . attól sem restelte a fáradságát, [Illavay], hogy egy-egy tudományból — úgy sétálás közben — ebéd fölött, peripatetikus módon valamit verjen a fejébe, ami azonban nehezen ment, mert olyankor Soma urfira mindjárt ráért a dudolási kedve.”

⁴⁶ A. 7. r.-tól néhány rajz következik, melyeket Jókai 1879. évi vágvölgyiútján Zay-Ugrócon készített, ahol gr. Zay Albert vendége volt.

⁴⁶ *Akik kétszer hálnak meg* jegyzetei folytatódnak. I. k. 99–100. Soma úrfi megígéri gyámtyjának, hogy mihelyt nagykorúsítják, megteszi udvari bolondjának. Mindig viccelnie kell, az lesz a dolga. Kívülről még hatféle bolondot fog tartani. A következő noteszföljegyzés szerint ő maga viselkedik bolondmódra s a bírói tárgyaláson dalolni kezd I. k. 95.

⁴⁷ I. k. 144–150. *Miben nagyok a nők?* c. fejezet lett belőle. Júlia, a dolnavári leány s a fecskeherdő levelek írója avatja be Pálma grófnőt Illavay otthoni titkaiba: milyen szokásai vannak? mit szeret? mit gyűlöl? stb. L. még a 19 : 39. j.

⁴⁸ I. k. 9. „...ez egy csufondáros, torzképvágó tükör... hogy penitencia azt az embernek végig kiállni, amíg megborotválkozik belőle. Hanem hát ez a tükör ereklye. Ferenc úrra az édesanyjáról maradt az.” L. még a 19 : 39. j.

⁴⁹ I. k. 36–45. *Az utolsó temetvényi gróf* c. fejezet épült rá. Temetvényi gróf a francia forradalom történetét olvassa. Nem tud hatásától szabadulni.

⁵⁰ I. k. 181–182. Gorombolyi Illavayról áradozik Temetvényi grófnak.

⁵¹ *Látogatás a Helikonon* A Hon 1880, *Emlékeimből* HhM IV. k. 210–217. Jókai Zichy Mihályt zalai kastélyában látogatta meg 1880-ban, s még azévbennközvetette útleírását A Hon c. napilapban; ez később hátrahagyott irataiban is megjelent. A noteszben található följegyzés valamennyi lényeges pontja megtalálható a nyomtatott műben megfelelő részletezéssel, ezért az egészét kellene itt idéznünk, ha a teljes notesz-szöveg megfelelőit be akarnánk mutatni. Alábbiakban az 55. j.-ig egynéhány fontosabb mozzanat bemutatásával elégszünk meg. Utalásnál csak a lapszámot jelezzük.

⁵² HhM IV. k. 212. „Zichy Mihály... igen kora fiatalságában került Szentpétervárra... Ilona orosz nagyhercegnő Ischlben mulatott s festeni tanult. A bécsi művészakadémia akkor Zichy Mihályt ajánlotta neki tanárrul, akit el is fogadtak.”

⁵³ HhM IV. k. 213. „Csak egyetlen egy képért neheztelt meg rá Sándor cár, ez a kép egy öreg tábornokot ábrázol, aki félszemét elveszté. Szép, fiatal neje van, ki a mint a félvak hadastyán szemére felkötö a kendőt, ennek a két csücskéjéből számfüleket csinál neki s közben dévaj kacérsággal kacsint egy az ajtón át eltávozó fiatal tisztre. Ez is élethű kép volt, de a cár visszaküldte azt a művésznek, ezt írva alája: „ayez esprit, ne soyez pas méchant!” [legyen szellemes, de ne legyen gonosz!]”

HhM IV. k. 212. „Sándor koronaherceg itt aztán nagyon megszerette Zichyt, s mikor később trónra lépett, a művész-

nek minden időben szabad bejárata volt a cárhoz, s mikor magukra voltak, nem volt közöttük se cár, se festő.”

⁵⁴ HhM. IV. k. 214–215. „A rajzban Zichy Mihály fölötté áll minden előttem ismeretes művésznek, még Dorének is. . . Ilyen alkotásai Zichynek különösen, amiket Lermontoff ‚Daemon szerelme’ költeményéhez készített. Ezeket egy orosz kiadó rendelte meg, aki Lermontoff összes műveit illusztrálva bocsátja közre s a rajzokért Zichy Mihálynak negyvenezer frankot fizet.” Ez az összeg is megtalálható a notesz jegyzetében.

⁵⁵ HhM. IV. k. 215. „a díszbutorok legfényesebbikét pedig az a szép triptica képezi, melyet a párisi magyar egyeslet munkás polgárai készítettek remekbe Zichy Mihálynak.”

⁵⁶ Szerepel *A három márványfej* c. regényben, 38–40, 52.

⁵⁷ *Akik kétszer halnak meg* 2. k. 183. Atalanta férjét a bolondok házába akarja záratni.

⁵⁸ Az író 1879. évi vágvölgyi útján a lednici uradalomban látta.

⁵⁹ Ugyancsak az 1879. évi vágvölgyi utazáskor járt Jókai Vöröskőn, s ott látta Pálffy István gr. régiségeit, műkincseit.

⁶⁰ Folytatódnak az *Akik kétszer halnak meg* jegyzetci. I. k. 99. Soma úrfi és az egyszerű.

⁶¹ I. k. 27. „Másodági unokatestvérek voltak. Kornél a hajdani dinasztia majoreszkónak a fia. Ferenc pedig az anyai ágon a kisebb birtokos Opatovszkyak utóda, ezért volt rábízva a hóbortos unokaöccs fölötti gyámság s a szétzilált nagybirtok ujrandezése.” Illavay Ferenc és Opatovszky Kornél, azaz magaválasztotta nevén Apátváry Soma rokonsága.

⁶² I. k. 217. „. . . a szolgabíró helyett van a ‚Bezirkskomissár’; az valami cseh uraság: azelőtt vadász volt.” Rokomozer a megváltozott világról beszél Illavaynak.

⁶³ *Megfordított ebéd*. Ü 1865. jan. 7. I. sz. 3. L. még a 12 : 236. j., 12 : 21. r. 106., 14 : 16. v., 14 : 27. r., 16 : 46. r. 54.

⁶⁴ Ismét az *Akik kétszer halnak meg* följegyzései következik. 2. k. 4. Pálma grófnő pozsonyi kertje csinált virágokból.

⁶⁵ I. k. 279. L. a 19 : 40. j.

⁶⁶ I. k. 29–35. Fejezetcím. Pálma grófnő a „szép kisértet.” Illavayt kéri meg, hogy hártsa el a kormánybiztos (Gorombolyi őrnagy) és 4000 katonája „látogatását”.

⁶⁷ I. k. 380. Illavay megtudja Gorombolyitól, hogy első menyaszsonya annak idején azért szakított vele, mert himlőbe esett és arcán a betegség nyomot hagyott.

⁶⁸ I. k. 306. L. a 19 : 32. j.

⁶⁹ I. k. 323. Hogy élnek az akrobaták? Diadém mondja el Kornél

bárónak. Ugyancsak az akrobata-élet aszkéta szigoráról szól a következő noteszföljegyés.

⁷⁰ I. k. 27. L. a 19 : 43. j.

⁷¹ I. k. 339. Atalanta mondja Kornél bárónak.

⁷² I. k. 319. „Az apa, don Manuel di Pelargonios visszavonul a mantillával és a rebozóval [csipkefejkendővel]: donna Atalanta [a regényben nem Dolores a neve] pedig ott marad a középén.”

⁷³ I. k. 348. Illavay levélben figyelmezteti Temetvényi grófort Opatovszky Kornél bécsi pazarlására és kalandjaira. A gróf válaszában Kornél kalandjait bohóságoknak, kedélyvillámoknak nevezi, s nem tulajdonít nekik jelentőséget. „Hát kellett ez neked? mondá magának Illavay, mikor ezt a választ elolvasta. Most ezek azt hiszik, hogy te vissza akartad hízkelteni magadat”

⁷⁴ I. k. 385 – 386. Illavay elküldi Pálma grófnőnek visszahívó levelét s kéri vissza Julia hozzá írt leveleit, mert azokban Illavayról írt a grófnőnek.

⁷⁵ I. k. 373 – 374. „Én irok Illavaynak. — És ha ő erre a levelemre visszatér, és elfogadja ismét . . . ezt a kezdet, . . . feleségül megyek hozzá és halálra kinzom. Ha pedig azt feleli erre a levelemre, hogy ,én nem vagyok az a férfi, akit ma el lehet dobni, holnap megint fel lehet venni’, akkor én azt az embert imádni fogom örökké, és abba belehalok . . . „Pálma grófnő lelki válsága.

⁷⁶ I. k. 147. Illavayról írja a dolnavári leány Pálma grófnőnek.

⁷⁷ I. k. 373. „Írj neki úgy, hogy visszajöjjön. Írj neki úgy, ahogy asszonyok szoktak írni, mikor azt akarják, hogy érezzenek.” Temetvényi gróf kéri leányát, hogy hívja vissza Illavayt.

⁷⁸ I. k. 380. Illavay megtudja, hogy Júlia csak azért utasította vissza, mert himnlőhelyes lett az arca, s nem belső okból, megvetésből. Ezen való örömeben csókolja össze Júlia lemondó levelét.

⁷⁹ Az irodalmi följegyzések sorozatát itt néhány magánjellegű jegyzet, emlékeztető szakítja meg a 14. versón.

⁸⁰ Strauss Denevér c. operettjének bemutatója Bécsben 1874-ben, Bpsten 1895. máj. 10. volt. Jókai már a bécsi előadáskor tudomást vett róla.

⁸¹ A 16. rectón folytatódik az *Akik kétszer halnak meg* tervvázlata, motívumainak gyűjtése. A szereplők felsorolását római számokkal ellátott vázlat követi, aztán számozás nélkül a regény egyes mozzanatainak vázolása. Így Opatovszkyra I. az I. k. 20 – 21. A regény szereplői, Opatovszkyból Apátvári, Cornél- som latinul cornusszóból = Soma, tehát Opatovszky Kornél, vagy ahogyan Soma úrfi hazafias felbuzdulásból az ujoncok lajstromába beiratta: Apátvári Soma.

I. k. 9. A regényben Illavay Ferenc. Fejezetcím.

1. k. 36. A forradalmi Bécsből menekült Pálma leányával. „Az utolsó temetvényi gróf” fejezetcím.

⁸² 1. k. 68. fejezetcím. Temetvényi gróflánya. A regény női főszereplője. E bejegyzés elárulja, hogy az író előbb Pia néven akarta szerepeltetni, a Pálma névvel később írta át ezen a helyen az eredeti Piát, a regényterv további részében elfelejtette kijavítgatni, s ott maradt az eredeti Pia név. L. 19 : 16. v. — 18. r.

⁸³ 1. k. 13. A regényben: Júlia, Illavay első menyasszonya.

⁸⁴ 1. k. 309. A regényben Atalanta. Fejezetcím. A következő följegyzés Atalanta apja. 1. k. 315. A regényben Manuel di Pelargonios.

⁸⁵ 1. k. 19. Opatovszky Kornél hűséges társa. Ami csinyt az úrfi elkövet, azért a hűséges társa tartja a hátát.

⁸⁶ 1. k. 45. Fejezetcím. A rablóvezér.

⁸⁷ 1. k. 160—168. Illavay Gargóvár régi romjait mutatja Pálma grófnőnek és családja multjából mond régi történetet.

⁸⁸ 1. k. 9. L. 19 : 48. j.

⁸⁹ 1. k. 9—15. *Illavay Ferenc uram tükre c.* fejezet eseménysorozata.

⁹⁰ 1. k. 48. Illavay emberei a híd alatt egy drótostót találtak. Zsiborák volt, az országos zshivány. Menctvele volt Gorombolyi őrnagytól, pedig az ellenség számára kémkedett.

⁹¹ 1. k. 36. „Az utolsó temetvényi gróf” fejezetcím. L. még a 19 : 81. j.

⁹² 36. A regényben nem Pia, hanem Pálma. L. a 19 : 82. j.

⁹³ 1. k. 15. Gorombolyi kormánybiztos és őrnagy rendelkezik.

⁹⁴ 1. k. 15—16. „... őnagyságát is [ti. Temetvényi grófort] a fenn-tisztelt kormánybiztos úr [Gorombolyi őrnagy] ijesztette meg ilyen nagyon, bejelentve magát, hogy két nap mulva oda fog hozzá szállni vendégül négyezred magával...” L. még a 19 : 66. j.

⁹⁵ 1. k. 20—21 Opatovszky Kornélra vonatkozik. L. a 19 : 81. j.

⁹⁶ 1. k. 18—29. *A hóboros c.* fejezet eseménysorozata.

⁹⁷ 1. k. 57. „Éppen erre a szóra gördült be Illavay kocsija a bíróság udvarára, amelynek tornácáról osztá az őrnagy haragos intézkedéseit. Gorombolyi ráismert. Régi jó pajtások voltak.”

⁹⁸ 1. k. 100—131. Orol Krivánszky és *A Stella c.* fejezetek eseménysorozata. Pia helyett a regényben Pálma név szerepel. L. 19 : 82. j. Ugyanígy Hurbánékból Orol Krivánszky lett.

⁹⁹ 1. k. 172—197. *Örködjék fölötte . . . ! c.* fejezet eseménysorozata.

¹⁰⁰ 1. k. 144—45 O. Lenke a regényben Júlia, a dolnavári leány s a fecskehordó levelek írója. Pia = Pálma L. 19 : 82. j.

¹⁰¹ 1. k. 98. „Uram! . . . Ön engem halálosan megsértett. Ön engem bolondnak nyilvánított a haditörvényszék előtt.” Kornél kihívja nagybátyját párbajra.

¹⁰² I. k. 225–226. „A régi jó barátok, ismerősök, nagy emberek mind eltűntek; elmúltak. Ujak, ismeretlenek jöttek helyükbe... Legnehezebben esett szívének, mikor megtudta, hogy Temetvényi Ferdinánd most az új korszak egyik vezérnagysága ezen a vidéken, ő a kerületi biztos.”

¹⁰³ I. k. 229–230. „Az ifju Opatovszky Kornél azokért az érdekért, amiket a hadjárat alatt szerzett, elismerő jutalmazásul a kormánnyal nagykorúsított, s egyuttal fölmentetett a régi várme gye által elrendelt örökös gyámság alól. Most átveszi birtokát, s bárói rangot kap.” Temetvényi gróf mondja Illavaynak, s megmutatja neki az ifjú jegyesck arcképét.

¹⁰⁴ I. k. 234–237. Pálma grófnő elmondja Illavaynak, hogyan került az a két kép egymás mellé, amelyet atyja mutatott neki. Az egyik őt ábrázolja bordó ruhában, a másik Opatovszky Kornél bárót. Ez volt az ára annak, hogy Illavaynak egy hajszála sem görbült meg.

¹⁰⁵ I. k. 244–265. *Az új c. fejezet eseményei.*

¹⁰⁶ I. k. 265–271. *Hű szolgálatok jutalma c. fejezet tárgya.*

¹⁰⁷ I. k. 296. A regényben: Diadém.

¹⁰⁸ I. k. 287. L. a 19 : 42. j.

¹⁰⁹ I. k. 306. L. a 19 : 31. j.

¹¹⁰ I. k. 312. „Még ma is emlegetik Bécs városában azt a fiatal magyar földesurat [Opatovszky Kornélt], aki egy-egy butorkereskedésbe, egy díszműúrus-raktárba, egy porcelántárlatra ezzel a szóval lépett be: „Hogy ez a bolt, így ahogy áll?” Nem mondta, hogy mi kell neki belőle. Az egész! Nem kérdezte, mire tartják. Majd ott lesz a számlán.”

¹¹¹ I. k. 309–370. A regényben Malvinából Atalanta lett. *Vagy „uram”, vagy „bolondom”, Ki lesz nagyobb?* c. fejezet eseményei.

¹¹² I. k. 374–375. Pálma levelet ír Illavaynak, atyja sürgetésére visszahívja.

¹¹³ I. k. 382–383. Illavay megtalálja Júliát, a dolnavári leányt. A noteszbeli Lenkéből Júlia lett a regényben.

¹¹⁴ I. k. 394–395. Pálma (ez a Pia neve a regényben) szégyenében elzárkózik a világ elől pozsonyi házukba.

¹¹⁵ I. k. 312. L. a 19 : 110. j.

¹¹⁶ I. k. 383. Illavay mondja Juliának, első menyasszonyának, mikor megtudja szakítása igazi okát.

¹¹⁷ I. k. 146. „Hanem a piros színt gyűlöli minden asszonyi viseleten. Még a rózsaszínt is: az a kacérság színe; a sötét császárpiros és bordó színektől egyenesen irtózik.” Illavayról írja volt menyasszonya: Julia Pálma grófnőnek. L. még a 19 : 47. j.

¹¹⁸ I. k. 385–386. L. a 19 : 74. j.

¹¹⁹ I. k. 385. „Azt akartam, hogy piruljon, azt akartam, hogy könnyezzen, mikor levelem olvassa.” Illavay első válasza Pálma grófnő levelére.

¹²⁰ I. k. 385. Júlia kérdezi, mert Illavay első válasza Pálma grófnő levelére nem tetszik neki.

¹²¹ I. k. 385–386. Illavay Pálmához írt leveléből. L. a 19 : 74. j.

¹²² I. k. 386. Júlia mondja Illavaynak, mikor annak a Pálma grófnő levelére írt végeleges válaszát elolvasta.

¹²³ I. k. 386. Pálma önkínzó tépelődése az Illavayt visszahívó levél elküldése után.

¹²⁴ I. k. 395. Pálma gyászjelentése fogalmazványát mutatja meg apjának a szokásos „béke hamvaira” végsor nélkül, kéri, hogy írja alá.

¹²⁵ *Akik kétszer halnak meg* I. k. 394. „Még csak azt sem engedi meg, hogy gyűlöljem: mégcsak a harag által sem akar velem összekötvé lenni.” Illavay elutasító válaszának hatása Pálmára.

¹²⁶ Uo. I. k. 394. L. a 19 : 125. j.

¹²⁷ Uo. I. k. 386. „Ha visszatér, én ölöm meg, ha visszautasít, ő öl meg engem. Vagy ölök, vagy halok.” L. a 19 : 123. j.

¹²⁸ Uo. I. k. 148. L. a 19 : 87. j.

¹²⁹ *Őszi fény. Csel-csal.* 101. „Mikor hazaérkezve, beléptek a szobába, miss Desdemona meglátta az üvegben a leveli békát, a gonosztevő kibontakozott az uszó ruhájából, s megint csakúgy ficáinkolt a paradicsomi és ‚batrachos’ jelmezében. Erre miss Desdemona elájult.”

¹³⁰ *Páter Péter* 35. A csejtej alagút két emléke: „Az egyik egy kő tábla a kádármesterség jelvényeivel . . . egy kő boltíven fönn pedig látható domborműben egy lúd (‚Husz jelképe”).

¹³¹ Közbenjárásra kéri Jókait. Felírja a személyi adatokat, sutána, hogy kivel kell elintéznie az ügyet.

¹³² Forrása: Der neue Pitaval. Eine Sammlung der interessantesten Criminalgeschichten aller Länder aus älterer und neuerer Zeit. Hrsg. von J. E. Hitzig und W. Häring. 18. Theil. 2. Folge. Sechster Theil. 2. Aufl. Leipzig, 1860. 146. A noteszföljegyzés a mű Die Räuberbanden am Mittel- und Niederrhein c. részének 1. fejezete. A cím: Die niederländische Bande und ihr Hauptmann Picard. 146–151.

¹³³ Forrása: Pitaval 154–161. A rablóbandákról szóló rész 3. fejezete. Eredeti címe: Die Mersener und der Rennbaum.

¹³⁴ Forrása: Pitaval 161–170. A 19 : 132. j.-ben említett rész 4. fejezete (Der Fetzer und die Krefelder) tárgyalja a krefeldi banda viselt dolgait.

¹³⁵ Forrása: Pitaval 233–240. A mű előbbickben idézett részének (rajnavidéki rablóbandákról) 13. pontja: Die essensche Bande unter

Fetzer und Picard címmel. Itt a notesz följegyzése kétségtelenül a Pitavalra utal.

¹³⁶ Forrása: Pitaval 255–256. A hesseni helység a rablók egyik buvóhelye és tanyájaként szerepelt.

¹³⁷ A Hundsrück, helyesen Hunsrück hegység (a Mosel táján) és Schinderhannes hírhedt rabló neve többször előfordul a Pitaval id. kötetében. Így 161, 229, 230, 257. Említi Strammberg, Christoph: *Denkwürdiger und nützlicher Antiquarius. Mittelrhein. Der I. Abtheilung I. Bd.* Coblenz, 1855. 339. E mű több kötete megvolt az író könyvtárában.

¹³⁸ Forrása: Strammberg, Christoph: *Denkwürdiger und nützlicher Antiquarius. Mittelrhein. Der I. Abtheilung I. Bd.* 348–350. Schwarzer Peter igazi neve Peter Petri volt.

¹³⁹ Gil-Blas a Lesage, Alain-René (1668–1747) francia dráma- és regényíró kalandorregényének hőse. Címe: *Gil Blas de Santillane 1715–1735.* Magyar fordítása Benedek Lajostól 1875-ben jelent meg Kolozsváron. Jókai följegyzése a magyar fordítás megjelenésével lehet összefüggésben.

¹⁴⁰ Talán Freiligrath: *Der alte Matrose. Nach dem Englischen von Coleridge. Illustré v. Gustav Dorée.* Leipzig, 1877. c. balladájára céloz, mely díszkiadásban jelent meg.

¹⁴¹ A 24. r. nagy részén (az aláhúzott sorig bezárólag) egy lapilluszt-ráció részletes tervezete olvasható 1880. évfolyam első számába címlapnak szánva.

¹⁴² *Akik kétszer halnak meg* I. k. 315. A regényben don Manuel di Pelargonios. L. a 19 : 84. j.

¹⁴³ Forrása: Barak Hageb c. novella a D. d. I. k. 300. Feldolgozta: Barak Hageb asszonyai címen. Megjelent a Mikszáth-féle Almanach 1888. évf. 7–18.

¹⁴⁴ *Az én papagályom (1899)* Hh M. V. k. 191–194.

¹⁴⁵ *Jocus és Momus. Egy nemes vonás.* Bp. 1888. Révai. 43–44. József nádor figyelmét egy gránátos azzal keltette fel, hogy a menázsiját mindennap két részre osztotta, felét hazavitte nagyanyjának. Így táplálta a szegény özvegyasszonyt. A nádor pártját fogta a fiatal katonának. Ma diplomata, több külföldi érdemrend tulajdonosa.

¹⁴⁶ Ez a motívum többször előfordul a noteszekben így a 16 : 42. r. 48. sz. és a 12 : 19. r. 41. sz. a.

¹⁴⁷ *Még egy csokrot. Száz leány egy rakáson* 148. L. 6 : 31. j.

¹⁴⁸ Innen a lap végéig következő följegyzések (talán az utolsó kivételével) arra az északmagyarországi utazásra vonatkoznak, amelyet Jókai 1879-ben tett a Vág völgyében, lerajzolgatva a regényes városmokat vázlatkönyvébe (l. a 18. n.)! A stomfai tiszttartó Bathó Ferenc,

Petőfi jóbarátja. Palugyay a Jókai tiszteletére rendezett aug. 9-ⁱ pozsonyi ünnepély szervezője. A riportok említik Könyöki József régészt, mint az író kalauzát. Bacsák alispán is Jókai kíséretében volt.

¹⁴⁹ L. a 19 : 130. j.

¹⁵⁰ A bejegyzés Thaly Kálmán: Ocskay László . . . c. történelmi művére vonatkozik. A 25. v.-27. v. ennek a kivonatolása, amit a bejegyzések után levő lapszámok is mutatnak. Az egészet felhasználta az író a *Szeretve mind a vérpadig* c. regényében. A forrást illetőleg itt is legtöbbször utalásra szorítkozunk, csak kevés esetben közöljük a forrásként felhasznált szöveget egybevetés megkönnyítése céljából.

¹⁵¹ Forrása: Ocskay 19.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 67–69. „Kolostorban neveltek, onnan megszöktél . . . katonának álltál. A táborban egy pár szép szem miatt képes voltál életre-halálra vívni a legjobb cimboráddal [Tisza Gáborral] s meg tudtad azt ölni. A megfenyítésért [füllevegás] átszöktél az ország ellenségéhez, a törökhöz: mohamedán lettél. Aztán ahogy megtagadtad a Krisztust, megtagadtad a prófétát is . . . átszöktél a francia királyhoz . . . kóbor kalandorokból csapatot toborzottál, azzal kószáltad be Németországot . . . csapatostul átmentél Rákóczihoz . . . az egykori csapatodat [a Pálffy huszárezredet] ellenségképpen talátd a tiszabecsi átjárásnál; mikor rájuk ismertél . . . levágtad, vízbe fojtogattad az utolsó emberig . . . Te nőül vettél egy leányt [Tisza Ilonát], akibe az öcséd (Sándor) halálosan szerelmes . . . akinek a bátyját párviadalban megölted.” Csajághy János fejére olvassa Ocskaynak egész múltját.

¹⁵² Forrása: Ocskay 19.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 68. L. a 19 : 151. j.

¹⁵³ Forrása: Ocskay 19.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 67. L. a 19 : 151. j.

¹⁵⁴ Forrása: Ocskay 20.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 68. L. a 19 : 151. j.

¹⁵⁵ Forrása: Ocskay 23. „Ocskay és Borbély fényes nappal, katonai rendben . . . nyomult el a munkácsi vár ágyui alatt . . . a Beszkidek felé. Rákóczit Zavadvánál találták, és hűséget esküdvén neki, ők képezték első rendes lovas csapatát.”

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 69. L. a 19 : 151. j.

¹⁵⁶ Forrása: Ocskay 24. „Ocskay és Borbély föltarthatatlanul kitűnő bravúrral bevették a [tiszabecsi] sáncokat . . . a németeket és labancokat a Tiszába szorították . . . Ocskay László és Borbély Balázs . . . czredesi pátenst nyertek jutalmul a fejedelemtől.”

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 30. Ocskay László és Borbély Balázs a rongyosgárdával Tiszabecsnél átkelnek a Tiszán. A labancokat vízbe fojtják.

¹⁵⁷ Forrása: Ocskay 25.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 37–38. Ocskay hetyke tréfálkozással jelenti be Tiszáné nagyasszonynak, hogy ebéd előtt étvágygerjesztőül elfoglalják Léva várát.

¹⁵⁸ Forrása: Ocskay 27.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 18. Tisza Ilona menyegzőjének napján a labancok felkoncolták vőlegényét, Kovács István alispánt, ugyanakkor hírvül hozták, hogy bátyját is megölték. Tiszáné megátkozza a gyilkosokat.

¹⁵⁹ Forrása: Ocskay 28. „A királyi hadak . . . Léva alá csapván, a vigyázatlanul dőzsölő Ocskayt meglepik, néhány száz emberét levágva, megverik és elűzik.” A forrást és följegyzést a kidolgozásban úgy módosítja az író, hogy Ocskay nincs jelen e csatában, csak hírt kap róla Ocskón.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 79–80. Csajághy János (a regényben mindenütt Márton!) viszi a hírt Ocskaynak ocskói magányába, ahol mézesheteit éli.

¹⁶⁰ Forrása: Ocskay 30–31.

Felhasználta: I. k. 84–93. *Párbaj a harcmezőn két hős között, akiknek a testét nem fogja sem kard, sem golyóbis* c. fejezet eseményei. A még akkor labanc Vak Bottyán és a kuruc Ocskay László személyes párviadala. Mindketten megsebesülnek.

¹⁶¹ Forrása: Ocskay 31.

Feldolgozta: I. k. 84. „Datum Levae. [Kelt Léván] Itt vagyok. A várát visszavettem. Tormássy László uram feje leitta magáról a spirituszt. Ajánlom kegyelmednek anyai gráciájába szegény magára hagyott feleségemct. — Engedelmes fia: László!” Ocskay levele Tiszáné asszonynak.

¹⁶² Forrása: Ocskay 32–33.

Felhasználta: I. k. 99–105. *Az égő klastrom* c. fejezet eseménysorozata.

¹⁶³ Forrása Ocskay 33. „Károlyi 1704 elején be egész a ‚Favoritáig’-a mostani Therezianum épülete-hatola . . .”

Felhasználta: I. k. 105–109. Ugyancsak *Az égő klastrom* c. fejezet eseményei közül.

¹⁶⁴ Forrása Ocskay 33–34.

Felhasználta: I. k. 109–110. „Ocskay pedig szépen megérkezett Nagyszombatba; ott a hozott zsákmányt a vásáron elkótyavetyéltte, az árából kifizette a zsoldot; a maga részét is kivette belőle. ‚No az Ocskay-kastélyért már meg van fizetve, de Ilonkáért még nincs!’” *Az égő klastrom* c. fejezetéből.

¹⁶⁵ Forrása: Ocskay 41.

Feldolgozta: I. k. 122–127. A kurucok Szomolyánál fényes győzelmet arattak. Ritschan császári tábornok több sebből vérezve fogságba került. Ocskay megtudja tőle, hogy hol van a felesége. „a Dornenkränzerin szent szüzek kolostorába [ezt a kolostort gyujtatta fel Ocskay a tatárokkal] zárták be.”

¹⁶⁶ Forrása: Ocskay 44.

¹⁶⁷ Forrása: Ocskay 45–60.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 104. „Ocskay még a török-tatár légiót is magához vette, s ezzel a szedett-vedett haddal félreállt a derékseregtől, amit elébb a társzekerekkel előre indított a magyar határ felé.” Ocskay Bécs ellen indul.

¹⁶⁸ Forrása: Ocskay 46.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 154–157. A nagyszombati csatában Bagoocsay Náci kapitány háromszáz lovasát (magyar huszárruhát viseltek) Ocskay kurucnak nézi, még a nevét is odakiáltja nekik. Az így támadt s csaknem végzetessé váló ellenségeskedésből egy arra vágtató kuruc csapat vágja ki Ocskayt.

¹⁶⁹ Forrása: Ocskay 61 „Ocskayt azon szerencsétlenség érc, hogy a combját puskából átlövék . . .”

¹⁷⁰ Forrása: Ocskay 62–63.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 290–291. Ocskay, a sérthetetlen hírében álló csodálatos vitéz, Vöröskő ostrománál megsebesül. „Bizonyosan mérgezett volt a golyó, írta Bercsényi, mert különben Ocskay testét nem fogja fegyver.’ Ocskay László . . . sebesült combjával nem tudott többé lóra ülni, azt parancsolá, hozzanak neki valami szekeret. Kerítettek számára egy ágyutaligát. Arra feltétette magát, s tovább vezényelte az ostromot.”

¹⁷¹ Forrása: Ocskay 63.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 291. L. a 19 : 170. j.

¹⁷² Forrása: Ocskay 64.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 279–285. Ocskay Jávorka Ádámmal tervet eszel ki Rákóczi feleségének és két fiának hazahozatalára. Jávorka koldusoknak álcázott kurucaival foglyul ejti a Bécs környékén solymászó és a Spinnerin am Kreuz-nál imádkozó császárt, hogy kicsérélhessék a fejedelmi családdal. Ez volt a terv, de nem sikerült, a kurucoknak sietve menekülniük kell.

¹⁷³ Forrása: Ocskay 65.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 296. „Ocskay a hatalmas Detrekő várát egy éjjeli rohammal elfoglalta.”

¹⁷⁴ Forrása: Ocskay 65.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 292. Vöröskő ostromát Ocskay a fejedelmi parancsára félbeszakítja.

¹⁷⁶ Forrása: Ocskay 68. „Ocskayt a ravasz Pálffy már ekkor kezdte kísérteni.”

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 239. Pálffy János bán műkincseiből arany nyakláncot ajánl fel Ocskaynének.

¹⁷⁶ Forrása: Ocskay 78–79.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 223–252. A *Csupa fény* c. fejezet cseményei. A pozsonyi találkozó. A fejedelemnő útja Pozsonytól Nyitráig.

¹⁷⁷ Forrása: Ocskay 104. „Ocskay ez utóbbi feladatot, ti. az ausztriai és dévényi malmoknak alábocsátását a pozsonyi hídra . . . már végrehajtá . . .”

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 110.

Ocskay égő malmokkal semmissíti meg a pozsonyi hajóhidat, s ezzel megzavarja a labancok hadmozdulatait.

¹⁷⁸ Forrása: Ocskay 122–123

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 192–206. Szunyoghyné Eszterházy Ozmonda grófnőt kicserélik Ocskaynéval.

¹⁷⁹ Forrása: Ocskay 124.

Felhasználva: *Szeretve* I. k. 97–99. Az ocskói kastélyt a labancok feldúlták. Ocskayné elrabolták.

¹⁸⁰ Forrása: Ocskay 125.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 224–225. „Rögtön nyergeltetett, s karácsony délelőtt átrobogott Verbóra, s nagy üdvölvödözéssel jelenté megérkezését. — Azóta ott dőzsöl. — Nincs szünete a tivornyának . . . Ocskay László még itt is meg akarja érdemelni a ‚Nero’ nevet, amivel a német krónikairók felruházták.” Ocskay a verbói báróéknál.

¹⁸¹ Forrása: Ocskay 127.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 286. Ocskay . . . „Saskó alatt a híres-neves Steinville lovasezredet . . . úgy semmivé tette, hogy hírmondó sem ment el belőle . . .” L. a 19 : 173. j.

¹⁸² Forrása: Ocskay 130.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 109–110. L. a 19 : 164. j.

¹⁸³ Forrása: Ocskay 130.

Felhasználta: *Szeretve* I. k. 211. „A fejedelem öfelsége küldte őt [ti. Sándor öccsét] hozzám kegyelmes iratokkal. Az egyik levélben öfelsége kinevez engem brigadérosának . . . A második irata a fejedelemnek egy donacionális levél, melyben nekem ajándékozta a sztropkói uradalmat ősi kastélyával együtt.” Ocskay gazdálkodásáról szól a notesz következő följegyzése is. Forrása: Ocskay 146. „ . . . két nagy uradalmat haszonbérlet . . . az országos kincstártól.” Uo. jegyzetben: „Ocskay Sztropkón svájci tehenészetet létesített . . .”

¹⁸⁴ Forrása: Ocskay 146–147. „Lictaván . . . 12 német rabot talál-
tak [a sötét kút mélységében], akik két esztendeig majd ott rabos-
kodtak.

¹⁸⁵ Forrása: Ocskay 152.

Felhasználta: *Szeretve* 1. k. 48. „Egyedül Ocskay László volt az,
aki megnyerte a becsületet!” A fejedelem levele. 1. k. 59. „Ugy
tartson meg benneteket az Isten, ahogy apátok megtartja a becsüle-
tet!” Tiszáné búcsúzott e szavakkal unokáitól.

¹⁸⁶ Forrása: Ocskay 163.

Felhasználta: *Szeretve* 1. k. 175–177. „Ocskay László a Vág partjá-
ról intézte az ostromot; [ti. Beckó várét] . . . Egy hírnök, aki a városból
jön, jelenti Ocskaynak, hogy a belváros is be van véve: a hajduság dü-
hös amiatt, hogy a házakból és a templomból lövöldöztek, s megtor-
lásra készül . . . Csak védtelen embert meg ne öljenek . . . Azt nem is
teszik. Ki van adva a parancsolat. Meg a fehérnéphez ne nyuljanak. —
Már azt pedig aligha meg nem teszik, akárhogy ki van adva a paranc-
solat. Mikor végigjöttem az utcán, éppen akkor hurcoltak a város-
házához egy asszonyt, akin semmi öltözet sem volt.”

¹⁸⁷ Forrása: Ocskay 164. „még a nők is—köztük Szunyogh-Eszter-
házy grófnőt — meztelenre vetköztetve úgy kergették ki a városból.”

Felhasználta: *Szeretve* 1. k. 178–180. „Két hajdu között, akik kivont
karddal voltak odaplántálva a terem közepére, állt egy nőalak . . . Csú-
pán csak a térdéig leomló dióbarnaszín dús haja takarta, rosszul rejtve
profanált szépségét.” Szunyoghyné Eszterházy Ozmonda grófnő a
beckói vár rejtekkajtoján akart menekülni. A várparancsnok titkos
üzenetét (az ingére írták édes tejjel) vitte magával L. még. 19 : 186. j.

¹⁸⁸ Forrása: Ocskay 165. Itt csak Csajághy vitézségéről van szó
Beckó vár ostrománál. A többi: Ozmonda grófnő őrzése az író hozzá-
tevése.

Felhasználta: *Szeretve* 1. k. 191. „S hogy addig, amig nőmet elküldik
a cserére, jól gondját viseljétek a méltóságos grófnének: tereád bizom
a gondviselését.” Ocskay Ozmondát Csajághy őrizetére bizza.

¹⁸⁹ Forrása: Ocskay 178–179.

¹⁹⁰ Forrása: Ocskay 258–259.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 73. Szunyogh Ozmonda grófnő
füzőjébe rejtve titkos leveleket hoz Ocskaynak. „A három császári
levél Ocskayhoz; az egyik az amnesziáról, a másik a tábornoki kine-
vezésről, a harmadik a huszezer tallérről szóló . . . Uj életpálya,
hatalom és gazdagság állt előtte.”

¹⁹¹ Forrása: Ocskay 259.

Felhasználta: *Szeretve* 1. k. 325–329. Ocskaynak a szlavnici Sán-
dorok kastélyában Czinka Panna hegedül, kántáló diákok énekelnek.

„Mikor legkeservebben foly a virginálás, felpattan az ajtó, s betoppan a társaság elé egy marcona alak . . . Ocskay elbámulva kelt föl a helyéről, s rémedezve hebegi: — Bercsényi!”

¹⁹² Forrása: Ocskay 161—162.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 10. „. . . a fejedelem szerencsésen elmenekült a Nyitrán túl Szerdahelyre. A kapott sebe nem veszélyes . . . most már talpon van, s rendeleteket oszt. Személyét nem kell féltetni, az éjjel Vak Bottyán hatszáz válogatott lovast küldött a védelmére: azok megvédik a Nyitra hidját.”

¹⁹³ Forrása: Ocskay 269. „feleségestől jár Zsolna táján [ti. Ocskay] s nem ott, ahol az ellenségnek hallja hírért.”

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 58. Ocskay Lietava várába akarja szállítani kincseit, s ott elhelyezni családját egy nagynénjénél. A regényben tehát nem Zsolnára, hanem Lietavára helyezi Ocskay féltett drágaságait, feleségét, családját.

¹⁹⁴ Forrása: Ocskay 273.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 58. L. a 10 : 193. j.

¹⁹⁵ Forrása: Ocskay 275.

Felhasználta: *Szeretve* 1. k. 215. A „Repülj fecském, ablakára!” kezdetű dalra vonatkozik.

¹⁹⁶ Forrása: Ocskay 302.

Felhasználta: *Szeretve* 1. k. 211. L. a 19 : 183. j.

¹⁹⁷ Forrása: Ocskay 311.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 82—83. „Még senki sem sejtette az árulást. Csak akkor vette észre mindenki, hogy mi történik itten, mikor egyszerre Ocskay László előre vágat, s a tulsó félről szemközt nyargal felé Pálffy János bán, s amint összetalálkoznak, kezeiket nyújtják egymásnak, a bán megöleli Ocskayt és megcsókolja az orcáját . . . Ekkor egyszerre kiugrat az elárult kurucok arcvonalából egy közhuszár a gyepre [Tisza Gábor hajdani inasa, a palóc Marci], s odakiált Ocskayra: Megállj! kutyahitű! én láttam, mikor levágták az egyik füledet; ott leszek még, mikor a másikat is levágják! . . . S nem volt elég, hogy ezt az agyonsértő szót kiáltotta . . . hanem kirántotta pisztolyát, s rásütötte az ölelkező párra . . . mind a kettő kapott a csókjából.”

¹⁹⁸ Forrása: Ocskay 316.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 190. Ocskayné gyermekeivel és a kincses társzekerekkel elhagyta Lietava várát. Pestvármegyeey kísérete ötven lovasával. A bittsei várnál rajtuk ütöttek a kurucok.

¹⁹⁹ Forrása: Ocskay 323.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 84. Az Ocskayt kereső Blaskovich István labancait labancok verték szét.

²⁰⁰ Forrása: Ocskay 341. Beleznay szétveri az Ocskayné kisértő labanchadat, de „Ocskaynének sikerült valamire elmenekülnie . . .”

Feldolgozta alapos átformálással: *Szeretve* 2. k. 210–217. A menekülő Ocskayné sátoros cigányokhoz keveredik, de Jávorka volt az álrúhás cigány. Ponyvával fedett szekérre ültette a férje elől menekülő Ocskayné, és Vöröskővárra vitte Pálffy bán családjához.

²⁰¹ Forrása: Ocskay 350. A sztrópkói birtok vagyonleltára. Ocskayé volt, árulása után a kincstár javára elkobozták.

²⁰² Forrása: Ocskay 355–356.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 220–221. „Mikor a két vezér összetalálkozott, egyszerre vágott a másikhoz mind a kettő. [Ocskay ráismert ellentélcére]. A testvére volt, Ocskay Sándor . . . Ocskay Sándor pedig nem ismert rá bátyjára. Sándor súlyos sebet ejt bátyján, aki elfut előle. Üldözőjének a lova valahol elbukott egy árokban. Ha ez nem történik, Ocskay László hátulról kapott sebben esik el a testvére kezéből.”

²⁰³ Forrása: Ocskay 356.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 89. „Én – mondja kiki a nevét! esküszöm a minden varázslatok bűbajos plánétájára, a holdra, hogy annak, aki ma elárulta a hazáját – nevét ki nem mondja a szánk – lelkemnek, testemnek minden hatalmával üldözője leszek, tőle schol el nem maradok; addig meg nem nyugszom, amíg őt élve el nem fogom, bakó kezébe nem adom! Tűz és vas engem ugyesgéljen! . . . A négy ifjú [Jávorka, Beleznay, Bornemisza, Rác Miska] a fanatikus eskü után . . . megszúrta a karját, s egy közös tülökbe csorgatva véré, úgy peccételi meg a kemény szövetséget.” Thaly közlése „1710-iki népies balladára” támaszkodik.

²⁰⁴ Forrása: Ocskay 359.

Felhasználta: 2. k. 20. „Előadott egy egész szépen kifundált tervet, hogyan fogja ő most rögtön inszurgáltatni a fejedelem mellett a ,tót impérium’-ot. (Igy tisztelték akkor a magyar Felvidéket) . . .” Ocskay levélben közölte haditervét a fejedelemmel és Bercsényivel.

²⁰⁵ Forrása: Ocskay 362.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 218. „Két nap egymásután a Tormászigetből ki fognak száguldozni Ocskay László hadnagyai a csikos csapatokkal . . .” A labanccá lett Ocskay haditerve Érsekújvár elfoglalására.

²⁰⁶ Forrása: Ocskay 368.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 177. „Mikor Vajda Bandi megrohanta Unyinnál a te Blaskovichodat, bekergette a faluba, a te szegény huszárid bujtak volna szalmába, szénába, házhiuba, de a tótság odahurcolta őket Vajda elé, s azt kiabálta: ,zabi panye! zabi! précsosom zosztál!’ [A regény lapalji jegyzete szerint: Vágjad uram, vágjad, mért lettek

kutyákká?], s Vajda levágatta őket, sorba.” Tököli uram, a „harám-basa” vizasztalja Ocskayt, akinek most honfitársai életére és vagyona-ra kell törnie.

²⁰⁷ Forrása: Ocskay 372.

Felhasználta: Szeretve 1.k.258. „... mi idebenn, akik a nagy hábo-rut csináljuk Magyarországon, csak a pénzverésből élünk. A körmöci, selmeci aranyat kiküldjük Sziléziába posztóért, ágyukért, fegyveré-kért, idebenn a kongóval fizetünk.” Jávorka mondja Ocskaynak.

²⁰⁸ Forrása Ocskay 373. Ocskay árulásra csábító levelet küld Berthóty Istvánnak.

²⁰⁹ Forrása: Ocskay 376.

Felhasználta: Szeretve 2. k. 218. „Katonái szöktek tőle [Ocskaytól], s akik vele maradtak, azoknál is elmúlt minden erkölcs. A császári főve-zérek kezdték nem sokra becsülni se vitőzségét, se hadi tudományát.”

²¹⁰ Forrása: Ocskay 377.

Felhasználta: Szeretve 2. k. 157. „... Ritschan felugrott helyéről, s hevesen kiálta rá: — Én olyan emberrel egy asztalnál nem ülök, aki védtelen hadifoglyot gyilkolt meg!” Ocskay Tisza Gábor palóc inasát, Marcit lőtte agyon.

²¹¹ Forrása: Ocskay 409.

Felhasználta: Szeretve 2. k. 103–104. „... hamarabb elfogadnám a Fehér Angyal kocsmárosának az ajánlatát, hogy legyek a vendéglője kapuján kocsmacimer, mint azt, hogy generálissá legyek asszonyi pro-tekció mellett.” Ocskay László elutasítja Ozmonda közbenjárását.

²¹² Forrása: Ocskay 416. „Saját hazáját kellett pusztítania [ti a labanc Ocskainak].”

Felhasználta: Szeretve 2. k. 161. Heister fővezér kitüzi Ocskay feladatát: felégetni a kurucok téli szállásait. A Tisza-kastélyt is el kell pusztítania.

²¹³ Forrása: Ocskay 418. Itt a visszavonuló kurucok égetik fel a várost.

Felhasználta átalakítással: Szeretve 2. k. 171–172. „Ocskay László pedig ott állt főtiszteivel együtt azon a dombon, amelyről hajdaná-ban vezényelte Lévavár első ostromát ... Onnan nézte végig, ho-gyan teljesítik parancsát egész pontossággal ...” Fokozatosan az egész város lángba borul.

²¹⁴ Forrása: Ocskay 436–437.

²¹⁵ Forrása: Ocskay 446.

²¹⁶ Forrása: Ocskay 484. Pálffy előretöréséről van szó 1709-ben.

²¹⁷ Forrása: Ocskay 516.

Felhasználta módosítással: Szeretve 2. k. 155. „A fogoly kuruc [Marci, Tisza Gábor egykori inasa] dacosan emeli fel a fejét előtte, s

amint Ocskaynak bajszatlan arcát meglátta, elnevette magát kegyetlenül.” Ezért lövi agyon dühében Ocskay. Így indokolja az író a gyalázatos gaztettet.

²¹⁸ Forrása: Ocskay 517–518.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 90–105. *A feltalált jó barát* c. fejezetben van feldolgozva. Bécsben Ocskay László a Fehér Angyalba száll. A híres vendégfogadó kocsmárosát, Scharodi Vencelt, a labancból kuruccá, majd kurucból ismét labancná lett kapitányt Ocskay mint „feltalált régi barát”-ot köszöntötte.

²¹⁹ Forrása: Ocskay 594.

²²⁰ Forrása: Ocskay 631–632.

²²¹ Forrása: Ocskay 637–639.

²²² Forrása: Ocskay 734–736.

Felhasználta: *Szeretve* 2. k. 227. Jávorka elfogja Ocskayt.

²²³ A 28. r. – 29. r.-n ismét a vágvölgyi út följegyzései találhatók, mégpedig több jel arra mutat, hogy itt már az 1880. évi utazás benyomásait jegyezte fel az író. Így Andaházyt említi, aki ezen az útván kalauzolta; Korintyicát is ekkor kereste fel. L. közelebbről a problémát a 18. n. jegyzeteinek bevezetésében. Úti jegyzeteit főleg a *Szeretve mind a vérpadig* és *Páter Péter* c. regényeiben értékesítette. Az első följegyzés mintha arra utalna, hogy Mitosinban hallott Páter Péterről. L. még a 18. n. rajzait a 14. r. és 32. r. között.

²²⁴ Teplitz volt a kiindulópontja Jókai 1880. évi északmagyarországi körútjának (l. Fővárosi Lapok 1880. aug. 15.), mikor a Csorbatóhoz is eljutott. A látott várakról, kastélyokról vázlatrajzokat készített.

²²⁵ *Páter Péter* 67–81. *A püspök lakodalma* c. fejezet eseményei. Thurzó Imre nyitrai püspök lakodalma Nyáry Krisztinával a bittsei várban.

²²⁶ Uo. 68. L. 19 : 225.

²²⁷ Uo. 35. „Ez a rejtékút a madocsányi várkastélyból a mitosini négytornyú lakig vezet. — Közbeesik a Vág folyam. — Ez már itt is elég széles, de azért az alagút áthidalja azt a medre alatt. Tehát ez valami négyszáz évvel megelőzte a Themze-tunnelt.”

²²⁸ Uo. 68. „Még látható a nagy vendégterem a bittsei várban, amit a püspök a menyegzőre építtetett. Maga a várkastély is ott áll még épén, barokk izlésű mélybevésett szoborművű főbejárásával . . .” L. még a 19 : 225. j. Bittse is meg van örökítve a 18. notesz rajzai között. L. 18 : 17. r.

²²⁹ *Szeretve* 2. k. 65–69. A szép Szunyogh Katinka története. Személyei: Szunyogh Gáspár, leánya, Katinka, Forgách István, Jakusich Lázár, Andaházy Pető.H-. Ocskaynének beszéli el a történetet Lengyel Magdolna asszony Lietaván.

²³⁰ *Páter Péter* 15. „Még aznap küldtek választ az úrnő [Madocsány úrnője, Karponay Idália] levelére a konventből”: A jezsuita atyák Páter Pétert (igazi nevén: Csorba Tihamért) küldik nevelőnek a madocsányi kastélyba.

²³¹ Uo. 83. L. 19 : 230. j.

²³² Ismét a *Szeretve mind a vérpadig* jegyzetei következnek. 1. k. 62–63. „Erre befelé csak a kollégiumi diákok produkáltak még szindarabokat, amiket a szenior irhatott férfi szereplők és férfi nézősereg számára, vagy Sztárai ismeretlen szindarabjait, amikből csak annyit tudunk, hogy a pápista papokat csufolták bennük kegyetlenül.”

²³³ 1. k. 76. A kálvinista Tiszáné nagyasszonynak nincs inyérc, hogy Ocskay Bellarmint, a hitvitázó olasz biborost (1542–1621) fordítgatja és ismerteti nevével.

²³⁴ 1. k. 76. „... Tiszáné nagyasszony... már hallotta híret ennek a Bellarminiusnak. Ennek az olvastatásával térítették el a jó Brandenburgi Katalint is a kálvinista hitről.” L. még a 19 : 233. j.

²³⁵ 1. k. 323. „Rákóczi egy valóságos európai fogalomban értett hadsereget gyűjtte a portyázó hadakozók közepett... Ott voltak... a francia gránátosok, ... A vezérlet is oly kitűnő, amilyenel rendes hadsereg dicsekedhetik. Francia törzstisztek, hadmérnökök a tábor-kárnál.”

²³⁶ 1. k. 323. L. a 19 : 235. j.

²³⁷ 1. k. 230–231. „A háborúba belefáradtak innen is, túl is. Pénze sincs senkinek hozzá... Az öreg császár [I. Lipót] meghalt, ...” A következő noteszföljegyzés ezzel függ össze. „... az ifju [ti. császár, azaz I. József] békeszerető, s lelkében mindig hajlott a magyarokhoz. Azok között is vannak igen sokan, akik szeretnék már a békét helyreállítani. A készség megvan rá innen is, túl is.”

²³⁸ 1. k. 257. Jávorka anekdotázza Ocskaynak, hogy az urak kártya-adósságukat zsáknyi rézlibertással törlesztik (pl. Bercsényi Szirmaynak).

²³⁹ 1. k. 252–270. *Árnyék a fény között* c. fejezet tárgya.

²⁴⁰ *A lőcsei fehér asszony* 2. k. 72. „[Savoyai Jenő herceg] sajátkezűleg két levelet irt... a másikat Wratislaw osztrák kancellárhoz. Ez is a kibékülés híve volt, aki azt magával Rákóczival is megkísérté még I. József trónrajutásakor az érsekújvári találkozásnál, de sikertelenül. Julianna a titkos levelekből megértette, hogy Wratislawban is legjobb pártolójára fog találni.”

²⁴¹ *Szeretve mind a vérpadig* 1. k. 270. „Nem volt elég, hogy Bercsényit ilyen szépen eltávolították Forgách által Rákóczi közeléből, még lehozatták Bécsbe Aspremontnét is, a fejedelem testvérnéjét, akit nagyon szeretett, s igen hallgatott a szavára. Talán két asszony le tudja győzni!”

²⁴² Ez a följegyzés Jókai berlini látogatására utal. Bismarcknál is volt, s hosszan elbeszélgettek politikáról. Útirajzában erősen átdolgozta ezt a jegyzetet. L. *Úti képek* VII. Bismarck. A Hon 1874. márc. 3. 51. sz. I. *Életemből* II. 427. skk. I.

²⁴³ Folytatódnak a *Szeretve mind a vérpadig* jegyzetei. I. k. 337–338. „A danoló, hegedülő alak a hosszú terem homályából csak meg-megakadó léptekkel közeledett feléje [Ocskayhoz]... Az én nevem ‚Deliancsa‘, suttogá a cigány tündér.” A noteszben még Delinda.

²⁴⁴ I. k. 331. „Tehát én vesztettem el a turnai ütközetet, aki ott sem voltam? Engem öklelt fel a német, aki hátul álltam? Én mulasztottam el az elővigyázatot, nem azok, akiket megtéptek odaát?” Ocskay visszavágása Bercsényi igazságtalan vádaskodására.

²⁴⁵ I. k. 309–310. „A legveszedelmesebb volt a lelkére nézve egy levele Wratlslaw kancellárnak, amit az Prágából irt Pálffy János bának.” Ozmonda olvasta fel a sebesült Ocskaynak.

²⁴⁶ I. k. 308. „Ozmonda elhozta magával mindazokat a leveleket, amiket a külföldi követségek útján Pálffy bán kapott Rákócziak a porosz királlyal folytatott alkudozásairól a magyar korona iránt; s egyttal Péter orosz cár ajánlatait Rákóczihoz a lengyel korona elfogadása végett. Ez volt az igazi megmérgezett golyó,” amely sebet ütött Ocskay lelkén.

²⁴⁷ A 38. rectón és versón I–XVII. számmal jelzve a regény végső kibontakozásának cselekményeit állította össze vázlatyszerűleg az író. L. I. k. 259–263. L. még a 19 : 239. j.

²⁴⁸ I. k. 279–285. L. a 19 : 172. j.

²⁴⁹ I. k. 285–311. *Az apáca c.* fejezet eseményei. L. még a 19 : 245, 246. j.

²⁵⁰ I. k. 257. L. a 19 : 238. j.

²⁵¹ I. k. 327–328. L. a 19 : 192. j.

²⁵² I. k. 328–329. L. a 19 : 191. j.

²⁵³ 2. k. 35–36. Ocskay zálogba adja kincseit Szunyogh Gáspárnak. L. még a 19 : 193. j.

²⁵⁴ 2. k. 82–83. L. a 19 : 197. j.

²⁵⁵ 2. k. 90–121. *A feltalált régi jó barát és O du lieber Augustin!* c. fejezetek eseményei.

²⁵⁶ 2. k. 153–176. *A végzetes golyó és Az anyai ház c.* fejezetek eseménysorozata. L. még a 19 : 203. j.

²⁵⁷ 2. k. 178–181. „Ocskay Lászlónak jutott a feladat Turóc vármegyén keresztül a hátába kerülni Czelder Orbánnak, ... Ocskay László ezerrel hajtotta maga előtt a tótságot a mély hegyvágásokban havat látatolni, emberfölötti munkával vágatva utat csapatai számára ... mégis ott volt napjára a végponton, ahová a fővezér elküld-

te . . .” A katonák 2/3-a megfagyott de „a győzelem tökéletes volt.”

²⁵⁸ 2. k. 181–217. *Két kincs közül az egyiket, Életre-halálra, Elvesztve örökre* c. fejezetek eseményei. L. még a 19 : 200. j.

²⁵⁹ 2. k. 90–153. *A feltalált régi jó barát, O du lieber Augustin, A két kereszt, A Krethi és Plethi, Rákóczi villáma a császár előtt* c. egymásután következő fejezetek eseménysorozata.

²⁶⁰ 2. k. 119–126. Augustin, a híres bécsi népekes énekli a „Fehér Angyal”-ban Ocskay bosszantására az ismert bécsi dalt átköltve a célnak megfelelően 2. k. 124–125. „Az a két magas kő volt, a két veszedő testvérek emléke”. A „tilinkós” csalogatta Ocskayt az éjszakában a Währinger Spitzre, valahol Bécs sáncainál. Ott látta „a két veszedő testvérek emléké.”

²⁶¹ 2. k. 220–221.

²⁶² 2. k. 224–225. L. a 19 : 180. j.

²⁶³ 2. k. 227. L. a 19 : 222. j.

²⁶⁴ 2. k. 235. „Odakünn már verték a dobokon a gyász chamade-ot. A vérpád fel volt már állítva a piac közepén.”

²⁶⁵ 2. k. 22. „Vágbeszterce, Hricsó, Varin, Plevnik, Lucskó, Kvassó, Lietava mindmegannyi hatalmas sziklafészek, amit sas legyen, aki meg akar szállni.”

²⁶⁶ 2. k. 23. „És ennek a váralaku bércegyetemnek az egyik felmerdő csompója tetején van egy valóságos vár, Rohács vára.” L. a 2. k. 30; 19; 270. j.

²⁶⁷ *Páter Péter* 68. L. a 19 : 225. j. Thurzó Imre püspök birtoka.

²⁶⁸ Ismét a *Szeretve mind a vérpádig* jegyzetei folytatódnak. 2. k. 22. L. a 19 : 265. j.

²⁶⁹ 2. k. 66. „Mert még Rovnye is az orosz-lánkői Jakusiché volt.”

²⁷⁰ 2. k. 30. „Igaz járatban levő embernek vissza kell kerülni megint a szulyói vaskapuhoz, körüljárni a várakat, s úgy térni fel a vár mellett Zsolnáig; onnan azután dobogó hidon keresztül a tulsó partra, ott van Budetin vára.”

²⁷¹ 2. k. 24. „Odajött mint vidám cimborá, összeült a várurakkal poharazni, kártyázni . . . [aztán megüzente Bercsényinek, hogy ezt és azt is sikerült a fejedelem hűségére térítenie]. Egyszer majd rajta is veszett: amidőn Lucskó várából, a Pongráczok fészkeből is azt a tudósítást írta Bercsényinek, hogy azokat is sikerült a fejedelem iránti hűségben megtartani; szerencséjére mielőtt útnak indította volna futárját, érkezett a gyász hír Lucskóra, hogy Pongrácz Gáspárt . . . a kurucok összevagdalták.”

²⁷² 2. k. 30. L. a 19 : 270. j.

²⁷³ 2. k. 24. L. a 19 : 265. és 271. j. Ugyanide tartozik a következő 3 noteszföljegyzés is.

²⁷⁴ 2. k. 25. Ocskay a Lengyel Magdolna kezén levő Lietava várát is szeretné megerősíteni a fejedelem hűségében.

²⁷⁵ *Az életből ellesve. A miskolci szüz.* 213–214. Két cserkesz katona halálra kinezott Miskolcon egy serdülő leánykát. A leány bátyja agyonütötte az embertelen katonákat. Emiatt Paskievics, az orosz fővezér a magyar legényt halálra, Miskolc városát felégetésre ítélte. A „muzka vezető” [Zichy Ferenc] közbelépésére megkegyelmezett a cserkeszölő legénynek és nem bántotta Miskolc városát.

²⁷⁶ Uo. 215–216. Paskievics herceg egy magyar földesúr vendégszeretét pénzzel akarta megfizetni s mikor az nem akar pénzt elfogadni vendégtől, a herceg megbecsültette a földesúr kárát, és kifizettette a hadipénztárból mint kártérítést.

²⁷⁷ Uo. 215. Debrecen főutcáján a feneketlen sáron átvivő egy szál pallón szembetalálkozott Paskievics egy debreceni civissel. Ez konokul megállt az útban, nem tért ki a tábornagy elől. Paskievics a kardjára csapott. Ekkor a kíséretében levő magyar polgári biztos megszólalt; „-Ugyan édes hazámia, legyen szives helyet adni a tábornagy úrnak. – Az már más! Ha szépen kérnek! A termetes polgár erre a szép szóra belépett a sárba, helyet adott a tábornagynak, megbillentette a kalapját, s még azt is mondta, hogy ,adj Isten!’”

²⁷⁸ Folytatódnak a *Szeretve mind a vérpadig* jegyzetei. 1. k. 340. Delianca népdalokat énekel Ocskaynak.

Ki az urát nem szereti,

L. még Gulyás 142.

²⁷⁹ 1. k. 339. Delianca nótáiból: „Nem vagyok én szelidecske:”
L. még Gulyás 143.

²⁸⁰ 1. k. 340–341. „Arra aztán Delianca folytatta a nótát [Kocsmárosné, gyujts világot!]

„Söröm is van, borom is van . . .”

L. Gulyás 142. Ugyanott található a kövtek. noteszföljegyzés is. 1. k. 339. „Hát van-e már szeretőd, szép Delianca? Arra is volt megfelelő nóta:

„Kinek van, kinek van
Karikagyűrűje . . .”

L. Gulyás 142.

²⁸¹ *Színművek. Világszép leányok* 2. k. 290. „Mind. Azt! Azt! A szemes nótát! Ál-Peti Zsuzsival (ductt)

Eszemadta barna szűz,
Ég a szemed, mint a tűz,
Ha az enyim úgy égne,
Száz aranyat megérne,
Eszemadta!" L. Gulyás 140.

²⁸² *Szeretve mind a vérpadig* I. k. 341–342. „S rákezdi a nótát [Deliancsa] hegedűszó nélkül:

„Három csillag van az égen:
Három szeretőm van nekem.
Egyik szőke, másik barna:
A harmadik: héj, a harmadik
cigányfajta.”

L. Gulyás 141.

²⁸³ *Szeretve mind a vérpadig* I. k. 341. Deliancsa egyik dala. A nótában barna legény szerepel, a cigánylány szökre fordítja Ocskay kedvéért. L. Gulyás 144

²⁸⁴ Uo. I. k. 337–338. L. a 19 : 243. j.

²⁸⁵ Uo. I. k. 340. Deliancsa énekli Ocskaynak. L. Gulyás 143.

²⁸⁶ *Még egy csokrot. Száz leány egy rakáson* 148. L. a 6 : 31. j. és 19 : 148. j.

²⁸⁷ *Az életből elvesve. A miskolci szűz* 213–214. L. a 19 : 275. j. Ugyanott található a következő noteszföljegyzés feldolgozása is. L. a 19 : 276,277. j.

²⁸⁸ Feldolgozta *A legvitézebb huszár* c. elbeszélésében. L. *Novellák* 310.

²⁸⁹ *Jocus és Momus. Adomák az öreg gróf Károlyi Istvánról.* Bp. 1888. Révai. 104. A szegény főtí parasztasszonyt falópással vádolja Károlyi gróf erdésze. „És csakugyan olyan nagy fatolvaj ez az asszony? . . . No ezen gyökeresen kell segíteni. Azonnal küldjön neki, erdész úr, egy öl felvágott cserfát a házához. Tudom, hogy nem jár többet az erdőre fát lopni.”

²⁹⁰ *A férj kabátja* Jókai utolsó novellája. 1904-ben írta Nizzában. Megj. a VU Regénytárban, 1904. 21–22. sz. L. a 22 : 3. j.

²⁹¹ *Szeretve mind a vépadig* I. k. 224. „Ni, hogy tőri magát a sokaság, mikor az Ocskay előtt lovagló herold iszákjába markolva szórja közé a pénzt. Pedig a pénzre ez van írva: „pro libertate”, s ez igazi ezüstből van.” Ocskay Rákóczi fejedelem felcsége elé megy Pozsonyba.

²⁹² L. a 18 : 1. j.

²⁹³ Jókai 1880. évi északmagyarországi kirándulása alkalmával ismeretséget kötött egy angol szerzetessel, aki a nevét és címét bejegyezte

Jókai noteszébe. Később a Csorba-tónál a vendégeknyvbén 1880. máj. 30. dátummal ugyanolyan írással más, de szintén angol névaláfírást talált. A kettő ugyanazon személy lehetett, annál inkább, mert ugyanazon testület tagjának jelölte magát, s írásuk teljesen azonos volt. Ezt az esetet Jókai *A pánszlávok földjén* c. cikkében írta meg A Hon 1882. jan. 1. sz.

²⁹⁴ Rövid úti számadás, mely valószínűleg az 1879. évi pozsonyi útra vonatkozik.

²⁹⁵ Munkái jegyzékében itt főleg a regények szerepelnek. Közülük is kimarad *Az elátkozott család* és a *Szegény gazdagok*. Itt csak 1882-vel bezárólag megjelent művek címét találjuk. A művek bibliográfiai adatai megtalálhatók a Magyar Irodalmi Lexikon 1. k.-ben Jókai címszó alatt Nagy Miklós összeállításában.

²⁹⁶ Költségvetési tervezet-féle. Az első 6 sorban mintha sommásan a szükségleti tételek volnának összeírva, utána a várható bevételek. Utóbbiak között a 3. tétel N. V. talán a *Névtelen vár* utáni frói tiszteltédfj egy részletét jelenti, Heck. nyilván Heckenast rövidítése. Hasonlóan a H. is. A Népv. = Népvilág újabb kiadására utal. Három regénye is szerepel a tervezetben, ilyen termékeny évek voltak az 1879. és 1882. A notesz végéről lévén szó, talán az 1882. évre szóló tervezetre kell gondolnunk.

²⁹⁷ Az irodalmi jegyzetek és a költségvetési terv után néhány magán természetű följegyzés következik, de itt is egyelőre közéleti tevékenységével összefüggő adatok. Felvidéki útja alkalmával fordulhattak hozzá támogatásért több helyen, ekkor hallhatott a Popper-féle esetről, melyre a 46. versón rövid bejegyzés utal, de a 47. versón részletesebben is tárgyalja. L. 19 : 299. j.

²⁹⁸ Napi teendők jegyzéke, részben időbeosztással.

²⁹⁹ A vágvölgyi úton hallott események egyes részleteit felhasználta az író *Akik kétszer halnak meg* c. regényében, így az árverési jelenetet és a zivatart a mű végén.

³⁰⁰ Előfizetők címei.

³⁰¹ Jókai képviselőtársa, Várady Gábor részére váltókat írt alá, s így jutott abba a helyzetbe, hogy kezesként neki kellett fizetnie barátja helyett, hovatovább egész lejárati naplót kellett összeállítani, nehogy megóvatolják az idejében nem rendezett váltókat.

³⁰² *A löcsei fehér asszony* 1. k. 89. „Hát biz az az ő nótája volt: az Andrásy tábornoké. Ott termett az a Dunántúl, a Bakonyban szereztek; az volt a nótának a címe, hogy 'a kocsmagenerális' . . . Andrásy tudta jól, hogy Bercsényi készítette róla a verset is, a nótát is; sokszor eldalolták azt úgy, hogy ő is hallotta.”

³⁰³ Uo. 1. k. 54 – 55. „Azt a híres szvihrovai nótát éneкли, amit májđ

az utókor Rákóczi-nótának fog nevezni. Ismerik is egynéhány versét a kurucok, még a tótok és a németek is.”

³⁰⁴ Ezt az anekdotát feldolgozta Jókai az *Eppur si muove*-ban.

³⁰⁵ Előbb szolgabíró, majd 1881-ben Alsókubinban országgyűlési képviselő. Turdosin Árva megyében volt.

³⁰⁶ Szüreti följegyzés a termésről.

³⁰⁷ Itt kezdődik ama díszalbumok és más értékes ajándékok részletes felsorolása, amelyekkel az uralkodópár ezüstmenyegzője alkalmával rendezett ünnepélyen a monarchia tartományai, országai, testületei hódoltak a királyi párnak. (1879. ápr. 24.). Jókai ezt később belefoglalta az estély leírásába: *Életemből. A királyi estélyen. II. Bécsben. 128 – 134.* A feldolgozásban híven követi a jegyzet sorrendjét, úgy, ahogy az egyes bejegyzések előtt olvasható számok sora mutatja, ami nem egyezik a lapok sorrendjével. Sajátságosan az 50. v-n és 51. r-n már vége van a jegyzéknek, 80–86. számokkal. Az 51. v. – 52. r. műveinek jegyzéke következik. Itt az 52. v. – 53. r-n az albumok első csoportját megelőző 69–79. számok következnek, végre az 53. versón kezdődik az 1. sorszámmal és folytatódik az 56. rectóig az 59. számú ajándékig. Itt ismét 2 oldal idegen anyag után folytatódik az 57. versón, az 59. számmal (egy kis zavarral, mert már ez a szám előbb is szerepelt) s befejeződik az 58. rectón a 68. számjeggyel. A 80. jegyzet (50. v.) a leírás végére esik (l. i. m. 131. lapján). „Egy terem közepén pedig áll az Alpes-cgylet virágasztala, virító havasi virágokkal elmésen földiszítve.”

³⁰⁸ *Életemből. A királyi estélyen. II. Bécsben 131.* „a tornaegyesületé korállékítéssel, Ischlé fafaragványokkal, Triesté aransarkakkal, s Dél-Tyrolé rámában s a sorrendbe elhelyezve Ebensee és még egy csoport minden tok és album nélkül.” Az 51. rectó 81 – 86. följegyzése szerint.

³⁰⁹ Ismét művek felsorolása. Mégpedig 68-as számmal kezdve, holott az előző jegyzék 44-ig haladt (45. rectón). A számozás nem tart a jegyzék végéig, ezért külön kell a továbbiakban az egyes regények, novelláskötetek címét, megjelenési évét és NK-beli kötetszámát megadni. *Szerelem bolondjai 1868 – 1869. NK 41. k.*

³¹⁰ *A kőszívű ember fiai 1869 NK 29–30. k.* ³¹¹ *Eppur si muove 1872 NK 43–44. k.* ³¹² *A jövő század regénye 1872–74 NK 52–53. k.*

³¹³ *Fekete gyémántok 1870 NK 42. k.* ³¹⁴ *Az arany ember 1872 NK 45–46. k.* ³¹⁵ *Enyim, tied, övé 1875 NK 47–48. k.* ³¹⁶ *Egy az Isten 1877 NK 26–27. k.* ³¹⁷ *Névtelen vár 1877 NK 32–33. k.* ³¹⁸ *Szabadság a hó alatt 1879 NK 66. k.* ³¹⁹ *Rab Ráby 1879 NK 51. k.* ³²⁰ *Egy hirhedett kalandor a tizenhetedik századból 1879 NK 65. k.* ³²¹ *Görögtűz 1878 NK 64. k.* ³²² *Virradóra 1868 NK 49. k.* ³²³ *Emlékeim. 1875*

NK-ban Életemből 96–97. k. ³²⁴ *Az életből ellesve* 1878 NK 35. k. ³²⁵ *Szép Mihál* 1877 NK 57. k. ³²⁶ *Novellák. Egy ember, aki mindent tud* 1874 NK 37. k. ³²⁷ *A szegénység útja* 1874 NK 50. k. ³²⁸ *A debreceni lunátikus* 1876 NK 34. k. ³²⁹ *A csigák regénye* 1871 NK 50. k. ³³⁰ *Egész az északi pólusig.* 1876 NK 59. k. ³³¹ *A véres kenyér* 1872. NK 50. k. ³³² *Észak honából* 1878 NK 34. k. ³³³ *Akik kétszerhalnak meg* 1881–1882, NK 62–63. k. ³³⁴ *Páter Péter* 1881 NK 83. k. ³³⁵ *Asszonyt kísér, Istenet kísért* 1882 NK 83. k. ³³⁶ *Targallyak* 1882. NK 58. k. ³³⁷ *Szeretve mind a vérpadig* 1882 NK 67–68.

³³⁸ *Életemből. A királyi estélyen. II. Bécsben* 131. Folytatódik a királyi pár ezüstlakodalmára rendezett ünnepély üdvözleteinek és dísz tárgyainak felsorolása. „...a berlini magyar-egylet igen izléses albuma, közepén ezüst paizsra írva a magyar hódolat [ebben a pontos dátum adva: 1879. ápr. 24.] Az Enns alatti hódoló felirat szekrénye fehér elefántcsontból. Azután Tyrolé ébenfából és puszpángból, csupa faragvány, minden érc nélkül. Ezzel ellentétben Bécs városáé tiszta ezüsből áttört mű, miniatúr zománctestményekkel.”

³³⁹ Uo. „A Währingi album ezüstangyalok domborműveivel, s ismét egy bécsi album elefántcsontból, miniatúr-festményekkel, az osztrák Lloyd-társulaté miniatüreökkel porcelánon, s a leggyyszerűbb: a hadastyánoké;”

³⁴⁰ Uo. 129. „A legelső helyen állanak a mieink: a magyar országgyűlés képviselőházáé, azután jön a püspöki karé, s azután a főrendeké. Valljuk meg az igazat, hogy ezek a legszerényebb külsejűek. Pótolja a jó szív, ami adta.” Sorban következnek a szövetségben a notesz jegyzetei kissé átfoglalozva.

³⁴¹ Uo. 130–131. Kiemelkedik a szövegből a pápa ajándékának leírása. „Itt megragadja a figyelmet a pápa két ajándéka. Az egyik saját arcképe, Szoldatics hazánkfíatól festve, a másik pedig egy régi remekmű: mozaik kép, a ‚Madonna del grand duca e del viaggio‘, a hajdani toscanai nagyherceg tulajdona, ki azt minden útján magával hordta s mindig szobájában tartá, az eredetije Rafael műve a palazzo Pittiben.”

³⁴² Az ország néhány kiemelkedő szép vagy nevezetes helyét állítja össze az író, valószínűleg az OMM előkészítéséhez.

³⁴³ A királyi családnak küldött díszabumok és tárgyak leírásának folytatása. Kiemelkedik a lemergi album, „melynek lapján művészi festményben van föltüntetve Galicia egész néptypusa: elől három szép parasztleány, oldalt parasztok, egy nemes úr s (fatális véletlen) a nemes úr háta mögött a zsidó, a háttérben várak, lengyel és ruthén templomok, Koszka Gyula festménye. A szekrénytök ébenfa.” *Életemből. A királyi estélyen II. Bécsben* 131.

³⁴⁴ Említi az *Akik kétszer hálnak meg* bevezetésében.

³⁴⁵ Támogatást kértek Jókaitól tanári kinevezéshez vagy áthelyezéshez.

³⁴⁶ Remélt vagy tényleges bevételek rövid jegyzéke főleg írói tisztelteldjából. A *Rab Ráby*, melyért 700 ft-ot kapott), a pozsonyi Stampfelnál 1879-ben jelent meg, német fordítása a Pester Lloydban szintén 1879-ben, külön könyvalakban 1880-ban. Az *Egy kalandor*, helyesen: *Egy hírhedett kalandor* . . . 1879-ben, a *Téli zöld* ifjúsági munka 1862-ben, itt bizonyára egy későbbi kiadásról van szó. Szinnyei szerint 1880-ból való az újabb kiadás. A Lloyd a német nyelvű *Rab Ráby*ért fizet közlési díjat. A képviselői díj (utolsó tétel) csekélyége arra mutat, hogy rövid időre szóló áttekintésről van szó mint bevételekről. Az 59. versón található kiadási jegyzék valószínűleg ugyanerre az időszakra vonatkozik.

³⁴⁷ Négy előfizető neve és címe, valószínűleg A Hon c. napilapra, vagy a Vasárnap-ra.

³⁴⁸ Különös számozott névsor, melybe határozottan emlékeztető szavak is keverednek soronlevő feladatokról (kesztyűs, ernyős stb.)

³⁴⁹ Kiadási jegyzék az év egy szakára. Összefügghet az 58. versón látható bevételi jegyzékkel.

20.

(XXVI.)

A kisebb terjedelmű noteszek egyike. Fekete színű finom bőr fedélben, mely el van látva fedélzsebbel, 106 utólagos számozással megjelölt levélből áll, a lapok tiszta felherek, vonalozás nélkül. Mérete 6.5 × 10.5 cm. Sok benne az üresen hagyott lap, összesen 106 lap, vagyis pontosan a fele. Szokatlanul nagybetűs írása miatt a szöveg jóval kevesebb, mint általában egy-egy noteszben.

Kevés benne a közvetlenül irodalmi vonatkozású bejegyzés. Ezek a következő regények egyes részleteiben vannak feldolgozva: *Egy játékos, aki nyer* (26. v., 27. v., 71. v. – 72. v., 82. r. és v.), *Szeretve mind a vérpadig* (1. r.), *Páter Péter* (7. r.), *A három márványfej* (83. r.). Ezek is szórványos adalékok, csak az első regényhez találunk nagyobb terjedelmű anyaggyűjtést. Ez kiterjed a regény cselekményére és a színhely leírására, utóbbi olyan eleven, mintha közvetlen élmény hatása volna. De valószínűbb, hogy olvasmányhatás. E nagyobb művek néhány mozzanatán kívül néhány anekdóta váza is felfedezhető (5. r., 7. r., 8. r.).

Nagy részben életrajzi jegyzetek foglalják el a notesz lapjait. Van közöttük a szokásos emlékeztetőkből (4. r., 25. r.), néhány név-

jegyzék (1. v. — 3. v. akadémikusok névsora, 9. r. írók nevei valamilyen tiszteletdíjakkal kapcsolatban), egy rövid út számadása (4. v.), honvédségi alakulatok jelszava, elnevezése (11. r. és v.), némi külpolitikai fejtegetés az albán–montenegrói kérdésekről (5. v. — 6. v., 12. r.), de főként az 1881. évi képviselőválasztási hadjárat bőséges adalékai. (9. v., 13. r.– végig csekély megszakításokkal). Az ország minden részéből való választási tervek részletei, jelöltek, kortesek neve és felkutatása, jelöltséget vállalni nem akaró politikusok rábeszélése, nők sorompóba állítása a választás sikere érdekében (106. r. — 105. v.), választási beszédek részletes gondolatmenete (22. r. — 23. v., 86. v. — 84. v.), s mindezek mellett mint a választás természetes velejárói: a sok pártfogáskérés egycsek és közületek, községek, hivatalok stb. részéről: egyaránt jellemzően mutatják meg a századvégi belpolitikai élet e három évenként megújuló cseményének sokféle megnyilvánulását. Mutatják az író nagy érdekltségét is a választási küzdelemben. Nemcsak saját megválasztása érdekében tevékenykedik a számára kijelölt új választókerületben, hanem a párt gondját is egy részben magára veszi. A sok följegyzés között nem egy közelebbi kapcsolatot sejtet az író és a szereplő személyek és helységek között. Mindennél jobban elárulja az író érdekltségét a választókampányban, hogy kétszer is felméri jó néhány választókerület kilátásait saját pártja szempontjából (100. r. — 99. r. és 89. r. — 88. r.). Ez az előzetes számbavétel nem terjed ki az összes választókerületekre, csak azoknak mintegy 1/8 részét mérlegeli, mégpedig a választás közeledése felé növekvő izgalommal, amit a jóslás fokozott óvatossága is elárul. Első ízben még az egyik csoportnál „biztosra vehető” kerületekről beszél, a második összeállításakor már megelégszik ezeknél a „valószínű” kifejezéssel. Mindkét felmérés optimistának mutatja a szerzőt — nem tudni, Jókai saját elgondolása, vagy a párt irányítóinak véleménye nyilatkozik-e meg benne, — mert a valóságos eredmény alig 50%-s a tervezethez képest. Ez a körülmény a választási harc nagy kockázatosságát, a szembenálló kormány és ellenzék erejének kiegyensúlyozottságát mutatja. Igaz, a kormánypárt növelte mandátumainak számát, de a 10%-ot el nem érő csekély abszolút többség mégsem bizonyult Tisza Kálmán számára elég szilárd alapnak. Kormányzásának végéhez közeledett.

Ekkor még Jókai a neki kiosztott Illyefalvát a nyertes kerületek közé számíthatta. Ez a két eredménylatolgatás a választások előtt azt mutatja, hogy a regényíró mily igyekezetet fejt ki a politikai viszonyok helyes látására, legalábbis a hazai erőviszonyok reális megítélésére.

Az viszont az írói és szerkesztői céltudatosság megnyilatkozása, hogy a választási hadjáratot is felhasználja a Magyar Népvilág (5. r.,

10. r., 14. v) és A Hon (94 .v.) terjesztésére is mint ahogy a politikai életben való részvétel, a képviselőház folyosóján folytatott beszélgetések, a pártklub társadalmában való élénk forgolódás igen sok irodalmi nyereséggel járt Jókaira nézve, amint azt Mikszáth megírta.

A főljegyzések forrásai között az irodalmiakra nézve fölemlítendő Ludwig Salvator Erzherzog: Der Golf von Buccari — Porto-Ré. Praga, 1871. c. díszműve, amelyet Littrov kapitány dedikálva ajánlódékozott Jókainak. Egy 1870-ben tett adriai kirándulás útirajza a könyv, a szerző Scoglio San Marcora hajózik, aztán Buccariba megy, ahol a Frangepáni várat és a mellette levő kolostort látogatja meg. Sok szép kép díszíti a könyvet, többek között a Porto Ré félsziget ábrái. Szinte készen van az *Egy játékos, aki nyer* cselekményének legfőbb színtere (a másik: Párizs).

A notesz korának meghatározását illetőleg abban a ritka helyzetben vagyunk, hogy maga az író adja kezünkbe a kulcsot.

A 18. rectón Jókai hivatkozik a Századok c. folyóirat 1881. évi jan.-febr. számára. Viszont a választási hadjárat — a notesz legfőbb mondanivalója — 1881 tavaszi hónapjaiban zajlott le, a szavazás kerületenként különböző időben, de mindenesetre jún. 26. és jul. 13. között történt. A választások eredményéről már a könyvecske nem tesz említést, végig kitart az előkészületi állapot mellett. Úgyhogy ezek alapján a bejegyzéseknek 1881 első feléből kell származniuk. Az első lapokat már az év elején, esetleg a megelőző év végén beírhatta, erre mutat az előzéklap két dátuma nyilván az előző év novemberéből és decemberéből, de a könyvecske nagyobbik része csak a Századok említett számának olvasása után volt használatban.

★

¹ *Szertve mind a vérpadig* I. k. 141. „A magyar most karddal harcolt. Kiment a használatból az a híres jelszó, amivel Kinizsi buzdította a kenyérmezei ütközetben a maga seregét: „Előre dárdások! Utána kopjások! Ne féljetek szászok! Ahol fáj, szúrjátok!” Az író a régi magyar harcmodort idézi, a régi fegyverekhez szabott hadi jelszót, összevetve a regény cselekményének korában divatos harcmodorral. Ugyanezt megtaláljuk, a *Minden poklokon keresztül* c. regény 165. l. is. Itt „Lebée László ordítva hívta vitézeit: — Előre dárdások! Utánam kopjások! Ne féljetek szászok! Nem sirat anyátok!” A Tháborhegy kudarccal végződött megostromlásakor.

² A sajátos csoportosításokat tartalmazó névsor szemlátomást akadémikusokat, tudósokat nevez meg. A nevek előtti sorszámok már két nagy osztályt teremtenek, egyesek előtt római számok állanak I—XII, a többség neve előtt arab számjegyek 1—47-ig. A nevek után

kitett „m” vagy „o” betű egy másik csoportosítást eredményez, mely az elsőt keresztezi, itt egyes nevek után kérdőjelet is találunk. A szereplő személyek kilétére nézve ld. a jelen kiadás végén levő névtárt.

³ A 4. r. emlékeztető följegyzéseket tartalmaz a pincekulctól a takarékpénztárig. Lévy nyilván a költőre utal, a takarékpénztárból pénzt kell kivernie a szerkesztők fizetésére. Jankó az Ű karikatúristája.

⁴ Kisebb utazás költségeinek számadása, 1881. febr. 9-éről.

⁵ A szokásos pártfogáskérés egyik esete.

⁶ Döbrenteiről szóló anekdota vázlata.

⁷ Előfizetések a Magyar Népvilágra.

⁸ A már elerőtlenedett török uralom Balkánról való fokozatos visszaszorításába a cári Oroszország is beleszól.

⁹ *Páter Péter* 29. A madocsányi várban Péter Péter, az úrfi nevelője esténként egy arab könyv megfejtésével foglalkozik kis tanítványa elalvása után késő éjjelekig. Mellette iddoggál magában az udvari bolond. Majd egyszer megszólal: „Ugyan te barát . . . ha így látna bennünket valaki, minden éjjel, mit mondana, melyikünk a bolond, melyikünk a bölcs?” E regényre utal a következő 2 noteszföljegyzés is. 107 – 109. A mitosini vár kriptájában beszélget Péter Péter Magdolnával, a várkisasszonnyal. Menekülésiükre akarja előkészíteni. Beszélgetésüket kihallgatja a madocsányi vár urasszonya, Idália, aki reménytelenül szerelmes a páterbe. Így jön rá, hogy amiket ő a páternek mondott, azt ez Magdolnának mondja tovább. Az egész szökési terv minden részletében ráismer Idália saját tervezgetésére. Ezen oly dühbe jön, hogy alig tud magán uralkodni, s majdnem elárulja magát a szerelmesek előtt.

31. Az udvari bolond felfedezi Péter Péter előtt az Aktit Tuketjer c. arab betűkkel írt rejtélyes könyv titkát: visszafelé kell olvasni a szavakat benne. A cím is visszafelé olvasandó: Rejtékút titka. A könyv a két szomszédvár, Madocsány és Mitosin közötti alagút pontos leírását tartalmazza, aminek Péter Péter hamarosan hasznát is veszi. Amit a tudósok évek hosszú során nem tudtak megfejteni, a bolond egyszerre kitalálta.

¹⁰ A debreceni kisdíák adomája azzal a változtatással, hogy abban méz szerepel tej helyett. L. A magyar nép élce. 146 – 147. *Diák-csiny*.

¹¹ Írók, tudósok névsora, mindegyik mellett bizonyos összeg megjelölése. Talán írói tiszteletdíjak, de egyik-másik igen nagy összegű. A szereplők nagyrészt A Hon munkatársai, de nem kivétel nélkül.

¹² Itt kezdődnek az 1881. évi képviselőválasztásokra vonatkozó följegyzések, melyek a notesz nagy részét elfoglalják. Az itt említett Doda Traján nemzetiségi jelöltet Karánsebesen választották meg. A

következő bejegyzés is a választási kampánnyal függ össze. Ez a jegyzet a Balaton-környéki választási harc egyik főszereplőjét nevezi meg, akinek a korteskedésére e szerint Akaliban, Aszófőn, Örvényesen stb. lehetett számítani.

¹³ Valószínűleg ez a bejegyzés is a Magyar Népvilágra vonatkozó előfizetést jelent.

¹⁴ Cofalva (Háromszék m.) határában 1840 őszén útjavítási munkálatok alkalmával talált nagy mennyiségű aranyletről van szó, közte négy arany csákányról. A lelet kis része került a Nemzeti Múzeumba. Többen ismertették, így Orbán Balázs is i. m. 2. k. 156. L. *Bálványosvár* 28.

¹⁵ A II. r. — II. v. ezred-, ill. zászlóalj-jelszavakat tartalmaz, valószínűleg az újonnan szervezett honvédség alakulatai számára.

¹⁶ Ismét az albán ügy hullámverései foglalkoztatják az író-t. 1879-ben Montenegro megszállta Dulcignot és Antivarit a berlini kongresszus határozatai alapján. Ez kiváltotta az albánok fegyveres fölkelését, melyet Dervis pasa három évi kemény harc árán tudott leverni. A notesz följegyzése (1881!) erre vonatkozik.

¹⁷ Tekintettel a soron levő képviselőválasztásokra, megszorodik Jókai noteszében is a különféle pártfogást, kijárást, előmozdítást kérők száma.

¹⁸ Nadányi Miklós valóban a bárándi (Bihar m.) választókerületben jutott képviselői mandátumhoz, ez alkalommal mint a liberális kormánypárt jelöltje.

¹⁹ Szunyogh Bertalan kormánypárti képviselőjelöltet viszont nem választotta meg a hosszupályi kerület, ahol a függetlenségi párt jelöltje, Vidovich György lett a képviselő.

²⁰ Nagymihályiban (Zemplén m.) Lónyay Gábor liberális jelölttel szemben Balogh Géza került be a parlamentbe mérsékelt ellenzéki programmal.

²¹ Szirmay Ödön a homonnai kerület képviselője lett liberális párti programmal.

²² Sem Szentgrótra, sem Körmendre nem jutott be Batthyány, mert az előző kerületben Bessenyei Ernő, a mérsékelt ellenzék tagja, utóbbiban pedig Pázmándy Dénes függetlenségi párti lett képviselő. Utóbbi ellenjelöltje a kormány részéről Varasdy Károly volt.

²³ Szombathelyen sem a kormány jelöltje győzött, hanem a pártönkívüli Horváth Boldizsárt választották meg a függetlenségi párti Schwarcz Gyula ellenében.

²⁴ A házassági perek kapcsán előforduló jogi kifejezés, szó szerint „ágytól, de asztaltól nem” t. i. mondják ki a házasság elválasztását.

²⁵ Nagykárolyban Suszterics Ignác függetlenségi párti jelölt került be a parlamentbe a jegyzetben említett kormánypártival szemben.

²⁶ Kőrösy Sándor Debrecen I. kerületében volt a kormánypárt jelöltje, de nem őt választották meg, hanem Simonyi Ernő függetlenségit. 77 szótöbbséggel.

²⁷ Esztergom képviselője ez alkalommal Horánszky Gábor lett, a mérsékelt ellenzék programjával.

²⁸ Folytatódik a pártfogáskérések sorozata.

²⁹ Csongrádon az itt terbevelt Éder István helyett Ordódy Pál lett kormánypárti képviselő Csatér Zsigmond függetlenségi jelölttel szemben.

³⁰ Szathmáry Miklós kormánypárti jelölt valóban a gönci kerület képviselője lett.

³¹ Popovics Vazul kormánypárti programmal lett az óbecszi kerület képviselője Dungserszky Lázár nemzetiségi ellenében, Rohonczy Gedeont pedig szintén kormányprogrammal Törökbecsén választották meg (Torontál m.), míg Moraveca képviselője Ónossy Mátyás lett, ő is liberális.

³² A notesz korára nézve fontos bejegyzés, mert csak az itt jelzett folyóiratfüzetek megjelenése után keletkezhetett. A választási küzdelem valóban 1881 későtavaszi hónapjaiban folyt teljes erővel, s ennek mozzanataival van tele a könyvecske.

³³ A nagymihályi kerületben (Zemplén m.) Balogh Gézát mérsékelt ellenzéki programmal választották meg.

³⁴ Potoczky Dezső mérsékelt ellenzéki párti politikust Megyaszón választották meg.

³⁵ A 19. r. — 20. v.-n. a váci választás körülményeivel foglalkozik Jókai. Igen sok befolyásos ember nevét jegyezte fel, közöttük a váci püspökség kanonokaiét. Egyik név mellett zárójelben megjegyzi: „Pronay fitikár”. Ez utal a választási harc győztesére: Pronay Gábor függetlenségi párti jelöltre. (Dr. Kis J. nevénel).

³⁶ Pauler Tivadar igazságügyminisztert Budapest I. kerülete választotta meg.

³⁷ Beöthy- de nem Ákos, hanem Andor- Ujfaluban (Bihar m.) lett képviselő kormánypárti programmal.

³⁸ Kovászna képviselőjévé Tury Gergelyt választották meg kormánypárti programmal.

³⁹ A programon szereplő nagyváradi kortesbeszédet valószínűleg Jókainak kellett tartania. A beszéd vázlata kissé alább, a 22. rectón kezdődik.

⁴⁰ A korteshadjárat tipikus jelensége a támogatáskérés. Ennek egyik esete lehet ez a bejegyzés.

⁴¹ Választási kortesbeszéd vázlat. (22 r. — 23. r.). Főleg a habarék-pártnak csúfolt mérsékelt ellenzék ellen irányul az éle, de sorra veszi a függetlenségi pártot is. Kormányigéreteken elég tartózkodó. A beszédet Jókai valószínűleg a nagyváradi választói gyűlésen mondta el. L. a 20 : 39. j.

⁴² Tisza Kálmán miniszterelnököt több helyen is megválasztották, éspedig Debrecen III. kerületében Mudrony Soma függetlenségivel szemben, Sepsiszentgyörgyön és Nagyváradon, utóbbi helyen Bölönyi József függetlenségivel szemben.

⁴³ Pulay Kornél kormánypártit Komáromban választották meg. Nőágon rokonságban volt Jókaival.

⁴⁴ Pauler Tivadar Budapest I. kerületének volt a képviselője.

⁴⁵ Kármán Lajost Ujverbáson választották meg kormánypárti programmal.

⁴⁶ Beniczky Gyula Fülek képviselője lett liberális programmal.

⁴⁷ Szontagh Pált Balassagyarmat küldötte be a parlamentbe kormánypárti képviselőként.

⁴⁸ Matlekovics Sándort kormánypárti programmal Apatin választotta meg Steinacker Ödön nemzetiségi ellenében.

⁴⁹ Teleki Domonkos Désen lépett fel mint kormánypárti jelölt, s meg is választották.

⁵⁰ Engelmayer József kormánypárti programmal Lőcse város képviselője lett, újonnan megválasztva.

⁵¹ Andrásy Tivadar Töketerében kapott mandátumot mint kormánypárti.

⁵² Probstner Artur Gölnicbánya képviselője lett nemzetiségi mandátummal.

⁵³ Magánjellegű emlékeztető följegyzések, vegyítve a választási előkészületek tervezetéseivel, híreivel. Révay helyesebben: Révai Mór a könyvkiadó vállalkozó, akivel egyre szívélyesebb viszonyba kerül az író.

⁵⁴ Matuska Pétert Liptószentmiklóson választják meg kormánypárti programmal a függetlenségi Thuránszky ellen.

⁵⁵ Ismét egy-két házi megbízatás; a Svábhegy említése arra mutat, hogy a nyári szezon megkezdődött, Jókaiék kiköltöztek svábhegyi nyaralójukba.

⁵⁶ A dátum az utána pár sorral következő két másikkal együtt nem annyira a bejegyzés időpontját rögzíti, mint inkább váltólejárati terminusokat sejtet.

⁵⁷ Az olasz szöveg értelme: A hercegek elutaztak, itt maradtak a grófok (vagy: a számlák??).

⁵⁸ Meghalt a király, az alkirály, megmaradt a köztársaság.

⁵⁹ Medici Venus, a Mediciek birtokában volt híres Venus-szobor mely Firenzében az Uffizi palotában ma is látható.

⁶⁰ Karl von Holtei német költő, színész, színingazgató (1798–1880), írt lírai költeményeket, regényeket, daltjátékokat, bohózatokat is.

⁶¹ Innen kezdve a 72. v. végéig néhány adalék az *Egy játékos, aki nyer* c. regény tárgyához tartozik. Utalásnál a cím mellőzésével a lapszámot közöljük.

A Buccari táján levő karsztos vidéket a regény elején leírja: „A buccari öböl felé fordult torony ablakából [ti. a Frangepáni várból] végiglátni az egész kikötőn. . . az északi torony a kietlen Karszt fehér sziklaoldalára bámul, amin egyedüli épület a Calvaria.” 18.

⁶² 37. „Alant világított a tenger. . . S a tündéri üvegtengerben ott alant a vizek birodalmának népei játszák a maguk világtörténetét, egy éjszakára láthatóvá téve emberi szemeknek. A tengerfenék virágokertje pompázik, tavasz van talán oda alant!”

⁶³ Napóleon marengói diadalát megörökítő felirat latinul, jelentéscsb.: Itt, Marengo közelében nyert győzelmet 1800. jún. 12-én Bonaparte, a gall köztársaság (Franciaország) első consula.

⁶⁴ *Egy játékos, aki nyer* jegyzetei következnek 124. „Oh boldogságos Miasszonyunk Loretóban! Csak az uskokóktól szabadíts meg! Huszonnégy fontos gyertyát adok; csupa viaszkból. Becsületemre mondom. Semmi homok nem lesz benne. [Sóhajt fel Axamita leányasszony a Frangepáni várban, mikor a környéket megrohanták és feldúlták az uskokó rablóhadak.] Ti. a lorettói kápolnába tett 25 fontos gyertyáknak csak a felső része viasz, 4/5-e homokkal töltött bádog, viasszal borítva. Megcsalják ezek még a mennybéli szenteket is!”

⁶⁵ 7. „A morlák parasztnak a lova a számár, a szamara meg az asszony. Akinek szamara van, az már nagy úr, akinek asszonya van, az is úr. . . Ez a jármű. Vásár után ugyanez a jármű viszi haza a vásárfiát: nyoszolya, láda, hordó, taposókád a menyasszony hátára felkötve; mellette ballag a vőlegénye, s a hosszúsárúból pipázik. . .” A Fiume környéki lakosság népszokásait ismerteti az író, minthogy a regény cselekménye nagyrészt itt játszódik.

⁶⁶ 13. „Az út rozmarinnal van szegélyezve. [Ti. a Frangepáni várban.]” L. még a 20. l.

⁶⁷ 8. „A szekeres leráncolta a tüskeborostás szemöldéit s azt kérdezte: — Hol van az a Fiume? — Bomolj meg. Itt vagyunk benne a piac közepén. — Ez itt Riéka.” Vagyis: horvát Fiume. A bennszülött tudni sem akar az idegen Fiume szóról, neki ez a város Riéka.

⁶⁸ 124. „. . . a tersatói vár alatt a nagyhírű lorettói kápolna. . .”

⁶⁹ 179. „. . . az arcképet megmutathatom. . . Azt velem hordom

mindig, mint egy csodatevő ereklyét.” Deli Markó megmutatja Miliórának testvére, Metell fényképét.

⁷⁰ Ha nem is az egész fordulatot, de Cherso nevét megtaláljuk a regényben: 18–19. „Legelragadóbb a kilátás a déli toronyból, innen egész a fiumei öbölbe belátni, háttérben a Monte Maggioreval, Cherso és Veglia szigeteivel. . .”

⁷¹ L. 20 : 69. j.

⁷² 28. „Nagy néha fölreppen egy repülő hal. . .”

⁷³ 28. „A tengeri fecskék is kéjcsónakázást tartanak. . .”

⁷⁴ 28. „. . . [a tenger] sötét buzavirágszínű sávval válik el élesen a szárazföldtől.”

⁷⁵ 53–56.l.-on írja le Jókai az, orr nélküli falu’ embereit. „. . . arcaikról le van törülve az Isten teremő kezeinek minden munkája.” „Aztán feldagadt az arcuk s utoljára olyan gömbölyű lett, hogy minden arcvonás eltűnt róla.”

⁷⁶ 14–15, 25. és 50. Axamita leányasszony és a környék lakossága franciák emlékeit őrzi a napóleoni háborúból, maga Axamita a Frangepáni vár egységű lakója, gondozója. Olyan sivár ez a hely, mint egy kolostor.

⁷⁷ A följegyzés egy fejezet címe a regényben „Frangepáni vára” formában. 17–23.

⁷⁸ 39. „Ide tartoznak [ti. a tehének] abba a kis parti helységbe, ahol az olajfa erdőcskét látod.” Axamita magyarázza, mutogatja a tájat Miliórának.

⁷⁹ 3. „A velenceiek kivágták az erdőt [a dalmát tengerparton], azután jöttek a morlások, ráeresztették a kecskéiket, azok lerágták a bokroknak még a gyökerét is, akkor aztán jött a bőra, s elhordta magát a földet. Ott most csak egy sziklasivatag van.” A Frangepáni vár regényes, de másrészt sivár könyékének rajza. L. még 164–165.

⁸⁰ 139. „Kronikák fája” néven szerepel.

⁸¹ 30. „Az átlátszó kék vízben, mely olyan, mintha a megfordított ég volna, egy delfin vickádozza körül a csónakot. Ez a tengerek bajazzója, aki ősidőktől fogva arról ismeretes, hogy az emberek jóbarátja, aki odamegy a fürdő gyermekek közé játszani, felveszi a kedvencét a hátára, s elviszi, megint visszahozza.”

⁸² Magát a Zrínyi-várat említi az író a 18. és 25. lapon.

⁸³ 217. A regény epilógusából: „Van ott egy ócska templom a tengerparton. Kolostor is volt, most egészben eladó. . . délnek pedig éppen egy kis temetőre látni rá, mely szintén a kolostorhoz tartozik, hozzá is van kőfallyal csatolva. . . Ez is vele jár a házzal.” A magára maradt, testvérbátyját és szerelmesét elvesztett Milióra későbbi lakóhelye, ahol vénségéig csendesen éldegélt mások könyörületéből.

⁶⁴ 20. „Azzal félretolta [ti. Axamita leányasszony] a nagy lapos követ s felfedezte az alatta levő gömbölyű medencét, ami csak úgy egyszerűen a sziklába volt vágva; a morlákoknak ilyen az olajtartó edényük.” Axamita, a Frangepáni vár marcona őrzője, bemutatja a várat új gazdájának, Metcennek.

⁶⁵ Innen a notesz másik végétől visszafelé írja a följegyzéseket Jókai, mint általában legtöbb könyvecskéjében.

⁶⁶ Az előkelő női társadalom válogatott szereplői mint talán választási népünnepély védnöknői, rendezői.

⁶⁷ A tabi választói kerület képviselője Fekete Lajos lett kormánypárti programmal ifj. Csorba Ede függetlenségi jelölttel szemben.

⁶⁸ A zirci választókerületben Hunkár Sándor pártunkívüli lett a képviselő.

⁶⁹ Szentgróton Bessenyci Ernőt, a mérsékelt ellenzék jelöltjét választották meg képviselővé.

⁷⁰ A választási gondok között egy pár házi és magán megbízatás is feljegyzésre talál, közöttük fogorvos, spárka, neje pénzének felvétele mellett kétségtelenül szerkesztőségi ügyek a Lloydnál s más közéleti tennivalók (Casino, Pulszky).

⁷¹ A választási mozgalom láthatóan megszorította a kijárások, pártfogáskérések számát.

⁷² Pauler Tivadar igazságügyi miniszter a budapesti I. kerületben kapott mandátumot. Itt esetleg a megelőző protekciós ügyekkel lehet kapcsolatban a neve.

⁷³ A Bésán—féle alapítvány Bésán József gazdag hagyatékából származott, aki 1872-ben egész vagyonát közművelődési célokra hagyta. Kamataiból pedagógusok tanulmányi ösztöndíjat élveztek. Ilyesmíró van szó itt is, ha figyelembe vesszük a közvetlenül megelőző és következő bejegyzéseket.

⁷⁴ Andaházy László br. a kormánypárt jelöltje volt a baksai választókerületben, de nem ő lett a képviselő, hanem Turgonyi Lajos függetlenségi párti jelölt.

⁷⁵ Igmándon Micsky Lajos kormánypárti jelöltet választották meg képviselőnek.

⁷⁶ Zircen nem vált be a Zámoryval való próbálkozás, mert a pártunkívüli Hunkárt választották meg.

⁷⁷ Esztergom képviselője Horánszky Gábor lett mérsékelt ellenzéki párti programmal.

⁷⁸ Jókai teljesen beleélté magát e választás küzdelmeibe. Egyénileg is erősebben érdekelve volt, mert Erdélybe kellett mennie, Illyefalvára, hogy mandátumhoz jusson. Maga is részt vett a választási harcban, s az itt következő adatok arra vallanak, hogy a kilátásokat is az

erősen érdekelt párttag szempontjából mérlegelte. Az ország egész területéről kiválasztott mintegy 54 kerület várható eredményét latolgatja, s ha az általa jelzett várakozást a végleges választási eredménnyel összevetjük (l. pl. A Hon 1881. június 27. és köv. sz. július közepe tájáig), azt látjuk, hogy reményei kb. 50%-ig teljesültek, még-hozzá valamivel kedvezőbbben alakultak azok a kerületek, amelyek fölé a „Kétséges de szükséges” szavakat írta, mint a biztosra vett második csoport eredményei, amelyek nem érik el az 50%-ot sem, csak 40%-ot.

⁹⁹ Paks képviselője e választáskor Szeniczey Ödön kormánypárti lett Forster Benővel szemben. A Stullenberger József említett kitiűntetése is ennek az érdekében történhetett.

¹⁰⁰ Ordódy Pál közlekedésügyi miniszternek ajánlja Jókai Baly fogalmazó ügyét, előléptetését. Ordódyt egyébként nem Zalában választották meg, hanem a Komárom megyei Udvard kerületében és Csongrádon.

¹⁰¹ Kanizsán Unger Alajos függetlenségi jelölt győzött a kormánypárti Zichy Antal ellen.

¹⁰² Letenyén (Zala m.) Apáthy István kormánypárti jelöltet választották meg Tompa Antal ellen.

¹⁰³ Dunaszerdahelyen Földes Gyula függetlenségi párti jelöltet választották meg.

¹⁰⁴ A lendvai választókerület képviselője Vesztern Imre mérsékelt ellenzéki párti jelölt lett. Róla van szó a következő jegyzetben, mint akivel paktálni kell Baksa kerületével kapcsolatban. Úgy látszik, a paktum mégsem jött létre, vagy nem sikerült, mert Baksán sem jött be a kormánypárti jelölt. L. a 20 : 94. j.

¹⁰⁶ L. a 20 : 102. j.

¹⁰⁶ L. 20 : 101. j.

¹⁰⁷ A csáktornyai választókerületben a kormánypárti Podmaniczky Frigyes br. megbukott Urváry Lajos mérsékelt ellenzéki pártival szemben.

¹⁰⁸ Erzsébetváros képviselőjévé Dániel Mártont választották meg kormánypárti programmal.

¹⁰⁹ L. a 20 : 107. j.

¹¹⁰ Zalaegerszeg képviselője Trefort Ágost kultuszminiszter lett Csértán Károly függetlenségi jelölttel szemben.

¹¹¹ L. 20 : 94. j.

¹¹² Schön Vince pártfogáskérését is hűségesen feljegyzí Jókai a korteshadjárat során.

¹¹³ L. a 20 : 88. j.

¹¹⁴ Fehértemplom képviselője e választás alapján Mihajlovics János lett kormánypárti programmal.

¹¹⁵ A Baray Kajetán polgármester neve mellé keresztben odaírt Hon szó arra enged következtetni, hogy a választási kampányt Jókai mellesleg lapja terjesztésére is felhasználta.

¹¹⁶ Léva képviselőjévé ekkor Hunyady László gr. kormánypárti jelöltet választották meg Novák Gusztáv függetlenségével szemben. Ordódy az udvardi és csongrádi kerület képviselője lett. Az ilyen jegyzetek korábbi kombinációkra engednek következtetést.

¹¹⁷ Bissingen Ernő gr. a szászkaik (Krassó-Szörény m.) választókerület képviselője lett kormánypárti programmal.

¹¹⁸ Füleken végül is Beniczky Gyula lépett fel a kormánypárt részéről, meg is választották. Plachy (nem József, hanem) Tamás pedig Szirák (Nógrád m.) kormánypárti képviselője lett.

¹¹⁹ Valóban így is történt, ahogy Jókai kombinálja: Prónay Pál függetlenségpárti ellen Forgách Antal gr. lépett fel kormánypárti programmal és meg is választották.

¹²⁰ Balassagyarmaton Szontagh Pált választották meg kormánypárti programmal.

¹²¹ L. 20 : 118. j.

¹²² Szakolcán (Nyitra m.) Mezey Ferenc kormánypárti lett a képviselő, nem Krausz Lajos, aki Ráckevén is megbukott.

¹²³ Kiscellen Fackh Károly kormánypárti jelölt kisebbségben maradt a függetlenségi párti Békássy Gyulával szemben.

¹²⁴ Az esztergomi választókerület küldötte Horánszky Gábor mérsekelt ellenzéki párti jelölt lett Poór Antal kormánypárti jelölt ellen.

¹²⁵ Ordódy Pál minisztert nem Tatán, hanem az ugyancsak Komárom megyei Udvardon és Csongrádon választották meg.

¹²⁶ Újabb mérleg a választási kilátásokról, amelyet már a 100. r—99. r-ig is láttunk. Ha a két összeállítást egybevetjük, megállapíthatjuk, hogy a második felmérésnél nagyrészt azok a kerületek szerepelnek, mint az elsónél. (Az 57 kerület közül az első alkalommal 35 szerepelt, s csak 22 nem. Fordítva ugyanez az eredmény: az első felmérésben említett 54 kerület közül 32 másodszor is előfordul.) A választás közeledése a jóslást nem tette biztosabbá: a valószínű kormánypárti győzelemmel kecsegtető kerületeknek valamivel több mint fele, a lehetőleg liberális jelöltre kedvező kerületeknek pedig kevesebb, mint 50%-a küldött valóban kormánypárti képviselőt a parlamentbe. Persze nem lehet tudni, hogy ezt a jóslást maga az író készítette, vagy pedig a pártban készült, s csak följegyezte. Jellemző, hogy míg először a két csoportot így nevezte el Jókai: a) kétséges, de szükséges, b) biztosra vehető: most sokkal óvatosabban valószínű és lehető kormánypárti győzelmekre számít. A választási eredmények igazolták óvatosságának jogosultságát.

¹²⁷ Ez a terjedelmes vázlat (86. v. — 85. v.) minden valószínűség szerint az Illyefalván mondott választási programbeszéd gondolatmenetét rögzíti. Erre lehet következtetni nemcsak a beszéd egyetemes, az egész politikai életet felölelő nagyvonalúságából, hanem a vázlat közé beiktatott egyik följegyzésből is, amely az illyefalvi ifjúsági elnök nevét örökíti meg. (85. r.) Miután a szónok sommásan jellemzi a két nagy ellenzéki csoportosulást: a mérsékelt ellenzéket, melyet az Ű-re emlékeztető habarékpart névvel illet állhatatosan és a függetlenségig, rátér a politika összes nevezetes problémájára s szembeállítja a kormány álláspontját az ellenzékekével. Végül is a kormányt mint egyedül lehetséges legfőbb hatalmat tünteti fel, melynek bukása esetén szinte semmilyen kormány sem létezhetne.

¹²⁸ A választási körúton szerzett helyi tapasztalatok, panaszok, kívánságok jegyzéke mutatja, hogy az fró mennyire komolyan veszi a mandátumot.

¹²⁹ *A három márványfej* 96–97. A mosszori bogumil vár leírása. „A kaputól az ablak erkélyéig egy roppant nagy kereszt emelkedik, csupa emberkoponyából kirakva. A falak köve fekete már, a koponyák megmaradtak sárgáknak. . . A másik oldalfalán a toronynak van egy ötágú csillag koponyákból, a harmadikon egy háromszög, közepén egy óriás fővel. Ezek mind becses emlékek. Rabszolga fejét ily tisztesség nem éri. Ez a kitüntetés csak a csatában levágott hős ellenség számára van fentartva.”

¹³⁰ Uo. 96. „A bástya kapuja öntött rézből van. . .” A kapu mellett a falban római síremlékek.

¹³¹ Uo. 96. „A külső bástyafal etruszk építmény. Ez még a hajdani római castrum maradványa.”

¹³² Ismét az *Egy játékos, aki nyer* jegyzetei folytatódnak. 3. „Tersato vára! Huszonöt forint! Ki ad többet érte?”

¹³³ 216. „Érdekes inventárium, amit feljegyeztek a cápának a bendőjéről a fiumei krónikák. Találtak benne a lögyapotsomagon kívül, mely halálát előmozdította, s melyet mint veszedelmes süstörgő anyagot visszadobtak a tengerbe, még két birkát, két delphint, egy vízmerítő börcsebet és egy egész férfit.” Milióra kedvese a cápa áldozata lett, de maga az állat is elpusztult. L. még a 209, 210. és 213. l.

¹³⁴ 39. „Azok. . . tehenek. . . minden reggel átusznak a tengerszoroson a scoglióra [sziklasziget], annak a tulsó oldalán. . . jó legelő van, a csorda ellátja magát. Ellenben a scoglión nincsen viz. . . Ezért este a tehenek visszazusznak a gazdáikhoz, akik megitatják és megfejik őket.”

¹³⁵ 213–216. Egy hatalmas cápa elnyeli a későn menekülni próbáló Deli Markót, Milióra kedvesét. Sikerül elpusztítani, s benne meg is találják a szerencsétlenül járt uskók harcost.

¹³⁶ Heinrich Littrow Jókai fiemei ismerőse, akivel 1881. szept. 6–7-i fiemei látogatásakor ismerkedett meg. Jelentős része van a regény anyagának összeállításában, mint fregattkapitány jól ismerte a quarneroi öblöt, egy hajókiránduláson Jókai kísérfője volt, Ludwig Salvator főherceg könyvét a buccaroi öböl tájékáról (Der Golf von Buccari-Porto Ré, Praga, 1871) ő látta el Jókainak szóló ajánlással. A könyv megtalálható Jókai könyvtárában.

21.

(II.)

Albumalakú könyvecske, rajzfűzet fonott háncsfedéllel, a fedél ráhajlós és bezárható kapocccsal is el van látva, van fedélzsebe (üres) és ceruzatartója. Mérete 10 × 16 cm., fedelében 28 fehér rajzlapból készített levél van. Az egész notesz állapota kitűnő, s csaknem teljesen ki vannak használva lapjai, üres lap összesen 5.

Tartalma: *A lőcsei fehér asszony* c. regényhez készült anyaggyűjtés, jegyzetek és rajzok.

Jegyzetei a regény egyes mozzanatait a noteszekben szokottnál is vázlatosabb formában rögzítik, s igen különféle tartalmúak: jelmondatok címcrekről vagy a várak ajtai fölött látható fölirotokról (előzéklap v., 10. r.) a kor eseményeire, történetére utaló rövid, párszavas jegyzetek (2. r., 10. r.), anekdoták mesevázlatai (2. r., 20. r.), Lőcse város leírása (2. r., 3. r., 4. r., 8. r.), Krasznahorka leírása (11. r., 23. r., 24. r.), főleg *A lőcsei fehér asszony* feldolgozott motívumai (2. r., 5. r., 6. r., 9. r., 12. r., 16. v., 17. r., 18. r., 20. r., 21. r., 23. r., 24. r.).

A regény előkészítéséhez szorosan hozzátartoznak a notesz rajzai. Összesen 25 különféle rajz díszíti a kis albumot. Mind a regény cselekményével függ össze. Sok közöttük Lőcse város nevezetességeit ábrázolja (a nagytemplom tornya 1. r., Lőcse tájképe 8. v., 9. v., a lőportorony 4. v., a jezsuita kolostor szöglete 5. v., a Herinan-ház 6. v., a Thurzó-ház, a lábasház 7. r., egy befalazott pár domborműve a kolostorban 18. v., a szégyenkaloda, Ketterhäuschen 3. v.), mások Krasznahorka, az Andrásyak családi birtoka részleteiről készültek (a várkastély a hegyen 20. v., kapubejárata 19. v., 22. r., a várudvar 22. v., boltíves terem 21. v., épületdíszek 23. v., Rákóczi szekrénye 15. r., fegyverek a várból 25. r., 25. v., kuruc fővegek 13. v.), jelenetek a cselekményből (titkos alagútlejárata Fabricziusleánnyal 1. v., erkélyjelenet a fehér asszonnyal 11. v., szégyenkaloda a Fabricziusleánnyal 3. v.). A regényben szereplő személyek nagy részéről a várban talált olajfestmények alapján vázlatot készített Jókai,

egész sor ilyen vázlatos portrét, melyekről azt írja feleségének, hogy már a regény összes főbb szereplőit lerajzolta hiteles festmények alapján (l. 5. j.): két női arckép (2. v., 12. v.), kuruc főúr (17. v.), Andrássy Miklós, a „dervisgenerális” (24. v.), daliás főúr, talán Andrássy István (13. v.), kuruc közvitéz (14. v.), sőt egy Jókai korabeli közkatoná, akinek sapkarózsáján a király monogramja látható. A sztraceni völgy szűk átjárója is megragadta Jókai figyelmét, ezt is lerajzolta (16. v.).

Mindezek a rajzok ha vitathatatlanul mutatják is többé-kevésbé az író veleszületett rajzkészségét, láthatóan nem művészi célzattal készültek, inkább emlékeztetőül, a regény színhelyeinek, szereplőinek megrögzítése céljából.

A följegyzések forrására nézve az 1883. évi gömöri utazás élményeit kell figyelembe vennünk. Betléri tartózkodására nézve l. Jókai felköszöntőjét a PH 1883. é. 230. sz. A látogatás alkalmával vendéglátó gazdái s környezetének más szereplői mondhattak el részleteket a kor történetéből, a fennmaradt hagyományokból, mondákból. Így történik meg, hogy egy-két esetben ugyanaz a motívum többször is előfordul. Az adatoknak élő hagyományból való eredetere mutat, hogy a legtöbbjük tárgyi emlékekhez fűződik. Az író nagyfokú céltudatosságát és koncentráltságát mutatja, hogy a noteszben csak ehhez a regényhez tartozó adalékokat közöl, alig akad idegen téma a jegyzetek között.

A notesz kora az 1883. évi gömöri utazás, amint arra az író levelezése is határozottan utal. (L. 5. j.)

¹ Az előzéklapon egy címer leírása latin nyelven; magyarul: Jelvénye katona, jobbában hajtódárdát lódítva, baljában vörös zászlót emelve magasra, a paizs másik részén roppant nagyságú hajtógép áll.

² Az író bejegyzése szerint a lőcsei, kőfallal elkerített nagytemplom tornya. Ez a templom régen a katolikusoké volt, de a regény cselekményének idején a protestánsok használják anélkül, hogy berendezését, díszítését megváltoztatták volna. L. *A lőcsei fehér asszony* I. k. 10.

³ *A lőcsei fehér asszony* c. regény egyik illusztrációja. Jelenet a regény cselekményéből. A titkos alagútlejárát ajtaja. Fabriczius leánya (ő lehet a kapu előtt álló nőalak) ezen át megy az ellenséghez, s viszi azokat a hadi értesítéseket, amelyekkel Korponayné elárulja Lőcsét, s kiszolgáltatja a császáriaknak. Jókai rajzát megtaláljuk a regény 1884. évi Révai-féle kiadásában, mint Jókai Róza illusztrációját. L. Vayerné Zibolen Ágnes: *Jókai képzőművészeti munkássága*. A noteszben csupán *A lőcsei fehér asszony* jegyzetei szerepelnek. Az utalások erre vonatkoznak.

⁴ A regény főhőse: Andrassy István tábornok, míg a poprádi vendéglőben kedvesére, Korponaynéra vár, unalmában elmegy medvére vadászni. L. a 2. k. 59. „Andrassynak tetszett ez a mulatság. Eszébe jutott, hogy Juliánna sokszor emlegette, milyen kíváncsi volna megizlelni, milyen lehet a medvetalp kocsonyája. Most egészen alkalmi szerencse volna, ha valami bolond mackó a szép asszony kedvécéit idehozná a mancsait.”

⁵ Jókai egyik levele szerint a krasznahorkai várban talált festményekről a regény szereplőit mind lerajzolta magának. E rajzok egyike ez a női képmás. „... már egyszer voltam Krasznahorkán, de még egyszer vissza kell mennem. . . Eddigclé már a regényem főszemélyeinek mind megkaptam a hiteles arcképeit. . .” Közölte Jókai 1883. jan. 25-én Betlérén kelt, nevéhez írt leveléből Vayerné i. m. 77–79.

⁶ Mednyánszky Alajos nyitrai főispán az Akadémia tagja (1784–1844) német nyelven írta történelmi, néprajzi műveit. Gyűjtötte a néprögzéket. Munkatársa volt Hormayr Joseph (1782–1848) osztrák történésznek. Egyidőben közösen szerkesztették a *Taschenbuch für vaterländische Geschichte* c. folyóiratot.

⁷ A *Ketterhäuschen* = szégyenkaloda rajza, ez is szerepel a regény 1884. évi Révai-kiadásának illusztrációi között, mint Jókai Róza műve. Holott Jókai rajzolta. A *Ketterhäuschen* egyébként a regény egyik fejezetének címe, ebben részletesen leírja Jókai az érdekes löcsei büntetőeszközt. I. k. 40–42.

⁸ Régi, középkorból származó vésnök-jegyek.

⁹ A löcsei lőporos torony a regényben is szerepet játszik. Ennek felrobbantása vezet be az árulás folytán váratlanul Löcsét megrohanó császáriak támadását. Ld. I. k. 94.

¹⁰ A dobsinai jégbarlang titkos bejáratának fontos szerepet juttatott Jókai a regényében: ez a kurucok titkos összejövetelel helyének bejárata. „Mikor a közelmúlt években e barlang hírré kapott, egy dobsinai vén lakos felemlgeté, hogy ő is volt már ebben a barlangban fiatal korában; de egészen más nyíláson jutott bele, a „Hanneshöhe” oldalán. De nem tudott a helyre rávezetni többé.” L. 2. k. 196.

¹¹ Korponayné, Géczy Juliánna, a fehér asszony rajzol a kuruc vezérekéről bosszantó karikatúrákat. A rajzgyűjtemény az ellenség kezébe kerül, s egyik eszköz Andrassy István hírének lejárataésában. L. I. k. 88–89, 181.

¹² I. k. 205. „Krasznahorka vára Gömörmegyének a székhelye is volt Andrassy István idejében. . .” L. még 22 : 20. v. Andrassy István felcségtét a regényben Serédy Zsófiának hívták. L. I. k. 4.

¹³ L. I. k. 220. Andrassy mesél két kislfiának a nagyapjukról, aki elpártolt a magyar királytól, az erdélyi fejedelemhez tért át, de:

„Egyszer aztán az a csuda történt vele, hogy mély álmában visszatért hozzá a meghalt felesége s oly félcimes dolgokat beszélt neki a túlvilágról, hogy mikor reggel felébredt a kemény kurucvezér, egészen át volt változva. Mind elbocsátotta a fegyverben álló hadait, csak a kis várórséget tartotta meg Krasznahorkán. Minden kincseit, drágaságait, birtoka jövedelmét mind arra áldozta, hogy török magyarságba jutott magyar foglyokat kiváltson rajta. . .”

¹⁴ Lőcse egyik legszebb épülete a Herman-ház, a regényben is bő szerepe van.

¹⁵ Lőcse eleven látképe is megtalálható a regény (*A lőcsei fehér asszony*) illusztrációi között az 1884. évi kiadásban (Révainál). L. Vayerné im.

¹⁶ A dobsinai jégbarlang leírása a regényben is olvasható. L. I. k. 195–196. A barlang a kurucok titkos összejöveteli helye volt.

¹⁷ Bizonytalan olvasatú latin szöveg, értelme kb.: Amely földet magam szereztem, Isten sem ragadhatja el.

¹⁸ A szép reneszánsz-palota a regényben Andrassy István kuruc tábornok szállása.

¹⁹ I. k. 204. „A legtágasabb tereméből nyílik egy faragott ajtó, egyenesen a templomba. [Krasznahorkán] Az oltárral szemközti karzaton sorba felfüggesztve a nagy fekete rámak; mindegyikben párosával a címerek, egy Andrassyé és feleségéé, körülöttük aranybetűkkel az elhunytak neve és halálának napja; a hosszú sor ráma még folytatásra vár; amik még címertelenek, azokban e három szó van: higyj, remélj, szeress.” L. még a 22 : 68. j.

²⁰ Jelenet a regényből. Mint illusztráció megtalálható a regény 1884. évi Révai-féle kiadásában. L. Vayerné. im. 77.

²¹ I. k. 204. „. . . neki adta [ti. Rákóczi Ferenc Andrassy Istvánnak Magyarországból távozásakor] a kedvenc szőnyegét is, amit a szép Szirmayné himzett a számára; neki adta a kardját, még a kedves sétapálcáját is. Karvastagságú citromfatörzsök az.”

²² I. k. 203. „Az ajtók fölött a páncélos vitézek, akik a küszöbök felé írt emlékmondatokat őrzik; a legelső így szól; —, Reges, pyramidum Egypti conditores absorbsit oblivio, justorum gloriam grata servat memoria.’ (Az egyiptomi gulákat alkotó királyok elenyésztek a feledékenységben; de az igazak dicsőségét megőrzi a hálás emlékezet.)”

²³ Lőcse ostromlója nem Schultz, hanem Löffelholz császári tábornok volt a regény szerint. Krasznahorkát pedig Salm ostromolta. L. I. k. 206.

²⁴ I. k. 203–204. „Egy nagy roppant szekrény állít meg benünket [Krasznahorka várában]. Meglepő az egésznek az alakja; faragványai, a szőlővenyigékkal befuttatott corynthi oszlopok, a

nemes izlésű carnisok, betetőzve egy lángoló tűzhely utánzatával. . .
. . . Rákóczy Ferenc volt az almárium, ő adta azt Andrassy István-
nak, mikor már Felső Magyarországot el kellett hagynia. . .”

²⁵ Andrassyné, Serédy Zsófia mesél gyermekeinek őseikről. Ennek során erős változtatással alkalmazza ezt a bejegyzést az író. Elmondja: „hog vezérelte ki az Isten ősapjukat Erdélyországból. . . . De nagyon ifjan halt meg, élte virágában, egy kis fiat hagyva az özvegyével hátra. A szegény özvegyasszonyt egyszerre megtámadta ellenség, jó barát, el akarták tőle venni erővel, elcsalni szép színnel Krasznahorka várát.” Nem engedett sem fenyegetésnek, sem nőül kérésnek, s megvédélmezte a férje kardjával fia örökségét. 1. k. 219—220; 224.

²⁶ A sztracenoí sziklakapu, melynek rajza a 16. versón látható, a regényben is többször van említve. L. 2. k. 177—178. „Az elpusztult falutól kezdve a hegyoldalak egyre meredekebbé tornyosulva húzódnak tölcser alakúan össze, míg egyszer csak elzárja a völgyet egy rézsut keresztbe fekvő sziklafal. . . A sziklafal fenekén, egyenlő magasban az úttal, táton egy természetalkotta kapuboltozat, alig tágasabb minthogy egy társzekér keresztül férjen rajta, ez a híres sztracenoí sziklakapú.” L. még 2. k. 7.

²⁷ 1. k. 204. „Ott [ti. Krasznahorka várában] parádéz a falon Rákóczy tábori dobosa (a híres Rácz Ferkó, aki Törökországba is utána ment, onnan jött vissza), lóháton veri azt a hosszú rézdobot, s ezt a tótos magyar gúnyverset dalolja hozzá:

Jó urunkra feltámadtunk
Semit nyertünk, csak vesztetünk;
Országunkbul kibujdostunk,
Magyar bortul elmaratunk.’ ”

L. 22 : 57. j. is.

²⁸ 1. k. 41. „Nem kevésbé érthető jelvény a két kőfej a jezsuita kolostor északi oldalán. Egyik kőpillér a talapzatán felül szegletben menő fülke alakúan van kivágva, s a két egymásnak forduló oldalból, góth ornamentika cikornyái közepett mered ki két emberfej: egy férfi és egy asszony; mind a kettő fiatal; a nő haja csigákban, a férfi feje sima, ajka fölött kunkora bajusz. Előkelő pár volt; tiltott szerelemben, kettős házasságtörésben éltek, azért lettek ide élő testben befalazva; az a két kőfej az ő képmásuk.” A leírás megfelel a noteszben levő rajznak.

²⁹ A rajz tárgya egyezik a 18. rectón levő följegyzéssel, mely a jezsuita kolostor falában levő domborműre vonatkozik. Ezt ábrázolja Jókai rajza. A szóbeli leírás és a kép felismerhetően azonosak.

³⁰ 1. k. 205. „... a híres magyar versíró Gyöngyösy (a Murányi Vénus szerzője) volt itt az alispán [Krasznahorkán, Gömör megye székhelyén]. Mindig otthont találó vendég a főispáni háznál. . . Itt írta a Charikleáját, s azt is Andrássynének dedikálta.”

³¹ 2. k. 223. „... tömör bástyafal, amelyiknek a szegletéről egy Andrassy Fischer predikátort, az evangélikus esperest aládobatta.” Ez az eset Fischer András ana baptista predikátorral történt 1540-ben, amikor az Andrassyak még Erdélyben éltek.

³² Krasznahorka díszes kapubejárata ábrázolja ez a rajz. L. 1. k. 199. „... csak az egyik oldalán vezet fel [ti. Krasznahorkához] országút az egyetlen kapuhoz, melynek boltíve fölött három páncélos és koronás királyszo­bor emelkedik a lábai alá vésett emlékmondatok felett. . .”

³³ Andrassy István testvéröccsét ábrázolja a rajz. Megfelel a regényben található leírásnak. L. 1. k. 200. „Miklós valamikor szerzetes volt. Cistercita barát, fehér csuhás. Nem is vetette le a csuhát soha. . . csak épen a kardot kötötte az oldalára a korda és olvasó helyett s a fején fekete bársonysüveget viselt, olyan alakut, mint egy fél dinnye. Szelid tekintetű arca volt, gömbölyű félholdalakú szemöldökkel, amiknek harmadik társul illett oda a felső ajkáról aláfelé hajló fiatal bajusz.”

22.

(XV.)

Csinos, barnáspiros színű, finom bőrkötésben disz­z­lő könyvecske ceruzatartóval és 2 fedélz­sebbel. Ezek egyikében két feladóvevény van (egyik dr. Hegedüs István Kolozsvár címre Debrecenből 1884. jan. 25-én, másik Révai Mór, Budapest címre Siófokról 1903 július 2. küldött ajánlott levélről). Belseje 57 kockás levélből áll, mérete 8,5 × 14 cm. Az első lapja beragasztott, a szegélye aranyozva. Jól ki van használva, csak 12 oldal maradt üresen benne. Terjedelme a közepes nagyságú noteszek közé sorozza.

Tartalmát főleg irodalmi vonatkozású és csak kisebb mértékben életrajzi bejegyzések alkotják. Több regényhez itt találjuk meg – részben – az anyaggyűjtés előkészítő munkájának adalékait. Így: *Bálványos vár* (49. v. – 37. v. visszafelé halad a följegyzés a notesz másik végétől, azért következnek így a számok), *Egy játékos, aki nyer* (3. v. – 4. v., 42. v.), *A Damokosok* (3. r., 48. r., 47. r., 46. v.), *Minden poklonon keresztül* (28. v., – 29. r., 47. v., 46. v.), *A lőcsei fehér asszony* (13. r., 14. v. – 24. v., 28. r., 29., r., 36. r., 35. v.). Egy – két adatot találunk a következő művekhez: *Akik kétszer halnak meg* (30. r.),

Szeretve mind a vérpadig (2. r., 2. v., 18. r.), *Levente* (48. v.). Egy Munkácson mondott tószót a városra és nagy fiára, Munkácsy Mihályra szinte teljes szövegében olvasható az 5. v. — 8. v. lapokon. Mind ezek a jegyzetek a készülő regények anyaggyűjtési munkálataihoz tartoznak, s jobbára egyes forrásművek szűkszavú kivonatolásai, jegyzetelése, nem igen érzik rajtuk az író formáló munkája, mint más noteszek hasonló anyagában látjuk.

Egészen csekély az életrajzi följegyzések száma e jegyzetkönyvecskében. Van közöttük néhány napi teendőkre emlékeztető jegyzet (5. r., 25. v., 29. v.), több protekciót kérő egyén személyi adata, egy-két számadás is leginkább várható írói és más bevételekről, hosszabb-rövidebb időszakra, sajátosan hiányoznak az egykorú politikai eseményekre vonatkozó célzások: az író érdeklődése ezek iránt lanyhult.

A notesz jegyzeteinek forrására nézve olykor az író maga igazít el bennünket, mikor pl. az Ipolyi Magyar mythológiájából készített kivonatolás kezdetén feljegyzi a szerző nevét. (42. r. 46.) Nem jelzi Orbán Balázs Székelyföld leírását, melynek kötetét végig tanulmányozta (50. r. — 42. r.) kötetéről kötetre haladva, a jegyzetek mellé legtöbbször odaírta a lapszámot is. E két munka anyagát főleg a *Bálványos vár* és *A Damokosok* c. regényeiben meg a *Leventében* használta fel. Általában olvasmányok jegyzetelése tölti be a notesz nagy részét. Közben egy pár mondai anyag (budetini monda Szunyogh Katalin tragédiájáról, egy kurucokat gúnyoló korabeli vers stb.) esetleg halomából került följegyzésre. Ilyenforma jegyzeteket készített Betlérben a kuruc regények tárgyköréből. (20. r.)

A notesz kora problematikus. A 31. r-n Jókai félreérthetetlenül 1884-re mint folyó évre hivatkozik, de az anyag egy része több olyan regényben van feldolgozva, melyek jóval 1884 előtt jelentek meg. Ha azonban megfigyeljük a különböző regényekhez tartozó adalékok elhelyezkedését, akkor láthatjuk, hogy a notesz elejétől (az utólagosan benyomott lapszámok szerinti 1. és köv. lapokon) az 1884–85-ben megjelent *A lőcsei fehér asszony* anyaga dominál (egy-két vitatható jegyzet akad más regényhez), viszont a könyvecske másik végétől fordítva haladó följegyzések (57.-től visszafelé) a többi, részben korábban megjelent munkák anyaggyűjtését mutatják. Mivel a notesz elején a szegedi árvizekre is történik célzás egy riportszerű följegyzésben (talán az 1880-ban megjelent *Szeged az árvíz után* anyaggyűjtéséhez tartozik), s mivel az érintett regények 1881–1883 között jelentek meg, feltehető, hogy az író folyamatosan 1880 és 1884 között használta ezt a könyvecskét.

¹ Noé, Heinrich August német közíró, sikerült útleírások szerzője.

Itt a följegyzés valószínűleg „Dalmatien und seine Inselwelt (1870)” c. művére utal.

A noteszlap további följegyzése néhány magyar és idegen tulajdonnév a származási hely jelzésével és főként a befejező „mind kitűnő ajánlatokkal” megjegyzéssel arra mutat, hogy Jókai valamilyen fiumei vállalkozáshoz kapott ajánlatokat. Egy időben foglalkozott azzal a gondolattal (—talán légzőszervi betegségei miatt —), hogy szívesen elmenne Fiuméba hivatalnoknak. Lehet, hogy ilyenféle tervezgetéseivel vannak kapcsolatban ezek az adatok.

² Ez a riportszerű jegyzetsor mintha a szegedi viszonyok rajza lenne az árvíz után. Jókai járt Szegeden az árvíz utáni években is, levelezett a szegediekkel. L. Drucker Dénes: *Jókai Mór levelei Drucker Irmához*. Bp. 1942.

³ *A férj kabátja* Jókai utolsó novellájának címe, melyet 1904-ben Nizzában írt, s amely a VU Regénytára 1904. é. 21. és 22. sz. mellékletében jelent meg a 77—78. és 81—82. l. A novella kezdő sorairól a VU 1904. é. 20. sz. 341. facsimilét közölt.

⁴ A Sztrechnóval átellenben fekvő Óvárból a teplicskai templomba szállították át és helyezték el Wesselényi Ferenc nejeének, Bosnyák Zsófiának holttestét, mely igen jó állapotban konzerválódott. Erre céloz a „szent volt” bejegyzés.

⁵ *Szeretve mind a vérpadig* 2. k. 65—66. „Szunyoghy Gáspár uramnak sehogysem tetszett a legény [ti. Forgách]. Neki nem volt elég gazdag. Ő Katinkát az oroszlánkői Jakusich Lázárnak szánta.” A budetini monda meséje a befalazott leányról. Ocskay Lászlónéknak meséli el Lengyel Magdolna asszony.

⁶ Uo. 2. k. 66. „Jakusich Lázár. . . arról lett nevezetes, hogy török fogságra került volt a szolgájával, Bugyi Péterrel. A törökök, hogy el ne szökhessék, egymáshoz láncolták békóval az úrnak és a szolgának a lábát. A hűséges cseléd aztán egy éjszaka, hogy ura megmenekülhessen, kész volt megtenni azt a szörnyű dolgot, hogy amelyik lába oda volt az urához láncolva, azt a bokában levágta, s így aztán Jakusich megszabadulhatott. Meg is jutalmazta a hűséges szolgát; amint hazakerült, kiváltotta török rabságából, nemessé tette, a címerében ott van a levágott láncos láb.”

A következő noteszfölgjegyzés is Jakusichról szól. Uo. 2. k. 69. „Hát bizony csak az lett a vége, hogy. . . Jakusich lemészárolta a szép nyalka Forgách Istvánt a páros bajvívásban. . . A szép Katinka pedig felült a győzelmes oroszlánkői háta mögé a nyeregbe, s haza hagyta magát vitetni Oroszlánkő várába. . . feleségévé lett Jakusichnak, hat fia, négy leánya maradt. . .”

⁷ Előfizető címének tekinthető följegyzés.

⁸ *A Damokosok* 19. „... a harcban és békében egyaránt előkelő, primor’ Damokos Tamás ex genere Nyujtód.”

⁹ Uo. 20–21 Damokos Tamás II. Rákóczi György lengyelországi hadjáratában a tatárok fogságába esik. Váltásdíját Apor István álnoksága Munduka Ravasel rablóvezér kezébe juttatja. Czirjék Boldizsár bá azonban túljár az ármánykodó főúr eszén. A szövegben említett művek: Benkő József: *Transilvania Sive Transilvaniae principatus*. 1–2. Bécs. 1778. és Bod Péter: *Hungarus Tymbaules*. 1764. E regényre utal a következő 2 noteszföljegyzés is.

191–193. A regényben a fogságból kiszabadult Damokos Tamás vív párviadalt Buzdurgán murzával.

192. Damokos Tamás híressé vált mondása. Akkor mondja, amikor szembetalálkozik volt rabtartó gazdájával, Buzdurgán murzával.

¹⁰ *Egy játékos, aki nyer* 4. 115, 124, 156. A regény színhelye a Quarneroi öböl környéke, így többször előfordul a Quarnero említése.

Innen a 15. jegyzetig e regény lapszámát tünteti fel az utalás.

¹¹ 7. Hetivásár alkalmával a tersatoi úton látja az ember, hogyan jönnek vándorolva a szénaboglyák Fiume felé. . . később aztán észreveszi, hogy alant a boglya fenekén két meztelen lábszár lépeget. Az egész boglya egy leánynak a hátára van felpockolva. Ez a jármű.” A morlákoknál a férfi nem dolgozik, minden terhet a nő visel. L. még a 20 : 64. j.

¹² 50. „... a franciák... egészen úgy rendezkedtek, mint akik a maguk guszтусára csinálják az országot. Legelőbb is országotakat csináltak. . . Maguk a francia katonák készítették az utakat. Minden ezrednek ki volt adva egy darab. . . Annak az ezrednek a nevét aztán be is vették a sziklaoldalba, mikor elkészült az út.”

¹³ 116. „Próbálták azt: a mi császárunk, a török császár, a velencei dóge; törődtek is az uskókok akár a ’duzdédé’-val, a ’fekete Arapinával’. Rájuk sem hederítették.”

¹⁴ 140. „Az uskók leányok igen szépek. . . arcukat, testüket hideg vízzel mossák; — hanem amint férjhez mennek, azontúl nem szabad nekik megmosdani többet soha, amíg élnek, a záporcsón kívül más víz nem éri arcukat.”

¹⁵ *A három márványfej* 104–105, 131–133. Solom leitatja a mészszori férfinépet altatóport tartalmazó kitűnő borral, s azokat mind részeg álomba meríti a nehéz ital. Ugyanabban a regényben dolgozta fel Jókai a 4. r. 3, 4, és 6. sorát

317. „A nap bálványképe. . . még alig haladta meg a Vellebit hófedte ormait. . .”

10. „Az északi hegyoldalon kesereg elszórva az egyetlen képviselője a növényvilágnak: a zavoriai boróka. . .” L. még a 342.

154. 342.

¹⁶ Yriarte, Charles: *Les bords de l'Adriatique et le Montenegro*. Paris, 1878. c. mű megvan a Jókai könyvtárban, melyet a Petőfi Irodalmi Múzeum őriz. Az író használta ezt a könyvet az *Egy játékos, aki nyer* c. regénye írásánál, mint ez az utalás is mutatja.

¹⁷ Egész rövid emlékeztető, melynek első tagja valószínűleg az Adria Biztosító Társaságra vonatkozik.

¹⁸ Ezt a tósztot (5. v. — 8. v.) Jókai Munkácson 1882. márc. 2-án a Munkácsy Mihály tiszteletére rendezett díszlakomán mondta el. Az ünnepséget abból az alkalomból rendezték, hogy a művész nagy alkotását: „Krisztus Pilátus előtt” bemutatták Budapesten is. Országszerte ünnepelték a művészt, egymást érték a díszlakomák Budapesten is, amiről a noteszek bejegyzései is megemlékeznek. (L. a 22 : 143. j.) Szülővárosa pedig díszpolgárrá választotta, szülőházát emléktáblával jelölte meg. Az Ü 1882. febr. 26. sz. jelzi, hogy „Munkácsy éppen most megy Munkácsra.” L. Kunszery Gyula cikkét: „Krisztus Pilátus előtt” a *Vigilia* 1961. é. 315—318. l.

¹⁹ A töredékes latin idézet értelme: Az előkelő származású Bercsényi seregeinek hatalmától és a többiektől egész Ausztria karddal gyilkoltatik, elpusztultok lázadók mindnyájan akasztófán, tűzben, háborúban, karddal, végre a megmaradottak adófizetői lesztek Ausztriának.

²⁰ A német szöveg jelentése: Egy érdekes hír. Kossuth hívogat benneteket, magyarokat az örök. . .

²¹ Trefort kultuszminiszterhez Jókai közvetíti a balatonfüredi felsőbb népiskola és vincellériskola kérelmét anyagi támogatásért.

²² Kedves szatmári ismerősök lakhelyei Cégénydányád, a Kendéék birtoka és Zsarolyán.

²³ Tréfás rajzokkal illusztrált politikai célzatú följegyzés, melyet Az Est hármaskönyve a rajzokkal együtt közölt. Montenegro és Bosznia sikertelen szövetkezését csúfolja. *Történet a szomorú meg a víg disznóról*. Az Est Hármaskönyv 1925. 204—205.

²⁴ *Napraforgók. A Hortobágy* 68

²⁵ *A lőcsei fehér asszony* 1. k. 9. „Ezek itt Czelder Orbán hajdúi; szepességi fiúk, mecenzéfi huszárok; üstökbe font hajuk, felcsavart bajuszuk, farkasbőr kacagányuk azt hirdeti, hogy kurucok, hanem azért németek: német kurucok. Rákóczi Ferenc legjobb katonái.”

²⁶ Uo. 1. k. 158. „A sáncárok kitöltésére való vizet az Ignác-kútból vezették oda. Ezt a kutat úgy hitták, hogy „Durst”. Azért hitták így, mert ha ivott belőle valaki, akkor lett csak igazán szomjas.”

²⁷ A 13. v.-n néhány támogatást kérő ügyének följegyzése egymás után. Mindegyik az igazságügyminiszter hatáskörébe tartozik, bírói kinevezésekért pályázók ügyei, azért szerepel a Pauler neve.

²⁸ Szentimentális hangulatú, egy időben nagyon népszerű regény címe. Szerzője Mathers Helén. Ford. Zichy Kamilla. Bp. 1878.

²⁹ *A löcsei fehér asszony* 1. k. 1–3. „Egy ilyen titkos bejárat ajtaján [Löcsén] van egy festett kép, mely kivitelében művészi esetre vall. . . Egy fehér ruhás hölgyet ábrázol. Az alatta levő kert a Probstner családé. Benn a városban a Török-féle ház udvarában. . . a nagy puszta falon van egy másik kép, freskófestmény, mely még régibb keletű. Ott is ugyanaz a nő fehér pongyolában. . . A neve: Korponayné Ghéczy Juliánna.” Innen a 24. r.-ig kevés megszakítással ugyanezen regény jegyzetei következnek. Utalásnál csak a lapszámot közöljük.

³⁰ 1. k. 11–12. „Már fogott is egy áldozatot Alauda uram. (Ez a bírónak a neve.) Még pedig egy tanácsbelit. De Hortis fegyverre és vassal kereskedő urat.”

³¹ 1. k. 1. L. 22 : 29. j.

³² 2. k. 218–219. „Ez üvegfüdél alatt szunnyadta a túlvilági álmodó Andrassy Istvánné. . . Az alsó vánkosa tele van rakva szegfüvekkel. . . Aki annyiszor hűtlen tudott lenni az élőhöz, milyen hűséges tud most lenni a halotthoz! Mindennap elhozza neki a kedvenc virágát!”

³³ 1. k. 36. „Ennek az áruló Absolonnak [Absolon Dávid Zrínyi Ilona titkára volt. A gondjaira bízott élelmiszerekkel hűtlenül bánt, úgyhogy a fejedelműnek fel kellett adnia Munkács várát] a leányát vette feleségül Löffelholtz generális. Ez a császári vezér tartja most Lőcse városát ostrom alatt. Jó maga ugyan Illésfalváról közelebb nem bátorodik az ágyuink torkába nézegetni, de ismeri Munkács történetét.”

³⁴ 1. k. 50–51. „Az éjjel Blumevitz ezredes megszökött a városból. . . Akit a császári tábornok, báró Löffelholtz túsul ide küldött, amíg a város és a fejedelmi hadsereg ultimátumát megviszi a német főhadiszállásra a mi küldöttünk, Czelder Orbán ezredes, hogy addig helyette itt nálunk a fejével kezeskedjék.” L. még 22 : 48. j.

³⁵ 1. k. 21. „A löcsei városháza monumentális építmény. . . . az előcsarnoka maga egy tágas tornác, két sor tömör oszlopokon nyugvó boltozatokkal. . . Itt szokták tartani a díszlakomákat. . . Innen lépni be izmos vasajtón a tanácsterembe. . . E nagy vasajtó mellett a szögletben lehet látni egy alacsony ajtócskát. Ez meg egyenesen a borospincébe vezet.”

³⁶ A Gózon család komáromi, így fordulna! ókaihoz, hogy tá-

mogassa a közlekedésügyi miniszternél G. Aladár mozdonyvezetői tanoncul való főlvételét.

³⁷ A Századok c. f. irat jelzett száma Thaly Kálmán: *II. Rákóczi Ferenc kora a gr. Csákyak, Szepes vármegye és a b. Palocsay család levéltárában* c. tanulmányát közli. A 110. lapon Czelder Orbán elfogatása és Pongrácz Lengyelországba bújdosása olvasható.

³⁸ Folytatódnak *A lőcsei fehér asszony* jegyzetei 186. „Egészen hasonló volt ahhoz a képéhez [Korponaynénak], ami ott áll a szoba mélyén aranyozott bronz rámban. (Áll? Csak állt már, ott hever most a Fleischerturm magazinjában ócska vásznak, talán zászlók lomja között).”

³⁹ 94–95. A groszcherfeldi puskaportorony felrobbantása.

⁴⁰ I. k. 45–46. „Fabriczius éjnek éjszakáján hívatta fel mind a harmincnyolc céhnek az atyamestereit, s szidta valamennyit, mint a bokrot, hogy a védelmükre bízott tornyokat hogy elhanyagolták. A Doppelhackenek [= kettős sarkok] be vannak rozsdásodva, a szurkos kötegek csupa nyirkosak, a spanyol lovasokról hiányzik az egymáshoz kötő lánc, a lőporos tornyokra nincs felhuzva a fekete lobogó. . . ezt mind elmulasztotta Alauda uram elrendelni.”

⁴¹ I. k. 129. „A lőcsei katedrálét akkoriban erős, magas kőfal vette körül, s ez a kerítés sűrűn tele volt rakva az egykoron hírt, nevet, érdemeket szerzett néhai nemes és polgár urak kőemlékeivel.”

⁴² I. k. 6. „. . . e nemesi paloták mindegyikének az elejét a földszint hosszában árucarnokok foglalják el, az építészet minden ötlete szerint alakított oszloptornácok, az egyiknek az oszlopai harántul dülnek a háznak, mint egy egyiptomi gula szelvénye, a másik tömör kapunyílások rendjét mutatja, úgy hívják őket, hogy „lábás ház”-ak.”

⁴³ I. k. 81. „krónikákból tudjuk, hogy annak a három egymás melletti háznak [Lőcsén] a közfalai át voltak törve. . . Az álló tükör a Thurzó-ház átjáró fülkáját takarta a szomszédos Pfanschmidt-házhoz. A szűk falnyílás egypár lépésnyi volt, s ott megint el volt zárva egy keményfa táblával.”

⁴⁴ I. k. 21. L. a 22: 35. j.

⁴⁵ I. k. 34. „Nos! . . . lépjenek be az urak! Mit állnak meg az ajtóban? Nem vagyok én kísértet. . . Én vagyok Fabriczius István, a bíró; . . .” Fabriczius lőcsei főbíró szólt így a tanácsbeliekhez, amikor lengyelországi küldetéséből hirtelen-váratlan hazatért. Otthon már elparentáltak, más bírót választottak helyébe.

⁴⁶ I. k. 22. „Instans úrasszony. . . a főparancsnok úrnál [Andrássy István tábornok] remonstrált [tiltakozott] az ellen, miszerint a tanács limitációja [megállapítása] mellett őkegyelmének a háztartáshoz nem rendeltetett több, mint tizenkét font hús. Megszaporíttatni kéri.”

⁴⁷ I. k. 42. „Másfelől azt is tudták felőle, hogy Rákóczi Ferencnek ő [ti. Fabriczius] és Engelmayer a legkedvesebb két embere a Szepességben.”

⁴⁸ I. k. 151. L. még 22 : 34. j.

⁴⁹ I. k. 167. „... reggel négy órakor egy egész császári ezred állt meg négyszögbe rendezve a lőcsei piac közepén. Ez volt a Türkheim ezred, melynek Blumevitz de Trautsohn volt a parancsnoka.” A labancok éjszaka belopóztak a városba Fabriczius titkos alagútján.

⁵⁰ I. k. 197. „De Hortis husz patricius kíséretében a bástyákon át Czelder Orbánhoz sietett, felajánlotta neki, hogy a lőcsei polgárság az utolsó emberig kész védelmezni a városát, élelmiszer is van elég; megosztják a katonákkal.”

⁵¹ I. k. 213. „No hát tudd meg, fickó, hogy én megesküdtem, hogy aki ebben a városban énelőttem ezt a szót először kimondja: 'Lőcse fel van adva!' hát azt én Isten Jézus, megváltó Krisztus, Teremtő, teljes Szentháromság, Boldogságos Szűz Mária ugyse géljen, abba a karóba huzatom belé.'” A dervisgenerális fenyegeti bátyja cigány hírhozáját.

⁵² I. k. 170. „S a magas atlétai alak a diáksereg között, pallosát forgatva a feje fölött szilaj tekintettel, úgy tünt fel, mint a germán pogány mondák egyik ősalakja. . .” Fabriczius a diákok élén.

⁵³ I. k. 6–7. „Lőcse város a közvetítő a Kelet és Nyugat között. . . Három világrész terménye és gazdagsága váltakozik e csarnokok alatt. Amellett a saját ipara is versenyez a külföldével. Hírhedtek a harangjai, mik a legkisebb csengettyükig sorba állítva láthatók a bazar árkádjai alatt; halmaza a posztó- és lenkelmének, amiknek a nevei hosszú sorban olvashatók felírva a bolt tábláján az áráikkal együtt. . . ennyi dénár, ennyi forint a kamuka, a tabit, a fajlondis, a remek, a saffór, a rázsa, a perpeta, a hernász, a kvinet singje. . . Ott láthatni a mesterséges óraműveket, miket lőcsei művészek alkottak; egész boltok ragyognak a felhalmozott ezüst ötvösmunkáktól. . .”

⁵⁴ Ismét a budetini Katalin-monda néhány szereplőjének említése. L. *Szeretve mind a vérpadig* 2. k. 66–69 Ocskaynének meséli el a történetet nagynénjük, Lengyel Magdolna nagyasszony. L. 22 : 4. j.

⁵⁵ Folytatódnak *A lőcsei fehér asszony* jegyzetei I. k. 199–200. „Amellett a várvédelmi harcnak minden fegyvernemével nagy bőségben volt a vár [Krasznahorka] ellátva. . . Egy nagy mély kút, amiből bivalyhajtotta gép húzza fel a vizet, ezer embert képes ellátni naponkint.”

⁵⁶ Ü-tréfa német szövege magyarul: Ha a gróf cheti, tc is.

⁵⁷ L. 21 : 27 j.

⁵⁸ I. k. 219—220. Az Andrásyák ősei. Serédy Zsófia beszél róluk fiainak: Ferkónak és Jóskának. L. még a 21 : 25 j.

⁵⁹ I. k. 204. „Rákóczi Ferencé volt az almárium; ő adta azt Andrásy Istvánnak, . . . neki adta kedvenc szőnyegét is, amit a szép Szirmayné himzett a számára, neki adta a kardját, még a kedves sétatálcáját is. Karvastagságú citromfatörzsök az, „Ezzel üssétek őket!” Ez volt a szava az ajándék mellé.” Krasznahorka műemlékei.

⁶⁰ I. k. 203. „Az ajtók fölött a páncélos vitézek, akik a küszöbök fölé írt emlékmondatokat őrzik; a legelső így szól: „Reges, pyramidum Egypti conditores absorbsit oblivio, justorum gloriam grata servat memoria.” (Az egyiptomi gulákat alkotó királyok elenyésztek a feledékenységben; de az igazak dicsőségét megőrzi a hálás emlékezet.)” Krasznahorka műemlékei.

⁶¹ I. k. 211—212. „A fehér barátcsuhás alak [a dervisgenerális] egy nagy öblös vaskanállal merít a lobogó medencéből, s tölti az égő italt a feléje nyújtott ércfinakokba . . . hát a markodba töltem a krampampulit vagy egyenesen a Bebek kanalából akarod innya? (Az a vaskanál most is ott van még a klenodiumok között, Bebek kanalának hívják; de az ám nem krampampuli osztogatásra használta, hanem a görög tüzhöz, mint mondják.)”

⁶² I. k. 159—160. Lapalji jegyzet. „Még most is megvan az alagút egy része; a jelenlegi Probstner-kertbe nyílik a bejárata. . . A hozzátartozó vízvezeték csöveit az illusztrált lőcsei krónika szerint a század elején találták meg egy új építkezés alkalmával a fundamentum lerakása alkalmával.”

⁶³ I. k. 40—41. „A Ketterhäuschen (helyesebben Gatterhäuschen). . . egy hatszegletű kalicka kuptetővel, azon födeles tornyocskával; az oldalai feldíszítve vasliliomokkal, az ajtajára pedig egy lángoló szív van kiverve pléhből. . . Jelenleg a Probstner-kertet díszíti e történelmi emlék, eladatva kótyavetyén, s turbékoló galamboknak szolgál lakóházul, a helyén pedig a lutheránusok építettek templomot később.”

⁶⁴ I. k. 8. „Még a nagy tatárdulás keserves korszakába is ez az egy hely [Lőcse] dacolt Batu kán minden csordáival. Itt volt a Lapis refugii [menedéksziget], mely oltalmul szolgált az egész ország bujdosóinak.”

⁶⁵ I. k. 13. „. . . Engelhard patricius. (A híres harangöntő milliomos maga idejében.)”

⁶⁶ I. k. 124. „Ez az a híres Mátyás király oltára? Gyönyörű egy munka.” Andrásy tábornok gyönyörködik a lőcsei templom híres oltárában.

⁶⁷ I. k. 6. L. a 22 : 53. j.

⁶⁸ L. a 21 : 19. j.

⁶⁹ Jókai felvidéki útja alkalmával látottakat és hallottakat jegyzi itt fcl. Betléren mondott pohárköszöntője 1883-ban megjelent a Pesti Hírlapban.

⁷⁰ *A lőcsei fehér asszony* I k. 203. „Az értékes és félthető kincseket most mind a családi muzeumok őrzik, ami Andrassy István korában itt a termekben pompázott, csak a gyönyörű majolika-kemencék tanúsítják, s egy-két régi butoradarab, minő fényűzés volt egykor iten.” Krasznahorka múkincseiből.

⁷¹ I. k. 46. L. a 22 : 40. j.

⁷² I. k. 203. L. a 22 : 60. j.

⁷³ L. a 21 : 6. j.

⁷⁴ I. k. 85–86. „Andrassy István a tíz éves szabadságharc alatt egy egész könyvet rajzolt tele azoknak a hírességeknek az alakjaival, akik a harcokban vezérszerepet játszottak . . . A megfordított lapján pedig voltak ugyanazoknak a híres nevezetességeknek a torzképei . . . s ez meg Juliannának a mestersége volt. . .” A következő két följegyzés e regényben van feldolgozva. I. k. 205. L. 21 : 11. j.

⁷⁵ I. k. 220. Az Andrassy nagyapáról beszél Seredy Zsófia fiainak: Ferkónak és Jósának. L. a 21 : 17. j.

⁷⁶ 2. k. 168. „Garamszeghi Ghéczy Zsigmond [Julianna apja] . . . sietett. . . fel az öreg Thökölyhez Árva várába . . . ő volt az, aki a fiatal Thököly Imrét földalatti pinceboltokon keresztül megszök-teté . . .”

⁷⁷ I. k. 205. L. a 22 : 74. j.

⁷⁸ 2. k. 223 L. 21 : 31 j.

⁷⁹ I. k. 202. „Hogy minden jól nevelt úrfiaknak való tudományt alaposan kitanuljanak [unokaöccsei: Ferkó és Jóska], csináltatott Miklós úr mind a kettő számára egy-egy kerkes ágyut a valóságos ágyuk mintájára . . . . Ezekkel lövöldöztette célba a krasznahorkai vár kapujából a két kis unokatestvérét Miklós nagybátya.”

⁸⁰ I. k. 162 „. . . Lőcse városában . . . minden háznál otthonos[a] ser-főző konyha . . .” ami Lőcsének büszkesége s törvénnyel biztosított privilégiuma.”

⁸¹ I. k. 166. „A Thurzó-ház . . . esőöntő csatormái két ölnyire rugnak ki sárkány — és delfin alakokban végződve . . .

⁸² I. k. 5–6. „Lőcse piacán . . . emeletes paloták sorai . . . barokk stylben épült homlokzatokkal, kőből kifaragott cimerekkkel a kapuiv felett, latin emlékmondatokkal a párkányzaton, az egész piacnégy-szöget mind pátriciusok lakják, akik a nemességüket Ulászló, Korvin Mátyás, Zsigmond, IV. Béla királyokig fel tudják vinni.”

⁸³ I. k. 45–46. L. a 22 : 40. j.

⁸⁴ I. k. 162. L. a 22 : 80. j.

⁸⁶ I. k. 7. Lőcsén a városbíró „a nagy ‚kereskedőház’ nyitott tornácában szolgáltat igazságot; ez egyuttal a börze. . .”

⁸⁸ I. k. 6. L. a 22 : 42. j.

⁸⁷ I. k. 75–76. „A hölgy [Korponayné] aztán azt az időtöltést találta ki, hogy előszedegette a fali szekrényéből azokat a gyermekruhácskákat, amik a kisfiáról maradtak.”

⁸⁸ I. k. 205. „A megyegyűlésnek szolgáló roppant nagy terem a középipületben [Krasznahorkán] most be van omolva. . . a legvastagabb középfalban mélyen beépítve egy kőszekrény tűnik elő: egy darab gránitból kivágva. Kincsrejtekek kicsiny. Inkább féltve rejtegetett okiratok számára való lehetett az.”

⁸⁹ I. k. 75. „Az ódivatú házaknál [mint a Thurzó-ház Lőcsén] minden ablakköznek számolya volt, s a falba két egymással szemközt levő padka építve társalgó párok számára.”

⁹⁰ I. k. 81. L. a 22 : 43. j.

⁹¹ I. k. 6. L. a 22 : 53. j.

⁹² I. k. 7. L. a 22 : 53. j.

⁹³ I. k. 7. L. a 22 : 53. j.

⁹⁴ I. k. 11. „A törvény e tekintetben kérlelhetetlen, s amint nem szabad a fucsernek olyan ruhát felölteni, amilyenben a céhbeli mester jár, éppen úgy visszafelé sem szabad senkinek degradálni magát, s a patricius nem kuszpitolhat polgárdolmányt; s ez igen jól van: aki úr, legyen úr!”

⁹⁵ I. k. 159. „Ezt a csodálatos építészeti . . . házat nem azért hitták ezen a néven, mintha a Thurzó családé lett volna, hanem azért, mert a Thurzók, mikor Lőcsén hatalmas urak voltak, ennek a háznak a piaci homlokrészt lakták. (Még akkor Lőcse statutumai megtiltották bármiféle magyar nemes urnak, hogy városukban saját házzal birjon, szerették, ha ott lakott, de házat nem adtak neki.”

⁹⁶ I. k. 12. „„De Hortis Siegebert uram! Kegyelmednek a legfelső gombja a dolmányán nincs begombolva’. . . ‚Bírság: egy pint bor!’ – szól a kérlelhetetlen ítélőbíró [Alauda], amire a többi szenátor urak helyeslően integetnek.”

⁹⁷ I. k. 25. „De Hortis szenátor uram; kegyelmed felgyürte kabátja ujját a statutumok ellenére. Bírsága egy pint bor.” Alauda főbíró szabálytalan ruhaviselésért megbírságolja De Hortis szenátort.

⁹⁸ I. k. 123. „. . . a kuruc vitézek . . . felhúzták a sárga csizmaik fölé a török bagariapapucsot, aminek hátul a sarkán hasadéka volt a sarkantyú számára. (Ez volt a kalucsni ősapja. Lőcsén Niederschuhnak hitták.)”

⁹⁹ I. k. 16. „Ezzel aztán a hölgy [Korponayné] elbocsátá a kíséretet, s a templomajtó felé indult; kezén vezette a fiacskáját hosszú

selyem cenziolája szárnyába takargatva, ami tengeri mókussal volt bélelve.”

¹⁰⁰ I. k. 7. L. a 22 : 53. j. Ugyanott találjuk a következő 3 noteszföljegyzés felhasználását.

I. k. 96. „A szironyos subicáját a vállára veté [Korponayné], s neki indult a sötétségnek.”

¹⁰¹ I. k. 7. L. a 22 : 53. j.

¹⁰² I. k. 80. „A haját egészen úgy szétziláltan hagyta [Korponayné], ahogy az ágyban hánykolódás alatt szétbomlott, csak egy kis recefice főkötőcskével szorította le, ami a saját hajából készült mester-séggel (akkoriban nagy divat) úgy, hogy a főkötő recéjét a hajtól nem lehetett megkülönböztetni.”

¹⁰³ I. k. 202. L. a 22 : 79. j.

¹⁰⁴ *Egy az Isten* 2. k. 74. „... a lakoma most még nem a házassalándók gondja. Most a vendégek adnak ‚bucsuvacsorát’ a leendő új párnak, minden vendég magával hozza a sült tyúkot és a rétesalakú somodit. A vőlegény csak a bort adja hozzá. De azt sem ingyen. Minden ember a maga pénzéért iszik s azért meggondolja, hogy mennyi szükséges a jókedve fõntartására. Az összegyűlt pénz aztán odaadják az iskola szükségére.”

¹⁰⁵ Folytatódnak *A lőcsei fehér asszony* c. regény jegyzetei. 2. k. 173. Három évvel a lőcsei katasztrófa előtt történt, hogy útban Kassa felé a Ghéczy Zsigmond szekerebe belecsapott a villám. „Ettõl a villámcsapástól fogva nagyot változott az öreg ur természete... a rettenthetetlen férfinek voltak órái, amikben gyávaság lepte meg. Mikor zivatar közeledett.”

¹⁰⁶ 2. k. 174. „Amint egy villámlást meglátott, vagy egy mennydörgés moraját meghallá Ghéczy Zsigmond, egyszerre abbahagyott minden dolgot, diskurzust, édes álmat, nyakába keríté a fekete macskabõrbõl varrt palástot, s beült az üveg kalitkába.”

¹⁰⁷ A moldvai fejedelemség történetébõl vett adatok. Ott uralkodtak többek között a Kalimak hercegi család tagjai, ennek fejedelme volt Cuza Sándor 1859–1866-ig, mikor egy lázadás miatt le kellett mondania trónjáról. (Élt 1830–1873).

¹⁰⁸ Moldva történetébõl vett adatok folytatása. Itt is szerepel a Kalimak hercegi család, továbbá Sturza Mihály is, aki 1834–1849 között volt Moldva fejedelme.

¹⁰⁹ Sturza János moldvai fejedelem volt 1822–1828 között, Ghika Gergely pedig 1849 és 1856 között.

¹¹⁰ Különféle napi intézendõk összeírása, köztük váltórendezés. A Századok c. f. irat és Thaly említése készülő regényével (*A lőcsei fehér asszony*) lehet összefüggésben.

¹¹¹ Remélt bevételek összeállítása. Ha ez a bejegyzés még 1884-re vonatkozik, akkor a *Minden poklokon keresztül* c. regényre kell gondolni, mert ez négy kötetben jelent meg az év folyamán. A „Historia” cím pedig *Magyarország története a népiskolák részére* c. művet jelzi, ez is 1884-ben jelent meg. A *Népvilág* c. novelláskötet újabb kiadásáról lehet szó, ez ugyanis már 1857-ben megjelent. Hasonlóan a *Névtelen vár* (megj. 1877.) is újabb kiadásával szerepelhet itt. A Hon helyett már a Nemzet főszerkesztői díját naplózza az író. A képviselői díj összege után ítélve félévre escedékes tételről van szó a jegyzékben.

¹¹² Újabb jövedelemszámítás. Az előbbtől eltérő tételekből következtetve, a következő időszak – valószínűleg félév – előirányzata a második lista. A benne említett regény valószínűleg a *Minden poklokon keresztül* 4. kötetét jelzi. Ugyanígy a német fordítás is, mint az előbbi számvetésben. Révai talán a magyar történelemkönyv díjával szerepel, de talán már a készülő kuruc regény, *A löcsei fehér asszony* előlegére utal.

¹¹³ *A löcsei fehér asszony* női főhőse.

¹¹⁴ Uo. 11 – 12. L. a 22 : 29. j.

¹¹⁵ Uo. 11 – 12. L. a 22 : 30. j.

¹¹⁶ Valószínűleg Cogelniceanu Mihály román történetíró és politikus (1847 – 1891) egyik művéről van szó.

¹¹⁷ *Minden poklokon keresztül* 138. A magyar kereszteshad átvonul a Jezráel völgyén a Hermon és Gelboa hegyek szakadécai között. Ott találja a csontok mezejét borzalmas látványával. Innen a 127. j.-ig ugyane regény följegyzései következnek. Utalásánál csak lapszám szerepel.

¹¹⁸ 138. „... amennyire szem ellát, kutyatejjel és számartövíssel benőtt mező terítve van emberek és lovak csontjaival . . .” A Jezráel völgyében talált óriási csonttemető a magyar kereszteshad útjában.

¹¹⁹ 142. „De még azon kívül mennyi mindent hozott Lebée László! Kincsekkel, drága szövetekkel megrakott ösvércsapatot. S aztán egy egész sereg hitelent, hátra kötött kezekkel, hadi foglyul ejtve. S cserében azoknak paripáira ültetve, ugyanannyi kiszabadított keresztény foglyot.”

¹²⁰ 142. L. a 22 : 119. j.

¹²¹ 137. A Jezráel völgye a Hermon és Gelboa hegyek szakadécai között elpusztult vad vidék, melyen a magyar kereszteshadnak át kell vonulnia. „... a kertek helyén a homoklakó tövisek vertek gyökeret, az agave, meg a kaktusz. . .”

¹²² 138. „... it utolérte a sivatag réme, a szamum: se ló, se lovag nem bírta tovább.”

¹²³ 138. „Delelőre feltalálta a második útmutató állomást, a ‚Keresztek halmát.’ Ez már újabb emlék. A német császár hadjáratából maradt fenn. A legvitézebb hadsereg maradéka . . .”

¹²⁴ 137–138. „Az egész nagy rengeteg tábor szent zsolozsmákat énekelve (kiki a saját nyelvéen), nyomult előre a Jezárel völgyében a Hermon és Gelboa hegyek szakadécai között.” A magyar keresztshad énekelve vonul az ellenség elé.

¹²⁵ 137. A Jezárel völgyének leírása. „Néha napján ez a völgy egy földi paradicsom volt . . . de amióta a keresztes háború folyik, átalakult lakatlan sivataggá; a két hegy közét betemette a sivó homok. . .”

¹²⁶ 139. „. . . a keresztetek nem hordtak magukkal tevéket, amiknek olyan nagy hasznát venni a sivatagban. Az innivalójuk már másnap estére elfogyott.”

¹²⁷ 159–160. „Az ellenséges bástyák ormain lobognak a félholdas zászlók s lassú kattogással hajlítják hátra vaskarjaikat a kőhajító gépek, amint a kereszttyén csapatok közelednek; a dárdavető pattantyuk hegyes nyilvégei a lőréseken előkandikálnak.”

¹²⁸ *A lőcsei fehér asszony* 1. k. 17–18. Egy lőcsei takácsmester felesége újszertendő napján éppen éjfél után egy óraker kétfejű gyermeknek adott életet. Doktor Kornides, a messzeföldön híres orvos a csodát arra magyarázta, hogy Lőcse városának még ebben az évben egyszerre két bírása lesz. Alauda bíró már-már abban reménykedik, hogy a kétfejű orákulum nem teljesedik be, amikor elveszettnek hitt bírólődjé egyszercsak megjelenik.

¹²⁹ Uo. 1. k. 17–18. L. a 22 : 128. j.

¹³⁰ Uo. 1. k. 35. „Ugy látom, hogy kegyelmetek arra a hírre, hogy én megbolondultam, más bírát választottak. Ezt tehettek. Aki bold, az nem lehet bíró. És eszerint most két főbírája volna Lőcse városának . . . Lőcse városa két bírása közül az egyik valóban bold. — Hancm az én cszem a helyén van.” A hazatért Fabriczius a tanács előtt.

¹³¹ Rövid emlékeztető bejegyzés.

¹³² Az olasz szöveg jelentése: Mikor a paradicsomkert elveszett, az ember azt mondta a Teremtőnek, álljunk össze és alkossunk egy másikat! — és megalkották Itáliát.

¹³³ *Akik kétszer hálnak meg* 1. k. 5. „A tulparti hegyeken [a Vág völgyében] átellenben fehérlik, mint egy óriás mauzóleum, a büszke Orszlánkő.”

¹³⁴ *A lőcsei fehér asszony* 2. k. 214. „Mivel tölti hát az idejét? [Ti. Andrassy István] Azt mondják: filozófiai munkán dolgozik. Ez is csak az fródiák révén szíváro, ki, akinek a mutatóujja már tyukszem

kapott a sok másolástól. 'Triplex philosophia' lesz címe a könyvnek. Ki fogja nyomtatni a lőcsei tipográfiában." L. még a 22 : 58. és 75. j.

¹³⁵ Az ismert II. József-anekdótára utaló följegyzés. A császár még trónörökös korában Debrecenbe látogat, s ott megtekinti a Kollégium nagykönyvtárát. Előkeresteti a Kálvin Intitutióját, amelyet valahonét legalulról vesznek elő. Megkérdesi a püspöktől [Szilágyi Sámuel-tól], hogy miért nem becsülik meg jobban hitük ez alapvető munkáját. Erre válaszolja a püspök, hogy az a fundamentum, annak kell legalul lenni. Minden azon épül.

¹³⁶ Jókai Debrecenben visszaemlékezik a szabadságharc utáni évek szomorú korszakára, s rámutat az azóta bekövetkezett fellendülésre. Helyesen látja meg a város mellőzöttségét, s annál többre értékeli haladását.

¹³⁷ Magánjellegű följegyzések sorozata kezdődik. Egy sereg emlékeztető napi tennivalókra. Közben írói, szerkesztői ügyek is, olvasmányok mint az ozmán történet és Horváth Mihály magyar története. Itt a notesz másik végéről kezdődnek a beírások és haladnak visszafelé. Ez teszi érthetővé a tárgykör nagy változását.

¹³⁸ Protekciókérés adatai, utána ismét emlékeztetők.

¹³⁹ *Jocus és Momus. Adomák az öreg gróf Károlyi Istvánról.* Bp. 1888. 104. L. a 19: 289. j.

¹⁴⁰ Pártfogáskérés adatai.

¹⁴¹ Őthalom Szeged melletti domb; a hagyomány szerint régi harcok esetei vannak odatemetve.

¹⁴² Napi teendők beosztása több napra előre. Célzás a Munkácsy Mihály ünneplésén mondandó felköszöntőre.

¹⁴³ Ismét a Munkácsy Mihály tiszteletére rendezett ünnepi összejövetel szerepel a napitervben. A bankett e szerint 1882. febr. 22-én volt.

¹⁴⁴ A napok dátumában itt törés van: az előző lapon febr. 23. péntek, s itt febr. 25. szombat. Innen aztán így halad tovább a következő lapon: febr. 26. vasárnap stb. Mivel febr. 29-ig halad a dátumozás, ez szökőévre mutat, tehát 1884. évi dátumokról van szó. A följegyzések tárgya állandóan a napi teendők beosztása. Elfoglaltságát mutatja, hogy sokszor még az órát is kitűzi egy-egy látogatásra.

¹⁴⁵ Álláskereső folyamodik Jókaihoz támogatásért, mégpedig fiumei tisztviselői állás ügyében. L. az 1. j.

¹⁴⁶ Innen kezdődik Orbán Balázs: *A székelyföld leírása* c. 6 kötetes munka kivonatolása. Olykor jelzi az író az adat, a forrás lelőhelyét oldalszámmal is, de nem következetesen. Az anyagot értékesítette székely tárgyú regényeiben és novelláiban, főként a *Bálványos várban* és *A Damokosokban*.

A továbbiakban Orbán jelzi a mű címét. Itt az 1. k. 8. lapján találjuk meg a jegyzet forrását. „Ilyen sarkalatos és sajátos törvénye volt a székelynek az, hogy ahol fiú volt, ott a fekvősegeket az örökölte, a leány csak kiházásitást nyervén; de ahol csak leány volt, az mint fiú-leány örökölt mindent.” Uo. jegyzetben (27.): „A székely örökség még házasság útján sem szállhatott jobbágyra, mert ha a fiú-leány (praefecta) jobbágyhoz ment férjhez,—mi ritka eset volt — akkor a tisztek a jószágot megbecsülték, s ezen becsárat a leánynak zászló alatt levő férfi rokonai lefizették, a jószágot azok nyerték el.

¹⁴⁷ Forrása: Orbán I. k. 8. „Egy hónapig a székelyek közül senki zsoldot nem kapott, hanem magát táplálta, s díjazva csak akkor voltak, ha a hadjárat egy hónapnál tovább tartott.”

¹⁴⁸ Forrása: Orbán I. k. 8. „Terhes volt a hadkötelezettség, főként a nemzeti fejedelmeknek küzdelemteljes korszakában, azért ez alól mentesítendőök magokat sokan a kevéssé terhelőbb jobbágyság köpenye alá bujtak . . .”

¹⁴⁹ Forrása: Orbán I. k. 9. „Négy osztály volt felállítva, az activ hadtest . . . a tartalék . . . Gyenge sereg, kik vagy gyengeség, vagy testhiba vagy életkor miatt a két előbbi osztályból kivételvén, 60 éves korukig levélhordás s egyébre használtattak. Végre a tehetetlenek osztálya, melyben a 60 éven felüliek, szolgálatképtelenek, polgári és lelkeszi hivataluknál fogva fegyvermentesen voltak sorozva.”

¹⁵⁰ Forrása: Orbán I. k. 18. Helyesebben: a kapukon voltak versek. „E kapuk inkább ékítményül, mint szükségből állanak ott, mert a székelynek hagyományos vendégszeretete nem igen engedi meg a kapu bezárását; tárva volt az boldog, boldogtalan előtt, mint a székelynek nyílt, emberszerető szive, s ezt akarják kifejezni a kapu szemöldrc felvetett ily feliratok:

„Béke a belépőkre,
Áldás a kimenőkre” vagy
„Ha jó szived, neved, e kapun bejöhetsz,
Ha pedig álnokul élsz, fel s alá mehetsz.”

¹⁵¹ Forrása: Orbán I. k. 19. Jegyzet (5): „Az üstököt régebben a székely nép általánosan viselte, most már kimenvén a divatból, csak az öregeknél lehet látni.”

¹⁵² Forrása: Orbán I. k. 20. „. . . a most Komlóstövissé nevé helyen hajdan Kis-Görgény nevé falu feküdt, melyet a tatárok meglepven, annyira elpusztítottak, s lakóit úgy kiirtották, hogy csak két árva leány maradt életben. Ezek egyike Boldogfalvára, a másik Kereszturra ment férjhez, s azért a megsemmisült falu határa is ezen két falu között oszlott fel s azok bírják ma is.”

¹⁵³ Forrása: Orbán 1. k. 29. „Galambfalva második nevezetessége . . . egy óriási tölgyfa, melynek párja nemcsak honunkban, hanem talán egész Európában nincsen; mert annak törzskerülete 5 és 1/2 öl . . . ezen óriási fa . . . talán ezred évet látott maga előtt elviharzni . . . most is bámulatos ép, törzse tömör, minden látható odvasság nélkül.”

¹⁵⁴ Forrása: Orbán 1. k. 29. „. . . a Küküllőn innen . . . Ajbérc, melynek fantasztikus szikla oldalán tátongó repedéseiben gazdag vadméh telepek tanyáznak teljes biztonságban, mert e hegyoldalt cimer meg nem közelítheti.”

¹⁵⁶ Forrása: Orbán 1. k. 34. „. . . a reformátusok . . . kevés számú hívei Dobóban építettek templomot, melynek ajtaja patkófvvel záródik; ezt azért is felemlítem, hogy a mór építészet ezen idomát a székelyföldön már több helyt is feltaláltam, mi azt mutatja, hogy ezen építészeti idomot a törököktől átvették volt őseink.”

¹⁵⁸ Forrása: Orbán 1. k. 34. „E kis templomnak [Dobón] egy élő s magától emelkedő tornya van. E talány meg lesz fejtve, ha megmondom, hogy e torony nem más, mint egy terebélyes tölgyfa.”

¹⁵⁷ Forrása: Orbán 1. k. 38. Az 1848–49. erdélyi dúlások idején Háromszékbe menekült leány és megmentőjének romantikus szerelmi története. A férfi fogságba esik, de a leány házigazdája és őrzője, élete kockáztatásával kiszabadítja, hazaviszi Háromszékre s a két fiatal egymásé lesz.

¹⁵⁸ Forrása: Orbán 1. k. 44. „A fensik felett . . . hajdan Tihadár nevű falu büszkélkedett ottan, melyet a tatároknak egy vad csapata dúlt fel. Elmenekült lakói Szarka kő alatt lévő Siró dombnál találtak fel az udvarhelyi nőket, kik a tatárok által rabságra vonszolt és legyilkolt férjeiket keservesen siratták. A lakhelyeiktől fosztott tihadáriak a férjeiktől fosztott udvarhelyi nőkhöz csatlakoztak s Udvarhelyre telepedtek.”

¹⁵⁹ Forrása: Orbán 1. k. 45. „A tuhudunok (pogányok, talán Tuhutum vezérről neveztetve így) jártak oda áldozni [Ti. Budvárra]. Budvára akkor még sértetlenül állott a szemben levő büszke sziklaormon. A várban keresztény vitézek voltak; ezek közül a leghíresebb ijász Jézust kiáltva röpíté közéjük nyilát. Ezek ijedtökben Jézust kiáltva lettek kereszténnyé . . .” [ennek emlékére építették a Jézus kápolnát.]

Felhasználta: *Bálványosvár* 41–42.

¹⁶⁰ *Bálványosvár* 7. „A sokféle magyar népcsalád között a székely magát tartja a legelsőnek . . . akinél ereklyében tartogatják Etele égből esett kardját, Csaba vezérnek ökörbőrre hun betűkkel írott véghagyományát, Zandirhám kőpaizsait az öt alaptörvénnyel.” L. még *Levente* 61.

¹⁶¹ Forrása: Orbán I. k. 64. „ . . . felemlithetjük Fancsalról még azt is, miként azon példabeszédet, hogy: cifra mint a fancsali feszület, akként értelmezik, hogy régen a fancsaliak egy feszületet készítettvén, Jézust cifra zsinóros mentébe sveres magyar nadrágba öltöztették . . .”

¹⁶² Forrása: Orbán I. k. 68. „ . . . a Dezsáknál ismét feltalálható *Ördögutja* [egy 2 öl széles, egy öl magas töltésút] a . . . fővonal egyik mellékágának vagy inkább tovább folytatásának látszik lenni, mert az az oroszhegyi fennsíkrol, hová elkisérők, a Kis-Küküllő fennvölgyére, onnan *Rabsonné utja* néven egészen a görgényi havasokig hatol, és így az egész Székelyföldet dél-észak irányban átfutja. Ezen főtöltés mellett még más melléktöltéseket is találunk a Székelyföldön, ilyen a bodzai szorosnál felülő Papok sánca, mely később Attila utja és Hunárka néven a Feketeügyig követhető. E töltésnek sajtó szerkezete, az Attila útja, Hunárka (honárka, mi hunárkából lett) stb.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 31. „A kun nemzet hét nemzetséggel vonul keresztül a Székelyföldön Magyarországra a királyok engedelmével. Béla király megparancsolta a székelyek grófjának, hogy békében engedje őket elvonulni a Hunárkán, az Etele útján, a Rapsonné útján egész Kolozsvárig.”

¹⁶³ Forrása: Orbán I. k. 74–75. „ . . . a Nagy erdő aljában lefolyó Vargyas patakát és a vele egyesülő Halaságot roppant dugákkal (gátlás) eltérítvén credeti irányától, bevették falujokba s ekként adtak létet a Nagy-Homoródnak . . .” „ . . . az innesső oláhfalviak sem akarván e tekintetben hátramaradni, szintén elgátolták és a homoródi fürdőnél lefolyó Rákos-Homoródba átvezették a Száraz Sugó, Gerendely patak és Fenyédvize egy részét.”

¹⁶⁴ Forrása: Orbán B. I. k. 85. : rajz főkötős lövétei leány más lövétei népviselet ábrái közt. Lövétere vonatkozik a következő noteszföljegyzés is.

Forrása: Orbán I. k. 87. „Itt tartották (Sólyomkőn) Lövéte solymárai a fejedelmi korban a portának adóba küldeni szokott sólymokat.”

¹⁶⁵ Az udvarhelyi kollégium udvarában van ez az ott feledett márvány koporsó. L. Orbán I. k. 94. „ . . . az udvarhelyi Collegium udvarán . . . most is ott hever egy félig kész kőkoporsó, melyet egy nagy úr még életében faragtatott volt maga számára siremlékül, de amelyet utódai ottan feledtek.”

¹⁶⁶ Forrása: Orbán I. k. 99–104. Az oroszhegyi lakodalom részletes leírása, mint a székely lakodalom típusa.

¹⁶⁷ Forrása: Orbán I. k. 107. Szentmihály templomában az új egyház torony aljában vannak régi római feliratos kövek befalazva. A szövegük szerint római fogadalmi oltárok voltak.

¹⁶⁸ Forrása: Orbán I. k. 114. [Kadács vára] „Óriások építék és lakták e várat — mond a néprege — olyan óriások, kik midőn Fehérvárt elsőt harangoztak, borotválkoztak, második harangozáskor öltöztek s a harmadik harangszóra mégis megérkeztek a misére.”

¹⁶⁹ Forrása: Orbán I. k. 115. Kadács várától északnyugatra van a Pothárd bérce, a hegy aljában Pothárd kútja. „Itt néhány évtized előtt is nagyszerű csengetyű vásárok tartattak. Minden áldozó csütörtökön ide jöttek a csengetyüt és kolompot csináló cigányok, ide sereglett fel egykorulag a szomszéd vidékek népsége; mert a cigányok a csengetyűk mellett a hedegüt (hedegüt) sem feledték otthon . . . inkább is volt az leányvásár, mint csengetyű-vásár . . . nem egy ősz matrónától hallottam büszkén emlegettetni, hogy ebben és ebben az esztendőben ő volt a pothárdkuti csengetyű-vásár királynéja . . .”

¹⁷⁰ Forrása: Orbán I. k. 122. „A Firtos alatt talált Lysimachos és Kozon aranyak sokakat azon téveszmére vezettek, hogy Firtos vára római építmény lett volna; . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 64. „Elmondta [Rapsonné Mike Sárának], mit ád az ifjú a menyasszonyának ara-ajándékba, hány ruhát, kötönyt . . . s azonfelül száz lizimakus-aranyat.”

¹⁷¹ Forrás: Orbán I. k. 122. „Ily sáncolatok nyomai látszanak fennebb a Hercegláz felett, és a falun alól negyedórára, hol a Gagyzize délre kanyarul, éppen a medeséri cserépcsűr felett levő Sheremás nevű oldalon.” Uo. jegyzetben „Sheremásnak egy bizonyos vadhagymát hívnak, innen credhet a neve.”

¹⁷² Határrésznevek, a hompók tatár sírok a hagyomány szerint. Orbán I. k. 123.

¹⁷³ Forrása: Orbán I. k. 123—124. „E falunak dombtetőn fekvő . . . temploma kétségtelenül legnevezetesebb a székelyföld minden egyházai között. Nevezetes nem annyira építészete, mint emlékiratai által, . . . Nevezetes és megbecsülhetetlen nemzeti kincs e felirat, mert az oly sokak által kétségbe vont hun-scitha írásnak ma létező egyedüli példánya . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 208—209. Jegyzetek. „Hun írás, régi székely betűk [Enlakai unitárius templom felirata] . . . keleti módon jobbrul-balra kell olvasni. E. ka. i. a. n. s. u. M. s. u. i. gy. r. o. e. G. n. e. t. s. l. z. a. gy. Georgyius Muzsnai, csak egy az Isten.”

¹⁷⁴ Forrása: Orbán I. k. 132. Tartodi néprege egy inasról, akinek a tündérek egy csodálatos kardot adnak, az Irnák kardját. Mikor aztán a fiut a sárkány támadja meg: „Az inas kardjához nyul, hát az magától guvad (fejlik, húzódik) ki, hozzávág, s a sárkány négy feje leszakad.”

Felhasználta: Levente 66. „Levente: Hát erre a szóra istenadta

kardom Kiguvad magától lusta hüvelyéből.” L. még *Bálványosvár* 33. és uo. 209. Jegyzetek.

¹⁷⁵ Forrása: Orbán I. k. 135. [A parajdi sóvidék sóbányái] „... a nemzeti fejedelmek alatt a székely nemzet sajátjai voltak, honnan mindenki ingyen nemesi sőt kapott (mert, mint tudjuk, a Székelyföldön nem volt királyi jog).”

¹⁷⁶ Forrása: Orbán B. I. k. 137. „Ezen sziklába [a Rabsonné várában] van egy bolond kincskeresőnek lakbarlangja: egy szoba nagyságu üreg. ... ő a vár középpontján levő kut alá akar ásni, hol eltemetve lennének Rabsonné roppant kincsei...”

¹⁷⁷ Forrása: Orbán I. k. 138. „Rabsonnét tündérkirálynőnek és nagyon furfangosnak tartja a néprege, ki még az ördögöt is rászedte, mert azzal egy utat alkudott ki magának egy hegy aranyért és egy völgy ezüstért, e bűvös uton oly sebesen haladott táltos lovaival, hogy midőn Tordán elsőt harangoztak, még várában volt, s mikorra beharangoztak, már Tordán volt a templomban. . . [mikor az ördög követelte az ígért kincset] Rabsonné összehajtá kis kezének szép ujjait, s arra egy aranyat, tenyerébe egy tallért téve mondá: „Im itt van a hegy-arany és a völgy-ezüst.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 207. Jegyzetek. L. még 22 : 115. j.

¹⁷⁸ Forrása: Orbán I. k. 139. „Negyed órával alább van Ilyésmezeje . . . Gyermekkoromban még láttam azt a 125 éves öreg oláhot és 115 éves feleségét, kiknek gyermekei, unokái és dédunokái népesíték a falut.”

¹⁷⁹ Forrása: Orbán I. k. 140–141. „A temetőben itt is megvannak a kopják [ti. Atyhán], s a temetés még most is harcias pompával történik. Egy a közel rokonok vagy a falu tekintélyes egyénei közül szabályosan lóra ül . . . kibontott üstökkel lovagol a koporsó előtt, kezébe viszi lefordítva a sírkopját. A temetőben a sírnál lőnek, s behantolás után a zászlós kopját a sírra tüzi a lovag.” Ilyen temetés emlékéét őrzi a következő noteszföljegyzés is.

Forrása: Orbán I. k. 141–142. „A Barátdülön [Küsmödtől északra] hátul levő Derencsetetön önálló magas bikkfa van, melyet „Ilona Jancsinak” neveznek. — E névnek eredete igen tragikus, mert Küsmöd legszebb, legbátrabb, legünnepeltebb legényét Ilona Jancsinak hívták.” [A szabadságharc után üldöztetve itt akasztotta fel magát egy bükkfára.] „A nép ünnepélyesen temette el a haza halottját a fa alá, s a fát nevére keresztelve, tetejére zászlós kopját, a hőst illető jelvényt tűzött fel.”

¹⁸⁰ Forrása: Orbán I. k. 142. „Régen divatban volt, hogy ha valamely borozda felett összevesztek, Istenítéletre bocsátották a kérdést: azaz kardviadal döntötte el.” Siklódi szokások.

¹⁸¹ Forrása: Orbán I. k. 145. „Étéden van egy sehol sem láttam ősi hangszer a Timbora, ez egy hosszú lant négy húrral, és gitare-szerű hang-osztállyal, mellyel igen szép, remegve panaszos hangokat lehet kihozni; a húrokat tollal pengetik.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 116. „Előkerültek a mindenféle igricesek, csimpolya, timbora [hárfa] hangzott a lakoma közben.” *A Damokosok* 56. „No ez épen hozzáillő zenekíséret volt ahhoz a románchoz, amit Kalme előadott: még azt a gonoszságot is megtéve, hogy egyszer-egyszer belekapott ujjaivala mellette heverő timbora húrjaiba.” Kalme kiszabadítja az elaltatott Buzdurgán murza fogságából Damokos Tamást, s az alvó murza mellett mond neki meséket. Tamás nem veszi szívesen a leány segítségét, mert otthon hűségese felesége van.

¹⁸² Forrása: Orbán I. k. 146. „Küsmöd felé pedig Fülemer nevű oldal van, melyet őshangzatu szép nevéért említek fel.”

¹⁸³ Forrása: Orbán I. k. 159. „... Gyulaffi László örökli Sz. Demetert és birják a Gyulaffiak e kastélyt 1754-ig, midőn az utolsó Gyulaffit, mint mondják, megvesztegetett dajkája a sz.-demeteri kastély ablakán kiejtette, s benne a ráthoti Gyulaffi család fiága kihalt Erdélyben.”

¹⁸⁴ Forrása: Orbán I. k. 160. A kuruc özvegye kisfiát betanítja, hogy a császári katonákat kavicsokkal célozgassa homlokon. Azok riadtan el is futnak, ördög művének hívén a jelenséget. A vizsgálatra kiküldött bizottságot is elriasztotta az ügyesen pattintgató gyerek, akit senkiséim gyanúsított. Végre a papot küldték ördögöt üzni, de az is már már futásnak indult, mikor az egyik vizsgáló tiszt felfedezte a gyereket, aki anyjára vallott, s így ezt Udvarhelyen pellengérré állították, „mellérc ragasztván, hogy: „Ez a patakfalvi ördög’.”

¹⁸⁵ Forrása: I. k. 160. „Sándor Pál... 1679-ben mint követ küldetett a portára, hol azonban a héttoronyba vettetvén, 11 évig raboskodott; midőn egy török pasánál levő nőrokonának közbejárása által megszökvén és felgazdagodván, Tököly táborában váratlanul megjött s török öltönyben bekopogtatott ötöt sirató és fel nem ismerő nejéhez Kénosba...”

¹⁸⁶ Orbán I. k. 161. A homoródiak vendégszerető kínálgatását a vendég nehezen fogadván, midőn a háziasszony már belefárad, „akkor a gazdának mondja: „Ne legyen olyan tácsó (hallgatag, ügyetlen), kínálja nő’...”

¹⁸⁷ Forrása: Orbán I. a. 163. Rab Biró István Szentmártonban esett tatár fogságba s ott szenvedett 5 éven át.

¹⁸⁸ Forrása: Orbán I. k. 165. „Lakatos János... hőstetteiről ismét száz meg száz adoma él a nép száján. [Egy alkalommal hirtelen levágván 7 tatárt, üldözőbe vették.] „Ő hirtelen az Oltba mártá lombos szürét, s

roppant hideg lévén, csakhamar oly jégpáncél fagyott rá, hogy a tatárok nyilai visszapattantak arról, s midőn a kifáradt tatárok beérnék, négyet közülök levágott, a többi elmenekült . . .”

Felhasználta: *A Damokosok* 4. A regényben nem Lakatos, hanem Czirjék Boldizsár bá menekül a tatárok elől, ő mártja bundáját vízbe.

¹⁸⁹ Forrása: Orbán I. k. 167. „Pedig e kastély [Homoród-Szentpálon], ezen enyészettel küzdő falak nevezetes emlékek néma őrei, honunk egyik legnevezetesebb családjának, a Tivatulus székely őstől leszármaztatott h. sz.-mártoni Kornis családnak lévén lakhelye.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 102. L. még *Levente* 134.

¹⁹⁰ Forrása: Orbán I. k. 173. „. . . Sándor István egyik leányát, Druzsillát egy derék férfinak, Kálmán Lászlónak adta nőül. Lakodalomuk a bányai várban tartatott, s jelen volt az ünnepélyen (az akkor üldözött, s Erdélybe menekült) László herceg is. Szóba hozatván pedig ez alkalommal a székelyektől nem szivelt új törvények, Druzsilla ezen a nőnemet felemelő törvényekre akart a nemzet áldozó poharával inni, midőn a kisebb rabonbánok maradékai közül való Bourzonnak nevezett férfi, kiragadván a menyasszony kezéből a poharat, ellent mondott ezen törvényeknek. Ezért Sándor István nagyon felharagudott s kardot rántván átütötte az ellenkező férfit.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 26–27.

¹⁹¹ Forrása: Orbán I. k. 177. A telekfalviak kőlyuki barlangjukba húzódva védekeznek a tatárok ellen, akik ostromzár alá vették a barlangot. „A benn levőknek élelme már fogyatékán, lőkészletük ellövöldözve, midőn ezen válságos pillanatban Sári, egy otthon hagyott leányzó (vénleány) nagy tököt vevén elő abba szemet, orrot és száját vágott, s retkeszeletekből rémletes fogakat illesztett bele.” Ezzel rémíté halálra a tatárokat, akik elfutva, otthagyták a diadalmas székelységet.

¹⁹² Forrása: Orbán I. k. 180–181. Derzsen a templom „maga volt az azt környező kastélynak donjonja, vagyis oly végvisszavonulási helye, mely még a kastély eleste után is önálló és védhető hatalmas erődöt képezett, honnan szurokkal, kővel és golyózáporral lehetett az ellent pusztítani és távol tartani.”

¹⁹³ Forrása: Orbán I. k. 181. A Tökfejű Pál nem gúnynev, hanem a kuruc háborúban fején megsebesült Pál Lőrinc sebének gyógyítása céjából fejére húzott nagy tökről eredő elnevezés.

¹⁹⁴ *Bálványosvár* 105. „Fogd a kanócot, Kenur!” Zsombor vezényel.

¹⁹⁵ Forrása: Orbán I. k. 181. „Még alább a baloldalon van a híres Ramócsa. Nevezetes is e hegy növényzeti tekintetben, mert annak fennlapját a szó teljes értelmében ellepi a rámócsavirág (gyalogborostány, daphne kneoron), mely ily nagy mennyiségben sehol a világon nem tenyészik . . .”

Felhasználta: *Bálványosvér* 89.

¹⁹⁶ Forrása: Orbán I. k. 184. Rege Tamásó Mártonról, aki szász szolgáját hátulról leüti, hogy az általa felfedezett kincs birtokába jusson, aztán Rómába megy vezekelni . . . végül is hazatér, boldogan él, s három kápolnát alapít vezeklésüül.

¹⁹⁷ Forrása: I. k. 184–185. Nagy termetű és rendkívüli észtehetséggel megáldott népevezér, akit József császár is megbecsült. Sok mondai kaland kering róla a nép száján.

¹⁹⁸ Forrása: Orbán I. k. 188–190. Lebei János gróf és nejének szomorú története, a *Minden poklokon keresztül* meséjének gerince. A szaracén fogságból férjét kiszabadító hős asszony megtudva, hogy férje sógornőjébe szerelmes, halottnak hirdeti magát, hogy nővére és a gróf boldogok lehessenek. Ő maga egy kápolnát építtet s a mellett él rövidesen bekövetkező haláláig.

Felhasználta: *Minden poklokon keresztül* 95–96. Jókai a neveket megváltoztaja: a gróf László lesz János helyett, a felesége Mária, míg Orbán históriájában a sógornőjét hívják így.

¹⁹⁹ Forrása: Orbán I. k. 193. A Kóhalom vidékét pusztító törökök foglyul ejtik a királybíró, Hedviget. A Jedikula sötét börtönéből egy varázsláshoz értő fogolytársá menti ki csodálatos módon.

²⁰⁰ Forrása: I. k. 202. Alsórákosi kastély leírása. „Leíratnak a gróf és grófnő szobái is sajátyszerű butorzataikkal; e leírásban előfordul ezen szép kifejezés ‚szegerős bélett ajtó’ és elő a ‚Tsuhadár ház’ kifejezés. Hogy mit jelent ez, nem tudom, az abban feljegyzett almariumokról azt kell hinnem, hogy ruhatár volt (Tsuha törökül posztót jelent).”

²⁰¹ Forrása: Orbán I. k. 222. Olasztelek határában Tortoma-tetőn „egy pásztor két üst kincset talált, az üstöket, mint magyarázták, gyönyörű szép szírony vontá be, alakjuk igen tetszetős volt, négy füllel s mi több, tele voltak orsóalakú, különböző cifrázatokkal ékített arany rudacsákkal.”

²⁰² Forrása: Orbán I. k. 228–229. Vargyason „A falu derekán egy hidat ma is Tatárhidjának neveznek . . . e vidékben megfészkelte volt magát egy rabló tatár csapat Rapsán vezére alatt.” Marcel Gergely és felesége vezetésével leverik a tatárokat, Rapsán a Vargyas áradatában lelte halálát. „Azért hívják e hidat Tatárhidjának, amott a kis utcát pedig Rabsánutcájának mind e mai napiglan.”

²⁰³ Forrása: Orbán I. k. 229–230. „A Dánielek Rikaalji Andaházi nevű fogadó-jában egy oláh eredetű Dregus nevű korcsmáros volt, ez három fiával fosztogatni kezdett, s a fogadó hatóságilag széthányatván, az elmenekült Dregusokból iszonyu rablóbanda alakult, mely évtizedeken át remegésben tartotta a vidéket.”

²⁰⁴ Forrása: Orbán 2. k. 18. A csiksomlyói kolostorba a tatárok elől menekült népet Nizet Ferenc szerzetes felbátorítja, s hadrendbe állítja a kolostort megostromló tatárok ellen. „És pedig úgy állítja fel gyülelést — kevés harcképest számláló — seregét, hogy sokat mutasson; azért első sorba állítja a harcképes férfiakat a deáksággal, a hátulso sorba pedig a nőket, kiknek fejére — hogy a távolból férfiaknak tetszedjenek, az akkor szokásos fehér főkötők helyett — fekete kucsmákat tétetett, . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár 2.* „Minden ember katona volt, még az asszonyok is. Amely székely faluban az asszonyok fátyolos konty helyett fekete süveget viselnek, ez annak az emléke, hogy asszonyaik a férfiakkal egy sorban ütötték az ellenséget.”

²⁰⁵ Forrása: Orbán 2. k. 19. Mártonffi György püspök 1717-ben Csiksomlyón 13 cikkelyből álló rendelkezést hoz, melyekből érdekes dolgokra lehet következtetni. „Egy másik [törvény] mutatja, hogy a csiki lelkészek mindaddig magyarosan öltözködtek, mert egyik cikkely a meggy színű vitézkötéses, szarkalábos öltözeteket eltiltja.”

²⁰⁶ Forrása: Orbán 2. k. 23. „Egy későbbi tatárulás alkalmával [Csomortány községben] 1694-ben Csomortányi István látva, hogy az ellenség váratlanul ott termett, néhány rokonával elállotta a falu utcáját, s ott cocesi hősiességgel harcolva, nemcsak feltartá az ellent, míg a lakosság elmenekülhetett, hanem azt vissza is nyomta és elszéleszté . . .”

²⁰⁷ Forrása: Orbán 2. k. 26 – 27. „. . . a nemzeti fejedelmek korszakában [a katolikus papok] még itt a par excellence kath. Csikban is nősültek . . . az esperesi jelentésben is a csiki ekkleziák és az azokban levő papok előszámoltatván, mindenik pap után oda van téve, hogy nős-e, vagy nőtelen. E jelentés szerint az akkori 17 csiki egyházközségben volt 12 nős pap . . . nemcsak kivételesen Csikban, hanem az egész Székelyföldön voltak nős katolikus papok.” Összefüggetve ezzel a következő noteszföljegyzés.

Forrása: Orbán 2. k. 27. „A háromszéki nős katolikus papok esperesüknek választották Gyergyai Jánost; ez üldözte, sőt el is kergette a nőtelen papokat, azért Mikes Kelemen . . . elfogatván, a csikszeredai várba záratta, mivel pedig Beldi Pál . . . kiszabadítására sietett, Mikes megelőzendő, Gyergyait börtönéből kihurcoltatva, lefejeztette azon a helyen, melyet az csemény emlékére Pap halálának neveztek el akkor, sőt még ma is úgy hívják”.

²⁰⁸ Forrása: Orbán 2. k. 29. „Zöld farsangon (Jakab nap) minden leány kapujába — kinek szeretője van — zöld ágat vernek . . . Az ily fa törzse veres és zöld cífrázatokkal, arabeszkekkel van kiéktve, mivel pedig azt hajnalban és titokban állítják fel, vagy pedig mivel az

ébrülől szcrelem jelképe, hajnalfa nevet visel.” Farsangi szokásról szól a következő följegyzés is.

Forrása: Orbán 2. k. 30. Farsang végén a legények tréfás halotti menetben temetik el a farsangot. „Egy nagy szalmabábot csinálnak, mely felöltöztetve, felcírázva a farsang jelképe. Ezt négy legény halotthordó saroglyára helyezve, megindítja, a sorban menő legények előtt lépdelő zenészek szomorú halotti indulót huznak, ezután jön a farsangi ravatal, utána az étel-ital-maradék, melyből mindenkit kínálva vonulnak át a községen s azonkívül gödröt ásva, nagyon élces bucsuztatóval eltemetik a farsang jelképét . . .”

²⁰⁹ Forrása: Orbán 2. k. 35. „ . . . Háromtejnek nevezett domb fennlapján terjedelmes várkastélynak látszanak ölnyi magasságban még fennálló bonthatlan szilárd falai, hagyomány szerint ez ódon falak maradványai a székelly eredetű gróf Andrásyok ősi kastélyának. E család . . . ma is használja a csikszentkirályi előnevet . . .”

Felhasználta: *A lőcsei fehér asszony* 219 – 220. L. a 21 : 25. és 22 : 38. j.

²¹⁰ Forrása: Orbán 2. k. 46. „Endes György régen azzal a házasság krónikájában talán páratlan önfeláldozással tette magát nevezetessé, hogy nejét, Bors Annát a tatárok elfogván, ő bár biztos menhelyen volt, előjött s kézre adá magát, hogy a tatárok sanyaru rabságát nejével megossza. Szép, megéneklésre méltó történet, ellentéte a szegény tatár históriájának.”

²¹¹ Forrása: Orbán 2. k. 47–48. A magyarországi cigányok története és leírása. „A társadalmi osztályzat közöttük szintén megvan, megvannak a válaszfalak, az egymást lenéző, megvető aristocraticus szellem, mert a cigányok három, illetőleg négy osztályhoz tartoznak. Elsők a hurubások, kiknek városok és faluvégeken állandó lakásuk van . . . Ezek lenézik a kóbor cigányokat . . . Második osztály a lepedősöké, ezek aranymosó cigányok . . . gyakran igen gazdagok . . . A cigányok harmadik, legelterjedtebb, legnépesebb osztályát a sátorosok képezik.”

²¹² Forrása: Orbán 2. k. 47. L. 22 : 211. j.

²¹³ Forrása: Orbán 2. k. 58. „Taplocán tehát a bucsu szent Antal napján tartatott régen, de ez a nap aratás előtt esvén, igen alkalmatlan időben történt . . . sokat tanakodtak a felett, hogy más védszentet választanak . . . végre is a rézfedél [amit az uraság ígért a templomra, ha marad az Antal-napi bucsu] megbukott a falu okosának azon közvetítő indítványán, hogy az aratás utánra eső Mindszentek tiszteletére szenteljék templomukat, midőn aztán sem sz. Antal, sem más szóba hozott szent nem bosszankodhatik, mert a mindenszentek közt ők is ott vannak. Ez határozatba is ment . . .”

²¹⁴ Forrása: Orbán 2. k. 58. „Hogy Taploca régi telep, kitetszik a csiki krónikából, mely szerint Sándor Istvánnak hős neje, az Uopolet

(Apol) maradékaiból való Görgő (György) Anna Taplocán házat építvén magának, 300 tolvaj ellen vitézül harcolt . . .”

²¹⁵ Forrása: Orbán 2. k. 58—59. „A rabonbáni tisztséget viselt Sándorokkal magát összekötő Sándor székely primor család ma is Taplocán lakik, a székely nemzet áldozó pohara ma is birtokában van.” Továbbiakban részletesen tárgyalja az áldozópohár történetét.

Felhasználta: *Bálványosvár* 22. „Ez idő szerint az oltárköre csupán a nemzeti ereklyék vannak elhelyezve, Bálványosvárból a kőpaizsok az alaptörvényekkel, Bondavárból az áldozatkehely, Torjáról a turulos zászló.”

²¹⁶ Forrása: Orbán 2. k. 74. „ . . . fennmarad emléke még a nép között is azon hős Juditnak, ki az 1694-ki tatárjáráskor a történelemben páratlan hősiességgel harcolt a tatárok ellen . . .”

²¹⁷ Forrása: Orbán 2. k. 109. „Hiripnének [akinek vára volt egykor a Békény völgyében] pedig két fia volt, Ábrahám és Damokos, mindkettő vitéz levante, de mindkettő zsarnok, kik a vidéket e bevelhetetlen sziklavárukból nyomorgatták, s főként kedvtelve rabolták el a vidék legszébb szüzeit. Ez bosszura hívta fel a sértett szeretőket, miéрт azok egyremásra jelentek meg a vár alatt, elégtételt követelni a leányrablóktól. Van a Várpaták és Holyvás patak közt egy hegyfok, melyet most is Damokosnak neveznek, itt vívott az ily merész kihívókkal Damokos, túl a Békényen, a mai s Ábrahámnak nevezett helyen pedig másik testvére; ily párbajaikról többnyire győzelmesen tértek vissza. . .”

²¹⁸ Forrása: Orbán 2. k. 109—110. „1707-ben a haza ügyének hanyatlásakor Akton győzelmesen előnyomuló serege mindent feldulva, közelgett Csik felől Gyergyónak. Both királybíró harcedzett bátor népét összegyűjtve, a Gerécesre elébe ment, s ott a győzelemhez szokottat feltartóztatván, nagy veszteséggel visszaverte; [árulás miatt végül mégis felülkerekedik a császári sereg] a győzelemittas vezér pedig feldulta Both várát, s őt magát céltáblának kiállítva, kis fiaival lövöldöztetett rá, míg nemes lelke — a nép hite szerint — égbe szállt.”

²¹⁹ Forrása: Orbán 2. k. 115—116. Ditró otthonmaradt csekély számú népe nagy győzelmet aratott a rátört moldovai seregen 1658-ban. A nők is kivették részüket a harcból. „Ezek közül kiválóbbak Apor Andrásné és Cserey Györgyné . . . sőt egy harmadik ditrói asszony is, ki bár terübe volt, mégis elment a haza oltalmára, s nyárrsal hetet szurt át az ellenség közül. A győzelem után pedig vigan hazamenve, gyermeket szült, mégpedig hármat a néphit szerint. . . a nép jól tudja, hogy azt Puskás Kalárinak (Klára) hívták . . .”

Felhasználta: *A Damokosok* 18. Verset is írt a témáról *Puskás Kalári* címmel. Megj. a Jó könyvek sor. Bp. 1883., NK-ban. *Költemények* 1. k. 316.

²²⁰ Forrása: Orbán 2. k. 117. [Ditrón] „...a karácsonéji mise alkalmával az ének azon szavainál: „A madarak megszólaltak’ a gyermek cserép sipokkal madárhangot utánzólag kezdenek csiripolni, mely csiripolást aztán folytatják az egész szertartás alatt.” E sorokat Jókai saját példányában aláhuzogatta.

²²¹ Forrása: Orbán 3. k. 30. „Szemeria országszerte híres dohányáról, s ismeretes lenne világszerte is, ha hazánk kereskedelmi utjai nyitva lennének, mert Szemeria dohányja... még a híres török dohány mellett is megállhat. Szivtam én 4 éves szemeriait, mely a legjobb török ‚bokcsa tütün’ mellett sem hátrált úgy kellemes izre, mint illatára nézve.”

²²² Forrása: Orbán 3. k. 32. „A sepsi-illyefalvi várnak és abban szorult lakosoknak a tatárok miatt lett elpusztulásának s szörnyű veszedelmének — mely esett in Anno Domini 1658 — régi rongyos írásból való transumptuma” címet viselő verszetet a nagy pusztulásról.

Felhasználta: *A Damokosok* 25. „Az illyefalvai siralmas krónika is így éneкли:

„Kozák kurtány falat vágja,
Tatár tüzét ránk bocsátja.”

²²³ Forrása: Orbán 3. k. 36. „Illyefalvi István... Buchanan Györgynek egy jcles művét fordította magyarra igen szépen zengő versekben. Nemzeti irodalmunk ezen igen becses és ritkává vált termékének címe ez: ‚Jephta sive tragoedia Jephte’ nyomtatott Kolozsvárt 1597-ben...”

²²⁴ Forrása: Orbán 3. k. 37. „Kilyén környékén néhány tumulus is van... Nem lehet tudni, hogy hol van az a másik tumulus, melyet Benkő Vezérdombnak nevez. E neve pedig onnan eredet volna, hogy a régi székely grófok e dombra huzott sátorban tartottak törvényszéket...”

²²⁵ Forrása: Orbán 3. k. 52. „A hagyomány e templom építését is a pálosoknak tulajdonítja, kik a mult században is... bebírók voltak Zalányban. A templom kiujtása és tornya pedig egy véka zabból telt ki.” Egy birtokos az uton talált véka zabot, melynek gazdája nem került elő. Ezt az eklézsianak adta azzal, hogy aki azt kölcsönveszi, egy évre másik véka zabot fizessen kamatba. Jó példával ő maga járt elől, néhány évre kölcsönvette a zabot. Így gyűlt össze a pénz a toronyépítésre.

²²⁶ Forrása: Orbán 3. k. 53. „...mindezeknél nevezetesebb és jótékonyabb a Bodoki szemviz, mely a szomszédos Vásárpataka völgyében buzog fel... Gyógyhatásáról az elgyengült szemekre csudá-

kat beszélnek, csaknem egészen szemvilágot vcsztettek nyerték itten vissza látásukat.”

Felhasználta: *Minden poklokon keresztül* 188—189.

²²⁷ Forrása: Orbán 3. k. 74—75. Két versengő gonosz testvér fogataik szépségére fogad. Az egyikük nyolc szüzet meztelenül fog be kocsiájába, „hogy ezen fogattal jelenjék meg bizonynyal legyőzendő, s így mindenéből kivetkeztetendő öcssénéél. Ő maga pattant fel a bakra, s midőn a siránkozó szemérmes szüzek nógatására indulni nem akarnának, ostorával sujtot az elől fogott legszebb szűzre, kit Annának hívtak. Ez a vérét kiszökeltető csapásra összerázkódván, térdre esett, s iszonyu átkot mondott a kegyetlen vár urára, annak várára és környékére . . . [Az átok megfogant, a vár elsüllyedt, helyén egy szép tó... keletkezett,] Anna . . . halála után . . . a keletkezett tavat emlékére Sz.-Anna tónak nevezték el.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 41—42.

²²⁸ Forrása: Orbán 3. k. 75. „A Sz.-Anna tó keleti hegykaraján meredek ösvényen kimászva a Mohoshoz érünk . . .” ha az utas ingoványos, hihetőleg víz felett lebegő virányira lép, könnyen elsüllyedhet . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 118—119.

²²⁹ Forrása: Orbán 3. k. 78—83. A torjai büdös barlang részletes leírása.

Felhasználta: *Bálványosvár* 56.

²³⁰ Forrása: Orbán 3. k. 88. A keresztyén Apor István és a pogány Mike-leány szerelmi története. Az Aporok bírták Bálványos várát.

Felhasználta: *Bálványosvár* 60. A regényben Opour Szilamér.

²³¹ Forrása: Orbán 3. k. 89. „. . . a tatárok Béla unokája, László alatt újból rácsapván hazánkra, a székelyek ismét Bálványos várába vonultak s annak falait kiujítván, azt nemcsak hasonló szerencsével és hősiességgel védték, hanem a tatárokat egészen a Feketetengerig üzve, Athlén nevü vezérüket is elfogták.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 2.

²³² Forrása: Orbán 3. k. 89. „Bálványos várában székelt Apor László, ki . . . a magyar koronát bitorló bajor Ottót . . . elég merész volt letartóztatni s mindaddig . . . fogva tartani, mig meg nem esküdött, hogy a magyar trónról lemond és soha Magyarországba vissza nem tér.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 203.

²³³ Forrása: Orbán 3. k. 93. „Ikafalva . . . nyugati felső végénéél gazdag forrás fakad fel, melynek a falu derekát átszelő lefolyását Furus patakának hívják. E forráshoz néprege van kötve . . . e falu népének őseit egy Furuzsina istennő nevében harcolt bátor bajnok

vezérelte, véres csatát küzdött a helyen, hol most e falu fekszik, s meg is öletett, de kiontott véreből fakadott fel a forrás, mely mellé népe letelepült . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 50. 107.

²³⁴ Forrása: Orbán 3. k. 93. „Ikafalva régi településéről az ott feltehető és hangzatú családnevek is, mint Fetés, Barrok stb. bizonyosságot tesznek.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 105.

²³⁵ *Bálványosvár* 10. „A hétszínű bábabukrára még ujjal mutatni sem jó, mert a rámutatónak az ujját megragadja a „kék kelevény”.’”

²³⁶ Forrása: Orbán 3. k. 94. „Ika a kisebb Rabonbánok egyike volt, s Upolet (Apold) Rabonbánnal harcban élt. A hagyomány azt mondja, hogy Ika, Póka király vezére volt, ki a Bálványos várból elüzetvén, ide vonult, s itt épített magának várat [ti. Ikafalván].”

Felhasználta: *Bálványosvár* 22–23.

²³⁷ Forrása: Orbán 3. k. 96. „A vargyiálisok (Kik régi iratok nyomán kutatnak kincset) már többször ráakadtak a kincstár vasajtaira, a kakas azonban mindannyiszor ébren volt, s hegyrendítő kukorikolására az ajtó becsapódott.”

²³⁸ Forrása: Orbán 3. k. 97. „Nyujtódi Domokosnak Pál nevű fia kezdette — amint a székelyeknél máig is divatos — atyja keresztnevét előnévül használni, s úgy lett a keresztnevből családnév.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 23.

²³⁹ Forrása: Orbán 3. k. 124–125. „E vidéken [Berek környékén] élt egy derék székely vitéz, kit Benet Urnak hívtak, szegény, de igen becsületes ember . . . [ki az ismeretlenül hozzá vetődött Mátyás királyt magyarosan megvendégeli, ezért a király — Budára meghíván — gazdagon megjutalmazta.] „Hazaérvén pedig a nyert kincsből várat építé ide a határszéltre, hogy a hazát ellenség ellen fedezze és oltalmazza. Benet urnak ekként épült fényes erős várának maradványai — a hagyomány szerint — a most Venet urné vára név alatt ismeretes . . . várrom.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 12. „Majd meglátod még az utadban Rapsonné várát, Veneturné várát, ott is asszony viseli a süveget, s sort ül a tanácsban.” Jókai feldolgozta Benet úr történetét. „*Mátyás diák és Bente úr*” c. *Költemények* 1. k. 342.

²⁴⁰ Forrása: Orbán 3. k. 124. „Mátyásnak megtetszett az őszinte, nemesszívű székely [ti. Benet Ur], s reggel távoztával egy gyűrűt adott neki, mondván, hogy ha Budára megy e gyűrűvel, keresse ott fel Mátyás deákot.”

²⁴¹ Forrása: Orbán 3. k. 131. „Osdola . . . nevének eredetére nézve semmi más adattal nem bírunk, mint a hagyománynak homályos

sejtelmével. E szerint egy a letelepülés korszakában e tájra jött székely ősnék három fia volt: Osd, Zab és Bod. Osd ide települt, s itten csinált lovai és nyájai számára Olt (istálót, pajtát), s azért mondák Osd olja, [ebből lett az Osdola név, hasonlóan a másik két fiú nevéből Zabola és Bodola helységek neve.]”

Felhasználta: Bálványosvár 13. „Az én nevem Kuthen vezér, kunok főcsakánja, Thatha fejedelem fia: a hét nemzetség választottja. Ez itt jobb kezem felől Zezárma jós, Osd, Zab, Bod garaboncok.”

²⁴² Forrása Orbán 3. k. 132. „Osdoláról származik s onnan is írja magát a gr. Kún család . . . Kocsárd (Gothard) e családnak legdicsebb tagja . . . ki a mohácsi vész [után a nemzeti király pártját segíti diadalra Erdélyben].”

²⁴³ Forrása: Orbán 3. k. 133. „A Kopoló völgye, melyben Osdola fekszik, kétfelé ágazva (Nagyság és Kopoló patak völgyére) messze behatol a havasok közé; e patakok völgyében s a szomszédos hegyekben sok fattyugyémánt (igen szép hegyi kristály) jön elő, mely osdolai gyémánt név alatt ismeretes, s a régi bogláros ékszerekben (még most is a szászoknál) szerepelt.”

²⁴⁴ Forrása: Orbán 3. k. 134. „Szaladár nevét a hagyomány Aladár nevű székely őstől származtatja, ki itt csatát veszve megszaladott, s így lett az Aladárból Szaladár.”

²⁴⁵ Forrása: Orbán 134. „Fennebb a templomtól [Szaladáron] északra a hegyoldalban egy terjedelmes bástyás kastélynak látszanak még jelentékeny romjai, alant a réten nagy halastó medre, s egy a templomba vezetett fedett folyosónak falvonalá.”

²⁴⁶ Forrása: Orbán 134. „Gelencének a mult időkből egy nevezetes népköltője is volt . . . Gelenczei Szőke Ambrus, Bethlen Gábor fejedelem hadakozásainak egyik hőse, ki a kard mellett, úgy látszik, a lantot is tudta használni.” Verseket közöl tőle, közöttük a „Székely föld Mindég zöld” kezdetűt.

²⁴⁷ Forrása: Orbán 3. k. 135. „E havasok tömkelegében [Gelence környékén] egy társaitól elszakadt vadász a ködben irányt vesztvén, 6 napig vegyegett (Vegyegni = oly állapotot jelent, midőn valaki ködben annyira elveszti tájékozottságát, miszerint nem tudja, merre van kelet, nyugat, tehát ködös időben való disorientatiót jelent.), míg végre kimerülten s csaknem éhen halva vergődött be Gelencére . . .”

Felhasználta: *Levente* 62. „Idegen istenek nem vegyegnek nálunk. és 165. 101. Kószálnak. Orbán Balázsnál.” L. még Szinnyei J.: Magyar tájszótár. Bp. 1897–1901. 2. k. 943. h.

²⁴⁸ Forrása: Orbán 3. k. 141–142. A varázsdombra elsőnek felnyargaló Mükese mondája versben. „. . . miként a hagyományok Mükese első volt a dombon, úgy utódai is mindig elsőek voltak

a hazafiak között, miért is a székelyek dicsőséges primori címét méltán viselheték?

²⁴⁰ Forrása: Orbán 3. k. 144. „II. Rákóczi [György] moldovai szerencsés hadjárata után a lengyelek segítségére 1653-ban küldött seregek fővezérévé Mikes Mihályt tette.”

²⁵⁰ Forrása: Orbán 3. k. 144. L. a 22 : 249. j.

²⁵¹ Forrása: Orbán 3. k. 149. „Ezen gőzfürdők [Kovácsznán] pedig nem egyebek, mint a földbe ásott 3–4 láb mélységű üregek, melyeknek oly kigőzölgése van, hogy belé hajolva, egy-két lélegzés a legerősebb embert is leszédíti, megfullasztja; azért ez üregek felülről lappancsokkal (-csapóajtó) vannak ellátva, czek nyilatánál egy nyak átmérőjével bíró üreg van hagyva. A beteg akként ül be ezen légfürdőbe, hogy a lappancsokat leeresztve, feje künn marad . . .”

²⁵² Forrása: Orbán 3. k. 153. „. . . felemlitem itten a régebben Kovácsznán divatban volt népies párbajnak egy eredeti módját. A becsületében komolyan megbántott fél kiment a mezőre, s ott egy falu közeli dombra, vagy magas fára felhágva, [kihívta ellenfelét párviadalra]. Néha csak egy személy, máskor többen is kihivattak és a kihívott erkölcsileg kötelezve volt kimenni . . . a viadal előbb apró fegyverekkel (bot, csákány) kezdődött, később gyilkolobb fegyverekkel folytatódott, s gyakran halállal is végződött.”

²⁵³ Forrása: Orbán 3. k. 155. Jegyzet (3) „A székely legjobb barátját, ki vele bajt s vesztélyt megoszt, Ját, más kiejtéssel Jádnak nevezi. Vajjon ez nincsen-e összefüggésben a csiki krónika Jatt-ával . . .”

Felhasználta: *A Damokosok* 1.

²⁵⁴ Forrása: Orbán 3. k. 155. „Ikának hét harcos fia . . . Ika, Dombou, Bordon, Jatt, Demc, Kálló és Gázon.”

²⁵⁵ Forrása: Orbán B. 3. k. 156. „Barátos közelében találták 1840-ben novemberben az ut kivágásakor azon nevezetes aranycsákányokat, s más régiségeket, melyek cofalvi régiségek neve alatt ismeretesek.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 208. Jegyzetek. *Aranycsákányok*.

²⁵⁶ Forrása: Orbán 3. k. 164. „Borosnyón leginkább a sok ódon curia (Domokosoké és Tompáké) lepi meg az utast, melyeknek tietőszögletein csaknem mindenütt ott vannak a régi nemesi curiáknak e vidéken dívatos écki, azok a hatalmas szarvasagancsok, melyek arról tanuskodnak, hogy az erdősegekben hajdan sok szarvas tanyázhatott.”

²⁵⁷ Forrása: Orbán 3. k. 166. „. . . e hegyfoknak [Egerpataktól délkeletre] legmagasabb csucsát Fergettyü várnak nevezik . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 3–4. „A ‚Fergettyüvár‘ egy messze kimagasló hegyfokon áll a rétyi nyir kietlen bejárata előtt . . . A hegyorom legmeredekebb pontját koronázza egy kerek, egyszerű, óriásrakású kőfal, s azon belül van egy torony, mely ezt a kőfalat egészen

betölti... S ez a kerek torony éjjel-nappal folyvást forog. Azért a neve ‚Fergettyúvár‘.”

²⁵⁸ Forrása: Orbán 3. k. 167. „Egerpataknak egy másik figyelemre méltó természeti nevezetessége... a Rétyből Egerpatakra menő ut mellett levő Nyolcforintos tó, mely tó... a vidék termékenységének mérőjéül szolgál. Ugyanis... bő termést megelőző ősszel, télen és tavaszon egészen összevonul s vize elapad; szűk termést megelőző évszakokban... annyira kidagad, hogy az utat is átkeli, azért példabeszéddé vált, hogy: ‚Midőn tó mellett vízben megyünk, nyolc forintos buzát eszünk.‘”

²⁵⁹ Forrása: Orbán 3. k. 168. „1715-ben Székely Márton a rétyi templomban levő 4 állóhelyét 2 orozslányosért adja el Gazda Istvánnak.”

²⁶⁰ Forrása: Orbán 3. k. 168 – 169. „Természettani tekintetben nevezetes azon nagymennyiségű özönfa, melyet az áradozó Feketeügy minduntalan felszínre hoz. Ezek óriás nagyságu, 3–4 öl átmérőjű fatörzsek, melyek ébenfeketék s a kövesülés első stádiumába jutott oly keménységgel bírnak, hogy alig faraghatók.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 48. L. a 22 : 278. j.

²⁶¹ Forrása: Orbán 3. k. 170. „... a rétyi nyirt látogatásra érdemessé teszi... a Hom vagy Hon árka. Ezen titokteljes töltés... nem kimélyülés vagy árok, mint neve sejtetné, hanem egy szabályszerű, aljában 3 öl széles, 2 öl magas domboru tetejü töltés...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 31. L. a 22 : 162. j.

²⁶² Forrása: Orbán 3. k. 171. „Az itten [Réty mellett] talált arany csákány (Háromszék levéltárában) is azt mutatná, hogy az egy oly fényűző ázsiai népfaj fegyvere lehetett, mely a félvilág kincseiben turkálván, könnyen csináltathatott magának arany fegyvert...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 23. L. a 22 : 255. j.

²⁶³ Forrása: Orbán 3. k. 171. „... az [ti. a Hunárka] a német lovagok birtokainak volt védvonala és... Háromszéknek e töltésen alól levő része a lovagok birtokához tartozott.” Ezt a véleményt Orbán cáfolja.

Felhasználta: *Bálványosvár* 10.

²⁶⁴ Forrása: Orbán 3. k. 172. „A mult század végén [Szacsvai] Sándor az irodalom terén emelkedett ki, mint a legelső magyar hírlapnak (Az első magyar hírlap a Ráth Mátyás által 1780-ban Pozsonyban megindított ‚Magyar Hirmondó‘ volt.) egy ideig szerkesztője, azután a második magyar hírlapnak, a ‚Magyar Kurir‘-nak... alapítója...”

²⁶⁵ Forrása: Orbán 3. k. 173. „Esztelneken él az öreg Szacsvai András, ki olyan löpört tud csinálni, hogy a medve golyó nélkül is megdöglik attól.” Fel is használták ezt a tudományát a szabadságharcban.

²⁶⁶ Forrása: Orbán 3. k. 173. „A Kárhágón felül Vadalma pusztásának nevezett fennsík van, itt tartottak győzelmi ünnepet a várőrizetek népei.” „Azon időben, midőn a vár fennállott, a völgy fölibe helyezett függő hidon jártak át a várhegyről a Vadalma pusztására, hol a vár védelme alá helyezett katonai telep volt.”

²⁶⁷ Forrása: Orbán 3. k. 174. „...nem igen lehetett előnyös és kedvező helyzete azon ellenségnek, mely Háromszék terén minden oldalról elhelyezett 25 vár őrizete és az e várak alatt tanyázott harcosok együttes megtámadásának volt kitéve;”

Felhasználta: *Bálványosvár* 2.

²⁶⁸ Forrása: Orbán 3. k. 178. „Gábor Áron... felkötötte balról a széles régi fringiját, jobbról a tisztí díszkardot. (Különböen nemcsak ez alkalommal, hanem midőn csatába ment, többnyire mindig két kardot viselt.)”

Felhasználta: *Bálványosvár* 102.

²⁶⁹ Forrása: Orbán 3. k. 180–181. „gyakran tartattak Maksán Háromszéknek közgyűlései 1630-tól 1793-ig, összesen 31-szer. Ezen gyűlések pedig nem valamely teremben, hanem Isten szabad ege alatt a templom melletti téren tartattak, hol ülőpadokul szolgáló nagy lapos kövek voltak sorban elhelyezve.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 21. Benn az élő teremben... a boltíval átellenes félkörben van elhelyezve huszonhárom fehér lapos kő. Ez a huszonhárom székely törzsnek az ülőhelye, középen a legmagasabb kő a főarabonban ülőszéke. Ez volt az ősvallás korszakában az áldozatok helye. (A legrégebbi hagyományokban Moya, majd Moxa: mai nap Maksa a neve.)”

²⁷⁰ Forrása: Orbán 3. k. 181. „Maksa és Dálnok között... egy sziklából gazdag forrás buzog fel, melyet Urkútjának neveznek... e forrásnak főfájásokat gyógyító erőt tulajdonítanak. A forrás mellett óriási bükkfa állott, melynek ágaira — miután megmosakodtak a szent forrás vizében — bogot kötve mondani szokták, hogy: „akkor fájjon fejem, mikor a bog kioldik” és e hit alapján a vidék népe egész búcsujáratokat tartott az Urkútjához.”

Felhasználta: *Bálványos vár* 22. „...a magas völgyből még egyre szakad alá a zugó patak, mely az „Úr kútja”-ból támad ott, ahol az az óriási bükkfa látszik... az Úr kútja főfáját gyógyft, s aki iszik belőle, csomót köt a bükk fiatal hajtására.”

²⁷¹ Forrása: Orbán 3. k. 183. „Angyalos fölött van Bábolna árka; ide rejtette el a rege szerint Bábolna király az arany napot és az arany bárányt, melyet két fekete agár és egy cifrán felszerszámzott mén őriz... Bábolna árka nem más, mint egy vízmosások által megszakított oldal...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 39.

²⁷² Forrása: Orbán 3. k. 183–184. Jegyzet. „... valószínű, hogy a Kinczás vára a már I. Lajos korában megvolt Hincza vára elferdítéséből lett, mely Hincza vára a mongolok által feldúlt várak sorában – Háromszéken fektének határozott megjelölésével – fordul elő.”

²⁷³ Forrása: Orbán 3. k. 196. „A komlói várfokról két ellentétes tájmerül fel a szemlélő előtt. Egyik felől az arany kalásztengerként lengő Szépmező... míg tulról a kietlen, az emberi igyekvést és szorgalmat visszautasító rétyi nyir terül el beteges nyirbokraival, sötét mocsárral.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 2–3.

²⁷⁴ Forrása: Orbán 4. k. 6. „Marosszék... mostani címerét Mária Ter. királynőtől nyerte 1753-ban. Az egy négy részre osztott paizs; a jobboldali felső osztályban veres mezőben fegyvercsoportozat, az alsó osztályban kék mezőben párisalmafa, egy a kis Küküllőt jelölő fehér vonallal.”

²⁷⁵ Forrása: Orbán 4. k. 7. „Losonczy Dezső, székelyek ispánja Udvarhely és Marosszék kapitányaival és bíráival egyetértőleg mond ítéletet Karácsonfalvi Péter (Mihály fia) ellen, azon sajtáság végzésel, hogy megnevezett az esküt Székely-Vásárhelyen, az e végre kiküldött biztos előtt egy harangszónál letenni tartozzék;”

²⁷⁶ Forrása: Orbán 4. k. 16. „ki visszariad a fáradságos havasi úttól, az Szováta közvetlen közelében is találhat oly nevezetes természeti tüneményekre, minőknek Európában nincsen párja, ezek pedig a falutól rövid negyedórára eső Sóhegyek.”

²⁷⁷ Forrása: Orbán 4. k. 25. „A hagyomány azt tartja, hogy azt [Maka várát] Maka, a székely rabonbánok egyike építette és lakta.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 23.

²⁷⁸ Forrása: Orbán 4. k. 30. „... e patak [a Kalandos, Erdőszentgyörgy vidékén] gyakori áramlásaikor csudás alakú köveket sodor magával, van egy Zeykné udvara előtt, mely egy syrén alakját oly szabatosan utánozza, mintha a szobrász vésője idomította volna...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 48–49. „A másik bálványt a Vízisten alkotta: mai nap özönfának nevezik. Óriási fatörzs, ami a Feketeügy vizében koromfekete kővé vált...” L. még *Levente* 62.

²⁷⁹ Forrása: Orbán 4. k. 32. „Várfalván (Aranyosszéken) ismét van egy Brünbnben öntött régi harang, melyet a Bethlen Gábor táborozásokor egy táborral elvitt várfalvi székely ember szerkerén haza hozott.” Itt a noteszben adott lapszám megtévesztő, mert nem a III. kötet, hanem a IV. kötet 32. lapján olvasható az adat.

²⁸⁰ Forrása: Orbán 4. k. 44. „A veteménytermesztést pedig egy Orbán nevű mestertől — ki igen szenvedélyes kertész volt — tanulták [Lukafalva népe] meg, ki azt Berében, hol előbb mester volt, s itt is betanította, miért a nép nevét most is áldólag említi.”

²⁸¹ Forrása: Orbán 4. k. 52. „Karácsonfalva nyugati végénél . . . az egykor hatalmas Sasa családnak volt . . . fénycs kastélya; az út a kastély folyosója alatt vitt át, mikor aztán estve felhúzták a láncos kapukat, senki ottan át nem járhatott.”

²⁸² Forrása: Orbán 4. k. 55. „. . . nem rég egy nagy vaskanált találtak ott [Harasztkerék mellett a Szombatosok kútjánál], mely a harasztkereki ref. lelkész birtokában van.”

²⁸³ Forrása: Orbán 4. k. 55. „Maga a gyékényszövés a legkezdetlegesebb modorban történik; van egy négyszögű; feszittyükkel ellátott faráma, erre felkötözik az int (sellégből vagyis nád szélből lehasogatott vékony szálakból font nádzsinórkák), melyek egymással párhuzamosan egyenlő távokra vannak kifeszítve,-”

²⁸⁴ Forrása: Orbán 4. k. 56. „régén egy Zezárma nevű vásáros hely volt, melyet István és Farkasi birnak s hol minden hét negyedik fériján egybegyűltek a székelyek vásárt tartani;”

Felhasználta: *Bálványosvár* 13.

²⁸⁵ Forrása: Orbán 4. k. 56. „Fennebb egy a harasztkerekihez hasonló és azzal párhuzamos völgy torkolatában fekszik, az előbbtől alig negyedórára Sz.-Gericze, mely a pápai dézmák regestrumában S. Gerecia, Sancta Gratia és Sancta Cruce Gerecia néven mint a 14. század elején már virágzott önálló egyházközség van bejegyezve.”

²⁸⁶ Forrása: Orbán 4. k. 58. „Az innenső, ugynevezett Sügerdombon fekszik a falu csinos udvarházaival, a tulsón pedig az unitáriusok ódon temploma . . . Homályos néphagyományok szerint, hol most az említett ódon templom fekszik, ott egy szent László király által alapított kolostor állott volna . . .”

²⁸⁷ Forrása: Orbán 4. k. 74 -- 75, 77. „. . . az Egres patak . . . mellékvölgyében . . . találjuk Máját, . . . Mája nagyon régi telep lehet . . . Márkodtól nyugatra sajátságos idomú kerekdombok vannak . . . E dombok egyikét Zak szőlőnek nevezik, mivel — a hagyomány szerint — ott régén őr állott, s ha ellenség közelített, hirt adott, onnan eredett aztán Zaklató neve, de később szőlővel ültetettvén be, az eredeti név meg rövidítésével Zak szőlő . . . Márkodtól északra terül el a Kada tartománya, hol régén a hagyomány szerint Kada nevű őszvér tanyázott . . . Végül a völgyecske fejeinél . . . fekszik Kendő, tiszta református székely falucska . . . Határán van [Torboszlónak] egy Kevereg nevű hely; erről meg az a hagyomány, hogy abodi Nagy Ferenc által a vidék népessége a nemesség ellen fellázittatván, odagyűlt

össze s ott kevergett (nyugtalanzkodott, összeesküdött), míg a nemeség rájuk csapván, szétverte, összekeverte, s onnan a Kevereg név.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 23.

²⁸⁸ Forrása: Orbán 4. k. 78. „másik, szebb hagyomány szerint Csergő Kata nevű hős nőtől nyerte ugy a forrás, mint a hegy elnevezését: ez a Csergő Kata pedig rendkívüli erővel bíró leány volt, ki egy tatárjárás alkalmával a Várbercén feküdt várból az őrizet élén kiútvén, a tatárokat öldöklő harc után visszanyomta.” Magyaros helység mellett.

²⁸⁹ Forrása: Orbán 4. k. 78. „... a Likad főnél felbuzgó forrás [Magyaros helység mellett] . . . roppant bőségben felfakadó kristálytisza vize bár nyárban jéghideg, télben soha sem fagy be, sőt körülte és patakot képező lefolyásánál is a hó elolvadtával télszakon is a legszebb zöld fű virít. Ezen forrást Kati kutjának nevezik . . .”

²⁹⁰ Forrása: Orbán 4. k. 80. „Szénégetésre . . . kiszemelik a szép, kinőtt, s egészséges törzsű bükkfákat s azokat levágva, ramazra (öl hosszú darabokra) ródalják (metszik el), ezeket egy helyre egybe-hordják, felhasználják s millérnek nevezett nagy kupidomu csomókba rakják össze . . . aztán a csürköknél (a meggyujtásra hagyott üregek-nél) meggyujtják.”

²⁹¹ Forrása: Orbán 4. k. 82. „E hosszú vonalon végigtekintve, felismerhettük a roppant havassor minden egyes csucsat, a szépen kicsipkézett Ünököt.

²⁹² Forrása: Orbán 4. k. 84. „Ezeken kívül még egy harmadik telepet is jelöl a hagyomány a Sz.-Márton és Buzaháza közti oldalon, mely az ily nevű itt feküdt faluról ma is Szilamárnak nevezetik.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 25. „Amint az öreg Kevend úr . . . leül a tanácskőre . . . a három legény fia odaáll körüle, jobbról a Szilamér, balról a Zsombor, háta mögött az Iszla.”

²⁹³ Forrása: Orbán B. 4. k. 86. „Iszló nevét a hagyomány szerint egy legelőbb ide települt Iszla nevű őstől nyerte, kinek utóda a ma is itt lakó Iszlai család.” Uo. 84. „Bögözháza a Nyárád balpartján feküdt.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 25. L. a 22 : 292. j.

²⁹⁴ Forrása: Orbán 4. k. 84. „Még volt a Sz.-Mártonon alóli Tilalmas-tetőn egy óriási cserfa, melyet Bajka várának hagyomány szerint azért neveztek, mert egy Bajka nevű vitéz néhányad magával annak roppant odujába bevonulva, a tatárok ellen megvédte magát.”

²⁹⁵ Forrása: Orbán 4. k. 99–102. „Káál határán . . . a jobbparti Ropó völgye, hol a hagyomány szerint tatárok tanyáztak, egy ott levő forrás Kajon kutjának a hagyományok szerint Kajon nevű tatár kánról neveznek . . . A Maros szép terén Ernye irányában Libancs nevű hely van, . . . ott régen Libancs nevű falu feküdt . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 11.

²⁹⁶ Forrása: Orbán 4. k. 101. „Mídon a kir. tábla ezen emelkedett szellemű ítélete őket [a szombatosokat] további üldözéstől mentesíté, előállott egy csalfa zsidó, s mindenféle álnoksággal elhitetvén, hogy ő a várt messiás előfutója, rávette a boldogtalan ernyei szombatosokat, hogy 20,000 pftig jót állottak érte . . .”

²⁹⁷ Forrása: Orbán 4. k. 130. „60 évvel ezelőtt valami istentelen tolvajok ellopták a vásárhelyi reformátusok minden szent edényét, s mivel szerencsére következő napon egy más tolvajlás alkalmával hurokra kerültek, nem volt idejük azokat összeolvasztani, hanem a sz.-királyi határon földbe elásva maradtak. [Egy velük kapcsolatban álló nő révén kitudták a kincsek helyét, s így azok előkerültek.]”

²⁹⁸ Forrása: Orbán 4. k. 151. „A piac közepén [Marosvásárhelyen] van a híres Bodorkút örökösen cseregedező négy vizsugarával. . . Régen. . . a kútfedélzetbe egy a víz által mozgásba hozott oly gépezet volt elhelyezve, mely a nap bizonyos szakaiiban önmagától zenélt . . .”

²⁹⁹ Forrása: Orbán 4. k. 161. Tapferner hadbíró-örnagya a marosvásárhelyi vérbíróság kérelhelhetetlen tagja, „vérbére soproni törvényszéki elnökség volt, hol . . . lelkiismeretének kimaradhatatlan furdalásai üldözték s rabolták el álmait. 1860 egyik sötét éjjelen Sopron utcáján egy gyászos férfiak által képezett menet fáklyák között koporsót emelve, vonult Tapferner szállására, hol a gazdát hon nem találva, hálószobájába ágya helyére tették le a körülrakott gyertyákkal megvilágított koporsót s azután szótlánul távoztak. [A kissé kapatosan hazatérő Tapferner a látványra], 'Kegyelmet' kiáltva rogyott össze. Másnap az őrület előjeleivel futott el Sopronból, s nemsokára elhalt . . .”

³⁰⁰ Forrása: Orbán 4. k. 180. „Marosszéken megvan a 'Jeddre ne' szólásmód, mit a nép jogtiprás vagy más jogbitorlás esetében szokott alkalmazni . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 43–44.

³⁰¹ Forrása: Orbán 4. k. 186. Názánfalvát „1583-ban Zelemir János (Zelemir János és Tamási Borbála fia) és Zelemir Borbála nyeri el Báthori Zsigmondtól . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 22.

³⁰² Forrása: Orbán 4. k. 187. „1638-ban pedig Vallon Péter kapja a kislaludi, názánfalvi, bergenyei és boosi részjóságokat. Ez a Názánfalván lakó Vallon Péter volt az erdélyi cigányok utolsó vajdája. A cigány vajdaságot Erdélyben mindig tekintélyes egyének viselték . . . az ilyennek joga volt a cigányoktól adót szedni . . .”

³⁰³ Forrása: Orbán 4. k. 200–201. „Mező-Sámsond kétségtelenül egyike a Mezőség szebb és régibb helységeinek, mely már a 14.

század első felében Sanclund, Samsond és Samsund néven előfordul . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 23.

³⁰⁴ Forrása: Orbán 4. k. 204. „Madarasnak természeti nevezetessége azon hydrovulcanicus forrásokban van, melyek a kovászai Pokolsárral ugyanazonosoknak látszanak lenni.”

³⁰⁵ Forrása: Orbán 4. k. 205. „Feketék neve alatt pedig értetik azon az Alsótótól északra eső vidék, mely a bándi tóba szakadó Öregvölgy és annak sokfelé elágazó mellékvölgyeiből . . . áll . . . Ugy látszik azonban, hogy Basta és Mihály vajda rémuralma alatt kipusztult innen a székely népesség, s helyökbe úgy települtek rác hajduk. A rabláshoz és kóborláshoz szokott nép azonban letelepülése után sem mondott le előbbi életmódjáról és szokásairól [ezért Borsos Tamás kiirtotta őket.]”

³⁰⁶ Forrása: Orbán 4. k. 206. „ . . . találunk a Feketékben egy méltán figyelmet érdemlő természeti nevezetességet, az ugynevezett Isten tavát.” [E tóba 1852-ben metecortörmelék hullott.] „I négyszög mfd területen vagy 60 darab lebkövet [meteorit] gyűjtöttek egybe.”

³⁰⁷ Forrása: Orbán 4. k. 207. „ . . . az Isten tava körül s másutt is a Feketékben nagy mennyiségben terem a Brasila Tatarica, melyet a nép Tatorján gyökerének nevez . . . a nagy éhségkor sokakat mentett meg az éhhaláltól.”

³⁰⁸ Forrása: Orbán 4. k. 207. „E tavak terjedelmes partvidéke régen számos faluval volt népesítve, de a faluk ma mind elenyésztek, illetőleg beolvadtak határaikkal együtt — mint azt alább látni fogjuk — Mezőbándba, azon tekintélyes helységbe, mely a Felsőtóba balpartilag szakadó Csender vagy Ividő pataka völgyében büszkélkedik,” Jegyzet: „Az Ividő család régen virágzott Bándon . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 41–42. L. 26 : 120. j.

³⁰⁹ Forrása: Orbán 4. k. 208. „ . . . a székelyeket keresztényénné tett Sándor István, sz. István-kori főrabonbán a bándi várhoz Zsombor és Zsebő rokonait szállítá, tehát Bánd ekkor nyerte első székely lakóit.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 23.

³¹⁰ Forrása: Orbán 4. k. 208. L. a 22 : 309. j.

Felhasználta: *Bálványosvár* 25. L. a 22 : 194. j.

³¹¹ Forrása: Orbán 4. k. 207–209. Mezőbánd részletes leírása és története.

Felhasználta: *Bálványosvár* 22.

³¹² Forrása: Orbán 4. k. 211. „A Panittól nyugatra levő Agyagos-hegy egyik részét Borsfünek nevezik, mégpedig azért, mert e hegy tetején borsfa-bokrok tenyésznek vadon, azok virágoznak, de gyümölcsük az éghajlat hidegsége miatt nem fejlődhetik ki.”

³¹³ Forrása: Orbán 4. k. 211. „Harcon... a templom hátulján Gálfalvi Imre kertjében egy csodás facsoport van, körbe ültetett 16 óriási hársfa, melyeknek törzsei csaknem összeforrva, egy ind pagoda-szerű szerkezetet mutatnak.

³¹⁴ Forrása: Orbán 4. k. 216–217. „Kereszturtól délre a Maros és Nyárad közti hegyfok egyik magaslatát Búcsú padnak hagyományok szerint azért hívják, mert ott régen a katolikus korban búcsút jártak, más hagyomány szerint azért, mert [itt vettek búcsút a családtagok a hadba vonulóktól.]”

³¹⁵ *Bálványosvár* 22.

³¹⁶ Ua. 26. „Ez az én leányom: Imola.” Mike Sára nevezi meg leányát Rapsonnének és Kevend urnak.

³¹⁷ Forrása: Orbán 5. k. 35. „Haller Gábor gr. Károlyi Klárát nőül vevén, midőn tél idején szentpáli kastélyába szállítaná... hat ló által vont szánjuk a méhesi tó befagyott tükrén siklana át, a tó jege beszakadt s darabig életveszélyben forogtak. Ekkor a fiatal nő fogadalmat tett, hogy ha Isten e veszélyből kimentí, a boldogságos szűz tiszteletére templomot fog építeni.” Így építették a hegyfokra a fogadalmi kápolnát. Itt is hibás a kötetjelzés: IV. a helyes V. helyett.

³¹⁸ *Bálványosvár* 24. „Hanem hogy Opour Kevend rabonbán uram legutoljára marad, az tőle tiszta kevélység; mivelhogy csak a szomszédos Bálványosvárból kell alájönnie.”

³¹⁹ Forrása: Orbán 5. k. 36. „Magyar-Délő egy szemenszedett csinos falucska, melynek lakói kizárólagosan magyarok... melyet a csorda deleléséről Délőnek neveztek el.”

³²⁰ Forrása: Orbán 5. k. 37. „A város [Hosdád] és a vidék népe Barasó nevű hős vezérlete alatt a Hosdád feletti magas hegyre vonult fel, s ott körülsáncolva magát, az ellenségnek több rohamát visszaverte... a hegyet Barasó hegyének, a forrást Barasó kutjának [nevezték el].”

³²¹ Forrása: Orbán 5. k. 40. „vannak, kik Radnót nevéhez még sokkal régibb korba felható classicitás dicsfényét is csatolják, állítván, hogy Patausia, a Severus császár által alapított fényes római telep: Radnót helyén feküdt volna.”

³²² Forrása: Orbán 5. k. 47. Az 1848/9. szabadságharcban Radnót-nál 12 hős sokszoros túlerővel harcolt.

³²³ *Bálványosvár* 13. L. a 22 : 241. j.

³²⁴ Forrása Orbán: 5. k. 101. „Igen érdekes e levéltárban [Felvincen] az ugynevezett Aranyos könyv: egy aranyozott díszkötésbe foglalt ívrétű könyv, melybe Aranyosszéknek mindennemű kiváltságai, szabadalomlevelei... egybe vannak gyűjtve... közgyűlési jegyzőkönyvei... multunk nagy embereiről vannak elnevezve...”

Felhasználta: *Egy játékos, aki nyer* c. regény „Ami nincs az aranykönyvben” c. fejezetében. 101 – 113.

³²⁵ Forrása: Orbán 5. k. 103. „a Zsidóvár nem volt más [Felvincen], mint egy alkalmi földerőd, mely valamelyik török vagy osztrák hadjárat alkalmával az út fedezésére épült . . .”

³²⁶ Forrása: Orbán 5. k. 119. Mohácson a XVIII. sz.-ban Udvarnokai százados katonai rendszabályokkal akarta reformálni a gazdálkodást, mert a jó szóra nem hallgattak.

³²⁷ *Költemények. Puskás Klára. 1. k. 316.*

„A halastó előtt volt egy hosszú gyepü.
A mellé lett rakva egy nagy sor méhköpü.
Hogyha jön a tatár, majd a nyakát szegi.
Majd meg a fullánkös méhraj esik neki.”

³²⁸ Forrása: Orbán 5. k. 177. „Ibla volt a várfalvi vár urnője akkor, midőn a várat az ellenség (tatároknak mondják) körültáborozta . . . ő az éj sötétjében a sziklákon leereszkedve elmenekült s azon sziklás szál tetején nőtt magas fű közé rejtőzködve megmaradt, miért azt Leánykőnek nevezték el.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 113.

³²⁹ Forrása: Orbán 5. k. 177 – 178. A római várparancsnok, Mantius hőselelkű leányának, Valériának története. A dák fogságból kiszabadítja atyját.

³³⁰ Forrása: Orbán 5. k. 182. Várfalva vízvezetékére, melyet vajárnak neveznek, törvényt hoznak, hogy a város vízellátását biztosítsák.

³³¹ Forrása: Orbán 6. k. 9 – 10. A német lovagrend letelepítése a Barcaságon és kiűzése.

Felhasználta: *Bálványosvár* 10. L. 22 : 263. j.

³³² Forrása: Orbán 6. k. 55. „Prázsmáron . . . [a források] oly rohamosan tömnek fel a föld kebeléből, hogy mederbe gyűjtött vizük 50 lépéssel alább már malmot hajt . . .” a prázsmári melegforráshoz fűződik a következő noteszföljegyzés is.

Forrása: Orbán 6. k. 55 – 56. „. . . szent forrás volt ez a prázsmári is, mely a reformatio előtt Heilige Leichnam nevet viselt, s mivel annak csodás gyógyerőt tulajdonítottak, egy a bodolai várhoz tartozó kápolna épült . . . fölibe, hol évenként háromszor a vidék népét egybegyűjtő búcsuk tartattak. A reformatio terjedtével e búcsuk megszakadtak, a kápolna leszedetvén, köveiből házakat építettek a prázsmáriak, de . . . e házakban lakni nem tudtak, mert lakóit láthatatlan szellemek nyugtalaníták az éjfél rémes óráiban.”

³³³ Forrása: Orbán 6. k. 144. „A forgószélben szép asszonyokat hisznek, kik romlást szoktak okozni . . . Mondják, hogy egyszer

egy ács a forgószélebe beledobta fejszójét, a forgószel megszüntével azonban bárdját többé megtalálni nem tudta.”

Felhasználta: *Egy játékos, aki nyer* 169. Milióra próbálja ki a régi babonát a Bóra ellen – teljes sikertelenséggel.

³³⁴ Forrása: Orbán 6. k. 148–149. *A borica*. Egy egész fejezetben a hétfalusi magyarok táncának leírása. „Boricának nevezték azon körtáncot, mely régi eredeténél és ritkaságánál fogva az említett népmulatságának fénypontját képezte...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 95–96.

³³⁵ Forrása: Ipolyi LII. „... sokan némi együgyü, de természetes kegyelet nemével mind a két vallást megtarthatni vélték, valamint azt Geyzáról is már Ditmar tanúsítja, ki... elég gazdagnak vélheté szinte magát, mind a két hit istenének áldozhatni.”

³³⁶ Forrása: Ipolyi LIV. „A bolgár besenyőkre vagy izmaclitákra nézve tudjuk, hogy azok a nagy-volgai bolgárföldről... nagyrészt Magyarországra jövének...” Jókai itt jelzi forrását „Ipolyi LIV”, s innen fogva a jegyzetek a 38. versőig Ipolyi művére vonatkoznak.

³³⁷ *Bálványosvár* 23. L. 22: 238. j.

³³⁸ Forrása: Ipolyi 467–475. A székelyeknél fennmaradt rabonbáni tisztség részletes ismertetése.

Felhasználta: *Bálványosvár* 7.

³³⁹ Forrása: Ipolyi 478–480. „Régi törvényeinkből és okiratainkból ismeretes előttünk a Bilochus, Bilotus, Biloky, régi bírói hivatal név...” E tisztség részletes ismertetése következik.

Felhasználta; *Bálványosvár* 72. A másik tisztséget idézi a következő noteszföljegyzés is.

Forrása: Ipolyi 481–482. A pristaldus tisztének ismertetése.

Felhasználta: *Bálványosvár* 50. „A várból az első hajnalkacagásra lejönnek a hatalmasok a tűzhalomhoz. A rabonbán fiaival, a táltos, a horkáz, a gyula, a billogos, a perestoldó „[tiszti pörosztó”, pristaldus], a garaboncok a fegyveres vitézekkel.”

³⁴⁰ Forrása: Ipolyi 136 (Nemere), 31–33 (Guta), 32 (Kelevény), 33 (Csoma, Dobroc), 34 (Szösz), 381–382 (Patvar).

³⁴¹ Forrása: Ipolyi 42–43. A Kómvües Kelemenné ballada témája: az új épület falába befalazott nő motívuma, mint az ördögnek hozott emberáldozat.

³⁴² Forrása: Ipolyi 43. „... az áldomás italban háromszor kiáltának fennszóval deus deus deus.” Uo. 41. l.

³⁴³ Forrása: Ipolyi 45. „... a drumó, dromó... mondáiban az ördög...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 55.

³⁴⁴ Forrása: Ipolyi 46. „Előjönnek még szinte homályos apellativumok mint: gersei ördög, markotai ördög, melyeket még a kmdások [közmondások] említene: heten vannak mint a gersei ördögök.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 170. „A Rapsonné megbolondította a lázrainkat, úgy futnak hegynek alá, mint akiket a gersei ördögök üznek.” Az ördöghitre vonatkozik a következő két noteszföljegyzés is.

Forrása: Ipolyi 47.: „úgy tartotta ördög a fiát is, hogy enni adott, inni nem.”

Forrása: Ipolyi 49. „... saját mcséink is, ámbár nyilván már bohós fordulattal, ily sajátságos okot akartak tudni, hogy az ördög kalugyerré lett fiát agyon akarván ütni, buzogánya saját láb-szárát csapja le s azóta egész háznépével sántít.”

³⁴⁵ *Bálványosvár* 101. „Ha majd a tivatulust ide küldik hozzád, hogy itt keresse az elrabolt leány, három nap, három éjjel maradjon itt; tetess a vánkösába bagolytollat, attól egész éjjel nem fog alhatni, s másnap szedi a sátorfáját, s visszaeblábol.” Rapsonné tanácsolja Opournak.

³⁴⁶ Forrása: Ipolyi 62–63. „... Erdély és hétvéra, a héterdő nem ok nélkül tartatott a tündérek regés honának, rá a tündérek honát jelelő hetes szám utalt már...”

³⁴⁷ Forrása: Ipolyi 71. „... a hunok bizonyos gót Aliorumna büvös nőktől veszik eredetüket...” [a mondában].

Felhasználta: *Bálványosvár* 13. „Valamennyi aliorumnája [hadnemtője] a nap vallásának mind elványadt előtte.” Mike Sáráról mondja Kájon horkáz.

³⁴⁸ Forrása: Ipolyi 72; 78–81. „... a nemzeti hadak és hősök eredetét, végzetét intéző, nemzeti tündéri védnemtő őstörténeti hagyományok Turulja.”

³⁴⁹ Forrása: Ipolyi 73–74. A születendő hős végzetét jelentő tündérek helyére a kereszténység felvételével Szűz Mária lép.

Felhasználta: *Bálványosvár* 13. L. a 22 : 347. j.

³⁵⁰ Forrása: Ipolyi 74–81. A hadnemtők részletes ismertetése, közöttük a Turul.

³⁵¹ Forrása: Ipolyi 89. „Egy ily magyar rovásló, rovó st. tündéri névvel... összefüggésbe volna hozható... Rasdi pogány büvös papnőnk neve is.”

³⁵² Forrása: Ipolyi 93. „... légbenjáró tündérek külön nevé tudja ismét az erdélyi tündér regé (Kővári 178) Rapsonné, Firenc és még más két testvérét említve, kik az Illyés mezőni Rapsonné tündér várában laktak...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 23.

³⁵³ Forrása: Ipolyi 98. „... víztündéri Sellő név... a többi tündérektől elváló sajátosság képzetére utal.”

³⁵⁴ Forrása: 102–103. „Valjon nem vonatkozik-e szinte vízszellemi képzetre a... vízi hüvelvény.” Rokon ezzel a következő noteszföljegyzés.

Forrása: 102–103. „nádleányok... nádból termett tündérekről ismét különös mondánk is tudnak...”

³⁵⁵ Forrása: Ipolyi 110. „Majdnem nyomtalanul látszanak... elenyészetteknek házi szellemeink és nemtőink... a bobo, bubus, mumus, popánc...”

³⁵⁶ Forrása: Ipolyi 147 s köv. lapokon ír a 7 magyar törzsről.

³⁵⁷ Forrása: Ipolyi 160. „a magioroc – ismét kiindulának Scythiából, kiket két dolog indíta fel, első Chabanac az Attila fianac testamentoma, aki innét oda ment vala, ki mikoron meghala, a Damasec istenre kiszelítette őket, hogy – ismét Pannonianac feldét elfoglalnac.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 7. L. 22 : 160. j.

³⁵⁸ Forrása: Ipolyi 166. „... a hon határán megszűnik Álmos vezérlete, ő, mint a végzet határzata hangzott, az ígélet honába bé nem juthat, s a határon mint áldozat öletik le.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 187. Opour Kevend Kájon horkázék tanácsára megáldoztatja magát. L. még: uo. 212. Jegyzetek. *Elrejtőzés*

³⁵⁹ Forrása: Ipolyi 168–169. „... a besenyő Thonuzoba... később volt magát nejevel együtt lován ülve elevenen eltemettetni, mintsem ősei vallását elhagyná.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 179.

³⁶⁰ Forrása: Ipolyi 188. „mikor a szükség hirtelen felkelést parancsol, minden széknek kapitánya dobokkal s dobosokkal lármáztasson, meggyujtatván egyszersmind az ismeretes tűzhalmokon nagy rakás fákat, és ki erre meg nem jelen, fejét veszesse el.” – „lármafa um. melyen szuppot gyujtván a régi bolyongó világban oda futottak a vidékbeliek, s így jelül szolgált az igen hamar kellett oltalombeli gyülekezetre.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 50.

³⁶¹ Forrása: Ipolyi 190–192. „bizonyos napokon a házakbani tűzhelyeken lévő tűz mindenütt kioltatik, ... mindenki az új tűzből víz haza begyujtásul.” [Az új tüzet dörzsöléssel keltik.] „Halberstadt környékén e dörzsölés két szűzfiú által történt, és szinte kilencféle fa használtatik...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 51. L. még *Levente* 35.

³⁶² Forrása: Ipolyi 191. „A hazánkban ily husvétii tüzek divatozására a fentebbi kívül, mit még a szokásos pilátuségetés szokott megelőzni...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 201.

³⁶³ Forrása: Ipolyi 193–195. Különféle tűzzel végzett szertartások leírása.

Felhasználta: *Bálványosvár* 55.

³⁶⁴ Forrása: Ipolyi 194. „... valamint a tisztos fű tűz fölé tartása elmaradhatlan fontos kellék, úgy a tűzbe mezitelen lábbal lépés, s ugyanigy a tűznek lábba kitapodása, mert um. csak így lehetnek, a népek vigabbak.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 54–55.

³⁶⁵ Forrása: Ipolyi 195. „az előestén kimén az ifjúság a Duna feletti partokra, a leányok a part alján állnak, az ifjak tetején; tüzet rakva botjaik végébe karikát illesztnek, s azt a parázsba megtűzesítve megforgatják, mire le a Dunába sujtják, c mellett a homályos értelmű régi dal töredékét ujjongva:

yspiláng, yspiláng, yspilangi rózsa,
karika volnék fordulnék,
rózsa volnék piros volnék,
kire, kire, kire?

[itt a kedvesük nevét említik]. Lent a leányok erősen fülelnek, s kinck neve gyakran említettik, igen megtisztelve érzi magát, ellenben a nem nevezettek azt rossz néven veszik.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 55. L. a 22 : 363. j.

³⁶⁶ Forrása: Ipolyi 196–197. „A született gyermekre nézve már babonás szokásaink úgy tartják, hogy míg megkereszteltetik, gyertyát kell mellette égetni, nehogy a boszorkány felváltsa, ha pedig a gyermek máris gyanús volna, hogy váltott, úgy az égő kályhatűz elébe állítandó, ha váltott, fel fog szólalni, s a rossz lélek ilyenkor a tűzbe rántja...” „a gyermekágyast a gyermekkel nem szabad magukra hagyni...”

³⁶⁷ Forrása: Ipolyi 193–194. „A szent Iván-éji tűzszertartásnál mondott versezetek közt egy ungi variáns Sz. Jánosra vonatkozik.:

virágos sz. János	éjszakád világos,
míg előtted leszek	tiszteletet teszek,
csak addig világos	légy aztán homályos.”

A tűzázdozatra utal a következő noteszföljegyzés is.

Forrása: Ipolyi 198. Tűzázdozatra használt virágok elsősorban „ezen háromféle virág itt az ibolya szép virág, búza és szőlő szép virág.”

³⁶⁸ Forrása: Ipolyi 205–206. „A víztisztelet egy más kitűnő gyakorlat a lustratók- vizbeni fürdés, mosás általi tisztulás volt.” „A víz ... lemossa, letisztítja, elviszi a rosszat...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 200.

³⁶⁹ Forrása: Ipolyi 212. „egy nevezetes kecskeméti ily néphitről értesülök, hogy akinek torka fáj, térdepeljen le a földre és egymásután háromszor mondja: ‚édes anyám föld neked mondom, torkom fáj’ és annyiszor csókolja meg a földet, azután térdepelve még egy ‚mi atyánkot’ mondjon.

Felhasználta: *Bálványosvár* 74.

³⁷⁰ Forrása: Ipolyi 249. „... zádokfa . . . a régi pogány világban szent fa, istenek fája . . . A zádok. . . szó . . . hársfát jelent.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 46–47.

³⁷¹ Forrása: Ipolyi 252. „... bizonyos füvekből készül szinte, Cserei ‚székely asszonyok törvénye’ szerint a bájoló szerelem-ital.”

³⁷² Forrása: Ipolyi 257–258. A napkultusszal hozza kapcsolatba Ipolyi a kardvágást, mely hol a nap felé irányzott hármas vágásként, hol négyes, később a négy világtáj felé tett kardvágásként van előadva.

Felhasználta: *Bálványosvár* 145. „. . . az én hazámban . . . mind a négy szélirányból ellenség fenyeget, akik ellen fejedelmek a négy ‚napvágás’-t teszik koronázásukkor.” L. még uo. 213. Jegyzetek. *Napvágás.*

³⁷³ Forrása: Ipolyi 262. „. . . ha Dávid hegedűjn a húr éppen akkor eltalál szakadni [mikor valaki merőn belenéz a holdba], úgy az ember megvakul.”

³⁷⁴ Forrása: Ipolyi 268–273. A népies csillagképnevek egész sorát ismerteti Ipolyi a hozzájuk fűződő mondákkal.

Felhasználta: *Bálványosvár* 6. „Azután meg oly sürűen hullottak alá a csillagok, mintha a Göncöl szekere, a Fiastyúk. . . de még a székelyek csillaga is egyszerre alálótt volna a Hajnalszakadékból [ahogy a Tejutat nevezik a magyarok].”

³⁷⁵ Forrása: Ipolyi 295–297. „Virágvasárnap a falu fiatalsága egy bábót hoz elő szalma és rongy darabokból alakítva, . . . melyet ujjongva és ének közt visz ki a falu határára, hol a szomszéd helység határára kivetik, . . . hogy határukat a jég el ne verje.” Kiszekihordás szokása.

³⁷⁶ Forrása: Ipolyi 300–301. A májusfa-állítás szokása, zöld ágak behozása a nyár ünneplésére. Olykor pünkösdi ünnepén, másutt május elscjén.

³⁷⁷ Forrása: Ipolyi 304–305. A pünkösdi király választással kapcsolatos népi játékok leírása, különösen szláv vidékeken divatos.

³⁷⁸ Forrása: Ipolyi 316. A világtéremtés mondákban szereplő világtojással hozza kapcsolatba a szerző a hímestojás készítés népi szokását.

³⁷⁹ Forrása: Ipolyi 325. „... a népies regge és monda . . . hétvilágról szól, vagy világtalan világig járásról. . . mi hogy nem meszi szóallang, de valóságos mythosi tudat, kétségtelen.”

³⁸⁰ Forrása: Ipolyi 337. „... régi nyelvünk a latin sors, a német loos kifejezésére az igen credeti nyil kifejezést használja; sorsolni = nyilat vetni, vonni, húzni vagy nyilazni.”

³⁸¹ Forrása: Ipolyi 363. „Járatosabbak még a mondák is, melyekben a néphit nyilatkozik, a halottaknak bizonyos kísértetes helyeken meghatározott időbeni éjjeli összejöveteleikről.” — „Különösen ily összejövetelek idcje a karácsonyi éj, midőn az éjféli mise előtt vagy után a halottak is összesereglenek a templomban: ilyenkor holt pap tartja az istentiszteletet, s a közönsége halottakból áll . . .”

³⁸² Forrása: Ipolyi 363. [egy kastélyban az elhagyott menyasszony szelleme kísért] „s ki vele ilyenkor találkozott, arra káros lehelletét fuvalta; . . . midőn egykor ily alkalommal egyik a bátrabbak közül meg akarta lesni, s a terembe készítettet ágyba feküdt, az éjfélkor megjelent ara az oldalt fekvő arcjára lehellett, mitől azon az oldalon haja és szakála megőszült.”

Felhasználta: *Cigánybáró* 38.

³⁸³ Forrása: Ipolyi 488. Az istentiszteleti célokra felkeresett fák tisztelete során „nevezetesen jön elő még így a körtefa, mely alatt II. András okirata bizonyos időben gyülekezettek tud: arbor piri ubi fit congregatio puerorum.” [arbor piri- körtefa, ahol a gyermekek gyülekezete lesz.]”

³⁸⁴ Forrása: Ipolyi 491. Az ősi temetkezési helyek körül fákra függesztett áldozati állatok emlékeként „juhászaink aklai körül a karókra még kitűzvék a ló- és szamárfők, melyek által ő mai babonás hite szerint megvédeni véli nyáját a farkasok ragadozásától . . .”

Felhasználta: *Levente* 130. „A sír két oldalt ki van pázsitozva menetelesen. Körülötte huszonnégy magas rúd, melyekre lófejek vannak tűzve.” *Levente és Délibáb cölöpsírja*.

³⁸⁵ Forrása: Ipolyi 492. „... vallási tisztelet helyeül áll a székely rabonbánok Bondavára . . . András és Béla alatt a rabonbánoktól elvételük s lerontatik . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 22. L. a 22 : 215. j.

³⁸⁶ Forrása: Ipolyi 493. „A székely krónikában (286) szinte a besenyő berohanások nyomán említetik, hogy amennyire az értelmet kivezetni, az ellennel tartó bálványos-vári székely pártosok, a besenyőkön győzelem után Béla korában lenyakaztattak.”

³⁸⁷ Forrása: Ipolyi 495–496. „... a vallási s világi szertartások, vigalmak s örömök közt válaszfal alig foglalt hely;” a budai zsinat 1279-i 43-ik pontjában tiltja a temetőekben való táncolást.

Felhasználva: *Bálványosvár* 116–117. „Mikor pedig a napvászto csillag feljött az égre, jelezve az éjfélt, akkor következett a halottak tánca.” L. még *Levente* 137.

³⁸⁸ Forrása: Ipolyi 500. A pogány vallásuk miatt elmenekült bálványosi lakosok elásták kincseiket, s később besenyőkkel visszatérve, tudták, hol keressék a kincseket „s azért ott azokat felkeresék vagy feltalálák, minőnek itt a hagyomány szerint kellene még lenni azon arannyá váló kutya képének; mi könnyen úgy hangzott, mikép talán az arany bálványok kővé váltak a keresztyéneknek, s mire a pogányok hozzájuk jutnak, ismét arannyá lesznek?”

Felhasználva: *Bálványosvár* 49. „Maga a rézkupola [Bálványosvár tornyának rézkupolája] azokat az ereklyéket rejti, amiket már ember hozott létre. Itt őrzik a kőkutyát, amit arannyal töltöttek találtak a föld alatt; az ökörbőrre rovátkolt végrendeletét Csaba vezérnek és a ‚balita‘ bálványkákat, amik kohóban olvasztott ezüsből alakultak, ahogy az omló érc szeszélye formálta. Ilyent ajándékoz a vőlegény menyasszonyának mátkatálban, s a javasasszonyok azoknak a hepehupás forradásaiból le tudják olvasni a jövődőt az új asszony számára.”

³⁸⁹ Forrása: Ipolyi 502–503. Cornidesen keresztül Páriz-Pápaítól idézi Ipolyi latinul, hogy a vőlegény ezüst szobrocskát ajándékoz menyasszonyának a jegyesség zálogául. Ez a balita, vagyis: jel, szimbólum.

Felhasználta: *Bálványosvár* 49. L. még a 22 : 388. j.

³⁹⁰ Forrása: Ipolyi 505. „Kétségtelenül összefüggőleg a hun hagyománnyal jön már így elő krónikáinkban s nemzeti szokásainkban a kádári véres kardnak hadra hívó körülhordozása.”

³⁹¹ Forrása: Ipolyi 512–513. Az ősi turulos zászlót Attila zászlajaként használták.

Felhasználta: *Bálványosvár* 22. L. a 22 : 215. j.

³⁹² Forrása: Ipolyi 515–517. A rovásírást botra, pálcára vésték.

Felhasználva: *Bálványosvár* 72.

³⁹³ Forrása: Ipolyi 524. „...Erdélyben a fejedelemséget Árpád veszi át, mert atyja . . . a határon, mint engesztelő áldozat feláldozza magát, hogy a nemzet szerencsésen foglalhassa el a földet . . .”

Felhasználta: *Bálványosvár* 45. L. még a 22 : 358. j.

³⁹⁴ Forrása: Ipolyi 532. „menyekző alatt csirke-csontocskákat dobálnak.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 116.

³⁹⁵ Forrása: Ipolyi 533. Az ősi áldozópohár „elvitetése miatt a féltékeny pogány párt részéről versengések s háborúk támadnak a valósi szentségért . . .”

³⁹⁶ Forrása: Ipolyi 534. „... a kaponya merítő edény... a leölt ellenségek koponyáiból készült... szent edényül is használtatott...”

³⁹⁷ Forrása: Ipolyi 534. „... igrec, igrec készség kifejezés áll a zenére, ...” „a koboz = lyra és a hegedű = fides egyiránt eredeti és régi szavunk.”

Felhasználta: *Bálványosvár* 69. „Még rézdudát (orgonát) is hozatott bele Mike Sára asszony, aminék aztán egészen más a zengése, mint mikor a tuhudun áldozathoz dobbal, síppal, hegedűvel zenebonázzák az ‚igrec’-et [zenét].”

³⁹⁸ Forrása: Ipolyi 538. „Ezen időfordulati éj [karácsony] már ily pogány ünnepélyek, összjövetelek napja a kül középkori emlékekben is: magna nox dominarum [=úrnők nagy éjszakája] nevezve, ...”

³⁹⁹ Forrása: Ipolyi 541. „... a cigányok hazánkban csak színlegesen kereszteltetik gyermekciket, s magok tűzkeresztséget tartanak...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 53–54.

⁴⁰⁰ Forrása: Ipolyi 542. A hunoknál „minden fiu születtnek születésekor... arca vassal felmetszetett...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 54.

⁴⁰¹ Forrása: Ipolyi 543. Szegedi népszokás szerint „a menyasszony körül a násznagyok fáklyákkal s kardosan táncolnak.”

⁴⁰² Ipolyi 543. „... a menyasszony neve a székelyben hazai v. hazaji is...”

⁴⁰³ Forrása: Ipolyi 544. „... a nő [székelyeknél] a család feles jószágá, mire az öregebbik, nagyobbik, ifjabbik, kisebbik uram népkifejezések a sógor helyett némileg szinte mutatnának...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 65. L. még uo. 210. Jegyzetek. *Kisebbik uram*.

⁴⁰⁴ Forrása: Ipolyi 545. A szövetségkötés megerősítéséül eb ketté vágása „csupán azt jelenti, hogy jelvies áldozattal ment véghez az eskü, melyben az eb és farkas halála, vérkiöntése által jelentetett, hogy az eszküszegő hasonló halálnak veti magát alá...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 16–17. Szövetségkötésnél... „a kun vezér megsuhintá a kardját a levegőben, s úgy csapott le azzal a szét-tartott kutyára, hogy azt derékban kettészelte... Igy legyen kettévágva mindenki, aki e szövetséget megszegné!” — szólt a vezér, kilépve a gödörből.”

⁴⁰⁵ Forrása: Ipolyi 547. „Megfelelőleg a hamisan esküvőre is saját-ságos és különös szigoruságu törvények hozvák, s az külön névvel ludusnak aucarius neveztetett.”

⁴⁰⁶ Forrása: Ipolyi 549. „... a halotti gyászérzet és tisztelet kifejezéséül, a már előttiünk ismeretes feláldozó, devováló szertartás a haj levágás és test sebesítés megvérezés által...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 115. „No hát most mi sirassuk el a halottat, ahogy férfiak szoktak sirni! kiáltá Opour Kevend, s görbe kése hegyével elébb a két vállán, azután a mellén, végre az arcán és homlokán hasított sebeket, s úgy sir — vércseppeket — hét vérvő sebén át. Valamennyi férfi mind követte a példáját.”

⁴⁰⁷ Forrása: Ipolyi 550—552. „... a [holt] test diszes alkotványra kitéve ünnepeltetett... felette... sirató tartatik...” „Külön tartatik még ezután a temetésnél az úgy nevezett bucsúztató, melyben isnét nemcsak a halott dicsérete, élete, különös eseményei elmondanak, de az beszélve hozatik fel, mint vesz bucsút nemcsak családjától, de lelkészétől, uraságától, a falu közönségétől...”

Felhasználta: *Bálványosvár* 109—110.

⁴⁰⁸ Forrása: Ipolyi 564. „Kétségteleőbb s legnevezetesebb adatunk azonban a hun elégetés általi temetésre... a batta-érdi v. százalmok; krónikáinkban már így nevezve Zazhalm s Anonymusnál is a Centum montes névvel többször felemlítve; ez volna a nevezetes hun nekropolis...”

Itt végződnék az Ipolyiból származó bejegyzések. Az fró sorzámmal is ellátta czekek a jegyzeteket. Az utolsó sorszám: 112.

⁴⁰⁹ *Bálványosvár* 129—130. „Azt biz’ az apám is helyesebben tette volna, ha a Kájón horkáznak sugta volna meg a titkát, s az adta volna tovább az ,élő lyuk’-on át a Földistennek; de hát bizonyosan félt tőle, hogy a horkáz másnak is elfecsegi majd a titkát.” Szilamér mondja Imolának.

⁴¹⁰ *A löcsei fehér asszony* I. k. 211—212. L. a 22 : 61. j.

⁴¹¹ *Bálványosvár* 91. Endre király keresztesvitézei „hoztak magukkal haza egy nyavalyát, amit sohse ismertek még eddig az országban: a bélpoklot.” Szilamér mondja Imolának.

⁴¹² Uo. 100. „Az lesz a derendócia [nagy tor], mikor a Mike Sára asszonyom saját unokája megy az öreg anyját a ciherre dobatni, s az viszi a veres kakast a torjai keresztes torony tetejére.” L. még uo. 212. Jegyzetek. *Derendócia*.

⁴¹³ Uo. 179. L. a 22 : 359. j.

⁴¹⁴ Horváth Mihály: A kereszténység első százada Magyarországon c. munkája 1878-ban jelent meg.

⁴¹⁵ Rövid időre szóló bevételi számadás, reménybeliségek összeállítása. A Nemz- = Nemzet szerkesztéséért két hónapra 500 ft-ot irányoz elő. A fordításért várt 400 ft. a *Damokosok* c. regény után esedékes, utána a *Minden poklokon keresztül* c. regényért is ugyanannyit vár. *40 év múlva* önéletrajz, mely először *Negyven év visszhangja* c. 1884-ben jelent meg önállóan, cikk formában pedig a

Nemzet-ben 1883-ban, a Franklin-nál, egyszerre a német és orosz fordítás tiszteletdíját is számításba veszi.

⁴¹⁶ *A lőcsei fehér asszony* 1. k. 153. „Olyan a pletykahír, mint a pattogatott kukorica, nem kell érte aranyat váltani, egy cinderlingért egy tarisznyával adnak.”

⁴¹⁷ Uo. 1. k. 158. L. a 22 : 25. j.

⁴¹⁸ Uo. 1. k. 159—160. Lapalji jegyzet. L. a 22 : 62. j.

23.

(I.)

Albumalakú rajztömb. Háncsfedele kapoccsal zárható. Nagy alakú, mérete 15 × 24,5 cm. El van látva fedélzsebbel és ceruzatartóval. Belsejét fehér rajzlapok alkotják. Igen jó állapotban van, csak az első 10 levél van felhasználva, a 8. v. utáni lapjai végig tisztán maradtak meg.

Igen csekély mennyiségű párszavas jegyzeten kívül főleg rajzok vannak benne.

A jegyzetek: anekdotafoszlányok, főleg a színészi élet köréből (2. számozatlan v., 5. v. és 7. v.), egy Mátyás-monda jelzése (1. v.), címek (előzékli, 2. számozatlan v., 3. v.).

A rajzok (összesen 9) részben Boldogkővár romjait (1. számozatlan v., 2. számozatlan r., 2. r., 4. r.), a Péchy kastélyt Boldogkővár-alján (3. r.), részben női arcokat ábrázolnak. Ez utóbbiak a boldogkőváraljai Péchy-kastély olajfestményei után készült vázlatok. (5. r., 6. r., 7. r., 8. r.).

Jókai 1884-ben felvidéki, kassai utazása alkalmával volt több napon át Péchy Manó vendége Boldogkőváralján, s bejárta a vidéket is, e látogatás emlékeit őrzik e füzetke rajzai és odavetett jegyzetei.

Az útról írt is *Villámvonat szekéren* c. útirajzában. A rajzok és följegyzések szoros kapcsolatban állnak a 18. n. végén található rajzokkal és bejegyzésekkel (a 40. versótól kezdve).

*

¹ Rotter Lajos publicista, németre fordította Jókai több művét, így *Aki a szívét a homlokán hordja* c. regényt *Das todte Herz* címmel 1889—1890.

² Felvidéki, valószínűleg tornai huszita templom rajza. Jókai leírja *Utiképek XIII. Villámvonat szekéren* c. útirajzában. Életemből 2. k. 446—454. „Érdekes itt a várrom és a dombtetőn álló kerített huszita templom kőfedelű csucsíves tornyával. A templom belsejében művészi ecsetre valló freskókat fedeztem fel. . . Hat csoport-

tozat, melyek a szanhedrint képviselik, ami Jézus fölött ítéletet mondott . . . Néhányat le is rajzoltam belőlük hajnali harangszónál beülve a templomba. . . Rám is zárta a sekrestyés az ajtót s csak a reggeli misénél szabadultam ki.” Az említett freskókról vázlatokat készített a 18 : 43. r. — 43. v. L. 18 : 29. j.

³ Anekdotikus rajztéma bizonyára az Ű számára.

⁴ Scholz Albert evangélikus gimnáziumi tanár Budapesten 1873-tól tanított.

⁵ Az 1. r-n látható rajz témája — talán a szádellői völgyről — van jelezve az 1. v-n egy Mátyás-anekdota körvonalával. Ez a monda a lerajzolt vidékhez fűződik.

⁶ Boldogkőváron Jókai 1884-ben volt néhány napig Péchy Manó gróf vendége, megtekintette a vidék nevezetességeit, így a régi vár romjait is, le is rajzolta, amint az útjáról írt levele is említi.

⁷ Valószínűleg a Péchy kastély Boldogkővára-lján, ezt a 3. v-n olvasható név is bizonyítja.

⁸ Jasznigi Sándor írói álneve volt Oskar v. Krücken. Jókai műveinek egyik német tolmácsolója.

⁹ Péchy Anna portréját több mással együtt a boldogkővára-ljai Péchy kastély olajfestményeiről másolta Jókai.

¹⁰ Palocsay Miskáné portréjának eredetije is a boldogkővára-ljai kastély képtárához tartozott.

¹¹ Ez is a Péchy-kastély családi képtárából kiválasztott portré másolata.

¹² Színész-anekdoták foszlányai. Bartha néven valószínűleg Bartha (Magyar) János úttörő színészt kell érteni (1798—1852), ezt az őstehetséget, akinek Tiborc alakítását a kortársak páratlannak tartották.

¹³ Ismeretlen női arckép a boldogkővára-ljai kastély eredetije nyomán.

24.

(VI.)

Fekete finom bőrkötésű, arany fedélyomással díszített szép kis könyvecske, mérete 8,5 × 15,5 cm. Fedele kissé kopottas, két ceruzatartója és 1 fedélzsebe van. Benne 75 lap alaposan kihasználva, alig akad üresen maradt oldal (összesen 6). Ceruzával írt jegyzeteit sokféle színű és formájú jellel, leházással tarkította az író.

Igen gazdag tartalmú notesz. Főleg irodalmi vonatkozású jegyzetek találhatóak benne, de vannak életrajziak is. Főként első neje halála után leányával, Rózával tett olaszországi útjának benyomásait örökíti meg, s e följegyzéseiből készítette *Utazás egy sírdomb körül c.*

művét. (2. r. — 7. v., 14. v. és 23. v.). A részletező útjegyzetek mutatják, mennyire igyekezett lekötni figyelmét tárgyi megfigyelésekkel. Egy utazásáról sem maradtak fenn ilyen részletes jegyzetek. Mindenünnen eleven, színes kép tárul elénk a jegyzetekből a mozgalmas olasz életről.

Ezenfelül egész sor, főleg novelláskötet motívumaira bukkanunk a változatos jegyzetek között. Legtöbb a *Napraforgók* (12. r., 14. v., 15. r. és v., 63. v. és r., 60. r., 59. r., 55. v., 51. v., 21. v., 16. v.), a *Mesék és regék* (64. v., 59. v., 45. r., 44. v., 41. v., 34. v., 22. v., 21. v., 21. r., 19. v., 18. v., 16. v.), *Őszi fény* (12. r., 58. r., 56. v., 54. r., 39. r., 38. r., 34. r., 33. v., 32. v., 21. v.) novellásköteteivel van kapcsolatban, a regények közül egy-két jegyzet található a *Gazdag szegények* (59. r., 57. r., 55. v., 20. r.), *Aki a szívét a homlokán hordja* (63. v., 63. r., 62. v., 55. v., 53. v., 41. v.) tárgyköréből. Ezekon kívül egy-két motívummal szerepelnek a következő művek: *Barátfalvi lévita*, *Újabb elbeszélések* (4. r., 23. v.), *Levente* (8. r., 71. v.), *Lenci fráter* (9. r.), *Emlékeimből* (9. v., 12. r., 14. r.), *A fekete vér* (10. v.), *A bőrtön virága* (12. r.), *Benyovszky életrajza* (13. v., 21. r.), *Három márványfej* (2. r. 74. v.), *Észak honából* (53. r., 22. v.), *Minden poklokon keresztül* (50. v., 21. r.), *Csel-csal* (34. v.), *Ahol a pénz nem isten* (30. r.), *A glóriás hölgy* (21. v., 49. v.), *Jocus és Momus* (20. r., 19. v.), *Az élet komédiásai* (19. v.), *Bálványosvár* (18. v.).

Az életrajzi jegyzetek közt első helyen állanak az olasz út emlékei; néhány névsor, cím, egy összesítés várható bevételekről (73. r.), napi teendők emlékeztetői, rózsáinak fajtajegyzéke mellett elhunyt nejeének aranyairól és ékszereiről készített összeállítás található itt. Egy geszti látogatás riportszerű vázlatát is közli a notesz, s valószínűleg ezzel kapcsolatban egy szalontai kirándulás emlékeit is. (13. v. és 14. r.). Geszten Tisza Kálmánt látogatta meg, akivel a politikai kapcsolaton kívül baráti viszonyban is élt.

A notesz forrásaira nézve itt-ott az író maga utal röviden: így kétszer is említi a *Tour du monde c.* folyiratot, melyet részletesen kijegyzetel. (L. 1. r. és 41. r.), a D. d. l. újra kezébe kerül, s egy-két följegyzésre indítja (20. v., 19. r.), s megnevezi Gibbont is, a neves történészt. Az ő világtörténeti művét is szorgalmasan forgatta.

A noteszben egész sereg korai műve is érintve van (*Az elátkozott család* pl.), mégsem lehet e művek megjelenési ideje elé tenni a notesz följegyzéseinek korát. Hiszen az olaszországi út biztos támpontja 1886 utánra utal. Úgy magyarázhatjuk meg korábbi művek jelentkezését, hogy az olvasmányai kivonatolásakor egy-két motívum a már régen megjelent művek tárgyköréből is újjólag följegyzésre került. Még két fontos időrendi följegyzés található a noteszben: a

71. versón ezt írja: „Az egész világnak ez évtized a század vége. M-orgnak a jövő új ezredév kezdete.” Ezt csak a 90-es években írhatta, feltehetőleg az elején. A másik a 67. v. és következő lapokon közölt szerelmes vers második nevéhez, mégpedig félreérthetetlen célzásokkal az 1900-ban tett párizsi útra. Ezek az adatok arra mutatnak, hogy a költő ezt a jegyzetkönyvecskét hosszú időn keresztül használta, kb. 1886 és 1900 között, de a jegyzetek tömege mégis a megjelölt korszak elejéről származik. Ezt erősíti az a terjedelmes kivonat, melyet egy folyóirat évfolyamaiból készített, mégpedig fordított sorrendben véve kézbe az évfolyamokat 1886-tól 1880-ig. Ha ezt a műveletet nem 1886-ban végezte, akkor későbbi évfolyamokat is kellene találnunk közöttük. (L. a 65. v. és 32. v.)

★

¹ Érdekes névsor, részben Jókai ifjúkori pályatársai, írók, színészek, szerkesztők, részben későbbiek változatos összeállítása.

² Itt megnevezi az író egyik forrását, amelyből sok érdekes adatot merített, a *Tour du monde c.* folyóiratot. Az utána következő jegyzetek is nagy valószínűséggel ebből származnak. Könyvtárában megtalálhatók a folyóirat 1860–1887. évf. (1–54. k.) A folyóiratot a Petőfi Irodalmi Múzeum őrzi.

³ Hasszán Ali kalifa idősebb fia és a kalifaságban utóda 6 hétig Husszein Ali kalifa és Fatime második fia, bátyja, Hasszán halála után trónkövetelő, de Kerbela mellett elesett. A siiták mártírként tisztelik.

⁴ Kaufmann Konstantin Petrovics orosz hadvezér (1818–1882) 1867-től az általa meghódított Turkesztán kormányzója és megszervezője. Chodskent elfoglalása 1866-ban történt. Samarkandot 1868-ban foglalta el.

⁵ A moszké szó mohamedán templomra utal.

⁶ Brit-India ezekben az években alakul át bizonyos önkormányzattal bíró gyarmattá, 1876-ban veszi fel az angol királynő az India császára címet.

⁷ Jeypore = Jaipur a nagy radzsput fejedelemség fővárosa, 160 000 lakossal.

⁸ Indra az ó-ind hitregében a zivatar istene. Ellora nizám államokban a Csandar hegyekben, Aurangabad közelében. Sziklatemplomai híresek, főleg a Kailasz nevű.

⁹ A Gizella-Verein bécsi biztosító-társaság 1869-től működik. Élet- és hozománybiztosítással foglalkozott. Budapesten vezérképviselete volt.

¹⁰ A hasonló nevű híres építész fia, maga is építészmérnök. Mindkettő a Budapesti Építészeti Szemle szerkesztői.

¹¹ *A három márványfej* egyik főszereplője, a moszori bogumil knéz, akinek várát a varangok felperzselik. L. 78, 139, 140.

¹² *Megtörtént regék. A Bravallamező hölgyei* 21

¹³ *Az Utazás egy sírdomb körül* c. útleírás terve és vázlata innen kezdve XVI pontban a lap aljáig. Az első: *Utazás egy sírdomb körül* 171. Vázlat I. Innen a 7. v. végéig kevés megszakítással ugyanezen útleírás jegyzetei folytatódnak. Utalásnál csak a lapszámot adjuk meg.

¹⁴ 193. Vázlat II. ¹⁵ 199. Vázlat. III. ¹⁶ 211. Vázlat. IV. ¹⁷ 215. Vázlat. V. ¹⁸ 220. Vázlat. VI. ¹⁹ 216–217. Vázlat. VII. ²⁰ 247. Vázlat. VIII. ²¹ 238. Vázlat. IX. ²² 223. Vázlat. X. ²³ 265. Vázlat. XI. ²⁴ 264. Vázlat. XII. ²⁵ 261. Vázlat. XIII. ²⁶ 270. Vázlat. XIV. ²⁷ 278. Vázlat. XV. ²⁸ 292–293. Vázlat. XVI.

²⁹ 209–210. „A társaságban [Verona] az együttutazókon kívül senki sem ismeri egymást. Annál fogva a hónapos rettekig, ami leves után jön, minden ember francia. . . két hölgy torokhangjai és sclypítő szisszentesei elárulják, hogy angolul beszélnek . . . végre német szó is hallik . . . Udvarias az orosz vendégtárs is . . . De annál hangosabbá válik a társalgás, amint innen is, amonnan is három-négy olasz annekálja egymást.”

³⁰ 200–201. „Nagyszerűségben nincs hiány a Grand Hotelnél [Veronában]; . . . egy ablakot sem lehet bezárni . . . Ágyak vannak, olyan magasak, hogy tornagyakorlat kell beléjük kapaszkodni . . . Table d’hote a posteriori.”

³¹ 207. „ . . . [Veronában] a Santa Maria in Organo egyház sekrestyéjének az intarziátura kincse . . . templomi padsor, melynek támlányai fenn a magasban famozaikból alkotott képeket mutatnak, a kartámasztói pedig mythosai sárkányalakokat . . . A képek remekei a perspectivának ezernyi apró szilánkból összerakva. Az egész munkát egy ember végezte, Fra Giovanni Bartolomeo [olasz festő, 1472–1517]. A sárkányalakok fejei között ott látjuk Romeonak és Juliának a képmásait is.”

³² 208. „Julia házatól sietünk a sírboltjához. . . belépünk egy nagy kaputornác alá, mely kétfelől meg van rakva vasekkel, boronákkal és rostáló gépekkel . . . a ház hátuljában. . . a Julia sírboltja. Éppen csak akkora, hogy az a kőkoporsó elfér benne, szerény kis sarcophag minden ékítmeny nélkül. Most sem üres: tele van ott hagyott névjegyekkel.”

³³ 206–207. „Még egy régi római korbelti színházhoz is elvezetett [Veronában] cicerónénk, melyet nemrég ástak ki. . . Mily óriási és merész mű e színháznál maga az a sziklába vágott csatornázás,

mely azt az áradások és forrásvizektől megvédte! Még most is látható benne egy úri páholy, homlokzatán a tulajdonos nevével;”

³⁴ 207. „Az a palota, melyben a nagy brit költő tragédiája [ti. *Romeo és Julia*] lefolyt, most egy foltozó csizmadiának szolgál lakásul, az erkélyről, melynek rostélyán *Romeo és Julia* ölelkezett, talpatlan csizmák és papucsek lógnak alá; a teremben, hol a szép tetszhalott ravatala állt, most öszvérek számára vannak jászolok felállítva . . . csak az ősi címer, a ,kalap' kőből kifaragva, bizonyítja még, hogy ez a hatalmas *Capuletti* palotája.”

³⁵ 213–214. „Hotelünk ablakai [Flórencben] az *Arnóra* nyílnak, mely most az esőzéstől rendkívül meg van áradva, s harsogó robajjal vágat a zuhatagon alá.”

³⁶ 211. „Nekem és leányomnak maradt a két *Memnon* piederstál [szűk karosszék] éji nyugvóhelyül. És ekkor . . . egyik tisztos ősz angol hölgy megszólította a leányomat franciául, s felajánlotta neki a saját maga által lefoglalt helyet.”

³⁷ 213. „Az eső dacára is folyton bejártuk *Flórenc* virányait. A rózsák ott nyíltak a kerítésekén kihajolva. Egy nagy pompás rózsabokrétát ötven centesimóért vesztegettek, mi huszonöt krajcár a mi pénzünkért.”

Uo. 265.

³⁸ 214. Utolszor jelenik meg az író álmában eltemetett felesége. Elbúcsúzik tőle örökre.

³⁹ 217–218. „*Erkélyemről* végiglátni a félvároson . . . előttünk terül el a gyönyörű városi park örökzöld fáival . . . a háttérben a nyugodalmasan pipázó *Vczuv* . . . Egy kis kirándulás a *Posilipohoz* a festői hatás lehetetlenségét tünteté elénk . . . a gyümölcsrel rakott kaktusz a virágzó berkenyével, az óriási nád a pálmával egybevegyülve, aranygyümölcstől hajladozó narancs- és citromfák . . . Uo. 237–238. „Az én kedves öcsém, a fiatal természettudós, *Apáthy [A. István ifj. 1863–1922, a magyar biológia egyik úttörője]* keresett föl bennünket . . .”

⁴⁰ 218. „A legérdekesebb tanulmány, amiért az ember *Nápolyba* jön, mindenesetre *Pompeji*, s e tájon a december hó az április”.

⁴¹ 218–219. *Nápoly* egyik főutcáján „. . . sár, csülökig érő; szemét, változatos; bűz, kimondhatatlan . . . minden ablaknak vasrácsos erkélye van; erre az erkélyre vannak rendes időben körülaggatva a hólyagba tömött sajtok, a zsinigre fűzött hosszúkás dinnyék, vereshagymakötegek, a felfűzött kaktuszfügek és paradicsombogyók . . . szép napos időben pedig ide van kifüggesztve az egész lakosság kimosott fehérneműje; . . . Valóságos fényüzés a rongyokkal.”

⁴² 216 – 217. „Olyan idő van, december elején, mint nálunk tavaszszal . . .”

⁴³ 220. „Most egyszerre félbeszakítja a kocsisort egy közbevegyülő halottas szekér pompás aranydíszítésű mennyezettel . . . az entreprise des pompes funebres . . . üres órákban a halottas szekereit nem pihenteti a fészerben, hanem omnibusznak használja”.

⁴⁴ 248. „. . . mindenütt muzskának néznek, s annálfogva kétszeres borralalóról ábrándoznak s nem merem nekik megmondani, hogy magyarok vagyunk, mert azoktól még több, bona mano-t [borralalót] várnak. S hasztalan intünk, beszélünk, hogy nincs rájuk szükségünk, azt ők nem értik; hanem mikor *Apáthy* öcsém a keze megfordított oldalával olyanforma mozdulatot tesz szakállán végig, mint mikor az ember borotválkozik: akkor egyszerre elmarad valamennyi. „Ez már érte a nyelvünket.”” L. még *Nincsen ördög* 4.

⁴⁵ 274 – 275. „a Vezuv . . . oldalán vérvörös nyaklánc gyanánt világítottak a még mult évről emlékezetes legujabb lávapatakjai. Még most is lágy az érctömeg; a kalauzok soldidarabokat dugnak bele, s látás-tul együtt ajándékozzák a látogatóknak – egy frankért.”

⁴⁶ 220 – 221. „kis fiatal hajadon . . . gipszbe öntve ott fekszik az üvegalmáriomban; saját maga alkotta szobor, még most is csupa báj, gyöngédség, kellem.

⁴⁷ 255. „Az egész part mentét fel Bajaeig villák, fanumok [= szentélyek], templomok fedték, felváltva luxuriózus fürdőktől. Mind a tenger alatt vannak most.”

⁴⁸ 255. L. 24 : 47. j.

⁴⁹ 221 – 222. [A képekről ismert Pompejiben] „minden sokkal kisebb, mint amilyennek a képek után [az ember] gondolta.”

⁵⁰ 219. „Egy szentkép előtt az utcafélen [Nápolyban] látunk egy dudást, egy klarinétost meg egy asszonyt, aki énekel: a másik kettő muzsikál hozzá.”

⁵¹ *A barátfalvi lévita. Ujabb elbeszélések. Nazli-Hánem* 155. „Egy gömbölyű teremben találta magát, melynek nem volt se ajtaja, se ablaka. A világosság egy gömbölyű nyíláson hatolt be e börtönbe sok ölnyi magasból. Ugyanezen a résen bocsáták alá a kosarat, melybe naponkinti étcle és itala volt téve vékony ércsodronyon. Itt maradt holtig Nazli-Hánem . . .”

⁵² Folytatódnak az *Utazás egy sírdomb körül* jegyzetei. 218. „Halászok fáklafélynél lesik szigonyvégre a murénát [tengeri hal] s időközönkint a Vezuv is elszánja magát, hogy egy kis tűzfénnyel világítsa meg a torkából kitörő füstgomolyt.”

⁵³ 263 – 264. „*Virgilius írja, a posilipói alagút, a kilátás a st. elmói várból mind méltó a megemlítésre; . . .*”, *A Toledo utca* (ma már Stra-

da di Roma) folytatásával, a Capodimonte utcával lehet olyan hosszú, mint Budapesten az Andrásy-út, s éppen úgy büszkesége Délolaszország fővárosának [Nápolynak], mint ez a magyarokénak.”

⁵⁴ 220. „Ahol ház nincs [Nápolyban], ott meg kertfal van, s végtől-végig az egész utcán találkozunk azzal az egymást keresztező szakadattal szekérvonattal, melyben öles kerekü laptikák . . . urasági landaueerek, pajkos corricolók és csattogó bércoksic üldözik egymást.”

⁵⁵ 259. „Ebéd végeztével [a nápolyi Grand Hotelban] átmegy az úri társaság (nagyobbrészt angol mylordok és myladyk) a márvánnyal padlózott nagy előcsarnokba, s elhelyezkedik a hintaszékekbe. A népéneksek elkezdnek polkát, valcert virginálni, s az angol lordok és myladyk, akik az asztalnál oly feszesen ültek, mintha az urvacsoráját költenék-el, s villahegyre szúrva hámozták a körtét: most elkezdnek a népéneksek dalára a vendéglő előcsarnokában con amore valcert, polkát táncolni . . .”

⁵⁶ 259–260. „az utcáról is énekhang zendül fel. Itt már olyan alsóbbrendű énekestrupp produkálja magát . . . A ‚Traviatá’-ból énekeltek. Hármán voltak: egy nő, egy férfi meg egy hegedűjátészó: nő és férfi énekeltek és lantozott. . . De hát ‚ki’ lehetett az a nő valaha? Akinek ilyen varázserejű bájos hangja van . . .”

⁵⁷ 259. L. a 24 : 55.

⁵⁸ 216. „Mert lárma dolgában, nem hiszem, hogy felülmulná valamely világáros Nápolyt. Elkezdik a harangok korán, sötét reggel; de azok . . . recsegeb vaskondérok, amiket riasztó kongással hol lassabban, hol sebesebben püfölnék kalapáccsal”

⁵⁹ 217.

⁶⁰ 237. „Jég esik, villámlik, mennydörög: miként nálunk otthon júliusban. Itt pedig december 8-át irtunk.”

⁶¹ 249–252. „Egy kiegészített vulkánnak a döbböre (kráter) az egész szolfatára . . . Az ut . . . döng a lépéseink alatt, mint az üres boltozat . . . a finom, sűrke homok . . . éget; . . . S e forró homoknak is van növényzete . . . Ez . . . az ‚arbutus unedo’ . . . Mi az a szolfatára? A természettudósok egy kénbarlang”

⁶² 252–253 ; 256. „A pozzuoli-i Serapis-templom romjai . . . meglepnek nagyszerűségükkel . . . Három kolosszális korinti oszlop áll még egyenesen a hat közül, melyek a templom homlokzatát emelték, egy negyedik ott fekszik végig ledőlve mögöttük . . . a talapja fölött három méternyire keresztül van lyuggatva ezektől a csigáktól [lithodomus-októl] . . .”

⁶³ 238–247. „A nápolyi akvárium . . . az első és egyetlen tudományos intézet Európában, mely a tengervilág csodáit . . . tanulmány tárgyává teszi . . . Dohrn Antal [1840–1909, német zoológus]

építette . . . kísérleti termeiben Európa minden nemzetének ifju tudósait ott találjuk analizáló asztalai előtt: angolt, németet, hollandit, magyart, csak franciát nem. (Az igazgató burkus.)”

⁶⁴ 237. L. 24: 60. j.

⁶⁵ 237.

⁶⁶ 236. „Szép nápolyi reggel, mely a jégesővel kezdődik. Kinyitottam az erkélyajtót, az egész sétány fehér volt a jégzápportól; a pálmák kelyheiben, mint valami jégtartó vederben állt vastagon a szirogy. (Ez is dunántuli szó, hullott jeget, zuzt jelent.)”

⁶⁷ 223 – 224. „Tanulmánynak rendkívül érdekes mind maga a romváros [Pompeji], mind az omladékaiból összegyűjtött maradványok, melyeket szakértő kezek a nápolyi muzeum termeiben osztályokba rendeztek: szobrászati remek, falfestmények, mozaikok, az ékszerek, fegyverzetek és azután a háztartáshoz tartozó mindennemű dirib-darab . . .”

⁶⁸ 229. „Van az Isis templomának az oltárán egy Diana-mellszobor, mely belülről üres, s a szemei . . . egy furfangos gép által mozgathatók.

⁶⁹ 223. L. 24: 67. j.

⁷⁰ 223; 236.

⁷¹, ⁷², ⁷³, ⁷⁴, ⁷⁵, L. a 24 : 67. j.

⁷⁶ 235. „Eközben egy vendég a másik után ledőlt a lectisterniumról [lakoma] a sok libatióktól [az áldozat folyékony része] ittan; s a szolgálk által a cubiculumokba [hálószoba] félrevitetett.” Meleager lakomáján.

⁷⁷ 282 – 283. „A hajósok teljes erejükkel neki fekösznek a lapátnak, s nyomják, törik a hullámot egymást biztatva meg az utasokat; „Corragio per voi, macaroni con formagio per me!” (Bátorság nektek, sajtos makaróni nekem.” Csónakon Capriba a viharos tengeren át.

⁷⁸ 258 – 259. „[Bajaeben Nero fürdőjében] . . . Egy óriási tufaszikla oldalában tátong egy barlang . . . egy jobb oldalú alagúton pokoli hőségnek megyünk neki . . . az alagút köralakban járja meg a sziklát, ilyen meleg az egész hegy, mint itt.” Mig egy kisfiú körülszalad az alagúton tojással egy sajtárban . . . „a finakban levő tojás keményre meg van főve; a víz fel van forrva.”

⁷⁹ 274 – 275. L. a 24 : 45. j.

⁸⁰ 228.

„Míg gyermek voltam, s te leány, Szerelemnek könyve
Kelle mi nekünk, most inkább, Bubánati Könyv' kell:
Héjh mily változatok! Én ‚zár’ lettem; te esetlen.”

Ovidius karcolja ezt az emlékverset Drusilla autographon albumába. A hexameterek azonban nem Ovidius, hanem Jókai-Ovidius alkotása, fordításuk hasonlóképpen.

236.

„Ó Meleagre, ki éltedben de sok illatot osztál,
Holtan még többet szétkergetsz ezzel a busszal*.

* (Fojtó büzös lég. Dunántuli szó.)

Ovidius karcolja Drusilla kérésére ezt az epitáfiumot a barátja hamvait rejtő urna szélére. A két hexameter azonban valószínűleg nem az Ovidius, hanem Jókai-Ovidius alkotása, fordításuk nemkülönben.

⁸¹ 270. „Egy futamodásnyira . . . fekszik Sorrento egymás hegyébe-hátába épített hatemeletes pompás hotelekkel, amelyek mindig csordultig vannak angol és muszka hercegekkel, toalettverseny, nyelvbábel, fényűzés, pazarlás: a La Cocumellába pedig [itt laktak Jókaiék] nem vetődik más, mint egy-egy német regényíró s másféle tudós, aki a világot nem akarja látni. Pedig ennek a vendéglőnek a neve külön fel van írva minden térképen; maga a falu, amelyhez tartozik (Sant-Agniello), az nincs a mappán.”

⁸² 270. L. a 24 : 81. j.

⁸³ 281. „Minő fölséges kép bontakozott ki nemsokára előttünk! Sorrento képe a tenger felől, beválik álomlátásnak. Egy kővé vált fantazmagória.”

⁸⁴ 281. . . „ott alant Torquato Tasso palotája volt, mely szikla-alapjával együtt ledült a tengerbe.” Sorrento nevezetességei.

⁸⁶ 261. „A sétányt [Nápolyban] csupa örökzöld fák képezik . . . Szerzetét márványszobrok . . .”

⁸⁶ 292 – 293. „Sorrentón túl utólért bennünket egy hatalmas zápor, [utána] az egész égboltozatot áthidalta egy ragyogó szivárvány . . . az egész csodatünemény visszatükrözött a tenger felszínén, úgy-hogy egy egész teljes ,kör’ ragyogott előttünk . . .”

⁸⁷ 283. „Már közel három órája volt, hogy a tengeren eveztünk folyást szél ellenében . . . aztán . . . vitorlával haladt a sajkánk fel-felé, Caprinak. A hullámok aztán most már oldalt táncoltatták a hajónkat.”

⁸⁸ 291. „,Szálljon már le onnan, apus, nézze, milyen szép tazettákat szedtem’. ,Igazán szép tazették, leányom. Narcissus Tazetta Linné szerint. Nálunk áprilisban nyílnak, Capriban már mostan.” Az író a Salto di Tiberio-n, Tiberius ,szökellőjén’ gyönyörködik Capri szépségében.

⁸⁹ 248. L. a 24 : 44. j.

⁹⁰ 292 – 293. L. a 24 : 86. j.

⁸¹ 280. „A negyedik matróz, aki a cókómókunkat hozta, annyit meg tudott tenni nagy mesterséggel, hogy köpenyeget, táskát, kosarat egyenkint áthajigált a bárkába, de már mindent nem tudott áthajigálni. 'Tempo inverno' [téli idő] dörömmögé fejcsóválva.” Csónakon Capri szigetére.

⁹² 248. A tolakodó vezetőknek, „... hasztalan intünk, beszélünk, hogy nincs rájuk szükségünk, azt ők nem értik; hanem mikor Apáthy öcsém a keze megfordított oldalával olyanforma mozdulatot tesz, szakállán végig, mint mikor az ember borotválkozik: akkor egyszerre elmarad valamennyi. 'Ez már érti a nyelvünket'.”

⁹³ 215. „Maga Nápoly nem az a gyönyörrel agyonéltető látvány, hanem a környéke, az egész tája valami isteni. A város maga, mikor egyszer a tenger felől közelítettem is felé, azt a benyomást tette rám, mint egy óriási nagy sütökemence.”

⁹⁴ 260. „Aki Nápolyt igazán élvezni akarja, jól teszi, ha előbb a környékét járja be . . .”

⁹⁵ 270. „Az átfutó vendégeken kívül három állandó törzstelepese van a Cocomellának, akik évről-évre itt töltik a telet. Egy berlini német regényíró, H** [Ludwig Habicht berlini regényíró], a nővérével és a nagynénjével, aki szintén festőművész és amellet drámaíró.”

⁹⁶ 276–278. „Halászok húzzák a hálót a két barlang közötti öbölben . . . kivontatták a . . . nagy, hosszú hálót. Nem volt benne semmi.”

⁹⁷ 281.

⁹⁸ 261. L. a 24 : 85. j.

⁹⁹ 261–262. „A legelső látogatói a Chiajának korán reggel a halászok . . . azután jönnek a katonák. Itt tanítják be az ujoncokat a hadi művészet titkaiba . . . a vezénylő tiszt menetközben hangosan számlálja: 'un, duo!' ”

¹⁰⁰ 264. „A Toledo utca kezdődik a piazza del plebiscito-nál [Nápolyban]; előbb azonban amíg a tengerparttól odáig jutunk, szűk, tekervényes utcákon keresztül kell bandukolnunk, ahol egymás tözsomszédságában található művész-atelier, kovácsműhely, süteményes bolt, pénzváltó és tehénistálló, melyben azonban most csak a reményteljes csemeték vannak otthon; mamáik reggeli sétáikat végzik.”

¹⁰¹ 269. Nápolyi körmenet Szent Januarius tiszteletére.

¹⁰² 216. „. . . mindent az utcán árulnak [Nápolyban] és fennhangon ordít, énekel, kiabál, hívogat, kérkedik boltos az ajtóban, péklegény, szalámiáruló, hirlapvesztegető, halkufár, két fentő [koszoru] vereshagymáért olyan tenorhangokat bocsát közre a kertész, hogy nálunk hatvan forintot fizetnének neki havonként a pusztá hangkifejtésért; aki sült tököt árul, az hasonlítja azt a hajnali naphoz, a tűzokádóhoz.”

¹⁰³ 283—285. Az író bátorítja magát a hullámokon hánykolódó csónakon útban Capri felé.

¹⁰⁴ 261—262. L. a 24 : 99. j.

¹⁰⁵ 265—268. „Ez a Toledo utcának [Nápolyban] a fényes oldala. Most következik a kifordított oldala. Hetivásár alkalmával amilyen hosszú ez a sugárút, olyan hosszan végig van rakva két oldalt a gyalogjáró zsidó sátorokkal, s amely hosszú vonalban sorakoznak egymás mellé a fény és pompa kirakatai a boltokban, éppen olyan szakadatlan láncolatot képez a népies olcsó cikkek ponyvabazárja.”

¹⁰⁶ 264. L. a 24 : 53. j.

¹⁰⁷ 244—247. „Most következnek a komédia. A „rások komédiája”.

¹⁰⁸ 244. „A nagy octopus [a nápolyi akváriumban] meglátja az emberi alakokat, s barátságosan felemelkedik . . . A fiatal thüringi beledugja a kezét a vízbe. Abban a pillanatban elkapta a mutatóujját a szörnyeteg, s vinné egyenesen a papagáj szájához, ha a másik kezével hirtelen le nem szakítaná róla.”

¹⁰⁹ 255. L. a 24 : 47. j.

¹¹⁰ 263. L. a 24 : 53. j.

¹¹¹ 265. „Toledo utca Nápolyban . . . [kincsei] a porcelán, majolika . . . fafaragványok, kirakott famozaikok (intarsiatúrák), a koralok és faragott csigák . . . mindent maga Nápoly állít elő.”

¹¹² 223. „Megléhet, hogyha a még eltemetett felét is napfényre hozzák Pompejinek, akkor lesz földértve az egész város létezésének titka.”

¹¹³ *Selbst ist der Mann*. A Hon 1873. évf. 228. sz. Vezércikk a takarékoságról. Bevezetése: „A mostani sanyaru időszakban ennek a jelmondatnak kell bennünket kisegíteni, ami magyarrá is lefordítható: „magad légy ember”.

¹¹⁴ *Levente* 138—161. Utószó.

¹¹⁵ *Gróf Benyovszky Móric életrajza, saját emlékiratai és utleirásai* 1—3. k. Bp. 1888. Ráth Mór. A következő följegyzések láthatólag Benyovszky életrajzából származnak.

¹¹⁶ *Lenci fráter*. Bp. 1888. Révai. NK 86. k.

¹¹⁷ Killyéni Kocsis Dávid (mh. 1852) úttörő színész, színigazgató volt. Réca vonatkozik ez a följegyzés és valószínűleg a többi is ezen a lapon, mind egy-egy színészanekdota magva.

¹¹⁸ *Emlékeimből. Az első szereptanulás* HhM IV. k. 195. „Lendvayné Hivatal Anikónak kezdő színésznő korában nem éppen volt kenyere a szereptanulás. Tanácsért fordult egy barátnőjéhez: hogy és mint járjon el. Mindszenti kisasszony (ez volt a barátnő neve) azt tanácsolta, hogy rágicsálgjon kenyérgalacsint, azzal ragassza egymáshoz a lapokat, s mondjon közben annyi miatyánkot, mint ahány lapból áll a szerepe.

Az így egymáshoz ragasztott lapokat tegye lefekvéskor a párnája alá. Majd meglátja reggel, hogy minden a fejében lesz. Lendvayné a próbán csúfos kudarcot vallott. Később is, ha próbákon akadozott szerepében, tréfásan jegyezték meg pályatársai: „Nem rágtunk egy kis kenyercet miatyánkkal.” Színészanekdota magva a következő két noteszföljegyész is. A másodikhoz l. *Emlékeimből. A Kántorné királyi palástja*. HhM IV. k. 193. Kántorné a Tudor Mária c. szomorujáték címszerepét játszotta. Királynői palástját Lendvayné és Laborfalvy Róza varrták „damisz”-ből. (A damisz se nem selyem, se nem papíros, valami a kettő között.)

¹¹⁹ *A fekete vér* 143. A regény alapmotívuma. A cigánydajka a bölcsőben kicseréli Lenke Lőrinc báró tábornok fiát a sajátjával. A cigánygyermekből báró és az abszolutizmus idejében nagy úr, kerületi főnök lesz, a tábornok fiából muzsikos cigány. Manga — így hívják a vétkes dajkát — megbávnán tettét, kikiáltotta titkát: „Én szültem ezt az istenostorát! . . . azon az istenharagja éjszakán elcseréltem a két ujszülöttet.”

¹²⁰ *A barátsávi lévita. Újabb elbeszélések. Az asztalos családja*. 194. Ugyanebben a kötetben található a következő följegyzéssel jelzett novella: *Hányan vagyunk még?* 156.

¹²¹ Szép Angyalka. Kisképek. Bp (189.). Magyar Könyvtár 100.

¹²² L. *A szentandrászi bíró fia* c. novellát a VU Regénytára 1–5. sz.

¹²³ Novellacím. L. *Van még új a nap alatt. Az erényt mindig szeretni kell*. HhM 1. k. 3.

¹²⁴ L. 22 : 324. j.

¹²⁵ *Emlékeimből. A legátus-világ* HhM 4. k. 134.

¹²⁶ *Napraforgók, Hoch! hoch! dreimal hoch!* 203.

¹²⁷ *Őszi fény. Házasság éhségből* 247.

¹²⁸ *Börtön virága*. HhM. 10. k. 157. Fejezetcím.

¹²⁹ *Emlékeimből, Vörösmarty apánk* HhM 4. k. 124.

¹³⁰ *Őszi fény. Babszemek* 271.

¹³¹ Protekciókérés adatai. Jókai szokásához híven pontosan felírta a támogatást kérő személyi adatait, kívánságát és az illetékes miniszterre, itt Weckerle Sándor pénzügyminiszter nevét. Sajnos, az ilyen feljegyzések jobbára csak feljegyzések maradtak, az író elfeledkezett róluk. Mikszáth részben ennek tulajdonítja, hogy mint képviselő, Jókai nem tudott igazán népszerű lenni.

¹³² Arany nagyszalontai relikviára kell itt gondolni. Jókai látogatást tett Nagyszalontán, valószínűleg egy geszti útja alkalmával rándult át Szalontára.

¹³³ A rövidítés feloldása: Maszák Hugó.

¹³⁴ *Gróf Benyovszky Móric életrajza*. L. a 24 : 115. j.

¹³⁵ Riportsorozat terve. Kitűnik belőle, hogy Jókai valóban Tisza Kálmánt látogatta meg Geszten. (L. a 6. pontot!). Innen átrándult Nagyszalontára, Arany János városába, s megtekintette az Arany-szobát.

¹³⁶ *Emlékeimből. A hajdani Nemzeti Színházról.* HhM 4. k. 40–41. „Bemutatták a közönségnek a féllábu táncost, Dantonellot.” — „Láttunk ellenben kéz nélküli piktor, kinek két karja hiányzott s a lábával festett gyorsművészettel arcképeket a szinpadon.”

¹³⁷ L. a 24 : 123. j.

¹³⁸ *A Koblerék táncoló babái* c. l. a *Napraforgók* novelláskötetben 222.

¹³⁹ A Lánchíd tartó láncainak felvonásakor géphiba miatt a roppant súlyú vastömeg a Dunába zuhant s a kicsapódó víztömeg „lesodorta a medrébe a parthoz közel álló nézőket . . . Ezek között volt Csernus is. [Csernus Menyhért]. Mikor partra huzták, tréfára vette a dolgot, idézve a latin mondást: ‚Quem dii pendere jubent, non mergitur aquis’. (‚Akit az Isten akasztani szánt, nem fullad a vízbe!’) Minő végzetes prófécia volt ez!” Haynau Csernátony Lajossal tévesztette össze. E névcsercse következtében 1849-ben kivégeztette Csernust.

¹⁴⁰ *Napraforgók. Basszista és szabadsághős* 62. „. . . nekünk énekeseknek szokásunk, mikor valami nagy áriánk közeledik, elébb a torkunkat kiköszörülni, s ha valami reszeli a gégénket, hátrafordulunk, és kiköpjük. Hát én a nagy buzgóságomban elfelejtettem, hogy a nagy hercegnek a páholya a szinpadra nyílik, s őhercegsége odakönyököl. Jön az áriám, érzem, hogy valami ‚fecli’ van a torkomon. Egyet krákogok, hátrafordulok, pftü’ s megtörtént a szerencsétlenség. Másnap kiebrudaltak.” Egy basszista élményeiből.

A notesz itt következő 6 följegyzése mind Müllerről szóló anekdota váza. L. uo. 62, 63. „Vacsora közepén [a budapesti Blumenstöcklben] a törzsvendégek között élénk mozgás támadt: ‚Ő jön!’ — S azzal betoporzékolt az ajtón egy szilenszi alak a hátán óriási bögővel. — Azon kezdi, hogy milyen átkozott meleg van! . . . Egy pincér rögtön szolgál neki egy pohár sörrel. A pohár két iccés. A brugós fogja a kancsót a fülénél, s egy huzamban kiissza lélegzetvétel nélkül . . . S azzal elkezdett énekelni mindenféle tréfás kupletteket azzal a fenomenális harangzöngésű mély hangjával, amihez hasonlóra sokáig lehet várni, maga kísérte dalait brugóval.”

Uo. 63–64. Müllernek a Blumenstöckl vendéglőse egy temetésre fekete ruhát kölcsönzött. Az énekes elfelejtette visszadni. A vendéglősnek végre is elfogyott a türelme, érteament. „Hát a kabátom! A fekete kabátom, amit három hete van már, hogy az

úrnak kölcsön adtam gyászruhának, s mégsem hozta vissza.' ,Mert ismerem a magasabb etikettet. Az udvari gyász hat hétig tart. Még nem telt le, csak három.'"

Uo. 58–59. „Egyszer Macbethet adták. Müller játszotta Banquót. Meg volt már ölje rendén; csak a lelkének kellett még feljárni a földre. [Müller a süllyesztőben unalomból besőrözik s elalszik. A csengettyű pedig megszólal.] Képzeltetni Macbeth király extra-rémületét, mikor egyszerre csak a pokol torkából kiemelkedik eléje meggyilkolt áldozatának rémalakja egy nagy bolond söröskancsóval a két ölelő karja között. Müller csak akkor ébredt fel, mikor már a szinpadon volt”

Uo. 57. Müller egy duodec német fejedelemség székhelyének udvari színházában lépett fel vendég gyanánt. Az uralkodó legmagasabb meglegedését fejezte ki a művésznek, csak lerchenfeldi dialektusát kifogásolta. Müller ezt a választ küldte a fejedelemnek: „Wenns eam māj lerchenfeldrs ned scheidi gnuu isz, szo kann er szi den Kraxeldorn von mājn Puckel holn; werd i mi vor so an Firstn schenirn, ter szi von an Milimari a Rosz auszlājn thuad, wenn er af a Wachtparad will’. Magyarul kb. szabad fordításban: „Ha nem tetszik neki az én lerchenfeldi kiejtésem, elmehet zabot hegyezni. Majd én zsenirozom magam egy olyan hercegtől, aki a milimáritól kér kölcsön lovat, mikor wachparadéra akar menni.” Uo. 59–60. „Ez meg Berlinben történt. Az orosz trónörökös tisztelétére a berlini operaház a „Hugenották”-at tűzte ki diszeldadásul. Müllernek kellett volna benne Marcel szerepét énekelnie. Müller azonban kijelentette, hogy ő bizony nem lép fel . . . Az igazgató szorultában a második basszistát kérte fel a szerep eljátszására. Este Müller elővette jobbik esztét. Nem szólt senkinek, beosont öltözőjébe, jelmezbe öltözött és várta jelenését. A kritikus időben aztán az történt, hogy két Marcel toppant be a szinpadra, és két Marcel kezdte énekelni a közönség nem kis elképedésére az ismeretes áriát.”

Uo. 56–57. „A negyvennyolcas mozgalom alatt Müller felcappott népszónoknak. Lehetett látni azon napokban az arcképét a külvárosi boltablakba kitéve, amint a barikád tetején állt . . .”

¹⁴¹ *Megtörtént regék. Utikáskámból* 337–338. „Egy délben négy uriasan ötözött férfi hajtott keresztül a nagybányai kövezeten, s ott egy lovukról két patkó leesett. Kénytelenek voltak a kovács előtt megállni s a lovat újra megvasaltatni. Az egyik utazó, arcvonásairól felismerhetőleg, zsidó volt. S ez a jelleg rá nézve nagy baj okozója lett. Mert az a nap éppen szombatnap volt. A kovácsmester úgy okoskodott: „Zsidó nem szokott szombaton utazni, ezt bizonyosan kergetik’. S rögtön hírt adott Kakas uramnak, s maga visszatartá az

utazókat addig, míg a pandurok megérkeztek. Akkor azután mind a négy utast . . . lefegyverezték és elfogták.” L. még: 14 : 302. j.

¹⁴² Itt a jegyzetek a notesz másik végétől visszafelé haladnak, mint a legtöbb könyvecskében. Az első lap jegyzetei különféle címek, lehet, hogy részben előfizetők címei, bár egyik-másik láthatóan nem ilyen jellegű.

¹⁴³ *A három márványfej* egyik női főhőse, a brantavölgyi apácakolostor fejedelemsasszonya. L. 10, 22, 28, 30.

¹⁴⁴ Hírneves olasz vívómester, aki Budapesten a XIX. sz. végén vívóiskolát szervezett, tanítványai közt sok kitűnő vívó akadt, akik külön klasszist képeztek a magyar vívók táborában. Mh. 1944.

¹⁴⁵ Előfizető címének látszó bejegyzés.

¹⁴⁶ Jókay Jolán, az író testvérbátyjának leánya lehet itt szóban, akit Jókaiék neveltek, s Hegedüs Sándor felesége lett. Emlékezései az író családi életéről, körülményeiről, baráti köréről értékes adalékokat őriznek. (*Jókai és Laborfalvi Róza*. Bp. 1927.)

¹⁴⁷ Jókai kertész-szenvedélye nem csökkent, a legszebb fajrózsákkal ülteti tele virágoskertjét, melynek rózsáit naponta megtekintette reggelenként, amikor – koránkelő lévén – családja többi tagjai még aludtak. Szokása volt a Laborfalvi Róza unokájának, harmadik Rózának leánykájával, Masával is végigjárni a kert útjait. L. Feszty Masa: *Emlékeim Nagypapáról*. Az Est Hármaskönyve. 1925. 272.

¹⁴⁸ Művei jegyzéke, amely kevés noteszből hiányzik. Itt azonban nem regényeit és novellásköteteit veszi számba, hanem egyéb írásait, drámáit stb. Mintha egy ezzel egyidőben más helyre írt jegyzéknek a kiegészítése lenne. Az itt szereplő művek megjelenési ideje 1888-ig halad. Tehát a följegyzés ebben az évben vagy ezután történhetett. *A magyar nemzet története*. Pest, 1854. Heckenast.

¹⁴⁹ *A magyar néphumorról*. Széckfoglaló. Pest, 1860. Akad. Ért. Életemből. *A magyar néphumorról* 1. k. 313. ¹⁵⁰ *Nagy Tükör*. Folyóirat 1856–1857. ¹⁵¹ *Színművek*. Pest, 1860. 3 k. Heckenast. ¹⁵² *Milton*. Bp. 1877. Pfeiffer Ferd. NK *Színművek*. Milton 2. k. 1. ¹⁵³ *Az arany ember*. Dráma. Bp. 1885. Révai. NK *Színművek*. *Az arany ember* 3. k. 170. ¹⁵⁴ *A fekete gyémántok*. Dráma. Bp. 1886. Révai. NK. *Színművek*. *A fekete gyémántok* 3. k. 108. ¹⁵⁵ *Keresd a szived*. Dráma. Bp. 1887. Révai. NK. *Színművek*. *Keresd a szived* 3. k. 267. ¹⁵⁶ *Kakas Márton tolltársa*. Pest, 1860. 2. k. Heckenast. ¹⁵⁷ *Kakas Márton politikai költeményei* 1862 ¹⁵⁸ *Emlékeim*. Bp. 1875. 2 k. Ráth Mór. (*Életemből* c.) ¹⁵⁹ *Forradalom alatt írt művek 1848–1849*. Bp. 1875. Athenaeum Hh M 12. k. ¹⁶⁰ *Szép Mikhál*. Bp. 1877. 2 k. Athenaeum. ¹⁶¹ *Az életből elvesve*. Bp. 1878. 3 k. Athenaeum. ¹⁶² *Negyven év visszhangja*. Bp. 1884. Franklin.

¹⁶³ *Életemből*. Bp. 1886. 3 k. Ráth Mór. ¹⁶⁴ *Jocus és Momus*. Bp. 1888. Révai. ¹⁶⁵ *Költemények*. ¹⁶⁶ *Mátyás király és Bente úr*. „Jó könyvek.” Bp. 1882. Révai. NK *Költemények*. *Mátyás diák és Bente úr* I. k. 342. ¹⁶⁷ *Oroszlánhűség*. „Jó könyvek.” Bp. 1883. Révai. NK. *Költemények*. *Oroszlánhűség* I. k. 324. *Puskás Kalári*. „Jó könyvek.” Bp. 1883. Révai. NK *Költemények*. *Puskás Kalári* I. k. 312. ¹⁶⁸ *Kakas Márton naptára* 1859–1864.-re. Pest, 1859–64. 6 évf. ¹⁶⁹ Az Űstökös. Folyóirat. 1858–1880. ¹⁷⁰ *Gr. Benyovszky Móric életrajza*. Bp. 1887. 2 k. Ráth Mór. ¹⁷¹ *Egy játékos, aki nyer*. Deli Markó [Fejzetecím] 120. ¹⁷² *Színművek*. *Világszép leányok* 2. k. 221. ¹⁷³ *Színművek*. *A bolondok grófja* 2. k. 169.

¹⁷⁴ A 67. rectótól a 69. rectóig bezárólag néhány sor idegen tárgyú bejegyzéstől (a 67. rectón) eltekintve egy összefüggő szerelmi költemény félreérthetetlenül második feleségéhez, Nagy Bellához, mégpedig párizsi útjuk alkalmával keletkezett, mint tartalma mutatja.

¹⁷⁶ Laborfalvi Róza hátrahagyott aranyait összesítő lista értékeléssel. Jókai gondosan számbaveszi első neje hagyatékát, talán második házassága elején, mivel pontosan el akarta különíteni első neje tulajdonát későbbi szerzeményeitől, hogy az előbbieket teljes értékükben a Róza gyermeke, ill. unokája kapják, illetve a Jókai leszármazottak közül az arra jogosultak.

¹⁷⁶ Egész kis vagyont érnek e kimutatás szerint (70. v. – 71. r.) a Jókai-házaspár ékszerei; itt is első házasságából származó értékeket vesz fel jegyzékébe, ugyanazon indokból, mint előzőleg az aranypenzék jegyzékének készítésénél. L. 24 : 175. j.

¹⁷⁷ Ez a bejegyzés már a 90-es évekre utal. Jókai törhetetlen optimizmusát örökíti meg.

¹⁷⁸ A *Levente* szereplőinek elnevezéséhez készített ősi leánynévgyűjtemény.

¹⁷⁹ Emlékeztető följegyzések lerövidítve, azt sem árulja el, hogy hova kéri a kiseddóvót, amelynek érdekében Tisza Kálmánt akarja megkeresni.

¹⁸⁰ Valószínűleg előfizetők címe.

¹⁸¹ Remélt bevételek jegyzéke. A rövidítések valószínű feloldása: OMM = Az Osztrák – magyar monarchia írásban és képben, magyar részét Jókai szerkesztette. Nzt = Nemzet c. napilap főszerkesztői díja, Kpv = képviselői fizetés, Frkl = Franklin Társulat, Ath = Athenacum, Rv. OMM fentebb jelzett műért fizet Révai, Tkp. = takarékpénztár, Gen = Generali biztosító társ., Ad = Adriai bizt. társ. M. S. = Magyar Salon, Rth. M. = Ráth Mór (1886-ban az *Életemből* c. emlékeztetket, 1888-ban *Jocus és Momus*t adta ki Jókaitól), Rg 4 k = regény 4 kötet (4 kötetes regénye ebből az időből nincs,

a legközelebbi az 1881-ban megjelent *Akik kétszer hálnak meg* 1. része, így talán egy ötkötetes regény 4 kötetére kell gondolni, ilyenek ez időből: *A löcsei fehér asszony* 1885, *A kiskirályok* 1886, *A lélekidomár* (1889), For = fordítás R. I k = regény első kötet, Rv = Révai.

¹⁸² Az innen 1 – 50 számmal jelzett följegyzés lapokból vett szemelvénynek tűnik, miután a jegyzetekhez általában dátumok csatlakoznak, az elsőnél okt. 2. stb. Ezt a feltevést támogatja a bejegyzések rendkívül változatos tárgyköre is. Az 1 – 28. jegyzet októberre hivatkozik, vagy legalább is erre a hónapra vehető számításba, minthogy a 29-es jelzi nov. 3-át mint dátumot, a 38-as már d = decembert idézi, de e hónap befejeztével nem január, hanem július következik. Vagyis az író valami napilap vagy képes újság évfolyamát, esetleg több évfolyamát egyszerre nézte át, és így írta belőle az érdekes adalékokat. Nagyon valószínű, hogy a *Le Tour du Monde* c. folyóiratra vonatkoznak a följegyzések. L. a 24 : 306. j.

¹⁸³ Mozart operája, *Die Entführung aus dem Serail* magyar nyelven Budapesten 1882. márc. 21-én került bemutatásra.

¹⁸⁴ *Mesék és regék. A legbátrabb emberek* 123 – 124. Jóska és Julcsa nagymamájukat virágcsereppel lepték meg nevenapján. Az ünnepelt és a szülők kellemetlen meglepetése volt, hogy a gyermekek virágcserepnek a nagypapa íróasztaláról elvett koponyát használták.

¹⁸⁵ *Aki a szívet a homlokán hordja* 170 – 171. „S eljárnak hozzá [Alof-beth-gomál, mollah-hoz, magyarul Ábécé bácsihoz] a kicsinyek és nagyok, a gazdagok és nyomorultak, a hatalmasok és az üldözöttek; és különösen, akik szerelmesek. És még azután, ami legkülönösebb baj: Európában alig ismeretes, de Keleten sűrűn előfordul a ‚halottszívűek‘. A szerelem halottai inkább, ilyen ‚halott szív‘ volt a sziriai kormányzónak, Tefik beynek a fia, Edrisz-el-Homrah emir.”

¹⁸⁶ *Napraforgók. A kajmános hölgy* 211. „Harmadszor és legközelebb a Central parkban találkoztam a miss-szel . . . Képzelse ön: ezuttal a csodaszép tündérnő egy öt láb hosszú krokodilust vezetett ezüst láncon, ahogy szokás bulldogot vezetni.” Dr. O-Beaty mondja barátjának, mr. Snopkinsnak. Ide tartozik a következő noteszbejegyzés is. Uo. 208.

¹⁸⁷ *Napraforgók. Vőlegényverseny* 110. „A Hotel de Ville-el szemközti palotának a kapuja fölé van kitűzve egy háromszínű zászló melynek fehér sávján ez a felirat olvasható: ‚Bureau du Paradis‘. ‚A paradicsom irodája!‘ . . . ‚A hadügyminisztérium pártfogása mellett‘ . . . A kamara felhatalmazta a hadügyminisztert, hogy az új-kaledóniai francia telep férfi tagjai számára határozatlan számú férjhezmenésre alkalmas hölgyeket toborozzon össze, s azokat államköltségen rendeltetésük helyére szállítsa.”

¹⁸⁸ Uo. 91. Egy milliomos leány kezéért öten is versenyeznek, a hatodik kérő a leány hetvenéves apja, akiről kiderül, hogy sohasem volt apja. A vőlegény-versenyből mégsem ők kerülnek ki győztesen, hanem egy új-kaledóniai fegyenc. Új-Kaledónia sziget Melanézia keleti részén, a Csendes-óceánban.

¹⁸⁹ *Aki a szívét a homlokán hordja* 172. „Tefik bey, akinek a mellé-neve volt először gházi, később pedig deli, mind a kettőt kiérdemelte. Az elsőt 'győztes' a vahabiták és beduin törzsek fölötti diadalaival, a másodikat pedig az 'örült,' azzal, hogy elvesztette az eszét. Hogyan cserélte ki egymást ez a két név?” Erre a kérdésre felel a kisregény.

¹⁹⁰ *Napraforgók. Vőlegényverseny* 110–111. Ld. a 24 : 187. j.

¹⁹¹ Nákó Kálmán dúsgazdag bánáti földesúr neje, cigány bandáját Liszt Ferenc is ismerte.

¹⁹² *Aki a szívét a homlokán hordja* 276–277. „Mit talál Tefik bey el gházi – otthon?” Fejezetcím.

^{193–272} Itt van az a jegyzék, amelynek kiegészítése Vegycesek címmel a notesz 66. r., 66. v. lapjain olvasható. A legkésőbb megjelent mű a felsoroltak között a *Lélekidomár*, mely 1889-ben jelent meg. Ez a följegyzés tehát ebben az évben vagy később keletkezhetett.

A művek adatait l. a Magyar Irodalmi Lexikonban. Ahol a notesz-szöveg eltér az illető mű végleges címétől, az alábbiakban jelezzük, kivéve az egyszerű, mindenki által felismerhető kisebb eltérésektől, pl. a névelő elmaradásától.

²⁰⁴ Simonyi h. *A legvitézebb huszár* Pest, 1856,

²¹¹ végleges címe: *Forradalmi és csataképek*. Pest, 1850 Sajó álnéven,

²⁵⁰ helyesen: *A debreceni lunátikus*, Bp. 1876.,

²⁵¹ Véglegesen: *Egész az északi pólusig! Vagy: mi lett tovább a Tegethoffal?* Bp. 1876. 2 k.,

²⁸¹ *Akik kétszer halnak meg* 2. kötete. Bp. 1882.,

²⁷³ *Mesék és regék. Nevezetes jogi kérdés* 125

²⁷⁴ *Az elátkozott család* 1–8. „A haragvó Isten.” Fejezetcím. A komáromi földrengés 1756-ban.

²⁷⁵ *Napraforgók. Vőlegényverseny* 117. „Mikor a legelső menyasszonyt a hajópárkányról a tengerbe ledobták, a korallszigeten álló férfisereg közül egy hatalmas atléta alak utat tört magának az ökleivel s fejte-tőre beleugrott a tengerbe . . . Nem is sokat udvarolt neki; megkapta az övénel fogva, s magasra kiemelve a vízből, úgy vitte magával, hogy a koralléleken meg ne sértse a lábait.” L. még: 24 : 187, 188. j.

²⁷⁶ *Mesék és regék. Arab tréfa* 83.

²⁷⁷ *A gazdag szegények* 74–81. „Az ingyen sonka meg a drága straduario” Przepiorka hentesmester két nemzetközi szélhámos áldo-zata lesz.

²⁷⁸ *Őszi fény. Házasság éhségből* 247. Lord Mac-Millan Dagobert tréfaházasságot köt Donna Idól táncosnővel. A család lordot a táncosnő bezárja a fürdőszobába, és étlen-szomjan ott tartja, míg az álmenyegzöt nem törvényesíti.

²⁷⁹ *Napraforgók. Kassári Dániel* 138. „Vukoszava asszonyság [Dániel bég első felesége] a borsóágyai közepett egy madárijesztő vázat állított fel, mely öltözetében meglepően hasonlított Sefika asszonysághoz [Dániel bég második feleségéhez]; még kesztyű is volt huzva két kezére. Azt mondta, hogy ő ezzel a verebeket akarja elijeszteni a borsójárol. — Nosza, Sefika sem volt rest; ő meg szintén a maga kertjében egy roppant bálványt rakatott össze tökökből. . . A megtestesült Vukoszava asszonyság! Ez meg a nyulakat elijeszteni való a káposztás kertből.”

²⁸⁰ *A gazdag szegények* 148–153. „Lukács evang. XXI. rész 4. v.” Kapor Ádám és Zsuzsa asszony lakodalma közadakozásból.

²⁸¹ *Őszi fény. Szent Antal generális* 105. Don Alfonzo portugál királynak háborúja van a szaracénokkal Afrikában. Négy hadvezérrel is próbálkozik: nem boldogul. Ekkor megteszi Szent Antal szobrát generálisnak: győz.

²⁸² *A gazdag szegények* 203. Oszkár gróf beszélt el asztaltársaságának azt a madagaszkári népszokást.

²⁸³ *Napraforgók. A Koblerék táncoló babái* 222–223. „A leányokról azt lehetett megjegyezni, hogy tánc közben sohasem lehetett meglátni a térdeiket, amit az első Taglioniról [olasz–svéd származású balett-táncosnő (1804–1884)] is híresztelnek, aki azt mondá: „nemcsak férfiak előtt táncolok, hanem leányok előtt is”. S aztán az egész Kobler-család nem volt a színpadon kívül megközelíthető.”

²⁸⁴ *Aki a szívét a homlokán hordja* 190. „Hát mikor egy ilyen magasrangú szűz óhajt a próféta szülőhelyének szentélyében látogatást tenni: a Nagy Serif megteszi a kedvéért, kivételképen, hogy férjet ad neki. . . De csak ideiglenesen. Arra az időre, amit a magas hölgy a szent helyeken eltölt.”

²⁸⁵ Viotti, Giovanni Battista kiváló olasz hegedűművész és zeneszerző (1755–1824).

²⁸⁶ Delibes, Leo francia zeneszerző Budapesten járt 1878-ban, 1881-ben és 1885-ben a népszerű Coppélia-ballet előadása alkalmából.

²⁸⁷ *Őszi fény. Házasság éhségből* 267. „A Szajna hidja előtt találkozott [lord Dagobert] a lovas koldussal. Egy invalidus, féllábú, akinek az az ötlete volt, hogy ő lóháton fog koldulni Párizs utcáin.

²⁸⁸ *Aki a szívét a homlokán hordja* 172. L. 24 : 189. j.

²⁸⁹ *Észak honából. Amirani* 281. „Tizezer rubel volt az ára Amirani-nak, amit valósággal lefizetett érte a szukumkalei bazárban ökegyel-

messége, Nozdrominov Szergievics, Alekszej; s azt az árt testvérek között is megérte . . . *Amirani* amellett, hogy nagyon szép volt, mindenféle tudományhoz értett, ami csak a fehérnépet kellemessé teszi. Tudott énekelni, csábtáncot járni, hízkelkedni, s ami a legfőbb dolog, tudott sütni, főzni, ahogy semmi híres szakács nem volt képes.”

²⁰⁰ Canzi Ágost festőművész 1846 után Pesten dolgozott.

²⁰¹ A híres táncművész család Jókai korában Pestben működő nőtagjára, Taglionci Máriára vonatkozik. L. 24 : 283. j.

²⁰² *Napraforgók. A kajmános hölgy* 210. „... mikor ezt a hölgyet megláttam . . . földszinti páholyban . . . senki sem a gyémántos fejéket bámulta rajta, hanem a derekán átvont övet. Az, barátom, nem volt más, mint egy eleven csörgőkígyó.

²⁰³ *Minden poklokon keresztül* 236, 242., . . . Helyet a kékkezü asszonynak! . . . „E név alatt ismerte már minden nyomorult Damaszkuszban Máriát” Lebée Lászlónét.

²⁰⁴ Némileg átalakítva, főleg a neveket és a szereplők viszonyát megváltoztatva megtaláljuk ezt a motívumot a *Csel-csal* c. novellában. (Az Egyetemes Regénytár Almanachja az 1891. évre. Szerk. Mikszáth Kálmán. 12–13.) Itt a methodista prédikátor leányának, Miss Desdemónának udvarlója, aki mint szegény diák furakodott be a család otthonába, állítólagos nagy örökség átvételéről visszatérve jelenik meg 18 lovas kocsival. „Mikor fel kellett kapaszkodnia a hátulsó ülésbe, azt kérdezé mister Scrogs [a methodista prédikátor] mr. Caracallától [a család, de végül is pörüljárt udvarlótól] „De már ugyan mondd meg, miért nem fogattál husz lovat a kocsid elé?” — „Azért, mert a nagybátyám, a megdicsőült Gossipy Senakérib végrendeletében meghagyta, hogy tizennyolc lónál többet ne fogassak soha a kocsimba.”

²⁰⁵ A följegyzés rövid tartalma Jókai: *A glóriás hölgy* c. novellájának. (Megjelent az Egyetemes Regénytár Almanachja az 1892. évre. Szerk. Mikszáth Kálmán.) Az összetanult fosztogató társaság olyan jól játssza meg a szerepeket, hogy az utasközönség megindultan békezü alamizsnát nyújt nekik, amiből azok Chicágó legelőkelőbb vendéglőjében lakmároznak jóízűen és megfelelő előkelőséggel.

²⁰⁶ *Napraforgók. A kajmános hölgy* 217. „Eltakarodik ön innen, ördögök doktora! . . . A mennydörgős menykőnek kell az olyan doktor, akinek az ipa a temetkezési egylet igazgatója! Ugorjon innen, mert lövök!” Dr. O. Beatyt, a kajmános hölgy férjét utolsó betege lelővéssel fenyegeti.

²⁰⁷ Uo. 208–209. „Azt beszélük róla (dr. O. Beatyról) . . . hogy mikor apja, aki becsületes farmer Connecticutban, felhozta a fiát az orvosi fakultáshoz, hogy tanítsák ki azt a doktorságra . . . az öreg lefizette a didaktrumot [tandíjat], ami annyi tudományért ki volt

szabva, a dékán asztalára: hozzátett még egy tizdolláros greenbackot [bankjegyet] ráadásul ezzel a szóval: „És aztán még arra kérem az urakat, hogy tanítsák meg a gyereket egyuttal írni és olvasni is.”

²⁹⁸ *A Kráb.* Bp. 1895, Révai. NK 88. k.

²⁹⁹ Sardou, Victorien francia drámaíró Fedora tragédiája 1882-ben jelent meg.

³⁰⁰ *A jövő század regénye* 1. k. 325. L. 9 : 102. j.

³⁰¹ *Mesék és regék. Mire kell a fúmag?* 69. „... a szegény megboldogultam... a halálos órájában esküszavamat vette, hogyha ő meghalálozik, én addig férjhez nem megyek, amíg az ő sírján ki nem zöldül a fü.”

³⁰² *Mesék és regék. A mumia és a gólya* 80–81. Sechonchis király mumiáját egy tevé pupjára kötötték, úgy szállították tovább (nem számaron), a vámhivatalban pedig, hogy elvámolhassák, beírták a „száritott halak” rovatába.

³⁰³ Bulwer angol regény- és drámaíró kritikája Thalberg, Sigismund német zongoravirtuózra vonatkozik.

³⁰⁴ *Mesék és regék. Sakkjáték Isten és a sátán között* 102.

³⁰⁵ *Aki a szívet a homlokán hordja* 254. „Ugy volt rendelve a kizmet könyvében, hogy Edrisz bég a partra jusson.”

³⁰⁶ A följegyzés jelzi a forrást is, ami valószínűleg a következő jegyzetek creditét is jelenti: a *Le Tour du Monde* c. illusztrált francia földrajzi folyóirat, melyet 1860-ban alapított Edouard Charton. Korabeli utazások anekdotikus eseményeit közölte.

³⁰⁷ *Napraforgók. Vőlegényverseny* 111. „Terem kókusz, tengerit, és dohányt... Pénzérték: egy kókusz = tiz tengeri kutya-fog, tiz tengerikutya-fog = egy rud dohány, tiz rud dohány = egy ‚isa’ (eszményi pénz), tiz isa = egy minőségű asszonyszemély, – árák fokozatosan a minőség szerint fölfelé egész száz isáig.” Valuta Új-Kaledóniában, a följegyzésben: a Salamon szigeteken.

³⁰⁸ *Őszi fény. Házasság éhségből.* Feldolgozva még a *Nincsen ördög* c. regény *Ki játszik?* című fejezetében. 143–152. L. a 24 : 278. j.

³⁰⁹ *Őszi fény. Babszemek. A furcsa drótostót* 277. Metternich herceg ugyancsak büszke volt bécsi rendőrségére. Sándor Móric gróf egyszer fogadott apósával, hogy azzal a nagyra tartott rendőrséggel ő könnyen elfogatja magát, pedig semmi olyat nem tesz, ami a törvényt sértené. Másnap a rendőrség egy szabályszerűen öltözött drótostót állított a miniszter elé – vasra verve. Az előkelő Matsackerhofban fogták el. Gazdag menüt evett végig, ezresbankóval fizetett, mikor fizetésre került a sor, s ezt az ezresbankót a Sándor gróf címeres tárcájából húzta elő. Azzal vádolták, hogy rablógyilkos: meggyilkolta a

miniszter vejét, és aztán kirabolta. — Sándor gróf megnyerte a fogadást. Nem követett el semmi becsületbe vágót, mégis elfogták.

³¹⁰ L. 24 : 294. j.

³¹¹ *Őszi fény. Babszemek. A szép muzsikáló óra.* 283.

³¹² Ormi Jozefin énekesnő szerencsétlen sorsára utaló följegyzés. A párizsi opera ünnepelt tagjából züllött nővé lett.

³¹³ Rossini, Giacchino Antonio (1792—1868) olasz zeneszerző Moise c. remekművére vonatkozó följegyzés. Az opera keletkezési éve: 1827.

³¹⁴ *Mesék és regék. A királyné és a majom* 108.

³¹⁵ *Csel-csal.* Egyetemes Regénytár Almanachja az 1891. évrre. 7. „Scrogh Melchizédek kitűnő hirhedett methodista lelkész volt New-Yorkban... a nagytiszteletű úr hozta be azt az igen üdvös reformot a cultus terén, hogy a bibliafelolvasást szép fiatal hölgy végezze a katedrában.” Éspedig saját leánya: miss Desdemona volt a szép felolvasónő.

³¹⁶ Nyáry Pál és Schodelné kapcsolatára utal. L. *Életemből.* Nyáry Pál emléke. 2. k. 260.

³¹⁷ *Őszi fény. Babszemek. Pia mater* 280. Márton Ferenc pápai professzor helyesen egezetálta a ‚pia mater’ szót az egykori ószónyi rektor működési bizonyítványában: „Ez a szó ‚pia mater’ az anatomia szerinti elnevezése annak a harmadik legfinomabb hártýának, mely az agyvelőt beburkolja, s mely a tudósok megállapítása szerint minden tudománynak a lerakódó helye.”

³¹⁸ *Őszi fény. Babszemek. A vak festő* 293.

³¹⁹ *Őszi fény. Házasság éhségből.* 267. L. a 24 : 287. j.

³²⁰ Galimard, Nicolas francia festő főleg vallási és mitológiai képeket alkotott. Ez a festménye a görög mitológiából veszi tárgyát.

³²¹ A színészanekdota szereplői: a világhírű francia tragika, Sarah Bernhardt és valószínűleg Minnie Hauk amerikai operaénekesnő, aki 1873—1876-ban hazánkban is vendégszerepelt.

³²² *A faggyugyertya* c. novella meséje. L. *A barátfalvi lévita. Újabb elbeszélések* 289—294.

³²³ *Ahol a pénz nem isten* Bp. 1912. II. „Bámulatunkat azonban leginkább az kötötte le, hogy odafenn a vulkán kráteréhez közel a tölcser repedésének két szirt szakadéka közé beékelve egy vas hajó tűnik elő egész épségben kéménycstől, árbocostul: távcsövcinken át még a propellert is kivehettük a hajó farán s a kormányosbódét, mely üvegből volt.”

³²⁴ *Fráter György* I. k. 90. „A kívül egyszerű barátcsuha belül el volt látva számos rejtekkal, melyeknek a franciáktól átvett szokás szerint megannyi elnevezése volt. ‚Galerie’ volt a neve a derékon körül-

futó tüszőnek iratok számára. „Abime’ hónalatti zseb husnemü adományok gyűjtésére. „Armenienne’ a pogácsáknak . . . Ha pénzt kapott a barát, fogadalma tiltván annak viselését, azt „Libertine’-be csuszattta, mely a facipő talpára volt alkalmazva. Ekként nem hordták magukkal a barátok a pénzt, hanem rajta tapostak.”

³²⁵ Bärenhaus = medveház. L. *Rákóczy fia* 7. „. . . Gyere velem oda a Bärenhaushoz, hadd lássam azt a kutyatáncolatató hungarust.” L. 17 : 146. j.

³²⁶ Bärenhäuter = pernahajder. L. *Szeretve mind a vérpadig* 1. k. 151. „Az a „Bärenhäuter’ nem késett már. Sárodyt értették alatta.” L. 17 : 147. j.

³²⁷ A szégyenkaloda egy formája civakodók számára. L. *Rákóczy fia* 68.

³²⁸ A bécsi Szt. István-templom nagy harangja, mely ritkán szólal meg. L. *Rákóczy fia* 68., *Szeretve mind a vérpadig* 1. k. 114. L. még a 17 : 145. j.

³²⁹ D. *A halálfős arc.* 3. k. 232. A sorozat 19. novellája. „Életed hosszaiig fogoly maradsz; elzárva egyedül társtalan magányban. Nehogy pedig bűbájós arccoddal valaha tömlőcőreidet vagy azoknak előljáróit megvesztegesd, eme halálfős álarcot fogod viselni, amíg élsz, hogy visszaborzadjon tőled mindenki, aki rád tekint, s féljen tekintetedtől szerelem helyett.” Ezt az ítéletet a firenzei törvényszék szabta Montalboni Rosaurára Medici Ferdinánd alatt, merthogy észtszvetően szép volt.

³³⁰ *Hep! Hep!* Ü 1879. márc. 30. 10761 sz. 101. Szatíra Garabonciás diák álnévvel.

³³¹ Csekély változtatással („Sertésvég” helyett disznót ölj és „Szép feleség” helyett „Megnőszülj!”) közölve a *Rákóczy fia* 184.

³³² Az utcalányok bécsi nevét Jókai sokszor használja. L. *Rákóczy fia* 20, 28, 114, 139.; *Szeretve mind a vérpadig* 2. k. 215. L. még a 17. n. 157. j.

³³³ L. 16 : 64. j.

³³⁴ *Mesék és regék. A legbátrabb emberek.* 120. „Anyóka! Füles bácsi több kenyeret kér. A kezemet nyalja.”

³³⁵ Hazafi Verczi János (eredeti nevén Vevera J.) vándor népköltő (1846?—1905), a múlt század 80-as éveinek elején lépett fel.

³³⁶ *Költemények. Királyhymusz* 1. k. 38. A közleményben a refrén első sora: „Nemzetek atyja! Im hozzád kiált . . .”

³³⁷ A 24. recto és 23. verso jegyzetei—kevés kivétellel— az OMM. III. kötetében vannak feldolgozva. Jókai nemcsak szerkesztette ezt a kiadványt, hanem egyes részeit maga is írta. Itt Budapest leírásából vannak részletek. 136—138. „Egy egész házcsoport ez (a Népliget),

mely tarkabarka építészeti quodlibetben rend nélkül foglal tért a fák alatt; kisebb — nagyobb színházak, melyekben marionettek játszanak és igazi emberek. Kísértetek színháza rémjelenetekkel és bűvészi csodákkal. Nem hiányzik közülük az obligát Paprika Jancsi bódéja sem. Amott élőképeket mutogat egy szép barna hölgy, akinél csak az a fölösleges természet ajándéka, hogy nagy bajusza és kerek szakálla van. Erős versenyt támaszt ellenében a kígyós leány, aki boa constric-torokat (= óriáskígyókat) csavargat a dereka körül, és alligátorok torkába dugja a fejét. De mindkettőn túltesz a magneta kisasszony, ki a szin közepéből jön elő fejjel lefelé fordulva, s függ a levegőben saját láthatatlan mágnésébe kapaszkodva. De az emberarcu kakas is követeli az elismertetést. S aki a jövendőt meg akarja tudni, annak is alkalom nyújtatik egy sátorban, ahol az alvajáró kisasszony mágnés álmában mindenkinek megjósolja, amit legjobban kíván. Aki gyorsan meg akar gazdagodni, útjában leli a népics lutrit. Aki az ereje nagyságáról akar hiteles adatot nyerni, ott találja az erómérleget, a nagyfejű automat négert, aki egy öt krajcáros pofoncsapásért akkorát ordít, amekkora az ökölcsapás volt. Ha pedig a sportbeli ügyességét kívánja valaki kipróbálni, kínálkoznak lövő sátrak, amelyekben vizsugár táncoltatta tojásokat lehet ledurrintani puskával. Aki erősebb testmozgásokra érez hajlandóságot, azt várva várja a hinták egész sorozata, melyek egyenként a legyöngédebb föliratokkal pompáznak, s azokon a gavallérság, leginkább párosával élvezi a légben repülés és Newton örök teóriájának alkalmazását. De ha inkább kedveli a tengerészeti élvezeteket, egész szomszédi közelségben fölülhet a muszka csuszkapályára, mely hiven adja vissza a nagy tengerhullámon ringó csónakban feleztet izgalmakat. Akik pedig (többnyire szerelmespárok) örökre feledhetetlenné akarják tenni a városligeti kirándulás napját a késő korra nézve, azokat minden lépten-nyomon invitálja a momentfotográf, aki olcsó pénzért odavarázsolja karöltő arcképeiket a zselatinlapra. Prózailelkek . . . könnyen rátalálnak arra, ami kebleiket kielégíti: a nagy számmal berendezett korcsmákra, ahol barna cigánylegények húzzák a talpalávalót . . . a másik korcsmában veres sipkás szerb guszlicások csiklandozzák ujaikkal az érchurokat, hogy ők most muzsikálnak. Kimagaslanak mind e mulatság színhelyei közül az igazi lovagias sportnak az amfiteátrumai: magyarul „kerिंगé”-k, „ördögalmok” („Ringelspiel”-ek). A 23. v. végéig OMM IX. k. *Magyarország* III. c. mű jegyzetei következnek. Utalni csak lapszámra fogunk.

³⁹⁸ 138. „De ami mindezen multságoknak a savátborsát teszi, az a minden látványossági bódé előtt álló impresszárióknak a hívogatása. Ezek többnyire olaszok. De annyira akklimatizálva vannak már, hogy

magyar programbeszédekkel hódolnak a nemzeti közérzetnek.”

³³⁹ 135. „Itt van a cirkusz is, egészen vasból épült nagy színház, melyben kitűnő lovasművészársaság tartja nyáron át nagyban látogatott mutatványait.”

³⁴⁰ 141–146. I. „Budapest tündérkertje! Egy darab a paradicsomból — az édenkert tiltott bája nélkül . . . Manapság már a Margitsziget a főváros közönségének legkedvesebb mulatóhelye, s egyuttal üdítő fürdőintézet, hová minden félórában hordják a gőzösök a közönséget, mely mulatni, üdülni vagy gyógyulni siet . . .”

³⁴¹ 146. „A Dunapart mutatja Budapesten a legmozgalmasabb életet . . . A lánchidtól a Pctófi térig terjedő korzón az elegáns világ sétál . . . S aztán egy vaskorláttal odább, egy lépcsősorral alább a széles rakodóparton izmos munkássereg hordja vállán a zsákokat, hempergeti a tonnákat . . . aztán megint egy korláttal odább, egy lépcsősorral alább: ott vannak az uszószínek, a hideg fürdők, a csónakházak, ezekhez siet forró napokon az üdülést kereső közönség. Ott látni a csónak- és uszóversenyeket.”

³⁴² 122. „Addig azonban a budapesti népkedélyre legélénkebb vonzó ereje továbbra is az eddigi látványosságoknak lesz, milyenek: a színházak, a kiállítások, a múzeumok, a Városliget és Városmajor, a Margitsziget, az állatkert . . .”

³⁴³ 154. „Ezeket követik a budapesti plebánusok, kik után négy káplán emeli vállain a pompás ereklyetartót, melynek kristályfödele alatt az ősi ereklye, az első király jobb keze látható.”

³⁴⁴ 146–148. „Folytatja a képet alább a gyümölcs piac, mely alatt a rakparton elkezdődve végigvonul egész a vámházig . . . Tovább haladva a Dunapart mentén, rábukkanunk a nagy baromfi-piacra, melynek előcsapataival már találkoztunk a zöldségpiacon . . .”

³⁴⁵ 158–162. „Mikor aztán a képviselőválasztás ideje közelít, akkor politikai klubbá alakul át minden egyesület. Nincs kávéház, vendéglő, ahol egyik vagy másik jelöltnek a pártja tanyát ne ütne, s ezt jelzi a kapu fölé kitűzött nagy nemzetiszín zászló a jelölt nevével . . .”

³⁴⁶ 162–168.

³⁴⁷ 154. „Hanem ezért a régi áhitatosságot megtaláljuk a külvárosi bucsuk napjain, melyek az illető templomnak nevet adott szent naptári évfordulóján szoktak egészen falusi bucsuk mintájára megtartatni.”

³⁴⁸ 153.

³⁴⁹ 156. „Hasonló, általánossá vált kegyelet ünnepe a halottak és mindszentek napja Budapesten. Megnépesülnek ekkor a temetők, kivirágoznak a sírok . . .”

³⁵⁰ 156. „Azok a temetkezési díszmenetek pedig, melyekkel az

országnak egy-egy nagy halottját végnyugalma helyére kíséri a nemzet az Akadémia palotájának előcsarnokában fölállított ravatalóit a Kerepesi úti temetőig, mind a gyászpompa, mind a tömeges részvét impozáns jeleneit szokták megragadó képekben fölmutatni. . .”

³⁵¹ L. a 24 : 341. j.

³⁵² 157.: „A társadalmi tömörülés elősegítésére szolgál a számtalan klub, egyesület és kaszinó. . . Továbbá az atléták, a tűzoltók, a mentők társulatai. . . s különösen a pártklubok. Még tartja magát régi hírében a lövölde. . .”

³⁵³ 156. „A budapesti népeletet általában kevésbé tartkítja más fővárosok könnyévérü zajos mulatozása. A diákéletből hiányoznak a Burschenschaftok: nincsenek couleur (= szín) s az azokkal kapcsolatos zajos commersek -(diákmulatságok) és paukeriok (kardvívások) . . . Nincsenek mabillek (egyfajta kávéházak) . . . s a ledér mulatozásnak hasonló szabadalmazott fészkei.”

³⁵⁴ *Utazás egy sírdomb körül* 265–268. L. a 24 : 105. j.

³⁵⁵ Folytatódnak OMM IX. k. *Magyarország* III. jegyzetei. 157. „Ahelyett a komolyabb látványosságoknak nagy kedvelője a budapesti nép. Nincs olyan osztály, mely a muzeumokat ne látogatná. Minden kiállításnak, képtárlatnak nagy közönsége van; s a színházak minden szakasza megtelik még a Shakespeare és Sophokles tragédiáira is. . .”

³⁵⁶ 157. „Sokat tesz a lakosság nyári enyhülésére különben a budapesti fürdők nagy száma és kényelmes berendezése is. Nyolc különböző fürdőben lehet válogatni, s az odautazás a Lukács-fürdői „sárgarigók”-on nem kerül többé hat krajcárnál, sőt ingyenes népfürdők is vannak.”

³⁵⁷ L. 24 : 355. j.

³⁵⁸ 134. „Párhuzamosan ez alkotással keletkeztek e területen (ti. a Városligetben) az országos kiállítás palotája és diszépületei, még előbb az állatkert.”

³⁵⁹ L. 24 : 352. j.

³⁶⁰ 121. „. . . a 17 ezer mőzeshitő lakosságnak legnagyobb részét is a némethez lehetett nyelv szerint osztályozni.”

³⁶¹ 148. „. . . a pesti kofák már a vám előtt megvásárolják s a csirke-monopóliumot kezükből ki nem bocsátják.”

³⁶² 152–153. „Nincs mulatság, bál, közlakoma cigányzene nélkül. Egy prim hegedős, két kontrás, egy brugós, egy klarinétos meg egy cimbalmos – s teljes a banda.”

³⁶³ 150–152. „Budapest közönsége hires vendégszeretetéről. . . Külföldi írók és művészek, költők és tudósok. . . tudományos kongresszusok minden nemzetbeli tagjai. . . egyenlő testvéries fogadtatásban részesülnek. . . tiszteletükre diszlakomákat rendeznek. . . S ha

már a közlakomákról szóltunk, a rokontermészetű bálokat se hagyjuk említetlen. A budapesti nyilvános bálok is többnyire valamely jó-tékony céllal vannak összekötve. . .”

³⁶⁴ L. 24 : 350. j.

³⁶⁵ 157. „Komoly természetű fölolvadásokon, minőket a Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy- és Petőfi-Társaság s számos tudományművelő társaságok rendeznek, az Akadémia üléstermei rendszeresen megtehetnek érdeklődő közönséggel.”

³⁶⁶ *Nazli Hanem*, Novella. *A barátságos lévita. Újabb elbeszélések* c. kötetben. 141.

³⁶⁷ *Mesék és regék. A királyleány babái* 84. A királyleány este, mikor fekszik, babáit a párnája alá teszi. Álmlában életre kelnek.

³⁶⁸ *Napraforgók. A Koblerék táncoló babái.* 222. L. 24 : 138. j.

³⁶⁹ *Mesék és regék. A legbátrabb emberek* 123–124. L. a 24 : 184. j.

³⁷⁰ *Napraforgók. A kajmános hölgy* 211 L. a 24 : 186. j.

³⁷¹ *Mesék és regék. A mumia és a gólya* 80–81. L. a 24 : 302. j.

³⁷² *Mesék és regék. A királyné és a majom* 111. „A perzsaánál nagyon szeretik a kártyázást. Itt hamarabb ismerték a „naibi”-t (az a keletieknél a kártya neve), mint Európában, ahol a szaracénoktól tanulták el. A sah maga is erős volt a játékban. . . A majom keverte a kártyát, odatette a sah elé emelni, s aztán kiosztotta.”

³⁷³ *A magyar előidőkből. Mahizeth* (Lappón ősmonda.) 56.

³⁷⁴ *Kínai furcsaságok* Ú 1863. dec. 5. 23. sz. 179.

³⁷⁵ *Oceania.* 289. Platon leírta azt, Solón megénekelte, az arabok regéket mondanak róla, a karthágóiak megtiltották fölőle beszélni, mert igaz volt létezése. Most vitorlák repülnek fölőte.”

³⁷⁶ *Észak honából. A jégpalota.*

³⁷⁷ *D A halál után* 2. k. 19. A s. 2. nov.

³⁷⁸ *Föld felett és víz alatt. A magyar Faust* 44.

³⁷⁹ *Föld felett és víz alatt. A csigák regénye.* 94.

³⁸⁰ *Egész az északi pólusig! Vagy: mi lett tovább a Tegethoffal?* L. a 24 : 251. j.

³⁸¹ *Névtelen vár* 1. k. 112. L. 16 : 100. j.

³⁸² *Árnyképek. Az erdő leánya* 227.

³⁸³ *Egy magyar nábob* 1. k. 142. „A pünkösdi király [Feczetecím]

³⁸⁴ *D A mennyei parittyakövek* 1. k. 181. A s. 25. nov.

³⁸⁵ *Mesék és regék Álmodád* 3.

³⁸⁶ *Targallyak. A nyulak históriája* 145.

³⁸⁷ *Őszi fény. Szent Antal generális* 105. L. 24 : 281. j.

³⁸⁸ *Őszi fény. Házasság éhségből.* 267. L. a 24 : 287. j.

³⁸⁹ *Napraforgók. A kajmános hölgy* 210. L. a 24 : 292. j.

³⁹⁰ *A glóriás hölgy. Az Egyetemes Regénytár almanachja az 1892.*

évre 11–20. Buffalóból Chicagoba menet hajón koldust imitáló társaság a szépen összegyűlt adományból Chicago legelőkelőbb vendéglőjében dőzsöl. Szélhámosok, betanult szereppel tévesztik meg az érzékeny szívű utasokat.

³⁹¹ *Napraforgók. A kajmános hölgy* 213. Mr. Smith Nabukodonozornak, a new-yorki „entreprise des pompes funebres” főtulajdonosának leánya, Kleopátra, a kajmános hölgy, férjhez megy dr. O-Beaty orvoshoz, aki e házassága miatt minden páciensét elveszti.

³⁹² *Mesék és regék. Sakkjáték Isten és a sátán között.* L. a 24 : 304. j.

³⁹³ *Minden poklokon keresztül* 271. Horus, a dáí áldoát (a „Hegyek urá”-nak bölcse) csipős port fuj az oroszlán szemébe).

³⁹⁴ L. a 19 : 56. j.

³⁹⁵ *Mesék és regék. A legbátrabb emberek.* 120. „Vége lett volna szégyén asszonyoknak: az a gonosz állat összemarcangolta volna, ha a kis Zsuzsika ott nincs. De hát a Zsuzsikának helyén volt a szive! Aztán erő is volt: négy esztendő volt már. Nosza, odarohant a gonosz vadállathoz. Az egyik kis kezével megragadta a fülét, a másik öklöcskéjével megütötte az orrát, ahogy tudta. . . A medve hátrafordította a nagy bolond fejét. . . Azzal otthagya a földre tiport asszonyt, s odébb cammogott.”

³⁹⁶ *Gróf Benyovszky Móric életrajza.* Bp. 1888. Révai. I. k. 156. „Ennek végeztével a kormányzó [a kamcsatkai kormányzó, Nilov] odahívta az elnöki székhez Benyovszkyt, s egy tükröt tartva eléje, azt mondta neki, hogy csókolja meg benne saját magát. — Ez a szertartás jelvénye a visszanyert szabadságnak. — Ez az a csók, amely legdrágább a világon!”

³⁹⁷ *Életemből. A jakli* (Természethistóriai rajz) 366. „De hát ki az a Jakli? . . . Jókaiéknak a szarkája.”

³⁹⁸ Forrása: Pierre (dit le Cruel) c. cikk a D. d. I. 4. k. 542–546. Péter castiliai uralkodó Padilla iránti szerelmének problémáját kegyence, Albuquerque Alphonse oldja meg. L. még 2 : 27. v.

³⁹⁹ Itt ismét jelzi Jókai a bejegyzés forrását: Gibbon világtörténeti művét: Decline and fall of the Roman Empire. 1776–1788. A következő följegyzések némelyikében G betű jelzi ugyanezt a forrást.

⁴⁰⁰ *A gazdag szegények* 124. Csicsonkának a nagyanyját — nem az anyját, mint a noteszben — erőszakkal szállítják be az örültek házába.

⁴⁰¹ *Nyolcgérasos instancia.* Ú 1858. nov. 20. 14. sz. 112. Szunyog uram disznóját a szomszéd agyonszúrta. A bíró mégis a szomszédnak adott igazat, sőt Szunyogra huszonötöt veretett. Ez a rektorral instanciát íratott, mely rajzokkal volt díszítve. Ez sikert aratott. Szunyog teljes elégtételt és 25 arany forint kárpótlást kapott.

⁴⁰² *Jocus és Momus. Egy nemes vonás.* Bp. 1888. Révai. 43–44.

⁴⁰³ Forrása: Orbán 5. k. 35. Haller István és Gábor testvérek 1737-ben a banjalukai [Bosznia] harcból megmenekülvén, édesanyjuk, Károlyi Klára díszes emléket állíttatott a szentpáli templomban.

⁴⁰⁴ *Mesék és regék. A rémhalász* 103. Egy balatonboglári halász egy óriási harcsát szigonyozott meg. A megsebzett állat a szigony tartóköteléncél fogva magával rántotta a halászt, és viharebesben száguldott vele a hullámzó tóban (Siófokig).

⁴⁰⁵ *Az élet komédiásai* 2. k. 322. „A kedves háziasszony megmutogatta nekem szobakertjeit. . . ahol egy arasznyi magas skatulyában cleven fenyőfák, cseresznyefák zöldülnek, virágoznak és még gyümölcsöt is teremnek, akkorákat, mint egy mustármag. Ez a japániai ártatlan mulatsága.”

⁴⁰⁶ *Jocus és Momus. Adomák az öreg Károlyi Istvánról.* Bp. 1888. Révai. 104. L. 19 : 288. j.

⁴⁰⁷ *Költemények. Kínai románcok. A szonjas bölcs* 2. k. 130. L. a 3 : 170. j.

⁴⁰⁸ *Költemények. Kínai románcok. Az olesó Isten.* 2. k. 131. L. 3 : 171. j.

⁴⁰⁹ *Költemények. Kínai románcok. A chinleangi kövítések* 2. k. 132—133. L. még a 3 : 182. j.

⁴¹⁰ *Költemények. Kínai románcok. A Hihong virág.* 2. k. 134. L. 3 : 190. j.

⁴¹¹ *Költemények. Kínai románcok. A vén daru* 2. k. 135—136. L. 3 : 178. j.

⁴¹² Forrása: Adhad Eddoulat c. novella a D. d. l. I. k. 58—59. A bagdadi bölcs szultán egy merész katonáját, aki a hárcme egyik rabnőjébe beleszeret, nemcsak meg nem bünteti érte, hanem feleségül adja hozzá imádottját.

⁴¹³ Forrása: Abdérame c. novella a D. d. l. I. k. 28—31. A hős Abderame spanyol kormányzó meséje, aki a Munuza mórjait legyőzi. Leánya udvarlója öli meg tőle való félelmében. Feldolg.: *A kalifa papucs* c. novellában VU 1863. L. még a 8 : 2. v. és 14 : 60. v.

⁴¹⁴ *Délvirágok. A láthatatlan csillag* 167.

⁴¹⁵ *Föld felett és víz alatt. A magyar Faust* 44.

⁴¹⁶ *Mesék és regék. Holtak harca* 197.

⁴¹⁷ *Mesék és regék. A tengerszem tündére.* 238.

⁴¹⁸ *Oceánia.* Pest, 1856. Heckenast. NK. 20.

⁴¹⁹ *Költemények. A hivatalviselő hölgyek.* (Vígjáték a jövő századból.) 2. k. 209.

⁴²⁰ *Az Egész az északi pólusig* c. regény főtémája.

⁴²¹ *Bálványosvár* 119—120. L. 26 : 8. j.

⁴²² *A Széchenyi-lakoma a nemzeti kaszinóban. Jókai Mór beszéde.* A Hon 1881. febr. 7. 37. sz. regg. kiad. jórészt ezeket a motívumokat

fejt ki. „Ő valóban nemcsak családi címerében viselte az országcímer kettős keresztjét, hanem lelkében is hordozta.” A beszédben felsorolja és méltatja Széchenyi alkotásait.

⁴²³ *Mesék és regék. A királyleány babái* 84.

⁴²⁴ *Mesék és regék. A mumia és a gólya* 71.

⁴²⁵ *Mesék és regék. A Guta, Herkó páter meg a kis borbély* 89.

⁴²⁶ *Napraforgók. A Koblerék táncoló babái* 222.

⁴²⁷ *Napraforgók. A kajmános hölgy.* 208.

⁴²⁸ *Mesék és regék. Sakkjáték Isten és sátán között* 102.

⁴²⁹ *Mesék és regék. Arab tréfa* 83.

⁴³⁰ *Mesék és regék. Mire kell a fűmag?* 69.

25.

(VII.)

Egyszerű, fekete viaszosvászon fedélbe kötött notesz ceruzatartóval és — üres — fedélzettel. Mérete: 15,5 × 9,2 cm. 70 kockás levél van benne (az utólagos számozáskor egy levél kimaradt a 10. után, ezért a legnagyobb szám 69); elég jól ki van használva, de akad szép számmal üresen hagyott lap is benne, összesen 26. Mint más noteszeiben, itt is mindkét fedéltől elkezdte Jókai a bejegyzéseket, s előlről haladt a 40. rectóig, de ezen belül is a tájszógyűjteményt 37. — 32. visszafelé írta, s aztán a könyvecske másik végétől, a 69. r.-tól 40 v.-ig halad ismét visszafelé. A könyvecske vízbe kerülhetett, egyes lapjain az írás egészen el van mosódva, alig kivehető.

Tárgyat csupa irodalmi följegyzés alkotja. Késői művekre utalnak azok a jegyzetek, amelyeknek megfelelőit e művekben sikerült megtalálni, késői novellákra (*Újabb elbeszélések* 8. r., *Van még új a nap alatt* 8. v., *Túl a láthatáron* 61. r.), a *Levente* c. verses drámára (45. r. — 43. r., 42. v. — 40. v., de voltaképpen ideszámíthatók a szógyűjtemények is), a párbajról írt hírlapi cikkre (Nemzet 1897. jan. 1. sz.). Az első lapokon található népdalgűjtemény (1. r. — 4. v.) a *Sárga rózsza* tárgykörébe vág ugyan, de legnagyobb részét nem használta fel az író, amint Gulyás József kimutatásából is megállapítható. A notesz többszöri szógyűjteménye az író alapos előkészületére mutat, amellyel a *Levente* megírását megalapozta stilisztikailag is, a kor régies nyelvét régi szavak gyűjtésével akarta visszaidézni. Ilyen szógyűjtemény több is van a jegyzőkönyvecskében, egyik helyen tájszavakat (6. r. — 6. v., 37 r. — 33. r.), másikon mitológiai vonatkozású kifejezéseket (47.

v. — 46. v.) találunk, sőt a gyermeknyelv sajátos szokincsből is állít össze egy csokorra valót, (43. r. — 40. v.), ezzel szinte úttörő nyelvészeti munkát végzett.

A *Leventében* a szógyűjtéseket felhasználta, de a tárgyi följegyzésekből aránylag kevésnek a fölhasználását sikerült felfedezni. Ennek valószínűleg az is magyarázata lehet, hogy e késői anyaggyűjtés nagy része már nem került feldolgozásra az író idős kora és vele együtt csökkenő alkotókedve és ereje következtében.

Művei felsorolása kétszer is előfordul ebben a noteszben. Az elsőben (68. r. — 64. v.) a megszokott módon állítja össze Jókai műveit nagyjából időrendben, a másodikban (58. r. — 53. v.) pedig részletesebben veszi számba a kiadott munkákat, s legtöbb mellé „jegyz”, „előszó” megjegyzést fűz, mintha a jubileumi kiadásra készítené elő műveit.

Jellemző a párbajról írt újságcikk bő vázlata (22. v. — 23. v.), mely a cikk gondolatmenetét szinte változatlanul tartalmazza.

A följegyzések forrásaiból említhető Ipolyi mitológiája, melyet más noteszében is használt. Most ismét alaposan igénybe vette, és a *Levente* c. dráma legfőbb forrásává tette. A szógyűjtemények összeállításánál pedig Ipolyi műve mellett főként Szinnyei tájszótárát aknáztta ki.

A notesz följegyzései korára nézve egyrészt pontos dátumokra támaszkodhatunk (a 7. rectón: 1887, a 19. versón: 1888. nov. 24.), másrészt a feldolgozott anyag megjelenési idejére. Így a *Levente* — főleg ennek az anyaggyűjtése ez a jegyzetfüzet, — 1898-ban jelent meg. A művek jegyzékében 1897-ig megjelent munkái a legkésőbbiek. A párbajcikk a *Nemzet* 1897. jan. 1-i számában látott napvilágot. Mivel pedig az első évszám: — ritka jelenség a noteszekben, hogy az író pontos dátumot ad följegyzéseiről — 1887 mintegy az újesztendő kezdetét jelzi, a notesz használata már az előző évben megkezdődhetett, hiszen az évszám a 7. r-n olvasható. Ezekben adva van a könyvecske használati idejének két határa: 1886 mint kezdő és 1897 mint végső dátum. A bejegyzések nagy részét mégis 1887—1888-ra tehetjük, de kétségtelen, hogy az író hosszú ideig mintegy egy évtizedig használta ezt a noteszt. Jókai öregedésének, érdeklődése lankadásának jele, hogy ily huzamosan jegyzetgetett ebbe a könyvecskébe, s mégsem írta tele, míg régebbi éveiben egyszerre több noteszt is felhasznált bőven folyó jegyzetei megörökítésére.

¹ Fa István 1884-ben lett pancsovai ideiglenes lelkész, majd 1885. júl. 19.-én rendes lelkész. Így ez a bejegyzés ez időpont után keletkezhetett.

² A népdal somogyi változatát:

„Nem vagy leány,
nem vagy leány,
nem mersz megcsókolni,
Talán azt gondolod:
nem tom visszaadni?”

I. a Magyar Népköltési Gyűjtemény VI. k. Somogy megye népköltése. 105.

³ *Sárga rózsza* 94. „A csikós [Decsi Sándor] ivott csendesen, egymágában. A leány [Klári] végigdudolta a folyosón: „Ha te tudnád, amit én: ki babája vagyok én? Te is sirnál, nemcsak én. . .”. A negyedik sort elvágta az ajtó.” L. még Gulyás József: *Jókai és a népdalok*. Népélet 1925. 141.

⁴ Változata olvasható a Magyar Népköltési Gyűjtemény XIV. k. Nagyszalontai gyűjtés. 58.

„Hej de bajos egy párnára fekünni,
Aki egymást nem igazán szereti.”

L. még uo. VII. k. Székelyföldi gyűjtés. 90–91.

⁵ *Sárga rózsza* 94. L. a 25 : 3. j.

⁶ *Levente* 106. „Tarkóc [Illangót ölelve dalol]

Halálmadár szállott a ház ormára,
Meghal nálunk valaki nemsokára;
Én halok meg, megöl a nagy szerelem,
Hogy más szeretsz, megöl a nagy félelem.”

⁷ Ezeket a tájszavakat Jókai a Szinnyei Tájszótárából szemelte ki — valószínűleg a *Levente* előkészületei közben, mint a 37. r. — 33. r-n is. L. a 25 : 34. j.

⁸ Az évszám — a noteszekben követett írói gyakorlatban egészen kivételesen — itt a bejegyzés folyó évét jelzi, az új esztendő kezdetét.

⁹ A *Lélekidomár* alapotívuma: Traumahold bankár megöleti magát hű inasával, hogy leánya hozzájuthasson az életbiztosításhoz. L. *Egy mesés jellem és Nem nevet már c.* fejezeteket. I. k. 53, 62.

¹⁰ A *Lélekidomár* egyik motívuma (Médea).

¹¹ A *barátfalvi lévita. Újabb elbeszélések. Az asztalos családja* 194. Az asztalost Jánosnak hívták, feleségét Florindának, volt két gyermekük. Az asszony (bankár volt az édesapja) választhatott az ölébe hullt vagyon és a tisztességes szegénység között: a vagyont választotta. Könnyű szívvel vált el férjétől és mondott le fiáról. — Egyszer az

Andrássy-úton egy úri hintó találkozik egy gyalogszékérre I. Szekrény volt a rakománya és két suhanc tolt! „... az a nagyobbik suhanc, az a vásott fickó nagy nevetve odakiáltott a kocsiázó delnőnek: „Szervusz, mama!”

¹² *Van még új a nap alatt. A cár albuma* HhM 1. k. 123. A cárnak volt egy albuma. Fekete ládikóba zárta, és nem mutatta senkinek. Felesége kérésének azonban nem tudott ellenállni, neki megmutatta, de figyelmzettette, hogy „nem cárnőnek való” látványban lesz része. „Az az album tartalmazta az összeesküvőknek a fényképét, akik különböző időkben a cár élete ellen törekedtek, akiket a rendőrség tervük végrehajtásában megakadályozott.”

¹³ Ez a bejegyzés a dátuma miatt fontos, bátran egyidejűnek vehetjük, s így a notesz keletkezésének idejét jelzi.

¹⁴ Blnét szó Blahánét jelenti, a „nemzet csalogánya”-t. Ugyanígy a következő második följegyzésben és a 22. r. jegyzeteiben. Itt egy csokorba szed néhány anekdotát az ekkortájt országszerte ünnepelt művésznőről.

¹⁵ *Az ellentmondások manója. Nemzet 1897. jan. 1. 5159. (I.) sz.* „Tehát legelőször is a párbajról irok.” A főszerkesztő (Jókai Mór) levele a felelős szerkesztőnek (Gajári Ödönnek). Innen a 23. v. végéig ugyanezen mű jegyzetei következnek. Utalásnál a megjelenés helyét nem ismételgetjük.

¹⁶ Uo. „Tavaly évben pláne három magyar királyi felelős miniszter vívott párbajt, s mind a három jól helybenhagyta az ellenfelét” Innen kezdve a notesz jegyzetei a párbajról írt cikk főbb gondolatait tartalmazzák.

¹⁷ Uo. A bölcs Bach-korszakban volt róla gondoskodva, hogy Magyarországon ne lehessenek párbajok. Elszedtek tőlünk minden kardot, minden lőszerszámot. De a haragot nem vehették el. Hát aztán az lett belőle, hogy művelt emberek, minthogy párbajt nem vívhattak, botot fogtak, s az utcán, vendéglőben verték meg a megsértőiket.”

¹⁸ Uo. „Meggzúntethetők csak akkor, ha az okait el tudnók enyésztetni.” „... ha soha többé senki más szép asszonyának nem fog udvarolni.” „... ha soha többé két leány egy legénybe nem lesz szerelmes.” „ha a politikai pártfelek egymást soha többé hazaárulónak, pogánynak, tatárnak nem fogják titulálni.”

¹⁹ Uo. „... ha a párbajt megszüntetjük. . . a fegyvertelen polgár ki lesz szolgáltatva a fegyveres vitéz hatalmaskodásának.”

²⁰ Uo. „Aztán az ökölharchoz két egyenlő testi erejű atléta kell. De hogy keresse a becsülte védelmét egy asztmás újságíró egy Neptunklub-tag ellen? Az a négy lat ólom ellenben minden fizikai erőkülönbséget kiegyenlít.”

²¹ Uo. „Azonban vannak kényes természetű családi ügyek, amiknek sérelme nem vihető az esküszéki terembe: amik olyanok, mint némely durranó por, amit ha napsugár ér, attól is explodál.”

²² Uo. „a . . . hatás azután megbüntette az erőszakos elégtétel-
vevőket az ütlegek száma szerint 100, 50 és 25 forintokra.”

²³ Uo. „Aki pedig a becsülete megsértéséért valami módon elégtételt nem nyer, az meg van halva a világra nézve. Azért sokkal inkább kitesszük a bőrünket annak, hogy végighasítsanak rajta, minthogy kiüzzenek bennünket az emberi társaságból.”

²⁴ Uo. „Azt mondja erre a tisztelt közvélemény, hogy . . . Angliában nincsenek párbajok. Nincsenek ám, mert azok angolok. Több flegmájuk van, mint nekünk. Aztán ha az angolok törvényt hoznak, azért teszik, hogy azt meg is tartásák. Ha ott valaki párbajt vív, úgy eltitkolja, hogy az operáló orvoson kívül senki sem tud róla semmit. Esnek ott is nagyon komoly párbajok: de titokban.”

²⁵ Uo. „Nálunk pedig, ha valaki párbajt akar vívni, azt előtte három nappal valamennyi újság hírré teszi . . . utána való nap . . . közli valamennyi lap a segédek által aláírt protokollumot, mint valami európai békekötést. Nckünk is van párbaj elleni törvényünk, de mi magyar újságírók ennek a jámbor törvénynek, akárhányszor előttünk lábatlankodik, fricskát adunk, fabarackot adunk, úgy tiszteljük meg.”

²⁶ Uo. L. 25 : 20. j.

²⁷ Uo. „Vagy talán jobb lesz az amerikai módszer? (Nem az ún. ,amerikai párbaj’-t értem. . .) Nemrég olvashattuk, hogy Amerikában két ellenséges apa az öt legényfiával az utcán találkozáskor, forgópisztolyhoz kapnak, s addig lövöldöznek egymásra, míg a töltényben tart, s hét közül ,öt’ maradt ott halálos sebben. Hát ez jobb lesz?”

²⁸ Uo. „Pedig ha a párbajt megszüntetjük, rá leszünk kényszerítve, hogy minden ember fegyverrel járjon az utcán, mint a morlások és arnauták.”

²⁹ Uo. „Amerikai barátomtól hallottam, hogy egy budapesti esernőgyárosnak roppant üzlete van Észak-Amerikával. Ő készíti a stílétes esernyőket, amiket minden ember hord az utcán (minthogy azokat Amerikában gyártani nem szabad.) Hát az jobb lesz így, ha minden sétáló kezébe egy gyilkos fegyver fogantyúja lesz adva?”

³⁰ Uo. „A brit szigeteken jártában Thaisz Elck egyszer lovagias ügybe keveredett. A segédek végkimerülésig tartó viaskodásban állapodtak meg. A helyszínen derült ki, hogy a viaskodáson ökölharcot kell érteni. „Semmi kard! Az ököl határa! Azt is el kellett fogadni.”

³¹ Ausztria szerencsését kifejező jelmondat kezdőbetűi: Austria erit in orbe ultima = Ausztria lesz a földön az utolsó ti. hatalmasság.

Az 1870–71. évi francia–porosz háború idején ezt úgy értelmezték, hogy utolsó lesz, aki a háborúba belép.

³² *Hipparata*. A Nemzet 1897. febr. 28. 5217. sz. (59.) Monológ. L. még a 12 : 197. j.

³³ Ozmán pasa leánya a jelek szerint sajátkezűleg írja be nevét és címét Jókai noteszébc, legalábbis a bejegyzés írása eltér a noteszek szokott kézírásától, nem Jókaitól származik.

³⁴ Tájszavak. Ezt a terjedelmes szócsoportot – a 37. r. – 33. r. – bezárólag – Jókai a Szinnyei Tájszótárából írta ki. A szótár betűrendjéhez híven alkalmazkodik, csak három helyen tér el tőle: a „gyalogol” szó után mindjárt „nyelevviszi” következik, a „gyöngeség” megelőzi a „gyócsét”, a nárcisszus a „hangtalan” és „havasi” szavak közé ékelődik. Ennek az a magyarázata, hogy a „nyelevviszi” szópárja „gyelevviszi”, a „gyöngce-virág”-é „gyengevirág”, „havadi” pedig „nárcisszust” is (*primula veris*) jelent. De nem ezeket, hanem a rokonértelmű párjukat teszi meg vezető szónak anélkül, hogy a betűrenden valamit is változtatna. A gyűjtemény egyébként az „m” betűvel félbeszakad. A második kötet ui. később jelent meg, ennélfogva nem használhatta.

Ha most már Jókai nem hivatkoznék is a Tájszótárra mint forrásra (de hivatkozik is: *Levente*. Utószó 150.), ez az eljárás helyes nyomra vezeti a kutatót: a szógyűjtemény forrása a Tájszótár, voltaképpen nem más, mint stílusanulmány a *Levente* c. verses drámához. Mintegy huszonhat szót használ föl belőle az író drámája stílusának ékesítésére. A továbbiakban a *Levente* c. művet nem ismételtetjük, csupán a lapszámot adjuk meg. *abraczipó* 93. „Abraczipót, bábafogat ropogtatnak.” *agar cserjés zátony* 54. „Egyszer aztán nagy zaj támadt az agarban.” *aggaszt tejet* 38. „...aggasztják a bálmost.” *agyareMBER* 63. „A magyar nem agyar, nem irigy senkire.” *ajas fecskefarku* 98. „A karéj egyik végén levő leány kezében ájas zászló van.” *Ajnároz becéz* 106. „Igy ajnároz aki alangyár szerető.” *alangyár szelid* 106. *arla szüz leány* 25. „Szólj, te szelid arla, napmezőn járt lányka.” *bábafog sütemény* 93. „Abraczipót, bábafogat ropogtatnak.” *badár szép asszony* 66. „Hozok neked annál szebb csecsebecsétet, Badár szép lányokat.” *bajdora ezermester* 38. „Mindezek együtt jelvényei a magyaroknál nagy becsben tartott bajdorának.” *béleMBER* 93. „Nem vagyok bél-ember.” *bibola hajtfürt* 87. „Ha csak egy bibolát láthatnék hajából.” *cucorka kisleány pünkösdi királyné* 106. „Ha csak azt mondod, hogy ide így jöjj, cucorkám.” *csetenyés szeker menyasszonyt vivő* 55. „...középett Asszonyok, gyermekek, csetenyés szekerek.” *csikarittyu ringelspiel* 102. „Hahaha! Ez volt az igaz csikarittyu. A macsó ugrata boton a gazdját.” *Csiklik a vére* 107. „Hogy csiklik a vérem. Az, hogy kinoz

belül! szivem elégeti!" *csüirdögölő táncnem* 56. „Kürtösök, fujjátok meg a csüirdögölőt." *dandalló kövér nő* 111. „Előttük lovagol egy dandalló asszony." *dogány mézsárszék* 37. „Baloldalon táborig kovácsműhely, jobbon szárazmalom, mögötte dogány." *Édesegy testvér* 85. „Ilyen rokon népek ismerjük a kazárt, Akit a magyarral édes-egyenek hívunk." *égedelem beszéd káromkodás* 80. „Égedelem beszéd magyarnak nem szokás." *égerfa bogoyója égerbingó* 158. „S minthogy az öltözetek kihimzéséhez színes fonalakat . . . használtak, kellett ismer-niük az . . . égerfa bingóját." *földies ember törpe* 82. „Itt jönnek a lyükkik, a földig emberkéek." *gologány pénzdaráb* 79. „A magyaroknak nincs másféle pénzüik: csak a gologányuk." *morkoláb megeszi a holdat* 110. „Még most is harcol a nap a markolákkal."

³⁸⁻¹⁸¹ Jókai szerbe-számba veszi munkáit. Külön a regényeket, aztán a novellásköteteket, végül a drámai műveket. Az áttekintésben szereplő legkésőbb megjelent műve a *Helvila* 1898. Az összeállítás láthatólag kapcsolatban van a művek jubileumi kiadásával annak ellenére, hogy annak tervezése után megjelentek is vannak közöttük. A bibliográfiai adatokat megtalálhatja az érdeklődő a Magyar Irodalmi Lexikon I. k-ben Jókai címszó alatt. Itt csak azokra hivatkozunk, amelyeknél nagyobb eltérés van a noteszbeli cím és a megjelent mű címe között.

⁴⁰ Simonyi = *A legvitézesebb huszár*, ⁶⁴ *A debreceni lunátikus*, ⁶⁵ *Egész az északi pólusig vagy: mi lett tovább a Tegethoffal?* ⁶⁸ *Egy hirhedett kalandor a XVII. századból*, ⁷¹ *Asszonyt kísért, Istent kísért*, ⁸³ *Akik kétszer hálnak meg* 2. kötete, ⁹¹ *Aki a szívet a homlokán hordja*, ¹⁰⁶ *Forradalmi és csataképek*, ¹¹⁴ *Novellák Pest, 1857*, ¹³² *Jókai Mór forradalom alatt írt művei. 1848–1849. Bp. 1875*, ¹³⁵ *Kakas Márton tolltaraja. Pest, 1860*, ¹³⁶ *A magyar nép adomái. Pest, 1856*, ¹³⁷ *Jocus és Momus Bp. 1888*, ¹³⁹ *A földönfutó. Népszínmű (Csalóközi álnévvel)* Zenéjét szerezte Egressy Béni. Első és utolsó előadása a Nemzeti Színházban 1850. ápr. 4-én. Nyomatásban nem jelent meg, ¹⁴³ *A murányi hölgy*, ¹⁴⁴ *A szigetvári vértanúk*.

¹⁶² *Túl a láthatáron. A hó menyasszony és a remete.* HhM 2. k. 173. Alcantarai Ferenc remete korában hóból formálta ki egykori bálványát, azt ölelte, csókolta, míg el nem olvadt.

¹⁶³⁻³¹⁵ Innen kezdődően 1–164. sz. alatt az 58. r. – 53. v. bezárólag újra műveinek felsorolását tartalmazza a notesz. A címek után írt „jegyzet”, „előszó” szavak, sokszor rövidítve arra engednek következtetni, hogy az író előszóval és magyarázó jegyzetekkel akarta ellátni az illető munkát. Ez a tervezés mintha a jubileumi kiadás kötetekre vonatkoznék, bár vannak a felsorolt munkák között később-

bick is. Az itt tervezett előszókból és jegyzetektől csak igen kevés kötetben valósult meg az író szándéka.

A nagyobb eltérést mutató noteszbejegyzések és a nehezebben fellelhető művekre utalunk a következőkben, általában a Magyar Irodalmi Lexikon (Jókai címszó) tájékoztatja az érdeklődőt a művek bibliográfiai adatairól.

¹⁶⁴ *Istenítélet*. Pápa, 1845. ¹⁰⁵ *A nyomorék naplója. Vadon virágai* 116. ¹⁶⁸ *Az én iskolatársaim*. PH 1893, ¹⁷⁸ *Egy bujdosó naplója. Csataképek* 261. ¹⁸³ *A kalmár és családja*, ²¹⁸ *Bürgözdí bácsi csinytevésai* Ü 1858. aug. 28-okt. 16., ²²⁰ *Egy haramiabanda a havason*. Dekameron 1. k. 131, ²³¹ *Mégsem lesz belőle tekintetes asszony. Virradóra* 270. ²⁷² *Fejedelem és Fra Diavolo. Még egy csokrot* 116.

³¹⁶ Magyar mitológiai vonatkozású szavak csoportja. Forrásul Ipolyi Magyar mythológiáját használta Jókai. (L. *Levente. Utószó* 150). Az innen kiírt szavakat és kifejezéseket forrásának sorrendjében csoportosította és főként *Levente* c. verses drámáját archaizálta velük. A szógyűjtemény előkészület ehhez a műhöz.

Jegyzetünkben a szó után feltüntetett első szám a forrásmunka lapszámát jelöli, a második pedig a felhasználását (*Levente*). Az Ipolyi névjegyzékében szereplő szavak esetében a forrásmű lapszámát nem tüntetjük fel. Külön jelöljük az egyéb forrást. ?-et frunk azoknál a szavaknál, amelyeknek forrását nem tudtuk megállapítani.

1 *pilla* Királyi Pál: Régi imádság, 25. „Van jókedvű rokon, dalos, nép, szép lyányok Pilla tőzözetben.” 2 *várkunok* 156. „Magyarország területén az avarok (várkunok) uralkodása összeroskadt.” 3 *avarülés* 63., 156. „...ítlétük nyomait cölöpváraikban (hagyták fenn), miket a népajk, avarülés'-nek nevezett el.” 4 *chalil vallás?*, 86. „De nálunk (a kazároknál) a khalil szokás azt rendeli, hogy leányt csak fátyol alatt adnak férjhez.” 5 *rabonbán* 62. „A nevem Upolet rabonbán.” 6 *papbűró* 465 (Ipolyi), 7 *horkáz* 477., 61 „Átadja a kardot a Horkáznak.” 8 *istenelni* 8., 18. „Mit isteneljem azt, aki nem Istenem.” 9 *hadrontás* 74., 25. 10 18., 13. *Isten sava* 11 *Rasdi* 89., 12 *úrság* 22., 13 *úr* 22–24., 14 *ármány* 24–26., 15 *manjó, öreg (asszony)* 28., 16 *mano, kitömött báb* 28., 17 *fenékedik* 29., 65., 18 *nyávodik* 31., 19 *mirigy szokás* 33. 20 *szösz* 34., 13. „De azt a sastáborn bizony nem ő küldte, Nem a Patvar hozta, nem a Szösz vezette.” 22 *kopcihér* 45., 24 *Sivó* 45., 25 *tündik* 57., 26 *tündérlét* 58., 27 *tündemény* 232., 43. „Egyszer csak rajostul jött a tündelevény.” 28 *váltózóvár* 59., 29 *lapockás tánc* 60., 102. „Hátha meglátod, mikor a geisák járták a lapockást.” 30 *bababukra* 64., 22. „A messzeségben bababukra déli Fényében sályog s égbe olvad át.” 31 *ofrányi, éji csavargó* 64., 13. „Mit ámolyogtok itt ofrányiak?” 32 *Alirumna* 71., 54., 34 *ratán (zászló)* 79., 71. „Akkor

a kezedbe adom ezt a ratánt . . . Turulos lobogót.” 35 *kolcot csinál* 24., 102. „. . . huzzák a kolcot guzsalyon levő firogonból.” 36 *Iraló* 89., 13., 37 *firogon (kenderbáb)* 89., 102., 38 *déli (fényes)* 90., 22. 39 *sályog* 98, 22., 40 *Napköz?*, 26. „Szemük villogása olyan, mint a napköz [gyémánt].” 42 *Hüvölvény* 102., 55. „S míg én a hüvelvényt elvertem magamtól . . .” 43 *süvölvény tájszótár*, 44 *nádkirály* 98., 55. „Béka-korsó közül kidugta a fejét Páfránhaju, hinárszakállu nádkirály.” 45 *Kincsur* 108., 62. „Téged Göncöl hívem, megteszek kincsurnak, Aki a nemzetnek e legdrágább kincsét veszed őrizetbe.” 46 *Csoma* 33., 58. „Hass messzire te hét ördög! Guta, Mirigy, Csoma, Fenc, Döbróc, Patvar, Kék-kelevény.” 47 *Babós* 110., 38. „Hallgatom . . . paripák babos nyerítését.” 48 *Piritus* 111., 49 *hüvők* 112., 50 *Duvasz tájszótár*, 46. „Nem vagyok én pulya, hogy tarka ruhában Himes lebernnyegben tilinkót duvasszak”. 51 *Hegyfő* 116., 52 *Napsugár* 121., 53 *Hunárka* 126., 54 *tatar* 128., 19. „Én sem vagyok tatar Tikombakom ember.” 55 *Tikombakom* 128., 19., 56 *tatri* 129. 57 *nederes tájszótár*, 58 *vasalt test* 180., 59 *óriás kigyó*, 475., 60 *Tana* 145., 61 *tanárok* 146., 62 *Zicsi* 147., 63 *kovácsolt tűz arany*, 13. „Drágább, mint a kovácsolt tűz, akit Aranyrak hinak.” 64 *Göncöl* 268., 65 *Szemere okos* 167., 91. „Szemere bölcseség van a két szememben.” 66 *ogmánd ravasz* 167., 42. „Ékkor az erdőnek került nagy ormándul.” 67 *oba kegyes* 167., 68 *Sellye (szmihály lova)* 370., 27. „Mit hoznak utána Sellyére fektetve, gyolcs-csal letakarva?” 69 *berezseny (örök tűz)* 12. „. . . imette a berezseny-tüznél Körülülénk . . .” 70 *Tulba tömlő* 200., 66. „Azt izeni neked Zalán, bolgár vajda, hogy a tulbádat a Bodrogra ne ereszd., 71 *Kupai kut* 201., 72 *Juhszél* 219., 73 *vakszél* 219., 74 *zihar* 220., 75 *hidó gyerek* 226., 41. „Etelköz hazánkban kik otthon maradtak A nyájörző nép volt, a hidó legények.” 76 *tályu, vampir* 231., 43. „Egyszer csak rajostul jött a tündelevény, Alvó ember véret szipolyozó tályu.” 77 *Libár* 232 78 *Ráró* 245., 79 *Turzas* 239., 30. „Ott szembe jöttek ránk az ő lovagjai, Azok előtt maga turzott fejü Laborc.” 81 *Száldok* 249. 82 *Isten makkja* 251., 101. „Hajigáljuk vissza Mákfejjel tobozzal meg istenmakkjával.” 83 *ég döge* 256., 9., 84 *napszéke, trón* 257., 80. „Aztán mikor én . . . a két tenyeremmel egyet csattantok, az azt teszi, hogy letérdeltek a csákán napszéke előtt.” 86 *Hugyak csillag* 271., 39. „S azt a körben forgó hat fényes hugyokat Úgy hija utána, hogy ‚Göncölszekere’.” 87 *Déva* 279., 88 *Virrogás* 279., 67. „Együtt virrogva . . . ott fujtátok Büvös kigyókövet egymásnak fejére.” 89 *villamodat, 90 vikotilódik veszekedik*, 281., 19. „Istencink fölött nem vikotilódtunk.” 91 *Csaba ire, 92 holdfü, 94 deli 2., 95 kókonya* 319., 96 *örpata?*, 42. „Az örpata [amazon] sereg felállt a szekérre.” 97 *Pat pokol* 381—383., 98 *patingszjij* 383., 99 *bün asszony* 394., 13. „Nem a Patvar

hozta, nem a Szösz vezette, Akiket pokolban költött a 'bünasszony'." 100 *kuristoló csavargó* 395., 8. „Rontsuk, rontsuk ellenséget, Kuritoló szitrya népet.” 101 *kuruglya szénvonó* 396., 102 *dauzsol* 399., 100. „Az alirumnák közt! Azok dauzsolnak., 103 *kantérol* 399., 101. „Kantairt itatnak elbűvölt legénnyel, szemükkel ábrálnak, szókkal vaborásznak.” 104 *vaborász* 400., 101. 105 *Ábrál?*, 101., 106 *kacér (boszorka)* 420. 107 *aszag (pemetefa)* 430., 108 *karc (papfizetés)* 465., 152. „Papnak, táltosaiknak fizetést adtak s azt még sokáig „Isten savá'-nak, karcnak hitták” *Hillangó 110 kerteskő oltár* 496., 9. „Az előtérben a kerteskő nagy koloncokból összerakva.” 111 *Balita* 503., 19. „Egyik halomra mint tüztük Hadur kardját, Másikra meg a kun maga balitáját.” 112 *Rovásos* 516., 113 *Ravó* 470., 114 *Rádó bajhozó* 470., 115 *Imette?*, 12. „Nem mondanám, ha sokan nem látjuk, hogy imette a berezenyitüznél *Körülülénk.*” 116 *Ima* 520., 117 *Pir* 198., 119 *Miskolc tánc* 535., 121 *gerjedet illatos füst* 536., 122 *üdnap* 541. 123 *Pacsirta?*, 114., 124 *Paszkonca (eunuch)?* 82. „Paszkoncák (szakálltalan férfiak) asszonyos szoknyákban.” 125 *Illangó* 574., 5., 126 *Büvellő* 574., 5., 127 *Szemőke* 574., 5., 128 *Busz Tájszótár*, 9. „A föld bussza.” 129 *vaklinc Tájszótár*, 7. „Abban lettek Csaba vaklinc ivadéki.” 130 *Tátorján* 452.

³¹⁷ *Levente*. Utószó 151. „Történelmi alapú munkánál a fantázia csak kiszínezni tud, de alakokat rajzolni nem képes: mert amit a képzelem vázlatoz, az mese, nem történet.” A n. végéig kevés kivétellel a *Levente* jegyzetei következnek általában az *Utószóból*. Ezért utalásnál ennek lapszámaát adjuk. Ha a mű más részére történik az utalás, azt a *Levente* cím feltüntetésével jelezzük.

³¹⁸ 160., (Julián barát regéjét a háromszáz év múlva felfedezett Volgavideki ősmagyarokról tisztán a képzelet szüleményének tartom.)”

³¹⁹ 143–145. „A magyar nyelv alakult a jóhangzás és összehangzás szabályai szerint, ahogy semmi más nyelve a kerek föld mívelt népeinek . . . Az egész világon nincs nyelv a magyaron kívül, melyben az ékezés (akcentus) különböző elhelyezése vagy elhagyása az értelmet megváltoztassa . . . a magyar idiomában egy kis gyermeknyelv szótárát leljük, amit mindenütt megtalálunk, ahol csak magyar gyermeket magyar anyák és dajkák ringatnak.”

³²⁰ 141–142. „. . .nem talállok semmi alapot . . . a finnugor nyelv-tudósok föltevésére . . . a finn népnek egész nemzeti jellege, szokásai, hajlami annyira elütnek a magyarokétól, hogy ez eltérést csak nyelvének különbözősége múlja felül.”

³²¹ 142–143. „A finn nemzeten kívül emlegetett ugor népcsalád törzsi . . .”

³²² 141.

³²³ 139. „Hogy a magyarok Árpád honfoglalása idejében török nyelven beszéltek volna, lehetetlennek tartom.”

³²⁴ 142. „A Kalevala regéjének megalkotásához az északvidék hosszú ködös éjszakai, csodás légmeteoriái, a láthatáron végigsikló sugártalan napja, tüzfényben ragyogó éjhajnalos ege... kellett...”

³²⁵ 142. „A magyar nép az égbolton a csillagoknak és csillagképleteknek csupa emberien felfogható neveket adott... nem isteneket hozott le az égből, hanem a maga hőseit vitte fel az égbe.”

³²⁶ 155. „Hogy tenger mellékéről kellett jönniök, azt bizonyítják a tenger fogalmával összekötött régi magyar szavak, miket sem idegből nem vehettek, sem az új honban nem szerezhettek.”

³²⁷ 154–155. „De már most arra, hogy ilyen viselettel, fegyverzettel, vértezettell ellátva viseljenek hosszú hadjáratokat, okvetlenül kellett magukkal hordani egész csoportozatát a tanult értelmes iparosoknak, kézműveseknek...”

³²⁸ 155. „S midőn a kézműiparnak ily fejlett fokon kellett náluk divni, bizonyosra vehető, hogy saját írásjegyekkel is bírtak, s el lehet fogadnunk, hogy ezek azonosak az őszékely írásjegyekkel.”

³²⁹ 154. „Hogy sarkantyút viseltek, azt sirleleteink bizonyítják, annál fogva sarut kellett hordaniok, mert bocskorra a sarkantyút nem lehet felverni, de a lovon harcolás módja is azt követelte. Egyik kézben a paizs, másikkban a kelevéz, kard, buzogány, vagy mindkettőben a kézfű, ilyenkor a kantár nem vezette a lovat, hanem a sarkantyú.”

³³⁰ 152. „Sisakjuknak hátul kettős lemezszármnyal kellett kitoldva lenni, hogy a két varkocsot takarja, a harmadik, az üstök elöl volt.”

³³¹ 154. „Nyergüknek nem volt terhelője... mint ahogy nincs manapság a hortobágyi csikósoknak.”

³³² 130. „Tájkép: Az alpári síkság... közepén egy halom közepébe épített cölöpsir.”

³³³ 157–158. „Babonáik, képzelmi világuk gazdag mezőt tár fel népmondáinkban, miket... legfőképp Ipolyi Arnold Magyar Mythológiájában találunk, úgyszintén a későbbi boszorkányperekben.”

³³⁴ 152. „... más vallás iránt sem voltak türelmetlenek; a Messiás és Mózes hitét követhette közöttük akárki; a bálványokat hagyták bálványoknak. A keresztyénség első századaiban is megvolt még a Székelyföldön Bálványosvár... csak az iszlám volt előttük kipécézett hit.”

³³⁵ 156–157. „A hagyomány szerint a Kárpátokba átkelésre ösztönző sasok, a vezérlő szarvas, a turul madár legendái összetalálkoznak a vezér által előre küldött kikémlők tudósításaival... Azt is kitudta Árpád kémeci által, hogy...”

³³⁶ 156—157. L. a 25 : 335. j.

³³⁷ 156—157. L. a 25 : 335. j.

³³⁸ 158. „Az Emős anyáról és Álmos fiáról szóló mondát éppúgy nem engedhetjük elvitatni, mint ahogy nem engednék a rómaiak utódai meghazudolni a Romulus és Remusról s azoknak farkas dajkájáról szóló néphagyományt, a hellének az Iliászt s a biblia hívei az ott található természetfölötti csodákat.”

³³⁹ 158. L. a 25 : 338. j.

³⁴⁰ *Tul a láthatáron. A Miskolczyak* HhM 2. k. 175. „A régi magyar szokás szerint a nemesi özvegy örököse maradt az elhunyt férje vagyonának, sőt még szavazati jogának is.”

³⁴¹ *A Levente. Utószó* folyt. köv. 152. L. 25 : 334. j.

³⁴² 160. „Az is tény, hogy a honfoglalás befejeztével Árpád négy legényfia közül egy sem volt életben, mert az itt született gyermek Zsoltot emelték a vezérek a fejedelmi paizsra.”

³⁴³ 62. „Upolet. Ezt mi kőtáblákra fogjuk felvésetni. Ez a hat kőszerszám lesz a mi őstörvényünk.”

³⁴⁴ 155. „Egészen eredeti nemzeti szokás a karsebzés, vércsorgatás a közös serlegbe . . . a szövetségkötésnél — a fejedelm paizsra emelése — a föld, víz és fű kívánás hódolat jeléül.”

³⁴⁵ 160. „Tény az, hogy a legyőzött ellenséges fejedelmek előkelőit, kiket vezérei foglyul ejtének, szabadon bocsátá, s váraikban, birtokukban meghagyta, ami viszont államférfiúi bölcsességét teszi kétségtelemé.”

³⁴⁶ 155. „Hogy Ázsia felől kellett jönniök, bizonyítja az, hogy Árpád Zalánknak tizenkét tevét küldött ajándékba. Azokat nem hozhatta Észak-Oroszországból, Pannóniában sem találhatta.”

³⁴⁷ 150. „A magyar nép kedélyhangulatát igyekeztem kitanulni népdalgyűjteményeinkből, amik Erdélyi János, Arany László és Gyulai Pál, Kriza és Kálmány Lajos könyveiben valódi kincstárrá vannak felhalmozva.”

³⁴⁸ 150. L. 25 : 347. j.

³⁴⁹ 159. „Tény az, hogy Árpád . . . oly tekintélyes hadsereget állított síkra, várívó ostromgépekkel ellátva, mely azon kor bandóntó hatalmat képezett. Különben lehetetlen volna, hogy a honfoglaló magyarok rövid ötévi időköz alatt, tehát csaknem egyszerre Erdélyben, Gyalu dák seregét, a tót felvidéken Czobor hadát, a Duna — Tisza közt Zalán egész bolgár nemzetét, a Vértesben Szvatopluk morvait, Temesben Gládót megtörhessék.”

³⁵⁰ *Levente* 58. „Nők. (Dalolnak.) Hess el innen az útjából, Hess messzire te hét ördög! Guta, Mirigy, Csoma, Fene, Döbröc, Patvar, Kék-Kelevény!”

³⁵¹ Ismét *Levente*. Utószó jegyzetei folytatódnak. 153 – 154. „Régészeink állítása szerint a magyarok kardjai egyenesek voltak, a görbe kardokat csak a törökökkel való harcokban fogadták el. Ennek ellencmond az ezredéves őskiállításunkban a sirbeli creklyék közt felmutatott görbe kard.”

³⁵² 145 – 146. „... a szláv nyelv éppen a mássalhangzók ropogtatásában keresi erejét: némely szóban egy magánhangzó sem fordul elő: ,smrt' [halál], vlk' [farkas] ... A német nyelv is a mássalhangzók halmozásával jellemzi alkotását: idegenből vett ,p' betűvel kezdődő szavakat megélesít egy közbetett ,f'-fel, Pfaff [pap], Pfeffer [bors], Pfau [páva] ... A magyar gyermek már az első gagyogásánál saját szavakat használ, melyekkel első kívánságait, szemléleteit ki tudja fejezni, s ezekben már mind észlelhető a magyar szóalkotás szabálya.”

³⁵³ Az itt következő gyermekszókincs magyarozatát l. *Levente*. Utószó 146 – 147. „Megléhet, hogy ezt a ,babanyelv'-et nem a magyar gyermekek találták fel, hanem az anyák és dajkák. — De hát ezek honnan vették? S hogyan lehet, hogy ahol csak magyar gyermekek ringanak bölcsőben, mind ugyanazt a becéző nyelvet beszélik?” Továbbá a *Börtön virága* 124: „Mert az újszülött embervakarcs már hatvannégy szót hoz magával a világra, amit senkisémit tanított neki: bibi az, ami fáj, bábá a láb ... Mért nem téveszti össze azt, hogy bábá, azzal hogy ,papa'?” L. uo. 126. és 142.

³⁵⁴ 141. L. a 25 : 320. j.

³⁵⁵ 147. L. 25 : 353. j.

³⁵⁶ *Levente* 8. (6. j.) „Bárányt visel a nyakában [az áttért keresztyének jelvényét]. De orozlánt a szívében.”

³⁵⁷ *Túl a láthatáron. A hőmenyasszony és a remete*. Hh M 2. k. 173. L. a 25 : 162. j.

³⁵⁸ Folytatódnak a *Levente*. Utószó jegyzetei. 158. „Minthogy őrlő malmot is használtak az ősmagyarok ... annál fogva őrléshez való kenyérpótló növényekkel is kellett ismeretségüknek lenni. Árpát a serkésztetéshez, zabot a lótenyésztéshez rendes műveléssel kellett természetienők ... a köles mint emberi tápszert késő tavasszal vethető ... emberi emlékezet óta kedvenc eledele volt a köznépek mint fordított kása ... Azonkívül gyűjthették rendes földművelés nélkül a rozsnokot, csenkeszt, (harmatkása, jófű eledel, vizes helyen magától terem), a tönkölyt, alakórt (buzafajok), tarbuzát, csóré-árpát, héla-zabot, sulymot ... Azonkívül természetienők kellett a kendert, lent, komlót, mákot, fűszerül úrmöt, tormát, tárkonyt, kaprot.”

^{359 – 363} L. 25 : 358. j.

³⁶⁴ 158. „S minthogy az öltözetek kihimzéséhez színes fonalakat és szíronyokat használtak, kellett ismerniök a festő buzért, csülleget,

borbolyát, vérfürtöt, égerfa bingáját, ércfestekekből használhatták a rézhegyekből előtörő kék gálicot.”

³⁰⁵⁻³⁷⁴ L. 25 : 358. és 364. j.

26.

(XII.)

Szép barnapiros bőrkötésű notesz. Ceruzatartója van, mérete 14,5 × 9 cm. Fedelében 73 aprókockás levél van. Utólagos levélszámozással van ellátva. A jegyzetek előlről 1. r. — 24. rectóig kövctkeznek, majd a másik végétől, a 73 versótól visszafelé az 56. rectóig. Széle kissé rongált. Kevésbé van kihasználva, igen sok üresen maradt lap van benne, összesen 67 oldal, majdnem a fele. Az utolsóelőtti notesz időrendben, ezzel függhet össze, hogy annyi üres lapja van.

A notesz tartalmát jórészt irodalmi vonatkozású följegyzések teszik. Az irodalmi jegyzetek igen változatosak. Feltűnő közöttük az ország tájainak számbavétele a nevezetes látnivalókkal vagy más érdekességekkel (1. v. — 6. r., 68. r.) Ez a gyűjtés valószínűleg az OMM előmunkálataihoz tartozik. Jókai a trónörökös legfőbb vezetésével megindult szerkesztői munkálatokban mint a mű magyar részeinek szerkesztője kezdettől fogva buzgón részt vett és a trónörökös tragikus halála után is kitartott e nagyszabású vállalkozás mellett. Benne a monarchia két felének összebékítését látta. Hogy a helységek, híres természeti jelenségek gyűjtését is e célra végezte, azt támogatja a másik összeállítás: tudósok, kutatók, akadémikusok névsora, akik Jókai tervezgetésében, mint a vállalkozás munkatársai szerepelnek. Ezért teszi nevük mellé azt a kutatási területet, amelyet egyfelől művelnek, másfelől, aminek munkájában hasznát veheti. (6. v. — 9. v., 68. v., 65. v—65. r.). E két csoport mellett van egy sereg anekdotatéma (12. v—13. v.), ezek egy része már kidolgozva régen megjelent az Üben (l. a 26 : 45. és 46. j.), valamiképpen újra felírta, hallotta valahol, mert nem emlékezett rá, hogy már közzétette.

Munkái jegyzékét összeállította ebben a noteszben is (71. v. — 70. v.). Ez az összeállítás majdnem híven követi a jubileuma alkalmával készült Nemzeti Kiadás összeállítását, úgyhogy nem alaptalan az a feltevés, hogy esetleg már erre a célra készült. Csakhogy itt már 1897-ig megjelent műveit említi, ha nem is teljes számmal. A közölt kötet-számok általában megfelelnek a kiadásoknak, de itt-ott mutatkozik eltérés.

Legfontosabbak azok a jegyzetek, amelyek a hortobágyi pásztorélettel foglalkoznak, s utánuk a kínai mesék anyaggyűjtése. Előbbiket bizonyára debrecen-hortobágyi útja alkalmával (1889) jegyezte

fel, amire a följegyzések szövege itt-ott utalni látszik (62. r., 61. r.). Kitérnek ezek a puszta természeti tulajdonságaira, nevezetes jelenségeire, a délibáb tüneményére, a napfelkelte csodájára, a pásztorélet részleteire, mindennapi és ünnepi alkalmaira, a csárda életére, regényes történetekre, a puszta egy-két jellegzetes magyar alakjára. Mily szeretettel rajzolja itt is a Fülöp János gulyás alakját, alighanem őt örökítette meg azon a remekbe készült kis ceruzarajzon, amely a 64. versen látható, s amely az idős író rajzkészségét ifjúi frissességében mutatja ismét. A hortobágyi följegyzéseket előbb a *Napraforgók. A Hortobágy* c. útleírásaiban dolgozta fel, aztán pedig késői remekművében, a *Sárga rózsában* művészi, költői alakításban (*Sárga rózsá: 14. r. — 17. v., 21. r. — 21. v., 66. v., 64. v. — 62. v., Napraforgók: 14. r. — 17. v., 21. r. — 21. v., 66. v., 64. v. — 62. v., 61. r.*). Az egész mutatja az író gondosságát, odaadó érdeklődését, a tárgy iránti lelkesedését, ami végül is egyik legsikerültebb, legkerekebb, drámai feszültséget elbeszélő formában ébrentartó, élő embereket megjelenítő kisregényét eredményezte.

Végül nem kisebb buzgalommal jegyzetelte Joh. Cristoph Wagner: *Das mächtige Reich China und die Asiatische Tartarey . . . Augspurg, 1689. c. művét*, amely könyvtárában is megvolt. Jelenleg a Petőfi Irodalmi Múzeum őrzi. Ebből merítette kínai tárgyú novellái anyagát (*Mesék és regék*) (59. r. — 56. v.). Ipolyi mitológiáját valószínűleg a *Levente* tárgyköréhez való anyaggyűjtésképpen használta ismét.

A noteszben igen csekély számú életrajzi bejegyzés található, közöttük legérdekesebb Szomaházy István nevének és címének adata (56. r.), mivel rávilágít az öregedő Jókai állandó egyetlen szenvedélyének tartósságára: a tarokkozás elmaradhatatlan napi szórakoztató művelésére: kártyapartnernek szemelte ki a fiatal íróat a mester, mert időről időre elhunyt a megszokott régi gárda egy-egy tagja mellőle. Szerette is a fiatalokat maga körül, s főleg szükség volt új játékos társra, hogy kilegyen a négyes kompánia. Hol vannak már a Ferraris által oly mesteri festményen megörökített tarokkparti tagjai: Gajáry Ödön, Sváb Károly, Nedeczky István, Csernátory Lajos, Odeschalchi György, Podmaniczky Frigyes, Beöthy Algernon, Tisza Kálmán, Pulszky Károly, Mikszáth Kálmán? L. Jókai cikkét *A histórai tarokk parti* c. a *Nemzet* 1895.

Ami a rövid lélegzetű, de igen becses jegyzeteket tartalmazó, Jókai késői munkáinak keletkezésére részleteiben rávilágító notesz anyagának forrásait illeti: a hortobágyi élet rajza nyilván személyes helyi tapasztalatból származik, feltehetőleg 1889-ben tanulmányozta az író debreceni útja alkalmával a pusztai pásztoréletet, amint maga is megírja

emlékezéseiben. E sorok írója még beszélt az öreg Rimóczy népzene-szel Náudvaron a 20-as években, akinek legnagyobb büszkesége volt öregkorában is, hogy valamikor Jókainak is hegedült. Már erősen foghújas volt a képe, két húrnál nem volt több a hegedűjén, de ahogy egy-két nótát eljátszott rajta, érezni lehetett belőle, hogy ifjú tűzzel elragadtatta a költőfejedelmet muzsikájával. Egy pár pusztai népdal feljegyzése is arra vall, hogy az író a helyszínen próbálta megörökíteni írói célzattal (14. r. – 15. r.).

Irodalmi forrásként Ipolyi mitológiai műve mutatkozik (22. r. – 23. v.), melyet már más noteszben is alaposan kijegyzetelt (22 : 42. r – 38. v.), továbbá Wagner említett kínai tárgyú útleírása vagy ismertetése (l. a 26 : 254. j.) mely csodás, rendkívüli jelenségekről és történe-tektről szól (59. r. – 56. v.).

A notesz korára nézve irányadó a hortobágyi tanulmányút éve, 1889, a belőle készített útleírás már 1889-ben megjelent a Nemzetben, majd 1891-ben a *Napraforgók* c. kötetében, a *Sárga rózsza* pedig 1893-ban (a Pesti Hírlapban 1892-ben). Viszont a művek jegyzékében 1897-ig felmegy, tehát e két évszám közötti időre tehető a jegyzetek keletkezése, zömmel a megjelölt korszak elejére inkább, ami a felhasználás időpontjából következik.

¹ Az idézett mű pontos címe: Herrliberger, David: Heilige Zeremonien, Gottes- und Götzendienste aller Völcker, Zürich, 1745.

² A 2. r. – 5. v. az OMM előkészületeként Magyarország nevezetes látnivalóit sorolja fel, kezdve a főváros érdekességeivel itt-ott a helységnevek mellett a helyi jellegzetes látványosságokat és szokásokat is megemlíti. Legtöbbet leírta munkáiban, a továbbiakban csak néhányat emelünk ki közülük.

³ *Egy játékos, aki nyer* c. regényének színhelye a Porto Rio környéke, de szó van Abbaziáról és Fiuméről is benne. Abbazia szerepel *Utazás a harangokkal* c. útleírásában.

⁴ *Napraforgók. A Hortobágy* 64.

⁵ Vaskapu, Veterani barlang *Az arany ember* egyik színhelye.

⁶ *Bálványosvár* 47–48. „A legrégibb székely várépítéset emléke. Rég túlélte az egyezer esztendő. . . Háromezeröttszáz lábnyi [1100 m.] magas hegy tetején, . . . mered föl a tizenkét öl [22 m.] magas torony, . . . Négy emeletre volt a torony építve: azokban álltak a bálványok.”

⁷ Uo. 56. „A földalatti erők csodaműhelye ez. A mai korban ez az egyszerű neve van: a ‚Büdös‘” . . .

⁸ Uo. 119–120. „Mikor aztán a ‚Mohos‘-t körülkerülve, a hegytörcre felkapaszkodunk, s onnan tekintünk rá vissza, akkor meg már

egy csábítóan varázsló tündérország áll előttünk . . Innen egy mély völgyüstbe szállunk alá folyvást őserdők között, s amint egyszer megnyílik a rengeteg, ott áll előttünk a Szent Anna tava . . .”

⁹ Ipolyi 192. „Nálunk a fenlevő s tudomásomra jött nyomok a sz. Iván v. nyári másképp virágos sz. János napi tüzekre utalnak . . .”

¹⁰ *A lőcsei fehér asszony* I. k. 199. „Gömör vármegyének ez a híres sziklavára az Andrásy-család székhelye.”

¹¹ *Szeretve mind a vérpadig* 2. k. 22. L. 19 : 221. j.

¹² Uo. I. k. 175—177. L. 19 : 185. j.

¹³ *Páter Péter* 68. L. 19 : 218. j.

¹⁴ Uo. 35. 19 : 150. j.

¹⁵ *A lőcsei fehér asszony* I. k. I. „Lőcse várost, a Szepesség székvárosát most is az a bástyafal veszi körül, mely századokon át a legerősebb ostromoknak volt a tanúja;”

¹⁶ *A Mire megvénülünk* cselekménye egy részének színhelye.

¹⁷ *Költevények. A detonátai óriások* I. k. 212. „Havasok közt, Erdély szegletében áll a sziklacarnok, Detonáta. Ezer oszlop egymás mellé rakva . . .”

¹⁸ *Erdély aranykora* cselekménye egy részének színhelye.

¹⁹ *A Szegény gazdagok* cselekményének egyik színhelye. Demus is a hátszegi járás egyik községe igen régi templommal.

²⁰ *A lőcsei fehér asszony* cselekménye is játszik részben ezen a vidéken Külön is írt róla az Ü 1875. évf. *Az ecsedi lápban* c.

²¹ *Egy az Isten* 2. k. 22—24. L. 15 : 226, 231. és 232. j.

²² Uo. 2. k. 25. L. 15 : 239. j.

²³ Uo. 2. k. 234. Jegyzetek. L. még 14 : 299. j.

²⁴ *Az arany ember* egyik motívuma.

²⁵ *Szeretve mind a vérpadig* 2. k. 66. L. 19 : 263. j.

²⁶ *Akik kétszer halnak meg* I. k. 338. L. a. 19 : 22. j.

²⁷ *Névtelen vár* I. k. 112. 16 : 85. és 100. j.

²⁸ *Enyim, tied, övé* cselekménye a zirci kolostorban indul meg.

²⁹ *Bálványosvár* 8. „Bivalyokon lovagolva jönnek a banyák elől-hátul csimpajkozó meztelen porontyokkal, a ronda, boglyos, vadállat-arcu nedererek hajtják a csordát, s előtte-utána száguldoznak ordítva . . .” A kunok átvonulnak Erdélyen.

³⁰ *Villámvonat* szekéren

³¹ Uo.

³² Uo. és *Fráter György* c. regényben

³³ *Az Egy az Isten* Erdélyben játszódó cselekményének színhelyei.

³⁴ *Pauler Tivadar* igazságügyminiszterre vonatkozhatik ez a bejegyzés. Jókai többször fordul hozzá a noteszek följegyzéseiből láthatólag támogatásért, illetve az ő portezsáltjai ügyének elintézéséért.

³⁵ Ez a följegyzés éppúgy, mint a 8. v. – 9. v. jegyzetei, Jókai szerkesztői munkájára utalnak, amellyel az OMM létrejöttén buzgólkodott. A kiadványt Rudolf trónörökös vezetésével Jókai és – osztrák részről Weilen József szerkesztették. Az író nagy buzgalommal vette ki részét a munkából a trónörökös tragikus halála után is. Ezek a följegyzések tervezgetéseire mutatnak, a mű egyes részeihez megfelelő szakembereket keres, akik az ország egyik-másik részének alapos ismerői voltak, azért kívánta rájuk bízni egy-egy vármegye vagy város leírását, történetét.

³⁶ Pontosabb címe: *Rösel van Rosenhof*, Aug. Joh: Der monatlich herausgegebenen Insecten Belustigung I – II. Theil. Nürnberg.

³⁷ Kozma Ferenc tanítóképzőintézeti igazgató, akadémiai levelező tag a székely vidékek alapos ismerője, őt is kiszemelte Jókai munkatársnak az OMM megfelelő fejezetének elkészítésére. A Székelyföld közgazdasági és közművelődési állapota c. pályadíjnyertes műve 1879-ben jelent meg. A följegyzés szerint Udvarhely leírását akarta rábízni Jókai.

³⁸ Szathmáry György min. tanácsos, a Hunyad-megyei áll. iskolák alapításának szorgalmazója, Hunyad vármegye ismerője, őt a Hát-szeg földrajzának megírására vette számba Jókai az OMM c. sorozat szerkesztésénél.

³⁹ Popovics István a budapesti Thököly Intézet igazgatója volt. Jókai rá is gondolt az OMM délmagyarországi kötetében. A Thököly Intézet névadója Thököly Sabbász magyarbarát szerb férfit volt, aki tekintélyes vagyonából kulturális, főleg nevelési célokra hagyományozott, még a Délvidéktől távoleső debreceni református kollégiumra is.

⁴⁰ E bejegyzés szerint Jókai a karlócai archimandritát is fel akarta kérni cikk írására az OMM délvidéki kötetében.

⁴¹ Szandics Sándor gimnáziumi tanár volt Karlócán, majd Újvidéken. Neki az író az újvidéki háziipar ismertetését szánta az OMM-ben.

⁴² Hadzsics Antal képviselő, író, magyarbarát szerb politikus volt, akinek együttműködésére az OMM délvidéki kötetében nem hiába számított Jókai. A sorozat VII. k.-ben A délmagyarországi szerbek c. fejezetet, a XXI. k.-ben A szerbek jogviszonyai, továbbá A szerb irodalom c. fejezeteket egyedül, Szerém megye c. fejezetet pedig Hranilovics Henrikkel együtt írta. Jókai novelláiból is fordított szerb nyelvre.

⁴³ Strauss Adolf etnografus, a bosnyák nép leírásával foglalkozott. Bosnyák föld és népe c. műve Bp.-en 1881-ben jelent meg. Nyilván őt is az OMM szerkesztésével kapcsolatosan veszi kombinációba Jókai.

⁴⁴ Innen kezdve adoma-témák a 13. v. végéig, valószínűleg az Ü számára. Egyik-másik pedig már régebben megjelent, mint az utolsó két téma mutatja.

⁴⁵ Bbcs Ü 1858. szept. 4. 3. sz. 19. L. a 3 : 18. j.

⁴⁶ Cigánypolitika. Ü. 1858. aug. 28. 2. sz. 11. L. a 3 : 18. j.

⁴⁷ A 14. rectótól a Hortobágyról készített följegyzések következnek, melyeket Jókai főleg a *Napraforgókban* és a *Sárga rózsában* használt fel. A 17. v. végéig a *Napraforgók* c. k. *A Hortobágy* c. leírásában feldolgozott jegyzetek utalásainál a lapszám e műre vonatkozik.

75–76., „...amint a boros palackot a juhász elé tették, ez rögtön rákezdte a dalolást; s aztán folyt belőle a dal végeszakadatlan... Olyan nóták azok, amiknek a verse és dallama együtt születik a pusztán, s mind a pástoréleletet jellemzi. Egypár szakaszt elfogtam az emlékezetemmel.

„Két hete már, ha nem három,
mindig a gazdámát várom:

Helyesbítve, hellyel-közzel kiegészítve, versszakokra tagoltan került a dal az útleírásba. Az 5. és 6. versszakot beleszította a *Sárga rózsába*. L. ott: 92–93. L. még: Gulyás 135.

⁴⁸ 76. „Ez [Két hete már, ha nem három...] mind a boldog pástoréleletből; végül aztán a betyáreléletről is:

„Vizen, sáron az állásom:
Még ott sincsen maradásom.
Ha szaladok, megkergetnek.
Ha megállok, megdöngetnek.”

L. még Gulyás 135.

⁴⁹ 82. „A mult télen a város méneséből hatvan darab beszélt össze, s tél utóján kitortek a debreceni istállóból, s meg sem álltak a négy órajársnyi mátai pusztáig.” Beleszította a *Sárga rózsá* meséjébe: 67–70.

⁵⁰ 87–88. L. még *Sárga rózsá* 33.

⁵¹ 88. „A gulyát is, a ménest is télire behajtják a városi istállókba; de itt is el vannak látva tágas, szilárd szárnyékokkal.”

⁵² 71. „Olyan juhászkarám is látható, mely szigetmódra körül van árkolva; az árok vízzel tele, s a vízen át híd vezet a kunyhó udvarára, mint egy kulcsos várba.”

⁵³ 79. „Az állathulláknak körül korlátozott temetője van a legterméketlenebb szikes pusztán. Valamennyit odaviszik, ott fejtik le, s aztán mély gödrökbe elhantolják.” L. még a *Sárga rózsá* 37.

⁵⁴ 79. „Az volt . . . a szokás, hogy ha tulok esett el, azt nem hagyták a keselyűknek, hanem a husát felaprították, bográcsra hányták, megabálták, s azután gyékényre kiterítették, a napon megszikasztották. Ezt a „szikasztott hus”-t aztán zsákra rakva akként használta fel a gazda, hogy mikor bocskoros levest (ecetes hagymás lé rántással) főztek, annyi marokkal dobott bele, ahány vendég számára készült a vacsora.” L. még a *Sárga rózsza* 37.

⁵⁶ 70–71. „Minden karám mellett ott áll a ‚vasaló’. Ez egy ölnyi [1,896 m.] átmérőjű kerek, kunyhóforma, felül nyitott nádsövény, melynek a feneké téglával van kirakva, középett tűzhely, a mellett a forgatható ‚szolgafa’, aminek a végére a bográcsot ráakasztják, s alatta tüzet raknak. . . a bográcsban megfőzni az ebédet, az is a taligás hivatala; s végül a kész ebédet bográcsostul tanyáról tanyára elhordani a bojtárok után, ismét a taligás feladata.” L. még *Sárga rózsza* 29.,

⁵⁶ 70. L. 26 : 73. j.

⁵⁷ 79. L. 26 : 54. j.

⁵⁸ 69. „Itt mutatták be a vad mén elfogását pányvával a szabad ménes közül.”

⁵⁹ 69. „Mikor délután a városi nemes fajménest felkerestük, nem kellett azokat pányvával fogni: odajöttek maguktól hozzánk, odaálltak a festő háta mögé; s a vállán keresztül nézték, hogy mit rajzol.” L. még a *Sárga rózsza* 75.

⁶⁰ 73. „A behívott csikósok számára is fel van hordva a lakoma a nagy ivószobában. Azonban a nap egyik hőjét, a Pákozdit hasztalan hívogatják: nem akar bemenni, nem akar a lakomához ülni . . . Végre aztán kivallja, hogy van a csárdásnak egy szép leánya, akit ő nem akar többé látni. Két éve már, hogy felfogadta: s állja ma is a fogadását. — A régi pusztai regény. — Szép volna leírva, de az egész történet a csikós titka, s mikor azt nekünk elbeszélte, a becsületünkre bizta, hogy nem adjuk tovább.” A csikós titokban közölt románcát a *Sárga rózsza* tartalmazza. L. 88.

⁶¹ 70. L. 26 : 53. j.

⁶² 69–70. „A nemes fajménes számadó csikósgazdája rakott házban lakik . . . Nyáron nem látja ez a szoba a gazdát, mert annak az ágya (két szál deszka) ott van a kinyuló cressz alatt; egy bundadarab a fejvánkos, fölötte a polcon a domboru hátú rengeteg nagy kenyerek meg a fabödön, melyben a heti étele áll.” L. még: *Sárga rózsza* 28–29.

⁶³ 83–84. A napfelkelte leírása. L. még *Sárga rózsza* 30–31.

⁶⁴ 82. „Egész helység volt itt hajdan. Most úgy híják, hogy a ‚zámi puszta’ . . . egy csordakút a hajdani piac egész ékessége. A három kútgém keresztbe álló gerendáival úgy tűnik fel a távolból, mint a valóságos Golgota.” L. még a *Sárga rózsza* 26.

⁶⁵ 87. „És öt év óta nem volt egyetlen egy tolvajlási eset sem a hortobágyi pusztán, ahol ötvenezer darab állat legel.”

⁶⁶ 87. „Ellenben számtalan eset, hogy másunnan futnak ide bitang állatok. Azokat rögtön elfogják, összekeveredni nem engedik, hanem elkülönítik egy körülkerített legelőn, amíg gazdájuk értük jön.”

⁶⁷ 87. „A nagy csárdától óranegyednyi távolban túl a hidon a folyam mentében . . . már szántott dülöket is találunk s egy gazdag kaszálót,”

⁶⁸ 87. „E rendszeren mívelt fennsíkron [a mátai pusztá halmán] találjuk a tisztí lakok csoportját. . . körülöttük ültetett park, gyümölcsös kert, rózsaliget, konyhakert . . .”

⁶⁹ 88. „A mátai pusztán van végül Debrecen városnak két legnagyobb kincse: a törzsgulyája és a törzsménesé. Amannak a tehenei igazán akkorák, mint egy bölény; emez most legújabbban gazdagítva lett két pompás ‚Nonius’ csődörrel a kisbéri állami méntelepből.”

⁷⁰ 81. „A végtelen messzeségben, amennyire szem lát, nincs egy halom, egy élőfa, egy karám, egy nádkup, még egy kútgém sincs, mely irányt adhatna . . . Az ember úgy érzi magát itt, mint a szélcsendes tenger közepén . . . A teljhatalmu ‚semmi’ uralkodik itten.”

⁷¹ 72–73. A délibáb játéka: „A láthatáron tenger terül széjjel . . . a futó hab tetejéből sötétzöld erdők, szigetek emelkednek elő . . . Az optikának minden szabálya fel van forgatva. A távol álló tárgy lesz nagyobb, a közelebb álló kisebb. Elénk támad egy emberi óriás a láthatáron, . . . mikor közelebb érnek, akkor látjuk, hogy az óriás egy szimpla gulyásbojtár.” L. még a *Sárga rózsa* 38.

⁷² 79. „A pásztoreMBER nem hiszi azt, hogy a magától meghalt állat hUSA nem olyan használatos, mint a leölté. Mikor a mi csikósunkat magasztaltuk, hogy milyen derék egy legény, közbeszólt a hortobágyi korcsmáros: ‚Az bizony, mert ez még döghuson növekedett fel! De mióta a kormány betiltotta az esett marhát, azóta a fiatalság mind elaljasodik.” L. még a *Sárga rózsa* 37.

⁷³ 70. „Csikós, gulyás szereti a jó konyhát. Konyhája ugyan nincs, de étele van. Azt a felesége készíti el, aki odabenn lakik a városban, s egyszer egy héten, vasárnap kijön a pusztára, s hozza magával tele bödönben az egész hétre való eledéget. ‚Fehér ecetes’, — ‚Kaszás lé’, — ‚Kálvinista menyország’, — ‚Espékes’ — ‚Savanyu paszuly’. — Ez a változatos szakácskönyv . . . A magyarok ismerik valamennyit, csak az ‚espékes’ kíván magyarázatot. Ez áll friss disznóhúsból, amelyre bőven leszeletelt vereshagyma van tetézve s ecetes tejfeles lével beárntva, egész borssal behintve.” L. még a *Sárga rózsa* 79.

⁷⁴ 70. L. 26 : 73. j.

⁷⁵ 89. „A debreceni uton [hirtelen támadt vihar] sorszámmra tördelte ki az akácfákat. De nem tartott tovább félóránál. Amint kitombolta

magát . . . kisütött a nap, millió esőcsepp ragyogott faleveleken, fűszálakon.” L. még a *Sárga rózsza* 96–101.

⁷⁶ 82. „Ezalatt a taligás . . . kék ingben, gatyában, az ing pirossal kihimezve tarkán, megfőzi bográcsban a reggelire való, „tésztás kása”-t . . .” L. még a *Sárga rózsza* 27–28.

⁷⁷ 75. „Aztán akad egy magyar parasztleány (nem cigány); aki nek hegedűje van. De bizony olyan szépen el tudta húzni a legkedveltebb csárdásokat, pedig sohase tanulta senkitől a hegedülést.”

⁷⁸ 77. „. . .nemrégiben két csikoslegény között egész lovagias természetű párbaj folyt le a pusztán. A kihívás becsületkérdés miatt történt furkóbotra, lóháton: egész szabályszerűleg párbajtanuk segédkezése mellett.” Beleszötte ezt a motívumot is a *Sárga rózsza* meséjébe: 100–101.

⁷⁹ 89. „A hortobágyi pusztát sok hírhedt férfiú meglátogatta már. Járt itt József főherceg . . . az ifju Bismarck, Wagner Sándor, a híres hazai festő, és De Gubernatis gróf, a nagy tudományú olasz író.”

⁸⁰ *Bálványosvár* 119–120. L. 26 : 8. j.

⁸¹ *Föld felett és víz alatt. A csigák regénye* 110–114. A kisregény hetedik fejezete.

⁸² *A magyar Faust* címen dolgozta fel Jókai a Hatvaniról szóló mondákat. Megj. a Kisfaludy Társaság Évkönyvei. 1871.

⁸³ *Árnyképek. Az erők leánya* 227. A megesett úri leány gyermekét egy barlangi medve nevelte fel. A vadleány megismeri anyját és környezetét. Kiábrándultan és fájó szívvel tér vissza az erdőbe medveanyjához és medvetestvéreihez.

⁸⁴ *A Névtelen vár víziembere*. L. 1. k. 112. és a 26 : 27. j.

⁸⁵ *Mesék és regék. Sakkjáték* 102.

⁸⁶ *Oceania. Egy elsüllyedt világrész története* 20.

⁸⁷ *D Gyémántkirály* 2. k. 277. A s. 30. nov.

⁸⁸ *Népvilág. A világ vége* 107.

⁸⁹ A napóleoni háborúkban szerfelett meggazdagodott komáromi korcsmáros Tukma uram sajtóságaos pénzválogatását meséli el az író, s hozzáfűzi későbbi tönkremenetelét is. *Életemből* 2. k. 209.

⁹⁰ *Észak honából. A jégpalota* 107.

⁹¹ *Napraforgók. A Hortobágy* 72–73. L. a 26 : 71. j.

⁹² *A kínai románcok. A szomjas bölcs*. Ü 1858. szept. 11. 4. sz. 28. L. 3 : 170. j.

Az olcsó isten. Ü 1858. szept. 11. 4. sz. 28. L. 3 : 171. j.

A bölcsök sziklája. Ü. 1858. szept. 25. 6. sz. 44. L. 3 : 176. j.

A chimleangi kővitéztek. Ü 1858. szept. 18. 5. sz. 36. L. 3 : 182. j.

A cukornád titka. Ü. 1858. szept. 18. 5. sz. 36. L. 3 : 184. j.

- A szerelmes páviánok.* Ü 1858. szept. 18. 5. sz. 36. L. 3 : 185. j.
A Hi-hong virág. Ü 1858 szept. 18. 5. sz 36—37. L. 3 : 190. j.
A kajmánok. Ü 1858. szept. 11. 4 sz. 29. L. 3 : 199. j.
- ⁹³ Valószínűleg Bebe, a Leszczinszky Szaniszló lengyel király hűséges törpéje, aki egy virágvázába megbújva kihallgatja az ura elpusztítására készülő kémek beszédét, s urát megmenti a rá váró armánytól. D. 1. k. 54—59.
- ⁹⁴ *Egész az északi pólusig.* 58—64. Fejezetcím.
- ⁹⁵ *Targallyak. A jedikulai rab* 1.
- ⁹⁶ *Uti táskából. Hogy lesz a kőből egy forint* 346.
- ⁹⁷ *Targallyak. A nyulak históriája* 145.
- ⁹⁸ *Targallyak. Az egyhuzasos leány* 42.
- ⁹⁹ *Targallyak. A dagói torony.* 85.
- ¹⁰⁰ *Az életből elvesve. A pénz betegségei* 255.
- ¹⁰¹ L. *A három márványfej* 38—40. „A természettudósok nem tudnak megegyezni a fölött, hogy a Dabózák a kutya-, a macska, vagy a cickányfajhoz tartoznak-e voltaképen?” A továbbiakban az állatfaj leírása és a mód, ahogyan a morlák pásztorok elpusztítják.
- ¹⁰² *A három márványfej* 40—41. „A tengeri szűz nem kevésbé félelmetes lakója a dalmata partnak az elébb bemutatottnál (ti. a dabózá-nál).”
- ¹⁰³ *A Gazdag szegények* cselekményének egyik mozzanata az öreg pár esküvője a szegényházban. L. 186—195.
- ¹⁰⁴ *A fekete vér* 86. A regény alapmotívuma.
- ¹⁰⁵ L. *Ilonc* c. írását az Athenaeum Nagy Képes Naptárában 1892.
- ¹⁰⁶ *Az Egy hirhedett kalandor* egyik motívuma. L. 267—271. „Oh az igen rendes dolog, jött a magyarázattal a soltész; ez egy varázstallér volt, egy 'gyerehaza tallér', amit mi Heckthaler-nck nevezünk. Ennek a tulajdonsága, hogy aki birtokába jutott, akár vásárol vele, akár ellopják, elrabolják tőle, a gazdájához megint visszatér: csak akkor marad el tőle, ha önként elajándékozza . . .”
- ¹⁰⁷ *A magyar nép élce szép hegedűszóban. Csalóka Péter kalandjai.* Bp. Franklin, 1904. 42.
- ¹⁰⁸ *Sárga rózsza* 15. „Elvarrtad az ingujjába [Lacza Ferkónak] egy szál hajadat, annál fogva visszahuzod, amikor már ott jár, ahol a csilgag sem éri utól.” Féltékenységi jelenet Decsi Sándor és Klári között.
- ¹⁰⁹ *A Napraforgók. A Hortobágy* c. leírásában, valamint a *Sárga rózsza* c. regényben többször leírja a pásztorok egyszerű élelmézését.
- ¹¹⁰ L. a 26 : 109. j.
- ¹¹¹ L. a 24 : 302. j.
- ¹¹² Forrása: Ipolyi 21. „Székely (cron. 149) említ. . . egy Damasek nevű istent: Csaba, Attila fia testamentomában um. ezen Damasek

istenre, Heltainál (21) az ős istenökre Damasekre fogadtatja népével, előbbi honuk, Pannonia földére visszamenetük." Székely cron. = Székely István magyar krónikája: Krónika ez világnak jeles dolgairól. 1559.)

¹¹³ A mitoszi eredetű Guta név átvitetett a nép mondáiban népszerű haramiára, mint Ipolyi előadja (id. m. 31–32.I.), erről a már nem hitregei, hanem népmondai hősről szól Jókai följegyzése, melynek forrása Ipolyi 32.: „midőn üldöztetve [ti. Guta] honn, Ungvár vidékére huzódik, ott ismét embereket gyilkolva a leölttek bőrébe szokott volt öltözni." A jegyzet végén „Ip” jelzi a forrást.

¹¹⁴ Forrása: Ipolyi 454–460. ismerteti a garaboncos (vagy garabonciás) diák jelentését.

¹¹⁵ Forrása: Ipolyi 53–54. „Harkához hasonló tündéri alak: Rapsonné játssza ki az ördögöt, kinek egy általa készíttetett útért egy hegy aranyat és egy völgy ezüstöt ígért, de midőn követeli, felemelt keze ujjaira téve egy aranyat s tenyérébe egy ezüstöt, kifizeti: imc a hegy arany, um. és a völgy ezüst.”

Felhasználva: *Bálványosvár* 207.

¹¹⁶ Forrása: Ipolyi 54. „...a pokolba ért fiú előveszi a szentelt füstöt um. és sz. frást, s kezd belőle olvasni, mire az ördögök ordítani kezdenek ‚mit kívánsz? ne égess! mindent megkapsz’, midőn többszöri csel után ismét a füstölés és olvasáshoz kezd, kényszerülnek kiadni a vérrel aláírt levelet, melyben nekik atyjától lekötöttett. . .”

¹¹⁷ Forrása: Ipolyi 55. „a kmt. [közmondást] is: *az az ember nincs maga Erdélyi az ördög van vele* értelemmel magyarázza, szerinte az olyanról mondatik, ki ördögi mesterséget tud, földre szegzett tekintettel magával beszél. fenszóval gondolkozik. . .”

¹¹⁸ Forrása: Ipolyi 59. „...ezen bájos helyek a tündéreknek csupán egyes tartózkodási helyeik, a mesében a tündéreknek um. *feketevárosa* vagy a tündéri *változóhely, változóvár*, hol a tündérek csak nyáron laknak. . .”

¹¹⁹ Ipolyi 90. „Egy további eredeti tündéri nevünk maradt fel a *delibábn*. – Hasonló tündérmérv értelmével bír. . . alföldi rónáinkon, Tisza mellékein, Hortobágy pusztáin és Debrecen *sodás* tércin kitünően otthonos tünemény magyar ‚delibáb’ neve. . .” Felhasználva, *Napraforgók*. A *Hortobágy* 72–73. L. a 26 : 71. j.

¹²⁰ *Bálványosvár* 41–42. A tuhudunok [pogányok] Ividő tavának hívták. A rege nyolc szúzról szól. Damasek isten, mikor bajba jutottak, úgy segített rajtuk, hogy fehér hattyúkká változtatta őket. Legszébb volt közöttük Ividő. Róla nevezték el a tavat.

¹²¹ Forrása: Ipolyi 110. „A felsőmagyarországi német-szláv bá-

nyásztelepek bányaszelleme. . . Ettől reméli a hevér szerencsését. . . szép tündér leányok feje ruhában jártak egykor a bányába, s. . . meztelen lábbal a nedves, olykor jeges földön táncolának. . . Egy nap it-tasan arra a gondolatra jöttek [a bányászok], hogy a táncoló tündéreknek cipőt vesznek, nehogy meztelen lábuk fázzék; de mióta a veres cipőt oda tették, nem jöttek meg többé a tündérek, s azóta nincs is áldás az aknán. . .”

¹²² Forrása: Ipolyi 118—119. „A nagyharsányi hegyről rege szerint Nagyharsányban a hegy alatt elterülő helységben egy vénbanya lakott, ennek szép Harka nevű leányát akarta az anyjával cimboráló ördög elvenni, de Harka kérésére anyja a feltételt tevő, hogy a harsányi hegyet egy éjszakán át tyúkon és kecskén felszántsa, már az utolsó barázdát szántá, midőn a leány kakast utánozva kukurikolt, s az ördög kénytelen volt munkáját abbahagyni, de . . . a harsányi hegynek kilenc tized része úgy néz ki, mintha felszántották volna.”

¹²³ Forrása: Ipolyi 120. „Így származnak az óéjszaki regékben az óriások Thorrali küzdéséből a kősziklák, melyek Thor ellenek hajított kalapácsának töredékei.” — „a vándor deák. . . meglát két egymással iszonyatos lármával küzdő hegyet, melyek mint vívó kakasok és döfködő bakok egymás ellen dühöngnek. . .”

¹²⁴ *A magyar nép élce szép hegedűszóban. Haragszol szolgál?* Bp. 1904. 63.

¹²⁵ Forrása: Ipolyi 170—171. A László királyról szóló mondák ismertetése, köztük a Szent László füve és a tordai hasadék mondája.

¹²⁶ Forrása: Ipolyi 199. „Csallóközi néphit szerint ha a tűz fúj, haragot v. pört jelent, s a gazdasszony megengesztelni igyekszik a tüzet. . . . midőn a baromfiak költenek, egy jóra való gazdasszony sem mer tüzet adni, s midőn a szomszédból földővel v. bögrével kérni jönnek, szépen elutasítja, másképp ez a baromfinak árt. . .”

¹²⁷ Forrása: Ipolyi 203. „Nevezetes régi hagyomány a szőrényi sz. kutról, hogy valahányszor egy magyar király meghal v. baj éri, vörre változik vize. . .”

¹²⁸ Forrása: Ipolyi 204. „Ily állatokról nevezett nyom v. törés, p. medve nyom, szarvas törés st. források még azon különös erővel is bírnak mondáink szerint, hogy a belőlük ivó embert olyan állattá képesek változtatni, aminő állatnyomból iszik. . .”

¹²⁹ Forrása: Ipolyi 212. „. . . segít a föld különös baj és kórban; . . . akinek a torka fáj, térdepeljen le a földre, és egymásután háromszor mondja: ‘édesanyám föld, neked mondom, torkom fáj’ és annyiszor csókolja meg a földet, azután térdepelve még egy ‘mityánkot’ mondjon.”

¹³⁰ Forrása: Ipolyi 217. „Különöset tud az ily szélméneken járó Fehérhegy szelleméről. . .”

¹³¹ Ipolyi 454–460. írja le a garaboncos vagy garabonciás diákról elterjedt népi hiedelmeket.

¹³² Forrása: Ipolyi 219. „Mint a szél eszközlése, gerjesztéséről, úgy tud szinte a néphit a nem kedvező szél, a szélvész csillapítása és engeszteléséről. . . Mindezekben még feledett nyomai az egykor szinte divatozott szelet tisztelő, engesztelő áldozatoknak jelentkeznek.”

¹³³ Forrása: Ipolyi 219. A szél különféle nevei közt érdekesebbek „a juszél palóc tájszó, a csipős szél egy neme. . . azt a szelet, mely az éjszak és keletfelületi közt fúj, mindenütt vak Tamásnak mondják. . . divatosak bizonyos vidéken hason Jakab szél és Demeter szél elnevezések, melyek alatt a nép az napokon fújni szokott szelet érti. . .”

¹³⁴ Forrása: Ipolyi 223. „a sárkány csak akkor jó elő, ha a garaboncos nyergeli, s a légben villámgyorsasággal jár rajta. . .”

¹³⁶ Forrása: Ipolyi 228–230. „Lidérc. . . Mai értelme sajátlag bolygótüz. . . melyet azonban a köznép ördög v. boszorkánylátomásnak hisz.”

¹³⁶ Forrása: Ipolyi 232. „. . . a lidércnek ezen tünet, kísértet, meg sajátlag vampyri tulajdonságáróli képzete jelelésére [való] a tündelvény, tündemény, tündevény szó. . .”

¹³⁷ Forrása: Ipolyi 234. „Állati mythosunk kitünő alakja azonban a ló, regénk és mondáink sajátságos csodás tátosa.” Uo. 274. „. . . [a] kis tátos. . . fogalomnak bizonyára megfelelni fog egy másik tátos vagy a nagy tátos csillagzat. . .” A Göncöl szekér elnevezéssel hozza kapcsolatba a tátos csillagnevet.

¹³⁸ *Életemből*. Szeged 2. k. 70–87. L. 19 : 7. j.

¹³⁹ *Szép Mikhál* 213. Kalondai Bálintnak kassai bíróvá választásakor a főmender elmondja a reá váró nehéz kötelességet. „Ezen a szekéren pedig elhoztuk hozzád a hagyományos tizennyolc szál deszkát. Hatot koporsódnak, ha a városunk és hazánk hű szolgálatában meghalnál időközben, tizenkettőt pedig máglyádnak, ha áruló lennél hazád és szülőtte városod ellen.”

¹⁴⁰ Láthatóan a helyszínen szerzett értesülések a székesfehérvári juhászok életéből az egész lapon. Mint a 73. r. utolsó rövid jegyzete mutatja (füredi kulcs), valamelyik balatonfüredi utazása alkalmával keríthetett sort a juhászok meglátogatására. Ez egyszersmind a *Sárga rózsza* előtanulmányait is érinti, amivel sok bejegyzés foglalkozik a hortobágyi pásztorelélet vonatkozásában.

¹⁴¹ Bizonyára a székesfehérvári bazilikára vonatkozó följegyzés.

¹⁴² Emlékeztető följegyzés, s ilyenfélék a 72. r. jegyzeti is részben.

143-211 Munkáinak szokásos jegyzéke a kötettség megjelölésével, eléggé időrendben. A legkésőbb megjelent mű a felsoroltak között: *Ne hagyd magad és egyéb elbeszélések* 1897-ben az Athenaeum kiadásában látott napvilágot.

²¹² Bojnicsics nevét is már valószínűleg az OMM sorozat szerkesztésével kapcsolatban írta fel Jókai, mint a következő följegyzéseket is. Ezt mutatja, hogy Bojnicsics írta az OMM 21. kötetében a Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok története az Anjouktól az újkorig (57–89.) c. cikket.

²¹³ Fincziczky Mihály ungvári ügyvéd és polgármester a népköltészet ismerője volt, mint ilyet veszi számításba Jókai a monarchia leírásának szerkesztésénél. Ő írta az OMM 18. k-ben az „Ungmegeye” c. cikket.

²¹⁴ Zoltsák János ungvári tanár és költő, föld- és néprajzi írásaival (Üti rajzok) keltette fel Jókai figyelmét. L. a 26 : 212. j.

²¹⁵ Abonyi Emil minisztériumi tisztviselő Ugocsa és Bereg megye alapos ismerője volt, ezért kerül bele a neve itt a noteszbe, ahol munkatársakat gyűjt az OMM számára Jókai.

²¹⁶ Ez a följegyzés világosan igazolja, hogy a nagy történelmi, földrajzi és néprajzi kiadványsorozathoz gyűjt munkatársakat az író.

²¹⁷ Feltehető, hogy az itt következő földrajzi nevek és nevezetességek följegyzése is az OMM érdekében történt.

²¹⁸ Forrása: Ipolyi 126. „Hunárka, honárka és homárka, meg Csörsz és csöszárka. . . ős hun s avar népi emlékekkel függ össze. . .”

²¹⁹ Regényeiben zsidói házzal kapcsolatban szerepel. L. *Eppur si muove* 217., *Enyim tied övé.* 2. k. 198, 273., *Öreg ember nem vén ember* VIII. fej., *Rab Ráby* 393, 442–443.

²²⁰ Komárom, az író szülővárosa nagy fiának remekbe készített tulipántos ládát ajándékozott, melyet az író élete végéig használt iratai, levelei őrzésére, s dolgozószobájában tartott. Lehet, hogy ez a följegyzés innen kapta motivációját.

²²¹ Forrása: Ipolyi 454–460. L. a 26 : 131. j.

²²² *A magyar előidőkből*, Bacsó Tamás 114.

²²³ Az újszerzeményi bizottság (neoaquistica commissio) nevét idézi itt az író, ezt a bizottságot a török kiűzése után a birtokjogok rendezésére állították fel, s ez előtt kellett a régi tulajdonosoknak tulajdonjogukat okmányokkal igazolni.

²²⁴ *Napraforgók. A Hortobágy* 74. „Fülöp János uram igazi diszpédánja az alföldi gulyásoknak.” A 64. v.-n látható gulyásportré valószínűleg Fülöp Jánosról készült.

²²⁵ A 65. versón és rectón felsorolt tudósok, leginkább akadémiai tagok számbavétele kutatási tárgykörük szerint valószínűleg szintén

az OMM szerkesztésével függ össze, (A szereplők adatait l. a névtárban!)

²²⁶ Ismét a *Napraforgók*. A *Hortobágy* jegyzetei következnek. 67. „Mikor a juhász a csárdában letelepedik, amint a boros palackot eléje teszik, azonnal elkezdi dalolni. . . a kondás szitkozódik, káromkodik ivás közben; aztán jön a csikós, elkezdi legénykedni, hetykén beszél és kötekedő; mikor pedig a gulyás kerül az ivóasztalhoz, az respektust tart a többi fölött, nagyot hallgat, lassan beszél, s csak a vége felé áll elő, hogy „no hát én is tudok egy új nótát!” akkor aztán mulat.”

²²⁷ 73–74. Deli Mátyás orvos beszélt el. Az ő történetében csikós volt a garázda, a kályhával táncoló legény. Ezért aztán másnap megkövette az orvost, sőt húsz évi ömegtartóztatást vállalt. A juhászt is ő ütötte pofon, amiért az orvos mellé mert ülni.

²²⁸ 73. L. a 26 : 60. j. A *Sárga rózsa*ban a csikós neve Decsi Sándor, a csárdás leányáé Klári.

²²⁹ 68. „Azt mondja a csikós: „Az Uristen is azért teremtette a Hortobágy vizét, hogy elválassza a derék állatot a birkától!” Túl a Hortobágy vizen már nem szabad birkának, juhásznak a pofáját mutatni, disznóról pedig szó se lehet!”

²³⁰ 71. „Taligás a címe a csikóstanoncnak. Tizenkét éves korában jön ki a fiú (a pásztor fia) a pusztára, s beszegődik a karámba. Odáig iskolába járt, . . . Ott aztán addig szolgál – fizetés nélkül – míg megnő, s az ő kötelessége a tüzelőgyújtás, főzés, takarítás.” L. még a *Sárga rózsa* 27.

²³¹ 65. „Nagy áradáskor csónakkal járták a pusztát: a Hortobágyon kétkerekű malom volt, mely a város számára őrlött.” L. még a *Sárga rózsa*. 82.

²³² 66. „. . . a Hortobágy legkedveltebb alakja doktor Deli Mátyás. . . állatorvos. . .”

²³³ 78. „Estére egy kis halászat lett rendezve a Hortobágy folyamában.”

²³⁴ 71. „Kiegészíti a képet a nagy csordakút. . . Egyszer már a tanács hozott külföldről egy merítő gépet. . . de nagy hamar túl kellett rajta adni, mert a pásztoember inkább maga fáradt a vízmerítéssel, minthogy a kedves jó hátslovát kinozza. . .” Beleszötte a *Sárga rózsa* meséjébe: 31–32.

²³⁵ 71. „A juhász karámja megint másforma: annak már belül van a tűzhelye, s a belsejében vetett ágy van és tulipántos láda, a falakon főzőeszközök, cintálak, a gerendákról gomolyás zacskók lógnak alá. Ennek már kinn lakik a felesége a pusztán, télen, nyáron. Apró gyermekek játszanak a szalma között, kis csibe, kis kácsa szaladgál a ház körül.”

²³⁶ 72. „De kertet nem látni sehol. Csak a csalán meg a papsajt, az emberi lakásnak ez a két hú kísérlője veszi körül buján a karámot.”

²³⁷ 89. „És ekkor a hidon keresztül jött sebesen ügetve egy csikós. Meg sem állt a csárda előtt, pedig látta a közelgő fergeteget; szemére nyomta kalapját, két vállára vetette a tulipános szűrét, s nekivágtatott a mennydörgő zivatarnak. Gyönyörű látvány volt, amint ezt a viharral dacoló lovast eltakarta a szembőlő porfelleg és zápor kárpitja.” L. még a *Sárga rózsa*: 101.

²³⁸ 72–73. L. a 26 : 71. j.

²³⁹ 83–84. L. a 26 : 63. j.

²⁴⁰ 81. „... csak ekkor tűnik fel előttünk a látóhatáron valami sötét folt: az első ültetett erdő a zámi pusztán, melynek akácfái között rejtőzik a csikós karám.” L. még *Sárga rózsa*: 6, 26; 38.

²⁴¹ 82. „Mikor megérkezünk, még alszik az egész tábor. . .” L. még a *Sárga rózsa*: 26.

²⁴² 84. „Eddig csak a pacstírták éneke zengett; de amint a fényes napsugár szétlővelt a pusztán, egyszerre felzendül a barmok zenéje. . . Ez aztán a kardal! Ezer bömbölő mély hang szakadatlan egymásba kapó zenéje, melynek diszharmóniája maga a leghatalmasabb szimfónia.” L. még a *Sárga rózsa*: 31.

²⁴³ 77–78. A csikós „gumilasztikum”-ot kért a festőtől. „Nem, számokat’ kiigazítani való a gumilásztai számadó csikós kezében, hanem csak neveket. Mert ezeket adja vissza olyan nehezen az engedetlen plajbász. . . emiatt újra kell írnia a számadó levelet. Most már ezen segítve lesz a gumilásztival. Csak a nevet kell kitörölni, újra írni: a többi megmaradhat.”

²⁴⁴ 74. L. a 26 : 224. j.

²⁴⁵ Nevezetes debreceni civicsaládok névsora, kereskedők, iparosok, gazdálkodók.

²⁴⁶ A debreceni nyomda legrégibb egyhuzamban működő magyar nyomdavállalat, mely részben a város, részben a református egyház tulajdona volt.

²⁴⁷ *Napraforgók. A Hortobágy* 73. „Azt hiszem, hogy ha ide a Hortobágyra egy várost kitelepténeék, ott senki nem dolgoznék soha: minden ember az ablakában ülne, s a délibábot nézné egész nap, mint ahogy nézi most a puszták népe.”

²⁴⁸ Jókait még mindig érdeklí az 1870–1871-es porosz-francia mérkőzés, a háború után 18 esztendővel.

²⁴⁹ A szultán francia-szimpátiájának, amint ebben és az előző följegyzésben az írő megörökíti, megvolt a történeti alapja, akár a krími háborúban a nyugati országok, főleg Franciaországtól kapott katonai segítségre gondolunk, akár a török és francia államok között

a távolabbi múltban fennállott szövetségi viszonyra. I. Ferenc francia király már a XVI. században szövetkezett a törökkel (cognaci liga).

²⁵⁰ *Napraforgók. A Hortobágy* 82—83. „Napfelkölte előtt megtekintjük még a karámot, melynek bels ejében szép sorban vannak felakasztva a bojtárok összegöngyölt bundái, aztán meg a ‚magyar wertheim-kassza’. Ez egy fiatal borjának a bőre, melynek mind a négy lába meg van hagyva körmöstül; a nyakán nyílás, ami lakatra jár; ebben tartja a bojtár a maga kin cseit, pipáját, dohányát, só- és paprikatartóját meg az igazságát.”

²⁵¹ Uo. 70. L. a 26 : 55. j.

²⁵² Uo. 86. „Igy is azt mondja a hortobágyi gazda, hogy ‚két uristen kék ide: az egyik, aki öntözze a pusztát, a másik, aki felszárítsa’.”

²⁵³ Házi megbízatások jegyzéke, mely fokozatosan megy át más jellegű apró följegyzések sorozatába.

²⁵⁴ Innen kezdve a notesz végéig a följegyzések mellett található számok Wagner XVII. századbeli kínai földrajzkönyvére utalnak (Joh. Christoph Wagner: *Das mächtige Reich China und die Asiatische Tartarey*. . . Augspurg, 1689.), tehát kétségtelenül a följegyzések forrását jelzik. A számok 23—131-ig fokozatosan emelkednek, ami a munka folytatálagos tanulmányozását és jegyzetelését mutatja. Az anyag nagy részét feldolgozta kínai tárgyú novelláiban, amint a jegyzetekben sorra megjelöljük. A következő jegyzeteknél nem ismételjük a forrást, miután az író majdnem minden esetben közli a pontos lapszámot. Feltűnő, hogy Jókai már 1858-tól az Ű-ben közölt kínai tárgyú cikkeket (*Kínai furcsaságok*, *Kínai románcok címen*), anélkül, hogy ott a noteszföljegyzésekhez az id. munka lapszámát odáírta volna. (L. 3 : 35. v.—37. v.).

²⁵⁵ *Kínai furcsaságok*. Ű 1863. dec. 5. 23. sz. 179. L. 3 : 178. j.

²⁵⁶ *Mesék és regék. A leaotungi ember kék*. 47. „. . . Xelenhoa. . . Leaotung tartománybeli asszony volt, ahol a legszebb nők laktanak. Azzal vádolták Xelenhoát, hogy a napát megmérgezte. Erre Xelenhoa le-tört egy ágat a virágzó gránátalmáról, s azt mondá: ‚Ha én bűnös vagyok, hervadjon el azonnal eme gránátalmának a virága a kezemben; de ha ártatlan vagyok, legyen azonnal gyümölcsé ez a virág!’ S íme a gránátalmának az ága a bírák szemeláttára gyümölcsöt termelt Xelenhoa kezében.”

Innen a 56. v. végéig folytatódnak *A leaotungi emberkék* jegyzetei. Utalásnál csak lapszámot közlünk.

²⁵⁷ 48—49. „A Leaotung tartomány óriási hegyektől körülvelt vidék, amely hegység neve Kiang-Szi. Egyik oldalát tenger mossa, s annak a szikláit kőharangoknak nevezik. Mikor a viharos tenger

hullámai a sziklákat paskolják, azok olyan hangokat adnak, mint a harangszó, s figyelmeztetik a hajósokat a veszélyes helyre.”

²⁶⁸ 48—49. L. 26 : 257. j.

²⁶⁹ 48. „A nankingi csillagvizsgálótorony híres volt a legrégebbi időkből.”

²⁶⁰ 47. „A Nioma pagodájából a császár egész kíséretével átvonult a Bao-Lin-Xi pagodába, ahol tizezer szobor van kiállítva, melyeknek mindegyike egy-egy népfaj fiát vagy leányát képviseli, amelyek a mennyei birodalmat lakják.”

²⁶¹ 45. „A Nioma a Kínai Birodalomnak a védőistennője, asszonyi alak, akit minden hajó orrára kifaragnak, s akinek legfényesebb pagodákat építenek. A nankingi porcelántorony is az ő tiszteletére lett emelve.”

²⁶² 50. „A leaotungi leányok szépségre felülmúlnak minden más nemzetbelieket; különösen azok, akik Jang-Cseng-Fui vidékén születnek.”

²⁶³ 49. „Egyetlen úton lehet Leaotung tartományába eljutni, egy hosszú sziklahasadékon, mely a Kiang-szit kétfelé nyitja. Ennek a szakadéknak a neve Tien-Muen, vagyis ‚Az ég kapuja’.”

²⁶⁴ 49—50. „Még azután sok mindenfélét olvasott fel a göngyölegből a mandarin a madártermő virágról, a repülő majmokról, a Huen tó halairól, amelyeknek őszre szárnyuk nő, s madárrá változnak, meg a szelid tigrisekről, amik házörző kutyául szolgálnak, a tehenekről, melyek finom gyapjut adnak, s a szarvasokról, amiket lovaglásra használnak, a föld alatt termő gyümölcsökről, fagyutermő fákról, amiknek a lombja vérpiros, meg az ezeréves fűről.”

²⁶⁵ 49. „A Jai-Muen hegy alakja hasonlít egy emberi orrhoz, s annak az egyik lyukából jéghideg, a másiktól pedig meleg forrásvíz patakzik elő.”

²⁶⁶ 52. „Száz esztendőn túl van már a szent ember [Luzu], aki arról nevezetes, hogy soha semmiféle öltözetet nem viselt. Hanem ékszerei vannak: két vasbékó a lábán, vaskarikák a karjain s egy vaslánc a derekán. Ezekből sebes a teste. S ez az ő világi gyönyörűsége.”

²⁶⁷ 48—49. L. 26 : 257. j.

²⁶⁸ 63. „Azalatt, amíg az ötödik leány szőtt, a másik négy leány tündértánchoz kezdett. Olykor gyorsan tudtak pörögni lábujjhegyen, mint az orsó: hogy az arcuk alig látszott s hosszú hajuk körben repült a fejük körül.”

²⁶⁹ 49. „Vannak e tartományban (Leaotungban) olyan hegyek, amelyeknek a csuca éjszaka világít.”

²⁷⁰ 51. „A nagyapád, Ani Lui császár azon időben nagyon el volt foglalva a tatárok elleni háborúval: sok vereséget szenvedett. Utol-

jára úgy elbűsulta magát, hogy kőből faragtatott magának tizezer harcost. Ezzel a kőhadsereggel vette magát körül; azt nem nyilazhatták le a tatárok.” Jeo-Hui, a tudós mandarin mondja Csia—Csingi császárnak.

²⁷¹ 51. „Mikor pedig az apád, Xio császár uralkodásra került, ő rögtön elrendelé, hogy keresztül kell furni a Kiangszi hegyet. . . tévedésből a Fang Muen hegyet furták keresztül.” A tudós mandarin, Jeo-Hui beszéli el Csia-Csingi császárnak.

²⁷² 49. „Ugyanczen hegyeken [Leaotungban] láthatók a sziklába nyomott óriási ember-lábnymok, melyek két singnél [1 m 20 cm] hosszabbak.”

²⁷³ 50. „. . . ezelőtt nyolcvan évvel egy nagy földindulás összedönté a Tien Muen szakadékot: a mennyei kapu bezáródott, s azóta a leaotungi tartományból se ginzeng gyökérben, se sáraranyban, se szép leányokban nem fizetnek adót a császárnak.”

²⁷⁴ 50. L. a 26 : 264. j.

²⁷⁵ 50. L. a 26 : 264. j.

²⁷⁶ 49. L. a 26 : 264. j.

²⁷⁷ 49. L. a 26 : 264. j.

²⁷⁸ Jókai kiöregedett a pályatársak közül, egymásután vesztette el barátait, kártyapartnerait. Ujakra kellett gondoskodni, hogy az elmaradhatatlan tarokkparti kilegyen. Így írja fel a fiatal író, Szomaházy István címét, s az utána kitett „Tarokk” szó elárulja a följegyzés célját.

27.

(XVIII.)

Az időrendben utolsó notesz igénytelen kiállítású egyszerű jegyzetkönyvecske. Fedele barna kockás, pepita vászonkötés, sarkán leszakadóban. Sem fedélzsebe, sem ceruzatartója, sem zárja nincsen. Mérete a közép nagyságúak közé sorolja: 9,2 × 14 cm. A fedélben 44 utólagos számozással ellátott levél van, egyszerű kockás papírból. Eléggé ki van használva, de akad benne bőven üres lap is (összesen 19 lap).

Tartalma elsősorban életrajzi: az 1900-ban tett párizsi utazás benyomásainak futó rögzítése, a róla készült riportsorozat vázlataként a Pesti Hírlap és a Magyar Hírlap kapott és közölt Jókaitól származó riportokat az útról. Az utazás történetét — a notesz adatait értékesítve már 1931-ben megírta Molnár József *Jókai második párizsi útja*. DSzle 1931. 122. skk.). Az író második feleségével együtt utazott

Párizsba, főleg a világkiállítás megtekintésére, ahol művei a magyar pavillonban külön szobát töltöttek meg. Fáradhatatlanul végignézte feleségével a nagy világváros nevezetességeit, a kiállítás érdekes lát-nivalóit. Legtöbbet a képzőművészet remekeiben gyönyörködött, s bőven csinált jegyzeteket a Louvre remekeiről s a többi tárlatokról is. Az iparművészet is érdekelte, bejárta a nevezetes múzeumokat. Esténként színházi előadásokat tekintett meg, volt az operában, hangversenyeken, sőt a cirkuszban is. A világkiállításon leginkább a népi sajátosságok ragadták meg a figyelmét, szívesen látogatta az etnográfiai gyűjteményeket. A nevezetes építészeti remekművek közül a Notre Dame-ot és Versailles palotáit emeli ki. Megnézte a longchamps-i lóversenyeket is, megfigyelte a közlekedés világvárosi forgalmát, a sokféle járművet, feljegyzi, hogy Versailles-ba autón utazott ki. Nem kerülte el figyelmét a szállodák előkelő tónusa, érdeklődött a nagyváros éjjeli élete, nyüzsgése iránt, elment a híres mulatóba, a Moulin Rouge-ba is. Többször felkereste a magyar pavillont és a magyar csárdát. Úgy látszik, látogatása idején orvoshoz is kellett folyamodnia, s dicsőően nyilatkozik a párizsi orvosokról több helyen is. A posta kifogástalan működését is érdemesnek találta följegyzésre, valamint a közlekedésnél a balesetek elkerülésére hozott rendszabályokat, a gyalogosok védelmét.

A párizsi írók nagyszerű ünneplésben részesítették Jókait, akit Loubet köztársasági elnök is fogadott. A francia írók felkeresték tisztelgő látogatáson szállásán is. Ő viszont ragyogó francia szónoklatokban köszönte meg a lelkes ünneplést, s természetesen meglátogatta a párizsi magyarok kolóniáját is. Horn Emil díszbédet adott tiszteletére, amelyen a magyarokon kívül néhány francia író is megjelent. Köztük legszívesebben emlegette Melet Xavér nevét, mint aki különös barátsággal volt a magyar ügy iránt, s sokat tett Jókai meleg párizsi fogadtatása érdekében.

Az úti följegyzéseket végül is rövid számvetés fejezi be az úti kiadásokról, de most nem részletezi ezeket naponta, mint az első párizsi útján tette 1878-ban, csak a főbb tételeket állítja össze, köztük persze az udvarias férjre valló tételt: Boa Bellának 150. K.

Ezeken a személyes jellegű följegyzéseken kívül, amelyek bő áttekintést nyújtanak az író második párizsi útjáról, akad néhány irodalmi vonatkozású bejegyzés is. Így László Fülöp neves festőművész szerelmi regényének novellisztikus összefoglalása, egy második nevéhez szóló költemény gondolatmenete (28. v. — 29. r.), aztán ugyan-csak Bellához írt verseinek címjegyzéke (30. v. — 31. r.), egy önéletrajzi részlet mozzanatainak csoportosítása 1849. éveinek nyomorúságából és küzdelmeiből (31. v.), öngyilkos kortársak névsora (32. v.)

s végül a Rudolf trónörökös halála után özvegye védnöksége alatt folytatott sorozat *Az Osztrák–magyar monarchia írásban és képen új felirata*, mely éppen ezt a változást örökíti meg.

A notesz keletkezésének kora világos: 1900. Ezzel lezárul a Jókai noteszek ma ismert sorozata, s valószínűleg ez év után már nem is folytatódott.

★

¹ A kiváló festő szerelmi története kész romantikus novellatéma Jókai számára. Rövid sommázásának stílusa elárulja az író alakító célzatát.

² A notesz párizsi útijegyzetei itt kezdődnek, bár az előző történet is László Fülöprről lehet párizsi élmény hatása. Jókai 1900-ban második nejevel utazott a francia fővárosba, ahol az írók és művészek nagy ünneplésben részesítették. Az utazás történetét a notesz adatainak felhasználásával Molnár József írta meg: *Jókai második párizsi útja*. DSzle 1931. 122–127.

Jókai a Pesti Hírlapnak és a Magyar Hírlapnak küldött újtjáról beszámolókat. *Levelek a világkiálltásról*. PH 1900. jún. 5. 7114. sz. 1. „...kiváló helyet foglal el a ‚La Hongrie‘ föliirat alatt egyesített csoport magyar szobrászaink mesterműveiben bemutatva. Közfigyelem tárgyai.”

³ *Levelek a világkiálltásról*. PH 1900. jún. 5. 7114. sz. 2. „Legbarátosabb a németek kiállítása: müncheni és berlini mesterek műveiből... A terem díszítése is feltűnő, a falakon basrelief [lapos dombormű] párkányzat, a padlókon drága szőnyegek, selyem ottománok. (Ilyen egyiknek sincs.) Hiába, aki úr, az Párizsban is úr!”

⁴ Uo. „...kezdtek az idegen galériák megtekintésével. Azok között első a japáni. Hasonlít a mi szecesszionistáink remekeihez.”

⁵ *Párizsi levelek. A nemzetek pavillonjai*. PH 1900. jún. 23. 7232. sz. 1. „...a szerb pavillonban irodalom, képzőművészet, szövő- és himzőipar, gazdasági termékek, bányászat, népviselet, filigrán ötvösség.”

⁶ Uo. „...a görög pavillonban könyvek, képek, fegyverek (legérdekesebb a fényképaruló igazi achajai típusú görög leány).”

⁷ Uo. „A spanyol pavillonból emlékemben maradtak az ősz vértetek, a hajdani kereszties vitézek remek pajzsai meg a régi remek gobelinek.”

⁸ Uo. 1. „A német pavillonban tüntetőleg uralkodnak a könyvek, a nyomtatványok: ez Gutenberg vára.”

⁹ Uo. „A svéd pavillonban érdekes a két panoráma éjjeli hold- és csillagvilágítás mellett; az egyik egy havasi tájkép alvó iramszarva-

sokkal, a másik Stockholm látképe, igazi hullámszó víztükörrel, mely a tengert mímeli.”

¹⁰ Uo. „A norvég pavillon a tengerésznép életét, hazáját mutatja be: uszó járműveivel, azok között Nansen csónakja; jegesmedvék, tengeri fókák, pingvinek, szánkóhúzó kutyák, cethalak; egy óriási cethal feje, feltátozott szájában a méter hosszú szálkás fogakkal.”

¹¹ *Párizsi levelek. Disztrakomák Párizsban.* PH 1900. júl. 10. 7149. sz. 2. „Xavier Melet. Közkedveltségű lapszerkesztő: fiatal, életvidám férfi, nekem legbensőbb, nemzetemnek legrégebb jóbarátja, ki már évek előtt egész meggyőződéssel állást foglalt a Magyarországot megtámadó belga hírlapírók ellen hazánkat megvédve. Azóta is a legnagyobb rokonszenvvel nyilatkozik közművelődésünkről. Ő kísért el Loubet el köztársasági elnökhez is, kivel személyes jó viszonyt folytat.”

¹² Uo. I. „És ott [Horn Emilék bankettjén] találkozom azokkal az ősz kartársakkal (idegenekkel), kik a nehéz küzdelmekben nekünk magyaroknak segítettek . . . magamforma veteránok . . . akik baráti viszonyban voltak Telecky Lászlóval . . . Kossuth-tal . . . Türr Istvánnal.”

¹³ Uo. 2. „Hát a kedves öreg Capponi: a 48-i szabadságharc bajnoka Velencében, ki még most is könnyezve emlegeti a magyar bajtársak hajdani szövetségét, s tóosztja végén elmondja azt a két magyar szót, amit még akkor tanult meg ötven év előtt: ‚Eljen Magyarország!’” Ugyanerre az összejövetelre vonatkozik a notesz következő följegyzése is. L. a 27 : 12. j.

¹⁴ *Párizsi levelek. Párizsi színházak.* PH 1900. jún. 29. 7138. sz. I. „A párizsi színházak külseje igénytelen, belseje nagyon kevés igényű az Opera palotája kivételével . . . A páholyok (amiket úgy hínak, hogy ‚fürdőkád’ — megérdemlik) sötétek a kiugró erkélysorok miatt és szűkek . . . Én láttam Sarah Bernhardot Párizsban, Bécsben, Budapesten játszani . . . Az Aiglon előadásánál egy . . . előkelő osztrák államférfi volt a családjával [a szomszéd páholyban]. A harmadik felvonásban egy historikus osztrák diplomata [Metternich] felesel a Reichstadi herceg ajtajánál őrt álló granátossal [Flambeauval]. A diplomata mondása e szóval végződik: ‚Autriche’, mire a granátos ez erő kifejezéssel válaszol: ‚Je m’en fiche!’ [= fütyülök rá!] Erre a páholyban ülő nézők egyszerre felugranak helyeikről, s nagy rojjal eltávoznak.” L. még 27 : 60. j.

¹⁵ Cruikshank George angol grafikus művész (1792 — 1878) Dickens műveinek illusztrátora.

¹⁶ *Párizsi levelek.* PH 1900. júl. 22. 7161. sz. I. „A Bois de Boulogne ugyanaz Párizsnak, ami a Városliget Budapestnek. Terjedelmére

nagyobb, de nem olyan szép . . . ami tulesz rajtunk, az a kocsik nagy száma. Egy futtatási nap a longchamps-i versenytéren tiz-huszezernyi járművet csődít össze . . . Hát ilyen nekünk nincs. — Meg az a világcsődület sincs. Mennyi különböző arctípus! Angolok, németek, oroszok, olaszok, amerikaiak, skandinávok . . . Egy Boz Dickens . . . lenne talán képes e változatos képet lerajzolni, melynek csoport-tömegebe oda kell még képzelnünk az egzotikus vendégek kitünőségeit . . . Egyszer aztán, mint meteor a káoszból, ragyog fel előttünk szemközt vágatva egy igazi párizsi nő. Egy beauté terrible! Megjicdésre méltó szépség!”

¹⁷ *Párizsi levelek. A nemzetek pavillonjai.* PH 1900. jún. 23. 7132. sz. 1. „A nemzetek pavillonjainak utcája ellenben közérdekeltségnek örvend. Pünkösdi ünnepén hatszázezer látogatója volt a kiállításnak. Alig tudtunk utat törni magunknak a néparadatban.”

¹⁸ *Párizsi levelek. Az első kérdés.* PH 1900. jún. 19. 7128. sz. 1. „A posta olcsó és gyors, csak a pneumatique [csőposta] áros.”

¹⁹ *Párizsi levelek. Párizsi színházak.* PH 1900. jún. 29. 7138. sz. 1. L. 27 : 60. j.

²⁰ *Párizsi levelek. Párizs éjjel.* PH 1900. júl. 6. 7145. sz. 1. „Párizsban az éj leszálltával kezdődik az igazi élet . . . minden bolt, üzlet, kávéház, vendéglő, látványosság fényesen kivilágítva. Pipereárusok, ékszerészek most pompáznak igazában. Villanyos lámpákból kicsillagozott betűk hirdetik a hívogató céget, nagy áruपालoták homlokzatán ég a hosszú címsorozat, melynek egyes szavai a feltűnés végett el-elsötétülnek, meg-meggyuladnak . . . Még a könyvárus boltok is nyitva vannak éjfél után! . . . A tetejéig csillagokkal rakott Eiffel-torony, mint egy fárosz emelkedik a magasba, forgó fénygóca hosszú széles sugárküllőket vet széjjel a városra, föl-föllobannak a villanyossági palota fénykévéi, s valami boszorkányos tüneményként révedez előttünk a Sándor-híd oszlopíve sötétkék és sárga lámpákkal párkányozva.”

²¹ *Párizsi levelek. Párizs múzeumai és környéke.* PH 1900. júl. 3. 7142. sz. 1—2. „Mi Horn Emil barátom szives kalauzolása mellett látogattuk meg Versailles-t. Automobilon vitt bennünket oda. Új neme a közlekedési élvezetnek. Párizs utcái már hemzsegnek az automobiloktól. Van azoknak többféle fajtája: kisebbek, nagyobbak, egy, két személyre valók, nagy landauerok. Némelyik akkora, mint egy targonca, másiknak csak három kereke van: mindenik ugatással ad jelt, ami célszerűbb a csilingelésnél. Amelyiknek benzines gépe van, az veszekedettül kelepel . . . hanem amelyiket villanyos gép hajt, az zaj nélkül gördül . . . A minket vivő automobil villanyos volt. Soha élvezetesebb utazást nem képzelhetek.”

²² *Párizsi levelek. Diszlakomák Párizsban.* PH 1900. júl. 10. 7149.

sz. i. „Mennyi derék hazánkfia él és munkálkodik itt a világ szívében! Évtizedeken át itt vannak, és most is magyarok. Asszonyaik, leányaik bájosak, szeretetreméltók francia műveltséggel és magyaros szívvel. A legeszményibb hölgytársaság, melynek központját hódolatra méltó patrónánk képezi, a kormánybiztos felesége: Lukács Béláné, régi kedves barátom és írótlársam leánya.”

²³ A Louvre nevezetes műremekeiről följegyzett számos adatot (10. v. – 12. v.) a közzétett útleírásban kiegészíti az író, egyik-másikat pedig elhagyja. L. *Párizsi levelek. Párizs múzeumai és környéke*. PH 1900. júl. 3. 7142, sz. I. „A Louvre-ban megbámuljuk a gyönyörű plafondokat, Lebrun csataképeit . . . Tintoretto fürdő Zsuzsannáját, Coypel bibliai festményeit: Esztert Ahasverussal, Athaliát, Greuze Apaátkát, Delacroix Kioszi mészárlását, Konstantinápoly ostromát, Couture Tamás Orgiáját . . . Gros Napolconját Eylaunál, Mantegna Parmassusát, Raffaello Santi Szent családját, Paolo Veronese Krisztus lábmosását, Kánai menyegzőjét, Tiziano vak Sámsonját, a Carraccikat, Guido Reni-ket, Giorgionékat, Guercinókat, Leonardo da Vinciket, Correggiókat, Rubenseket, miknek mindegyike egy felbecsülhetetlen kincs. S aztán megállunk egy nagy falat betakaró tabló előtt, mely az erdő mélyében két egymással küzdő hímszarvast tüntet elénk, a kép szögletébe írva a művész neve: Courbet.”

²⁴ *Párizsi levelek. Párizs éjjel*. PH 1900 júl. 6. 7145. sz. 1–2.

²⁵ *Párizsi levelek. Szellemi világ*. PH 1900. jún. 26. 7155. sz. I. „A francia irodalom nagy hatalom, s annak képviselői is potentátok . . . a Figaro szerkesztősége a társadalmi élet vezetője. Szerkesztő- és kiadóhivatala egy palota, annak a díszterme művészi remek körülfutó karzattal. A szerkesztő egy Saint-Saens (1835–1921. francia zeneszerző) estélyt rendezett ittlétünk alatt. Ő maga fogadott bennünket. Nőmet odaülte egy gyöngyosorokkal terhelt úrmő mellé, engem pedig egy mahagonibarna óriás szomszédságába . . . Másnap a lapokban olvastam aztán ennek a meghívott közönségnek a névszerinti felsorolását. Az a barna úr mellettem volt a kelet-indiai maharadzsa, a nőm melletti hölgy pedig egy mediatizált uralkodó hercegnő.”

²⁶ *Párizsi levelek. Diszlakomák Párizsbann*. PH 1900. júl. 10. 7149. sz. I. L. a 27 : 22. j.

²⁷ Uo. PH 1900. júl. 10. 7149. sz. I. L. a 27 : 12 j.

²⁸ Uo. PH 1900. júl. 10. 7149. sz. I. „A második baráti vendégséget Horn Emil Párizsban működő hazánkfia adta . . . saját úri lakásán nagyszámú celebritás társaságában. Horn Emil fia . . . Horn Edének . . . ki a hetvenes években úttörője volt a magyar pénzügyi és nemzetgazdasági reformoknak, s kiváló tehetségeiért . . . államtitkári méltóságra emeltetett.”

²⁹ *Párizsi levelek. Párizs éjjel.* PH 1900. júl. 6. 7145. sz. I. L. 27 : 20. j.

³⁰ *Párizsi levelek. Párizsi színházak.* PH 1900. jún. 29. 7138. sz. I. L. 27 : 60. j.

³¹ Valószínűleg feleségének volt szüksége az orvosra, neuraszténiája miatt nem mentek el Zolóhoz sem.

³² *Párizsi levelek. A nemzetek pavillonjai.* PH 1900. jún. 23. 7132. sz. I. „Legszébb, legtanulságosabb, leglátogatottabb . . . a magyarok pavillonja. Dacára annak, hogy csak kormánybiztosi belépőjegy mellett lehet bejutni, mégis tele van látogatókkal . . . A palotaőrök különben utasítva vannak, hogy a magyarul beszélő látogatókat beléptijegy nélkül is bebocsássák.”

³³ Uo. PH 1900 jún. 23. 7132. sz. I. „A huszárok terme mindig tömve van bámulókkal. Kár, hogy Vágó Pálnak nagy tanulmánnyal megfestett huszártablóját a gazdagon faragott és festményekkel tarkított plafond nyomni látszik.”

³⁴ Uo. PH 1900. jún. 23. 7132. sz. I–2. „Külön napot kell szánunk az orosz pavillon megszemlélésére . . . Itt szemlélhetjük Északi- és Közép-Ázsia egész etnográfiaját a georgiai hihetetlen női szépségtől a lompos mingreliai pásztorig; a Szibériát lakó ősembereket iramjakkal, kutyáikkal, jegesmedvéikkel; művészetüket faragott tengeri kutyafogakban megőrkítve.”

³⁵ Uo. PH 1900. jún. 23. 7132. sz. 2. „Aztán van a szibériai kiállításban egy üveggel elzárt szakasz, melyben csupa szibériai drágakövekből készült emléktárgyak vannak cladásra kitéve. Smaragd, rubin, zafir (elsőrendű urak), aztán köznemesek: topáz, krizoprász, ametiszt meg a félnemesek: malachit, achát, kalcedon, onix, berill, lazurkő ládikóknak, edényeknek kifaragva, köszörülve, mesterséges grottáknak összerakva . . .”

³⁶ Uo. PH 1900. jún. 23. 7132. sz. 2. „Végre megszólal fejünk fölött az orgona. Méla akkordjai az orosz himnuszt zengik. . . megláthatjuk II. Sándor cár koronázási pompájának óriási festményét.”

³⁷ *Párizsi levelek. Párizs múzeumai és környéke.* PH 1900. júl. 3. 7142. sz. „A Luxembourg-palotában a márványszobrok és festmények muzeuma, a Musée de Clunyben a keramikai remek, a faragványok, vésett ércművek érdeklik a látogatót, akinek, ha ideje marad, még meglepheti . . . a Notre-Dame nagyszerű bazilikáját, s kegyeletét leróhatja a Hotel des Invalides-ben I. Napoleon veres gránit szarkofágjánál.”

³⁸ Uo. PH 1900. júl. 3. 7142. sz. I. L. 27 : 37. j.

³⁹ Uo. PH 1900. júl. 3. 7142. sz. I. L. 27 : 37. j.

⁴⁰ *Párizsi levelek. Párizs éjjel.* PH 1900. júl. 6. 7145. sz. I. „Keddjük

az önmozgó járdán, mely körülhord az egész világkiállításon. Ez egy több méteres magasságú gyaloghíd, melynek három szakasza van: az egyik mozdulatlanul áll a gyalog érkezők számára, a másik rendszeres lépésben mozdul előre, a harmadik rohamlépésben vágat. Helyenkint vasrudak vannak a szélén rézgombokkal, amikbe a fölszállni kívánó megfogózik, s úgy lódtja föl magát. A járda szalad alattunk zakatolva a pavillonok mellett, melyekhez mindenütt lejárók.”

⁴¹ Uo. „A várakozó házikók lámpáinál árulják a Figarót minden nemzet öltözetében ékeskedő leányok — festve.”

⁴² Uo. 1—2. „Innen aztán éppen jókor érkezünk meg a Folies Bergere-be, hogy megláthassuk a mesés Otero tündértáncát... Mikor végezte az előadását, következnek a virágáldozatok. De ezeket nem a zenekarból nyújtogatják föl, mint minálunk, hanem a hátulsó dekorációt húzzák föl, s amögött vannak fölhalmazva az óriási koszorúk, virágkosarak, liliomlantok, tubarózsa hatyuk, amikkel a művésznőt hódolói megtisztelték.”

⁴³ A 22. v. összes jegyzeteihez l. uo. 2. „Éjfél után jár az idő; menjünk a Moulin Rouge-ba. Ott most kezdődik az élet... A vörös malmot bizony minden idegen meglátogatja egyszer (a rossz híréért), nők csak férfi kíséretében. Én nem találtam olyan rossznak, mint aminő a híre... Hisz itt csupa nők táncolják a rugdalósdit nőkkel szemben párjával, nem férfiakkal... A harmadik és negyedik kánkán között zeneszünet van. Ekkor a táncpad kezd megnépesülni fiatal emberekkel. Csupa tizennyolc-tizenkilenc éves suhancok. A legtöbbször kétszínű sipka van a fején, némelyiknek hosszú nyelű zászló a kezében... Ezek a Saint-Cyr-i katonai nevelőintézet növendékei... A nagy katonai intézetben félévi vizsga volt. Azok a jeles fiúk, akik dicsréttel tették le a vizsgát, jutalmul engedélyt kaptak, hogy a Moulin Rouge-ban mulathatnak az éjjel... A zenekar megjelenik, s rákezdi a kívánt harcias marsot... A fiatalság kórusban éneklő melódiás indulót, s azzal kezeiket egymásba fogva, hosszú fűzért képeznek, gyors galoppban végigtáncolják a nagy tánctermet, onnan föl a karzatra... s igen szép fűzértáncot járnak.”

⁴⁴ *Párizsi levelek. Párizs múzeumi és környéke.* PH 1900. júl. 3. 7142. sz. 1—2. L. 27 : 21. j.

⁴⁵ Uo. 2. „Nekem azonban még a szemem előtt váltakoznak a versailles-i termekben látott Horace Vernet [1789—1863 francia csataképfestő] és egyéb híres festők csataképei.”

⁴⁶ Uo. 2. L. 27 : 21. j.

⁴⁷ Uo. 2. L. 27 : 45. j.

⁴⁸ *Párizsi levelek. A nemzetek pavillonjai.* PH 1900. jún. 23. 7132. sz. 1—2. L. a 27 : 34. j.

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ Uo. 2. L. a 27 : 36. j.

⁵¹ *Párizsi levelek. Diszlakomák Párizsban.* PH 1900. júl. 10. 7149. sz. 2. L. 27 : 13. j.

⁵² Uo. L. 27 : 11. j.

⁵³ *Párizsi levelek. Párizs éjjel.* PH 1900. júl. 6. 7145. sz. 1. „Majd meglátogatunk egy cirkuszt, a Cirque Nouveau-t. Meglep bennünket a páholyok díszítése. Köröskörül minden páholy párkánya rózsafüzérekkel borítva, minden páholy másszínű rózsákkal. Ezeknek a rendeltetésük az, hogy az ünnepezt művésznő, a bájos lóidomító Renz Katinka lábaihoz szórassanak. Előbb azonban végig kell néznünk az idomított bulldogokat meg az amerikai cowboyok pályavetítő produkcióit.”

⁵⁴ Tennivalók emlékeztető jegyzéke. A hálókocsirendelés és az útlevél említése az elutazás tervére, közeledésére utal. A 3. pont viszont nizzai látogatás gondolatát jelzi.

⁵⁵ *Párizsi levelek. Szellemi világ.* PH 1900. jún. 26. 7135. sz. 1–2. „Egy másik napon meglátogattuk a francia irodalom nagymogulját, a Hachette kiadócéget Révai Mór kiadóm társaságában. A világhírű könyvkiadó cég jelenlegi igazgatója, Fourier úr. . . megismertet bennünket üzlete egyes adataival, ebből a munkából nyomatnak százötvenezer példányt, a másiból háromszázezeret. . . Foglalkoztat a kiadó cég százáz hivatalnokot és munkást.”

⁵⁶ Jasnigi Sándor (vagy írói álnevéen Oskar von Krücken) Jókai regényeinek egyik német fordítója.

⁵⁷ *Párizsi levelek.* PH 1900. júl. 22. 7161. sz. 1–2. „Egy este, szép meleg időben, kedvünk jött kikocsikázni a boulogne-i erdőbe. . . Ami meglepett, az a boulogne-i erdő kocs útjainak teljes kivilágítatlan volta leginkább. . . Nem tudtam elképzelni, mi ez. . . Hazatérőben aztán találkoztunk számos kocsizókkal, kik szintén az éji levegőt színi siettek ide. De az édes levegőn kívül még más édeset is. Mindannyiban kettesével. . . ültek boldog egyetértésben élő párok, kiknek idilljére kedvező volt a langyos éj sötétje. Most tudtam aztán meg, hogy hisz ez egy bölcs intézmény, mely a közohajtásnak megfelel.” l. még a 27 : 16. j.

⁵⁸ *Párizsi levelek. Diszlakomák Párizsban.* PH 1900. júl. 10. 7149. sz. 1. „Legfényesebb lakomája volt a francia íróknak és tudósoknak, melyet számomra rendeztek, melynek fényét maguknak a rendezőknek és házigazdáknak a személyisége képezi. Méltán mondhattam pohárköszöntő válaszomban: „Valódi zodiakusát látom magam körül a legnagyobb csillagoknak.” Csupa férfitársaság volt, nőfrók nem voltak jelen.”

⁵⁹ Uo. PH 1900. júl. 10. 7149. sz. 2. L. a 27 : II. j.

⁶⁰ Az egész 27. v. főljegyzéseirez l.: *Párizsi levelek Párizsi színházak* PH 1900. jún. 29. 7138. sz. 1—2., „Az, amit most a párizsi színházak produkálnak . . . üzletnek igen jó üzlet, de művészetnek nem művészet. Százszor, két százszoradni ugyanazt a darabot nap-nap után . . . minden póz, minden kézmozdulat, minden hangemelés akkurát ugyanaz, ami tegnap . . . a földszinten, a karzaton a hét emberből álló klakk tudja már hogy melyik végszónál kell tapsolni, hol kell nevetni. Csodálom, hogy még egy élclmes vállalkozó arra a gondolatra nem jött, hogy ezeket a darabokat kinematoszkoppal láthatókká s fonográffal hallhatóvá tegye, így körutat tehetne velük az egész világban . . . Coquelin urat is láttam én már nagyobb művészettel játszani, mint aminőt a Cyrano de Bergeracban kifejt . . . Rostand darabja egyébként televan költői szépségekkel. Előjön Cyrano. Mit látunk? Hisz ennek nincs nagyobb kasirozottorra, mint van Novelinek in natura Petrucchi óban, amivel makrancos hölgyet szelidít. Ekkora orrom nekem isvan . . . mégsem varrtam az unokaöcsém nyakába se verseimet, se a pásztoróráimat. De hát nem az orra ellen van nekem kifogásom, hanem éneklése ellen. Mind a Sarah, mind a Coquelin színházában úgy énekelnek szavalás helyett, ahogy csak idegenek kedvéért tehetik. Nem énekelt Rachel . . . nem énekelnek a Theatre Francais-ban, ott mindenki természetes hanghordozással szaval. Volt alkalmam az intézet elsőrangú hősművészenek, Mounet Sullynek szavalását hallhatni az írók által adott lakomán . . . Az aztán természetes szavalás volt . . . (Meglépett, hogy a Theatre Francais első hősszínésze olyan szép gesztenyeszin bajuszt és körszakállt visel, mint egy államtikár). L. még a 27 : 15. j.

⁶¹ Alkalmi költemény gondolatmenete, tárgya második neje iránt érzett hálája, az egész 28. v. és 29. r. czzel van teleírva.

⁶² A 30. v. — 31. r. 35 költemény címe vagy tárgya olvasható, leg-többjük második neje iránti érzelmeit verseli meg. Közülük a 23. sz. *Évfordulón* megjelent a PH 1900. szept. 16. 7217. sz. 1. Második házasságkötésének első évfordulójára írta.

⁶³ Önéletrajzi vázlat 25 pontban az 1849 utáni időkről. Feldolgozta a *Tengerszemű hölgyben* és külön *Emlékek a szabadságharcból* c. HhM 5. k. 3.

⁶⁴ Mintha az első lista utolsó pontjának illusztrálására összegyűjtött esetek felsorolása lenne. Csupa öngyilkos vagy szerencsétlenül járt személyiség, akiket az író ismert. Ilyenféle összeállítás olvasható feldolgozva az *Utazás egy sírdomb körül* 180—187.

⁶⁵ Néhány — főleg párizsi — cím. Elsősorban párizsi barátainak, Borostyán Nándornak, Horn Emilnek és Lukács Bélának a címe.

A Figaro híres francia lap neve. 1825-től jelent meg. 1866-ban lett napilap. A századfordulón irodalmi újság volt.

⁶⁶ E cím révén rendelhette meg Jókai a francia sajtószolgálat hírlap-kivágásait, melyeket gondosan őrzött.

⁶⁷ Tennivalók jegyzéke, mintha már hazai dolgok foglalkoztatnák az író (Takarékpénztár, Generali, Seefehlner, Révai stb.).

⁶⁸ Vegyes névsor, írók, kiadók, politikusok egyaránt szerepelnek benne.

⁶⁹ Az *Osztrák–magyar monarchia írásban és képen* c. vállalkozásra vonatkozó felirat terve. Ezt a trónörökösrel közösen kezdett munkáját annak halála után is lelkesen folytatta a trónörökös özvegyének védnökségével.

⁷⁰ Régi szokása szerint összesíti a párizsi utazás kiadásait. 1350 korona tekintélyes összeget képviselt abban az időben. Ennyibe került a kirándulás.

FÜGGELÉK

I.

28. notesz

Fedél: 1890		
[1. r.—2. r.] [üres]		
[2. v.] Január		
1. Pénztár	2924	
1. Nemzettől ¹	<u>200</u>	
	3124	
4. Révay. Gazdag szegények ²		<u>800</u>
		3924
6. Adria igazgatói díj ³		<u>316</u>
		4240
[3. r.] Január		
Rózának ⁴		100
Ebédre		30
Írói nyugdíj		6
Ujévre		18
Goldberger ruha Kovács		<u>274</u>
Gutmanné kifizetett adósság ⁵	1050	
Gáz		6
Bérekocsi		7
Gábor ⁶		10
Házmester		5
Tahy		16
Róza külön		53
Postás		3
Krén Károly ⁷		<u>200</u>
		1778
	1889	
○ Révai könyvszámla qvitt	314	2094
Majoros		<u>30</u>
Bérekocsi		<u>5</u>

				<2129>
				2127
[3. v.]	100			
	124			4240
	167			
	<u>394</u>	Osztrák magyar monarchia ⁸	1000	
				5240
		Képviselői szállásbér	400	
		Napidij Január	162	
				<u>5802</u>
[4. r.]	Jan			2127
				<2129>
		Orvosnak aranyak	56	
		○ Vadnay lakodalom	7	2198
		Józsefvárosi kör	6	
		○ Bachruch ékszer	54	
		○ Róza vaságy	20	
		16 Rózának	100	
		Külön apró kiadásokra	50	
		Árvaynak Róza számlája	500	
		<u>Masamódné</u>	70	
		Kéményseprő	3	
		Boltban	10	3011
		Seefehlner ⁹	61	3072
		○ Vizi adakozás	100	3172
		Emke bálja	10	3182
		Pecz fák	45	
		<u>Róza szakácsné</u>	10	
		Váltótörlesztés	80	
				<3317>
				3309
[4. v.]	5802			
[5. r.]	.....		3309	
				<3317>
		Clubbdij	30	
		Légszesz	5	3352
		○ Hegedüs adósság törlesztés ¹⁰	223	
		○ Szücs Contó	41	3616

		<3616>	
		3608	
[5. v.]	Február		5802
	Nemzet		200
			<u>6002</u>
[6. r.]	Február	3608	
		<3616>	
	1. Róza	100	
	Szakácsné	10	
	○ Majoros fa	40	
	<hr/>		
	Borbehozás	10	
	Köszén	10	
	Association Litteraire ¹¹	10	
	Irói nyugdíj	6	
	Házbér házmester	423	
	Tahy váltó törlesztés	110	
	Fonciere biztosítás	102	4447
	Vacsora	10	
	○ 5. Adó Pesten	200	
	Kamat Kőváry	45	
	Majorosné	5	
	Bográcsok	6	
	Mosás	8	
	Úvegek	12	
		<hr/>	
	4715	<4733>	
[6. v.]	.....		6002
	O. M. mon. Debrecen ¹²		128
			<u>6130</u>
[7. r.]	.....	4715	
		<4733>	
	10 Fa	16	
	○ Képráma	49	
	<hr/>		
	Gábor	10	
	Róza külön	50	
	Varróné	64	
	Gresham életbiz. ¹³	122	
	○ Ingvarróné	26	5070
	Báljegyek prot. árva	10	
	○ Képek	24	5104
	Bécsi ut	50	
	16 Róza	100	

	Színház	10	
	Kőszén	14	
	Sarkantyú Egger	14	
	Szegények	10	
	Papír	7	
	Bolt	8	
	Ital	10	
		<u>5309</u>	
		<5327>	
[7. v.]	.....		6130
	képviselői díj		<u>145</u>
			6275
[8. r.]	.....	5309	
		<5327>	
	Term. tud. társ.	6	
	Clubb	3	
	○ Koszoru Andrásynak ¹⁴	50	5308
	Vacsora	12	5412
	○ Arany szemüveg	14	
	Association Littera[ire]	10	
		<u>5422</u>	
		5404	
[8. v.]	Martius		6275
	Nemzet		200
	Általános tak. pénztár osztalék ¹⁵		<u>1117</u>
			7592
[9. r.]	Martius	5404	
		5422	
	1. Róza	100	
	Róza	50	
	Színház	14	
	4. Takács bolt	150	
	?Lapossy? borkontó	89	
	Írói nyugdíj	6	
	Házmester	4	
	Bor hozatal	20	
			5855
	○ Adó 1889 végén	180	
	○ Brachfeld fehérmű	<u>75</u>	
	○ Koller fürd	<u>19</u>	
	Majoros ¹⁶	30	

	Svábhegy munka, trágya	25	
	Gábor	10	
	Házmeister	4	
	Irói kör	12	
			<6210>
			6214
[9. v.]	.....		7592
	Krén Károly földeladás		250
	széna, kamat		37
			7879
	Krén György földeladás		100
			7979
[10. r.]	.....	6214	
	Képes könyv	8	
			6318
	○ 4. Kertésznél contóra	100	
	○ 12. Krén Károly tavalyi fuvar	287	
			6705
	Előleg 55 és 45 régi	100	
	Árpád szerződés	25	
	17. Árvay Mezei ¹⁷	150	
	Róza	100	
	Napszám	14	
	Mosóné	13	7012
	Bolt	5	
			7165
	○ Ligeti festménye ¹⁸	144	
	Légszesz	4	
	Krén György trágyáért	100	
	Mosóné	12	
	Napsza,	17	
	Bádogos	6	
	Róza	5	
			<7305>
			7304
10. v.]	.....		7979
	Mártius képv. díj	165	
	Athénacum osztalék	925	
			9069
[11. r.]	.....		7304

	Halra	8	
			7333
	Tiszáné, Kalvin templom ¹⁹	20	
	Könyvkötő	9	
	Róza atelier	5	
	Róza madame	7	
	Napszám Svábhegy	22	
	Asztalos	8	
	○ 31 Nagy Zsiga adósságfizetés	1204	
	Boltban	18	
		<u><8606></u>	
		8605	
[11. v.]	Április		9069
	Nemzet		200
	Adria osztalék		<u>704</u>
			9973
[12. r.]	Április	8605	
	1. Róza	100	
	írói nyugdíj	6	
	Bolt	10	
	Mosóné	9	
	Állatkert	7	
	○ Szemüveg	8	
	Írói kör	12	
	Józsefváros	6	
	Szén	8	8842
	Márc. 20. Tahy váltó törlesztés	<u>70</u>	
	Légszesz	4	
	Csizma	10	
	kalap	10	
	Bérmocsi egész hó alatt	20	8896
	Képek	16	8912
	Borraló	2	
	Szegénynek	2	
		<u>8905</u>	
[12. v.]	.....		9973
	O. M. Monarchia		<u>1000</u>
			10973
[13. r.]	.....	8905	
	Róza külön	40	

Majoros	30	
Gábor	10	
Cimer könyv	30	
<hr/>		
Napszámok	25	
Szőlő ojtó	12	
<hr/>		
Asztalos	16	
○ Szőlő vesszők Kecskemét	44	
Bárány	3	
Ebéd husvét	15	
Napszám	26	
Fa Svábhegy	42	
<hr/>		
Szerszámok	12	
Írói kör	12	
Clubbdij	30	
○ Egger régi kontó	28	
<hr/>		
Házmester	4	
		<9995>
		9284
[13. v.]		10973
Assicurazioni Generali		150
		<hr/>
		11123
[14. r.]		9284
		<9295>
Déli vasp. jegy	8	
Mosóné	14	
		9323
Zártszék	6	
Adó Budán	24	
Trieszti ut	20	
<hr/>		
Rózának	43	9410
Bérkocsi egész óra	45	
Szőlő ojtó	10	
Pecz fákért	6	
Fa itthon	18	9480
○ Róza fényképek	20	
<hr/>		
Roza varróné	17	9517
Ács Svábhegy	5	
Kőműves Svábhegy	12	
Bélyeg nyugtára	5	
Streliczky saját képem ²⁰	12	9551

	Mosóné	II	
		<9571>	
		9560	
[14. v.]	.....	11123	
	Képv. díj April	157	
		11280	
[15. r.]	.....	(9571)	
		9560	
	Napszám Svábhegy	34	
	Boltban	10	
	Vasalásért	5	
	Kutya, gólya	5	
	Boltban apró[ság]	5	9639
	Kávé	20	
	Iparművészet	5	
	Inasnak	1	
	Történ?[elem társulat]?	5	
	Bérkocsi	20	
	Napszám	28	
		9698	
[15. v.]	Május	11280	
	Nemzet	200	
		11480	
[16. r.]	Május	9698	
	Róza	100	
	Szén	17	
	Varróné	18	
	Szövet	12	9845
	○ Árpád házbérec ²¹	100	
	Saját házbérem	413	
	Házmester	4	
	Gábor	10	
	Gutmanné	50	
	Kőváry	45	
	Gyerekkórház	5	
	Majoros	30	
	Napszám	24	
	Mosóné	5	
	Írói nyugdíj	6	10537
	Tahy, váltó törlesztés	115	
		10652	

[16. v.]	.....	11480	
	Assicurazione Generali		
	osztalék és díj	1326	
			12806
	Révai Testvérek		
	Osztrák Magyar Monarch[ia]	500	
			13306
	Májusi képv. díj	160	
			13466
[17. r.]	.....	10652	
	○ Rózának párizsi utra	250	
	○ Árpádnak kölcsön	150	
			11052
	Rózának utra	12	11164
	5 Takács bolt contó	100	11174
	Bérekocsi	10	
	○ Róza párizsi utja	100	
	12 Szakácsné konyha	57	
	○ Veres bor Svábhegy	60	11384
	Napszám	28	
	○ Utí vánkös táska	20	
	Frankok	10	11520
	○ Fényképek	60	
	19 Napszám	22	
	Ebéd	5	
	Bérekocsi	20	
	○ Ut Hathalomra ²²	20	
			11655
[17. v.]	.....	13466	
	Színház Arany cimber ²³	50	
			13516
[18. r.]	.....	11655	
	<Szakácsné>	<50>	
	Ismét szakácsné	10	
	25. Napszám	22	
	Asztalos	10	
	Rózának	10	
	Ebédre	20	
	Fénykép	20	
	Táviratok	5	11752

[18. v.] Junius		13516
Nemzet		200
		<hr/> 13716
[19. r.] Junius	11 752	
Rózának	110	
Szerényi bolt	80	
Konyhakiadás	48	
Majoros	30	
Napszám	20	
Gábor	15	
Kép hozatal	5	
Boltban	5	
Asztalos foglaló	10	
Irói nyugdíj	6	
Hídra többször	20	
Béerkoci	20	
Házmester	4	
Karók	15	
Cölöpök	10	
Kalap, nyakravalók	10	
	<hr/> 12 160	
19. v.]		13 716
Képviselői díj Junius		156
		<hr/> 13 872
[20. r.]	12 160	
Pokrócok	19	
○ Fonott székek	30	
Napszám	21	12 230
Életbiztosítás Donau	128	
Kálvinista eklézsia ²⁴	25	
Paplan	5	
Aranyak Pápára ²⁵	28	
Markos csigáért	4	
Szegényeknek	10	
Bolt	7	
Mosás	14	
Gáz	5	12 456
Rudolf érme ²⁶	10	
Ebéd többször	10	
Hídvám	10	

	<i>Rózsákért vker</i>		
			9
		12 495	
[20. v.]	.....		13 872
[21. r.]	.....	12 495	
	21. Adó Budán	32	
	○ Zálogház	26	
	Napszám	20	
	Napszám	24	
	Boltokban	53	
	○ Törbot ²⁷	8	
	Róza konyhára	103	
	Mosóné	6	
	Gábor	6	
	Topán	8	
	Bánóczi	10	
	Ebéd	12	
	Boltban	8	12 811
	Tahy váltó törlesztés	60	12 871
	○ Krén József téglá	30	
	<i>Mauthner magok</i>	13	
		12 914	
[21. v.]	Julius		13 872
	Osztrákmagyar Monarchia		1 000
			14 872
[22. r.]	Julius	12 914	
	Róza	100	
	Vendégek	38	
	○ Székek	16	
	○ Létra	8	
	Mosóné	5	
	Gábor	10	
	Róza kesztyü	3	
	Bérekocsi	10	
	Vendéglő	10	13 120
	Bankett	6	
	Napszám	6	
	Poharak	8	
	Szegénynek	5	
	Lakatos	18	13 157
	Csizma	8	
	<i>Szőlőkért fákért Molnár István</i>	5	

	13 200	
[22. v.]	.....	14 872
Nemzet		200
		15 072
[23. r.]	..... 13 200	
Bélyeg nyugtára	5	
Tégla	3	
○ Létra	12	
Sör Rozának	8	
Malac	2	
Majoros	30	
Írói nyugdíj	6	
Bérek	10	
Váltók	2	
○ Székek	25	
		13 303
Gábor	5	
Szegény	5	
Házmester	4	
Lakatos	12	
Napszám	7	
Ebéd	10	
	13 346	
[23. v.]	.....	15 072
Franklin előre munkáimért ²⁸		300
		15 372
[24. v.]	..... 13 346	
10. Hegedűs kamat	45	
Napszám	6	13 397
16 Circus	10	
Ebéd	11	
Honvéd	2	13 690
○ 17 Ezüst kiváltás	270	
○ Fehér medvebőr	55	
Gábor	5	
○ Képek	50	
○ asztalos ajtó	30	
Hal	5	
Bolt	10	
Róza	100	

	Külön szakácsné	20	
	Napszám	20	
	Ebéddek	10	
	Bérekocsi	20	
		<u>14 015</u>	
[24. v.]	.....		15 372
[25. r.]	.....	<u>14 015</u>	
	Hídra	20	
	Bélyeg	5	
	Kés, fürdő	5	
	Ojtó	2	14 047
	Bérekocsi	16	
		<u>14 063</u>	
[25. v.]	Augustus		15 372
	Nemzet		<u>200</u>
			15 572
	Képviselői lakbér		<u>400</u>
			15 972
[26. r.]	Augustus	14 063	
	Róza	130	
	Gábor	10	
	Majoros	30	
	Napszám	12	
	Hal	9	
	Házbér	420	
	Írói nyugdíj	6	
	Bolt	5	
	Papné	10	
	Tahy váltó törlesztés	100	14 795
	Szakácsné külön Szerényi	14	
	Selyeming Z. Brachfeld	38	14 847
	Clubbdíj	30	
	Ebéd, bérekocsi, szolga	5	
	Csizma	8	
	Néptanítók	5	
		<u>14 895</u>	
[26. v.]	.....		15 972
	Képes Családi Lapok ²⁹		<u>300</u>
			16 272
	Almanach ³⁰		<u>50</u>

			16 322
[27. r.]	.....	14 895	
	Könyvkötő	5	
	kördij józsefváros	3	
	Rózának	100	
	○ Fogorvos	35	
	Napszámok	20	
	○ Asztalos	10	
	○ Asztalos	3	
	Bolt	7	
	Ebéd	12	
	Rózának	5	
	Bérkocsi	10	15 105
	Mosás, halak	18	15 123
	Kővári	45	
	Bolt	12	
	Dinnye	4	
	Bérkocsi	4	15 188
[27. v.]	September		16 322
	Nemzet		200
			16 522
	Donautól életbiztosítási kölcsön ¹¹		1 400
	Foncieretől „ „		1 400
			19 322
[28. r.]	September	15 188	
	Róza Velencei ut	100	
	Külön kiadás	50	
	Mángorló	10	
	Gábor	10	
	Házmester	4	
	○ Fa, lugashoz	50	
	Gutmanné	50	
	Szakácsné	15	
	Napszám	6	
	Bolt	10	15 623
	○ Fogorvos	130	
	12/9 Donau kamat 1891-ig Sep	68	
	12/9 Fonciere életbiztosítás	101	
	„ kamat	56	
	○ Kertész kontó quitt	138	

	15/9 Takács bolt kontó	150	
	Casino tagdíj	65	
		16 201	
[28. v.]	.....	19 322	
	Bp Hirlaptól Babszemek ³²	100	
	Nemz Színház Szigetváriak ³³	58	
		19 480	
[29. r.]	.....	16 201	
	Adó Pesten	400	
	Krén Károly fuvar	100	
	Ebéd, vacsora	10	
	Béerkocsi többször	10	
	Rózának Velencébe	20	16 761
	Képek	20	
	Szakácsné 50/10	60	
	Majorosért orvos	7	
	Lakatos	4	
	Asztalos	5	
	Gábor kávéra, posta, stb.	5	
	Ebédék	5	
	○ Képek	40	16 687
	Napszám	13	
	Szakácsné	10	16 910
	28 Napszám	10	
	○ Nagy Zsigmond adósságfizetés	1 162	
		18 081	
[29. v.]	.....	19 480	
		19 480	
[30. r.]	.....	18 081	
	Fogorvos	41	
	Étkezés	10	
	Páholy Circus	5	18 136
	Színházi nyugdíj kamat	120	
	Asztalos	5	
	Szakácsné	5	18 266
		18 266	
[30. v.]	October	19 480	
		19 480	
	Osztr. magy. monarchia	1 000	
	Nemzet	200	

		20 680	
	Budapesti H. ³⁴	100	
		<hr/>	20 780
	Magyar Tudományos Akadémiától		
	Pályadíj Tengerszemü hölgyért ³⁵	1 135	
	Képviselői díj october	165	
		<hr/>	22 080
[31. r.]	October	18 266	
	Konyha	103	
	Gábor	10	
	Irói nyugdíj	6	
	Rózának Velencébe	30	
	Árpádnak	550	18 965
	Majoros	30	
	Akad. szolgálta	3	18 995
	Borravalók	2	
	Ebéd	10	
	Sorsjegyek	5	
	Napszám	10	19 025
	Asztalos quitt	20	19 045
	Gresham életbiztosítás	122	19 167
	Szegények	3	
	Városi szegények 89/90	24	
	Írói kör	12	
		<hr/>	19 206
			<19 480>
[31. v.]	.....		22 080
	10. Nemz. Szinh. Földön járó csillagok honorarium 5000 frank ³⁶		<hr/> 450
			22 530
[32. r.]	.....	19 206	
	10. Takács boltcontóra	100	
	József város kör	3	
	Szakácsné	20	19 326
	Bérekcsi	10	
	18 Napszám	20	
	Rózának	100	
	Szalárdi bolt	28	
	Szücs kontó	13	
	Képek	13	
	Rosé Emilnének	10	

	Szegény német író	3	
	Svábhegyi kontók boltban	26	
	Hirschfeld Füred kontó	28	
	Asztalos	2	19 579
	Szegények	15	
	Klubb írói	12	
	József[város]	6	
		<u>19 612</u>	
[32. v.]	.....	22 530	
	Légrádytól Pesti Hírlap <...>cikkek	400	
		<u>22 930</u>	
[33. r.]	.....	19 612	
	Majoros csizma	6	
	Fa Svábhegy	21	
	Mosóné	14	
	Vasalás	6	
	Színház páholy jubileum	20	
	Róza konyha, cselédbér	90	19 769
	○ Jámbor Antal jégveremért	159	
	Fügefák	14	
	Róza harisnya	14	
	○ Szénkéncgezőgép	38	
	Napszám	18	
	Bolt	10	
	Bérkocsi	10	
	Klubb, terézváros	12	
	Bor vám	20	
	Veres bor	18	
	Barackfák	10	
		<u>20 092</u>	
[33. v.]	November	22 930	
	Nemzet	200	
	Révai Napraforgók á Conto ³⁷	300	
		<u>23 430</u>	
	Budapesti Hírlap ³⁸	100	
		<u>23 530</u>	
[34. r.]	November	20 092	
	Házbér	417	
	Bérkocsi	4	
	Hal	1	
	Rózának extra	5	

	Légszesz	4	
	Hegedüs adósságtörleszt[és]	220	
	Tahy adósságtörlesztés	110	
	Napszám	18	<20 916>
	Írói nyugdíj	6	
	Fürdő bérkocsi	4	
	Kalap	5	<20 941>
	Gábor	10	
	Rózának	100	
	Kölcsey szobor ³⁹	5	21 046
	Csizma	9	
	Bélyeg	6	
	Csigákért	4	
		<u>21 065</u>	
[34. v.]	.....		23 530
[35. r.]	.....	21 065	
	Szücsnek	12	
	Gyászkoszorúk bérkocsi ⁴⁰	19	21 096
	Bérekocsi október	90	
	○ Samaritanus egyesület	50	
	Szegényeknek	5	
	Képek	20	21 261
	Boltban	9	21 270
	Protest[áns] árvaház	6	
	Majoros	30	
	Gólyáknak	4	
	Sorsjegyek	5	5
	Lakatos	10	21 325
	Hidra egész évben	40	
	Papír extra	5	
	Napszámos őr	2	
	Borralaló szénkénegezésnél	2	
	Bankettdíj	3	
		<u>21 377</u>	
[35. v.]	.....		23 530
	Légrády Nincsen ördög regény ⁴¹	800	
	Képviseelői díj Nov	155	
			<u>24 485</u>
[36. r.]	.....	21 377	
	Cognac 2 üveg	10	
	Szén	14	

Történ társ	5	
⟨Gyermekkórház⟩	⟨5⟩	
Képző művész tag	10	
Többször Gábornak ebédre	6	
18 Rózának ⟨extra⟩	120	
○ Kőfalért Jámbornak	110	
Majoros napszámok	25	
Fa	20	
Mosás	10	
Boltban	7	21 714
Vizvezették Svhegy	22	
Majorosné vasalás	2	
Bérkocsi	10	
Gyászkoszorú	10	
	<u>21 758</u>	
Kávét	20	
	<u>21 778</u>	
[36. v.]		24 485
[37. r.]	21 778	
27 Árpád háztörlesztés	246	
Majoros napszám	24	22 053
Légszesz	5	
○ Jámbor falért	30	
○ ?Komócsy? jubileuma ⁴²	30	
Bérkocsi	20	
	<u>22 538</u>	
[37. v.]		24 485
Révai Napraforgók ⁴³		<u>420</u>
		24 905
Budapesti Hírlap ⁴⁴		<u>100</u>
		25 005
Képviselői díj Dec		<u>162</u>
25 167		25 167
<u>22 922</u>		
2 245		
[38. r.] December	22 138	
Rózának	100	
Majoros	30	
Gábor	10	
Színház vacsora	9	

	Paróka		18	
	8 Krén Károly fuvar		100	
	Aradi uton		30	
	8 Révai könyvkontó			22 555
	○ Leszámitva Napraforgók ⁴⁵	120		
	9 Életbiztosítás Donau	87		22 850
	Adó Pest 1890	88		
	„	12		
	Rózának	14		
	Fa	28		
	János	5		
	Orszház ?borravaló?	5		
	„ Clubb „	5		
	Kecstyü	3		
			<u>22 922</u>	
[38. v.]	Dec			25 167
	25 167	25 167		25 167
	<u>23 312</u>	<u>23 388</u>		<u>23 567</u>
	1 855	1 779		1 600
[39. r.]	Dec		22 922	
	12 Beváltva Váltó Hazai		380	
	Bankett	10		23 312
	Boltban	5		
	Két csizma	20		
	Jozs vár klubb	3		
	Mosás	8		23 340
	Szegényeknek	6		
	Irói nyugdíj	6		
	Üvegek	8		
	Sorsjegyek jótékony	10		
	Házmester	4		
	Nyakkendők	6		23 388
	Velenicei butorfélék	179		<u><22 567></u>
[39. v. – 40. r.]	[üres]			
			23 567	
[40. v.]	. . . . .			25 167
	Révaiéktól tévedésből kifizetett			
	Váltó visszafizetve			<u>380</u>
				25 547
	<u>25 547</u>	<u>25 547</u>		
	<u>24 037</u>	<u>23 907</u>		

	I 510	I 640	
[41. r.]	.....	23	567
	17 Rózának		100
	Házi dolgokra		28
	○ Bloch		50
	Boltban		12
	Szegényeknek		50
	Tahy Váltó törleszt[és]		50
	Páholy népszínház		10
	Rózának Gizella számlára		50
	Rózának karácsonyra		50
	28 Borbehozatal Krén		20
	Posta		1
	Bérekocsi		7
	Krén Károlynak		100
	Gábornak, Jánosnak		5
	Majorosnak fára		10
	Népszínház berkocsi		15
			<hr/>
			24 037

[41. v. — 44. r.] [üres]

[44. v.]	8000 ⁴⁶			
	7200			
	6480	I	{	
	5830		720	
	5240		650	
	4710		590	2760
	4240		530	
	3810	II	470	
	3430		430	
	3080		380	1810
	2770		350	
	2490	III	310	
	2240		280	
	2010		250	1190
	1810		230	
	1630	IV	200	
			180	
			160	770
[45. r.]	1630		I	
	1470			
	1320	V	{	
	1180		150	
	1060		140	
			120	
			110	520

[45. v. – 58. v.] [üres]

[59. r.] 274 314 54 100 45 49 14 89 75 19 144 30 28 20 = 1255

[59. v.] [üres]

4

[60. r.] 1650 80 223 110 1204 70 = 2737

[60. v. – 63. r.] [üres]

[63. v.] Ujra nem idén elmarad 600 230 550 25 27 15 400 25 1000

1000 1000 700 125 50 130 20 300 100 30 14 10 100 400 400

563 70 80 70 20 400 100 50 = 8609

Jövőre <...> elmaradhat <...>

[64. r.] 210 250 30 24 97 67 = 678

[64. v.] [üres]

JEGYZETEK

a 28. n-hez.

A kézirat lezárása után, de még a nyomdai előállítás idején sikerült Feszty István szívességéből, amiért ezúton mondunk köszönetet, hozzájutni a 28. noteszhez. Így ennek szövegét már nem dolgozhatuk bele az egész kiadványba, a helyett itt adjuk az egyetlen ismeretes személyi tulajdonban levő notesz teljes szövegét a legszükségesebb magyarázatokkal.

Részletesen ismertette ezt a könyvecskét Szombathy Viktor i. m. 1935-ben szövegközlés nélkül.

A 28. notesz barna kartonfedelű kemény kötésű egyszerű szám-adáskönyv 13 × 19,5 cm. méretben. Lapjai vonalzottak, megfelelő rovatokkal ellátva. A fedél belsejében megtaláljuk a Seefehlner cég emblémáját, mint több más noteszben. Az írás lila tintával rendes, könnyen olvasható.

A könyvecske tartalmát az 1890. év bevételi és kiadási tételei teszik időrendben, balról a bevétel, jobb oldalt a kiadás adatai. Az egyenletes haladás miatt s mert a bevételek száma jóval kevesebb, mint a kiadásoké, a versók nincsenek kihasználva, s azonfelül is akad néhány üres lap a füzetkében (összesen 38 lap). A pénztári napló végén különféle összeállítások találhatók, egyik 8000 forint kölcsön törlesztési tervének látszik, a többiek a kiadások bizonyos tételeinek összegyűjtése, sőt a jövőre vonatkozó terv mozzanatai is kiolvashatók a jegyzetekből.

¹ A Nemzet a Szabadelvű Párt politikai napilapja volt. Jókai A Hon c. újságának és az Ellenőrnek egyesüléséből keletkezett 1882-ben. Főszerkesztője Jókai volt. 1899-ben egyesült a Magyar Újsággal Magyar Nemzet néven. Ekkor is Jókai maradt a főszerkesztő. A noteszföljegyzés szerint az író havi 200 ft-os főszerkesztői díjat vett fel a laptól.

² A *Gazdag szegények* Révai kiadásában 1890-ben jelent meg könyvalakban, miután a Nemzet 1889. évfolyama közölte folytatásokban.

³ Az 1830-ban alakult s Budapesten eleitől kezdve vezérképviselettel bíró Adria Biztosító Társulatnak az író igazgatósági tagja volt.

⁴ Itt már a 3-ik Rózáról, Laborfalvi Róza unokájáról, 2-ik Róza leányáról van szó, akit az író még neje életében leányává fogadott, s aki 1889-ben férjhez ment Feszty Árpád festőművészhez. Jókai együvé költözött az ifjú párral egy Andrassy-úti bérházba, majd amikor Fesztyék a velencei Canal Grande egyik palotája mintájára megépítették Bajza utcai házukat, Jókai is ide költözött s velük élt második házasságáig (1899). A notesz tanúsága szerint az író rendszeres havi hozzájárulással vett részt a háztartás költségeiben, félhónoként 100 forinttal, de azonkívül is igen sokszor nyújtott anyagi segítséget fogadott leányának és vejének, így velencei és franciaországi utazásuk alkalmával is.

⁵ Még Laborfalvi Róza egyik házalója, akivel az ő halála után is fenntartották a kapcsolatot.

⁶ A pénztárnapló rendszeres havi díjat (10 ft.) tüntet fel Gábor számára, aki valószínűleg az író inasa vagy komornyikja volt.

⁷ Jókai egyik svábhegyi szomszédja, egyben állandó fuvarosa mintegy 20 éven keresztül.

⁸ Az OMM magyar részének szerkesztéséért kapott tiszteletdíj egynegyedévi részlete. A Rudolf trónörökös kezdeményezésére s az ő, majd halála után özvegye, Stefánia főhercegasszony vezetése alatt készült sorozat osztrák részének szerkesztője 1890-ben bekövetkezett haláláig Weilen József udvari tanácsos, osztrák író volt.

⁹ Írószerkeszkedés tulajdonosa (Váci-u. 9. sz. a.), Jókai évtizedeken át állandó vevője volt, a kis noteszfüzeteket is tőle vásárolta, néhányban látható is a cég emblémája.

¹⁰ Bizonyára Hegedüs Sándorra vonatkozó följegyzés, Jókai unokahugának, Károly bátyja leányának, Jókay Jolánnak férjére, akit az író kiváló gazdasági szakembernek tartott.

¹¹ Párizsban 1878-ban alakult írószövetség, mely később nemzetközi jelentőséget nyert, s már 1886-ban kivívta az írói jog biztosítását.

¹² Az OMM c. kiadványban Debrecenről megjelent cikk írói tiszteletdíjaként felvett összeg.

¹³ Az Adria, a Foncière, a Generali és a Donau mellett ez az ötödik biztosító társaság, amellyel az író kapcsolatban állt.

¹⁴ Andrassy Gyula 1890. febr. 18-án halt meg Voloscában, s búcsúztatása Budapesten a MTA előcsarnokában történt, a holttestet aztán Terebesre szállították s a családi sírboltban helyezték nyugalomra.

¹⁵ Jókai az Általános Takarékpénztár egyik jelentékeny részvénygyaonnal rendelkező részvényese.

¹⁶ A svábhegyi kert művelésére fordított állandó költség a majoros fizetése.

¹⁷ Divatáru vagy női szabó cég számlája (Róza leánya öltözködé-

sével kapcsolatban), mint ahogy a 4. r. jan. 16. utáni 2. tételből is látszik.

¹⁸ Bizonyára Ligeti Antal festőművésztől van szó (1823–1890), aki a Nemzeti Múzeum képtárőre volt. Hátrahagyott művciből a Múcsarnok 1890-ben kiállítást rendezett. A följegyzés képvásárlása ezzel lehet kapcsolatban. Ligeti egyébként a Fesztyék baráti köréhez tartozott. L. Feszty Masa-Ijjas Antal: Feszty Árpád élete és művészete. Bp. 1966.

¹⁹ Tisza Kálmánné élénk részt vett az egyházi jótékonyági akciókban. 1894-ben a Széll Kálmán-téri templomra 50 000 ft-ot gyűjtött. Az itt szereplő adomány viszont a Kálvin-téri templomra vonatkozik, amelynek orgonáját 8000 ft. költséggel 1891-ben renoválták. L. Farkas József: A pesti református egyház 101 éves története. Kecskemét, 1898. 367–369.

²⁰ Jónévű budapesti fényképész, akinél az író és családja dolgozott. L. ugyanezen a lapon pár sorral fentebb a Róza fényképéért fizetett összeget (20 ft).

²¹ Az író ezúttal nemcsak a saját negyedévi lakbérét fizeti ki, hanem a Fesztyékét is. A bejegyzés mutatja, hogy ebben az évben együtt bérelt lakásban laktak Jókai és Fesztyék.

²² A Jókai-családdal közeli rokonságban álló Ihász Lajos birtoka s kúriája volt Halthalmon. Erről a látogatásról Váli Mari is megemlékezik. Ő nevelte fel Jókay Károly Etelka leányát, akit az ifjú Ihász Lajos vett nőül. L. VM. 371/2.

²³ *Az arany ember* c. drámát az író 1884-ben alkotta regényéből. Első előadása a Nemzeti Színházban 1884. dec. 3-án volt. Ezúttal a dráma 50-ik előadásának írói díja esedékes (1890. május 18.).

²⁴ Ritkán szereplő bejegyzés a noteszekben; az egyháznak szánt külön adományt jelzhet, minthogy a rendes egyházi adót a közadókkal együtt kezelték.

²⁵ Valószínűleg a pápai református kollégium éremgyűjteményének küldött aranypénzokról van szó.

²⁶ Rudolf trónörökös 1889-ben halt meg, az ő emlékére készült éremről lehet szó.

²⁷ Jókai nagy kedvvel gyűjtögette a különféle botokat, írt is róluk cikket *Az én botgyűjteményem* c. L. Az Est Hármaskönyve, 1925.

²⁸ Minden bizonnyal a Franklin kiadásában megjelent „*Jókai Mór munkái. Népszerű kiadás*” c. sorozattal kapcsolatos előleg. Ebben a kiadásban 1891-ben a következő munkái jelentek meg: *Debreceni lunátikus. Egy ember, aki mindent tud és Asszonyt kísér — Istent kísért.*

²⁹ A Képes Családi Lapok ebben az évben közölte Jókai *Kassári Dániel* c. kisebb regényét, továbbá a *Kétszer kettő négy és Elisanne* c. elbeszéléscit. Ezeknek tiszteletdíját jelzi a tétel.

³⁰ Az Egyetemes Regénytár Almanach-ját Mikszáth szerkesztette. Évenként kiadott egy-egy novellát Jókaitól. 1890-ben a *Szegedincz Péro viselt dolgai* c., 1891-ben a *Csel-csal* c. elbeszélése jelent meg itt. A bejegyzés ezek egyikének írói tiszteletdíja. Inkább az utóbbira kell gondolni.

³¹ Jóllehet a pénztári napló bevételi rovata még több, mint 1000 ft. többletet mutat, Jókai jónak látta életbiztosításaira két biztosító társaságtól együtt 2800 ft. kölcsönt igénybe venni. Előrelátását igazolja a napló évvégi zárlata, mely csak 1500 ft. maradványt eredményez, tehát a kölcsönvett összegnek csaknem felére szükség volt.

³² A *Babszemek* c. cikkekért felvett írói tiszteletdíj a Budapesti Hírlaptól.

³³ A *Szigetvári vértanúk* Jókai egyik legnépszerűbb drámai műve. Bemutatója a Nemzeti Színházban 1860. márc. 29-én volt. Állandó műsordarab elcinte nevezetesebb alkalmakra, később, a millennium után sűrűbben.

³⁴ A *Babszemek* folytatásáért kapott újabb tiszteletdíj, mint a 32. j.-ben.

³⁵ A *tengerszemű hölgyel* Jókai elnyerte az MTA Péczy-díját. Itt ennek összegét könyveli az író.

³⁶ *Thespis kordéja* vagy a *Földön járó csillagok* c. drámai prologot Jókai a Nemzeti Színház 1890. okt. 25-i díszelőadására írta, s ott adták elő.

³⁷ A *Napraforgók* c. novelláskötetei Révainál 1891-ben jelentek meg. Itt az értük kapott tiszteletdíjnak egyik részlete van följegyezve. A 37. versón még 420, a 38. rectón 120 forint hozzátartozik a honoráriumhoz.

³⁸ L. a 34. j.

³⁹ Kölcsey Ferenc születésének 100 éves fordulóját Szatmáron és Nagykárolyban fényes ünnepséggel ülték meg 1890. augusztus 8-án. Szatmáron Gyulai Pál mondott emlékbeszédet és koszorúzta meg a költő szobrát. A noteszföljegyzés talán az 1897-ben leleplezett nagykárolyi emlékműre vonatkozik, mely Kallós Ede alkotása.

⁴⁰ *Alighanem a Halottak napján felesége sírjára helyezett koszorúkról* van szó. A „bérkocsi” bejegyzése arra vall, hogy az író maga is felkereste a sírt.

⁴¹ A *Nincsen ördög* c. regény 1890-ben a *Nemzet* c. lapban jelent meg folytatásokban, majd 1891-ben Légrády adta ki könyvalakban.

⁴² Komócsy József korában megbecsült lírai költő, (1836–1894), akinek 25 éves írói jubileumát 1890. nov. 28-án ünnepelték. A Petőfi Társaság alelnöke is volt.

⁴³ L. a 18 : 37. j.

⁴⁴ L. a 28 : 32. j.

⁴⁵ L. a 28 : 37. j.

⁴⁶ Láthatólag 8000 forintos kölcsön törlesztési terve 5 évre 10⁰/₀-os amortizációval számítva, de az V. évnél 1060 ft. tartozással félbehagyva.

MUTATÓK

NÉVMUTATÓ

A névjegyzék magában foglalja azoknak, az író korában élt személyeknek nevét és rövid ismertetését, akiről a noteszokban említés történik; dőlt betűkkel közöljük a jegyzetapparátusban szereplő neveket. A nevekhez fűzött megjegyzésekben csak annyit kívánunk a lehető tömörséggel közölni, amennyi az illető személynek főleg Jókaihoz való viszonyára vonatkozik. Csak a kevésbé ismerteknél adunk néhány életrajzi adatot. Ahol semmiféle felvilágosítás nincs a név után, az annyit jelent, hogy a névvel nem sikerült megbízhatóan azonosítani senkit sem. Az illető névvel jelölt személy ismeretlen, vagy kevésbé ismert, vagy a notesz adata nem elegendő az azonosításra. A nem teljes egészükben megadott neveknel a noteszokból felismerhető összefüggés alapján következtettük ki a név megfelelőjét, s ha ez a következtetés nem kötelező érvényű, akkor „vsz.” rövidítéssel jeleztük ezt a körülményt. Teljességre törekedtünk, de természetesen nem vettük figyelembe a bizonytalan olvasatú neveket néhány esetből eltekintve, amelyekben a hiányos olvasat is biztos következtetést adott.

Sok személyről csak annyit tudtunk megállapítani, hogy Jókai valamelyik lapjának előfizetője volt. Ezeknél — és persze ismert személyek neve után is, ha erre a notesz jegyzete feljogosít — cf. jellel az előfizetői jelleget tüntettük fel, mint a Jókaihoz fűződő kapcsolat biztos tényét, némelyeknél a lap címe is megtalálható rövidítve. Egy másik csoport tagjai autogramjukkal kerültek a noteszokba Jókai valamelyik erdélyi útján. Ezeknél a név után „aut.” és az aláírás éve, helye van jelezve.

A csupa nagybetűvel nyomott nevek vagy névtöredékek híven adják vissza a noteszokban található alakot, melyet kiegészítettünk vagy adott esetben helyreigazítottunk. A nevek sorrendjét Jókai noteszföljegyzése szabja meg. A nevek és a szükséges megjegyzések után adjuk az előfordulási adatokat: a II. kötetnél ezt minden esetben jelezzük. Az első kötet lapszámait kötetjelzés nélkül közöljük.

- baji Lajos* 636 II. 448, 558
ABD EL KADER kabil fejedelem (1807—1883) 353
ABEL a Times levelezője Berlinben. Jókai 1874. évi berlini útján találkozott vele. II. 110, 524
ABELES DÁVID 527
ABELES Sámuel 527
ABONYI EMIL orggy. képv. min. o. tanácsos. Statisztikai, történeti, etnográfiai cikkeket írt a fővárosi lapokba. Jókai az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képben szerkesztésénél veszi tervbé közreműködését. II. 426, 768
ÁBRÁNYI vsz. Emil költő, műfordító, orggy. képv. (1850—1920). Írt a VU-ban. II. 443
ÁBRÁNYI vsz. Kornél zeneszerző (1822—1903). 110
ÁCS vsz. Károly orggy. képv. 484
ACZÉL PÉTER orggy. képv. sz. 1836. 507, 536
ACZÉLNÉ BOHUS EMILIA ef. Dbáb 16, 57
ADLERNÉ talán azonos a következővel II. 256
ADLER JÓZSEFNÉ talán trencséni törvényszéki ülnök neje ef. Dbáb 23, 51
ADORJÁN vsz. Sándor, műfordító, hírlapíró, (sz. 1858). Írt a VU-ba, a Nemzet belmunkatársra. Cikket írt Jókairól a Hét 1893. évf.-ba.
ADRIÁNYI PAULA ef. Dbáb 10, 35
ÁGAI vsz. Adolf orvos, szerkesztő, hírlapíró (1836—1916). A Borsszem Jankó alapítója és szerkesztője. Írt Jókai lapjaiba (VU, Hon, Ü.) 444, II. 248, 443.
AGGTELEKI álnév, talán magát Jókait jelenti, aki az Ék-be írt ezen a néven. II. 308
ÁGOSTON Jókai munkatársnak tervezi a VU-hoz. 137
AGRICOLA ADOLF Dbáb ef. 17, 46
AJTAI IVÁN aut. Abrudbányán 1858. 266
ALBERTFY PÁL 692, 713
ALBONI Marietta, olasz énekesnő (1823—1894) Pesten is vendégszerepelt. II. 344
ALDRIDGE, IRA néger származású angol színész (1805—1867). Pesten is vendégszerepelt. 544, 860
ALFÖLDI 465
ALKÉR tanító II. 646
ALMÁSSY vsz. Pál. L. ott. 405, 409, 467, 581, II. 30
ALMÁSSY PÁL az 1848/9. é. debreceni orggy. alelnöke. Politikus. Részes a Beniczky Lajos—Nedeczky István-féle összeesküvésben. Olmützben raboskodott. (1818—1883). 408, 506
ALMÁSSY SÁNDOR orggy. képv. a függetlenségi párt szervezője., 418
ALTER EDE ef. Dbáb 12, 50
AMADEUS olasz kir. herceg 855
AMÁNDER ANTALNÉ Dbáb ef. 51
AMBROSICH II. 5
AMBROZOVICS vsz. Béla

- min. tanácsos. (1835–1905). Írt a VU-ba (verseket). 465
- AMBRÓZY LAJOS katonatiszt, orggy. képvis. főrendiházi tag (sz. 1831) 417
- AMBRUS JÓZSEF Dbáb cf. 41
- AMRÁS JÁNOS Dbáb cf. 51
- AND vsz. Andrássy Gyula. L. ott. 242.
- ANDAHÁZY vsz. Pál. (sz. 1837) orggy. képvis. Jókai vágvölgyi útján meglátogatta Kolacsiban (Trencsén m.), s ő elkísérte az írók körútján. 416, II. 22, 204, 228, 612, 636
- ANDAHÁZY ALBERTINE II. 238
- ANDAHÁZY GÉZÁNÉ férje orggy. képvis. Liptó m.-ben. II. 238
- ANDAHÁZY LÁSZLÓ politikus (sz. 1832), orggy. képvis. II. 258
- ANDORKA GYU(la) bírós (1843–1897), költeményeket, novellákat írt folyóiratokba. Írt a VU-ba, Hon-ba is. 507
- ANDORFFY 416
- ANDRÁSSY vsz. A. Gyula. L. ott. 508, II. 14, 22
- ANDRÁSSY Gyula államférfi, min. eln. külügymin. (1823–1890). 433, 439, 441, 443, 497, 502, 512, 536, 540, 543, 563, 829, 830, 840, 856, 859 II. 123, 176, 200, 214, 243, 291, 359
- ANDRÁSSYNÉ feltehetőleg Andrássy Gyuláné Kendeffy Katinka. 256
- ANDRÁSSY MANÓ főispán, orggy. képvis., világjáró, archeológus (1821–1891) II. 280
- ANDRÁSSY TIVADAR orggy. képvis. és alelnök, MTA ig. tanácsi tagja, műkedvelő festő. (1857–1905) II. 253, 651
- ANDRÉ Emil, a kisbéri uradalomkertésze (1790–1869). 147, 149.
- ANDREANSZKY vsz. Boldizsár vagy Gábor orggy. képvis. 498
- ANGYAL vsz. A. Bandi rablóvezér. Jókai róla ír a Népdalok hőse c. novellában. (Népvilág.) 377
- ANGYAL vsz. Pál, ügyvéd, tszéki ügyész Pécsen. Képviselőjelölt is volt ugyanott. 490
- ANGYAL DÁNIEL Hölgyfutárnál 62
- ANGYAL, GABRIEL író, a VU-ba is írt. 483
- ANGYAL PÁL kúriai bírós (1842–1913) 418
- ANIKÓ = Hivatal Anikó. L. ott. II. 187, 189, 317
- ANTAKOVICS Antal Dbáb cf. 26
- ANTONELLI, A. B. 856
- ÁNYOS vsz. István orggy. képvis. 507, 509, II. 147, 257, 564
- APÁTHY ISTVÁN orvosprofesszor (1863–1922). Jókai olasz útja idején Nápolyban folytatott tanulmányokat. II. 655, 717, 718
- APOR KÁROLY br. kir. kamarás Dbáb cf. 50
- APPEL, Ritter von: Johann Freiherr von Appel, osztrák tábormok (1826–1906). II. 24
- APPONYI Albert (1846–1933) államférfi 488, 489, 497, 501,

- 824, II. 33, 112, 230, 231, 236
- APPONYI GYÖRGY** konzervatív politikus, udvari kancellár, országbíró., orggy. képvis., főrendiházi tag (1808–1891). 417, 432
- APRAXIN** vsz. Júlia orosz hercegnő, Batthyányi Artur gr. neje, tragikai színművész, író. Novelláit, regényeit franciából fordították magyarra. (sz. 1824). 408
- ARANKA** 409
- ARANY JÁNOS:** 32, 63, 68, 97, 167, 174, 200, 390, 398, 627, 628, 638, 734, 788, II. 212, 319, 320, 725
- Arany László* II. 753
- ÁRKOSSY KÁROLY** aut. Abrudbányán 1858. 266
- ÁRKOSSY KÁROLYNÉ** aut. Abrudbányán 1858. 266
- ARMSTRONG** William George angol mérnök és feltaláló (1810–1900). 402
- Arndt, Ernst Moritz* 804
- ARNIM** vsz. Hermann, Graf német államférfi (1839–1919). Jókai 1874. évi berlini útján találkozott vele. II. 110, 524
- ARNOLD ANTAL:** II. 322
- ARTAMOFF, P.** 841
- ASBÓTH** vsz. Oszkár, nyelvész, egyet. tanár, aki Berlinben volt, mikor Jókai ott járt (1852–1920). II. 109
- Atkinson, A. Thomas* 800
- ATYUS** = Jókai apósa, Benke József. L. ott. 30, 632
- AUERBACH** Berchtold német író (1812–1882) a ko-
- rában népszerű Schwarzwälder Dorfgeschichten szerzője. II. 88, 110, 111, 524, 525
- AUGUSZ** Antal br. (1807–1878). Alispán Tolnában, főispán Pest m.-ben, helytartótanácsi alelnök (1852–59). Művészetpártoló, Liszt F. barátja. II. 147, 564
- AVRAM JANKÓ** I. Janku, Avram 231.
- B. J. Talán** Babinszky Józsefet jelöli az anagramma, akitől a VU-ban cikkek jelentek meg a bejegyzés korában. 155, 208, 209
- BABARCZI** vsz. Antal br. konzervatív politikus (1813–1881). 487, 489, 497
- BABESCH** Babes Vince (Kaluser) orggy. képvis., akadémikus, a román nemzetiségi párt megalapítója (1822–1907). 403, 508
- BABINSZKY** József író, a VU cikkírója. 58, 692, 713
- BABOS KRISZTINA** talán Babos Károlynak, a Nemz. Színház sűgójának hozzátartozója. Dbáb ef. 23
- BACH, Alexander** osztrák államférfi (1813–1893), 358, 365, 432, 635, 774, 783
- BACSÁK PÁL** pozsonyi alispán, Jókai kalauza felvidéki útján. II. 225, 564, 628
- BÁDY IZIDOR** Dbáb ef. 8, 37
- BAGI GERŐ** Dbáb ef. 27, 36
- BAIER** igazgató Berlinben, Jókai 1874. évi útján találkozott vele. II. 111

- BAINTNER** János egyetemi prof. (1815–1881). Az 1861. évi felirat szerkesztője. 498
- BAJZA** József, költő, kritikus, szerkesztő (1804–1858). 60, 637, 719, 734. II. 147, 564
- B. Lenke**, azaz Bajza Lenke, Beniczky Ferencné (1840–1905) népszerű regények írója. 60, 637
- BAKAI** Nándor szegedi kötélgyáros, az első iparos képviselő (1833–1902). II. 46, 213
- BAKCSI** Ferenc az Igazmondó munkatársa, orggy. képvis. (sz. 1846). Írt a VU-ba is. 459, 496, 523, 542, 585, 858. II. 16, 22, 27
- BAKONYI** II. 246
- BAKUNIN** Mihály nihilista agitátor (1814–1876). 378
- BALASSA** János sebészprofesszor Budapesten (1814–1868), akadémikus. II. 424
- BALASSA BÁLINT** talán az izsépi postamester. Dbáb ef. 57
- BALÁZS** Sándor, író, a Nemz. Szính. könyvtárosa, vidám hangú novellák írója (1830–1887). 175, 704. II. 147
- BALDÁCSY** Antal nagybirto-
kos, orggy. képviselő, nagy
alapítványtevő (1803–1876).
408, 490
- BÁLINT SIMON** 233
- BALKÁNYI** vsz. B. Szabó Lajos
ügyvéd és bíró. Népdalokat
írt. (1823–1889) 487
- BALLA** 581,
- BALLA JÓZSEF** talán Maros-
torda m. pénztárnoka. Dbáb
ef. 52
- BALLAGI** vsz. Mór teológus-
professzor, nyelvész, szótár-
író, akadémikus (1818–1891).
258, 369, 405., II. 244
- BALLAGI GÉZA** 604
- BALOG**nak vsz. Balog István
színész, színingazgató, író
(1787–1873) 187, 242
- BALOGH** 5, 406
- BALOGH GÉZA** orggy. kép-
viselő II. 649, 650
- BALOGH JÁNOS** honvédőr-
nagy 1848-ban, orggy. képvis.
(1796–1872). II. 21
- BALTA GEIZA** Dbáb ef. 35
- BALY**, fogalmazó. Zala m.
II. 259, 655
- BALZAC** (1799–1850). II.
348, 352
- BÁNFFY** talán Dezső minisz-
terelnök (1843–1911). 409,
II. 75
- BÁNFFY** helyesebben Bánfi Já-
nos (volt Wolfshärndl) polg.
isk. igazgató, írt a VU-ba és
A Hon-ba (sz. 1851). II. 257
- BÁNFFY JÁNOS** Dbáb ef. 25
- BÁNFFY Pál** 120, 565
- BÁNIK EMILIA** Dbáb ef. 13,
53
- BÁNKI** 482, II. 174
- BANKTROFT**, azaz Bancroft,
George amerikai történetíró
és diplomata (1800–1891). II.
109, 523
- BÁNÓ** vsz. József L. ott. 336,
405, 537, 438, 442, 443, 484,
497, 506, 530, 653, 842
- BÁNÓ JÓZSI** 48-as honvéd,
orggy. képvis., képviselőházi
alelnök (1824–1910). 508
- BÁNÓ MIKLÓS** (1818–1877)

- neje Dessewffy Albertine. 418, 486
- BARABÁS MIKLÓS 630
- BÁRÁNY GUSZTÁV talán Somogy m. tiszti főügyész, Dbáb ef. 12
- BARANYAYNÉ Dbáb ef. 36
- BARANYI 369
- BARANYI ALAJOS 419
- BARÁTH JÓZSEF Dbáb ef. 26
- BARAY KAJETÁN fehértemplomi polgármester ef. II. 260, 656
- BÁRCZAY IDA Dbáb ef. 25
- BÁRCZAYNÉ Dbáb ef. 55
- BÁRCZY talán B. István későbbi pesti polgármester. II. 401
- BARKÓCZY 494
- BARKÓCZY RÓZSA Dbáb ef. 18
- BARNA vsz. B. Ferdinánd finn-ugor nyelvtudós, akadémikus (1825—1895). 100
- BAROSS vsz. Gábor miniszter (1848—1892). 355, II. 435
- BARÓTHY vsz. Sámuel. L. ott. 406
- BARÓTHY SÁMUEL Heves m. birtokos cf. 272
- BARTAL vsz. György. L. ott. 336, 361, 497, 505
- BARTAL GYÖRGY orggy. képv., miniszter (1820—1875). 406, 465, 490, 491, 825
- BARTAL GYÖRGYNÉ Dbáb ef. 42
- BARTAL JÁNOS orggy. képv. 418, 506
- BARTHA János (volt Finlandi) színész, a Nemz. Szính. művésze (1798—1852). 620. II. 307, 711
- BARTHA FERENC Dbáb cf. 13, 51
- BARTHA M. Dbáb ef. vsz. Miklós, dési tvszéki írnok. 41
- BARTÓK vsz. Lajos, író és költő (1851—1902). Szerkesztette az Ú-t Jókaival, Bolond Miskát, Bolond Istókot. Írt a VU-ba és Hon-ba. 585, II. 16, 247, 248, 319, 443
- BASA ISTVÁN aut. Abrudbányán 1858 Dbáb ef. 41, 266
- BASSÁNÉ aut. Abrudbányán 1858. 266
- BATHÓ... vsz. B. Ferenc stomfai tisztartó Jókai és Petőfi barátja. Az író kísérője 1879. évi vágvölgyi útján. Dbáb ef. 50, II. 225
- BATHÓ JÓZSEF Dbáb ef. 19, 35
- BÁTHY ZSIGMOND múzeum-igazgató a Nemzeti Múzeumban (1874—1939). Apja is Zsigmond volt. II. 415
- BÁTORY JÁNOSNÉ Dbáb ef. 23
- BATTHYÁNYI 497, II. 212
- BATTHYÁNYI ELEMÉR konzervatív főrend, Batthyány Lajos miniszterelnök fia (sz. 1846). 409
- BATTHYÁNYI ÖDÖN főrendiházi tag, v. b. t. t. (1826—1901). 481
- BATTHYÁNYI ZSIGA orggy. képv., főrend (1856—1939). II. 250, 649
- BÁTÝ vsz. bátya helyett, vagyis Jókay Károlyt jelzi, aki pénzkölcsönökkel támogatta öccsét. 17

- BAUMANN talán Ferdinánd
gimn. igazgató Szászsebesen
(1840—1911). 527
- BAUR II. 53
- BAUSZNER, helyesen Bausz-
nern Guido főispán, orggy.
képv. (1839—1917). II. 115
- BÁY PATAY HERMIN Dbáb
ef. 7
- BÁY PÉLY EMMA Dbáb ef.
12
- BECKE vsz. Franz, Karl osztrák
államférfi (1818—1870), közös
pénzügyminiszter is volt. 501
- BECKERSNÉ Klobusicon meg-
vendégelte Jókait 1879. évi
vágvölgyi útján. II. 214, 619
- BECSKY GÁBOR Szatmár
megyei földbirtokos Nagy-
géccen és Komlódtótfalun (sz.
1799). Dbáb ef. 19
- BEDŐI író 60
- Beimel József* 688, 693
- BÉKÁSSY GYULA orggy. kép-
viselő jel. 1881-ben. II. 656
- BEKSICS Gusztáv ügyvéd,
orggy. képv., publicista
(1847—1906). II. 443
- BEKSICSNÉ Gusztávné, Bog-
danovich Krisztina (mh. 1903),
színésznő és írónő, útirajzokat
írt. II. 443
- BÉLDI ALBERTNÉ Dbáb ef. 41
- BELEZNAY 112, II. 31, 45, 402
- BELLA Nagy Bella, Jókai má-
sodik felesége. II. 444, 774
- BELLAÁGH Dbáb ef. 24, 48
- BEM József honvédtábornok
(1794—1850). 267, 444. II.
18, 59, 67, 69
- BENCSIK vsz. György orggy.
képv. 428, 497
- BENCZÉDY 506
- BENEDEK Lajos, tábornagy,
a königgrázi csata vesztes
vezére (1804—1881). 1860-
ban Magyarország főkörmány-
zója. 427, 494, 541, 805, 827,
858
- Benedek Lajos* (az író) II. 627
- BENEDETTI, Vincenz gr. fran-
cia államférfi (1817—1900),
poroszországi francia követ az
1870/71. francia—porosz há-
ború kitörésekor. 540, 541,
855, 858, II. 474
- BENICZKY vsz. Lajos honvéd al-
czredes, orggy. képv. (1813—
1868) Róla mintázta Jókai
a Garamvölgyi Aladár alakját,
336, 408, 409, 438, II. 9,
31, 242
- BENICZKY GYULA orggy.
képv. II. 253, 261, 402, 651,
656
- BENKÁR DÉNES II. 251
- Benke Jozsefa* 692
- BENKE JÓZSEF, Laborfalvi B.
Róza apja. Színigazgató,
majd tanár Miskolcon (1781—
1855). 30, 632
- BENKERT I. Kertbeny 32, 33,
51
- Benkő József* II. 666
- BENNIGSEN vsz. Rudolf né-
met államférfi, Bismarck párt-
híve (1824—1902). II. 109,
522
- BENZA vsz. Károly Jókai
svábhelyi szomszédja, ope-
raénekes (1812—1872), leá-
nyát, Idát (1846—1880) Jókai
pártfogolta. 153, 196, 193,
216, 248, 710

- BENYOVSZKY** vsz. B. Móricra céloz, akinek önéletrajzát feldolgozta (1741–1786), bár kortársa B. Zsigmond gr. (1799–1873), a közgazdasági szakíró és akadémikus volt. II. 316
- BENYOVSZKY VINCÉNÉ** Dbáb ef. 44
- BEÖTHY** több személyt jelezhet. Elsősorban B. Leót (sz. 1839), aki A Hon közgazdasági rovatvezetője volt, vagy Zsigmondot (1819–1896), aki pedig verseket, novellákat, vígjátékokat írt, a VU-nak is írt. Végül Lászlót (1826–1857), a humoristát, aki azonban nem írt Jókai lapjaiba. 33, 100, 336, 495, II. 9, 11
- BEÖTHY ÁKOS**, azaz Andor orggy. képvis. (1838–1904). II. 33, 112, 251, 403
- BEÖTHY ALG**(ernon) orggy. képvis. (sz. 1839). II. 32, 112, 756
- BEÖTHY LAJOS** Törtel ef. 271. II. 23
- BEÖTHY LÁSZLÓ** humorista (1826–1857). Novellákat írt. Színész is volt. 117, II. 443
- BEÖTHY SÁMUEL** Szólát (Heves m.) II. 23.
- BEÖTHY ZSOLT** komáromi származású családból. II. 354, 443
- BERCZIK ÁRPÁD** drámaíró, akadémikus, min. tanácsos. (1842–1919). 509
- BÉRCZY** vsz. B. Károly. L. ott. 32, 33
- BÉRCZY KÁROLY** író és költő, műfordító (Anyegin), a 48. évi 10-ek társaságának cgyike (1821–1867). Írt a VU-ba is. Akadémikus. A Svábhegyen lakott, Jókai sétapartnerre esténként a közeli erdőkben. 160
- BERDE** vsz. Áron jogprofesszor Kolozsvárt, nemzetgazdász, akadémikus (1819–1891). 506
- BERECZ IMRE** Dbáb ef. 41
- BERETVÁS LAJOS** (1847–1890). 442, 505, II. 289
- BERG** Fjedorovics Fjodor orosz tábornok (1790–1874). A lengyel felkelés vérbe fojtója (1863). 397
- BERGER** osztrák politikus Schmerling korában. 359. 475
- BERGER** Jókai berlini ismerőse (1874). II. 110
- BERHÁZY** 408.
Berman, Maurice II. 596
- BERNÁT** vsz. B. István dravasabolcsi lelkipásztor. 502, 830
- BERNÁT** vsz. Gáspár. L. ott. 5, 45, 48, 58, 153, 187, 188, 191, 336, 482
- BERNÁT GÁ** vsz. B. Gáspár. L. ott. 39, 179
- BERNÁT GÁSPÁR.** L. Bernáth G. a. 160
- BERNÁT LAJOS** lelkész. orggy. képviselő (sz. 1830). 511
- BERNÁTH**-Bernáth Gáspár. L. ott. 31.
- BERNÁTH G**(áspár) humorista (1810–1873). A Déliláb, Ü, VU munkatársa. 179, 478, 629, 633, 692, 709, 710, II. 67, 308, 487

- BERNÁTH GYULA váci kanonok II. 251
- BERNÁTH ZSIGA 418
Bernfeld Magdolna 605, 606, 607
- BERNHARDT, SARAH, eredeti nevén Rosine Bernard francia színművésznő (1844–1923). Pesten vendégszerepelt 1881–1893. stb. években. II. 330, 348, 358, 362, 433, 734, 776, 782
- BERNSTEIN Jókai egyik berlini ismerőse. II. 23
- BERNSTEIN, FRAU Jókai berlini ismerőse (1874). II. 111
- BERTA vsz. Bertha Sándor zeneszerző (1843–1912), aki Párizsban halt meg. Írt a VU-ba. Jókai párizsi ismerőse 1900. II. 435
- BERTHA Zs. 507
- BERTÓK II. 11, 77
- BERZENCZEY vsz. László orggy. képviselő, világjáró, szabadságharcos (1820–1884). 502, 540
- BERZEVICZY vsz. B. Albert egyet. tanár, miniszter, akadémiai elnök (1853–1936). II. 11
- BERZSENYI DÉNES vsz. Hont megyei árvaszéki ülnök (1879 körül). Dbáb cf. 39
- BÉSÁN József földbirtokos (1816–1875), aki egész vagyontát közművelődési célokra hagyományozta. II. 254, 654
- BESSENYEI Ernő orggy. képviselő. II. 649, 654
- BESSENYEI vsz. Ferenc orggy. képviselő, A Hon vidéki munkatársa, írt a VU-ba is. (1840–1904) II. 257
- BESZE János 48-as honvéd, orggy. képviselő, népszerű szónok, ügyvéd (1811–1892). 354, 366, 380, 406, 421, 437, 466, 478, 486, 490, 500, 789, 822, II. 43, 112, 462
- BÉSZLER LAJOS debreceni cívis család tagja II. 429
- BETEGH vsz. Kelemen, alispán, orggy. képv. 506
- BETHLEN vsz. Miklós. L. ott. 441, 446
- BETHLEN GERGELY orggy. képv. (1854–1896). II. 18, 147, 564
- BETHLEN MIKLÓS gr. színész, hírlapíró, 48-as honvéd ezredes (1820–1900). Bolnai álneven színészkedett. 478, 856
- BETHLENNÉ Dbáb cf. 51
- BETTY 376
- BEUST, Friedrich Ferdinánd gr. osztrák államférfi, külügy-miniszter, osztrák miniszterelnök. (1800–1886). 350, 388, 406, 426, 443, 509, 540, 543, 788, 824, 840, 856, 859, 860, II. 176
- Bevilaqua Borsody Béla* 634
- BEZERÉDY talán Pál, mezőgazdász, akadémikus (1840–1918). 497, 506
- BEZERÉDY ANNA Dbáb cf. 21, 53
- BEZERÉDY LÁSZLÓ orggy. képv. (1813–1871). 418, 507
- BEZERÉDY SÁNDOR Dbáb cf. 36
- BIASINI DOMOKOSNÉ vsz. kolozsvári trv., széki üln. neje. Dbáb cf. 11
- BIKA 336

- BIKÁSSY** talán Békássy Károly
 orggy. képv. 406
BINS II. 243
BIRKY EDE Dbáb cf. 24
BIRKY TESTVÉREK Dbáb cf.
 37
BIRÓ asztalos Bp. 459
BIRTA JÁNOSNÉ Dbáb cf. 47
BIS = Bismarck. L. ott. 426
BISCHITZ II. 326
BISMARCK, Otto Eduard német államférfi, az egységes Németország megalkotója. (1815–1898). Jókai meglátogatta Berlinben. 329, 395, 421, 424, 427, 429, 430, 431, 514, 543, 613, 801, 804, 825, 856, II. 88, 89, 111, 176, 230, 496, 500, 521, 525, 638, 763
BISSINGEN azaz Bissingen-Nippenberg Ernő gr. orggy. képviselő, főrendiházi tag (sz. 1871). II. 261, 656
BISZTERSZKY ROLAND
 Dbáb cf. 55
Bisztray Gyula 600 II. 453
BITTÓ BÉNI 820
BITTÓ István miniszterelnök (1822–1903), igazságügyminiszter. A Deák-párt utolsó miniszterelnöke. 417, 465, 469, 484, II. 247
BITTÓ FERENCNÉ Dbáb cf. 58
BITTÓ KÁLMÁN 820
BLASKOVICS vsz. Miklós fbirt., Bpsten nagy házat tart az előkelő társaság számára. 335
BLAU II. 236, 246
BLAZSOVICS II. 234
BLNÉ-Blaháné Kölesi Lujza, a „nemzet csalogánya” (1850–1926). II. 388, 389, 745
BLUM MÓRIC II. 316
BOBIEKEVICCS 380
BOBORY vsz. Károly, ceglédi plébános és orggy. képv. (1807–1879). 466, 490, 497, 507, II. 113
BOBULA JÁNOS ifj. építész (sz. 1871). Apja is B. J. volt és építész (1844–1903). II. 309
BOCSOR ISTVÁN pápai főiskolai tanár (1807–1885). Jókai tanára, 1848–49-ben orggy. képv. Dbáb cf. 9, 39
BOCZKÓ vsz. Dániel földbirt. orggy. képv. 507
Bod Péter II. 666
BODAY LAJOS cf. VU Kisigmándon. 64
BODNÁR ALBERT Dbáb cf. 55
BODROGI DÉNES aut. Abrudbányán 1858. 266
BOÉR II. 108.
BOÉR GIZELLA aut. Abrudbányán 1858. 266
BOÉR LÁSZLÓNÉ aut. Abrudbányán 1858. 266
BOGÁRDY JÁNOS bíró II. 257
BOGDÁN FLÓRIÁN II. 415
BOGNÁR Ignác énekes, karnagy a N. Színházban, zeneszerző (1811–1883). II. 479
BOGYÓ talán Alajos színész, színiigazgató, tenorista a Nemz. Szính.-ban. (1834–1906). 506
BOHUSNÉ vsz. Bohus László orggy. képv. (1839–1914) neje, Szögyény Antónia szobrász. II. 256
BOJNISICH JÁNOS egyetemi tanár, levéltári igazgató Zág-

- rásban, horvát képviselő az orggy-en. az OMM munkatár-sa (1858—1925). II. 426, 768
- BÓKAI János** egyetemi profesz-szor, gyermekgyógyász (1822—1884). 62, 63, 408, II. 21, 117, 290, 531
- BOLNAI Bethlen Miklós** színé-szi álneve. L. ott. 476, 856
- BONAPARTE** vsz. III. Napo-leon. 425
- BONAPARTE PÉTER**, a B. család viharos életű tagja, sok bajt okozott III. Napóleon francia császárnak (1815—1881). II. 53
- BÓNÉ** vsz. Géza Fejér m. alispánja, majd a közig. bíróság tagja (1840—1902). 443
- BÓNIS Sámuel** vagy Samu kúriai bíró, orggy. képviselő, koronaőr (1810—1879). 405, 417, 486, 497, II. 23
- BÓNIS POGÁNY KAROLIN**, akiről Tompa verset írt halála után *B. P. K. emlékének* címmel. Dbáb cf. 41
- BONYHÁDI Talán** azonos a következővel. 352
- BONYHÁDY GYULA** Dbáb cf. 44
- BONYHAI FERENC** aut. Ab-rudbányán 1858-ban. 266
- BONYHAY BENÓNÉ** Dbáb cf. 23, 48
- Booner* II. 515
- BOZ** Dickens írói álneve. 154
- BORBÉLY** 484
- BORBÉLY ISTVÁN** 483
- BORBÉLY SAMU** tanítóképző int. igazgató (sz. 1842). II. 52
- BORKY** 494
- BORONKAY** vsz. B. Lajos. 406
- BORONKAYNÉ** vsz. B. Lajos-né. 40
- BORONKAY LAJOSNÉ** Dbáb cf. 11
- BOROS** vsz. Mihály író, orggy. képv. ügyvéd, publicista. (1815—1899). 505, 704
- BOROS SÁNDORNÉ** Dbáb cf. 34
- BOROSS** vsz. azonos Boros Mi-hály íróval, l. ott! Írt a VU—ba is. 160, 174, 175, II. 435
- BOROSS MIHÁLY** tanító Szarvason. Író. II. 261
- BOROSTYÁNI Nándor** publi-cista, A Hon riporterc a francia—porosz háborúban (1870/1.) a VU állandó tár-caírója. (sz. 1848). Az 1900-i párizsi kiállítás magyar részé-nek rendezője, Jókaiék kalauza Párizs-ban. II. 23, 51, 442, 782
- BORSICZKY** talán Dénes jog-professzor Pozsonyban (1806—1853). 438
- BORSODINÉ** talán B. József lelkész neje, Kovács Juliánna, akinek emlékére Tompa ver-set írt. 100
- BORSOS** vsz. B. Márton ügy-véd (†1876). Írt a Bárdy—csa-lád pusztulásáról. II. 211
- BORZOVAT** 122
- BOSCO**, Bartholomeo híres olasz bűvész (1793—1863), vagy, fia Carlo. 342
- BÓSI György** színész aut. Ab-rudbányán 1858-ban. 266.
- BOSNYÁK LAJOS** Dbáb cf. 40
- BOST** 465
- BOTÁR GERGELY** II. 62

- BOTKA** vsz. Tivadar orggy. k. (1802—1885.). II. 244, 252
- BOTKA IMRE** vsz. azonos azzal a nábrádi (Szatmár megyei) földesúrral, aki 1839-ben a Kölcsey-szobor megvalósítása érdekében mozgalmat szervezett. Dbáb ef. 24, 52
- BOURBON HENRIK**, azaz Henri de Bourbon herceg (mh. 1870), IV. Ferdinánd fia, aki párbajban elesett Montpensier Orleans Antal (1824—1890) kezétől a spanyol trónviszály miatt. 539, 855
- BOTLIK** helyesebben **BOTTLIK** Lajos vsz. azonos a keleti vasút főigazgatójával (sz. 1832), aki orggy. képvis. is volt. 410
- BOURGFONTAINE** II. 78
- BOZZAI** vsz. Bozzay János orggy. képvis. II. 308
- BÖCK** vsz. B. József I. ott! 156
- BÖCK JÓZSEF** vsz. Jókainé egyik házalója Dbáb ef. 12
- BÖCKNÉ L.** Böck József! 150, 173, 174, 221
- BÖHM GÁBOR** Dbáb ef. 42
- BÖLÖNI LŐRINC** 233
- BÖLÖNYI ALBERT** Dbáb ef. 6
- BÖLÖNYI JÓZSEF** II. 651
- BÖLÖNYI ZSIGMOND** Dbáb ef. 51
- BÖSE** vsz. Bose, Julius Graf von porosz tábornok (1809—1894) sikerrel harcolt az osztrák—porosz, majd a porosz—francia háborúban. 503, 830
- BŐSENDÖRFER SÁNDOR** II. 242
- BÖSZÖRMÉNYI** vsz. László. L. ott! 405, 442, 466, 497, II. 174
- BÖSZÖRMÉNYI LÁSZLÓ** szélsőbaloldali orggy. képvis. (1824—1869), publicista, a Magyar Újság alapítója és szerkesztője. 417
- BRÁDER** 509
- BRASSAI Sámuel** akadémikus, nyelvész és polihisztor (1800—1897), írt a VU-ba és A Honba. 15, 160, 168, 498, II. 245
- BRAUN** vsz. Károly német birodalmi képviselő, a Spencersche Zeitung szerkesztője. Jókai berlini ismerőse (1874) (1822—1893). II. 88, 108, 109, 111, 521, 522, 525
- BRÉGER VILMOS** Dbáb ef. 22
- BRÓDY** vsz. Zsigmond, publicista, szerkesztő. A Pesti Napló munkatársa, A régi jó táblabírák német fordítója (1840—1906). Írt az Ü-be. II. 248
- BROWN**, vagy helyesebben F. W. Browne angol őrnagy, aki Kossuth levelét vitte 1848-ban Palmerstonnak. II. 112
- BRUNSZVIKNŐ** vsz. Brunswick de Korompa Géza főrend neje. Dbáb ef. 53
- BUCSY** vagy másutt Bucsí, Jókai egyik alkalmazottja. II. 236, 246
- BUDAHÁZY** 494
- BUDALECZ JÓZSEF** Dbáb ef. 51
- BUDAY** vsz. Sándor orggy. képvis. 406
- BUDAY KAROLINA** Dbáb ef. 22, 53
- BUDENZ József** egyet. tanár, nyelvtudós, akadémikus (1836—1892). II. 244

- BUKBERGER** 336
BULLA vsz. B. Teofil ciszterci perjel, természettudós (sz. 1809). II. 260
BULWER, azaz Lytton, Edward George Earle Bulwer-Lytton angol regényíró és politikus (1803—1873). II. 350, 733
BULYOVSZKY Gyula a márciusi ifjúság egyik vezére, ügyvéd és újságíró, a tárcaírás mestere korában (1827—1883). 12
BURGERNÉ 541
BUTLER budai építész 718, 720
BUTLER gr. Jókai berlini ismerőse. II. 89
BUTYKA KÁROLYNÉ Dbáb ef. 41
BUTSI János aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
BUZA János sárospataki kollégiumi tanár (sz. 1848). 485
Büchmann, Georg 819, 825, 839
BÜLAU, Friedrich német politikai és nemzetgazdasági szakíró (1785—1859). 447, II. 117, 529, 530, 531, 532, 534, 535, 564, 596, 608, 612
BÜKY vsz. B. Miklós szolgabíró Fehér m. (mh. 1862). Író. 400

CAHEN ALBERT francia költő (1846—1903). II. 255
CANOFERO 344
CANROBERT, François Certain francia tábornok, III. Napoleon híve (1809—1895). 344
CANTACUZANO talán Cantacuzino, George görög származású román politikus (1837—1913). 344

CANZI Ágost Elek osztrák festő 1846-tól hazánkban működött (1808—1866). Jókai őt kérte fel Váli Mari rajztanítására. II. 732, 341,
CAPPONI Gino olasz államférfi a híres firenzei kereskedőbankár családból (1792—1876). II. 438, 776
CARL építész 434, 806, II. 111
CASSEL, Paulus Stephanus német kultúrtörténész és teológus (1821—1892). Jókai berlini ismerőse. II. 88, 109, 523
CAVOUR, Camillo olasz államférfi, az oszla egység nagy harcosa (1810—1861). 342, 353, 355, 783, II. 72
CELESZTIN = Pergő Celesztin. L. ott. 557
Cervantes 826
CHEPELY FERENC Dbáb ef. 45
CHORIN vsz. Ch. Ferenc orggy. képviselő, a GYOSZ alapítója és elnöke (1842—1925). 263, 424
CLAM, Heinrich Jaroslav osztrák reakciós politikus (1826—1887) II. 86. (Vagy Cl. Richard feudális pártvezér [1832—1891].)
CLANNER gazdasági tanácsos a Popper uradalomban. II. 236
Claredon lord 856
COBURGNÉ vsz. C. Fülöp hg. neje, Lujza belga kir. hgnő. II. 257
COHN II. 260
COOK angol nemzetközi utazási iroda, alapítója Thomas Cook Leicesterben (1845). II. 438

- Coquelin, Ernest francia színész (1848–1909). Jókai Párizsban látta 1900-ban. II. 782
- Cornides Dániel II. 709
- COURBET, Gustave francia festőművész (1818–1877), az 1871-i párizsi kommuné egyik vezéralakja. II. 598
- CRONFELD banküzlet cégjelzője. II. 18
- Crusenstolpe, Jakob Magnus von, (1795–1865). II. 447, 530, 583, 584
- CRUYKSHANK azaz helyesebben: Cruikshank, George angol grafikus művész (1792–1878), Dickens regényeit is illusztrálta. II. 433, 776
- CS = Cséry Dániel. L. ott. II. 77, 78
- Cs. Dan = Cséry Dániel. L. ott. II. 77, 78
- CSABAYNÉ Csabay Pál színigazgató (1804–1865) második neje, Szakáll Klára színésznő (1819–1879). II. 32
- CSÁKY Albin kultuszminiszter (1841–1913). 482, 530, 540
- CSÁKY IMRE (sz. 1838). II. 113
- CSÁKY JÁNOS Dbáb ef. 54
- CSÁKY LÁSZLÓ főispán, orggy. képvis. (1820–). 409, 410, 417
- CSÁKY S. azaz Sándor (sz. 1848). 507
- CSÁKY T. azaz Tivadar orggy. képvis. (1834–1894). 361, 507, 856
- CSANÁDY vsz. Sándor, I. ott! 507, 540, 856, II. 18, 113, 123
- CSANÁDY SÁNDOR orggy. képvis., a függetlenségi párt jellegzetes tagja. 1865-ben Tisza Kálmán pártjából kilépve külön pártot alapított. (1814–1892). 416, 856
- CSÁNYI ref. lelkész Abrudbányán. 233
- CSÁNYI Jókai pápai ismerőse. 100 II. 290
- CSÁNYI JÁNOS aut. Abrudbányán Jókai 1858. évi útján. 266
- CSÁSZÁR JÓZSEF orggy. képvis. 417, II. 290
- CSÁSZKA vsz. György kalocsai érsek (sz. 1826). II. 236
- CSATÉR ZSIGMOND orggy. képvis. jelölt 1881-ben. II. 650
- CSÁTHY LAJOS Dbáb ef. 23, 40
- CSÁVOLSZKY LAJOS orggy. képvis., publicista, a Hon cikkírója, írt az Ű-be, VU-ba és Igazmondóba is. A függetlenségi párti Egyetértés szerkesztője (1841–1909). 495, II. 248
- CSEH vsz. Károly orvos, orggy. képvis. (sz. 1838). Írt a VU-ba, Honba. 484, II. 112
- CSEMEGHY Károly kúriai bíró, a büntető törvénykönyv szerkesztője, igazságügyi államtitkár (1826–1899). II. 10
- CSENGERY vsz. Antal orggy. képvis., publicista, szerkesztő (Budapesti Szemle), közgazdász, történetíró (1822–1880). A M. T. Akad. másodelnöke. 32, 33, 38, 89, 497, II. 147, 245 564

- CSENGERY GYULA ügyvéd
II. 322
- CSÉPAN ANTAL vsz. Somogy
m. alispánja. ef. II. 113
- Csergő Hugó 604, 606, 607
- CSERKA 406
- Csertán Károly II. 655
- CSERNÁTONY vsz. Cs. Cseh
Lajos publicista, márciusi ifjú-
ság vez. tagja, orggy. képv., a
Hon főmunkatársa, az Ellenőr
alapítója és szerkesztője Jókai-
val együtt voltak kiküldve
1848-ban a bécsi forradalmá-
rokhoz. A híres tarokk-
parti tagja (1823–1901). 495,
506, II. 9, 28, 725, 756
- CSERNISEFSZKY azaz Cser-
nisevszkij. Nyikolaj Gavri-
lo vics orosz író és forradalmár
(1828–1885). II. 348
- CSERNOVICS Péter temesi fő-
ispán, orggy. képv., a szerb
színházat meccénása Újvidéken
(1813–1892). 507, 581, II. 32
- CSERNYUS, ill. Cernus Meny-
hért p. ü. min. tanácsos, a
szabadságharc mártírja (1808
–1849). Jókai emlékezései sze-
rintorggy. képv. (Az én életem.
regénye 41.) 416, II. 320, 725
- CSÉRY Dániel bankár, élénk
üzleti kapcsolatban állt vele az
író. 467, 579, II. 21, 39, 45, 84,
116, 497, 528
- CSESZNÁK MÁRIA Dbáb ef.
37
- CSETHE TERÉZ Dbáb ef. 7
- CSICSMÁNCZAY vsz. Pál ör-
mény származású kávé Bpes-
ten. II. 22, 24
- CSIGAHÁZY az író munka-
társa kezdeti szerkesztő korá-
ban. 27, 145, 177, 179, 183, 185,
187, 189, 191, 690, 707, 708
- CSIGÓ PÁL Dbáb ef. 16, 43
- CSIKAY talán Imre lelkipásztor
és esperes (sz. 1820). II. 14
- CSIKY TANÁR = Csiky Lajos
debreceni teol. prof. (1852–
1925). 258
- CSIKY IGNÁC Dbáb ef. 37
- CSIKY vsz. Sándor. L. ott! 405,
444, 466, 502, 503, II. 113,
248
- CSIKY SÁNDOR orggy. képv.,
szélső függetlenségi, tiltako-
zott a koronázás ellen. A vicc-
lapok állandó céltáblája volt
(1795–1892). II. 14, 59
- CSILLAG LAJOS Dbáb ef. 11
- Csokonai Vitéz Mihály 720, 867
- CSONTOSI vsz. Cs. (volt Kost)
János könyvtáros, a Corvi-
nák kutatója (sz. 1846). Írt a
VU-ba és a Nemzetbe is. VII.
67.
- CSORBA Ede orggy. képv. jel.
(1881). II. 654
- CSORDA Bódog orggy. képv.
417
- CSORDÁS orggy. képv. 406
- CSORNA VINCE veszprémi
ügyész. II. 257
- CSÜRY 541
- CUZA Sándor moldvai feje-
delem (1830–1873). 674, 803
- CZAKÓ Zsigmond drámaíró
(1820–1847). II. 442
- CZAKÓ anyja vsz. Czakó Zsig-
mondé. 32
- CZECZ RÓZA Dbáb ef. 7, 44
- CZEKKEL kertész a vedrődi ura-
dalomban II. 176

- CZÉKUSNÓ talán Cz. István ev. lelkész és püspök (1818–1890) neje. Író. Dbáb cf. 13
- CZIRÁKY vsz. János v-b. t. t., főispán, politikus, akadémikus (1818–1884), a főrendiház másodelnöke 1865-ben. II, 435
- CZITIMÁNY ANTAL Vác, Budapesti főút 60. II. 210
- D. = Deák Ferenc I. ott! 61
- DÁM ANTAL Dbáb cf. 23
- DAMASZKIN János orggy. képv. 417
- DÁNIEL GERGELY Dbáb cf. 22
- DÁNIEL JÁNOSNÉ vsz. D. János Torontál megyei alispán, orggy. képv. (1812–1888) felesége. II. 30
- Dániel Márton orggy. képviselő. II. 655
- DANIELIK vsz. a lexikoníró D. József (1821–1886). Ferenczy Jakabbal írta a Magyar írók. Életrajzyűjtemény c. írói lexikont. 508
- DANKOS N. István Jókai egyik munkatársa kezdő szerkesztő korából.: 147, 150, 151
- Dante* 826
- DAPSI vsz. Vilmos orggy. képv. 100, II. 36
- DAPSY LÁSZLÓ 657
- DARÁNYI IGNÁC agrárpolitikus, földművelésügyi miniszter. (1849–1927). 484
- DÁRDAY Sándor ügyvéd, orggy. képviselő, írt A Hon-ba. Jókai öregkori barátja (1842–1933). II. 443
- DARÓCZY vsz. D. Vilmos publicista (sz. 1836). Írt a Nemzet-be. II. 258
- DARU, azaz D. Napoleon francia államférfi (1807–1890). Külügyminiszter volt az 1870/I-es porosz–francia háború kitörésekor. II. 53
- DARVAS vsz. D. Antal. L. ott. 406, 481
- DARVAS ANTAL orggy. képviselő. 417, 486
- DARVAS G. II. 211
- DARVASNÉ Dbáb cf. 53
- DARVAY vsz. D. Móric gimn. tanár, írt a Nemzet-be (sz. 1849). II. 73
- DAUDET, Alfonz francia író (1840–1897). 601, II. 388
- DAVIS 479
- DAVISON 489, 824
- DEÁK FARKAS talán azonos a történész, akadémikus D. F. sal (1832–1888). Írt a VU-ba és A Hon-ba. II. 32, 306, 457, 485
- DEÁK Ferenc (1803–1876). 60, 123, 258, 361, 362, 394, 400, 401, 404, 405, 412, 422, 436, 438, 439, 443, 477, 479, 481, 482, 483, 484, 486, 487, 488, 490, 494, 497, 500, 501, 502, 506, 507, 508, 511, 536, 539, 544, 616, 636, 637, 791, 806, 823, 829, 831, 854, 855, II. 8, 14, 31, 33, 176, 416, 531
- DEBRAUZ, azaz Débraux, Emile francia költő (1796–1831), népszerű dalok szerzője. 474
- DEBRECZENI Pál Dbáb cf. 26
- De Custine* 841

- DEDINSZKY vsz. D, József
orggy. képviselő. 498
De Gerando Agostné 802
- DEGRÉ Alajos, ügyvéd, író, az
1848-as márciusi ifjúság egyik
vezére, a tüzek társaságának
egyike, honvéd százados, orggy.
képviseelő, vidám novellák szer-
zője. Írt a VU-ba is. 5, 31, 629,
711, II. 27, 113, 212, 241, 308,
456
- De Gubernatis, Angelo olasz író,
irodalomtörténész (1840—
1913). 1885-ben járt hazánk-
ban. Az MTA tagja. II. 763
- DEITZ JÓZSEF Dbáb ef. 50
- DELI Mátyás hortobágyi állator-
vos. II. 769
- DELIBES, Leo francia zeneszerző
(1836—1891) II. 339, 731
- DELLIMANICS JUSZT(inka)
Dbáb. ef. 37
- DELLIMANICS ZSUZSÁNNÁ
Dbáb ef. 7
- DEMJÉN 406
- DÉNES vsz. Dienes Lajos. L. ott.
Jókai szerkesztési tevékenységé-
nek kezdetén egyik munkatárs.
30, 33, 58
- DENIKE, azaz Denicke német
gróf. II. 252
- DEPSER vagyis Depscher tej-
boltos, akinek üzletében Petőfi
reggeliztetett Pesten (a Párizsi
u. és Petőfi u. sarkán volt a tej-
boltja). II. 391
- DERENCSÉNYI ANTAL Dbáb
ef. 14
- DERNHEIMER HENRIK rak-
támoki állásért Jókaihoz folya-
modó 48-as honvéd. II. 44
- DERVIS PASA, Ibrahim török
tábornok és államférfi (1817—
1896), az albánok leigázója. II.
649
- DÉRY vsz. István színész (1792—
1862), a híres Déryné férje. 138
- DÉRYNÉ, azaz Déry Istvánné
Széppataki (vult Schenbach)
Rozália, a híres magyar szím-
művésznő, az első primadonna
hazánkban. (1793—1872) II. 307
- DESSEWFFY vsz. Emil konz-
ervatív főrend, a M. T. Akad.
elnöke (1814—1866). 232, 336,
472
- DESSEWFFY OTTÓ 1839—
1846 között Nógrád vm. fő
jegyzője. 417
- DESSEWFFY VIRG. Dbáb ef. 49
- DETRICH talán Dietrich Miklós
Bihar vm. főjegyzője (1790—
1861). 466, 486, 497
- DEUTSCH bankár, akihez Jókai
gyakran fordult kölcsönért.
579, II. 16, 19, 21, 38, 45, 78,
116, 528
- DÉVJÁN MIKLÓS aut. Abrud-
bányán Jókai 1858. évi útján.
266
- DÉZSItelekkönyvvezető Bánffy-
hunyadon. II. 260
- DEZSŐFFY ZSIGMONDNÉ
Dbáb ef. 18
- DIENES Lajos L. ott! 89, 100,
159, 160, 161, 167, 168, 174,
182, 192, 408, 409, 410, 433,
434, 441, 458, 468, 494
- DIENES LAJOS 48-as honvéd-
tiszt, publicista, könyvnyomta-
tó faktor, Jókai hűséges embere,
az Ű és VU állandó munkatársa
(1816—1874). 137, 160,
704

- DIENER operaénekes, az Operaház első tenoristája. II. 88
- DIETRICH vsz. Ignác orggy. képvis. (1830—1892). II. 249
- DIETZE SÁNDOR tanár a pesti ev. gimnáziumban (sz. 1832). 371
- Diezmann*, A. II. 448, 530, 536, 537, 538, 539
- DIÓSZEGI LAJOS Abrudbánya polgármestere, aut. Abrudbányán, Jókai 1858. évi erdélyi útján. 266
- DIÓSZEGINŐ előbbi neje. Aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- D'Israeli* 88
- DOBOS JÓZSEF Dbáb cf. 11, 42
- DOBOZI DÁNIEL Dbáb cf. 9
- DOBRÁNSZKY vsz. Péter műegyet. tanár, orggy. képvis. (sz. 1845) II. 415
- Dobránszky Adolf orggy. képvis. 420, 466, 503
- DOBRAJ SÁNDOR Dbáb cf. 43
- DOBROVSZKY 497
- DOBSA vsz. Lajos, ügyvéd, orggy. képvis., drámaíró (1824—1902). Írt A Honba. 261, 506, II. 10, 147, 308
- DOBSA JOHANNA Dbáb cf. 20, 50
- DOBZANKY vsz. Dobránszky Ivanovics Adolf nemzetiségi politikus, 1861- és 65-ben orggy. képviselő (sz. 1817). 503, 648
- DOBSA SÁNDOR II. 22
- DODA Traján orggy. képvis. II. 248
- DOE, JOAN II. 328
- DOLINAY cf. 496
- DOLINAYNÉ Dbáb cf. 49, 50
- DOM azaz Domahidy vsz. Ferenc l. ott! II. 76, 77, 78, 79, 115, 116
- DOMAHIDY vsz. Ferenc l. ott! 506, 529, 579, II. 29, 68, 74, 79, 123
- DOMAHIDY ANDRÁS szatmári alispán (1805—1877). II. 73
- DOMAHIDY B. vsz. Béla (sz. (1837). 416
- DOMAHIDY F. azaz Ferenc Szatmár vm. főispánja, orggy. képviselő, Jókai jóbarátja, kártyapartnere. 1849-ben Petőfivel együtt vett részt a segesvári csatában (1824—1902). 418, 466, 841, II. 528
- DOMAHIDY FERENCNÉ Kennessei Jozefin (1834—1891) Dbáb cf., férje ez időben 48-as tevékenysége miatt börtönben ült. 23, 52
- DOMAHIDY GEDEONNÉ Újhelyi Terézia, férje (1807—1868) vsz. szintén kényszerű távollét vagy politikai tekintetek miatt nem szerepel itt a Dbáb cf. sorában. 12
- DOMAHIDY KÁROLYNÉ Dbáb cf. 21, 50
- DOMAHIDY VIKTOR orggy. képvis., D. Ferenc fia, Teleki Sándor leányának, Blankának férje (sz. 1867). II. 73
- DOMANOVSZKY vsz. Endre jogakadémiai tanár, akadémikus, A Honba írt cikkeket. Megírta a bölcsészet történetét. (1817—1895). 494

- DOMANOVSZKY ENDRE előzővel azonos. Dbáb ef. 48
- DOMBI Abrudbányán 233
- DOMBRÁDYNÉ Dbáb ef. 47
- DOMOKOS KÁLMÁN gazd. akadémiái igazgató (1841—1896). Írt a Nemzetbe. II. 278
- DOMOKOS PÉTER II. 273
- DONÁSZY LAJOS Dbáb ef. 11
- DONÁT vsz. Lajos II. 123
- DORN, ALEXANDER, osztrák publicista és nemzetgazda, a Pester Lloyd közgazd. cikkírója (sz. 1838). II. 109
- DORN, HEINRICH zeneszerző és karmester (1804—1892). Jókai berlini ismerőse. II. 111, 524
- DÖBRENTAI azaz Döbrentey Gábor kis tehetségű író, buzgó irodalmár, akadémikus (1786—1851). II. 246, 648
- DÖCZER II. 15
- DÖRICH 380
- DÖRING, Theodor német színművész, Jókai berlini ismerőse. (1803—1878). II. 110
- DÖRY CONSTANTIA Döry Ferenc leánya (sz. 1820 körül). 393
- DRASKOVICS MARI Dbáb ef. 53
- DREYSCHOCK ELISABETH, Dreyschock Raimund hegedűművész (1824—1869) neje, Elisabeth Nose hangverseny-énekesnő. Jókai Berlinben ismerte meg. II. 111, 114
- DRUCKER Jókainé házalója Dbáb ef. 10, 30
- DRUCKER DÉNES II. 665
- DRUSBÁCZKY talán János p. ü. tisztviselő Besztercebányán. II. 114
- DSERICKE HAVADISZ Ruscsukból. Jókai úti ismeretsége. 502
- DUBRAVICZKY ILKA talán D. Elek Pestmegyei szolgabíró hozzátartozója. Dbáb ef. 12
- Dumont—d'Urville*, Jules-Sebastian-César 802
- DUNKER, ALEXANDER berlini kiadó, Jókai ismerőse és kiadója. II. 111
- DUNGERSZKY LÁZÁR orggy. képviselőjel. (1881). II. 650
- DUNYROV 856
- Dupré de Saint-Maure, Jean Pier-re Emile francia író és politikus (1772—1854) 447, 530, 576, 577, 578, 579
- DUSE Eleonóra kiváló olasz tragika (1858—1924). II. 439
- DUSEK, azaz Duschek Ferenc a szabadságharc pénzügyminisztere (1795—1873). II. 112
- DUZA NINA Dbáb ef. 55
- ÉBER Nándor orggy. képv., a Times munkatársa egy időben (1825—1885). II. 112, 123, 556
- EBERGÉNYI MOSES aut. Abrudbányán 1858. 266
- EBERGÉNYI PALI aut. Abrudbányán 1858-ban. 234, 266
- EBERGÉNYINÉ 503
- ÉCSY vsz. László balatonfüredi fürdőigazgató. II. 404, 416
- EDELSHEIMNÉ vsz. E. Gyula Lipót lovassági tábornok, Ma-

- gyarország főhadparancsnoka 1874-ben, nagy társaságbeli férfiú (1826—1893) neje. II. 256
- ÉDER vsz. István csongrádi orggy. képv. 406, II. 250, 650
- EDVI ILLÉS vsz. Pál ev. lelkipásztor, akadémikus. Írt a VU-ba (1793—1871). 161, 168, 174, 179, 218, 221, 704, II. 89
- ÉGER az Egger régiségkereskedő cég valamelyik tagja, vsz. E. Dávid ötvösmester, a budapesti fiók főnöke. II. 110
- EGERVÁRY LAJOSNÉ Dbáb cf. 14
- EGR. BÉNI = Egressy Béni zenészczrő (1814—1851) 62, II. 91, 748
- EGRESSY vsz. E. Galambos Gábor a kiváló színművész, a Nemz. Színház tagja. (1808—1866). 32, 70, 100, 109, 119, 637, 657, 895, II. 147, 308, 564.
- EGRESSY HALÁSZ AMÁLIA Dbáb cf. 16
- EGRESSY SAMU Fejér megyei földbirtokos. 137
- EGRESSY SÁMUELNÉ Dbáb cf. L. E. Samu! 43
- EGRI SÁNDOR Dbáb cf. 38
- EIDELBERGER publicista az Oesterreichische Revue c. lapnál. II. 274
- EISEGG 232
- ELLINGER = E. József. L. ott. 60, 253, 409
- ELLINGER JÓZSEF kiváló magyar tenorista, a Nemz. Színház tagja (1820—1891). 636, 734
- ELSZLER FANNY helyesebben ELSSLER F. osztrák táncosnő (1810—1884). II. 200
- EMERLING REZSŐ Jókai berlini ismerőse. II. 109
- EMICH Gusztáv könyvkiadó, nyomdász, az Athenaeum nyomdavidallalat vezérigazgatója (1843—1911) apja, Jókai egyik kiadója. (1814—1869) 5, 6, 8, 9, 10, 15, 27, 30, 37, 42, 46, 47, 48, 49. 51, 52 54, 63, 91, 146, 148, 152, 154, 156, 173, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 191, 192, 218, 221, 374, 375, 408, 410, 425, 435, 499, 629, 631, 632, 633, 638, 690, 691, 692, 705, 707 II. 95, 241 (Az utolsó két bejegyzés már vsz. az ifj. Emichre vonatkozik.)
- ENDES NŐVÉREK Dbáb cf. 44
- ENCZ vsz. Entz Ferenc orvos, pomológus, szőlőtenyésztő, a vincellér iskola igazgatója (1805—1877). VU-ba is írt. Akadémikus. 18, 164, 167, 182, 228, 720
- ENENGEL JÓNÁS pap. II. 22
- ENGELMAYER vsz. József orggy. képv. VI. 253, 651
- ENGL SIMON II. 22.
- EÖRDÖGH vsz. Frigyes I. ott! 506, II. 10
- EÖRDÖGH FRIGYES orggy. képv. II. 20
- EÖRI SÁNDOR, helyesen: EÖRY S. orggy. képv. 417
- EÖTVÖS József író és államférfi (1813—1871). 62, 351, 361, 421, 465, 484, 497, 506, 508, 510, 511, 512, 529, 829, 831, 842, II. 10, 15, 53, 113, 123, 219, 241, 443, 453
- EÖTVÖS DÉNES 409
- EÖTVÖS Károly orggy. képv.,

- író (1842–1916). Írt a VU-ba is. II. 219, 443
- ERCSEY IMRENŐ Dbáb cf. 19, 51
- ERDÉLYI vsz. E. János, I. ott. 32, II. 304, 407
- ERDÉLYI JÁNOS sárospataki kollégiumi tanár, költő, író, népdalgyűjtő, filozófus és esztéta, akadémikus (1814–1868). II. 753
- ERDÉLYI MIHÁLY II. 260
- ERDÉLYINÉ miskolci orvos neje. 434
- ERKEL Ferenc zeneszerző, zongoraművész, karmester (1810–1893). II. 290
- ÉRKÖVY vsz. Adolf (volt Ploetz), uradalmi intéző, gazdasági író, akadémikus, költeményeket is írt, a Pesti Népbank alapítója. Írt A Honba is. Szerkesztette a Falusi Gazdát, orggy. képviselő. (1818–1883). 506, II. 113
- ERNŐ 154
- ERŐDY vsz. Erődi Harrach Béla nyelvész, utazó, földrajzi író, műfordító. A Honba is írt. II. 22, 40
- ERŐS Lajos orggy. képvis. 484
- ERŐSS JÓZSEF nyéki földbir- tokos. 181, 653
- ERSZÉNYES ELEK Dbáb cf. 18
- ERTL 476
- ÉRY VINCE talán a Hölgyfutár egyik poétája (Tompa említi levelezésében. L. II. köt. 538.) Dbáb cf. 14
- ÉSZAKY KÁROLY főmérnök a közlek. min.-ban. Dbáb cf. 49
- ESZÉNYI ISTVÁN Dbáb cf. 16
- ESZTERHÁZY 167, 207, 473 II. 236
- ESZTERHÁZY ISTVÁN orggy. képvis., főrendiházi tag (1822–1899), a magyar viselet terjesztője. 418
- E(szterházy) MÓRIC osztrák diplomata és miniszter Schmerling idejében (1807–1890). II. 236
- ESZTERHÁZYNÉ II. 256
- EUGÉNIA = Eugénie Maria de Guzman, III. Napóleon francia császár felesége (1826–1920). 541, 858, II. 334 362, 371
- EYNATT = Eynatten, August Friedrich osztrák államférfi 804, 891
- FA ISTVÁN pancsovai ref. lel- kész, műfordító. II. 375, 743
- Fabó András 800
- FAKK KÁROLY, helyesebben Fackh K. katonatiszt, majd orggy. képvis., vasútigazgatási vezérigazgató (sz. 1834). II. 261, 656
- FALK Miksa publicista, Erzsébet királynét magyar nyelvre oktatta s ő ismertette meg vele Jókai regényeit (1828–1908). 263, 520, 522, 523, 541, II. 9, 37, 46
- FALK ZSIGMOND író, szerkesztő. Novellákat, regényeket írt (1870–1935). II. 322
- FARAGÓ vsz. Ferenc orggy. képvis. 466, 484, 489, 490, 497
- FARAGÓ ANDRÁS Kolada II. 211
- FARAGÓ IRMA Dbáb cf. 9

- FARKAS vsz. Albert l. ott! 416, II. 14, 18
- FARKAS ALBERT publicista, A Hon külföldi rovatvezetője, írt a VU-ba is (1842—1915). 527
- FARKAS AURÉL Dbáb cf. 9, 41
- FARKAS BÁLINT II. 65
- FARKAS BÉNI rablóvezér. II. 65, 72, 321, 485
- FARKAS ELEK orggy. képv., nagykőrösi földbirtokos. II. 18.
- FARKAS FARKAS kolozsvári nőegyleti titkár. II. 32, 65, 457, 485
- FARKAS FERENC Dbáb cf. 44
- FARKAS GY = Gyula orggy. képv. II. 22
- FARKAS JANCSI nemzetőr 1848-ban. II. 526
- FARKAS JÁNOS piskói bíró. 481
- FARKAS MISKA cigányprímás (1829—1890). Európa sok országát bejárta muzsikájával. 105
- FAUR NIKOLÁJ aut. Abrudbányán 1858. 266
- FÁY vsz. András l. ott. 17, 137
- FÁY ANDRÁS az író (1786—1864). 200
- FÁY BORBÁLA Dbáb cf. 10
- FAZEKAS KÁROLY Dbáb cf. 10, 45
- FEHÉR 507
- FEHÉR JÁNOS Dbáb cf. 39
- FEJÉR LAJOS Dbáb cf. 37
- FEKETE JÁNOS Dbáb cf. 54
- FEKETE LAJOS orggy. képviselő. II. 654
- FÉLEGYHÁZI bírósági jegyző. II. 257
- FELEKI Miklós a kiváló színművész, színházi író és fordító (1818—1902). Nemz. Színház tagja. Írt a VU-ba is. Dbáb cf. 57, 409, 410
- FENDRIK II. 39.
- FERBER FERENC Dbáb cf. 43
- FERBER JÓZSEF Dbáb cf. 55.
- FERDINÁND bolgár király (1861—1948). II. 115
- FERENC azaz II. F. nápolyi király, akinek trónját Garibaldi döntötte le 1861-ben (1836—1894). 344
- FERENCZY Jakab Zsigmond irodalomtörténész, a Magyar írók c. írói lexikon egyik szerkesztője. (1811—1884). II. 303
- FERENCZY ANNA és KATALIN Dbáb cf. 47
- FERENCZY GYÖRGY Dbáb cf. 38
- Ferenczy István* 735, 803
- FEST Ignác politikus, nemzetgazdász, író, műfordító, verseit magyar és német nyelven írta, Petőfit fordította németre (1817—1883). 484, 497
- FESTETICS vsz. F. Leo, l. ott. 29, 111, 142, 410, 508, 510, 512, 829
- FESTETICS LEO a Nemzeti Bank igazgatója, zeneszerző, a Nemz. Szính. igazgatója Simoncsics után (1800—1884). 627, 629, 831
- FESZTY Árpád festőművész, Jókai Róza, az író fogadott leányának férje. Írt a VU-ba (1856—1914). 466

- Fesztyné Jókai Róza* 605, 607, 615, 690
- FIÁTH** Ferenc politikus, főispán, orggy. követ 1848 előtt (1815–1885). 410, II. 219
- FIBÁN KÁROLY** aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- FIBÁN KÁROLYNÉ** aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- FICZEK LIPÓT** Dbáb cf. 24, 50
- FIDLER KÁROLY** aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- FIKKER FERENC** vsz. szolgabíró a verespataki járásban. Aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- FILÓ** Lajos nagykőrösi lelkipásztor (1828–1905). 369
- FINCZICZKY MIHÁLY** Ungvár polgármestere, író, népköltési gyűjtő (sz. 1842). II. 426, 768
- FINTA** vsz. F. Károly regényeket dramatizált a múlt század negyvenes éveiben. 111
- FIROLOFRESAROVICS** 426, *Fischart, Johann* 756
- FISCHER** bécsi cég tulajdonosa. Liebenbergstrasse. II. 276
- FISCHER JÓZSEF** tanár, tankönyvíró, iskolaigazgató (1799–1887). 97
- FISER** azaz Fischer Mór a herendi porcelángyár alapítója (1800–1880). Jókaiék meglátogatták Herenden. 484, II. 457
- FLAHAULT**, helyesebben Flahaut de la Billarderie, Auguste Charles Joseph francia diplomata és tábornok (1785–1870). Talleyrand természetes fia comtesse de Flahaut-tól. 388
- FLAMMARION**, Camille francia csillagász (1842–1925). II. 12, 452
- FLUCK** talán Franciska, aki megveszi Jókaiék Magyar utcai házát. II. 22
- FODOR BELLA** Szatmár cf. II. 73
- FODOR ELEK** Dbáb cf. 57
- FODOR FERENC** szászvárosi bányanagy. Ef. 228
- FORGÁCS** vsz. Forgách Antal kancellár, muzkavezető (1819–1885), orggy. képv. 483, 656
- FORRAY FERENC** Dbáb cf. 20
- FORSTER** Jókai párizsi ismerőse. II. 435
- Forster Benő orggy. képv. jel. 1881-ben. II. 655
- Fourier*, a Hachette könyvkiadó vállalat igazgatója. II. 781
- FOX** talán Károly selmecbányai erdészeti akadémián tanársegéd. 520
- Földes Gyula orggy. képviselő (1881). II. 655
- FÖLDESSY** 92
- FÖLDVÁRY** vsz. Lajos honvédezzredes, Eszék feladója 1848-ban. Debrecenben Besze János menti meg a népharagtól. (1811–1881). 354, 789, 822, II. 43, 112, 527
- FÖLDVÁRY ISTVÁN** jegyző. II. 250
- FÖRDÓS LAJOSNÉ** kecskeméti ref. lelkipásztor neje, Dbáb cf. 49

- Fr. = Frecskay I. ott! 64
- FRAENZEL helyesen Frenzel, Karl Wilhelm német regény- és novellaíró, publicista, kritikus (1827–1914). Jókai berlini ismerőse. II. 110
- FRAKNÓI Vilmos, püspök, történettudós, a M. T. Akad. elnöke (1843–1921). II. 245
- FRANCSICS BÓDOG kapitány, Jókai parancsnoka. II. 321
- FRANKENBURG Adolf, lapszerkesztő, tárcaíró. Az Ék szerk. Jókai előtt (1811–1884). 614, II. 308
- FRÁTER vsz. Imre orggy képv. 405
- FRECSKAY János, min. tisztviselő, író, A Hon munkatársa, segédszerkesztője, írt a VU-ba is. A mesterségek műszavait magyarosította (1841–1919). 495, 520, 522, 523, 585, 586, 692, 711, II. 15, 21, 27, 40, 81, 243
- FREILIGRATH Ferdinánd német költő és bankár (1810–1876) II. 233, 627
- FRENTZLER 465
- FREUND JONAS cinkográfus. II. 147
- FREYTAG Gustav német író, történész. (1816–1895). 425
- FRIDECZKY vsz. Timót orggy. képv. 336
- FRIEBEISZ István színházi ügynök, a Divatcsarnok szerkesztője, naptárszerkesztő, novellista. Írt a VU-ba. A Délibáb szerk. (1822–1890). 154, 157, 178, 194, 195, 197, 692, 711, II. 564
- FRIEDENTHAL Karl Rudolph porosz államférfi, képviselő, miniszter (1827–1890). Jókai berlini ismerőse. II. 109, 523
- FRIMON GYULA GRÓFNÉ Dbáb ef. 7.
- FRINK LAJOS vsz. a dési törvénytudós írnokkal azonos személy. aut. II. 66
- FRIVALDSZKY az első bejegyzés megfelelője lehet Fr. Imre orvos, akadémikus, utazó, múzeumőr (1799–1870); a másodiké Fr. János akadémikus, a Nemz. Múzeum term. rajzi oszt. igazgatója (1822–1895). 498, II. 246
- Fromann* II. 478
- FRÖLICH vsz. F. Róbert archeológus, akadémikus (1844–1894). II. 35
- FRÜBAUER Dbáb ef. 6
- FRY GYULA II. 402
- FUCHS vsz. Immanuel Lazarus német matematikus, berlini egyetemi tanár (1833–1902). Jókai berlini ismerőse. II. 110
- FUCHS orggy. képviselő jel. (1881) II. 261
- FUHRMANN, Ignaz 527
- FÜLÖP JÁNOS gulyás a Hortobágyon. II. 427, 428, 768
- FÜLÖPNÉ kertész 149
- FÜZESEY Géza ügyvéd, Pápan Jókai pártfoglaltjának, Horn Edének sikertelen kortese (1869) (sz. 1831). II. 15, 22
- GAÁL vsz. G. Péter I. ott. 59, 408
- GAÁL Péter Jókai kecskeméti

- tanulótársa a jogakadémián.
408, 418
- GABLENZ talán József ezredorvos 19
- GÁBOR Jókai inasa. II. 291
- GAIDUSCHEK talán Gajdosik Rafael Újbánya polgármestere 38
- GAJÁRI Ödön publicista, A Hon fcl. szerk. (sz. 1850). II. 745, 756
- GAJZÁGÓ Salamon orggy. képv. számvevőszéki elnök, novellista és drámaíró. (1830—1898). 440, 529, 536
- GÁL 336, 482
- GÁL EDE orggy. képviselő. 355
- GÁL PÉTER orggy. képv. II. 10
- GALAMBOS közs. jegyző cf. II. 250
- GALGÓCZY Károly ügyvéd, mezőgazdász, gazdasági író, akadémikus (1823—1916). Írt a VU-ba is. 59
- GALIMARD, Nicolas-Auguste francia festő (1813—1880). II. 734
- GALLMEYER (családi névén Tomaseggi) Josephine német színésznő (1838—1884). 387
- Gálos Rezső 606
- GAMBORD Jókai párizsi ismerőse 1900. II. 438
- GANCZ CLEMENTINA Dbáb cf. 9
- GÁNÓCZY Flóris ügyvéd, bíró, író, A Hon nemzetgazdasági rovatvezetője. (sz. 1825) Írt a VU-ba is. 409
- GARÁDY vsz. Fabó András történész, akadémikus, egyházi szerző álneve (mert *agárdi* ev. lelkész volt). 1858-ban megjelent Cigány adomák c. munkája. 466
- GARAY János (1812—1853). 31, 33, 398, 633, II. 308
- GARAY IGNÁCNÉ Dbáb cf. 53
- GARIBALDI, Giuseppe olasz szabadsághős (1807—1882). 342, 343, 347, 353, 355, 357, 367, 372, 375, 380, 397, 407, 422, 424, 438, 443, 514, 542, 856, II. 72, 354
- GARZÓ IMRE Dbáb cf. 10, 37
- GÁSPÁR vsz. András honvéd huszár tábormok, orggy. képv. író. A VU cikkírója (1804—1884). 507
- GÁSPÁR GYÖRGY 529
- GAZSIK FERENC Dbáb cf. 13
- GÄNGER Dob u. 35. Jókai hitelezője. II. 253
- GÄRTNER MIHÁLY kerényajai g. keleti lelkész. 591
- GELEI JÓZSEF aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- GELEINÉ előbbi neje aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- GELETZIK 266
- GELEY GYULA aut. Abrudbányán 1858-ban, talán azonos az ilyen nevű parajdi sótiszt-tel. 232, 266
- GELLÉRI JÓZSEF II. 36
- GELLÉRT MIHÁLY Hold-u. 7. II. 322
- GENCSY KÁROLYNÉ Dbáb cf. 57
- GERÉB JÁNOS talán sepsiszentgyörgyi járásbíró. II. 252
- GERENDAY 137

- GERENDY GYULA 347
 GERGELY KÁROLY Jókai
 kecskeméti jogásztársa, bírós.
 II. 291.
 GERGELY JÁNOS Dbáb ef. 49
 GESZTHELYI MÁRIA Dbáb
 ef. 18
 GH = Ghyczy Kálmán. L. ott.
 61, II. 107
 GHIKA GYÖRGYNÉ román
 előkelő család tagja. II. 287
 GHY, GHYCHY = Ghyczy
 Kálmán. L. ott. 529, II. 43
 GHYCHY ALGERNON 451
 GHYCHY FERENC 436
 GHYCHY IGNÁC (1799 –
 1870), Dbáb ef. 36
 GHYCHY JÓZSI Igmándon,
 II. 258
 GHYCHY Kálmán államférfi,
 miniszter, képviselőházi elnök
 (1808–1888). 405, 418, 466,
 467, 486, 490, 491, 497, 527,
 529, 563, 582, 637, 824, 842,
 II. 11, 19, 33, 39, 75, 244, 461,
 462
 GIBBON, Edward angol törté-
 néncs (1737–1794). II. 372,
 714, 740
 GICZEY S(amu) II. 113
 GIGLER JÓZSEF Dbáb ef.
 20
 GISKRA, Karl, osztrák állam-
 férfi, liberális pártvezér, mi-
 niszter, 1848-ban az osztrák
 ifjúság vezetője, magyarbarát
 politikus (1820–1879).
 429, II. 19
 GLACZ azaz Glatz Ede publi-
 cista, a Kárpáthy Zoltán és a
 Szerellem bolondjai német fordítója,
 (1812–1869). II. 37
 GLASBRENNER Jókai ber-
 lini ismerőse (1874). II. 110
 GLYN II. 57, 58
 GODA törvényszéki elnök. II.
 114
 Goethe, J.W. 825
 GOLDBERGER vsz. Lajos. 520,
 523
 GOLDBERGER LAJOS II. 15
 GOLDBERGERNÉ II. 205
 GOLDHAMMER II. 117
 GOLDSCHMIDT 395
 GOLUBOVICH fiumei párt-
 fogást kereső személy. 272
 GOMBÁS ILKA Dbáb ef. 42
 GOMBÁS JÓZSEF Dbáb ef. 42
 GONDA M 497
 GORCSAKOFF, Alekszandr
 Mihajlovics hg., orosz diplo-
 mata, külügyminiszter (1798 –
 1883). 261, II. 333, 346
 GORDOVÁNSZKY Dbáb ef.
 26
 GOROVÉ István államférfi, mi-
 niszter, akadémikus (1819 –
 1881). 497, 507, 512, 536,
 829, 831, II. 112
 GOSZTONYI JÁNOS váci
 kanonok. II. 251
 GOSZTONYI Sándor ügyvéd,
 orggy. képv. (sz. 1826): 511
 GOTH GYULA Cell Dbáb ef.
 137
 GOTHARD ENDRE Dbáb ef.
 50
 GÓZON II. 402
 GÓZON ALADÁR tanuló 280,
 669
 GÓZON LAJOS Dbáb ef. 9
 GÓZON LÁSZLÓ keői (up.
 Hercegszöllös) lelkész (sz.
 1849). 502, 830

- GOZSNER L. II. 113
- GÖCZE K. A. = Geöcze Sarolta leányisk. igazgató (sz. 1862). II. 319
- GÖDRI FERENC krasznai járásbíró. II. 290
- GÖPFERT MIKSA gyáros, gyárat 1848-ban alapította Schreienben és tsa. Jókai vágvölgyi útján volt gyárában. II. 214
- GRÁF VILMOS járásbíróági aljegyző. II. 279
- GRAFF GEYZA Dbáb cf. 37
- GRAMLING MÁRIA Dbáb cf. 37
- GRAMMONT, helyesebben Gramont, Antoine Alfred Agénor hg. francia államférfi, külügyminiszter Ollivier kormányában, az 1870/I. porosz-francia háború egyik felidézője (1819-1880). II. 53, 54, 474
- GRANES POLGÁR II. 344
- GRANT DUFF = Mountstuart Elphinstone angol államférfi, madrasi kormányzó (1829-1906). 405
- GREGUSS Ágost egyetemi tanár, akadémikus (1825-1882). 242, II. 117, 244
- GREINER LAJOS erdőtanácsos, gazdasági szakíró (1796-1882). II. 110
- GRESSERT II. 53
- GREVY vsz. Jules francia államférfi, köztárs. elnök (1807-1891). II. 330
- GRIMM, Hermann német művészettörténész (1828-1901). II. 110, 523, 524
- GRIMMNÉ azaz Gisela von Arnim, Hermann Grimm felesége, írónő (1827-1889). II. 110, 523
- GROMON Dezső politikus, orggy. képvis. (1838-1912). 507, II. 10
- GROSZ Dbáb cf. 42
- GROSZ Dr. talán Albert szemészorvos (1819-1901). 88
- GROSS ADOLF min. tisztviselő (mh. 1883). II. 45
- GROSZMANN vsz. Lipót orvos (sz. 1825). II. 288
- GRUND VILMOS Zöldfa utca. II. 415
- GRÜNWARD Béla orggy. képvis., akadémikus, politikai író (1839-1891). II. 236
- GUBODY SÁNDOR nagykőrösi polgármester, orggy. képvis., vasútépítési igazgató (1798-1885). 417, 442, 506, II. 113
- GULDEN talán István plébános (mh. 1869 körül). II. 219
- Gulyás József 447, 552, 640, 641, 742, 744, 760
- GUTMANN Jókainé Laborfalvi Róza házalója. 184, 525, II. 28, 39
- GUTMANNÉ Jókainé házalója, 222, 717, II. 16, 35
- GUYON Richárd honvéd tábornok, a brasznyikói csata hőse (1812-1856). II. 112
- GYAPAY vsz. Dénes orggy. képvis., Győr megyei alispán (1824-1892). II. 114
- GYÖNGYÖSI 89
- GYÖRFFY vsz. Gyula I. ott! Dbáb cf. 12, 506, II. 11
- GYÖRFFY GYULA ügyvéd,

- orggy. képvis., költő és író, lapszerkesztő (1835–1885). Írt a VU-ba és A Honba. II. 10
- GYÖRFFY JÁNOS perkátai tanító, majd Bpsten tanított (sz. 1859). II. 246
- GYÖRFI GYULA L. Györffy Gy. Dbáb cf. 12
- GYÖRGY Aladár kultúrpolitikus, statisztikai hivatalnok, A Hon belmunkatársa, tanügyi rovatvezetője (1884–1906). II. 40, 83, 258
- GYÖRGY ETELKA II. 257
- GYSKRA I. Giskra a. 433, 806
- GYULASY THERESIA Dbáb cf. 10
- GYULAY Szentés II. 322
- GYULAY vsz. Gyulai Pál kritikus (1826–1909). 32, 33, 58, 62, 109, 192, 408, 409, 528, 637, 710, 737, 821, 822, 839, II. 147, 244, 407, 563, 753
- GYULAI FERENC Dbáb f. 16
- GYURICS KATALIN Dbáb cf. 40
- GYÜRKY talán Ábrahám gr. katonatiszt, aki Tisza Kálmánal párbajozott. Nógrád m. főispánja. 119, 120
- H. E. = Horn Ede l. ott! 155, 208, 209
- HAAN LAJOS békéscsabai ev. lelkész, akadémikus (1818–1891). II. 37
- HAASMAN JÁNOS bádogos. 226
- HABICHT vsz. Ludwig német regényíró (1830–1908). II. 314
- Habsburg MIKSA mexikói császár 820, 821, 858
- HACHETTE, Louis Chr. Fr. francia könyvkiadó (1800–1864). II. 438, 781
- HADADY vsz. Dániel műkerész Nagyváradon. Könyve: Hazai kertipar 1881-ben jelent meg. II. 246
- HADZSICS ANTAL szerb politikus és jogtudós, a szerb Matica titkára, Jókai novelláit fordította szerb nyelvre, A Hon munkatársa, írt a VU-ba is. (1834–1917). 22, II. 416, 759
- Haering, Wilhelm II. 447, 626
- HAJDU GYULA Debrecen II. 429
- HAJEK RUDOLF katonai főreálisk. tanár. II. 319
- HAJNIK Károly orggy. gyorsíróiroda főnöke, a Magyar Sajtó szerkesztője (1806–1866). 336, 409, 659, 708, 795, II. 147, 564
- HAJNIK JÁNOS jószágigazgató Cenken, a gazdasági gépgyár alapítója (1811–1887). Dbáb cf. 52, 168, 382
- Hajnik Károly 659, 708, 795
- HAJNIK PÁL 1848-ban rendőrfőnök, emigráns, majd biztosítási ügynök, orggy. képvis., az Anker igazgatója (1809–1864). 408
- HAJTSÁR újságíró 155
- HALASY JOZÉFA Dbáb cf. 34
- HALASYNÉ Dbáb cf. 55
- HALÁSZ vsz. Imre publicista, sajtóirodai főnök (1841–1918). Írt a VU-ba is. 336, 466, 484, 486, 499, II. 5, 11, 109

- HALÁSZ BÓDI azaz Boldizsár orggy. képv. 510, II. 32
- HALÁSZ ISTVÁN Dbáb ef. 12
- HALÁSZ LÁSZLÓ szobrászművész, az MTA palotájának homlokzati ornamentikáját készítette (1820—1880). 373, 795
- HALLER Kalap u. 12. sz. 61, II. 211
- HALMÁGYI Sándor táblabíró, írogatót verseket, elbeszéléseket a Délibábra, VU-ba és Ü-be is (sz. 1832). 33, 45
- HALMÁGYI SÁNDOR I. előzöt! 383, 632
- HALMAY EDE Dbáb ef. 18
Hamary Dániel 826
- HAMVAY PAULA Dbáb ef. 26
- HANFSTENGEL, Franz német litográfus, nyomdász. (1804—1877). II. 111
- HANGYÁS IMRE Dbáb ef. 18, 57
Hankiss János 605, 607, 608, 617, 781, II. 530, 531, 532, 549, 550, 574
- HANUY ANDOR Dbáb ef. 54
- HANZÉLY IGNÁC Dbáb ef. 47
- HANZI 434
- HARABASEVSZKY HENRIK adófelügyelő Veszprémben. II. 249
- HARKÁNYI Frigyes politikus, közgazdász, orggy. képv. (sz. 1826). II. 291, 292
- HARSÁNYI SAMU Dbáb ef. 35
- HARUCKER = Haruckern 581
- HAUCH MÁRIA Minnie
- Hauk színművésznő (1852—1929). Bpsten vendégszerelt 1873—1876-ban. 581, II. 362, 734
- HAUER vsz. Ferenc kávé, az Arany Ökör kávéház tulajdonosa. Dbáb ef. 10, 43
- HAVAS József egyet. tanár Budapesten, közgazdász, politikus (1796—1878). 465, II. 33
- HAYNALD Lajos bíborosérsek, akadémikus (1816—1891). II. 200, 245, 427
- HAYNALD ISTVÁN Dbáb ef. 44
- HAYNAU, Julius Jakob osztrák tábornagy (1786—1853). 347, 427, II. 725
- Hazafi VERAI JÁNOS vándor népköltő (1846—1905). II. 367, 735
- HAZAY Samu tábornok, honvédelmi miniszter (1851—1938). II. 258
- HÁZMÁNN Ferenc, Buda utolsó polgármestere, orggy. képviselő (1810—1894). 465
- HEBEN Jakab Jókai Magyar utcai házának előző tulajdonosa. 162, 181, 186, 188, 190, 191, 693, 707
- H. = Heckenast Gusztáv. L. ott. 633, II. 235
- HECK = Heckenast Gusztáv, I. ott. 91, 92, 191, II. 235
- HECKEN = Heckenast Gusztáv. L. ott. 92, 191, 195, 218, 526, 584, II. 45, 235, 642
- HECKENAST Gusztáv nyomdász, könyvkiadó, vállalat a Franklin Társulatba olvadt.

- Jókai kiadója (1811–1878). 34, 63, 156, 157, 174, 179, 187, 188, 190, 191, 218, 222, 374, 375, 409, 500, 524, 527, 584, 587, 633, 638, 639, 653, 693, 705, 708, 709, 710, 795, II. 23, 30, 31, 38, 45, 457, 727, 741
- HEGEDŰS Sándor orggy. képviselő, közgazdász, akadémikus, Jókai nevelt leányának, Jókay Jolánnak férje. A Hon munkatársa, vezércikkírója, miniszter (1847–1906). 174, 175, 416, 490, 520, 522, 523, 579, 585, 586, 704, 830. II. 14, 15, 21, 22, 27, 40, 83, 106, 112, 243, 727
- HEGEDŰSNÉ = H. Sándorné Jókay Jolán. L. Jolán a. 605, 607, 632, 691, 710, 718, 720, 801, II. 447. 465
- HEGEDŰS ISTVÁN budapesti egyetemi tanár, klasszika-filológus (1848–1925). Írt a VU-ba is. II. 34
- HEGEDŰS LAJOSNÉ Dbáb cf. 51
- HEGEL, Karl von német történész (1823–1901), egyetemi tanár, Jókai berlini ismerőse. II. 109, 110, 524
- HEGYI ARANKA Dbáb cf. 8
- HEIGEL, Karl von német író, szerkesztő (a Bazar szerk.), Jókai berlini ismerőse és kiadója (1835–1905) II. 114, 522, 528
- HEINIKÉ kisasszony, Paris, rue de Beau 23. II. 426
- HEISZLER TERÉZ Dbáb cf. 13
- HELFY Ignác (volt Helfer) publicista, műfordító, orggy. képv. (1830–1897). 263, 406, II. 112, 123, 402
- HELVEY ADOLF Dbáb cf. 43
- HENDREY FERENC Dbáb cf. 24
- HENDREYNŐ Dbáb cf. 56
- HENSZLMANN Imre egyetemi tanár, akadémikus. műtörténész és régész (1813–1888). 507, 799, II. 245, 246, 427
- HEPBERGER II. 18, 59
- HERÁN MÁTYÁS Dbáb cf. 53
- HERBERT Heinrich nagyszabasi gimn. tanár (sz. 1838). 479
- HERBST, Eduard osztrák államférfi, miniszter (1820–1892). II. 359
- HEREMLLER Dbáb cf. 9
- HERENDY GYÖRGY II. 79
- HERMANN ADOLF aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- Herrliberger, David* 612, II. 411, 757
- HERSZÉNYI SAMU Dbáb cf. 5
- HERTELENDY II. 237 424,
- HERTELENDY GYÖRGY (1823–27) Zala megye alispánja. 418
- HERTELENDY JÓZSEF Torontál megye főispánja (1833–1891). Dbáb cf. 15, 38
- HERTELENDY LEONTINA Dbáb cf. 16
- HERZ II. 22, 243, 274
- HERZL Tivadar író, publicista (1860–1904), apja Jakab. 416, II. 14, 22

- HETEY 40
 HETSCH JÁNOS Dbáb cf. 52
 HETTESHEIMER IMRE Ujszi-
 vác cf. 591
 HEVESSY STURMANN Dbáb
 cf. 21
 HEVESSY vsz. Lajos publicista,
 a Borszem Jankó alapítója,
 Írt a VU-ba (1843–1910).
 Részt vett az Osztrák–Ma-
 gyar Monarchia írásban és
 képbén szerkesztésében is. II:
 10
 HEVESY BERTALAN orggy.
 képv. 417
 HILKENS a Sharps & Hilkens
 cég társa, aranyügynök. Lon-
 don. II. 24
 HIMLER LAJOS Dbáb cf. 50
 HIRSCH vsz. Lipót, a Franklin
 Társaság igazgatója. II. 274
Hitzig, J. Eduard II. 448, 626
 Hivatal ANIKÓ id. Lendvay
 Mártonné színésznő a Nemz.
 Színházban (1814–1891). II.
 317, 723
 HOENING vagy Höning O'Ca-
 roll br. Jókai vendéglátója
 1879-ben Vaszkán. II. 214,
 619
 HOFMANN, Albert a Bazar
 kiadója Berlinben. II. 109,
 111, 525
 HOFMAN berlini kárpitos való-
 színűleg azonos a berlini ma-
 gyar egyesület védnökével. II.
 110, 525
 HOFFM vagy HOFFMANN
 vsz. Hoffman Pál egyetemi
 tanár, akadémikus, orggy.
 képv. (sz. 1830). Írt A Honba
 is. 507, II. 33, 241
 HOHENWARTH, Karl Sieg-
 mund osztrák államférfi, mi-
 niszterelnök, a trializmus ter-
 vezője (1824–1899). II. 176
Hohenzollern, Károly román ki-
 rály 803
 HOHENZOLLERN hg. vsz.
 H. Lipót (1835–1905), az
 1870-ik évi spanyol király-
 jelölt. 540, 855, II. 53
 HOLESCH II. 9
 HOLLÁN Ernő altábornagy,
 akadémikus, vasútépítés-szer-
 vező, orggy. képv., közl. min.
 államtitkár (1824–1900). 465,
 484, 507, 509, II. 37, 245
 HOLLAY JÓZSEFNÉ Dbáb cf.
 19
 HOLLIS II. 58
 HOLLÓSSY BOGDÁN Dbáb
 cf. 51
 HOLLÓSSY JÓZSEF Dbáb cf.
 52
 HOLTEI, Karl osztrák dráma-
 író (1798–1880). II. 254, 652
 HOLZER 471
 HOME talán Webster, Augusta
 angol írónőre céloz (1837–
 1894), aki Home álnéven íro-
 gatott. 404
 Horánszky Gábor orggy. kép-
 viselő. II. 650, 654, 656
 HORMAYR, Joseph, Freiherr
 von osztrák történész és poli-
 tikus (1782–1848). 499, II.
 266, 283, 660
 HORN Ede orggy. képv., állam-
 titkár, A Hon és Igazmondó
 munkatársa, Jókai túlbecsült
 védece, közzgazdász (1825–
 1875). 263, 416, 505, 520, 525,
 526, 527, 528, 542, 586, 692,

- 713, 831, 858, II. 14, 19, 20,
22, 28, 30, 112, 435, 442
- HORN DÁVID** 507
- HORN Emil** író, bankár, Párizsban élt, Horn Ede fia. (1858–1937). Fordított Jókai műveiből is franciára (Sárga rózsza). II. 435, 442, 774, 776, 777, 778, 782
- Hornyik János* II. 464
- HOROS BERTALAN** II. 261
- HORVÁT János** Dbáb cf. 26
- HORVÁTH** Dbáb cf. 26, 484
- HORVÁTH** vsz. H. Boldizsár, L. ott. Dbáb. cf. 26, 504, 508, II. 242, 244
- HORVÁTH Mihály** püspök, történetíró (1809–1878). II. 9, 290
- HORVÁTH ANTAL** orggy. képv. 509
- HORVÁTH BOLD**(izsár) államférfi, miniszter, akadémikus, jogtudós, orggy. képv. (1822–1898). 507, 512, 829, 831, II. 649
- HORVÁTH CIRILL** egyetemi tanár, filozófus, drámaíró (1804–1884). Dbáb cf. 24, 498
- HORVÁTH DÖME** előbbi öccse, táblabíró, orggy. képv. (1819–1899). 418, 509
- HORVÁTH ELEK** orggy. képv., 48-as honvéd. (1822–1876). II. 10
- HORVÁTH GÁBORNÉ** talán H. Gábor sárospataki tanító neje. Dbáb cf. 57
- HORVÁTH IGNÁC** talán a műegyetemi tanár, akadémikus. Dbáb cf. 15, 52
- HORVÁTH ISTVÁN** talán a délibábos magyarkodó történész (1784–1846). Dbáb cf. 6, 862
- HORVÁTH JÁNOS** Dbáb cf. 13
- HORVÁTH IGNÁC** Dbáb cf. 15, 52
- HORVÁTH JÓZSEF** 1865-ben orggy. képviselőjelölt. Dbáb cf. Lenti. II. 87
- HORVÁTH KLÁRI** Dbáb cf. 43
- HORVÁTH LAJOS** pápai jogakad. tanár, írt A Honba, Ú-be, Nemzetbe (1824–1911). Dbáb cf. 44, II. 279, 403
- HORVÁTH LÁSZLÓ** Dbáb cf. 16, 17, 43
- HORVÁTH LÁSZLÓ** mérnök Dbáb cf. 43
- HORVÁTH LÁZI** azaz Petrichovich Horváth Lázár író, a Honderű szerkesztője, akadémikus (1807–1851). II. 255, 564
- HORVÁTH MÁRIA** Dbáb cf. 8
- HORVÁTH M(ihály)** orggy. képv., történetíró (1809–1878). 612, 831, II. 304, 677, 711
- HORVÁTH PAULINA** Dbáb cf. 16
- HORVÁTH vsz. Samu. L. ott.** II. 24
- B. HORVÁTH SAMU** járásbíró. II. 66
- HORVÁTH ACZÉL RÓZA** Dbáb cf. 49
- HÓRI vsz.** Farkas lelkipász-

- tor, író, népdalok, balladák szerzője. Írt a VU-ba is. (1813—1872). 175
- HOZHOT JÁNOS Dbáb ef. 20
- HÖKE Lajos ügyvéd, levéltárnok, történetíró. 48-as nemzetőr (1813—1891). Írt a VU-ba. II. 290
- HRABÁR vsz. Manó orggy. képv. 507
- Hranilovics Henrik* II. 759
- HUGO, VICTOR francia író és költő (1802—1888). 803, II. 65, 69, 72, 429
- HUILLARD BRÉHOLLES francia történész, az MTA kültagja (1817—1871). 498
- HUMMEL publicista, a Lloyd-nál dolgozott. II. 257
- HUNFALVY Pál orggy. képv., akadémikus. 9, 498, II. 244, 245
- Hunyady László* gr. orggy. képviselő. II. 656
- HUNFALVY J(ános) egyet. tanár, akadémikus (1820—1888). Írt a VU-ba. 497, II. 427
- HUNFALVY PÁL a finnugor összehasonlító nyelvészet megalapítója, akadémikus, az MTA főtitkára, a Magyar Néprajzi Társ. alapítója (1810—1891). 417
- HUNKÁR Sándor vagy Mihály orggy. képv. II. 257, 258, 654
- HURAY István balatonfüredi fürdőorvos, Jókai sógora, Laborfalvi Jozefa férje. 138, II. 403, 536
- HURBAN vsz. Jozef Miloslav osztrák író és politikus (1817—1888). II. 224
- HUSZÁR talán Imre. L. ott! 484, II. 10
- HUSZÁR IMRE újságíró, orggy. képv., műfordító. Írt A Hon-ba, a Nemzet-bc. 466, 507, II. 426
- Hutten Ulrich* 755
- HUZLIK ANTAL 434
- IBRÁNYI LAJOS Dunasor, Mikó-ház II. em. Ü. ef. 486
- IGLÓDI vsz. Kálmán képviselőházi teremőr, 48-as honvéd, emigráns (sz. 1820). Dolgozott a Délibábnál, írt a VU-ba (Jánosi álnéven). 34, 35.
- IGNÁC Jókai majorosa a Svábhegyen. 145, 147, 150, 151, 160, 161, 178 179, 182, 184, 186, 187, 189, 190, 192, 196, 690, 707
- IGNÁCZ 406
- IHÁSZ vsz. Imre földbirtokos (1771—1842). 336
- ILLÉS céhmester 406, 509
- II. LÉSSY György publicista. A Hon segédszerkesztője. Írt a VU-ba, az Igazmondóba. (1832—1871). 410, 495, 520, 521, 522, 523, 541, 585, 586, 858, II. 15, 27, 391, 456
- ILONA orosz nagyhercegnő. II. 216
- ILOSVAY 336, 406
- IMRE alkalmazott A Hon-nál vagy Jókainál. II. 16, 29, 30
- IMRE vsz. Sándor egyetemi tanár, akadémikus, irodalomtörténész és nyelvész (1820—1900). II. 244
- Incze Ernő* II. 483
- INCZE JÁNOSNŐ Dbáb ef. 19

- INCZÉDY talán Sámuel honv. ezr. (1811–1893). 406
- INKEY vsz. I. József István. 405, 547
- INKEY GÁSPÁRNÉ Dbáb ef. 13
- INKEY JÓZSEF ISTVÁN orggy. képv. 490, II. 260
- IPOLYI A (rnold) püspök, akadémikus, archaeológus, néprajzi gyűjtő, művészettörténész (1823–1886). 454, 595, 617, 619, 719, 735, 758, 759, 761, 799, II. 23, 245, 427, 447, 448, 455, 569, 664, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 743, 749, 756, 758, 764, 765, 766, 767, 768
- IRÁNYI DÁNIEL a márciusi ifjúság egyik vezére, publicista és politikus, orggy. képv. (1822–1892) II. 24, 223
- IRINYI József, ügyvéd, orggy. képv. (1822–1859) a 48-as 12 pont szerzője. 100, 692, II. 564
- IRINYI ISTVÁN Dbáb ef. 47
- IRSA ALBERTNÉ Dbáb ef. 57
- ISIS N. Berlin, Kastanien Allé 24. II. 322
- ISLÓDI 409
- ISSEKUTZ GERŐ aut. Abrudbányán 1858. 266
- ISTVÁN főherceg nádor (1817–1867). 424, 880
- ISTVÁNNFY 89, 101
- I. I. = Ivánka Imre. L. ott! 149, 154, 155, 157, 208, 209
- IVÁNKA Imre orggy. képv., az északkeleti vasút építője és vezérigazgatója (1818–1896). 409, 465, 506, 691, 692, 713, 796, 830
- IVÁNKA vsz. I. Zsigmond. L. ott! 408, 438, 486
- IVÁNKA ZSIGMOND orggy. képv. (1817–1902). 409, 410, 416, 438, 465, 496, 497, 510, 504, 507, 508, 512, 530, 536, 622, 820, 828, 842, 851, II. 10, 20
- IVÁNKA ZSIGMONDNŐ Dbáb ef. 11
- IVÁNKÁNÉ talán I. Imréné. 408, II. 257
- IVÁNYI 506
- IVÁNYOS LÁSZLÓ Dbáb ef. 47
- I. Zsiga = Ivánka Zs. L. ott. 536
- IZSÉPY vsz. I. ANTAL Erdélyi János lakótársa Sárospatakon. 408
- IZSÓ MIKLÓS 708
- JAKAB vsz. István műfordító, költő, drámaíró, zeneszerző (1798–1876). Jókai egyik lapjához tervezi munkatársnak. 434
- JAKAB ISTVÁN Ef. 137
- JAKABFFY ANTÓNIA Dbáb ef. 41
- JÁMBOR vsz. Pál. L. ott! 406, 484, 506
- JÁMBOR PÁL (Hiador) költő, orggy. képv., gimn. igazgató (1821–1897). 417
- JANCSÓ Pál komikus színész (1761–1845). 122
- JANDRUCSICS vsz. Jandrisits János szatmári apát, esperes (sz. 1837). II. 73
- JANICSÁRY Dbáb ef. 14
- JANITSEK 409
- JANK = Janku Ábrahám I. ott. 235

- JANKE, O(tto). Jókai berlini kiadója (1818—1887). Kölcsönösen meglátogatták egymást. II. 23, 27, 40, 43, 46, 81, 88, 108, 109, 111, 114, 236, 455, 456, 459, 463, 495, 521, 525
- JANKI FERENC aut. Nagybányán 1858-ban. 266
- JANKÓ vsz. János rajzművész, karikatúrarajzoló, genrefestő (1833—1896). Jókai képeslapjaiba dolgozott állandóan. (NagyTükör, VU, Ü.) 436, 856, II. 6, 29, 35, 39, 43, 115, 246
- JANKÓ JÁNOS l. előzőt. 42, 691, 799, 807, II. 450, 456, 458, 463
- JANKOVICH vsz. Miklós. L. ott! 353, 466, 505, II. 26, 113
- JANKOVICH ANTAL orggy. képv. (1799—1886) orvos. 418
- JANKOVICH LÁSZLÓ somogyi főispán. cf. II. 113
- JANKOVICH MIKLÓS orggy. képv., a hasonnevű híres műgyűjtő és régész (1773—1846) fia. 563, II. 6
- JANKU azaz Jancu Avran ügyvéd, román népvezér 1848/9-ben. 237, 238, 367, 758
- JANKY ANTAL Dbáb cf. 52
- JANKY FERENC aut. Abrudbányán 1858. 266
- JANKY JÁNOS aut. Abrudbányán 1858. 266
- JÁNOS FRIGYES württembergi hg. II. 219
- JÁNOSI JÁNOS plébános, orggy. képv. (1842—1886). II. 258
- JÁNOSSY vsz. Ferenc publicista, a Törvénytár szerk. Írt a VU-ba. (1819—1879). 406
- JANTHE német regényíró, a Lady Digby c. mű szerzője. 356
- JANYIK orggy. képviselő II. 33
- JAQUES II. 243
- JÁRMY MENYHÉRT Szabolcs m. táblabíró, Nyíregyháza polgármestere (1800—1873). Dbáb cf. 15
- JÁSZAI MARI tragika, a Nemz. Színház tagja (1850—1926). II. 403
- JASZNIGI OSZKÁR tulajdonképpen Jásznigi Sándor, aki Oskar v. Krücken álnéven írogatott. Jókai egyik német fordítója (1861—1926). II. 306, 439, 713, 789
- JAURES II. 53
- JEDLICSKA ANTALNÓ Dbáb cf. 24, 51
- JEDLICSKA ZSIGMOND Dbáb cf. 24, 51
- JEDLIK Ányos István, fizikus, akadémikus, a dinamó-elv első alkalmazója (1800—1895). II. 245
- JEKELFALUSSY vsz. Lajos a rendőrség és csendőrség megszervezője 1867 után (1828—1899). 498, 513
- JELASICH = Jellachich József gr. tábornagy, horvát bán (1801—1859). II. 40, 42
- JELINEK vsz. Jellinek Mór, nagykeresk., a gabonatőzsdé elnöke, A Hon nemzetgazd. rovatvezetője 1861—62-ben (1823—1883). 408
- JENEVAI László 48-as honv. fő-

- hadn., biztosítási hivatalnok, publicista. Írt a VU-ba és Jókai naptáraiba. 32, 34, 35, 36, 37, 42, 45, 48, 145, 147, 150, 174, 175, 690, 704
- JENEY LAJOS Dbáb cf. 25
- JESZENSZKY = J. Lajos 40
- JESZENSZKY LAJOS Dbáb cf. 48
- JEZERNICZKY vsz. J. J. közös külügyminisztériumi hivatalnok. II. 581
- JOANNOVICS György orggy. képv., államtitkár, akadémikus (sz. 1821). 497
- J. GY. = Józsa Gyuri L. ott. 259
- Johann mester* építész 720
- JÓKAI JOLÁN = Jókay Jolán, Jókay Károly leánya, akit az író és felesége neveltek fel, Hegedüs Sándorhoz ment férjhez. 152, 441, 605, 607, 632, 691, 710, 718, 719, 720, 801, II. 322
- JÓKAI RÓZA, Laborfalvi Róza unokája, a harmadik Róza L. Kis Róza II. 659, 660
- Jókay Eszter*, VÁLY FERENC-NÉ I. ott. 694
- JÓKAY JOLÁN I. Jolán. 727
- JÓKAY KÁROLY, az író testvérbátyja (1814–1902), városi árvagyám Komáromban. 408, 579, 631, 694, 707, 708, 709, 713, 831
- [OÓB azaz Andaházy Joób Albertine. II. 238
- JÓSA LÁSZLÓ Dbáb cf. 9, 40
- JÓSIKA = Miklós a regényíró (1796–1865). II. 31, 112, 457
- JOSIPOVICH = Antal magyarbarát szerb főúr, 48-as tevékenysége miatt 6 évet töltött fogságban (Kufstein) (1806–1874). 353, II. 391
- JÓZSA vsz. J. Gyuri, külön szabolcsi földbirtokos. 78, 236
- JÓZSA GYURI 259, 261, 545, 546, 549, 637, 839, 153, 400, II. 531
- JÓZSEF nádor 880
- József főhg. honvéd főparancsnok, cigánykutató, akadémikus, (1833–1905). II. 233
- JURÁNYI azaz Jurány Vilmos, a Franklin T. igazgatója (1823–1893). II. 45
- JUST 484
- JUSTH ISTVÁN 467
- K. = Kossuth Lajos. II. 111
- K. R. = Kis Róza, Jókainé leánya 146, 147, 148, 149, 150
- KAAS vsz. Ivor publicista, világhíró (1842–1910), újságíró A Hon-nál. 467
- KACSKOVICS IGNÁC orggy. képv. 417
- KACSKOVICS IGNÁC-NÉ előző nejc. Dbáb cf. 24, 56
- KACSKOVICS SÁNDORNÉ Dbáb cf. 24, 56
- KAGERPÁNER IMRE aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- KAJDACSY István, szemészorvos, Pest m. főorvosa (1812–1873). Verseket írt a Regélőbe. 137
- KAJUCH JÓZSEF Dbáb cf. 13, 48
- KÁKAY = Kecskeméthy Aurél I. ott! 379

- KAKUCSY ELEKNŐ Dbáb cf. 11
- KÁLDI Gyula karnagy, opera igazgatója (1838–1901). II. 253, 279, 403
- KÁLI NAGY ELEKNÉ Dbáb cf. 36
- KALIVODA FÜREDDY TERÉZ Dbáb cf. 10
- KALIVODA FÜREDDY TIBOR Dbáb cf. 51
- KÁLLAY Béni közös pénzügyminiszter, Bosznia kormányzója. (1839–1903). 497, II. 22, 232, 248, 274, 403
- KÁLLAY ÁKOS orggy. képv. Dbáb cf. 11, 51, II. 112
- KÁLLAY ISTVÁNNÉ talán K. I. a Versfűzér szerzőjének neje. Sárospatak, 1860. Dbáb cf. 14
- KÁLLAY LAJOS Dbáb cf. 51
- KÁLLAY MANÓ azaz K. Emánuel orggy. képv. (1814–1886). 507
- KÁLLAY MENYHÉT Dbáb cf. 17
- KALLIMACHI KÁROLY román államférfi. II. 286
- KALLIVODA KLEMENTIN Dbáb cf. 24
- KALLÓS Lajos sárospataki, majd debreceni jogászprofesszor, akadémikus (1819–1882). 407
- KÁLMÁN talán Ferenc lelkipásztor, írt a VU-ba (1827–1864). 6, 39, 44, 47, 48
- KÁLMÁN azaz Kálmány Lajos néprajzi gyűjtő (1852–1919). II. 408, 753
- KÁLMÁNCHELYI régi debreceni cíviscsalád. II. 429
- KÁLNOKI Kálnoky Gusztáv közös külügyminiszter. (1832–1898). II. 274
- KÁLNOKY DÉNES o.b.t.t. Lipót u. 33. Dbáb cf. 46
- KÁLÓCZY LAJOS orggy. képv. (sz. 1819). 418, II. 114
- KALOTAY EMILIA Dbáb cf. 46
- Kampis Antal* 606 609, II. 609
- KAMPÓS SIDONIA Dbáb cf. 50
- KANDÓ vsz. K. Kálmán orggy. képv., az Athenaeum vezetője (1811–1888). 410
- KANDÓ ZS. 409
- Kane* világgjáró 839, 845, 850
- KANITZ GÁBOR 527
- KANITZ M II. 22
- KÁNTOR II. 9
- KÁNTOR JÓZSEF aut. Ab-rudbányán 1858-ban. 266
- KÁNTORNÉ azaz Kántor Gerzsonné Engelhardt Anna, kiváló tragikus színésznő (1791–1854). II. 317, 724
- KÁPLÁNY ANTAL gimnáziumi tanár, Gyöngyös (sz. 1857). II. 242
- KAPP FRITZ = K., Friedrich német történész és politikus (1824–1884). II. 109, 522
- KARÁCSON GÁBOR Dbáb cf. 51
- KARÁCSONY MIHÁLY táblabíró, akadémikus (1800–1869). 378
- K. Guido = Karácsony Guido orggy. képv. II. 292
- KARÁCSONY FE(renc) orggy. képv. 484
- KARÁDI 484

- KÁRÁSZ CSALÁD Dbáb ef. 9
 KARAY FERENC Dbáb ef. 48
 KARCSAY LAJOS Dbáb ef. 15
 KARCZAG TESTVÉREK
 Dbáb ef. 40
 KARDORFF, Wilhelm von.
 Német államférfi, Bismarck
 párthíve (1828—1907). II. 109,
 523
 KARDOS vsz. Kálmán l. ott!
 484
 KARDOS KÁLMÁN orggy.
 képv. (sz. 1839). 418
 KARIKA ZSIGMOND Dbáb
 ef. 15, 49
 KARL svábhegyi szomszéd fia,
 kocsis. 21
 KÁRMÁN Lajos orggy. kép-
 viselő. II. 651
 KÁRMÁN Mór pedagógus pro-
 fesszor, kultúrpolitikus (1843—
 1915). 369, II. 112, 113, 252,
 391
 KÁRMÁNNÉ l. előzőt! II. 256
 KARNER, Henry II. 244
 KÁROLY = Jókay Károly l.
 ott! 100, 156, 185, 207, 406,
 II. 26, 30, 33, 38, 402
 KÁROLYI talán Ede l. ott!
 405, 473, II. 212, 241
 KÁROLYI E(de) orggy. képv.,
 nemzetgazdász (1821—1879).
 409
 KÁROLYI IMRE II. 291
 KÁROLYI ISTVÁN a nagy-
 károlyi gróf orggy. képv.
 (1797—1881). Dbáb ef. 27,
 56, 565, II. 233, 373, 641, 741
 KÁROLYI ISTVÁNNÉ Cse-
 konics Margit. II. 257
 KÁROLYI LAJOS Dbáb ef. 15
 41
 KÁROLYI S(ándor) orggy.
 képv. (1831—1906). 409
 KÁROLYI TIBOR gróf orggy.
 képv., főrendiházi alelnök,
 Klapka szármascgdjé (1843—
 1904) II. 274, 291
 KÁRPÁTI vsz. Endre isk. igaz-
 gató (sz. 1840) II. 403
Kárpáti Aurél 605, 606
 KARSZÓ JULIÁNNA Dbáb
 ef. 52
 KASSAY LAJOS Dbáb ef. 39
 KASSEL l. Cassel II. 109
 KÁTAY GÁBOR Dbáb ef. 55
 KATONA JÁNOS Dbáb ef. 46
Katona József 803
 KAUCZ azaz Kautz Gyula köz-
 gazdász, a Nemzeti Bank fő-
 kormányzója, orggy. képv.,
 egyetemi tanár (1829—1909).
 441, 465, 497, 504, 506, 508,
 II. 112, 245
 KAUCZ MIKSA 469
 KAUFMANN Konstantin Pet-
 rovics orosz hadvezér (1818—
 1882). II. 308, 715
 KAZAI FERENC Dbáb ef. 42
Kazinczy Ferenc II. 448, 530,
 588
 KAZINCZY SÁMUEL Dbáb
 ef. 19, 45
 KECSKEMÉTHI KATALIN
 Dbáb ef. 23, 43
 KECSKEMÉTHY Aurél, írói
 néven Kákay Aranyos, ügy-
 véd, publicista, több lap mun-
 katársa, szerk. (1827—1877).
 383, 509, 796
 KECSKEMÉTI CS vsz. K. Csapó
 Dániel Tolna m. alispánja, ki-
 nek 1833-ban jelent meg Kér-
 dczősködő magyar nyelv-

- mester c. műve (1778—1844).
60
- KECSKÉS KÁROLY Dbáb cf.
21, 53
- KEGLEVICH különöc főúr 78,
499
- KEGLEVICH vsz. Béla, főis-
pán, orggy. képv., Rot-
schild titkára (1833—1896).
Írt A Hon-ba vezércikkeket
(1865—69). 207, 405, 408, 409,
499, II. 18
- KEGLEVICH BÉLA I. előzőt!
417, 498
- KEGLEVICH GY. 408
- KEGLEVICH ISTVÁN konzer-
vatív főúr, orggy. képv., a
Nemzeti Színház intendánsa,
a Nemzet munkatársa. Pár-
bajban halt meg (1840—
1905). 417, 497, II. 427
- KÉGLI Dbáb cf. 42
- KÉGLI azaz Kégly Sándor gaz-
dasági szakember, min. tisztv.
(sz. 1835). 509
- KELEMEN vsz. Lajos politikus.
406, II. 260
- KELEMEN JUDIT Laskó cf.
II. 39
- KELETI GUSZTÁV festő-
művész, iskolaigazgató, aka-
démikus, művészeti író. Írt
és rajzokat készített a VU-ba
(1834—1902). II. 427
- KELLER svájci konzul 465, 818
- KELLER BERTA Dbáb cf. 21
- KELLNER DÁVID Jókai ber-
lini ismerőse. II. 110
- KÉMÉNDY ISTVÁN vsz. törv.-
széki jegyző Déván aut. Ab-
rudbányán 858-ban. I 266
- KEMÉNY vsz. Zsigmond a
regényíró, a Pesti Napló szer-
kesztője (1814—1875). 5, 8,
31, 32, 63, 88, 89, 112, 119,
477, 480, 481, 484, 499, 508,
530, 629, 645, 842, II. 259
- KEMÉNY vsz. K. Gábor I. ott.
II. 259
- KEMÉNY FARKAS a kolozs-
vári nőegylet titkára. II. 32, 65,
457, 485
- KEMÉNY FARKAS br. hon-
véd ezredes Bem mellét
(1796—1852). II. 483
- KEMÉNY FERENC Dbáb cf.
43
- KEMÉNY GÁBOR orggy.
képv., miniszter, akadémikus
(1830—1888). 440, 441, 469,
506, 820, 830
- KEMÉNY JÁNOS orggy.
képv., képviselőházi alelnök
(1825—1896) a regényíró
öccse. II. 202
- KEMÉNY KÁLM(án) politikus
(sz. 1838), orggy. képv. II.
326
- KEMÉNY LAJOS Dbáb cf. 19
- KEMÉNY P vsz. Pál orggy.
képv. II. 112
- KEMÉNY SAMU Dbáb cf.
7, 44, II. 32, 320, 400
- KEMÉNY ZS. = K. Zsig-
mond 409, II. 389
- KEMÉNY ZSIGÓ azaz Zsig-
mond I. KEMÉNY-nél! II.
379
- KEMÉNYFFY JULIA Dbáb cf.
9
- KEMÉNYFFY LINKA Dbáb cf.
35
- KEMPELEN vsz. Győző író,
publicista 1861—65 A Hon

- belső munkatársa (1829—1865). 270, 408, 410
- KENDE** vsz. Kanut Szatmár megyei birtokos, orggy. képviselő, Jókai jóbarátja, kártyapartnere, lelkes irodalombarát (1822—1904). 406, 490, 506, 520, 529, 579, 825, 842, II. 11, 79, 236, 277
- KENDE LAJOSNÉ** Szuhányi Laura, Szuhányi Ida testvére, aki Kölcsey rokonságához tartozott (1824—1897). Dbáb ef. 17, 49
- KENDE MATILD JULISKA CLAUDIA** Kende Kanut és neje: Kállay Ida gyermeki. Matild sz. 1848; Juliska sz. 1864, férje gr. Teleki Sándor orggy. képvis., Szikra néven író; Klaudiva (1852—1901), férje Bezerédy Dezső. II. 73
- KENDEFFY A.** vsz. Árpád orggy. képvis., fordító. 408
- KENDERESSY MIHÁLY** vsz. bíró a dévai törvényszéken. Dbáb ef. 13
- KENDY** 405
- KENESSEY** vsz. K. Kálmán I. ott. 100, 168
- KENESSEY KÁLMÁN** min. tisztv., írt a VU-ba (1825—1913). 160, 175, 178, 410, 657
- KENNEDY** vsz. Kenedi Géza ügyvéd, lapszerkesztő (sz. 1853). Írt a Nemzetbe. II. 443
- KÉPESSY ETELKA** Dbáb ef. 16, 36
- KERÉKGYÁRTÓ** vsz. Árpád, egyetemi tanár, akadémikus. Írt a VU-ba (1818—1902). 174, 175, 704
- KERÉNYI** talán Frigyes a költő (1822—1852). II. 46
- KERESZTÉNYI** Dbáb ef. 13
- KERESZTES** Dbáb ef. 55
- KERESZTES NÁNDOR** vsz. albíró a dési járásbírószékhelyen. II. 66
- KERESZTESSY** 198
- KERKÁPOLY** Károly orggy. képvis., pénzügyminiszter, Jókai jóbarátja, tanulótársa Kecskeméten és Pápán. Írt a VU-ba és A Hon-ba. (1824—1891). 417, 482, 506, 508, 511, 536, II. 147, 219, 237, 246
- KERN** bankár, Jókai egyik hi-telezője. 46, 63, 151, 156, 158, 177, 194, 195, 219, 222, II. 401
- KERN JÓZSEF** talán azonos az előbbivel. Dbáb ef. 25
- KERN LEO** Dbáb ef. 57
- KERNHOFFER** 503
- KERSZÉNYI BÁLINT** aut. II. 66
- KERTAY** 523
- KERTBENY** Károly Mária könyvkiadó, fordító, családi neve Benkert volt, írt A Hon-ba, fordíttatta Jókai regényeit elég kevés sikerrel, de állhatatosan. (1824—1882). 174, 542, 585, 586, 632, 704, 858, II. 9, 16, 19, 23, 27, 30, 31, 37, 45, 88, 456, 457
- KESSELSTADT** gr. százados a Sobri J. elfogására küldött csapat parancsnoka. II. 90, 502
- KESZLER** József publicista, a Hon munkatársa. Írt a Nemzetbe is (1846—1926). 404, 443, 597
- KHORIN** I. Chorin. II. 424

- KILÉNYI inkább Kilányi Lajos balettáncos, külföldön is híres volt (1819–1861). II. 316
- KILÉNYI = KILLYÉNI KOCSIS DÁVID úttörő színész (1791–1862). 877, 316, 723
- KIRÁLY ANDRÁS aut. Ab-rudbányán 1858. 266
- KIRÁLY PÁL tanár, igazgató. Az Osztrák–Magyar Monarchia stb. főmunkatársa (1841–1902). II. 392
- KIRÁLYI PÁL publicista és politikus, a Jelenkor szerkesztője, orggy. képv., a Pesti Napló szerk. (1821–1892). 496, 506, 508, 622, 820, 822
- KIS 440, II. 74
- KIS J. dr. Prónay főtitkára. II. 251, 650
- KIS JÁNOS pápai teol. tanár (1821–1906). II. 68
- KISCHEL Heinrichshof. II. 277
Kisfaludy Károly 803, 851
Kisfaludy Sándor 658, II. 529, 530, 560
- KISMARTONYI ELEK Dbáb ef. 41
- KIS RÓZA I. Laborfalvi Róza leánya 62, 152, 194
- KIS RÓZA II. Laborfalvi Róza unokája, Jókai fogadott leánya 194
- KISOVICH = József főesperes (1818–1885), apátkanonok. II. 219, 251
- KISS talán Lajos debreceni orggy. képv. 405, 406, 467
Kiss József, Nemeskéri 605
- KISS JÓZSEF az író (1843–1921). Írt a VU-ba is. II. 443
- KISS LAJOS talán Debrecen képviselője 1865-től 417, II. 112
- KISS MIKLÓS Zöldfa u. 37., kiskereskedő. 416
- KISS MIKLÓS orggy. képv. 427, 438, 493, 494, 506, II. 11
- KISS KÁROLYNÉ talán K. K. honv. alezr. (1793–1866) neje, aki írói körökkel barátkozott, verseket, novellákat írt. Dbáb ef. 34
- KLAPKA ti. György Móric honvédtábornok (1820–1892). 353, 507, 540, 542, 842, 856, II. 19, 59, 74, 114, 526
- KLÁR 465
- KLAUZÁL Gábor miniszter, (1804–1866). 336, 417, 497
- KLEBEBLATT baseli építész 465
- KLÉGER JÓZSEF bíró Jászberényben. Dbáb ef. 11
- KLÉH ISTVÁN bankár a Hazai Első Tkpénztárnál. Dbáb ef. 15
- KLEIN ADOLF II. 22
- KLEIN, HUGO Bécs, Alsergrund, Kreuzgasse 6., fordító a Wiener Allgemeiner Zeitungnál. II. 416
- KLESTINSZKY = KLESZTYINSZKY Dezső kassai törv.-széknél Dbáb ef. 13, 44
- KLETKE, Hermann a Vossische Zeitung szerkesztője Berlinben. II. 111, 525
- KLUGE Váli Mari Kluge néni emlegeti Pápáról. 509
- KMETI azaz Kmetty István tanár, publicista, lapszerkesztő (1833–1887). II. 245

- KNAUZ Nándor történész, c. püspök, akadémikus (1831—1898). II. 245
- KNOBLAUCH talán Artur budapesti postatiszt. Jókai segítője kezdő szerkesztő korában. 31, 39, 152
- KNOPP vsz. József festő (1825—1899), 1848-ban zászlókra festett Mária-képet. Később csendéletet és arcképeket készített. 527
- KOCH KER. II. 22
- KOCZÁNYI talán Sándor p. ii. min. tisztv. Dbáb cf. 14
- KOFLANOVICS CECILIA talán K. Miklós, Ugocsa vm. főjegyzőjének hozzátartozója. Dbáb cf. 39
- KOFRÁNYI ALAJOS orvos, Jókainak stomfai baleseténél segítséget nyújtott (1879). II. 243
- KOGELNICSAN, azaz Cogelniceanu Mihály román történetíró és politikus (1847—1891). II. 288, 675
- KOHÁRY ANDRÁS vsz. távfírdakezelőtiszt Szászscbesen. Dbáb cf. 13, 46
- KOHEGI pannonhalmi prior, tiszt. professor. II. 416
- KÓKAI Lajos, könyvkereskedő és kiadó (sz. 1842). 375, 409
- KOKSA KÁLMÁN Dbáb cf. 34
- KOLBER J. Jókai házigazdája. II. 402
- KOLLÁR, Ján szlovák költő, pánszláv agitátor, ev. lelkész, bécsi egyetemi tanár (1793—1852). II. 402
- KOLLER talán Antal orggy. képv. II. 114
- KOLMÁR vsz. József gimn. tanár, Jókai diáktársa Pápán (1820—1917). II. 308
- KOLONNAY SÁMUELNŐ Dbáb cf. 56
- KOMÁROMY vsz. Ferenc, ügyvéd, majd törv.széki bíró Pesten. Írogat a Délibába (1823—1896). Dbáb cf. 32, 41, II. 30, 457
- KOMÁROMY GYURI = orggy. kövct, honvédtiszt, a Klapka-légió szervezője (1817—1872). II. 72
- KOMÁROMY KÁLMÁN Dbáb cf. 49
- KOMLÓSSY vsz. Imre, debreceni ügyvéd, írt a Nagy Tükröbe, VU-ba is (1813—1879). 110, 657
- KOMLÓSSY ANTAL talán a nagyváradi árvaszéki eln. Dbáb cf. 11
- KOMLÓSSY CAROLIN Dbáb cf. 45
- KOMLÓSSYNÉ Dbáb cf. 55
- KONCSÁR JÁNOS Szatmár. cf. 485
- KONDOR vsz. Lajos írt a VU-ba. 161, 183, 708
- KONEK Sándor egyet. tanár, akadémikus, statisztikus. (1819—1882). II. 245
- KONKOLY vsz. K. Thege Antal Ógyallán, kinek neje Pulay Erzsébet, Jókai nagynénje volt. 54, 484
- KONKOLY BALÁZS cf. Hon. Ü. 409, 483
- KONKOLY PÁL, azaz K. Thege Pál orggy. képv., törv.-széki elnök (1814—1884). 418

- KONKOLY RUDOLFNÉ
Dbáb ef. 20, 40
Konkoly Thege Miklós 47, 633
- KONTRA JÁNOS tótfalusi
lelkész 59
- KOOS II. 276
- KOÓS ETELKA Dbáb ef. 23
- KOÓS MARI Dbáb ef. 26, 50
- KOPÁCSI GY Dbáb ef. 26
- KAPP, Fritz talán inkább Friedrich, német politikus és történész, Jókai berlini ismerőse (1824–1884). II. 109
- KOPPING Ferenc csonoplyai g.-kel. pap. ef. 591
- KORIZMICS vsz. László akadémikus, orggy. képv., közgazdász, a Gazd. Lapok szerkesztője (1816–1886). II. 245
- KORKIS JÁNOS 233
- KORMOS BÉLA közjegyző, verseket írt. A Hon és VU munkatársa. 563
- KORNFELD II. 58
- KORNFELD GYULA elnök
Sip u. 12. II. 386
- KORNIS IGNÁC Dbáb ef. 6, 55
- J. KORNIS VICTOR vadászati író (sz. 1846). aut. II. 66
- KORNIS VILMA grófnő II. 65
- KORONKA LÁSZLÓ Dbáb ef. 5, 35
Kosciuszkó Tádé 826
- KOSKA Vasváry Pál gyilkosa. 235
- KOSSA Károly nagyfalusi lelkész. (1819–1884) 502, 830
- KOSSAK, Ernst német tárcaíró Berlinben, Jókai berlini ismerőse. II. 110, 524
- KOSZAK, azaz Kossak, Julius lengyel festőművész (1824–1899). II. 242, 644
- KOSSALKO János kúriai bíró, Haynau bizalmi embere, (1813–1899). katonai ügyész és köztisztviselő; az írókat mentette. II. 11, 39, 112
- KOSSUTÁNYI NINA Dbáb 19
- KOSSUTH Lajos (1802–1894). 353, 406, 435, 437, 442, 799, 807, II. 230, 252, 278, 390, 525, 526, 527, 667, 776
- KOSSUTH ATTILA Dbáb cf. 53
- KOSSUTH PÁL orggy. képv., főszolgabíró. (1823–1895). 418, 478
- KOSSUTH SÁNDOR 48-as honvéd, Olmützben raboskodott 1854-ig. (1816–1855). 442
- KOSTYÁL vsz. Ádám a Nemzeti Színház ruhatárosa és szabója (1792–1863). 79, 224, 254
- KOSZTIN TAMÁS vsz. a pestvidéki törv. szék végrehajtója. Dbáb ef. 24
- KOSZTOLÁNYI NINA Dbáb ef. 51
- KOVÁCH IGNÁC Dbáb ef. 23
- KOVÁCH L. vsz. K. László. L. ott. 506
- KOVÁCH LAJOS K. Ágoston testvére, Kossuth min. tanácsosa, Kemény Zs. jó barátja (1812–1899). Dbáb ef. 23
- KOVÁCH LÁSZLÓ orggy. képv. 418, 508
- KOVÁCS Pesten 378
- KOVÁCS Türr bajtársa. 398

- KOVÁCS vsz. K. Albert. L. ott. 60, 185, 395, 406, II. 443
- KOVÁCS ALBERT gazdatiszt, régész (sz. 1828). Írt a VU-ba. Dbáb cf. 13, 38
- KOVÁCS ÁGOSTONNÉ sz. Olchváry Eulália, Szatmár, a novellista és vers író K. Ágoston (1827—1867) neje (sz. 1828), Jókai meglátogatta Szatmár megyei útja alkalmával. II. 73
- KOVÁCS EDVARDNÉ Tércy Mari (mh. 1854), férje szolgabíró, majd kir. tan. Dbáb cf. 54
- KOVÁCS ELEK ellenőr az erd. min.-ban, Podmaniczky u. 73. II. 404
- KOVÁCS ENDRE vsz. Kovács Sebestyén Endre egyet. tanár, akadémikus, Jókai egyik orvosa. (1814—1878). 137, 717
- KOVÁCS ERNŐ fogházigazgató Illaván és Vácon (sz. 1825). II. 618
- KOVÁCS IGNÁC Dbáb cf. 41
- KOVÁCS JÓZSEF Dbáb cf. 25, 27, 45
- KOVÁCS KÁROLY Dbáb cf. 38
- KOVÁCS LÁSZLÓ berencei orggy. képv., háznagy, a Deák-párt szervezője, Deák bizalmi embere. (1827—1889). Írt A Hon-ba és Nemzet-be. 266, 382, 490
- KOVÁCS LAURA költeményeket írt, Döbrentei u. 16. II. 326
- KOVÁCS MÁTYÁS Dbáb cf. 56
- KOVÁCS MIHÁLY talán az a festőművész, akivel Tompa is levelezett. 416
- KOVÁCS PÁL író és költő, az Auróra kör tagja, a Hazánk szerk. (1806—1886) Dbáb cf. 10, 44
- KOVÁCS SÁNDOR II. 18, 211
- KOVÁCS TAMÁS pannonthalmi főapát (1783—1841). II. 416
- KOVÁCS VINCE ügyvéd II. 21
- KOVÁCS ZSIGMOND Dbáb cf. 13
- KOVÁCSNÉ Csávássy Fekete Mária, a Nemz. Szính. komikája (1802—1874), a kis Róza dajkája, Jókainé ny. szífnésző barátnéja. 184, 186, 187, 188, 191, 193, 194, 195, 198, 218, 222, 708, 710
- KOVÁCSI BÁLINTNÉ Dbáb cf. 38
- KOVÁLCSIK Dbáb cf. 34
- KOZÁK dr. Wien Johannesgasse 6. II. 326
- KOZÁR DEZSŐ 409
- KOZKIUSZKÓ = Koszciuszko lengyel szabadsághős 353
- KOZMA FERENC tan. képzőigazgató, akadémikus Székelykeresztúr (1844—1920). II. 415
- KOZMA SÁNDOR főügyész, Pápán Jókai diáktársa, írt a Nemzet-be (1825—1897). 137
- KÖLBER kocsigyártó, Jókai házigazdájája, fia Fülöp is az, de irogat is. 63, 148, 635, 638, 691
- Kölsey Ferenc* 788
- KÖNIGSEGG vsz. Gusztáv gr. Pruszkán vendégül látta Jókait 1879-ben. II. 214, 619

- KÖRMENDY vsz. Sándor es-
percs, 48-ban honv. főhadn.,
majd orggy. képvis. (sz. 1829)
509, II. 212
- KÖRMENDY SÁNDOR I.
előzőt! 137, II. 250
- Körner, Theodor* 391 797,
- KÖRNYEY LAJOS luzsoki
lelkész 502, 830
- KÖRÖSI vsz. Sándor orggy.
képv., Jókai kecskeméti jo-
gásztársa, pápai, majd debre-
ceni akadémiai jogprofesszor,
ír a VU-ba és A Hon-ba.
(1824—1895). 100, 509, 657,
II. 250, 359, 650
- KÖRÖSSY ÉS NEJE előző neje,
színésznő. 359
- KÖRREY FERENC Dbáb cf.
16
- KÖSZEGI vsz. K. (Purth) Ká-
roly, a Nemz. Szính. basszisz-
tája (1820—1891). 60, 253,
636, 734
- KŐVÁRY László történész, Jó-
kai úti kalauza Erdélyben,
jogász, akadémikus (1819—
1907). Írt a VU-ba, Délibáb
naptárába. 32
- KÖVÉR Lajos, író és ügyvéd
(1825—1863). Neje Komlóssy
Ída színésznő 242
- KÖVÉR ILKA Sándor u. 25. II.
322
- KÖVÉR KÁROLY orggy.
képv. Dbáb cf. 50
- KÖVESDY ANTAL Dbáb cf.
42
- K. R. = kis Róza, Laborfalvi
Róza leánya. 152, 182, 183,
184, 189, 190
- KRAJCSIK vsz. Ferenc, ügyvéd,
orggy. képvis. (sz. 1838). 536,
II. 33
- KRALOVÁNSZKYNÉ vsz. K.
László író neje, férje írt a VU-
ba (1827—1857). II. 256
- KRAMOLÁN 416
- KRASZEVSZKY vsz. József Ig-
nác lengyel író (1842—1887),
nagy levelező, regényíró. II.
290
- KRAUSZ Lajos képviselőjel.
1881-ben. II. 261, 656
- KREITH Béla publicista, 48-as
ereklémúzeum gyűjtője
(1851—1916). II. 443
- KRENEDICS RUDOLF Dbáb
cf. 38
- KRENEVICS FERENC a si-
ketnéma intézet igazgatója Vá-
con (1829—1891). II. 251
- KRICSFALUSSY JÓZSEF
Dbáb cf. 38
- KRIEGER BÉLA festő és grafi-
kus (sz. 1861). II. 415
- KRISTIÁNY PIUS Dbáb cf. 9,
38
- KRISZTINKOVICH EDÉNÉ
Dbáb cf. 14
- KRIVÁCSI vsz. József, vasúti
főmérnök (sz. 1821). II. 45
- KRIZA vsz. János, a népdal-
gyűjtő püspök, költő (1811—
1875). II. 408, 753
- KRIZA SÁNDOR Dbáb cf. 11,
36
- KRIZSÁN vsz. Mihály, a Ra-
nolder-intézet igazgatója (sz.
1843). II. 224
- KRÓF 541
- KROKMANLIK lengyel rabló.
II. 72, 491
- KRONBERGER LIPÓT köz-

- gazdász, a Magy. Ált. Takarékpártár elnöke (1847–1924). II. 433
- KRONFELD II. 27, 29, 454, 456
- K. RÓZA = kis Róza, Laborfalvi Róza leánya 193, 195, 197, 198
- KRTSSY = Keresztessy. L. ott. 147
- KRUPLANICZ KÁLMÁN képv.-jelölt, az 1881. évi választásoknál Esztergomban. II. 258
- KRUPP 306, 329
- KRUSPER István műegyetemi tanár, akadémikus. (1818–1905). II. 245
- KRUSPÉR SÁNDORNÉ Dbáb ef. 25
- KRUSZLICS ANTALNÉ Dbáb ef. 17
- KRÜGER, Stefan német politikus Berlinben, Jókai berlini ismerőse. II. 109, 523
- KUBA János orggy. képv. 440, 483, 483, 490, 506, 508, 510,
- KUBA JÁNOS l. előzőt! 417, 823
- KUBICZA Pál orggy. képv. pozsonyi alispán (sz. 1824). Jókai vendéglátója és kísérfője 1879. évi vágvölgyi útján. 483, 497
- KUBIK ENDRE Dbáb ef. 19, 47
- KUBINYI vsz. Lajos l. ott. 60, 100, 148, 160, 168, 406 II. 43
- KUBINYI ALBERT Dbáb ef. 55
- KUBINYIF(erenc) orggy. képv., akadémikus (1796–1874). 361, 565
- KUBINYI LAJOS publicista, szerkesztő, nemzetgazdász, írt A Honba. (1821–1880). 18, 100, 160, 406, 631, 657, 799
- KUBINYI MATILD Dbáb ef. 25, 37
- KUBINYI MIHÁLY Dbáb ef. 52
- KUBINYI R(udolf) főispán, orggy. képv., frók barátja (1815–1896). 361
- Kucskák basa* 827
- KUDLIK vsz. István orggy. képv. 490, 497
- KUHN talán Franz táborszernagy, közös hadügyminiszter (1817–1896). 508
- KUKLAY talán Béla mérnök Székesfehérvárt II. 24
- KUMMERLANDER JOSEF aut. Abrudbányán 1858, talán az Offenbányai postamester. 266
- KUN JUCI II. 32
- KUN PÁL gimn. tanár, írt a VU-ba (1827–1896). 137
- KUNSZT JÁNOS Dbáb ef. 35.
- KURANDA Ignác osztrák politikus és publicista (1811–1884). 366, 475
- KURCZ = K. Gyula, l. ott 497, II. 245
- KURCZ GYULA inkább György orggy. képv. 416
- KURDY II. 10
- KUSTOS LAJOS Dbáb ef. 51
- KUTHY vsz. K. Lajos, regény- és novellaíró. (1813–1864). II. 176, 359
- KUTKA JÁNOS Dbáb ef. 54
- KUZA = Cuza Sándor. L. ott, 353
- KÜKEMEZEY tokaji telek-könyvvezető. II. 250
- KÖNNLE JÓZSEF ügyvéd, orggy. képviselő (1833–1889). II. 251

- LABORFALVI JOZEFA, Róza
nőtestvére. 708
- Laborfalvi Róza* 638, 690, 707,
708, 709, 710, 711, II. 596, 603,
724, 727, 728. L. még Róza a.
- LADÁNYI talán L. Gedeon
kolozsvári egyetemi tanár
(1824—1886). II. 443
- LADÄGGER osztrák politikus
441
- LAINS, Robert az oxfordi Col-
legium Corporis Christi tagja.
Aut. II. 234
- Lajos, XIV.* francia király. 798,
827
- Lajos Fülöp* francia király. 855
- LAKATOS JÓZSEF Dbáb ef. 21
- LAKATOS LAJOSNÉ Dbáb ef.
26
- LAKOS 408, II. 22, 24
- LAKY LAJOSNÉ Dbáb ef. 57
- LAMBERT II. 57
- LAMORI 342
- Landerer Lajos* 639, 693
- LANDESMANN vsz. L., Hein-
rich német író és költő Drez-
dában (1821—1902). Jókai ber-
lini ismerőse. II. 111, 525
- LÁNG vsz. L. Lajos orggy. kép-
viselő, egyet. tanár, akadé-
mikus, többször járt Berlin-
ben, Jókai is találkozott ott
vele (sz. 1849). II. 110, 522,
523
- LÁNG IGNÁC ügyvéd (1812—
1864), 408
- Langenau, H. von* 841
- LÁNGH FERENCNÉ Dbáb ef.
36
- Langievicz, Maryan* lengyel fel-
kelő vezér (1827—1887). 858
- LÁNYI népzeneész, Jókai szere-
pelteti az Egy az Isten c. mű-
vében. II. 63
- LA PRUDONNE vsz. Sully-
Prudhomme, René francia költő
(1839—1907). 425
- LARISCH 422
- LASKER Eduard német poli-
tikus (1829—1884), Jókai ber-
lini ismerőse. II. 88, 109, 522
- LASKÓ belyei uradalomban. II.
113
- LÁSZLÓ József színész, a Nemz.
Színház tagja (1808—1878),
kedvelt bonvivant, Jókai házi-
gazdája Buda 1849-es ostroma
idején. Dbáb ef. 49, II. 114
- LÁSZLÓ FÜLÖP festőművész
(1869—1937), a portré Európa-
szerte kedvelt mestere. II.
432, 774, 775
- LÁSZLÓ LUKÁCS ifj. önkép-
zőkörü elnök Illyefalván 1881-
ben. II. 263
- LÁSZLÓFFY vsz. Antal sza-
mosújvári polgármester, orggy.
képv. (1825—1872). II. 11
- LÁSZLÓFFY ANNA Dbáb ef.
50
- LÁSZLÓFFY IRMA Dbáb ef.
12
- LÁSZLÓFFY MANÓ Dbáb ef.
16
- LATABÁR vsz. Endre színi-gaz-
gató (1811—1873). Dbáb ef.
12, 44, 195, 711
- LATINOVIČ vsz. L. János 405
- LATINOVIČ ALBIN II. 251
- LATINOVIČ JÁNOS orggy.
képv. II. 424
- LAUFFER vsz. L. Vilmos könyv-
kiadó (1825—1895). 195, 705
- LAUKA Gusztáv levéltáros, fró

- (1818—1902). Írt A Hon-ba és az Ú-be álnevek alatt. 32, 379, 433, 459, 472, II. 241, 308, 459
- LAUTTUNER berlini író, Jókai berlini ismerőse (1874). II. 110
- LAWRYNOVICZ ABBÉ Konsztantinápoly, Péra. 441
- LÁZÁR 509, II. 14
- LÁZÁR AURÉL aut. törv.-széki jegyző. II. 66
- LÁZÁR IMRE Dbáb cf. 25, 46
- LÁZÁR KÁLMÁN ornitológus, akadémikus, orggy. képv. (1827—1874). 494
- LÁZÁR MIHÁLYNÉ Dbáb cf. 20, 55
- LÁZÁR PÁL Dbáb cf. 38
- LEBOEUF, Edmond francia marsall, hadügyminiszter (1809—1888). A porosz—francia háború miatt bukott meg. 541, 857, II. 54, 474
- LECOUVREUR, Adrienne francia színésznő (1692—1730). II. 433
- LEDNICZKY vsz. Mihály ügyvéd, bíró (1813—1870). 410
- LÉGRÁDY vsz. Károly könyvnyomdász, könyvkiadó, orggy. képviselő (1834—1903). II. 438, 443
- LEHNER SÁNDOR Dbáb cf. 8, 54
- LEJTHÉNYI GYÖRGYNÉ Dbáb cf. 21
- LENDVAY vsz. Márton színész (1807—1858). Neje Hivatal Anikó. 70, 119, 387
- LENDVAY PÁL II. 20
- LENGYEL II. 232
- Lengyel Dénes 598
- LENHOSSÉK vsz. L. József sebészprofesszor, akadémikus (1818—1888). II. 244, 246, 291
- LENKEI talán L. Henrik tanár, költő (sz. 1863). II. 403
- LERCHENFELS 234
- LERMONTOV, Jurjevics Michail. Orosz költő (1814—1841). 571, 896, II. 210, 622
- Lesage, Alain René II. 627
- LESTYÁN KÁROLYNÉ Dbáb cf. 20, 41
- Lessing II. 534
- LÉSZAYNÉ = LÉSZAY DÁNIELNŐ Dbáb cf. 8, 40
- LÉVAY JÓZSEF költő (1825—1918). Írt a VU-ba is. 5, 32, 629, II. 236, 246, 648.
- LEWALD, Fanny német írónő, Stahr Adolf író neje (1811—1889). II. 109.
- LECHNER PÁL pozsonyi tanár, akadémikus. Pápan tanult (1818—1884). 137
- LICHTENSTEIN, Ferenc Lajos publicista, szerkesztő, 48-as honvéd. A Pester Correspondenz könyvomatosszerkesztője (sz. 1828). 504
- LINCOLN, Ábrahám amerikai elnök (1809—1865). 820, II. 358
- LINDAU, Paul német drámaíró, a Gegenwart folyóirat alapítója és szerkesztője (1839—1919). Jókai berlini ismerőse. II. 108, 521
- LIPCSEY PÁL író, gyári hivatalnok (sz. 1845). Jókai felhívására 1876-ban Amerikába utazott a philadelphiai világtárlatra. Írt A Hon-ba és VU-

- ba. Dbáb cf. 23, 458, 469, II. 439
- LIPTAY BÉLA helyesen Lipthay B. honvéd főhadn., főispán, orggy. képvis. (1827–1899). 418, 820
- LISSY BOLDIZSÁR Dbáb cf. 44
- LISZKAY BÁLINT p. ü. tisztviselő Pécssett
- LISZNYAY vsz. Damó Kálmán költő, írt a VU-ba is. (1823–1863). 31, 32, 153, 691, 733
- LISZT = L. Ferenc I. ott. II. 51, 53, 154, 328, 329, 330, 338
- LISZT ABBÉ = L. Ferenc. 474
- LISZT FERENC (1811–1886). 97, 256, 540, 821, 856
- LITTRON, HEINRICH tengerezskapitány (1820–1895). Jócai fiúmei ismerőse és kalauza 1881. szept. 6–7-én. Adatokat nyújtott az *Egy játékos, aki nyer* c. regényhez. II. 265, 647, 658
- LOBKOWITZ = L. Georg Christian hg. osztrák államférfi, az ócskeh párt egyik vezetője (1835–1908). II. 86
Locke II. 534
- LONKAY vsz. Antal klerikális hírlapíró és szerkesztő, az *Idők* Tanúja klerikális lap szerk. (1827–1888). 421, 509, 796, 822
- LONOVICS JÓZSEF vsz. Csongrád m. főispánja, 38
- LÓNYAY Menyhért pénzügyminiszter, min.-elnök, akadémiai elnök (1822–1884). 416, 433, 440, 442, 467, 497, 501, 504, 506. 508. 510, 529, 536, 541, 582, 829, 832, 842, II. 19, 30, 112, 176
- LÓNYAI GÁBOR orggy. képvis., reformkori politikus (1805–1885). Dbáb cf. 39, II. 249, 649
- LÓNYAI STEFÁNIA = Stefánia főhercegnő, Rudolf trónörökös özvegye, Lónyay Elemé né (sz. 1864). II. 443
- LOOSZ ZSIGMOND Dbáb cf. 58
- LOPRESTY azaz Lo Presty Lajos Álmos különönc főúr (1823–1878). 48-as honvéd. 329, 336
- LOUIS BLANC = Blanc, Jean-Joseph-Charles, Louis francia publicista és történész (1811–1882). *Histoire de la Révolution française* c. művében megírta a francia forradalmi korszak történetét. II. 72
- LOVASSY vsz. Ferenc orggy. képvis. 405
- LÖWENSTEIN vsz. Rudolf német író, a Kladderadatsch vicclap alapítója és szerk. (1819–1891) II. 443
- LÖWENSTEINNE I. előzőt! II. 236
- LÖWINGER talán Mór, fényképész. II. 257
- LUBRICH Ágost egyet. tanár, akadémikus, írt a *Nemzet-be* (1825–1900). 507
- LUBY ZSIGMOND Petőfi barátja, nagyari (Szatmár m.) birtokos, fősolgabíró, tanfelügyelő, megyei főjegyző, az ő vendége volt Petőfi A Tisza alapélménye születésekor

- (1846) (1819—1887). Dbáb ef. 52
- LUBYNŐ előbbi neje, Olosvay Katalin (1825—1892). Dbáb ef. 5, 40
- LUDASSY OTTOKÁR korcsmáros, 444, II. 112
Ludvig Salvator főhg. II. 647
- LUDV(ig) VICTOR főherceg II. 249
- LUDVIGH János, publicista, orggy. képvis., A Hon, Igazmondó munkatársa. (1812—1870). 436, 495, 507, 520, 523, 807, 830, II. 22
- LUGOSSY vsz. József nyelvész, archeológus, debreceni kollégiumi professzor. (1812—1884) akadémikus. Dbáb cf. 45 II. 244
Lujza spanyol kir. hgnő 855
- LUKÁCS vsz. Béla I. ott. 406, 520, 523, 585, 586, II. 27, 244, 248, 434, 435
- LUKÁCS BÉLA orggy. képvis., miniszter, publicista, A Hon és VU munkatársa (1847—1901). II. 440, 442
- LUKÁCS BERTA Lukács Béláné II. 435, 778
- LUKÁCS FERENC tanítóképzős tanuló II. 257
- LUKÁCS GYÖRGY Nagyvárád polgármestere, orggy. képvis., belügyi államtitkár (1820—1892). Dbáb ef. 19, 52, 137, 417
Lukácsy Sándor 607
- LUKINICH M azaz Lukynich Mihály orggy. képvis. 418
- LUKSICH BÓDOG orggy. képvis. 417
- LUSTKANDL Wenzel osztrák jogi író, egyet. tanár (1832—1906). 474
- LUTIN helycsebben Lutinner, a berlini Janke cég üzletvezetője, Jókai berlini ismerőse. II. 110, 524
- LUX Bpest Uj-tér 12. VU ef. 63
- LUZSINSZKY LAJOS felvidéki főúr. II. 73
- LUZSINSZKY PÁL orggy. képvis. 418
- LÜKŐ GÉZA orggy. képvis. (1822—1893). 418
- LÜTZOW, Karl von (1832—1878) bécsi esztétika-professzor, II. 411
- MAÁR GÁSPÁR Dbáb cf. 58
- MACAULAY, Thomas Babington 827
- MAC MAHON 856, II. 613
- MÁCSAY ISTVÁN numizmatikus 490
- MADÁCS = Madách Imre, a drámaíró (1823—1864). 405, 799
- MADÁCH ERZSÉBET, M. Imre felesége, Fráter E. Dbáb ef. 55
- MADARASSY LÁSZLÓ ügyész, publicista, jogakad. tanár Kecskeméten, ifjúsági író (1840—1893). Írta VU-ba is. 406, 486, II. 253 (utóbbi vonatkozhat M. Mór orggy. képvis.)
- MADARÁSZ vsz. József orggy. képvis., jelentéktelen író (1814—1915). Kossuth rajongó híve, szélsőséges függetlenségi. 438, 440, 484, 485, 490, 497, 499, 500, 501, 502, 507, 511, 523.

- 529, 563, 842, II. 108, 112, 147, 176
- MADARÁSZ ANTAL** 503
- MADARÁSZ JÁNOS** Dbáb cf. 6, 48
- MADARÁSZ László** politikus, 1848/9-ben rendőrminiszter (1811–1909). II. 112, 527
- Madarász Viktor* 806
- MÁDAY LAJOS** orggy. képv. (sz. 1818). 417
- MADOCsÁNYI P(ál)** főispán, orggy. képv. (1807–1875). 417, II. 403
- MAGYAR** talán Mihály pesti könyvnyomdász és kiadó (1820–1860). 174
- MAGYAR ANTAL** tanítóképzőint. igazgató Nagykőrösön. Dbáb rf. 26
- MAGYAR JÓSKA** népzeneész, Tapolcán II. 251
- MAHAGONI TÁBORNOK** Mac Mahon francia marsall csúfneve Jókai Ű-ben. 540, 856
- MAJER** vsz. István c. püspök, egyházi író, népies kiadványok szerzője (1813–1893). István bácsi néven irogatott. 175
- MAJLÁT** vsz. Mailáth György, főkancellár, országbíró, főrendiházi elnök, akadémikus (1818–1883). 80, 432, 565, II. 260
- MAJOR** vsz. Pál min. tan. orggy. képv. (sz. 1818). II. 113
- MAJTHÉNYI** István Komárom parancsnoka 1848-ban (1788–1868). II. 111, 147
- MAKLINTOCK** vsz. Mackintosh angol utazó. 534
- MAJTHÉNYI FLÓRA** íróő. Tóth Kálmán neje (1837–1915). Dbáb cf. 15, 35
- MAKOVECZ** vsz. János hírlapíró és nyomdász. 48-as honvéd. (sz. 1827). 520, II. 16, 22
- MAKOVEJ SÁNDOR** aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- MAKRA** főbíró 234
- MÁLICS FERENC** Dbáb cf. 55
- MALIN MAUGIRON, JOSEFINE** DE II. 276
- MALONAY** talán Malonyay Dezső, irodalom- és művészettörténész. II. 205
- Manfredi, Bartolomeo* olasz festő 1580–1620, 389
- MANÓ** Jókai képviselőtársa, talán Péchy Emánuel I. ott! 501
- MÁNYAY = M. József**, I. ott. II. 257
- MÁNYAI JÓZSEF** lepcsényi tisztartó Dbáb cf. 25
- MANTEUFFEL, Edwin ZANSKARL** porosz hadvezér (1805–1885). 428, 805
- MARASTONI** vsz. Jakab festőművész, festőiskolája volt Pesten (1804–1860). Fia, József (1834–1895) arcképfestő volt. 541
- MÁRFFY** tállyai képviselőjelölt 1881-ben. II. 250
- MARGÓ** Tivadar egyet. tanár, zoológus, akadémikus (1816–1896). II. 246
- MARI = Váli Mari**, Jókai unokahúga. II. 39
- MÁRIÁSSY Béla** orggy. képv., történész, írt A Honba (1824–1897). 374, 507, II. 112

- MARIENESCU ATH(anáz) táblabíró, költő (román), folklorista (sz. 1830). II. 415
- MARIKOVSZKY vsz. Gábor kunszentmiklósi tanár, költéményeket, cikkeket írt a VU-ba. (1835–1872). 541
- MARIKOVSZKY MENY-HÉRT máramarosszigeti gimn. tanár, előző öccse. Felső leányisk. igazgató (sz. 1837). 431
- MARKFELD L. = Lajos Dob u. 13. II. 108, 237
- MARKOS vsz. István orggy. képv. 484
- MARKOS ISTVÁN I. előzőt! 416
- MARKOVICH LÁZÁR váci kanonok. II. 251
- MÁRKUS vsz. József publicista, a Nemzet munkatársa, majd Bpest főpolgármestere (1852–1915). II. 443
- MAROSY ISTVÁN Dbáb ef. 11
- MARÓTHY vsz. János orggy. képv., a honvédmenház parancsnoka (mh. 1887). 405
- MARÓTHY ISTVÁN 417
- MARÓTHY PÁLNÉ Dbáb ef. 490
- MARSINGA román költő 233
- MARSOVSZKY MÓRIC Jenő orggy. képv. II. 205
- MARTIN FERDINÁND Dbáb ef. 43
- Márton Ferenc* II. 734
- MÁRTON JÓZSEF Dbáb ef. 9, 38
- MARVICSICS 540
- MASJON Gyulai is említi Tompához írt levelében (1857. febr. 25.), mint egy vasbánya részvénytársaság egyik szervezőjét. 168
- MK HUGÓ = MASZÁK HUGÓ Szegedy-Maszák H. publicista, írt a VU-ba, A Honba, Ü-be (1831–1916). II. 320, 411, 724
- MÁTÉ DOMOKOS fogorvos Bpcten (1839–1889). II. 290
- Mathersz, Helene* 612, II. 668
- MARICSEK JÁNOS aut. Ab-rudbányán 1858-ban. 266
- MATKOVICH vsz. Pál humorista (álneve Bús Vitéz) a Fekete leves c. élcslap szerk. (1836–1887). 408
- MATLEKOVICS Sándor ker. államtitkár, orggy. képv., közgazdász, akadémikus, főrend (sz. 1842). II. 253, 651
- MATÓK BÉLA honv. százados 1848-ban, később Hódmezővásárhely főügyésze (1829–1897). 564
- MATUSKA Péter orggy. képv., bankigazgató (1841–1901). II. 253
- MÁTTYUS talán Uzor I. ott. 410
- MÁTYÁS talán József Ignác orggy. képv., körmöcbányai polgármester. (mh. 1872). 405, II. 31
- MATYUGA JÁNOS Losonc II. 236
- MÁTYUS vsz. Uzor orggy. képv. Írt A Honba (1836–1870). 405, 465
- MAUTHNER Ödön magkeskedő és magnemesítő Budapestén (sz. 1848). II. 233

- MAXIMOVICH vsz. Miklós
orggy. képv. II. 113
- MAYER ISTV(ÁN) vsz. Májer I.
nagyprépost, püspök, szent-
képfestő. Írt a VU-ba is
(1813–1893). 157
- MAYR vsz. Károly magkeres-
kedő. 147
- MAZALY FERENC Dbáb cf. 52
- MAZZINI, Giuseppe olasz sza-
badsághős (1805–1872). 342,
II. 70
- MEDNYÁNSZKY lubnici tan-
felügyelő, Jókai meglátogatta
vágvölgyi útján, II. 228
- M. BERTA = Mednyánszky B.,
a gödöllői uradalom intézőjé-
nek leánya, Petőfi egyik ideálja.
II. 214, 619
- MEDGYASZAY István hajós-
kapitány (1819–1882). 465
- MEDGYES LAJOS dési ref. lel-
kész, költő (1817–1894). Jó-
kai meglátogatta otthonában.
Írt a Délibáb-ba, VU-ba. II. 66
- MEDGYESI II. 258
- MEDVE Imre füzetes ponyvaíró
(Tatár Péter álnéven is). Írt a
VU-ba (1818–1878). 89, 168
- MEDVE IMRE I. előzőt! 160
- MEDVECZKY 406
- MEGYERI vsz. Károly, komi-
kus, a Nemz. Szính. tagja
(1798–1842). II. 317
- MÉHESI LÁSZLÓ szohodoki
uradalmi ispán. 234
- MELET, Xavier francia író, Jókai
párizsi ismerőse. II. 432, 435,
438, 774, 776
- MELY, M. F. de 841
- MEN = Menkovich Ferenc, I.
ott. 149
- MENCSIKOFF = Mensikov,
Alekszander Danilovics orosz
államférfi és hadvezér (1787–
1869). II. 73
- MENDE vsz. Bódog fró és
szerk., orggy. képv. (sz. 1848).
479
- MÉNESSY 406
- MENGE, RUDOLF Jókai ber-
lini ismerőse. II. 110, 524
- MENTOVICH Ferenc nagykö-
rösi gimn. tanár és igazgató.
Költő, fró, szerk., írt a VU-ba
is (1819–1879). 6, 175 691, 704
- MER = Merode, I. ott. 426
- MÉREY vsz. Mór, pecsétőr és
őrnagy (1813–1856). 408, II.
116, 217, 253
- MÉREY IDA Dbáb cf. 10
- MERKLI ANTAL zalaszent-
mihályi postamester. II. 260
- MERODE, Frédéric Francois
Xavier Ghislain de: érsek, a
pápai állam hadügyminisztere.
(1820–1874). 478, 804
- MÉRŐ JÁNOS Bpest, Deák tér
6. II. 322.
- MESKÓ vsz. Pál Nyíregyháza
városi főorvosa, a pátcens elleni
harc egyik vezetője (1814–
1894). II. 147
- MESKÓ ERZSÉBET Dbáb 25
- MESYERHÁZY vsz. M. Kál-
mán tájképfestő. 478
- MÉSZÁROS vsz. Károly publi-
cista és szerk. (1829–1879).
350, 410
- Metternich Gáspár 416, II. 564
- MEYER IST(VÁN) talán azonos
Májer I.-nal, I. ott! 157
- Meyerbeer, Giacomo német opera-
szerző (1791–1864) 824

- MEYERHAIN, Paul német festőművész (1842—1915), Jókai berlini ismerőse. II. 111, 525
Mezey Ferenc orggy. képviselő. II. 656
- MICHAELIS, Otto német politikus, publicista, nemzetgazdász, Jókai berlini ismerőse (1826—1890). II. 109, 522
- MICHALIK talán Ágoston szám-tiszt Nagykarolyban II. 14
- MICSKEY IMRE mérnök, víz-szabályozó (sz. 1820). 59
Micskey Lajos orggy. képv. (1881) II. 654
Mihajlovics János orggy. képviselő. II. 655
- MIHALIK ÁGOST Dbáb ef. 54
- MIHÁLY I. Miska a. 49
- MIHÁLYFI vsz. Ákos, aki 1895-ben Szvorényi József-ről írt. 474
- MIHÁLYI vsz. Károly I. ott! II. 242
- MIHÁLYI ENDRE Dbáb ef. 25
- MIHÁLYI KÁROLY nagyenyedi főisk. tanár, akadémikus (1808—1880). 498
- MIHÁLYI PÉTER ügyvéd, orggy. képv. (sz. 1838). 417
- MIHÓK vsz. Sándor min. tisztv. (1838—1889). II. 244
- MIKE LAJOS lelkész, a zsoboki márvány felfedezője. II. 66
- MIKECZ FERENC Dbáb ef. 55, 58
- MIKES 429
- MIKLÓS ANTAL 512
- MIKLÓS MIKLÓS ref. lelkész, kis tehetségű költő, ótordai pap (1808—1869). Dbáb ef. 25, 56
- MIKÓ Imre, közl. miniszter, akadémikus (1805—1876). Irodalom- és színháztörténet. 440, 507, 508, 512
- MIKOLA KÁROLYNÉ Dbáb ef. 23
- MIKOLA MÁTÉ gyulafehérvári ügyvéd. 416
- MIKOVINYI aljárásbíró. II. 277
- MIKSZÁTH KÁLMÁN a novellista és regényíró (1849—1910). 604, II. 443, 724, 732, 756
- MILÁN Obrenovics Milán szerb fejedelem (1854—1900). II. 74, 123, 176
- MILETICS Szvetozár szerb nemzetiségű politikus, orggy. képv., az Omladina egyesület vezetője. (1826—1901). 503, 529, 530, 540, 842, II. 176
- MILETICS SZVE(tozár) I. előzöt! 417
- MILFAI, Sobri Jóska rablóbandájának egyik tagja. 565
- MILKOVICS ANTALNÉ Dbáb ef. 10
- MILLER JÓZSEF talán fiuemei vasúti főmérnök. Dbáb ef. 13.
- MILTITZ br. alhadnagy, Sobri J. elfogására küldött csoport tagja II. 90, 502
- MILUTINOVICS vsz. Szvetozár orggy. képv. 497
- MINDSZENTI K. A. = M. Kornélia színésznő (1841—1886). II. 723
- MIRANOVICH MARI Dbáb ef. 8, 53
- MISKA = Schlotter Mihály Jókai kocsisa 20 évig a Svábhegyen. 30, 145, 146, 147, 149, 150, 152, 153, 154, 632, 634, 690

- MISKATOVICH József horvát orggy. képv., zágrábi tanár, szerk. (1836—1890). II. 427
- MISKE vsz. Imre orggy. képv. 497
- MISKI SAMU aut. Abrudbányán 1858-ban. 233, 266
- MISKOLCZY ISTVÁN aut. II. 66
- MISSICH JÁNOS vsz. orggy. képv. Dbáb cf. 54
- MISTETH LAJOS Dbáb cf. 15
- MITLER CS. Mérleg u. 9. II. 202
- MK HUGO = Maszák Hugó, I. ott. II. 319
- MOCSÁRY vsz. Lajos orggy. képv., kiváló függetlenségi politikus (1826—1916). Írt a VU-ba és A Hon-ba is. 100, 137, 497, 499, 506, II. 113
- MOCSÁRY ESZTER Tompa említi leveleiben mint a M. család művelt demokratikus tagját. Dbáb cf. 18, 49
- MOCSÁRY M. Sándor közgazd. szakíró. 100, 657
- MÓCZ GYÖRGY Dbáb cf. 15
- MODERN a lapkiadások sorában gyakran szerepel 520, 523, 585, 586, II. 15, 22, 27, 40
- MÓGA János altábornagy (1785—1861). II. 483
- MOLDOVÁNYI ENDRE Dbáb cf. 20
- MOLNÁR vsz. Aladár I. ott. 484, 506, II. 442
- MOLNÁR vsz. György, I. ott 388
- MOLNÁR pap II. 46
- MOLNÁR ÁGOSTON Dbáb cf. 46, 424
- MOLNÁR ALADÁR pesti ref. főisk. tanár, orggy. képv., akadémikus, min. tisztv., iskolaszervező (1839—1881). Írt A Hon-ba is. 409, II. 219
- MOLNÁR FERENC vsz. postamester Abrudbányán. Aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- MOLNÁR GY(örgy) színmész, Nemz. Szính. tagja. Írt a VU-ba is. II. 112
- MOLNÁR JÁNOS szigeti 233
- MOLNÁR JÁNOS örvényesi jegyző. II. 248
- MOLNÁR JÓZSEF 605, 608, II. 603, 604, 773, 775
- MOLTKE, Helmuth német hadvezér (1800—1891), „getrennt marschieren, vereint schlagen” taktikájával győz az osztrákok (1866) és franciák (1870) felett. II. 19
- MOMMSEN Theodor német történész (1817—1903). 400, II. 556
- MONTALEMBERT, Charles francia publicista és politikus (1810—1887). 383
- MONTPENSIER HG azaz M. Antal orléans-i hg Lajos Fülöp francia kir. 5-ik fia (1824—1890). Spanyol trónkövetelő neje révén. Párbaiban agyonlőtte rokonát, Henrik infánst. 539, 855
- MÓRICZ vsz. Pál I. ott! 547, II. 9, 19, 31
- MÓRICZ PÁL orggy. képv. (sz. 1826) első beszéde a dohányegyedáruság ellen szólt. Írt A Hon-ba. 529, II. 19, 22
- MORTON II. 57

- MOSSE, Rudolf (1843–1920)
berlini könyvkiadó. II. 111,
525
- MORVAY ANTAL Dbáb cf. 20
- MOUNET azaz M. Jean-Sully,
nevezik Mounet-Sully-nek is,
francia tragikus színész (1841–
1916), bajuszt, szakállt viselt.
II. 439, 782
- Mozart II. 729
- MUDRONY vsz. Soma közgaz-
dász, publicista, orggy. képvis.,
A Hon szerkesztőségi tagja
(1841–1897). Mivel a kereszt-
nevet Jókai nem írja, egyik-
másik följegyzés vonatkozhat-
ik M. Pálra is, aki szintén
állandó munkatársa A Hon-
nak, vezércikkíró (1843–1891).
500, 520, 523, 585, 586, II.
9, 15, 21, 27, 40, 81, 651,
830
- MODRONY PÁL orggy. kép-
viselő (1843–1891). 830
- MUNKÁCSY Mihály, a fes-
tőművész (1844–1900). Írt a
VU-ba. 611, II. 216, 291, 603,
664, 667, 677
- MUNKÁCSY JOLÁN 409
- MURÁNYI vsz. Ármin ügyvéd,
a Képes Családi Lapok szerk.,
írt Látogatás Jókainál címen
(1890, 1894). (1841–1902). II.
241
- MURAVIEFF azaz Muravjev
[Mihail Nikolajev] orosz ál-
lamférfi, 1863-ban véres ter-
rorral nyomta el a lengyelek
fölkelését (1795–1866). 389,
390, 393, 394, 434, 796
- MURENA 397
- MURGU vsz. Euthym román
nemzetiségi politikus, orggy.
képv. (1805–1870). 336, II. 400
- MUZSLAY azaz Muslay Sándor
orggy. képvis. (1814–1902).
507
- MÜLLER jóhangú basszista. II.
403, 725, 726
- MÜLLER német politikus, Jó-
kai berlini ismerőse. II. 109,
523
- MÜLLER vsz. Gyula I. ott!
5, 6, 30, 393
- MÜLLER GYULA nyomdász,
könyvkiadó (1848–63 közt
működött a nyomdája). Jókai
kiadója. 343, 630
- MÜLLER KÁROLY Siófok.
II. 219
- MÜNSTERMANN FRIGYES,
id. Szász Károly unokaöccse.
II. 67
- NÁBRÁ CZKY JÁNOSNÉ
Dbáb cf. 51
- NADAJDA orosz táncosnő 127,
130, 240
- NADÁNYI vsz. Miklós orggy.
képv. (sz. 1841). II. 249, 649
- NÁDASDY Ferenc főispán, er-
délyi kancellár Schmerling ide-
jében, főrend (1842–1907).
432, 479
- NÁDASDY TAMÁS Gyulai
Pál egyik tanítványa, könyv-
nyelmu ifjú (1837–1856).
Dbáb cf. 13
- NÁDASDYNÉ talán N. Ferenc
neje, aki nagy vadász és vitor-
lázó volt Balatonfüreden. 410
- NÁDASKAY MÁRK törvény-
széki elnök. II. 260
- NÁDOSSY vsz. N. István 42

- NÁDOSY ISTVÁN pesti posztókereskedő a Váci utcában. Dbáb cf. 9
- NÁDUDVARY ISTVÁN Dbáb cf. 11
- NAGY vsz. N. Ignác l. ott. 438
- NAGY ANTAL aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- NAGY BÁLINT Dbáb cf. 49
- NAGY BELLA Jókai második felesége. 615, II. 728
- NAGY BENŐ Dbáb cf. 56
- NAGY CONSTANTIN LÁZÁR aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- NAGY FARKAS a kolozsvári nőegylet titkára. II. 32, 457, 485
- NAGY FERENCNÉ vsz. a kolozsvári koll. tanár neje. Dbáb cf. 21, 53
- NAGY IGNÁC 1848–49-ben orggy. képvis. pusztadaróci (Szatmár m.) földbirtokos főispán, Kölcsey tanítványa, Jókai elybarátja (1849-ben). Jókai írt nekrológot róla A Hon-ba 1879 aug. 19. (1811–1879). 405, 438, 465, 509, II. 21
- NAGY IGNÁCNÉ 378
- NAGY IMRE az 1900. évi párizsi kiállítás szervezője Borostyáni Nándorral. II. 442
- NAGY ISTVÁN publicista, a Nemzet revizora (1830–1896). 145, 150, 408, II. 24, 74, 238
- NAGY ISTVÁN úttörő színész. 76, 353
- NAGY IVÁN történész, genealógus, akadémikus. Írt a Délibáb-ba, VU-ba, Hon-ba. Családtörténeti főműve megvan Jókai könyvtárában (1824–1898). II. 245
- NAGY JÁNOS talán a barsi esperes Dbáb cf. 52, 57
- NAGY JÁNOS orggy. képvis., vasútépítési igazgató a minisztériumban. (sz. 1832). 465
- NAGY KÁROLY orggy. képvis. 505
- NAGY LAJOS II. 258
- NAGY LAJOSNŐ Dbáb cf. 11, 45
- NAGY MIKLÓS publicista, a VU szerkesztője. (1840–1907). Jókaival szerkeszti az *Oszttrák–Magyar Monarchia* írásban és képbén c. sorozatot. II. 427, 443
- Nagy Miklós* 598
- NAGY PÁL Pusztakovácsiban Dbáb cf. II. 113, 402
- NAGY-SÁNDOR József honvédtábornok 1848/9-ben (1804–1849) 268
- NAGYAJTAY KOVÁCS SÁNDOR I. Kovács Sándor a. II. 18
- NÁKÓNÉ Nákó Kálmánné, Gyertyánffy Berta zongoraművésznő, festőművész (mh. 1882). Férje orggy. képvis., főrend (1822–1902). II. 330, 730
- NÁNÁSSY talán N. Ödön orggy. képvis. (sz. 1867). II. 404
- NÁNÁSY FODOR PÁLNÉ Dbáb cf. 14
- NAP = III. Napóleon 344.
- NAP herceg = III. Napóleon. 397, 471
- NAPÓLEON I. 797

- NAPÓLEON III. francia császár (1808—1873). 342, 343, 344, 366, 367, 368, 390, 388, 393, 394, 395, 402, 412, 422, 423, 424, 431, 472, 479, 489, 492, 502, 514, 539, 540, 541, 542, 613, 783, 791, 798, 801, 803; 805, 821, 822, 824, 830, 840, 856, 858, II. 53, 176, 286, 303, 344, 346, 360, 429, 490
- NEDENCZKY ISTVÁN Deák Ferenc unokaöccse, párthíve, orggy. képvis. (1831—1908). A történelmi tarokk-parti egyik alakja. 508 II. 756
- NEHRBECZKY Sándor orggy. képvis., b. ü. min. tisztv. 506, II. 33
- NEMÉNYI vsz. Ambrus orggy. képvis., publicista, írt A Honba, VU-ba (1852—1904, volt Neumann). II. 191, 443
- NEMES VINCE az Osztrák—Magyar Bank főtanácsosa (1830—1896). II. 251
- NEMESHEGYI, Nyíri Sándor párbajban halálra sebzett ellenfele. II. 147
- NEMESS II. 403
- NÉMET vsz. N. Albert I. ott. 410, II. 123
- NÉMET IMRE min. tan., műzeumigazgató, az ezredévi kiállítás igazgatója (1835—1895). 416
- NÉMET SAMU 408
- NÉMETH talán Albert orggy. képvis. 507, II. 113, 394
- NÉMETH FERENC Dbáb cf. 35
- NÉMETH JÁNOS vsz. dalköltő (Szentirmay Elemér álnéven), bizt. hiv. (1836—1906). Dbáb cf. 22, 409
- NÉMETHNŐ Dbáb cf. 56
- NÉMETY II. 119
- NENDTVICH Károly Miksa műegyetemi tanár, írt A Honba, akadémikus (1811—1892). II. 46, 245
- NEURIEHRER FERENC Dbáb cf. 9, 37
- NEY Ferenc főrcálisk. igazgató, akadémikus, író, költő, publicista (1814—1889). Írt a VU-ba, A Honba. II. 308
- NIEDERMAN PÁL ügyvezető elnök. II. 258
- NIKOLICS Sándor főispán, orggy. képviselő, szerb nemzetiségi politikus (sz. 1825). 507, II. 279
- NIKOLICS SZTEHNO fehértemplomi ügyész. 497, II. 279, 424
- NOE, Heinrich August német útleíró (1835—1896). Dalmatien und seine Inselwelt c. műve 1870-ben jelent meg, Jókai is hasznát vette. II. 272, 664
- NOPCSA vsz. Ferenc Hunyad m. főispán, a Fatia Negra mintája. 234, II. 148, 529, 530, 531, 565
- NORDEN Jókai berlini ismerőse II. 110
- NORDMANN, Johann oszt-rák író (csal. neve Rumpelmaier), a 48-as bécsi forradalom részese (1820—1887). 441
- NOVÁK TÓT PAP II. 224
- NOVÁK FERENC Dbáb cf. 41

- NOVÁK talán Gusztáv orggy. képv. 405
- NOVELLI, Ermete kiváló olasz színművész (1851—1919). Budapesten is vendégszerpelt 1899-, 1900-ban. Jókai már ekkor láthatta. II. 439, 782
- NOVICZ MÓR II. 33
- NURICSÁN JÓZSEF a szamosújvári fegyház ellenőre, Jókait ő fogadta látogatásakor a távollévő igazgató helyett. II. 66, 486
- NUSZER HOFFMAN CECILIA Dbáb ef. 12, 39
- NY. = Nyári Pál, I. ott. 581
- NYÁRI vsz. Pál, Pest m. alispánja, képviselő, a békepárt vezetője, Jókai jó barátja (1806—1871). 79, 369, 400, 405, 406, 466, 483, 486, 494, 497, 506, 581, 582, 602, 616, 907, II. 359, 402, 403, 526
- NYÁRI ALB(ert) történész, archeológus, akadémikus, (1828—1886). II. 308
- NYÁRI GYULA főrend, gazdasági cikkek szerzője (sz. 1827). 494,
- NYÁRI PÁL 405, II. 734
- NYAVALYA FERENC Dbáb ef. 57
- NYIRI vsz. Nyiri Sándor politikus (1854—1911), honvédelmi miniszter II. 147, 564
- NYIRI JÓZSA vsz. Józsa Gyuri, aki nyíri (= Szabolcs megyei) birtokos volt. 529
- NYITRAYNÉ Dbáb ef. 42
- OBERMAYER üzletigazgató vasúti vállalkozásnál 465
- OBERNYIK Károly, dráma- és novellaíró, gimn. tanár (1815—1855). Írt a Délibáb-ba. 31
- OBLÁTEK FERENC aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- OBLÁTEKNŐ I. előzőt! Aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- OCSKAY ÁGOSTON Dbáb ef. 6
- ODESCHALCHI talán Gyula orggy. képv. (1828—1895). 409, II. 756
- OKOLICSÁNYI vsz. Sándor diplomata (1838—1905). 406
- OKOLICSÁNYI ZSIGMOND Dbáb ef. 12, 53
- OLÁH M(iklós) orggy. képv. 484 507,
- OLÁH BALOGH TERÉZ Dbáb ef. 36
- OLÁH MIHÁLYNÉ Dbáb ef. 46
- OLÁH MIKLÓS Dbáb ef. 12, 41
- OLCSVÁRY LILLA = Eulália O. Pál és Darvay Eszter szatmári birtokosok leánya, Kovács Ágostonné. L. ott (sz. 1828). II. 73, 491
- OLCHVÁRY BERTA előbbi testvére, férj. Lázári Nagy Elekné (sz. 1831). Petőfi jáltékból verset írt látogatásakor (Szép multság téged nézmem Szőke kislány... kezdettel). II. 73, 491
- OLGYAY három O. is képviselő volt ezidőben (Titusz, Lajos és Zsigmond). 438

- OLLIVIER, Émile francia államférfi, Liszt veje (1825–1913). II. 53, 54, 474
- OMÉR basa 856
- ONOSSY Mátyás orggy. képv. 466, 499, II. 650
- OPICZ helyesen Opitz Sándor plébános, orggy. képv. (1825–1898). 406
- OPPERT, Jules francia orientalista a MTA kültagja (1825–1905). 498
- Orbán Balázs 595, 617 Történeész, író, orggy. képviselő. A Székelyföld leírása c. művét Jókai felhasználta (1830–1890). 595, 617, II. 448, 649, 664, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703
- ORCZY D. Béla miniszter, vadászcikek írója, országbíró (sz. 1822). 444
- ORCZY FÉLIX 408
- ORDÓDY Pál orggy. képv., publicista. II. 232, 258, 259, 260, 261, 650, 654, 656
- ORDÓDY ISTVÁN Dbáb cf. 37
- ORGES 474
- ORLAY = O. Petrics Soma. L. ott. 409, II. 359
- ORLAY PETRICS SOMA festő (1822–1880). Petőfi és Jókai barátja, Pápán diáktársuk. 62, 806
- ORMI PEPI azaz Ormi Jozefin (1830–1881) (Martin de Boulogne) francia színésznő. II. 356, 734
- ORNESZTA ELEONÓRA Dbáb cf. 48
- OROSZHEGYI JÓZSA orvosdoktor a 48-as márciusi fiatalok egyike (1822–1870). Írt a VU-ba, A Hon-ba. 159
- OSGYÁNNÉ Dbáb cf. 53
- OSTERLAMB vsz. Károly könyvkereskedő Debrecenben, majd Budán. II. 19
- OSZTROVSZKY József kúriai mestere (1812–1899). II. 24
- OTERO écnemes, Jókai Párizsban hallgatja. II. 437
- OTLIK vsz. Géza képv. II. 113
- OTTO görög király (1815–1862), bajor királyfi. Királyságának forradalom vet véget. 373
- OZMÁN pasa = Oszmán Nuri pasa török hadvezér és politikus (sz. 1837). II. 247
- Ovidius II. 721
- ÖKRÖS BÁLINT jogtudós, igazságügymin. tisztv., a perrendtartás szerzője (1829–1889). 427, 511
- ÖTTEVÉNYI Ö. Nagy Ferenc ügyvéd (sz. 1828). 408
- ÖTVÖS = Eötvös József. .L. ott. II. 15
- ÖTVÖS MÁRTON aut. Ab-rudbányán 1858-ban. 266
- Frigyes. L. ott. 262
- P. vsz. Pacsu l. ott! 153, 186, 187
- P. BÁRÓ = Podmaniczky
- P. SZ. K. = vsz. P. Szathmáry Károly l. ott! II. 77, 78
- PACSU Jókai jó segítségével szer-

- kesztői munkájában, anyagi ügyeiben az 50-es években. Talán azonos a későbbi P. Fülöp orggy. k.-vel. 31, 156, 158, 181, 182, 190, 191, 192, 218, 219, 221, 222
- PACZOLAY** vsz. János orggy. képv. (1818–1884). 418, 506, 509, 530, 536, 842, II. 33, 176
- PACZÁK** vsz. György pro-szeki (Liptó m.) plébános. II. 245
- PACZONA** talán Vilmos p. ii. tisztv. Bpsten II. 22
- PÁDÁR** Jókai berlini ismerőse. II. 110
- PAGANINI**, Niccolò olasz hegedűvirtuóz (1782–1840). II. 89
- PAGONYINÉ** II. 237
- PAJOR ISTVÁN** árvaszéki eln. Kalap u. 11. Írt a VU-ba (1821–1899). 175
- PÁCKH-PÁKH** Albert. L. ott. 153, 157
- PAK-PÁKH** Albert. L. ott. 32, 33
- PÁK-PÁKH** Albert. L. ott. 242, 509
- PÁKH** vsz. Albert I. ott! 8, 58, 63, 132, 150, 156, 159, 160, 161, 168, 175, 183, 218, 221, 430, 632, 638, 687, 691, 704, 707
- PÁKH ALBERT** író, szerk., publicista, akadémikus (1823–1867), Petőfi barátja, a VU névleg az ő szerkesztésével indult Jókai tényleges vezetése alatt. 632, 638, 687, 691, 704, 707
- PÁKOZDI** ciklósbojtár a Hor-tobágyon. Jókai 1889-ben ta-lálkozott vele, így lett a Sárga rózsza Becsi Sándorának min-tája. II. 421, 761
- PAKSY CLEMENTINA** Dbáb cf. 42
- PÁL** 468
- PÁL MARI** Dbáb ef. 26
- PALÁRDI** II. 322
- PÁLFFY** talán János, I. ott! II. 112
- PÁLFFY** vsz. Albert ügyvéd, regényíró, akadémikus (1820–1897), a VU és A Hon munkatársa. 427, II. 147
- PÁLFFY ALBERT** I. előzőt! 408, 509, II. 564
- PÁLFFY ISTVÁN** gr. Vöröskő ura (1828–1910). Jókai meg-látogatta Vöröskön. II. 217, 622
- PÁLFFY JÁNOS** 1848-ban kép-viselőházi alelnök, emlékirat szerzője (1804–1857). II. 5
- PÁLFFY MÓRIC** vezérőrnagy, helytartó kormányzó 1861–1865 (1812–1897). 433, 459, 856
- PÁLFFY SAMU** Abrudbányán a bányahivatal főnöke (1879). Aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- PÁLFY DÉNES** 497
- PÁLFY IMRE** II. 219
- PÁLFY JÁNOS** tanító Toroc-kón. II. 63
- PALIKAO** azaz Cousin-Mon-tauban francia tábornok, Pa-likao grófja a Palikao mellett vívott győzelem jutalmául (1796–1878). 541, 857, 858
- PALKOVICH** talán Palkovics Károly esztergomi polgár-

- mester, orggy. képv., főispán (1816—1897). II. 258
- PALLAVICINI vsz. Ede őrgrof, bankigazgató (1845—1914). 494
- PALMERSTON, Henry John Temple angol államférfi, miniszterelnök, a szabadságharcral rokonszenvez, (1784—1865). 88, 355, 423, 801
- PALÓCZI JU... Margit II. 32
- PALOTAI talán Hugó publicista (sz. 1876). II. 432
- PALUGYAY vsz. Imre, törté-
nész és statisztikus, 1859-ben a pozsonyi helytartótanács tagja. Jókai egyik vendéglátója 1879. évi felvidéki útján, az fró tiszteletére tartott pozsonyi ünnepség rendezője. II. 225, 628
- PAP II. 40, 214
- PAP ANTAL Fehértó, Szabolcs m. Dbáb ef. 137
- PAP ANDOR a Sobri Jóska bandájának egyik tagja. 565, II. 90, 502
- PAP ENDRE talán a költő (1817—1851). 88, 101
- PAP KÁROLY lelkész, egyházi lapokba írogatott (sz. 1832). ef. 137
- PAP KÁROLY körösladányi jegyző ef. 520
- PAP L(ajos) honvéd ezredes, orggy. képv., írt a VU-ba (1826—1882). 506
- PAP LÁSZLÓ Dbáb ef. 55
- PAP M. = Pap Miklós. L. ott. 466
- PAP MIKLÓS publicista, szer-
kesztő (1837—1880). 690, II. 43
- PAP PÁL orggy. képv. 442
- PAP SIM(on) orggy. képv. 496
- PÁPAY GEDEON Dbáb ef. 40
- PÁPAY IMRE Dbáb ef. 26, 46
- Pápay Páriz Ferenc* II. 709
- PAPP 484
- PAPP A. S. Dbáb cf. 35
- PAPP J. = János. L. ott. 406
- PAPP JÁNOS g. kcl. lelkész. orggy. képv. (1817—1870), 418
- PAPP L(ajos) honv. ezredes, orggy. képv., Jókai párbajsegéde Pulszky ellen (1826—1882). II. 9, 10
- PAPP PÁL orggy. képv. 438, 442
- PAPP ZSIGMOND kővárvidéki főkapitány, orggy. képv., belényesi gimn. tanár (1817—1889). 418, 471, 490, 497, 504, 506
- PASKEVICS = Paszkjevics Ivan Fjedorovics orosz tábornagy (1782—1856), a szabadságharc leverésére küldött cári hadsereg fővezére. II. 53, 232, 278, 320, 468, 640
- PÁSKUJ Lajos szatmári r. kat. esperes, apátkanonok, írt ver-
seket (1824—1887). II. 73
- PATAKY vsz. József novellista. Írt a VU-ba is. 540
- PATAKI GABRIELLA Bánya ef. II. 73
- PATAKI IRÉN Nagybánya ef. II. 73
- PATAY vagy PATAY I = P. István. L. ott. 438, 466, 490, 497, 506

- PATAY ISTVÁN honv. alezr., Pest katonai parancsnoka, orggy. képv. (1807–1878) Dbáb cf. 26, 418
- PATTERSON, Arthur egyet. tanár Bpsten, akadémikus (1835–1899). Jókai egyik angol fordítója. II. 6
- PATTI, Adalina olasz énekesnő (1843–1919). Bpsten vendégszerezpelt 1867, 1876, 1881, 1885. 376, II. 348
- PAUER vsz. Imre Rudolf egyet. tanár, filozófus, akadémikus (sz. 1845). II. 272
- PAUER MIKSA Dbáb. cf 56
- PAULAY vsz. Ede, a Nemz. Szính. igazgatója (1836–1894). II. 403
- PAULER vsz. Tivadar I. ott! II. 245, 251, 252, 257, 279, 414, 650
- PAULER Tivadar egyet. tanár, miniszter (1816–1886). II. 414, 651, 654, 758
- PAUMAN IRMA Dbáb cf. 47
- PÁVAY vsz. Vajna Elek geológus (1820–1874). II. 242
- PAZIAZZI MIHÁLY II. 31
- PÁZMÁN MIHÁLY színigazgató, játszott a Nemz. Színházban is (mh. 1873). 193, 710
- PÁZMÁNDY Dénes 1848–9. képviselőház elnöke, a frankurtnémet alkotmányozó gyűlésen magyar követ (1816–1856). II. 32, 214, 359, 619, 649
- PEAMBROK II. 58
- PÉCHY II. 112, 241
- PÉCSY állásért folyamodó fiu-mei. II. 201
- PÉCHY MANÓ azaz Emánuel főispán, orggy. képv., Erdély kir. biztosa, Boldogkővára ura (1817–1889). Jókai meglátogatta kastélyában gömöri útján. II. 307, 614, 712, 713
- PÉCHY T(amás) orggy. képv., közlek. ü. min., képviselőházi elnök (1829–1897). 506, II. 9, 26
- PEKRI ZSIGMOND 232
- PEPI Jókai sógornője, Laborfalvi Jozefa. II. 11, 708
- PERCZEL vsz. Mór. honv. tábornok, orggy. képv. (1811–1899). 353, 405, 437, 439, 440, II. 11.
- PERCZEL BÉLA igazságügy-miniszter, orggy. képv. (1819–1888). 418
- PERCZEL FÜLÖP II. 147
- PERCZEL ISTVÁN Bonyhád nevét veszi fel tiltakozásul a szabadságharc ellen. Utána megyefőnök, főszolgabírói állást vállal, orggy. képv. 506
- PERCZEL MÓR L. PERCZEL alatt! 466
- PERÉNYI vsz. P. Zsigmond, I. ott. 507, II. 232
- PERÉNYI ZSIGMOND orggy. képv. (sz. 1845). II. 113, 253
- PERGŐ CELESZTIN úttörő erdélyi színész (1784–1858). 557, 877
- PERSANO Carlo, Conte Pelion di olasz tengernagy, Tegethoff lcgőzi Lissánál (1806–1883). 434
- PERVAY II. 219
- PESKA iskolafelügyelő II. 219
- PESTY FR(igyes) orggy. k.,

- kamarai tisztviselő, a Delejtű szerk., Iparbank titkára Pesten, történész, akadémikus (1823–1889). 336, II. 245
- PÉTER Jókai alkalmazottja, 434
- PETHUSY HUC gr. német politikus, Jókai berlini ismerőse. II. 109, 523
- PETŐFI 68, 167, 260, 267, 350, 391, 420, 544, 611, 637, 721, 802, 821, II. 67, 69, 70, 72, 147, 202, 207, 212, 214, 215, 230, 234, 320, 359, 390, 391, 442, 489, 490, 564, 610, 612, 613, 614, 616, 617, 628
- PETRI LAJOS aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- PETRICS = Orlay Petrics Soma. L. ott. 280
- PETRI ZSIGMOND aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- PETRIK JÁNOS Dbáb ef. 26
- PETROVAY P. Ákos 469, 820
- PETROVAY Cannal György orggy. képv. Hevesben, genealógus (sz. 1845). 469, 508, II. 112
- Pf. vsz. Pfeiffer Ferdinánd I. ott! II. 77, 78, 79, 115
- PFEIFFER Ferdinánd kiadó, Emich utóda (1833–1879). 410, 520, 579, II. 19, 21, 31, 45, 243, 290
- PFERDESZAK KÁROLY Dbáb ef. 11
- PIETRI, Joseph-Marie francia monarchista politikus (1820–1902). II. 70
- PIETSCH Ludwig német író és rajzoló, a Vossische Zeitung tárcaírója (1824–1911). Jókai berlini ismerőse. II. 110, 523
- PIKKERING azaz Pickering, Edward Charles amerikai asztrofizikus, a Harvard College csillagvizsgálójának igazgatója (1846–1914). 479
- PILA ANIKÓ Petőfi cigányleány kedvese Koltón. II. 67
- PILASZANOVICS JULIA Dbáb ef. 12
- PILLER FÉLIX Dbáb ef. 39
- PILLER GEDEON orggy. képv. 417
- PILTA JÁNOSNÉ Dbáb ef. 10, 38
- PIMODAN Georg, gr. osztrák ezredes, a honvédség ellen, majd a pápai hadseregben harcolt (1822–1860). 336
- PINGICZER JÓZSEF Dbáb ef. 9, 53
- PIUS vsz. IX. P. pápa. II. 442
- PLACHY vsz. József füleki főszolgabíró. II. 11, 261
- PLACHY vsz. Tamás orggy. képv. Szirákon. II. 261, 656
- PLAINER vsz. Plencr Ignác I. ott! 336
- PLATHY BERTALAN. II. 21
- PLATHY GYÖRGY orggy. képv. 417
- PLATHY ZSÓFIA Dbáb ef. 43
- PLECSOVICS ANTAL honvéd. II. 411
- PLENER Ignác osztrák államférfi, miniszter, miniszterelnök (1810–1908). 399
- PLONPLON Napóleon Joseph hg. gúnyneve (1822–1891). II. 176
- PODMANICZKY vsz. Frigyes, a Nemz. Szính. intendánsa,

- orggy. képv., akadémikus. Írt A Hon-ba (1824—1907). 400, 408, 409, 465, 486, 506, 711, II. 290, 655, 756
- PODMANICZKY ANTAL 418
- PODMANICZKY ÁRMIN kir. jószágigazgató, orggy. képv. Jókai lerajzolta karakterisztikus arcát noteszébe (1825—1886). 496, 622, 820, 828
- PODMANICZKY FRIGYES 711
- PODMANICZKY GEIZA főrendiházi tag, akadémikus (sz. 1839). II. 251
- PODMANICZKY JÁNOS br. főrendiházi tag. 418
- PODMANICZKY LÁSZLÓ főrend., egyházi felügyelő. 494
- PODMANICZKY LEVENTE II. 251
- POGÁNY ISTVÁNNÉ Dbáb ef. 23, 53
- POKORNY GUSZTÁV író, képviselőjelölt az 1881-es választásokon, írt a VU-ba, londoni lapokba. II. 261
- POKORNY KRISTÓF II. 67
- POLGÁR vsz. János, ref. lelkes, 48-as nemzetőr, az Igazmondó munkatársa, írt az Ú-be is (1812—1873). 476
- POLGÁR LIDIA Dbáb ef. 21
- POLITH vsz. Polit-Deszancsics Mihály szerb nemzetiségi politikus, orggy. képviselő (1833—1920). II. 112
- POLITZER vsz. Zsigmond publicista, szociáldemokrata. (1853—1924). II. 257
- POLONYI vsz. Géza ügyvéd, orggy. képv., publicista (1848—1920), kiváló függetlenségi politikus. 410, 416, II. 22
- PÓLYA J(ózsef) alisp., orggy. képv. (sz. 1828). 476, II. 113
- POMPÉRY János ügyvéd, orggy. képv., publicista, akadémikus, a Pesti Napló szerk. Írt a Délibádba, VU-ba (1819—1884). 58, 408
- PONGRÁCZ 406, 451
- PONGRÁCZ BERTHA PÉCHYNNÉ Dbáb ef. 46
- PONNER csejtei plébánus. II. 222
- POOR vsz. Antal orggy. képv. II. 261, 656
- POPOVICS vsz. Vazul, István óbecsei orggy. képv. (1844—1918). Szerb politikus, nevelő, a budapesti Thökölyánium igazgatója. II. 250, 415
- POPOVICS DESSEÁNU János orggy. képv. 418
- POPOVICS ISTVÁN I. POPOVICS-nál. 415, 759
- POPOVICS LAJOS 417
- POPOVICS Vazul orggy. képviselő. II. 250, 650
- POPPER vsz. Hermann lord. Jókai meglátogatta vágvölgyi útján (1879) Podhrágyon, ahol fűrészmalma volt. 504, 527, II. 205, 228, 236, 642
- PORUBSZKY JENŐ bobrói aljegyző, orggy. képv. II. 236
- PORZSOLT II. 33
- PORZSOLT ANNA Dbáb ef. 24, 50
- PÓSA vsz. Lajos költő (1850—1914). 509
- POSNER vsz. Károly Lajos

- nyomdász, litografus, kiállításszervező (London 1871, Bécs 1873, Trieszt 1882 stb.) 509, II. 33
- POSONYI ALAJOS Dbáb cf. 41
- POTENEZSÁR vsz. József műegyetemi quæstor. 520, 523, 525, 526, II. 16, 22, 27
- POTOCZKY Dezső orggy. képv. (sz. 1847). II. 250, 650
- POZNER talán József járásbíró Bonyhádon II. 290
- PRADIER akrobata. 385
- PRÉM vsz. József tanár, író, Jókairól élet- és jellemrajzot írt (1850—1910). II. 290
- PREYSSLER 410
- PRIBÉK vsz. Antal orggy. képv. 506
- PRIM [Juan] spanyol államférfi (1814—1870). 539, 855
- PRIVORSZKY vsz. pesti kávéház tulajdonosa. Dbáb cf. 14
- PROBSZTNER Artur orggy. képv. Gölnicbányán (sz. 1829). II. 253, 651
- PROCOPIUS ZSIGM(ond), Vác. II. 251
- PRODAN Próbiusz román népezér 1848-ban. 237, II. 483
- PRODAN gyógyszerész II. 290
- PROKESCH 345
- PRÓNAY vsz. P. József L. ott! 406
- PRÓNAY Gábor orggy. képv. II. 251, 650
- PRÓNAY JÓZSEF orggy. képv., belügyi államtitkár (1821—1884). 418
- PRÓNAY PÁL orggy. képv. II. 261, 656
- PROTKOVSZKY CORNELIA Dbáb cf. 20
- PUKÁNSZKYNÉ Kádár Jolán 690, II. 448
- PUKY vsz. P. Miklós 1848-ban orggy. követ, majd komáromi kormánybiztos (1806—1887), Teleki László követője. II. 86
- PULAY vsz. Kornél orggy. képv. II. 252, 651
- PULFIN ÁGNES aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- PULSZKY vsz. Ferenc I. ott! 437, 438, 469, 471, 502, 506, 508, 514, 536, 563, 691, 692, II. 33, 112, 123, 168, 176, 212, 236, 242, 244, 252, 257, 654, 713, 820, 830, 852, 856
- PULSZKY Á(gost) orggy. képv. (1846—1901). II. 113
- PULSZKY FER(enc) akadémi-kus, a Nemzeti Múzeum igazgatója, 48-ban Kossuth diplomatája. (1814—1897). Írt a VU-ba és A Hon-ba. 439, 691, 692, 713, 820, 830, 852, 856, II. 427, 439
- PULSZKY KÁROLY előbbi fia, képtárigazgató, akadémi-kus, írt a VU-ba (1853—1899). II. 427, 756
- PURGLI II. 257
- PUSKÁS Tivadar a telefonhírmondó feltalálója, Edison munkatársa (1845—1893). II. 233, 291
- PUSKARIN vsz. János orggy. képv. 440. II. 36
- PUZDOR GYULA vsz. Pectőfi (és Jókai) pápai diáktárs, ifjú korában verseket is írt. (1827—1902). Dbáb cf. 35

- R. = Róza, Jókai első felesége.
64, 146, 148, 150, 151, 152,
153, 158, 161, 177, 178, 179,
180, 181, 182, 183, 184, 185,
188, 191, 193
- RÁBA MARI Dbáb ef. 26
Ráby Matthias 617, II. 448, 589,
590, 591, 592, 593, 594
- RACHBAUER II. 243
- RACHEL Elise, azaz Félix
Elise Rachel francia színmű-
vésznő (1820–1858). II. 433,
782
- RÁCZ INNOCENTZIA Ef.
Dbáb 40
- RADA Jókai berlini ismerőse.
II. 110
- RÁDAY 369, 406, 466, 486,
497, II. 113, 249, 403
- RÁDAY GEDEON (IV.) fő-
ispán (Nógrád), a Nemz.
Színház intendánsa, jászkun
főkapitány (1806–1873). A
család könyvtárát a budapesti
ref. teológiai akadémiának jut-
tatta (1861). 408, 418, 509
- RÁDAY JÓZSEF Hon, Ü.,
Igazmondó ef. Pécel. 503
- RÁDAY LÁSZLÓ orggy. képv.
418, 483, 496, 622, 820, 828
- RADICS azaz Radich Ákos
mérnök, orggy. képv. (sz.
1835). A Hon munkatársa a
60-as években. II. 19
- RUDNAY JÓZSEF Vác II. 251
- RADNÓTFÁI azaz Radnóth-
fáy Nagy Sámuel, a Nemz.
Színház intendánsa, műfor-
dító (1803–1869). 388, 408
- RADVÁNYI ISTVÁN Dbáb ef.
11, 46
- RAEDER Gustav német komi-
kus színész és vígjátékíró
(1810–1868). II. 111, 524
- RAGÁLYI 336
- RAGÁLYI G(éza) szadelői ref.
lelkész. 507
- RAGÁLYI GYULA természet-
tudós II. 74
- RAGÁLYI LAJOS Dbáb ef. 56
- RAISZ SÁNDOR talán zom-
bori ügyész Dbáb ef. 57
- RAJENDROLALA MITRA
bengáli (India) nyelvész, az
MTA kültagja (1822–1891)
498
- RAJNER Pál belügyminiszter,
orggy. képv. (1823–1879).
469, 508, 820, 857, II. 28
- RÁKÓCZY vsz. János orggy.
képv., Kossuth titkára, Jókait
menti a világosi katasztrófából
1849-ben. 506
- RÁKÓCZY ISTVÁN Dbáb ef.
50
- RÁKOSI vsz. Jenő, I. ott! 262
- RÁKOSI ISTVÁN aut. Abrud-
bányán 1858-ban. 266
- RÁKOSI JENŐ író, publicista
(1842–1929). II. 443
- RÁKOSI JÓSI aut. Abrudbá-
nyán 1858-ban. 266
- RÁKOSI LAJOS Dbáb ef. 16
- RÁKOSI VIKTOR (Sipulusz).
Író, orggy. képv. (1860–
1923). II. 443
- RÁKOSI NŐ aut. Abrudbá-
nyán Jókai ünneplésekor
1858-ban. 266
- RAKOVSZKY vsz. István
orggy. képv. (1847–1910).
520, 585, II. 27, 415
- RAKOVSZKY GYÖRGY
orggy. képv. II. 243

- Ralston, W. R. S.* II. 597
- RALYKÓ JÚLIA** = Roykó
J. L. ott. Dbáb cf. 15
- RANOLDER János** veszprémi püspök (1806—1875). II. 5
- RATAZZINÉ,** azaz Rattazzi, Urbano olasz államférfi (1810—1873) neje, Marie Studolmine Wyse, Bonaparte Lucian hg. unokája (1833—1902). Erotikus regények írója. II. 32, 59
- RATAZONI** II. 19
- RÁTH** talán Mór könyvkiadó és könyvkereskedő (1829—1903). 161, 465, 477, 480, 508, II. 43, 45, 242, 327, 723, 727, 728
- RATH HENRIK** 489
- RÁTH JÓZSEF** Dbáb cf. 14
- RÁTHNÉ** II. 257
- RÁTHONYI APOLLONIA**
Dbáb cf. 13, 55
- RAUBER** talán Räuber, Wilhelm német festő (sz. 1849). II. 373
- RAUSCH** talán R. Béla vasúti tisztv. Turócszentmártonban. II. 14
- RAUSCHER SÁNDOR** rév-pénzszedő Bpsten. II. 415
- RAYKÓ ALVINA** l. Roykó a. 20
- RAZGHA RÓZA** Dbáb cf. 34
- RECSKY BENEDEKNÉ** sz.
Dobsa Róza költőnő, Tompáné barátnéja. Dbáb cf. 27
- REDLICH DÁVID** II. 253
- REGULY** vsz. Antal a finnugor népek kutatója, nyelvész és etnográfus (1818—1858). 484, II. 316
- REICHBERG** vsz. Rechberg, Johann Bernhard osztrák államférfi, diplomata, miniszterelnök és külügyminiszter (1806—1899). Nevét írták Reichbergnek is, mint Jókai. 400
- REINTZ MÁRIA** Dbáb cf. 56
- REISINGER DR.** plebanus, dékán II. 260
- REITER FERENC** vsz. Reitter Ferenc (1813—1874), fővárosi városatya, szabályzatkészítő bizottság tagja. Akadémikus. 498, II. 251
- REMBER Nándor** II. 229, 233
- REMELLAY Gusztáv** 1848/9 hadbíró (1819—1866). II. 526
- REMÉNYI Ede** hegedűművész (1829—1898). 347, 375, 406, 540, 786, 856, II. 23, 68
- REMETE** vsz. József ügyvéd, Aencis-fordító (mh. 1862). II. 113
- RÉNY LAJOS** segélykérő II. 290
- RÉNYI JÓZSEF** Dbáb cf. 46
- RENZ K. A.** = Renz Katinka műlovarmó Párizsban. II. 438, 781
- REÖK ANTAL** Dbáb cf. 57
- REÖK ISTVÁN** Dbáb cf. 53
- RÉPÁSY LÁSZLÓ** Dbáb cf. 47
- RÉTHY Ignác** váci polgármester II. 251
- RÉTHY** (csal. nevén: Szikszay) MIHÁLY színész (1810—1875). II. 59, 479
- RÉVAI** vsz. Mór l. ott! II. 253, 435, 438, 443, 659, 660, 661, 675, 727, 783
- RÉVAI M(ór)** könyvkiadó, a

- Révai Testvérek Irodalmi Intézet vezetője (1860—1926), Jókai kiadója és pénzügyi tanácsadója öreg korában. 604, 615, II. 232, 443, 604, 615, 651, 663, 728, 729, 781
- RÉVAI Ö (dön) ügyvezető a Révai Testvérek vállalatánál. II. 443
- RÉVAY vsz. Révai Mór l. ott! II. 288, 290, 291, 398
- RÉVAY LAJOSNÉ, R. L. ügyvéd, jogi író (1844—1918) neje. II. 415
- RÉVÉSZ = R. Bálint L. ott! 405
- RÉVÉSZ BÁLINT ref. püspök, egyházi író (1816—1891). 168
- REVICZKY vsz. R. Ádámra vonatkozik. Főispán, főkanclár, diplomata volt (1786—1862). 514, 880, II. 147
- REVICZKY R. Szevér, író, párbaj következtében halt meg. II. 147, 564
- RIBÁRY talán József főrend, min. tanácsos a belügymin. (1825—1901). 465
Richter Ferenc 891
- RIEGL bécsi cégtulajdonos a Franzenbrückenstrassén II. 276
- RIMANÓCZY vsz. Ferenc orggy. képv. 509, 536
- RIMÓCZY JÓZSEF népzeneész II. 757
- RISKÓ IGNÁC költő, orggy. képviselő (1813—1890), Szatmár vm. főjegyzője 1848-ban. Petőfi vendéglátó barátja Nagykárolyban. Dbáb cf. 52
- RISTORI, Adelaide olasz színművésznő (1822—1906). 61, 637
- ROBONYI GÉZA polg. isk. igazgató (mih. 1899). II. 206
- ROBOZ vsz. István publicista (1828—1916). Írt a VU-ba, Nemzetbe. Több cikket közölt Jókai életéből. Pápán Jókai és Petőfi diáktársa volt. II. 257, 308
- RODENBERG Julius német író és szerkesztő. A Salon, majd a Deutsche Rundschau szerk. (1831—1914). Jókai berlini ismerőse. II. 88, 109, 110, 114, 522, 524, 528
- ROHONCZY vsz. Gedeon orggy. képv. (sz. 1852). II. 250, 650
- ROMER vsz. Ferenc Flóris archaeologus, nagyváradi apátkanonok, akadémikus (1815—1889). II. 245
- RÓNAY, Jácint kat. püspök, akadémikus, író (1814—1889). 138, 507
- RÓNAY JÁCINT l. előzőt! 509
- RÓNAY JÁNOS orggy. képv. (sz. 1837). 417
- RÓNAY MIHÁLY orggy. képv. 410
- ROSNER Leopold bécsi könyvkereskedő, Jókai német fordítója (1838—1903). II. 243
- ROSSINI, Gioacchino Antonio olasz zeneszerző (1792—1868). II. 356, 576, 734
- ROSTAND, Edouard francia drámaíró (1868—1919). II. 438, 782
- RÓTH IDA Dbáb cf. 14

- ROTSCHILD bankárcsalád, legnevezetesebb tagja Alphonse, aki az 1870/71. é. francia—porosz háború után a franciákra kivetett 5 milliárdos hadisarcot előteremtette. 68, 124, 232, 239, 381, 402, 492, II. 19
- ROTTER LAJOS publicista, Jókait fordítja németre (sz. 1864). II. 306, 712
- ROTTLER JÓZSEF jószágigazgató Fogarason (1823—1895). II. 278
- ROYKO ALVINA Dbáb ef. 20, 50
- ROYKO JULCSA I. ROYKO JULIA 15
- ROYKO JULIA Dbáb ef. 15, 51
- RÓZA = Laborfalvi Róza, 30, 31, 149, 186, 188, 189, 190, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 220, 221, 707, II. 29, 187, 189, 190, 287, 290, 291, 401, 604
- RÓZA II. Laborfalvi Róza leánya. 632, 637, 690, 708, 709, 710
- RÓZSA JÓZSEF Dbáb ef. 53
- RÓZSA SÁNDOR a betyárvezér. 256, 387, 796, II. 33, 65, 69, 111, 407, 485, 526
- RÓZSAVÖLGYI vsz. R. Gyula zeneműkereskedő és kiadó II. 24
- RÖCK B. 399, II. 276
- RTH M. = Ráth Mór I. ott. II. 327
- RUBINSTEIN, Anton orosz zongoraművész (1829—1894). II. 339
- RUDNAY JÓZSEF pestme-
gyei földbirtokos. Dbáb ef. 7, 37, II. 251
- RUDNYAY azaz Rudnay István orggy. képviselő. 497
- RUDOLF trónörökös, I. Ferenc József fia (1858—1889), Jókai-val szerkesztette az Osztrák—Magyar Monarchia frásban és képben c. kiadványt. II. 412, 442, 759, 775
- RUPERT 406
- RUPP GYULA Dbáb ef. 11
- RUSSEL vsz. R. John lord, angol államférfi (1792—1878). 344, 394, 395, 423, 472, 791, 801
- RUSTÁN IMRE fiumei pártfogást kérő II. 272
- RUSZKA IMRE Dbáb ef. 7
- RUTKAY 406
- RUTTKAY ISTVÁN 48-as honvéd alezredes, orggy. képviselő, zólyomi alispán. (1803—1869). 417
- RUVARATZ karlócai archimandrita. II. 415
Ruzitska József 878
- SAINT-SAËNS, Charles Camille, francia zeneszerző (1835—1921). II. 431, 778
- SALAMON Ferenc történetudós, egyetemi tanár, akadémikus (1825—1892). Írt a VU-ba és A Hon-ba. 33, 42, 174, 483, 507, 632, II. 9, 245
- SALAMON L(ajos) orggy. képviselő (1812—1888). 466
- SALAMON Mari Dbáb ef. 34
- SALINGRACZ azaz Salingré, vagy Salinger, Hermann, bohózatíró Berlinben, Jókai is-

- merőse (1833–1879). II. 111, 524
- SALVANDI** = Salvandy, Achill Achille francia író és politikus (1795–1856). II. 148, 565
- SALVI**, talán S. Giovanni Battista olasz festő (1605–1685). II. 439
- SALY** tehetséges győrszigeti tanuló, Jókai pártfogója. II. 416
- SAMARJAY** vsz. Károly, Jókai pozsonyi vendéglátója 1879-ben (1821–1894). II. 225, 308
- SAMAROW** Gregor (valódi nevén: Oskar Meding) német regényíró, Jókai berlini ismerőse (1829–1903). II. 110, 523
- SAMASSA** József bfboros, egri érsek, orggy. képv. (1828–1912). 507
- Sándor Móric* 860
- SÁNTA** Antal színész, a Nemz. Szính. tagja (1836–1897). 470
- SANTELLI ITALO** neves vívómester, Bpsten vívóiskolát alapított. Mh. 1944. II. 322, 727
- SAPHIR**, Moritz Gottlieb Moses, német humorista (1795–1858). 182
- SARA BERNARD** l. Bernhardt, Sarah
- SARDOU**, Victorien francia drámaíró (1831–1908). II. 733
- SARKADI** azaz Sarkady István publicista, szerkesztő, írt a VU-ba (1834–1892). 397, 484
- SÁRKÁNY** 486
- SÁRKÁNY CSIZMADIA** Győrben 505
- SÁRKÁNY JÁNOS** Dbáb cf. 10, 37
- SÁRKÖZY** vsz. Aurél főispán, orggy. képv. (sz. 1845). 506, II. 11
- SÁRKÖZY JÓZSEF** orggy. képv., dunántúli egyházkerületi főgondnok. 409
- SÁRMIR JÓZSEF** nagyszombati polgármester. II. 258
- SÁROSSY** vsz. S. Gyula, l. ott. 160, 354
- SÁROSSY GYULA** költő (1816–1861). 159, 168, 717
- SÁRVÁRY** talán Elek publicista, novellista (1834–1896), írt az Igazmondóba (1869). 523
- SASKU KÁROLY** ügyvéd, korrektor az Akadémián, írt a VU-ba (1806–1869). 160
- SCHAUENGEL** Jókai egyik leggyakoribb hitelezője. 525, II. 11, 16, 18, 28, 30, 35, 454, 456, 457
- SCHÄFER** cégtulajdonos Frölich-társával. II. 249
- SCHÉDEL RUDOLF** aut. Ab-rudbányán 1858-ban. 266
- SCHEDELMEYER MÓR** pártfogást kérő. II. 258
- SCHEFFER** G Dbáb cf. 47
- SCHEIBEL**, Franz csezéki előljáróságon Ef. 467
- SCHIFNER** helyesnév: Schnierer Gyula kiállítási igazgató 1885-ben. (1832–1902). Írt A Honba. Az országos szabadalmi bizottság elnöke. II. 16, 39
- Schiller, Friedrich* 896
- SCHIRNDING** br. egyik dragonyostiszt a Sobri Jóskát el-

- fogó csapatban. (Megtörtént regék.) II. 90, 502
- SCHLACHTA talán Schlechta Ottokár osztrák diplomata, az MTA kültagja. 498
- SCHLAGER Sugár út 70. II. 262
Schleiermacher II. 534
- SCHLESINGER talán Zsigmond publicista (1832–1918). II. 14
- SCHLICK, Franz Heinrich osztrák hadvezér (1789–1862). II. 74
- SCHLOTTER MIHÁLY 632
- SCHM. = Schmerling. L. ott. 400, 473
- SCHMERLING Anton osztrák államférfi, Bach rendszerét vele váltatták fel (1860–1865) (1805–1893). 412, 432, 485, 774, 798, 821, II. 176, 236, 504, 774, 798, 821
- SCHMIDT 335, 378, II. 22
- SCHMIDT, J(ulian) Jókai berlini ismerőse I. ott! II. 88, 109, III
- SCHMIDT-Cabanis, Richard német író, humorista (1838–1903). Jókai berlini ismerőse. II. 110, 524
- SCHMIDT, Carl Laibachban. II. 31
- SCHMIDT, LEOPOLD Jókai berlini ismerőse (1874). II. 111
- SCHMIDT, Jul(ian) Heinrich német irodalomtörténész, a Grenzboten, Berliner Allgemeine Zeitung szerk. (1818–1886), Jókai berlini ismerőse. II. 88, 522, 525
- SCHMIED, Julian I. Schmidt, Julian II. 109
- SCHNIERER vsz. Gyula, az orsz. szabadalmi tanács elnöke. Írt A Honba (1832–1902). II. 10
Schnitzler 841
- SCHOBER vsz. Albert mérnök, áll. vasúti igazgató (1841–1910). 465
- SCHODELNÉ, azaz Schodel Nep. János (1796–1863) karnagy (Nemz. Színház) neje, Klein Róza énekesnő (1811–1854), primadonna az operaházban. Nyáry Pál szerelme, Jókai írt kapcsolatukról
Nyáry Pál emléke c. Életemből 2. k. 260 II. 112, 359, 734
- SCHOLZ ALBERT pesti ev. gimn. tanár 1873-tól (sz. 1846). 620, II. 713
- SCHÖNJÓZSEF igazgatótanító (sz. 1846) 527
- SCHÖN VINCE telekkönyvvezető Bánffyhunyadon. II. 260, 655
- SCHÖNHERR Nina Nagybánya ef. II. 73
- SCHREIBEN gyáros, botgyárát Zay-Ugrócon meglátogatta Jókai vágvölgyi útján. II. 214, 619
- SCHRÖPFER II. 30
- SCHULHOF A. II. 22, 236
- SCHULSTUL II. 191
- SCHWARCZ 271, 509, II. 14
- SCHWARZ, vsz. Gyula orggy. képv. II. 113, 612, 649
- SCHWARZ JÓZSEF Jókai berlini ismerőse 1874. II. 109
- SCHWARZENBERG vsz. János Adolf kir. kamarás (1820-

- tól), felvidéki birtokos. II. 19, 86, 236, 249, 320,
- SCHWEICHEL, Robert német író, regényeket, novellákat írt (sz. 1821). II. 110, 523
- SCHWEICZERNÉ svábhegyi szomszéd birtokos. 31, 47, 62, 149, 156, 158, 173, 185, 222, 633
- SEBESSY ISTVÁN 62
- SEBESTYÉN vsz. Ede publicista, írt a VU-ba, az 1900-as világkiállítás egyik rendezője (sz. 1875). II. 443
- SEBESTYÉN L. vsz. László orggy. képv. 417, 465
- SEBESTYÉN FERENC Dbáb ef. 20
- SEEFELLNER azaz Seefehlner könyv- és papírkereskedő cég a Kígyó utca sarkán, Jókai kedvelt vásárlóhelye. A noteszek nagy részében is benne van az emblémája. 541, 858, II. 443, 460, 496, 783
- SEGESVÁRY JENŐ Vác II. 251
- SEMSEY vsz. S. Lajos L. ott. 35
- SEMSEY ALBIN orggy. képv. 417
- SEMSEY LAJOS Dbáb ef. 22
- SENNYEI Pál kir. tárnokmester, országbíró, orggy. képv., konzervatív politikus, akadémikus (1824–1888). 435, II. 252
- SEREDY GEIZA könyvnyomdatulajdonos Vác-on II. 251
- SEREGÉLYI HONVÉD II. 28
- SERÉNYI titkár, pártfogást kereső II. 291
- SHAGUNA vsz. Saguna András g.-kel. metropolita, román nemzetiségi politikus (1809–1881). II. 359
- Shakespeare, W. 805
- SHARPS cégtulajdonos Hilken-szel londoni aranyműves cégnél. II. 24
- SHIELD CUTHBERT oxfordi szerzetes, a Csorba tónál találkozott nevével a vendégkönyvben Jókai, s beírta noteszébe címét. Vs. azonos Laing Roberttel. L. ott! II. 234
- SIEGL FERENC borkereskedő II. 260
- SIK II. 14
- SIK JÓZSEF 527
- SIKLÓSSY vsz. Károly orggy. képv. 160, 168, 417
- SILLE PAULINA Dbáb ef. 54
- SIMÁNDI GIDA 100
- SIMAY vsz. Gergely orggy. képv., műfordító (1823–1909) 438, 440, 466, II. 11
- SIMON EDUARD 401
- SIMONFFY vsz. Kálmán dalszerző, dalárda szervező, orggy. képv., írt a VU-ba (1832–1881). 409
- SIMONFFY KÁLMÁN vsz. a zenei cikkíró (1857). Dbáb ef. 47
- SIMONFFY SÁMUEL debreceni műgyűjtő Dbáb ef. 51
- SIMONYI Ernő orggy. képviselő. 856 II. 650
- SIMONYI talán Lajos, de a sok jegyzet közül vonatkozhatik néhány S. Ernőre és Ivánra is. Lajos orggy. képv. 1. ott! Ernő és Iván orggy. képv.

- 406, 466, 486, 497, 506, 507, 529, II. 11, 24, 112
- SIMONYILAJOS, orggy. képvis., miniszter (1824–1894). 418
- SINA = br. S. Simon bankár, mecénás 136, 567, 682 (1810–1876)
- SINKÓ FERENC mérnök 232, 242
- SINTIK KÁROLY aut. Abrudbányán 1858-ban 266
- SIPOS FERENC orggy. képvis. 417, 484, II. 66
- SIPOS PÁL Dbáb cf. 47
- SIRÓ SÁMUEL aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- SKAPALIK LUIZA Batthyányi u. 56. a Gizella-egyesület tagja. II. 309
- SKRIBENSZKY [Fülöp] báró, Oroszlánkő ura, vendégit látta Jókait vágvölgyi körútján Lednicen. II. 204, 214, 619
- SKUBLICS ISTVÁN 418
- SMERLING = Schmerling. 358
- SMITHS hajózási igazgató Fiumében. 485
- SOBRI JÓSKA betyárvezér 565, 566, 839
- SOLDOS talán a Tompa feleségének családjából, József, Tompa sógora (mh. 1866), vagy György sajszentpéteri birtokos. 484
- SOLYMOSSY vsz. Elek kiváló színész (valódi neve: Sipos), a Népszínház művésze (1847–1914). II. 112
- SOMLYÓHÁZI 100
- SOMOGYI 466
- SOMOSKŐI vagy Somskeőy talán János balassagyarmati járásbíró. 137, 467, II. 36, 39
- SOMSICH vsz. Somssich Pál főrend, konzervatív politikus (1811–1888). 349, 410, 439, 490, 497, II. 112, 241
- SOMSICH IM(re) orggy. képvis. 417
- SOMSICH PÁL konzervatív politikus, de nemzeti érzésű, orggy., képvis. képviselőházi elnök (1811–1888). II. 219, 241
- SONNENBERG vsz. Gábor orvos Kassán. II. 14
- SOÓS JÓZSEF Dbáb cf. 53
- Sőtér István* 606
- SPITZIG ISTVÁN jegyző 494
- SPERL talán Gáspár bpesti vendéglős II. 391
- STAHR, Fanny azaz Stahr Adolf német író (1805–1876) második neje, Lewald Fanny írónő. (1811–1889). Jókai berlini ismerőse. II. 109
- STAMPFEL vsz. Károly pozsonyi könyvkiadó, a Rab Ráby és Jókai művei német fordításainak kiadója. II. 212, 242, 617, 645
- STANEK II. 245
- STARZSEVICSEK Starčević Antal horvát politikus, Fiume főjegyzője, orggy. képvis., a horvát jogpárt vezére (1823–1896). II. 277
- STEFAN azaz Stephan, Heinrich von német bir. posta főigazgatója (1831–1897). Jókai berlini ismerőse. II. 109, 523
- STEFANIE, azaz Klotild Lujza Hermína Mária Sarolta belga kir. hercegnő, Rudolf trón-

- örökös neje és özvegye, később Lónyay Eleménné. Vele szerkeszti tovább az Osztr.—Magy. mon.-t Jókai a trónörökös halála után. II. 200
- STEIDL, Bernat 527
- STEIN 469
- STEINACKER Ödön orggy. képv. II. 651
- STEINER talán Fülöp székesfehérvári püspök (1839—1900). 509, 527
- STEINITZ Sólyom u. 16. II. 321
- STEINMETZ, Karl Friedrich von porosz tábornagy, balsikerrel vett részt az 1870/1. évi porosz—francia háborúban (1796—1877). 541, 542, 858
- STERK Voloski-ban, pártfogást kereső II. 272
- STERN Aszódon II. 21
- STERN Berlinben ismerte meg Jókai. 1874. II. 110
- STERN EMMÁNUEL vasúti szakember. II. 14
- STHYMMELE SAMU rosznyói polgármester II. 267
- STOCKINGER MÓR Dbáb cf. 34
- STOLL vsz. Károly bányatanácsos, orggy. képv. Nagybányán 505
- STORCH SÁNDOR pártfogást kérő Löcséről. Hadnagy. II. 223
- Strammberg, Christoph* 617, II. 530, 570, 627
- STRATIMIROVICS azaz Sztratimirovics György szerb nemzetiségi vezér orggy., képv. tábornok (1822—1908). 469, 508, 820
- STRAUSS vsz. Adolf keresk. akadémiai tanár, utazó. Bosnyák föld és népe c. műve 1881-ben jelent meg. II. 416, 759
- Strauss, Johann* II. 623
- STROINY Dorottya. I. II. 211
- STROMER azaz Strommer Jakab Bécsben közös pénzügyminiszteri számtanácsos. II. 106
- STUART MÁRIA Dbáb cf. 49
- STUHLMÜLLER vsz. St. Samuel ev. tanár (1799—1875). 142
- STULLENBERGER JÓZSEF paksi esperes II. 259, 655
- STULLER könyvkiadó 242
- STURDZA JÁNOS, azaz Joan Alexandru Sturza moldvai fejedelem 1822 és 1828 között. II. 287, 674
- SUHAY IMRE kúriai bíró, zágrábi jogprofesszor, orggy. képv. (1822—1889). II. 36
- SUKOVSKY I. Zsukovszkij 571
- SULLI táncosnő 425
- SULYOK vsz. Mór orggy. képv. 484
- SUPKA Jeromos zirci apát (1832—1891) II. 257
- SURINA KÁROLY szolgabíró, orggy. képv. II. 236, 237
- Susterics Ignác orggy. képv. II. 650
- SUZO azaz Sturdza Mihály moldvai fejedelem 1834—1849 között. II. 287, 674
- SÜKEI Károly költő és kritikus, 48-as ifjú, hebegő beszédű, publicista és szerkesztő. Lo-

- sonci tanár (1824—1854). 31,
33
SÜMEGHY FERENC orggy.
képv. 417
SÜTŐ JÁNOS Dbáb ef. 12
Sváb Károly II. 756
SVÁBY FERD(inánd) 485
SVASTITS ELEK Dbáb ef. 10
SVETENAY azaz Szvetenay
Miklós statisztikus II. 261
SVIDLAND azaz Schwiedland
francia nyelvkönyvíró. II. 291
- SZABAD JÁNOS Dbáb ef. 39
SZABADFY János orvos (1814—
1886). Vas m. főorvosa. 417
SZABÓ vsz. Endre, aki 1882-
ben átveszi Jókaitól az Ü szer-
kesztését. 58, 484, II. 245
SZABÓ B. II. 243
SZABÓ IGNÁC Dbáb ef. 52
SZABÓ IMRE püspök, orggy.
képv., kultuszmin. o. tan.
(1814—1881). 417
SZABÓ ISTVÁN Dbáb ef. 41
SZABÓ J(ózsef) szinigazgató,
társulatával járt Bécsben, Pá-
rizsban is (1816—1875). 497
SZABÓ JÓZSEF Dbáb ef. 9
SZABÓ K. = Sz. Károly I. ott,
336, 427
SZABÓ KÁLMÁN II. 114
SZABÓ KÁROLY egyet. ta-
nár, akadémikus, bibliográ-
fus (1824—1890). 336, II.
245, 427
SZABÓ LAJOS Arad. Ü ef.
485
Szabó Lajos 795
Szabó László 604
SZABÓ LŐRINC Dbáb ef.
26, 56
- SZABÓ RICHÁRD író, no-
vellista, az Ü és A Hon munka-
társa, a Divatcsarnok szerk.
(1820—1873). 409
SZABÓ SÁMUEL 417
SZABÓ ZS. 506
SZACSVAY vsz. Imre színész,
a Nemz. Színház örökös tagja
(sz. 1854). II. 28
SZAJOLI FEJÉR ISTVÁN
Dbáb ef. 10
SZAKÁCSY vsz. Dániel orggy.
képv. II. 147
SZAKÁL vsz. Lajos I. ott! 484
SZAKÁL LAJOS népdalköltő,
orggy. képv. (1816—1875).
417
SZAKONYI LAJOS Kiscell 111,
408
SZALACSY LAJOSNÉ Dbáb
ef. 42
SZALACSY SÁNDOR Vác II.
251
Szalárdi János 645
SZALAY vsz. László történet-
író, akadémikus, 1848-ban a
szabadságharc diplomatája
Frankfurtban, Párizsban és
Londonban (1813—1864). 361
406, 465, II. 112, 257, 619
SZALAYNÉ Dbáb ef. 37
SZALAY IGNÁC Dbáb ef. 40
SZALAY IMRE földbirtokos,
orggy. képv., a filoxera-bi-
zottság tagja (1846—1902). II.
244
SZALAY JÓZSEF Kopácson 410
SZALAY S(ándor) Jókai kecs-
keméti jogásztársa, orggy.
képv. 506
SZÁLÉ KOVÁCS JULIA Dbáb
ef. 9, 36

- SZAMOR LAJOS Dbáb ef. 48
- SZAMVÁLD Gyula könyvkiadó Pesten, Emich Gusztáv üzlettársa. 6, 7, 27, 29, 30, 34, 40, 50, 60, 146, 152, 156, 173, 630, 631, 632, 633, 636, 690
- SZANDICS Sándor szerb főgimn. tanár Újvidéken (sz. 1836). II. 415, 759
- SZANTAY Adolf törv.-széki elnök Vácon. II. 251
- SZAPÁRY vsz. Gyula miniszterelnök, b.ü.min., orggy. képv. (1832—1905). 335, 406, 417, 465, 511, 542
- SZAPÁRY GYULÁNÉ I. előzőt! II. 256
- SZAPÁRY LÁSZLÓ diplomata, orggy. képv. (sz. 1864). II. 290
- SZAPLONCZAY József főispán, orggy. képv. (1813—1879). 417, 485, 497, 506
- SZAPPANOS vsz. István orggy. képv. (sz. 1819). II. 11
- SZARUKÁN GERGELY Dbáb ef. 44
- SZARUKÁN GERGELYNÉ Dbáb ef. 25
- SZÁSZ vsz. Károly I. ott! 5, 420, 484, 486, 490, 497, 509
- SZÁSZ K. = Sz. Károly, I. ott. 32, 175
- SZÁSZ KÁROLY ref. püspök, az MTA másodelnöke, író, műfordító és költő (1829—1905). 7, 45, 58, 417, 439, 440, 536, 629, 704, 802
- SZATH(máry Károly) I. ott! 523, II. 79
- SZATHMÁRY vsz. P. Sz. Károly. L. ott. 7, 8, 31, 34, 39, 43, 45, 48, 89, 146, 150, 160, 174, 175, 520, 542, 586, II. 7, 15, 21, 27, 40, 79, 81, 152, 234, 415, 759
- P. SZATHMÁRY KÁROLY író, orggy. napló szerk., A Hon munkatársa (1831—1891). 690
- SZATHMÁRY vsz. György újságíró, A Hon munkatársa, az Igazmondó szerk., orggy. képv. (1845—1898). 520, 523, 585, 586, 690, 858, II. 15, 21, 27, 29, 31, 40, 79, 81, 690, 858
- SZATHMÁRYNÉ vsz. Sz. Dánielné Farkas Lujza színésznő (1818—1893), a Nemz. Színházban is játszott. II. 256
- SZATHMÁRY MIKLÓS orggy. képv. (sz. 1818). II. 243, 250, 650
- SZATHMÁRY MÓR orggy. képv. (sz. 1858) II. 112, 443
- SZÉCHENYI István (1791—1860). 114, 405, 547, 565, 582, II. 42, 52, 53, 283, 316, 320, 374, 421, 442, 472, 708, 839
- SZÉCHENYI BÉLA István fia, orggy. képv., utazó (1837—1918). 418
- SZÉCHENYI D(énes) főrend, orggy. képv., követségi tanácsos (1828—1892). 498
- SZÉCHENYI IMRE diplomata, orggy. képv. (1825—1898). 418
- SZÉCHENYI PÁL orggy. képv., miniszter (1838—1901). II. 219
- SZÉCHY FER(enc) ügyvéd, közjegyző, vígjátékíró (sz. 1861). II. 443
- SZEDER vsz. Sz. Fábián akad. II. 244

- SZEDERJESSY FERENC aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- SZEGFI Mór, főrcálisk. tanár, min. titkár, kis tehetségű költő és novellista (1825–1896). 476
- SZÉKÁCS József ev. püspök, akadémikus (1809–1876). 147
175, 258, 417, 690, 704
- SZÉKELY vsz. Béla párizsi magyar újságíró (sz. 1868). II. 11, 435
Székely Bertalan 806
- SZÉKELY LÁSZLÓ Dbáb ef. 10
- SZÉKELY MARI Dbáb ef. 16
- SZÉKELY SOMA aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- SZEKÉR MIHÁLY Dbáb ef. 48
- SZEKERES JÓZSEF Dbáb ef. 24
- SZÉKI vsz. Béla esperes, pápai lelkész (1814–1871). 509
- SZÉL vsz. Széll Kálmán miniszterelnök (1843–1915). 484, II. 241, 247
- SZÉL IGNÁC főispán, b.ü. államtitkár (1846–1914). II. 250
- SZÉLES DÉNES honv. százados 48-ban. (1845–1894), p. ü. min. o. tan. aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- SZELESTEY László tanfelügyelő, orggy. képv., író, költő (1821–1875). Írt a Délibáb-ba, A Hon-ba is. 87, 188, 189, 709
Széll Farkas II. 567
- SZEM = Sz. Bertalan. L. ott. 585
- SZEMERE vsz. Bertalan min.-elnök (1812–1869). 344, 347, 476, 822, II. 112, 211
- SZEMERE PÁL író, műpártoló Pécelen, akadémikus (1785–1861). Dbáb ef. 6, 137, II. 246
- SZEMZŐ MÁTYÁS orggy. képv. 417
- SZENÁSSY Sándor ev. gimn. tanár, igazgató, akadémikus, filológus. (1828–1872). 410
Szenczi Molnár Albert 788, 798
- SZENCZI azaz Szenczy Ferenc egyházi író, püspök Szombathelyen, Guzmics Izidor munkatársa (1800–1869). 484
- SZENDE vsz. Béla honv. miniszter, orggy. képv. (1823–1882). 465
- SZENICZEY Ödön orggy. képv. II. 655
- SZENTGYÖRGYI IMRE orggy. képv. (sz. 1827), ügyvéd, bíró. II. 36
- SZENTIMREY vsz. Elek orggy. képv. (m. h. 1883). 336
- SZENTIRMAY vsz. Elemér = Németh János dalköltő, író, szolgabíró, bizt. hivatalnok (1835–1883). 475, II. 113
- SZENTIVÁNYI 406, 409, 484, 506
- SZENTIVÁNYI KÁROLY főispán, orggy. képv. (1802–1877). 508
- SZENTIVÁNYI MÁRTON főispán, főrend (1815–1895). II. 237
- SZENTKERESZTY vsz. Zsigmond orggy. képv. 501
- SZENTKIRÁLYI vsz. Móric orggy. képv., Nemzeti Szín ház igazgatója, főpolgármes

- ter. (1807—1882). 377, 439, 488, 489, 497, 824, II. 29
- SZENTKUTY GÉZA szolnoki adófelügyelő II. 169
- SZENTMIHÁLYI ALAJOSNÉ Dbáb cf. 41
- SZENTMIKLÓSI ANTAL alispán, ncje Ragályi Apollónia. Dbáb cf. 41
- SZENTMIKLÓSI ISTVÁN Dbáb cf. 12
- SZENTPÉTERY = Sz. Zsigmond. L. ott. II. 14
- SZENTPÉTERY Zsigmond úttörő színész (1798—1858). III
- SZEPESY vsz. Gyula orggy. képv. 416
- SZÉP MIHÁLY tótfalusi lelkész 59
- SZÉPFY EMILIA Dbáb cf. 36
- SZERDAHELYI Kálmán színész, író, a Nemzeti Színház bonvivantja (1829—1872), Jókai sógora. 109, 185, 186, 188, 408, 409, 410, 558, 708, II. 174
- SZERDAHELYINÉ azaz Sz. Kálmánné, Laborfalvi Róza nővére, 409, 692, 709
- Szeremley Sámuel II. 568
- SZIGETI József a színművész, népszínműíró, akadémikus (1822—1902). 186, 664, 709, II. 248, 253, 291
- SZIGL = Szigligeti Ede. L. ott. 70, 181
- SZIGLIG = Szigligeti Ede. L. ott. 198
- SZIGLIGETI ANNA színésznő (Kétyl Károlyné), Sz. Ede leánya (1841—1909). 409
- SZIGLIGETI (1814—1878). 184, 188, 217, 222, 408, 409, 410, 708, II. 11, 30, 452
- SZIGLIGETI JOLÁN színésznő, a Nemz. Színház tagja, Sz. Ede leánya (1844—1916).
- SZIGLIGETINÉ azaz Szigligeti Edéné Sperling Franciska, Jókainé legjobb barátnője 409, II. 402
- SZIJÁRTÓ Dbáb cf. 42
- SZIKLAY ALAJOS Dbáb cf. 27
- SZIKLAY EDE Rozsnyón 485
- SZIKSZAY OTTIL(ia) Dbáb cf. 6
- SZIKURA pártfogást kérő 390
- SZILÁDY Á(ron) ref. lelkész, irodalomtudós, akadémikus (1837—1922). 506, II. 244
- SZILÁGYI hadrévi pap 232
- SZILÁGYI Sz. Sándor. L. ott. 39, 123
- SZILÁGYI polgármester. 476, 481, 507, 540, II. 147
- SZILÁGYI DEZSŐ politikus, orggy. képv. (1840—1901). II. 30
- SZILÁGYI FÉNYES KAROLINA Dbáb cf. 10
- SZILÁGYI ISTVÁN orggy. képv. (sz. 1835). 418
- SZILÁGYI LÁSZLÓ II. 250
- SZILÁGYI LÁSZLÓNÉ Dbáb cf. 36
- SZILÁGYI S. = Sz. Sándor. L. ott. 58
- SZILÁGYI SÁNDOR történet-tudós, akadémikus, Arany tanártársa Nagykőrösön (1827—1899). 7, 32, 33, 160, II. 245
- SZILÁGYI VI, SZILÁGYI VIRG = Sz. Virgil, I. ott. 7, 8, 47

- SZILÁGYI VIRGIL ügyvéd, publicista, politikus, orggy. képv., Értésítő c. lapot szerk., mely a Délibáb-ba olvadt (1824—1892). Jókai munkatársa a Délibáb-nál. 32, 34, 35, 38, 43, 45, 630, 632, 842, 856
- SZILASY JÓZSEF Dbáb cf. 47
- SZILASSY vsz. Móric egyet. tanár, akadémikus, nyelvész (1854—1905). II. 242, 276
- SZILI KÁROLY 481
- SZILVÁSSY MIKLÓSNÉ Dbáb cf. 19
- SZILY vsz. Kálmán l. ott! II. 241, 246
- SZILY KÁLMÁN nyelvész és természettudom. író, a MTA főtitkára, a Magyar Nyelv szerk., a Természettud. Közl. alapítója és szerk. (1838—1924). 498
- Szinnyey József 604, 609, 610, 652, II. 692, 645, 743, 744, 747
- SZINNYEY JÓZSEFNÉ vsz. id. Sz. J.-ről van szó, aki megírta komáromi élményeit. Dbáb cf. 34
- SZIRMAY gr. 249, 266, 283
- SZIRMAY vsz. Ödön orggy. képv., 506
- SZITÁNYI vsz. Bernát orggy. képv. alispán (1816—1899). 469, 507, 820
- SZIVÁNYI JÓZSI Petőfi gömőri barátja. II. 230
- SZLÁVY József koronaőr, miniszterelnök, orggy. képv., akadémikus, főrendiház elnöke stb. (1828—1900). II. 147, 200, 224, 233, 257
- SZLUHA vsz. Benedek orggy. képv. 406
- SZLUHA VILMA Dbáb cf.. 25, 46
- SZMOLKA azaz Smolka Ferenc ügyvéd, lengyel politikus, az osztrák képviselőházban a lengyel csoport vezére (1810—1899). II. 442
- SZMRECSÁNYI D(árius) árvai alispán, orggy. képv., főispán, főrend (sz. 1816). 417, II. 228
- SZOBOSZLAY VAJDA KLEMA (= Klementin). Dbáb cf. 13
- SZODORAY vsz. Sándor 48-as honv. százados II. 174
- SZODORAYNÉ Dbáb cf. 26, 48
- SZOKOLY PICTOR = vsz. Sz. Viktor l. ott. 71
- SZOKOLAY TERÉZ Dbáb cf. 36
- SZOKOLY VICTOR (igazi neve Géza Bonaventura) a Bolond Miska szerk., publicista, írt a VU-ba (1835—1882). 520
- SZOLDATICS Ferenc festőművész (1820—1916). II. 241, 644
- SZOMAHÁZY ISTVÁN (volt Steiner Arnold), író, a VU-ba is írt (1864—1925). 605, II. 431, 773
- SZOMBATHELYI LÁSZLÓ II. 258
- Szombathy Viktor 599, 606, 609, 615
- SZOMJAS JÓZSI orggy. képv. (sz. 1831). II. 250
- SZONDA JÓZSEF Bécs Rothen-turmstrasse 3. II. 20

- SZONDY JÁNOSNÉ Dbáb ef. 23
- SZONTAGH 59, 506, 507, II. 48
- SZONTAGH FERENCNÉ Dbáb ef. 10
- SZONTAGH PÁL politikus, orggy. képv., írt a VU-ba (1820—1904) 438, II. 253
- SZONTAGH V(ilmos) lőcsei ügyvéd (sz. 1823) 438, 466, II. 253, 261, 651, 656
- SZOTYORI II. 252
- SZŐCS JÓZSEF talán a vízaknai polgármester. Dbáb ef. 55
- SZŐCS VICTOR Dbáb ef. 48
- SZÖGYÉNYI JÓZSEF II. 236, 260
- SZŐKE 501
Szőke Amibrus 612
- SZŐKE JÓZSEF ezüstműves aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- SZÖLLŐSSY talán Balázs máramarosi alispán, írt a VU-ba Petőfiről (1815—1869). 405
- SZÖLLŐSSY BALÁZSNÉ I. előzőt! Dbáb ef. 46
- SZTANKOVICS JÓZSEF szolgabíró Árvában Dbáb ef. 52
- SZTRÓKAY vsz. Béla író. 388
- SZTUPKA GYÖRGY orggy. képv., gyógyszerész (1812—1884). III. 8
- SZTUPÁNÉ I. előzőt! Dbáb ef. 14
- SZUHÁNYI IIDA Galgóczy Sándorné, Szatmár megyei birtokos családból Kölcsey rokonságához tartozott (1829—1887). Dbáb ef. 24, 52
- SZUHÁNYI LAURA Kendé Lajosné. L. ott! 17, 49
- SZUHAY JÁNOS aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- SZULCZER ANTAL Dbáb ef. 13
- SZUNYOGH vsz. Albert orggy. képv. (sz. 1849). II. 11, 204, 249
- SZUNYOGH vsz. SZUNYOGH Albert hosszúpályi orggy. képv. 506
- SZUPERNÉ Dbáb ef. 48
- SZURMÁK J. fiai aranyművcskés és ékszerészek Bpsten. II. 30
- SZÜCS II. 114, 243
- SZÜCS LELKÉS Z. 257
- SZÜCSNÉ vsz. Jókai nagynénje. II, 402
- SZVAZSINA GYÖRGY Dbáb ef. 16
- SZVORÉNYI JÓZSEF nyelvész, egri cisztercita tanár (1816—1892), retorikája 1851-ben jelent meg. Dbáb ef. 21, 52
- T. Tisza Kálmán II. 231
- T. = Tompa Mihály 138
- T. K. = Tóth Kálmán I. ott! 155, 208, 209
- Tabéry Géza II. 483,
- TAGLIONI Mária olasz színésznő (1833—1891) II. 237, 342, 731, 732
- TAHY vsz. Károly, Baranyai Ilona férje, a Páva sziget bérelője, a mai Mezőgazdasági Múz. helyén az íróknak kedvelt szórakozóhelyet tartott fenn. II. 39, 116. 246
- TAKÁCS vsz. Lajos, egyet. tanár, a Hitelbank jogtanácsosa, igazgatója. Írt a VU-ba, pedagógiai cikkeket. 465
- Takáts Sándor 822, II. 454

- TAKÁCS TERÉZ Dbáb ef. 53
 TAKÁCSY FERENC Dbáb ef. 49
 TALABÉR vsz. Thalabér Lajos orggy. képv. 466, 497
 TALIAN JÓZSEF távirtdász tiszt II. 252
Talleyrand 639, 736
 TALLIAN TERÉZ Dbáb ef. 24
 TAMÁSY LAJOSNŐ Dbáb ef. 10
 TANÁRKY vsz. Gedeon kultuszmin. államtitkár, orggy. képv. Eötvös József munkatársa (1815–1887). 466, 506
 TANCSICS (1799–1884), író. 506
 TÁPLÁN BÉLA 105
 TAR JÁNOS Dbáb ef. 54
 TARAY vsz. T. Andor közigazg. bíró (1822–1900). II. 112
 TARCZY vsz. Lajos, pápai koll. tanár, író (1807–1881). 242, 730
 TARCZY LAJOSNÉ I. előzőt! Dbáb ef. 54
 TARCZY SÁMUEL Dbáb ef. 25
 TARTINI, Giuseppe 1692–1770 élt. olasz hegedűművész 79
 TASNÁDY KÁROLY Dbáb ef. 47
 TATÁNG KÁROLY képviselőjelölt 1881-ben Doda Trajánnal szemben. II. 248
 TAVASI Lajos pesti gimn. tanár és igazgató (volt Teichengraber), pedagógiai cikkeket írt (1814–1877). II. 113
 TÉCSY 504
 TEISZ vsz. Thaisz Elek főkapitány I. ott! 500
 TELEDYNÉ Dbáb ef. 45
 TELEKI vsz. László, 1860/1-i politikájához csatlakozik Jókai is (1811–1861). 359, 362, 405, 406, II. 19. 248, 433, 442, 774
 TELEKI DOMOKOS az erdélyi politikai élet egyik vezéralakja, orggy. képv. (1810–1876). 9, Dbáb ef. II. 253.
 TELEKI IMRE (1849) Teleki Blanka apja. II. 246
 TELEKY JÓZSEF történész, akadémikus, a MTA első elnöke. (1790–1855). Dbáb ef. 54
 TELEKI MIKSÁNÉ II. 66, 224
 TELEKI S(ándor) 48-as honv. ezredes, Táncsics neveltje, Petőfi barátja és házigazdája Kolton, műpártoló (1821–1892), a *Nincsen ördög* egyik alakjának mintája 540, 821, 823, II. 292, 305, 484, 487, 488, 489, 491
 TERBÓCZ ISTVÁN min. fogalmazó II. 246
 TÉRESS SZPÁLI ERZSÉBET Dbáb ef. 26
 TÉREY vsz. Pál 48-as honv. őrn., Klapka szárnysegéde, orggy. képv., a párizsi magyar kiállítás biztosa (1831–1883). II. 18, 59
 TERKA 148
 TERNAY II. 245
 TESCHENBERG vsz. Ernő közös külügymin. hivatalnok. II. 243
 TESSINGER Jókai egyik gyakori hitelezője. 146, 152, 156, 157, 178, 218, 221
 TESZÁRY PAULINA báb ef. D 12, 39
 TETTESY 92

- TEUTSCH Dbáb ef. 50
 THACKERAY 385
 THAISZ vsz. Elek I. ott! 465, 540, 856, II. 33, 38, 147, 176
 THAISZ ELEK budapesti főkapitány 409, 856, II. 390, 746
 THALBERG, Sigismund német zongoraművész (1812–1871). II. 350, 733
 THALLÓCZY Lajos történet-tudós, akadémikus (1854–1916). II. 403
 THALY vsz. Kálmán történész, a kuruc kor rajongója. Írt a VU-ba is. (1839–1909). Kutatásait Jókai felhasználta kuruc kori regényeiben. 168, 409, 713, II. 24, 287, 403, 448, 596, 616, 628, 669, 674
 THALY ZSIGMOND 48-as honv. ezredes, Kossuth rendíthetetlen híve (mh. 1886). 400
 THAN = Th. Mór II 245
 THAN MÓR festőművész, a történeti festészet mestere (1828–1899). 89, 185, 806
 THAN SÁNDOR 400
 THEIL ISTVÁN orggy. képvis. II. 260
 P. THEWREWK vsz. Árpád író, kritikus, műfordító, (1839–1903). 112
 THIERRY Simon Dominique Amadée francia történész (1797–1873). 398
 THIERS Louis Adolphe francia államférfi és történéttíró, miniszterelnök, a francia forradalom történésze (1797–1877). 404
 THILINGER Dbáb ef. 10
 Thököly Imre 827
 THUN, Leo osztrák államférfi (1811–1888): II. 86
 THURÁNSZKY vsz. Lajos orggy. képvis. II. 651
 THURY 397
 THURYSÁMUEL orggy. képvis. 418
 THURZÓ 367
 THURZÓ MÁRIA Dbáb ef. 7
 TI Tisza Kálmán, II. 43
 TIBOLDI FERENC Dbáb ef. 7
 TIETCZ azaz Tietze, Oskar német geológus, Jókai berlini ismerőse. II. 111, 525
 TIGE osztrák tábornok II. 64
 TISZA vsz. Kálmán miniszterelnök, Jókai jó barátja, kártyapartner (1830–1902). 154, 361, 365, 409, 418, 439, 441, 443, 444, 465, 486, 497, 499, 506, 507, II. 14. 18, 33, 35, 97, 106, 114, 211, 223, 234, 243, 244, 250, 255, 258, 259, 279, 290, 326, 415
 TISZA KÁLMÁN 612, 614, 824, 825, 836, 842, II. 461, 462, 520, 646, 651, 714, 725, 756
 TISZÁNÉ vsz. Tisza Kálmán neje Degenfeld Ilona (sz. 1839). II. 256, 403
 TISZA LAJOS bihari főispán, orggy. képvis., közlek. miniszter (1832–1898). 417, 497
 TISZA LÁSZLÓ 539
 TITELMANN cégtárs Fischerrel bécsi Liebenbergerstrasse utcai vállalatban II. 276
 T. MIKLÓS = Konkoly Thege M. 47, 633
 TOLDY vsz. Ferenc irodalom-történész (1805–1875). 401, 509, 612, II. 113, 303

- TOLNAY GÁBOR. Volt ilyen nevű orggy. képv., de itt talán téves a bejegyzés, Kornél helyett, aki MÁV elnökgazgató és államtitkár volt, s akinél pártfogást keresett Jókai védenccé, Gózon Aladár részére. II. 280
- TOMORY vsz. Anasztáz nagy-kőrösi tanár, Arany kollégája, nagy örökségét művelődési célokra fordította. (1824—1894). Így adománya tette lehetővé a M. T. Akadémia Shakespeare-fordításainak kiadását. Dbáb ef. 23, 60, 61
Tompa Antal orggy. k. II. 655
Tompa Lajos orggy. k. II. 654
- TOMPA Mihály a költő (1817—1868). 6, 32, 683, II. 24
- TÓNI 434
- TOPLER KÁROLY II. 36
- TORDAI JÓZSEFNÉ özv. aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- TORHÁNYI ARANKA 100
- TORMA vsz. Károly egyet. tanár, akadémikus, orggy. képv., főispán (1829—1897). Archeológus, ő ásta ki Aquincumot. II. 427
- TORMA SÁNDOR Dbáb ef. 15
- TORMÁSY LAJOSNÉ Dbáb ef. 41
- TÓTH talán Kálmán l. ott! 32, 138, 507, II. 147
- TÓTH kereskedő vagy majoros Jókainál 182
- TÓTHNÉ Jókainé Laborfalvi Róza egyik házalója. 184, 222, 717
Tóth Béla II 546
- TÓTH ENDRE költő, 48-as honvéd, ügyvéd (1824—1885). II. 308
- TÓTH JÁNOS II. 255
- TÓTH JÓZSEF színész, a Nemz. Szính. kitűnő művésze (1823—1870). Jókai több anekdotát örökített meg róla. Dbáb ef. 36, 409
- TÓTH K(álmán) költő, publicista, szerk., akadémikus. (1831—1881). 6, 33, 58, 154, 174, 408, 418, 499, 507, 637, 692, 713. II. 308 564, 637, 692, 713
- TÓTH L(ajos) kecskeméti származású ügyvéd (1805—1886). Vagy Lőrinc kúriai bíró, akadémikus, orggy. képv. (1814—1903). 88, 476, 497, II. 245
- TÓTH LŐRINC író (1814—1903). Komáromi származású, Jókai gyermekkori versét ő tette közzé, később is szoros barátságban voltak. 137, 417
- TÓTH M(árton) főmérnök, 48-as tüzérhadn., A Hon munkatársa (1829—1907). II. 234
- TÓTH MIHÁLY debreceni kollegiumitanár 1857-től. Dbáb ef. 34, II. 277
- TÓTH SÁNDOR Dbáb ef. 41
- TÓTH VERESS LUIZA Dbáb ef. 52
- TÓTH VILMOS b. ü. miniszter, orggy. képv., ír a VU-ba (1832—1898). 418, 508
- TÓVÖLGYI vsz. Titusz spiritiszta, publicista, novella- és regényíró (1838—1918). II. 248
- TÖKÖLY azaz T.—Popovics

- Száva magyarbarát szerb politikus és katona. (1761—1842), hatalmas kulturális alapítványokat tett (Tökölyanum Bpsten). 738, 739, 743
- TÖMÖSVÁRY KÁROLYNÉ**
Dbáb ef. 58
- TÖMÖSVÁRY VERONIKA**
Dbáb ef. 18
- TÖRÖK** vsz. János I. ott! 382, 404, 484, 530, II. 147, 245, 264, 404
- TÖRÖK** fegyházellenőr Illaván. II. 618
- TÖRÖK ELEK** Dbáb ef. 37
- TÖRÖK GÁBOR** Jókai erdélyi kalauza 1858. évi útján. Aut. Abrudbányán. 266, 740
- TÖRÖK GÉZA** aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- TÖRÖK IMRÉNÉ** Dbáb ef. 47
- TÖRÖK JÁNOS** orsz. főlevéltárnok, publicista és szerkesztő. Lapjaiban közölte Jókai regényeit (Pesti Napló, Hazánk, Magyar Sajtó, Pesti Hírnök). 29, 30, 376, 509, 630, 708, 795, 822, 842
- TÖRÖK JÓZSEF** aut. Abrudbányán 1858-ban. 266, 408
- TÖRÖK KAJETÁNNÉ** Dbáb ef. 55
- TÖRÖS** II. 241
- TÖRZS** vsz. Törs Kálmán riporter A Hon-nál, Ú-nél, az Osztrák—Magyar Monarchia írásban és képben főmunkatársa (1843—1892). 495, 520, 522, 523, 585, 586, 604, 830, II. 15, 21, 27, 36, 40, 79, 81
- TRATTNER** Dbáb ef. 14, 378
- TREFORT** vsz. Ágost kultusz-
- miniszter, akadémiai elnök. (1817—1888). 336, 373, 418, 442, 466, 484, 497, 613, 655, 667, II. 19, 206, 223, 224, 244, 260, 276, 291, 306
- TRENK LAJOS** Holló u. 10. fordító II. 306
- TRÉZSI** II. 243, 253
- TRIFUNÁ CZ PÁL** torontáli alispán, orggy. képv., ügyvéd, min. tan. (1825—1889). 418
- TRINIK SZIGHÁRT** 416
- TRIPOLSKZY ERZSÉBET**
Dbáb ef. 38
- TROSZTLER ZS. dr.** Balatonboglár II. 114
- T. S. = Teleki Sándor.** L. ott. II. 69
- T. SÁNDOR = Teleki S. L.**
ott. II. 475, 483
- TURGENYEFF = Turgenyev**
Miklós orosz történetíró (1790—1871). II. 16, 576, 580
- TURMANN IRMA** ef. Nagybánya II. 73
- TURY** Gergely orggy. képviselő. II. 650
- TUSER** svábhegyi szomszéd 21
- TUTSEK ANTAL** aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- TÜRR** István Garibaldi hadsegéde, olasz altábornagy, Victor Emmánuel kir. szármegyédje, a Korinthusi csatorna létesítője (1824—1908). 398, 465, 640, 856, II. 20, 68, 70, 556, 776
- TVONKOVICS** fiumei segélykérő II. 272
- TYOK TÓDOR** 233
- TYROLER** 8, 42

- UGRON vsz. Gábor orggy. képv. „a VU munkatársa 1870–72-ben (1847–1911). II. 112, 241
- UGRONNÉ II. 401
- UJFALUSSY NÉ vsz. U. Sándorné Sáska Borbála úttörő színésznő (1800–1884). II. 257
- UJFALUSSY MIKLÓSNÉ Szinéváralja, Nyíregyháza. Ef. 490
- UJFALVY M. vsz. Ujfalvy Károly Jenő Párizsban élő magyar tanár, Petőfi-fordító (1842–1904) neje, Burdon Marie (innen az M) írónő, kinek útleírása 1882-ben jelent meg magyarul. 497
- UJFALVY SÁNDOR 43
- UJFALVY SÁNDORNÉ Lészay Julia az emlékiró neje. (mh. 1858). Dbáb ef. 10
- UJVÁROSY JÓZSEF birtokos Uzon Ef. II. 251
- UJVÁRY (volt Moravicz) Béla főreálisk. igazgató (sz. 1852) A Hon belső munkatársa, a Néptanítók Lapja alapítója és szerk. Írt a VU-ba, Életképekbe. Helvey Laura férje. II. 40
- ULMAN azaz Ullmann Adolf bankár, főrend. (1857–1925) apja, Móric György, a pesti áru- és értéktőzsde egyik alapítója. 263, 417
- UNGER Alajos orggy. képv. II. 655
- UNGVÁRY ALBERT EGYETEM 377
- URAY IMRE orggy. képv. Dbáb ef. 52
- URBANOVSZKY MÓR Bittse Ü ef. 485
- URGASZ KERESZTÉLY Jókai berlini ismerőse 1874-ben. II. 109
- URHÁZY György publicista, A Hon munkatársa, orggy. képv., írt a VU-ba is (1823–1873). 408, 409, 468, 508, 540, 856
- URHÁZY ANTAL Dbáb ef. 46 *Urváry Lajos* 842, II. 655
- USZKAY EMMA Dbáb ef. 49
- ÜRMÉNYI vsz. József alnádor, orggy. képv. (1807–1880). 336, 486, 497, 820, II. 147, 564
- ÜRMÉNYI MIKSA orggy. képv. 469, 820, II. 113
- V. vsz. Várady Gábor I. ott! 42, 64
- VÁCZI GUSZTÁV Dbáb ef. 57
- VÁCZI K[ároly] publicista a PH.-nál. II. 442
- VADÁSZY vsz. Dani. író. 520
- VADNAY Károly publicista, szerk., akadémikus, orggy. képv., A Hon és Nemzet munkatársa, a Hölgyfutár szerkesztője. Írt a VU-ba is (1832–1902). 408, 495, 499, 523, 585, 586, II. 16, 22, 27, 31, 147, 248, 403
- VADNAY RUDOLF Szemere Bertalan titkára, gazdálkodó Borsodban. Verscket írt (1819–1889). Zánka. VU ef. 137
- VADNAY I(ajos) orggy. képv. (1805–1888). 418, 438

- VADY szerkesztőségi munkatárs. 154, 155, 209
Vádog László 830
VÁGÓ MIKSA Dbáb ef. 42
VAHOT vsz. Inre drámaíró, szerkesztő (Pesti Divatlap) (1820–1879). 89, 194, 444, 710, II. 147, 710
VAHOT SÁNDOR = Vachott S. költő, akadémikus (1818–1861). 33, 44, 633
VAHOT SÁNDORNÉ (helyesebben Vachott S.) Csapó Mária írónő, fordító (1832–1896). 159, 636, II. 316
VAJAY vsz. Károly bírót, orggy. képv., kiváló szónok (1825–1906). 336, 406
VAJDA vsz. János a költő (1827–1897). 58, 62, 174, 637, 707, II. 308, 564
VAJDA PONGRÁCNŐ Dbáb ef. 12
VÁLI MARI (1840–1915) Jókai unokahúga, Vály Ferenc leánya, Peti Józsefné, Jókairól írt emlékirata (részben kiadva) becses forrás az író életéhez. 596, 606, 607, 609, 619, 632, 656, 690, 694, 709, 842 II. 448, 458, 497, 603
VÁLYI vsz. Vály Ferenc pápai tanár I. ott!. 406, 408, 498
VÁLYNÉ azaz Vály Ferencné Jókay Eszter, Jókai testvérnénje. Dbáb ef. 50, 596, 606, 607, 609, 619, 632, 656, 690, 694, 709, 842
VÁLY FERENC pápai koll. tanár, Jókai sógora, nevelője (1810–1882). Dbáb ef. 15, 709
VÁLYI A 263
VÁMBÉRY vsz. Ármin egyet. tanár, utazó, akadémikus, keleti nyelvész, orientalista. Írt a VU-ba, A Honba (1832–1913). 477, II. 244, 316
VÁMOSY KLÁRA Dbáb ef. 50
VÁNCZA VILMA aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
VANITZ 416
VAOLA JUDIT aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
VÁRADI KÁROLY tanfelügyelő Kolozsvárt (1841–1886). II. 483
VÁRADY vsz. Gábor I. ott! 38, 137, 156, 336, 361, 408, 427, 439, 497, 501, 632, II. 19, 30, 33, 77, 78, 79
VÁRADY GÁBOR orggy. képv., 48-as honv. ezredes (1820–1906). 408, 507, II. 237, 642
VARASDY KÁROLY orggy. képv. II. 649
VARGA 468, 484
VARGA KATHARINA 234
VARGA vsz. Péter Sobri Jóska bandájának tagja. II. 90, 502
VARGÁNÉ 30
VARGHA SERENA sárospataki kollégiumi gazdasszony. II. 18
VÁRI SZABÓ PÁLNÉ Dbáb ef. 53
VÁRKONYI ÁDÁMNÉ Dbáb ef. 47
VARRÓ vsz. Sámuel orggy. képv. 484
VARULA JAKAB 394
VÁRY II. 115, 528
VÁRY JÓZSEF Dbáb ef. 39, 409

- VÁRZÉLY JÁNOS járásbíró
Trsztenán Dbáb cf. 8, 49
- VAS G = V. Gereben. 6
- VAS GEREBEN publicista, re-
gényíró (1823–1868, eredeti
neve Radákovics József). Jókai
munkatársa lapjaiban. 31, 32,
89, 153, 154, 159, 167, 168, 408,
410, 630, 636, II. 147, 564
- VÁSÁRHELYI BERTALAN-
NÉ Dbáb cf. 54
- VÁSÁRHELYI JÁNOSNÉ
Dbáb cf. 50
- VÁSÁRHELYI SAMUNÉ
CSÁSZÁR BERTA II. 415
- VASS SAMU orggy. képv. 442
- VASVÁRY szegedi pártfogást
kérő II. 272
- VASVÁRY Pál 235, 718, II. 462
- VATTAY GYULA Dbáb cf. 17
- VATTAY LAJOS Dbáb cf. 40
- VAY vsz. Miklós a kancellár, aka-
démikus, koronaőr, főrendihá-
zi elnök (1802–1894), a Jókai-
jubileum egyik szervezője. 355,
363, 382
- VAY D vsz. Dénes br. (sz. 1848).
II. 305
- VAY DR. talán dr. Vay Elemér
sepsiszentgyörgyi szolgabíró.
336
- VAY B(éla) főispán, orggy.
képv., főrendiházi alelnök
(1830–1910). 497
- Vayerné Zibolen Ágnes 606, 740,
II. 659, 660
- VECSEY 191
- VÉCSEY PÁLNÓ Dbáb cf.
56
- VÉCSEY S(ándor) táblabíró,
pápai diák Jókai diákkorában,
műveit Jókai adta ki 1855-ben
(1828/1888). 9, 409, 705, 710,
II. 250
- VÉGH IGNÁC II. 36
- VÉGH JÁNOSNÉ Dbáb cf. 57
- VÉGHÉLYI vsz. Imre II. 258
- VÉGHÉLYI IMRENŐ Dbáb cf.
8
- VÉGSŐ GELLÉRT helyesen
Véghső G. orggy. képv. (sz.
1824). 427
- VÉKONY FERENC főkapi-
tány aut. II. 66
- VELANCSICS VINCE Kalap
u. 10. 542
- V. EM. = Victor Emmanuel, I.
ott 344, 347
- VENDÉGHY JÓZSEFNÉ Dbáb.
cf. 20
- VENDEL svábhegyi szoniszéd
197, 434, 806, II. 39
- V. EMMANUEL = Victor E. L.
ott. 422
- VÉN JÁNOS II. 211
- VERES GYÖRGY pártfogás-
kérő II. 276, 290
- VERES MIKLÓS aut. Abrud-
bányán 1858. 266
- VERESS II. 21
- VERESS LÁSZLÓ talán a törv.
széki bíró Déscen. Dbáb cf.
17, 51
- VERHOVay Gyula publicista
és politikus (1848–1906). II.
247
- VERNET, Horace: francia fes-
tőművész, csataképek festője
(1789–1863). II. 438, 780
- VÉRTESSY JENŐ 605
- VÉSZ János Ármin, mérnök, aka-
démikus. II. 211
- VESZELY KÁROLY kultusz-
min. tan. Dbáb cf. 13, 48

- VESZERLE NEP. JÁNOS a Nemzeti Színház gondnoka. 145, 158, 180, 185, 193, 638, 690
 VÉSZI vsz. József publicista, orggy. képv. (sz. 1858). 443
 VESZTERN azaz Veszter Imre zeneszerző, orggy. képv. (sz. 1839). II. 252, 260, 655
 VETTER Antal honv. altábornagy, hadügymin., vezérkari főnök (1803–1882). 357, II. 74
 VICTOR = Victor Emmanuel I. ott! 366
 VICTOR EMMANUEL az egyesült Olaszország első királya (1820–1878). 783, 786, II. 70, 74, 176
 VICZAY 61
 VIDACS azaz Vidats János gépgyáros, a Honvéd Menház alapítója, nagy szónok. (1802–1883). Jókai bizalmas embere, róla mintázta a Berend Iván alakját. Dbáb ef. 40, 507, II. 9, 442
 VIDLICZKY helyesen Vidliczkay József ügyvéd, orggy. képv. (1819–1890). II. 11, 113, 252
 VIDOR vsz. Pál (eredetileg Bodonyi) színész, a Népszínház igazgatója (1846–1906). II. 14
 VIKTOR, Leon Bécs III. Hörnergasse 9. II. 332
 VIDOVECZ talán Vidovich Ferenc orggy. képv. II. 259
 VINCE majoros Jókainál a Svábhegyen. II. 115
 VINKLER JÁNOS IFJ. aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
 VIOTTI, Giovanni Battista olasz hegedűművész (1755–1824). II. 338, 731
 VIRÁG 406
 VIRÁG FARKAS II. 65
 VIRÁGHALMI vsz. Ferenc (vult Blumentritt) publicista, honvédszázados, piarista. Írt a VU-ba, Igazmondóba. Fordítja Jókai regényeit a Pester Lloyd számára (1824–1875). 100, 504, 505
 VIRAVA vsz. V. József ügyvéd. 416, II. 22, 424
 VIRTER BERTALAN váci kanonok II. 251
 VISONTAI vsz. Soma újvidéki képv. (sz. 1854) II. 259
 VISY vsz. Imre publicista, szerk., orggy. képv. Ír a Nagy Tükörbe, VU-ba, A Hon-ba, a Nemzet szerk. (1852–1889). 830, II. 81 830
 VITÉZ JÁNOS pártfogáskérő II. 39
Vitnyédi István 800
 VLAD vsz. Alajos I. ott! 466, 497
 VLAD ALAJOS orggy. képv. A román nép és ügye c. műve 1872-ben jelent meg. 508
 VLADÁR LÓNYAY SAROLTA Ef. Ű 485
 VLADZIMIERZ WILSZINSKY Nozva Siolo bey Strij 504
 VODJÁNER helyesen: Wodianer. 530, 536
 VODJÁNER B azaz Wodianer Béla orggy. képv. (1831–1896). 263, 506, 508, 530, 842

- VOGEL ETELKA Dbáb ef. 26, 53
- VOGRONIUS II. 219
- VOJNICS B(arnabás) orggy. képv. 417
- VOLKMANN ROBERT német zeneszerző, 1841-től haláláig Budapesten működött (1813–1883). 107, 112
- VOLNAY Jókai berlini ismerőse. 1874. II. 111
- Voltaire* 775
- VÖRÖS AMÁLIA Dbáb ef. 54
- VÖRÖSMARTY Mihály 1800–1855. 60, 123, 153, 253, 259, 422, 477, 636, 637, 692, 719, 803, 822 II. 29, 319, 417
- VÖRÖS MIHÁLY Dbáb ef. 37
- VÖRÖSS AMÁLIA Dbáb ef. 22
- VRÁNYI THEOPHANNÉ Dbáb ef. 24
- VUZDUGÁN JÁNOS aut. Abrudbányán 1858. 266
- W. = Wodianer Albert. L. ott. 581, 582.
- W. A. talán Wirág Ádám I. ott! 150, 151, 152, 153
- Wagner, Johann Christoph.* II. 756, 757, 771
- Wagner Sándor* festő (1838–1919), alföldi tájakat, csikósokat, lovakat ábrázolt. II. 763
- WAGNER Richard német zeneszerző (1813–1883). II. 327
- WAHRM = Wahrmann Mór. L. ott. 263
- WAHRMANN vsz. Mór bankár, orggy. képv. (1832–1892). 465, 469, 506, 508, 536, 820, II. 33, 112
- WALLERSTEIN talán Ada írónő. II. 6, 27
- WALLFISCH ÁRMIN Ü. ef. bankár (sz. 1850) 50, 484
- WALLFISCH M. Dbáb ef. 50
- WALLNER Franz német színész, színgazgató, író. Jókai berlini ismerőse 1874 (1810–1901), II. 39, 88, 89, 109, 111, 402, 496, 500, 522, 524, 525
- WALSTEIN vsz. Waldstein János főrend, orggy. képv. 112, 476
- WALTER vsz. Imre urad. tisztv., ír a VU-ba. (1827–1875). 476
- WALZEL vsz. Ágost Frigyes budapesti litografus. 6, 630
- WÁNCZA JÓZSEFNÉ aut. Abrudbányán 1858-ban. 266
- WANDERER 441, 504
- WANKE ELEONÓRA Dbáb ef. 36
- WANKE LAURA Dbáb ef. 7
- WASSMANN kávé vsz. Berlinben. II. 110
- WÄCHTER vsz. Frigyes orggy. képv. II. 75, 112
- WEGWEISER BÁCSI II. 39
- WEICHEL német politikus, Jókai berlini ismerőse 1874. II. 109
- WEIL Sándor II. 14, 22
- WEILEN vsz. József osztrák költő, az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben c. sorozat osztrák főszerkesztője, Jókai munkatársa. (1828–1889). II. 759
- WEINEK vsz. László csillagász (1848–1913). II. 116
- WEIS KÁROLY 509

- WEISEL 373
- WEISZ talán Bertold orggy. képvis., nagyiparos (1845—) 175, 416, II. 22, 443
- WEISZ BERNÁT Dbáb cf. 38
- WEISZ Pinkász Ősz u. II. 273, 287, 290, 443
- WEKERLE Sándor miniszterelnök (1848—1921). II. 319, 727
- WELKER II. 30
- WENZEL Jókai berlini ismerőse (1874). II. 88
- WENZEL vsz. Gusztáv egyet. tanár, akadémikus. Történész. Írt a VU-ba (1812—1891). II. 245
- WENCKHEIM vsz. Béla miniszterelnök (1811—1879). 389, 502, 508, II. 243
- WERNDT br. a Sobri Jóska elfogatására indult dragonyosok egyik tisztje. II. 90, 502
- WERTH osztrák diplomata Berlinben. 366
- WERTHEIMER vsz. Ede történész, jogakad. tanár, akadémikus (sz. 1848). 481
Wesselényi Ferenc 800
- WESSELÉNYI Miklós ifj. (1796—1850), államférfi, az árvízi hajós, a Kárpáthy Zoltánhoz adott vonásokat. (1838). II. 31, 75, 147, 442, 564
- WESSELÉNYI FERDinánd 232
- WESSELÉNYI RÓZA 404
Wieland II. 534
- WIELEK II. 74
- WINTER 404
- WIRÁG Ádám író, Jókai munkatársa lapjainál 153, 160, 691
- WODJ. = Wodianer Albert. L. ott. 582
- WODJANER azaz Wodianer vsz. Albert orggy. képvis., kiadó (1818—1898). 469, 490, 566, 567, 581
- WODJANER ALBERT BR L. előzőt! II. 259
- WODJANER BÉLA azaz Wodianer B. orggy. képvis., nagykereskedő, konzul (1831—1896). II. 112
- WOHL Janka írónő (1846—1901). Jókai segítette első verskötete kiadásában. II. 31, 457
- WOLF SAMU 408
- YRIARTE Charles (1833—1898) az útleírás francia mestere, a Les Bords de l'Adriatique szerzője. Szerkesztő (Monde Illustré). II. 274, 667
- XANTUS János muzeológus, akadémikus (1825—1894). 374, 389, II. 8, 20, 454, 458
- ZACCONI Ermete világhírű olasz színművész (1857—1935). II. 439
- ZÁDOR (eredetileg Stettner) György kúriai bíró, akadémikus (1799—1866). Vörösmarty barátja, St. Lilla apja. 465
- ZÁGONYI GYÖRGY néptanító, zeneszerző (1838—) II. 279
- ZAHN FRAU Jókai berlini ismerőse. II. 111, 524
- ZÁKÓ ISTVÁNNÉ Dbáb cf. 7, 53
- ZALÁR (eredetileg Hizli) József

- költő, alispán, írt a VU-ba és A Hon-ba (1825–1914). 161
 ZAMENDY II. 236
 ZAMOISZKY Motesic ura, Jókait vendégül látta kastélyában (1879). II. 214, 619
 ZAMORSKI szerelő II. 243, 246
 ZÁMORY BÉLA II. 258, 654
 ZÁMORY KÁLMÁN orggy. képv., nagybirtokos (1826–1894). 418
 ZARKA KÁLMÁN komáromi jegyző II. 261
 ZAY Albert Jókai házigazdája Zay-Ugrócon 1889-ben. II. 620
 ZAY KÁROLY Dbáb cf. 22
 ZELIZY talán Dániel debreceni jogakadémiai tanár (1831–1889). 394
Zeprák Antal II. 546
 ZERFFI (volt Hirsch) Gusztáv publicista (sz. 1820). 474
 ZEYK vsz. Károly, főispán, b. ü. államtitkár, orggy. képv. 506, 507, 509
 ZICHY vsz. Mihály festőművész (1827–1906). 478, 494, 500, 806, 830, II. 216, 290, 427, 615, 621, 622
 ZICHY ANTAL orggy. képv., akadémikus, verseket is írt (1823–1898). 509, II. 244, 257, 655
 ZICHY ÁG(ost) fiumei kormányzó, orggy. képv., akadémikus, főudvarnagy (sz. 1852) II. 258
 ZICHY EDMOND műértő, a keleti vasút építésében résztvett (1811–1894). II. 236
 ZICHY FERENC helytartónácsi elnök, muszkavezető 1849-ben (1811–1897). II. 232, 236
 ZICHY GÉZA zongoraművész (félkézze), akadémikus, írt az Igazmondó, VU-ba cikkeket, költeményeket, elbeszéléseket (sz. 1849). II. 216, 344
 ZICHY HERMAN orggy. képv. (sz. 1848). 474
 ZICHY JÁNOS kultuszminiszter (sz. 1868). II. 117
 ZICHY JENŐ orggy. képv., akadémikus, írt a VU-ba (1837–1906). 409, 469, 499, 820
 ZICHY JÓZSEF főispán, fiumei kormányzó, orggy. képv. (1841–1914). 482
Zichy Kamilla II. 668
 ZICHY MANÓ orggy. képv. (1808–1877). 507
 ZICHY NÁNDOR alispán, orggy. képv., Jókai jó barátja, A Honba írt cikkéért elítélik Jókaival együtt (1829–1911). 417, 497
 ZICHY NÁNDORNÉ I. előzőt! II. 256
 ZICHY PÁL Ferenc konzervatív orggy. képv. (sz. 1822). 410
 ZICHY PÁLNÉ Korniss Anna jótékonyaságról híres. II. 256
 ZICHY-FERRARIS VICTOR orggy. képv., áll. titkár, párbajban hal meg (1842–1880). 482
 ZILAHY 504
 ZIPSER talán András Keresztély, természettudós, isk. igazgató (1783–1864). 366

- ZISKA tengerész hadn. II. 291
 ZLINSZKY vsz. Imre, jogtudós,
 akadémikus (1834—1880). 406,
 507, II. 15, 18
 ZMESKÁL Mór vagy Zoltán
 orggy. képv. 466, 509
 ZMESKÁL JAKAB 507
 ZOHOR ADOLF Stomfa II.
 243
 ZOLA, Emile francia regényíró
 (1840—1902). II. 432
 ZOLTSÁK vsz. János, tanár,
 költő Ungváron (1835—1898).
 II. 426, 768
 ZOLTÁN FERENC Dbáb ef.
 56
 ZOPKA Jókai berlini ismerőse
 (1874). II. 110
 ZÖLD SÁNDOR tanár, párt-
 fogáskérő. Dbáb ef. 10, 40, II.
 264
 Zöldhelyi Zsuzsa II. 597
 ZÖLD MIHÁLY Debrecen II.
 429
 Zrínyi Péter 800
 ZÜLLICH Rudolf szobrászmű-
 vész (1813—1890). 153, 692,
 803
 ZS. = Zsedényi Ede l. ott! 347
 ZSADECZKY ulánus kapitány
 Sápon II. 29
 ZSAKÓ ISTVÁN, torockói bíró
 II. 482, 483
 ZSAKÓ ISTVÁN orvos. II. 483
 ZSARNAY vsz. Imre orggy.
 képv. 405, 466, 497
 ZSEDÉNYI (vult Pfannschmidt)
 Ede orggy. képv. (1804—
 1879). 418, 469, 486, 496,
 497, 499, 507, 509, 512, 536,
 622, 740, 820, 840, 828, II. 19,
 112, 740, 820, 828
 ZSENGERY MÁRIA Dbáb ef.
 41
 ZSIGÓ ENDRE képviselője-
 lölt II. 18
 ZSOHÁR JÓZSEF Dbáb ef. 58
 ZSÓTÉR ANTAL Dbáb ef.
 25, 26
 ZSUKOVSKIJ, Vaszilij Anre-
 jevics orosz költő 571, 896

A FELHASZNÁLT FELJEGYZÉSEK MUTATÓJA

(A félkövér számok a noteszek számát jelzik)

- Ahol a pénz nem isten* **II:** 3 r. **24:** 30 r.
- Aki a szívét a homlokán hordja* **24:** 63 v.- 62. v., 55. v., 53. v., 41. v.
- Akik kétszer halnak meg* **7:** 46. v.- r., 43. r. **8:** 36. v. **19:** 4. r.- v., 5. r.- 8. v., 9. v., 12. r.- 14. r., 16. r.- 20. r. **22:** 30. r.
- Az arany ember* **II:** 41. r. **7:** 58. **12;** 18. v., 29. v., 34. r., 36. r.
- Árnyképek* **26:** 18. v.
- Asszonyt kísér, Istent kísért* **7:** 51. v.
- Bálványos vár* **22:** 49. v.-37. v. **24:** 18. v. **26:** 5. r., 22. v.
- Barak Hageb asszonyai* **8:** 3. r. **14:** 1. r., **19:** 24. v.
- Benyovszky Móric életrajza* **24:** 8. v. 13. v., 21. r.
- Berlini utazás* **15:** 1. r.-9. r., 64. r.-58. v., 54. v.
- Börtön virága* **24:** 12. r., **25:** 43. r.
- A cigánybáró* **8:** 5. v. **22:** 40. r.
- Csel-csal* **24:** 34. v., 49. v.
- A csigák regénye* **II:** 61. v. **12:** 39. r.-40. v. **13:** 75. v. **26:** 18. r.
- A Damokosok* **7:** 40. v. **22:** 3. r., 48. r., 47. r., 46. r.
- A debreceni lunátikus* **2:** 16. r., 17. v., 23. r., 27. v., **II:** 51 v.-52. r., **14:** 61. v.
- Dekameron* **2:** 9. r., 14. v., 15. r., 16. r.-v., 20. v., 21. v.-24. r., 25. r., 26. v., 28. r.-v., 31. r.-32. r., 40. v., 41. v. **3:** 2. v., 3. v., 23. r., 36. v., 51. r., 50. v. **5:** 48. r.-52. r., 56. v.-57. r. **6:** 1. r., 3. r.-v., 70. v., 67. v., 59. v., 45. r., 44. v. **8:** 2. v.-6. r., 8. r., 10. r., 28. r. **12:** 18. r. **24:** 22. v., 27. v.
- De kár megvénülni* **13:** 22. v.
- Egész az északi pólusig* **15:** 22. r.-26. r., 33. r.
- Egy asszonyi hajsza* **16:** 49. r.-51. v. **8:** 12. v. **14:** 61. r.
- Egy az Isten* **2:** 22. v. **6:** 59. v.-r., 55. v. **7:** 50. v. **8:** 5. v. **II:** 46. r., 51. v.-52. r. **14:** 33. r.-35. v., 39. v., 40. v., 50. v., 51. v. **15:** 30. r.-32. v.
- Egy hirhedett kalandor* **16:** 38. r.-v., 40. r., 48. v., 49. r., 51. v. utáni lap v.-53. r. **26:** 21. r.
- Egy játékos, aki nyer* **20:** 26. v., 27. v., 71. v.-72. v., 83. r.-82. r. **22:** 3. v.-4. v., 42. v.

- Az elátkozott család* 2: 20. r.
12: 25. r. 24: 60. r.
- Az életből ellesve* 3: 8. r. 19:
39. v., 42. v.
- Életemből* 3: 42. r. 6: 30. r.,
60. r. 7: 48. r. 8: 34. v.,
50. r. 11: 3. r. 12: 22. v.,
26. v., 41. r. 13: 9. v. 14:
1. r., 39. r. 15: 1. r., 7. v.—
9. r. 16: 66. v., 42. r., 42. v.,
66. v. 19: 1. r., 3. r.—v.,
9. v., 36. r., 51. r., 52. v.—
55. v., 57. v.—58. r. 26: 19. r.
- Az én életem regénye* 11: 3. r. 14:
1. r. 15: 57. v., 58. r
- Az élet komédiásai* 7: 48. r.
12: 10. v. 14: 9. r.—25. r.
15: 26. r., 34. r.—45. r. 24:
19. v.
- Emlékeimből* 8: 47. v., 48. v.
10: 7. r. 12: 16. v. 24: 9. v.,
12. r., 14. r.
- Enyim, tied, övé* 8: 17. v., 67. v.
11: 51. v.—52. r. 14: 2. r.
15: 1. r.—7. v., 9. r., 12. r.—
21. r. 26: 68. r.
- Eppur si muove* 2: 22. r.—v.,
23. v., 30. r. 3: 7. v., 32. v.,
33. v. 6: 59. v. 10: 8. r.
12: 18. r.—36. r., 57. v.—
58. v., 60. v., 62. r., 64. r.,
32. v. 13: 75. v. 14: 61. v.
26: 68. r.
- Erdélyi képek* 14: 52. r.
- Észak hondból* 12: 16. r.—v.,
48. v.—49. v., 52. v., 53. v.,
55. v., 56. r.—v. 14: 61. r.,
64. v. 16: 44. r. 24: 22.
v., 53. r.
- Fekete gyémántok* 7: 37. v. 8:
3. r., 4. r.—v. 11: 33. r.—
39. v. 12: 2. r.—5. v., 6. v.—
7. v., 8. v.—10. v., 70. v.—
72. v. 14: 28. v. 15: 23. v.
Fekete vér 24: 10. v. 26: 20. r.
Fráter György 24: 29. v.
Gazdag szegények 24: 20. r.,
59. r., 57. r., 55. v. 26: 19. v.
A glóriás hölgy 24: 21. v., 49. v.
Görögláz 7: 52. r., 54. r. 10:
1. v. 12: 47. r.—55. v.
A három márványfej 20: 83. r.
24: 2. v., 74. v.
Hipparata 25: 26. v.
Jocus és Momus 8: 12. r. 12:
20. v., 22. v., 56. v. 16:
43. v. 19: 24. v., 42. r. 22:
55. r. 24: 20. r., 19. v.
A jövő század regénye 2: 24. r.
3: 36. v., 37. r. 7: Előzékl.
v., 27. r.—72. r. 8: 16. r. 9:
43. v.—77. r. 10: 1. v. 12:
42. v., 47. v., 58. r. 13: 11.
r.—13. r., 58. v. 14: 45. r.
Jubileumi beszéd 17: 23. v.—
26. v.
Kedves atyafiak 6: 29. v.—r.
Költemények 2: 25. v. 3: 4.
v., 5. r., 30. v.—33. r. 6: 70.
r. 7: 24. v. 8: 4. v., 52. v.
12: 18. v., 46. v. 14: 1. r. 22:
22: 42. v. 24: 19. r., 25. r.
Látogatás a Helikonon 19: 9. v.
Lélekidomár 25: 7. r., 60. r.
Lenci fráter 24: 9. r.
Levente 22: 40. v., 48. v. 24:
8. r., 71. v. 25: 47. v.—
46. v., 45. r.—43. r., 42. v.—
40. v., 37. r.—33. r.
A lőcsei fehér asszony 7: 37. v.,
64. v. 12: 20. r. 14: 48. r.
19: 30. r., 48. v. 21: 2. r.,
3. v., 5. r., 6. r., 9. r., 10. v.,
11. r., 12. r., 15. r., 16. r.—

17. r., 18. r.—v., 20. r., 21. r.,
23. r., 24. r.—v. **22:** 13. r.,
14. v.—24. v., 29. r., 30. v.,
35. v., 36. r., 38. r., 47. r.
A magyar előidőkből **8:** 28. r.
Magyar Faust **12:** 60. v.—61. r.
26: 18. r.
Magyar Tempevölgy **3:** 15. r.
Még egy csokrot **6:** 64. v., 65. v.
7: 43. v., 47. r.—v. **8:** 2.
v., 52. r. **12:** 20. v., 42. v.
14: 27. v. **16:** 45. r. **19:** 25.
r. **24:** 27. v.
Megtörtént regék **2:** 15. r. **7:**
49. r. **8:** 3. r., II. v., 47. v.
II: 41. r. **12:** 30. v., 41.
r.—v., 46. v., 57. v. 61. v., 62.
r. **14:** 1. r., 3. r., 27. v., 28.
r. 28. v., 36. r., 37. r., 38. r.,
40. r.—50. v., 64. r. **15:** 12.
r. **24:** 2. r., 15. v.
Mesék és regék **24:** 64. v., 60.
r., 59. v., 45. r., 44. v., 41. v.,
34. v., 22. v., 21. v. —
r., 19. v., 18. v., 16. v.
A mi lengyelünk **3:** 24. r. 886. v.
Milyenek a férfiak? **8:** 3. r.,
12. r., 31. r.—33. r., 34. r.,
52. r., 62. r.
Milyenek a nők? **8:** 3. v., 4. v.,
5. r., 9. r.
Minden poklokon keresztül **20:**
1. r. **22:** 28. v.—29. r., 47.
v., 46. v. **24:** 21. r., 50. v.
More patrio **6:** 70. r., 68. v.
Nagy Tükör **2:** 10. v., 12. r.—
v., 14. r., 15. r.—16. r., 25. v.,
28. r., 29. v., 30. v., 31. r.,
34. r.—v. **3:** 4. v., 7. r. **4:**
72. v.
Napraforgók **22:** 12. v. **24:** 12.
r., 14. v., 15. r., 63. v.—r.,
60. r., 59., r., 58. r., 55. v.,
51. v., 48. v., 47. r., 39. v.,
22. v., 21. v., 16. v. **26:**
14. r.—17. v., 21. r.—v., 66.
v., 64. v.—61. r.,
Névtelen vár **16:** 1. r.—21. r.,
22. v.—20. v., 27. v.—35. v.,
37. r. **26:** 18. v.
Nincsen ördög **24:** 39. r.
Novellák NK **37:** 2: 24. r.
OMM **24:** 24. r., 23. v
Öreg ember nem vén ember **3:**
46. r. 136. **26:** 68. r.
Őszi fény **19:** 20. r. **24:** 12. r.,
58. r., 56. v., 54. r., 39. r.,
38. r., 34. r., 33. v., 32. v., 21.
v. **26:** 21. v.
Párizsi levelek **27:** 1. v.—28. r.
Párizsi utazás (1878) **17:** 14. r.—
16. v.
Páter Péter **II:** 51. v.—52. r.
18: 17. v., 18. v., 19. v., 27.
v., 31. v., 19: 20. v., 25. r.,
28. r.—v., 39. r., 20: 7. r.
Politikai divatok **3:** 4. v., 5. r.
Rab Ráby **6:** 1. r. **16:** 40. v.,
41. v., 42. r.—43. r., 47. v.—
48. r., 66. v.—67. r., 68. v.—
69. r., 70. v. **19:** 1. r. **26:**
68. r.
Rákóczi fia **17:** 17. r., 18. v.,
22. r.—v. **24:** 27. r., 28. r.
Sárga rózsa **25:** 3. v. **26:** 14.
r.—17. v., 21. r.—v., 64. v.—
62. v.
Szabadság a hó alatt **12:** 56. r.
16: 7. v., 39. v., 44. r., 54. r.—
65. r., 67. v.—68. r. **17:** 1. v.—
II. v., 17. v.—18. r.
Szegény gazdagok **6:** 3. v., 68.
v.—r., 67. r., 62. v., 61. r.,
55. v. **8:** 7. v. **16:** 39. r.

- Szélszend alatt* 2: 31. v. 3: 23. r. 8: 9. v., 10. v., 11. v., 25. r.—v. 14: 64 r.
- Szép Mihkál* 26: 73. v.
- Szerellem bolondjai* 3: 44. r., 43. v. 8: 2. v., 4. v., 5. v., 10. r., 11. v., 12. r. 9: 79. v., 80. r. 12: 46. v., 42. r. 14: 1. r., 28. v.
- Szeretve mind a vérpadig* 2: 24. r. 7: 36. v., 37. v., 40. r., 54. v., 57. v., 60. v., 63. r. 8: 37. v., 67. v. 17: 17. r., 18. r.—22. v. 18: 1. r., 17. r., 18. r., 20. v., 23. r., 28. v. 19: 25. v.—27. v., 28. v.—30. r., 37. v.—39. r., 40. v., 42. r. 20: 1. r. 22: 2. r., 2. v., 18. r. 24: 28. r., 27. r.
- Szigetvári vértanúk* 6: 26. v.—25. r.
- Targallyak* 8: 52. v.
- Túl a láthatáron* 25: 61. r., 44. r., 41. r.
- Újabb elbeszélések (NK. 94.)* 24: 4. r., 11. v., 23. r., 30. v. 25: 8. r.
- Utazás egy sírdomb körül* 24: 2. r.—7. v., 14. v., 23. v.
- Úti táskából* 14: 32. v., 36. r.—39. r., 40. r.—50. v.
- Üstökös* 2: 8. r.—9. r., 10. r., 11. v., 14. v., 16. r.—v., 17. r., 18. r., 20. r.—22. v., 24. r.—v., 26. r.—v., 29. v.—30. v., 32. v., 35. v., 38. r. 3: 2. r., 4. v., 11. v., 14. r.—v., 15. v., 16. v., 17. v.—42. r., 49. r.—48. v. 6: 3. r., 70. v., 65. r., 55. r.—53. v., 52. r., 51. v., 50. v.—r., 49. r., 48. r., 46. r., 42. r., 40. r., 37. v.—r., 36. r.—34. r., 32. v., 32. r., 31. r.—30. r., 27. r., 23. v., 21. v., 18. v., 17. r. 16. r., 15. v., 14. r. 7: 24. v., 71. v. 8: 2. r., 6. r., 8. r., 12. r.—v., 13. v., 14. r., 15. r., 16. r., 27. r., 28. v., 29. r., 36. v., 37. r., 51. r.—v., 53. r.—v., 55. v., 58. v., 64. v., 65. r., 67. r. 9: 7. r., 13. v., 20. v., 22. v., 23. r., 24. r., 27. v., 30. r., 34. r., 35. r.—v., 36. v., 38. r.—v., 38. v., 40. v., 41. r. 10: 20. r., 36. v.—37. v., 38. v.—40. r. 11: 13. v., 14. r., 17. r., 19. v., 20. r., 21. r.—22. r., 23. v. 12: 1. r.—v., 6. r., 8. r., 11. r., 12. r., 13. v., 14. v., 13: 68. r., 69. r. 14: 1. r., 3. r., 27. r., 32. v., 34. v., 35. v., 45. r. 16: 41. v.—42. r., 43. v.—46. v. 17: 32. r., 33. r., 35. v. 19: 12. v., 24. v. 24: 27. v., 22. v. 26: 13. v.
- Van még új a nap alatt* 14: 28. r., 25: 8. v.
- Véres kenyér* 12: 38 r.
- Világszép leányok* 19: 40. v.
- Virradóra* 2: 25. r., 31 r.—v., 27 r. 3: 28. v. 6: r. 7: 24. v. 8: 25. r.—v 3.

- I. Petőfi szülőháza Kiskőrösön. Jókai 1880. szeptember 17-én a ház átvételi ünnepélyén beszédet mondott. 18. n. 37. r.
 Árva vára városrészzelcl. 18. n. 27. r.
- II. Madocsány. Egyemeletes kastély a díszkertben. A *Páter Péter* cselekményének színhelye. 18. n. 32. r.
- III. Ceruzarajz: Bátori Erzsébet. 19. n. 5. r.
- IV. Ceruzavázlat: Pray Ágnes arcképe, 1770. 19. n. 6. r.
- V. Ceruzavázlat: Kolonicsné, Zay Christina arcképe. 19. n. 10. r.
- VI. Ceruzarajz: Gomán Ádám arcképe. Rákóczi zenekarának volt a vezetője. 19. n. 33. r.
- VII. Ceruzavázlat: Ghéczy Julianna a titkos ajtón át beereszti a labanc sereget Lőcsére. Jelenet *A lőcsei fehér asszony* c. regényből. 21. n. 1. n.
- VIII. Ceruzarajz: A Ketterhäuschen (szégyenkaloda) Lőcsén. 21. n. 3. v.
- IX. Ceruzarajz: Lőcsei lábasház a protestánsok titkos temploma mellett. 21. n. 7. v.
 Ceruzarajz: Lőcsei kriptadész: egy befalazott pár arca. Jezsuita kolostor falában levő dombormű. 21. n. 18. v.
- X. Ceruzarajz: Juliánna Andrássy lakásának teraszáról integet valakinek. Jelenet *A lőcsei fehér asszony* c. regényből. 21. n. 11. v.
- XI. Ceruzarajz: Krasznahorka. 21. n. 20. v.
- XII. Ceruzarajz: Krasznahorka. 21. n. 22. v.
- XIII. Ceruzavázlat: Andrássy István testvére, Miklós, akit szerzetesnek adnak, s tüzes kuruc lett belőle. 21. n. 24. v.
- XIV. Ceruzarajz: Huszita templom Torna mellett. 23. n. 2. számozatlan r.
- XV. Ceruzarajz: Mátyás kútja. 23. n. 1. r.
- XVI. Ceruzarajz: Hortobágyi gulyás (talán Fülöp János) portréja. Jókai 1889. évi hortobágyi útján készítette. 26. n. 64. v.

TARTALOM

(Az első szám a szövegre, a második a jegyzetekre
utal.)

Följegyzések		
13. n.	5	449
14. n.	43	460
15. n.	84	496
16. n.	116	529
17. n.	177	595
18. n.	202	609
19. n.	211	614
20. n.	244	645
21. n.	266	658
22. n.	272	663
23. n.	306	712
24. n.	308	713
25. n.	375	742
26. n.	411	755
27. n.	432	773
Jegyzetek		445
Rövidítések		447
A Följegyzések jegyzetei		449
Függelék 28. notesz		785
M u t a t ó k		813
Névmutató		813
A felhasznált följegyzések mutatója		906
A képmelléletekről		910

A kiadásért felel
az Akadémiai Kiadó igazgatója

★

A szerkesztésért felelős
SOMOGYI BÉLA
Műszaki szerkesztő
BOGDÁN ISTVÁN

A kötéstervező
KECSKEMÉTI ANNA
munkája

★

A kézirat beérkezett: 1966. V. 30

Példányszám: 6500

Terjedelem: 45,7 (A/5) ív + 16 old. melléklet

AK 77 k 6770

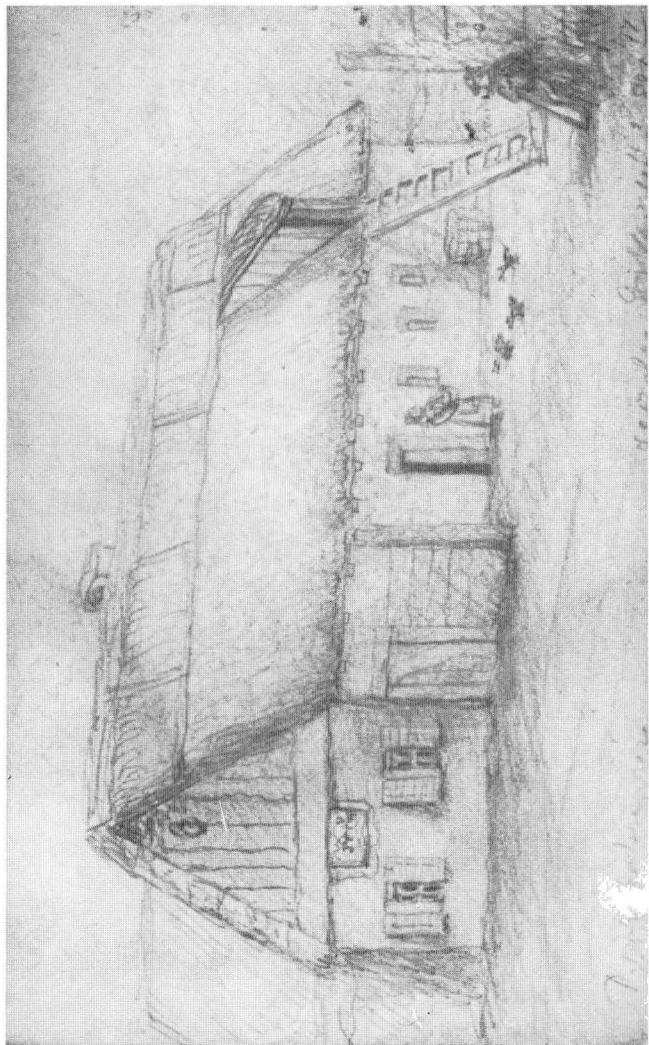
★

Akadémiai Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bernát György

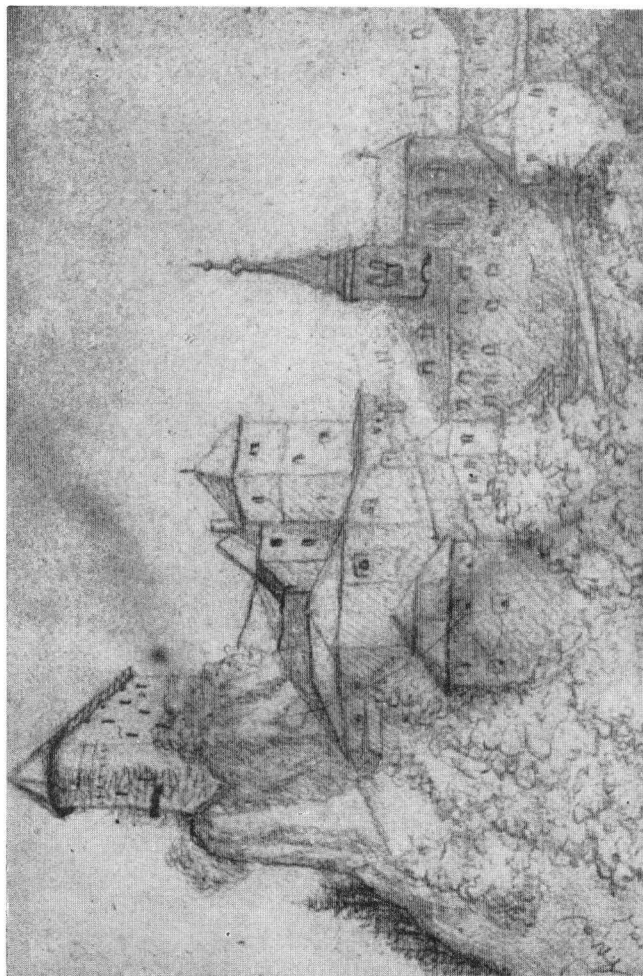

K É P M E L L É K L E T

Petőfi szülőháza Kiskőrösön. Jókai 1880. szeptember 17-én a ház átvételi ünnepélyén beszédet mondott. 18. n. 37. r.

Árva vára városrészzel. 18. u. 27. l.

Madocsány. Egymelctes kastély a díszkertben. A *Páter Péter* cselekményének színhelye. 18. n. 32. r.

Ceruzarajz: Bátori Erzsébet. 19. n. 5. r.

Ceruzavázlat: Pray Ágnes arcképe, 1770. 19. n. 6. r.

v.

Ceruzavázlat: Koloniczné, Zay Christina arcképe. 19. n. 10. r.

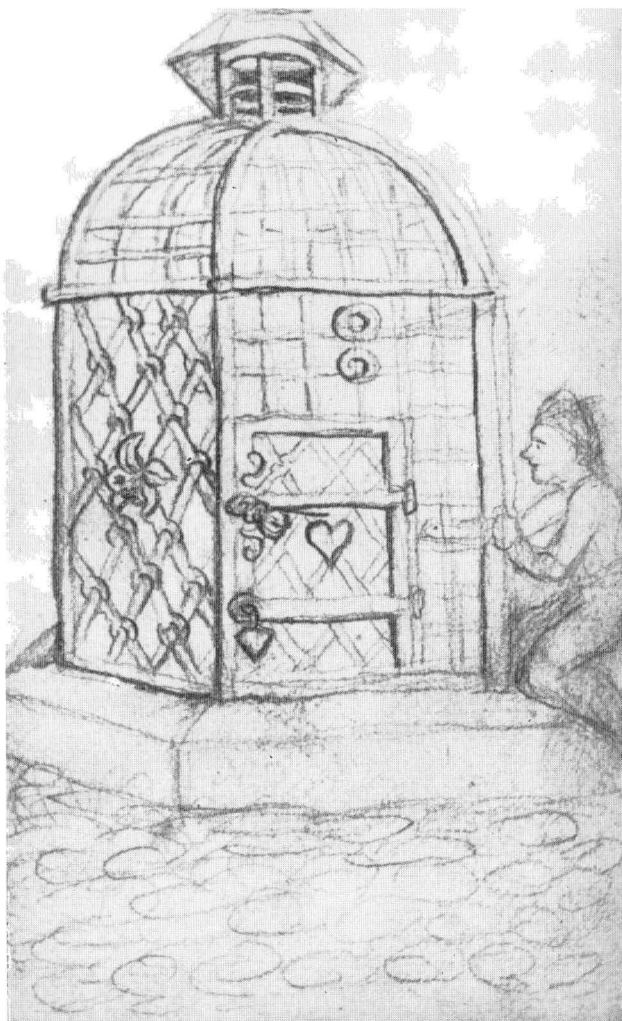

Czuzarajz: Gomán Ádám arcképe. Rákóczi zenekarának volt a vezetője. 19. n. 33. r.

Ceruzavázlat: Ghéczy Julianna a titkos ajtón át beereszti a labanc sereget Lőcsére. Jelenet *A lőcsei fehér asszony* c. regényből. 21. n. I. n.

Ceruzarajz: A Ketterhäuschen (szégyenkaloda) Lőcsén. 21. n. 3. v.

IX. a.

Ceruzarajz: Lőcsei lábasház a protestánsok titkos temploma mellett. 2r. n. 7. v.

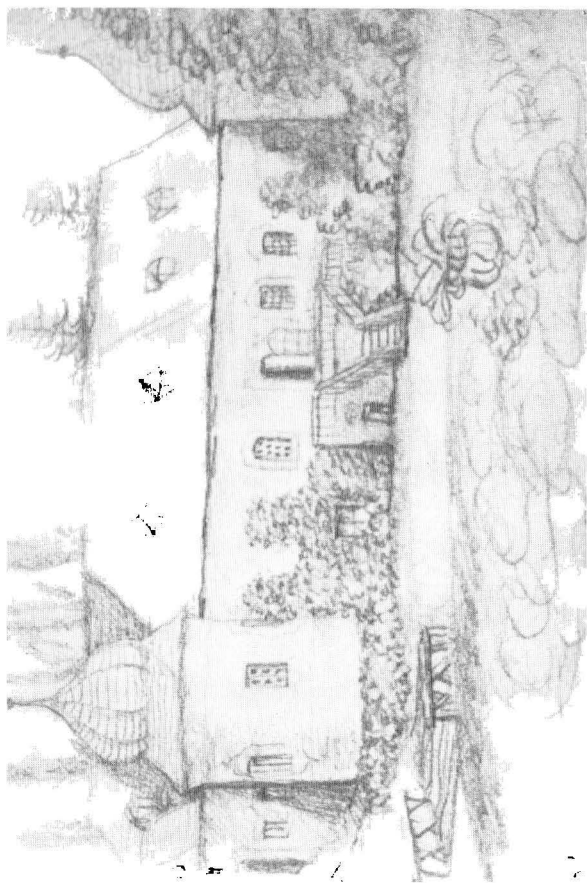

Ceruzarajz: Lőcsei kriptadísz: egy befalazott pár arca. Jezsuita kolostor falában levő dombormű. 21. n. 18. v.

X.

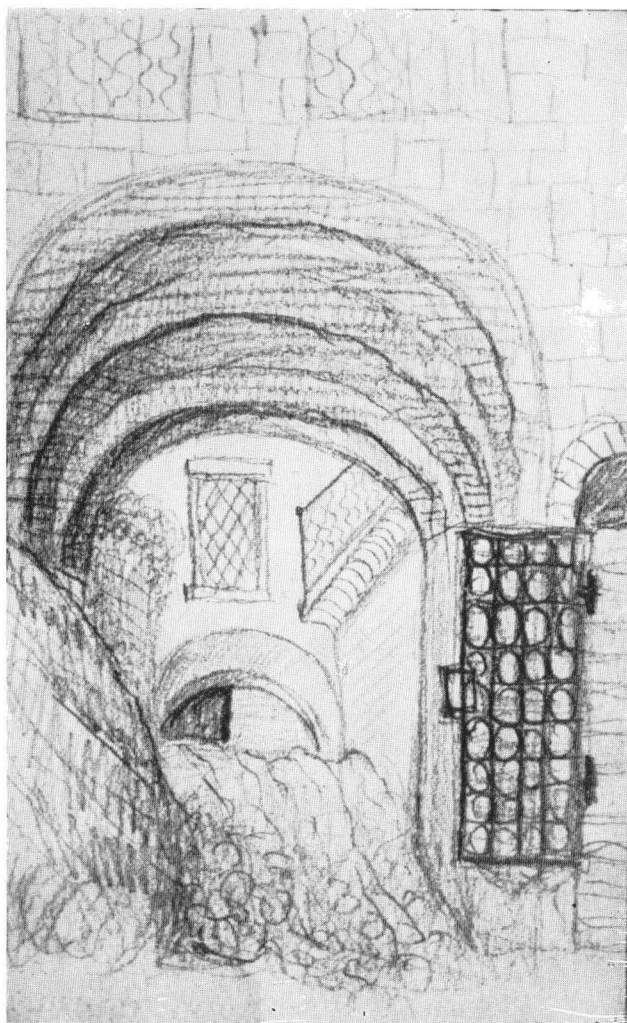

Ceruzarajz: Juliánna Andrásy lakásának teraszáról integet vala-
kinek. Jelenet *A lőcsei fehér asszony* c. regényből. 21. n. 11. v.

Ceruzarajz: Krasznahorka, 21. n. 20. v.

XII.

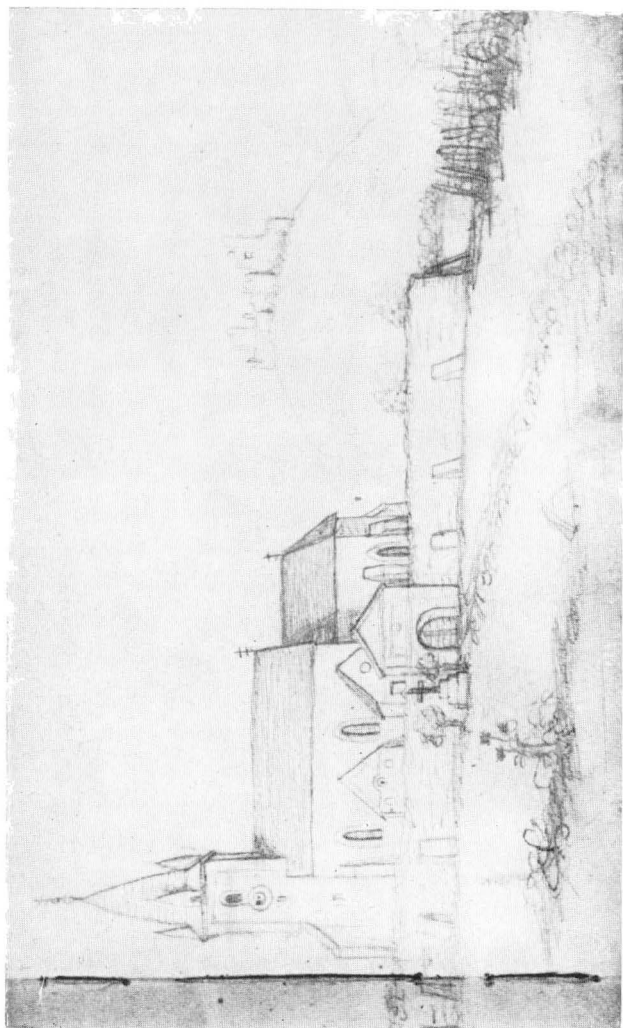

Ceruzarajz: Krasznahorka. 21. n. 22. v.

Ceruzavázlat: Andrássy István testvére, Miklós, akit szerzetesnek adnak, s tüzes kuruc lett belőle. 21. n. 24 v.

Ceruzarajz: Huszita templom Torna mellett. 23. n. 2. számozatlan r.

Ceruzarajz: Mátyás kútja. 23. n. I. r.

Ceruzarajz: Hortobágyi gulyás (talán Fülöp János) portréja.
Jókai 1889. évi hortobágyi útján készítette. 26. n. 64. v.

